הלכה · שולחן ערוך · מפרשים · לבושי שרד

לבושי שרד על שלחן ערוך אורח חיים

רבי דוד שלמה אייבשיץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

לבושי שרד על שלחן ערוך אורח חיים

רבי דוד שלמה אייבשיץ

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/לבושי-שרד-על-שלחן-ערוך-אורח-חיים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

סימן א 10
סימן ב 10
סימן ג 10
סימן ד 13
סימן ו 17
סימן ז 18
סימן ח 18
סימן ט 22
סימן י 23
סימן יא 25
סימן יב 27
סימן יג 29
סימן יד 30
סימן טו 31
סימן טז 36
סימן יז 37
סימן יח 37
סימן יט 38
סימן כא 38
סימן כג 39
סימן כה 39
סימן כו 42
סימן כז 42
סימן כח 44
סימן כט 45
סימן ל 45
סימן לב 46
סימן לג 56
סימן לד 58
סימן לו 60
סימן לז 61
סימן לח 62
סימן לט 63
סימן מ 65
סימן מב 67
סימן מג 69
סימן מד 71
סימן מה 72
סימן מו 72
סימן מז 73
סימן מח 74
סימן מט 74
סימן נ 74
סימן נא 74
סימן נב 75
סימן נג 75
סימן נד 76
סימן נה 76
סימן נו 78
סימן נז 78
סימן נח 78
סימן נט 81
סימן ס 82
סימן סא 82
סימן סב 83
סימן סג 83
סימן סד 84
סימן סה 85
סימן סו 86
סימן סז 88
סימן סח 88
סימן סט 89

סימן ע 90
סימן עא 91
סימן עג 92
סימן עד 92
סימן עה 94
סימן עו 94
סימן עז 95
סימן עח 95
סימן עט 95
סימן פא 96
סימן פב 96
סימן פג 96
סימן פד 98
סימן פה 98
סימן פז 98
סימן פט 99
סימן צ 101
סימן צג 104
סימן צד 104
סימן צח 105
סימן צט 105
סימן קב 105
סימן קג 106
סימן קד 106
סימן קה 108
סימן קו 108
סימן קז 109
סימן קח 110
סימן קט 112
סימן קי 114
סימן קיא 114
סימן קיג 115
סימן קיד 115
סימן קטז 116
סימן קיז 116
סימן קיט 117
סימן קכ 117
סימן קכג 117
סימן קכד 118
סימן קכה 120
סימן קכו 120
סימן קכז 120
סימן קכח 120
סימן קכט 126
סימן קלא 126
סימן קלב 128
סימן קלג 130
סימן קלד 130
סימן קלה 130
סימן קלז 132
סימן קלח 134
סימן קמ 136
סימן קמא 138
סימן קמג 139
סימן קמד 140
סימן קמו 141
סימן קמז 141
סימן קמח 142
סימן קמט 142
סימן קנ 144
סימן קנא 144
סימן קנב 145
סימן קנג 145
סימן קנד 150

סימן קנז 151
סימן קנח 151
סימן קנט 152
סימן קס 161
סימן קסא 163
סימן קסב 164
סימן קסד 164
סימן קסה 164
סימן קסו 164
סימן קסז 165
סימן קסח 167
סימן קסט 175
סימן קע 175
סימן קעא 176
סימן קעב 176
סימן קעג 176
סימן קעד 177
סימן קעה 179
סימן קעו 180
סימן קעז 180
סימן קעח 182
סימן קעט 184
סימן קפא 185
סימן קפב 185
סימן קפג 185
סימן קפד 186
סימן קפו 188
סימן קפז 188
סימן קפח 189
סימן קצ 191
סימן קצא 192
סימן קצב 192
סימן קצג 192
סימן קצד 194
סימן קצה 194
סימן קצו 194
סימן קצז 195
סימן קצח 196
סימן קצט 196
סימן ר 197
סימן רב 198
סימן רג 201
סימן רד 201
סימן רה 201
סימן רח 201
סימן רי 201
סימן ריא 201
סימן רטז 202
סימן ריט 202
סימן רל 202
סימן רלב 202
סימן רלו 202
סימן רלט 202
סימן רמ 202
סימן רמב 202
סימן רמג 203
סימן רמד 207
סימן רמה 210
סימן רמו 214
סימן רמז 215
סימן רמח 216
סימן רמט 216
סימן רנ 217
סימן רנא 217

סימן רנב 217
סימן רנג 217
סימן רנד 217
סימן רנז 217
סימן רס 218
סימן רסא 218
סימן רסג 219
סימן רסד 225
סימן רסה 226
סימן רסו 228
סימן רסז 229
סימן רסח 229
סימן רסט 230
סימן רע 231
סימן רעא 231
סימן רעב 234
סימן רעג 235
סימן רעד 237
סימן רעה 237
סימן רעו 238
סימן רעז 241
סימן רעט 241
סימן רפ 244
סימן רפא 244
סימן רפב 245
סימן רפג 247
סימן רפד 247
סימן רפה 248
סימן רפו 248
סימן רפז 249
סימן רפח 249
סימן רפט 250
סימן רצא 251
סימן רצב 251
סימן רצג 252
סימן רצד 252
סימן רצה 253
סימן רצו 253
סימן רצז 254
סימן רצח 255
סימן רצט 258
סימן ש 262
סימן שא 262
סימן שב 273
סימן שג 274
סימן שד 277
סימן שה 278
סימן שו 281
סימן שז 283
סימן שח 286
סימן שט 296
סימן שי 297
סימן שיא 299
סימן שיב 301
סימן שיג 303
סימן שיד 305
סימן שטו 310
סימן שטז 314
סימן שיז 316
סימן שיח 318
סימן שיט 324
סימן שכ 328
סימן תכט 328
סימן תלא 328

סימן תלג 328
סימן תלד 328
סימן תלה 329
סימן תלח 329
סימן תלט 329
סימן תמ 329
סימן תמב 329
סימן תמג 330
סימן תמד 330
סימן תמח 330
סימן תנ 330
סימן תנא 331
סימן תנב 331
סימן תנג 332
סימן תנד 332
סימן תנה 332
סימן תנז 332
סימן תס 333
סימן תסא 333
סימן תסב 333
סימן תסג 333
סימן תסה 333
סימן תעו 334
סימן תפג 334
סימן תצ 334
סימן תצג 334
סימן תצד 334
סימן תצז 334
סימן תצח 334
סימן תצט 335
סימן תק 335
סימן תקא 335
סימן תקב 335
סימן תקג 335
סימן תקד 335
סימן תקה 336
סימן תקו 336
סימן תקז 336
סימן תקי 336
סימן תקיא 336
סימן תקיג 336
סימן תקיט 337
סימן תקכו 337
סימן תקכז 337
סימן תקל 337
סימן תקלא 338
סימן תקלב 338
סימן תקלג 338
סימן תקלד 339
סימן תקלה 339
סימן תקלו 339
סימן תקלז 340
סימן תקלח 340
סימן תקלט 341
סימן תקמ 342
סימן תקמא 343
סימן תקמג 344
סימן תקמד 344
סימן תקמה 344
סימן תקמו 345
סימן תקמז 346
סימן תקמח 346
סימן תקמט 347
סימן תקנ 348

סימן תקנא 348
סימן תקנב 352
סימן תקנג 352
סימן תקנד 353
סימן תקנה 354
סימן תקנו 354
סימן תקנז 355
סימן תקנח 355
סימן תקנט 355
סימן תקס 357
סימן תקסא 358
סימן תקסב 358
סימן תקסו 360
סימן תקסח 360
סימן תקסט 360
סימן תקע 361
סימן תקעא 361
סימן תקעד 361
סימן תקפא 361
סימן תקפב 363
סימן תקפג 364
סימן תקפד 364
סימן תקפה 364
סימן תקפו 366
סימן תקפז 371
סימן תקפח 371
סימן תקצ 371
סימן תקצא 374
סימן תקצב 375
סימן תקצג 376
סימן תקצד 376
סימן תקצו 376
סימן תקצז 377
סימן תקצט 378
סימן תר 378
סימן תרג 379
סימן תרד 379
סימן תרה 380
סימן תרו 380
סימן תרז 381
סימן תרח 381
סימן תרי 383
סימן תריא 383
סימן תריב 383
סימן תריג 384
סימן תריד 385
סימן תרטו 386
סימן תרטז 386
סימן תריז 387
סימן תריח 387
סימן תריט 388
סימן תרכ 388
סימן תרכא 388
סימן תרכב 388
סימן תרכג 388
סימן תרכד 389
סימן תרכו 391
סימן תרכז 395
סימן תרכח 395
סימן תרכט 395
סימן תרל 396
סימן תרלא 399
סימן תרלב 400
סימן תרלג 402

סימן תרלד 403
סימן תרלה 403
סימן תרלו 404
סימן תרלז 405
סימן תרלח 406
סימן תרלט 407
סימן תרמ 409
סימן תרמא 412
סימן תרמג 413
סימן תרמה 413
סימן תרמו 416
סימן תרמז 418
סימן תרמח 418
סימן תרמט 421
סימן תרנ 424
סימן תרנא 424
סימן תרנב 430
סימן תרנג 431
סימן תרנו 431
סימן תרנז 432
סימן תרנח 432
סימן תרס 433
סימן תרסא 434
סימן תרסב 434
סימן תרסג 434
סימן תרסד 435
סימן תרסה 436
סימן תרסז 436
סימן תרסח 437
סימן תרע 437
סימן תרעא 437
סימן תרעב 439
סימן תרעג 439
סימן תרעד 441
סימן תרעה 441
סימן תרעו 442
סימן תרעז 443
סימן תרעח 444
סימן תרעט 445
סימן תרפ 445
סימן תרפא 445
סימן תרפב 446
סימן תרפד 446
סימן תרפה 446
סימן תרפז 447
סימן תרפח 450
סימן תרפט 451
סימן תרצ 452
סימן תרצא 454
סימן תרצב 456
סימן תרצג 457
סימן תרצד 458
סימן תרצה 458
סימן תרצו 459

סימן א

ט"ז סק"ב) אלא הוא זריזות בפ"ע. כי יתגבר כארי הכוונה שמיד בניעורו משנתו יקום:
ויהא הוא מעורר השחר הכוונה שירגיל במאכלים קלים וכדומה שלא יישן הרבה וינער קודם השחר כי בשינה לא שייך התגברות וא"כ הל"ל ויהא לא שיהא:
מ"א סקי"א. ועוד דעכ"פ חטאת מיקרי באה בנדב' עי' כנ"י ס"ס ך"ג (ובכור שור) (שבת דף סא):
מ"א סקי"ב דלא כע"ש ט"ס הוא ומקו' דברים אלו ברס"ח זה שהביא מהב"י דאחר תמיד היו מקריבין הקטורת ע"ז כ' דלא כע"ש שכ' מנחה קודם לקטורת והיינו מנחה השייך לתמיד של שחר כ"כ בתוספות שבת:

סימן ב

ט"ז סק"א קורות ביתי אמרי חלוקי אימרא היינו שפת של החלוק שמצד פנים הסמוך לבשר שבו נראי' התפירה יותר כמבואר בסעיף ג':
(שם) ע"כ לשונו. פי' דבריו. הקשה לו מה ענין ראיות האימרא לענין כסוי הסדין את בשרו והול"ל לא ראו קורות ביתי את בשרי. ועוד מהו ל' כמו שהוא לובשו:
(שם) דכשהוא פושטו ממטה למעלה. ר"ל בלי היפוך אלא כדרך שלבשו כך פושטו:
(שם) אם היה פושטו דרך הפנימי לחוץ מש"ה אמר ר"י שלא היה מהפך אלא פושטו כמו שלבשו כדי שיוכל לכסות א"ע והיינו דאמר שלא ראו קורות ביתי האימרא כי לא היה מהפך:
שם דגם בשעת לבישת החלוק יעשה. ודין פשיטת החלוק הזכירו הטור והש"ע לקמן ס"ס רנ"ט: דין איטר בנעילת מנעליו ע' בכור שור שבת דף ס"א בדין גלוי הראש שם דף קי"ח:

סימן ג

ט"ז סק"ד ויש עוד טעם הטעם הזה הוא טעם בפ"ע שלא לפי דעת המחבר הש"ע דאיהו ס"ל טעמא קמא וכמו שהאריך הט"ז אחר כך:
שם ואם יפנה ממזרח למערב נפנה נגד ירושלים הציור כזה
שם ממש נגד ירושלים בדרומה של יהודה. היינו באות ת דשם אסור צפון ודרום אבל מזרח ומערב שרי ומה דלא אסרינן שם גם מזרח ומערב משום גרירה כמו הצדדים דנאסרו משום גרירה היינו טעמא דהא מקום זה אינו דבוק רק עם הצדדים והצדדים

עצמם לא נאסרו רק משום גרירה ולכן אין מקום זה נגרר לגבי הצדדים דה"ל גרירה דגרירה וק"ל:

שם ובגליל שהוא בצפון א"י לא יחזור פניו צו"ד. באות א ניחא דהוי צו"ד נגד ירושלים אבל הצדדים ליכא בהו טעמא לכאורה אלא משום גרירה כמו צדדים דיהודה אך לקמן כתב הט"ז דבגליל אין שייך גרירה רק הטעם משום כבוד כל א"י עיין שם:

שם ר' עקיבא אוסר בכל מקום ע"כ ומשום לשון בכל מקום מפרש דאוסר בח"ל גם כן:

שם ומ"ט שרי בצו"ד ביהודא מ"ש מהנהו צדדים. הלשון מגומגם קצת וכלומר למה מותר בצדדים דיהודא צו"ד מ"ש ממזרח ומערב דהנהו צדדים עצמן וכוונתו דקשה למה הצדדים נגררים לאסור מו"מ יהי' גם כן נגררים למקום ת ויהי' אסור גם כן צו"ד. בשלמא המקום ת אין נגרר להצדדים דהוי ליה גרירה דגרירה כנ"ל משא"כ הצדדים עצמן מדוע לא יהיו נגררים לשני המקומות לאסור הן מו"מ הן צ"ד אע"כ לומר דרוב אחר מיעוט אין נגרר לכן אין נגררים הצדדים אחר מקום ת ומה שנגררים לאסור מו"מ ה"ט משום דירושלים מחזיק יותר מחצי כל הרוחב של יהודה ולכן הצדדים הם מיעוט לענין מו"מ ומשום זה כתב רש"י ז"ל שיהודא היא רצועה קצרה לומר שירושלים מחזיק יותר מחצי רחבה כנ"ל אבל רוב אחר מיעוט אין נגרר. ועל זה הקשה דא"כ לר"ע דאסר בח"ל הא שם הצדדים הם רוב ולמה נגררו אחר מיעוט ולא הוה ליה לאסור רק המיעוט שנגד ירושלים כי מיעוט אין נגרר אחר רוב להיתר כדמוכח ממקום ת דאינו נגרר אחר הצדדים להיתר אבל עכ"פ צדדי ח"ל למה יהיו נגררים הרי המדינות שהם במזרח ומערב של ארץ ישראל דאסרינן להו מו"מ ה"נ יש לאוסרן צו"ד שיגררו לאידך גיסא אע"כ דרוב אחר מיעוט אין נגרר א"כ גם מו"מ למי נגרר וזה שכתב הט"ז ואמאי נאסר שם מו"מ טפי מצו"ד. והבן היטב בכל מ"ש כי אין דברי ט"ז מתפרש באופן אחר רק ככל מ"ש ודוק:

שם. וא"ל א"כ בגליל אמאי נאסר לתנא קמא צ"ו רצה לומר כיון דאמרינן שאין רוב נגרר אחר מיעוט א"כ בגליל שאין שם רק מעט מקום נגד ירושלים מדוע יאסרו צדדים שבגליל צו"ד הרי שם הצדדים הם רוב ותירץ דחולקים כבוד לארץ ישראל כולו ולא ירושלים בלבד ואסור משום שהוא נגד יהודא משא"כ בח"ל אף אי נימא דחולקין כבוד לכל ארץ ישראל אפ"ה הצדדים הם רוב וק"ל:

(ט"ז סק"ה) דהיתרא דכותל הוא לר"י דוקא. היינו דס"ל לא אסרו אלא ברואה וכשיש כותל איני רואה משא"כ לרבי עקיבא דאוסר בכל מקום אפילו אין רואה לכן גם כותל לא מהני:

(ש"ע סעיף ז') המטיל מים מן הצופים. רצ"ל אף על גב דלהטיל מים בכל ענין שרי כמ"ש בסי' ה' בהג"ה מכל מקום מן הצופים ולפנים לא ישב ופניו כלפי הקודש כו':
(סעיף י') לא יקנח ביד ימין. עיין בנ"י סי' כ"ב:
(ט"ז סק"ח) מפני שקושר בה תפילין. ר"ל שבימין מהדק התפילין על זרוע השמאל וכ"ת א"כ כל שכן שלא יקנח בשמאל שבה מניח התפילין זה אינו שהתפילין מניח בזרוע וקינוח ביד אבל הקשירה היא ביד ימין כן כ' מהר"ל חנלס וכנ"י סימן כ"ב:
שם שמראה בה טעמי תורה נגינות הטעמים הוא מוליך בידו הנגינה רש"י: שם אפילו לטעם הג' מכל מקום מותר להראות טעמי תורה פי' דבאקראי מותר ולא קפדינן אלא אקינוח ימין אלא לפי שמראה בקביעת טעמי תורה וראייתו כיון דלטעם ד' צריך איטר לקנח בשמאל דעלמא אף על פי שמראה בה בקביעות ט"ת ממילא לא משוינן פלוגתא רחוקה דמודה טעם דבאקראי עכ"פ שרי וסיים אלא שהבית יוסף כתב דאיטר לא יקנח בימין דידיה אלא בימין דעלמא והיינו אפילו לטעם הד' וא"כ ליכא ראיה ויש לומר דלטעם הג' אפילו באקראי אסור:
(מ"א) סק"ח ומה שכתב הטורי זהב דאיטר מקנח בשמאל דידיה כמ"ש הבית יוסף סימן מ"ג ליתא. פרשתי לעיל באופן דדעת המגן אברהם דלרבא איטר מקנח בימין דידיה אלא שמסופק שמא אין הלכה כרבא ומחולק עם הט"ז בתרתי דהט"ז תופס טעם רבא להלכה ככל אינך טעמים וס"ל נמי דאיטר מקנח בשמאל דידיה אף לרבא: שם. דיש לקנח בימין דאיכא תרי טעמים שכותב בשמאל תימה דמעלה דכותב לא נמצא בש"ס כלל ועוד תימה דהא ימין יש לה גם כן ב' מעלות שמושיט לפה ומראה טעמים ולרבא יש לימין עוד מעלה שנתנה תורה להמגן אברהם שחולק אהט"ז והרב פרי מגדים מגיה דיש לקנח בימין דידיה אף על גב דאיכא תרי טעמי וקושיא ראשונה במקומה עומדת וק"ל. ונראה לי להגיה שיש לקנח בימין דידיה דאיכא תרי טעמי ואף על גב שכותב בשמאל וקושר בה תפילין והכוונה שנמשך לדבריו הראשונים שחולק אהט"ז בתרתי ועל זה כתב ועוד נראה לי כו' לומר דהט"ז מודה בכה"ג. וזה כי בסי' כ"ז סעיף ו' מבואר דאם כותב בשמאל הוי ימין שמאל אצלו ומניח בו תפילין אע"פ שעושה כל מעשיו בימין לכן פוסק דיש לקנח בימין דידיה דהיינו בשמאל אע"פ שיש לה מעלה דכותב בה וא"כ קושר בה תפילין מכל מקום הימין יש לה ב' מעלות טעמים ופה ודחינן מקמי תרתי חדא. וזה אי אין הלכה כרבא ומכל שכן אי הלכה כרבא דאז יש לימין עוד מעלה שנתנה בו תורה להמגן אברהם שחולק אהט"ז. ומה שאמר דאיכא תרי טעמא רצה לומר אפילו נימא דאין הלכה כרבא אלא שהיה מקום לומר דלהט"ז ליתא להאי דינא דהא לדידיה הלכה

כרבא וסבירא לי' נמי באיטר ניתנה תורה בשמאל דעלמא א"כ נגד הב' מעלות שיש בימין טעמים ופה יש בשמאל ג"כ ב' מעלות קשר ותורה ויעשה כמו שירצה קמ"ל המגן אברהם דהט"ז נמי מודה בהא משום דאף שכותב בשמאל מכל מקום הימין דעלמא הוי גביה ימין וניתנה בו תורה ואין דינה כשמאל רק לענין תפילין מהטעם המבואר שם בט"ז ס"ק ז' עיין שם כנלע"ד ודוק ועיין בכור שור דף ה': שם.

ט"ז סק"ט אלא שהבית יוסף כ' בסעיף מ"ג הובא שם בט"ז סק"ו ומגן אברהם שם ע"ש וכבר השיגו המגן אברהם כאן דהא שם לא הוזכר איטר וכיון דהבית יוסף שם כתב הטעם דאוחזן בימינו משום דבשמאל מקנח ממילא באיטר אוחזן בשמאל דידיה כיון דמקנח בימין דידיה (וע' בכור שור ברכות ד' ס"ב):

(מ"א סק"ט) דל"ח לכשפים. כתב כך על פי שיטתו בס"ק י"א:

שם ועסי' שי"ב ס"ה דשם מבואר שמחתכים הבשר ומה שצריך כאן הש"ע לטעם אחר עמד בזה המגן אברהם שם:

(סקי"א) והאידנא ל"ח שיבא. רצה לומר כיון שאינם בשדה וכדברי רמ"א לענין חרס:

סימן ד

מגן אברהם סק"א לפי מאי דקיימא לן אפילו וכו' בריש סימן ז' עיין שם:

ט"ז סק"א לכך תיקנו ברכה קודם לא חש לקושית המגן אברהם כי כבר תירצה הט"ז בריש סימן ז' דשאני שחרית דע"פ רוב הוא מטונף ע"ש:

שם ואע"ג דנטילה כו' ובאמת אין צריך כאן כו'. זה קאי אראש דבריו דהיינו דעת הרא"ש אבל לרשב"א באמת צריך גם כאן כלי דומיא דכהן מן הכיור כמבואר בבית יוסף אלא דהט"ז תופס עיקר כהרא"ש לכן כתב דברים אלו:

מ"א סק"א ובגמרא לא משמע היינו הך דר"ס מ"ו דמתחלה לובש המלבושים ואחר כך נוטל ידיו אך דיש לומר דמיירי שאדם אחר שנטל ידיו מלביש אותו לכן הביא הך דאל תטול חלוקך מיד השמש אלא הוא עצמו ילבש ומשמע דאסור אפילו אם השמש נטל ידיו:

שם ואחר כך יעשה צרכיו. לצאת דעת האומרים דאין מברך א"י אם לא עשה צרכיו:

שם כדי לצאת מן הספק. תימה מה מזיק לענין זה הספק מה שיברך ענט"י קודם צרכיו וי"ל דלהכתבים מברך ענ"י ובברכת אשר יצר מותר לו להמתין עד שיעשה צרכיו ולכן כתב דאין לו להמתין אלא מחויב לברך א"י תיכף כדי לצאת מן הספק ולכן ראוי לעשות צרכיו תיכף א"כ למ"א יברך ענ"י קודם דהכתבים לא אמרו לברך ענ"י קודם אלא כדי

שמותר לו אח"כ להמתין וכדאמרינן א"נ סובר המג"א דברכת ענ"י הוי הפסק ואינו יוצא דעת המחייבין לברך א"י בלא צרכיו וראשון עיקר:

מ"א סק"ג המוזכרים ר"ל מה שפסול מצד המים בעצמותן בהא י"א דלא יברך משא"כ אם המים מצד עצמם ראוים לנט"י והחסרון מצד אחר כגון הכלי וכח גברא וכה"ג לכ"ע מברך כמ"ש המג"א סק"ד וסק"ו:

מ"א סק"ד אפי' כלי תימה מה רצה בזה הרי כבר כתב זאת בס"ק הקודם וטוב להגיה כאן דתיבת כשרים מיותר ואין כאן ס"ק בפ"ע אלא כצ"ל המוזכרים בסי' ק"ס אבל כו':

מ"א סק"ה על נקיות. ר"ל דהיש מי שאומר מודה לברך עכ"פ על נקיות דלא גרע ממידי דמנקי בסעיף כ"ב וקשיא אמחבר דמשמע דאין מברך כלל לכן תירץ דהאי דסי' כ"ב הוא דוקא אם רוצה להתפלל תיכף:

מ"א סק"ו. פי' בדיעבד. רצה בזה משום דלשון רמ"א יש לטעות בו מדכתב מיהו אינו מעכב לא כלי כו' משמע דהמחבר לאו בכלי מיירי וא"כ הפירוש ברמ"א כך הוא משום דכתב המחבר טוב להקפיד ר"ל לכתחלה ע"ז כתב רמ"א מיהו כלי וכח גברא אינו מעכב אפי' לכתחל' והמחבר לא מיירי אלא במים הפסולים מצד עצמם דבזה צריך ליזהר לכתחילה כך יש לפרש. אבל ז"א דא"כ איך הביא בסעיף א' דיעה שלא לברך דהיכא אשכחן זה כיון דאפילו בפסול בעצם המים אין בו אלא טוב להקפיד. לכן פי' המג"א דברי רמ"א כאילו כתב מיהו דיעבד אינו מעכב ובאמת המחבר נמי מיירי מכלי וכח גברא שאין הפסול בעצם המים בהא ליכא אלא רק טוב להקפיד אבל פסול שבמים עצמן בהא יש דיעה שאינו מברך וזהו שמסיים המג"א עמ"ש סעיף א':

(שם) דא"א בע"א. ר"ל שאינו מעכב הברכה ומברך ענ"י ולא על נקיות ואפילו אינו רוצה להתפלל עתה עמג"א סק"ח:

(שם) וניגוב ג"כ. ר"ל אע"ג דמעכב באכילה כמבואר בס"ס קנ"ח ומשום מיאוס שממאס הלחם והכא א"צ:

ס"ק ז' ע' סי' קפ"א ס"ב. ר"ל דשם כתב דמים אחרונים אין נוטלין על גבי קרקע משום דר"ר שורה עליהן ועל גבי קסמין שרי דאין ר"ר שורה אלא ע"ג קרקע ממש בלי הפסק דבר אחר משא"כ מים אלו ר"ר שורה עליהם מן הידים משום הכי אסור אפי' ע"ג קסמין משום שילך אדם על אותן הקסמין:

(שם) כלי התחתון לאפוקי הכלי אשר בידו שנוטל ידיו ממנה:

(שם) ועסי' תרי"ג. דשם כתב ביה"כ לא יטול רק עד סוף קשרי אצבעותיו משמע דבכל השנה נוטל עד הזרוע כהכתבים ולא כסה"י.

ט"ז סק"ח. הזהר נראה דבעינן עירוי כלי כצ"ל וכ"ה בנ"י:
מ"א סק"ט ויברך ענ"י. ר"ת על נקיות ידים ור"ל אע"ג דכאן אין הפסול בעצם המים וכה"ג אין מעכב הברכה ומברך ענ"י כמ"ש במג"א סק"ו מ"מ הא גרע אפילו מהיכא דפסול בעצם המים דשם יש דעות עי' מג"א סק"ה דב"ח פסק לברך ענט"י מטעם דבנ"י אין מזיק פסולים שבמים משא"כ כאן הטעם דהמג"א ס"ל בסק"א דהעיקר כהרשב"א דבריה חדשה וכנ"ל למג"א דלה"ט צריך עירוי דומיא דכיור משא"כ בזה שאינו ע"י עירוי לא הועיל רק לתפלה לכן לא דמי רק לצרור דמברך לכ"ע על נקיות כסעיף כ"ב מיהו המג"א פליג שם גם בצרור וזה שסיים ועמ"ש ס"ק י':
ס"ק י' דקמא קמא אזדי ר"ל נהר המושך וה"א דכי שכשך פעם ראשון נטמא אפי' מה שלמעלה כיון שהכל חיבור א' משום הכי קאמר דכיון שמושך לא נטמא מה שלמעלה מדמשמע בחולין דף ק"ה גבי עד דחלפי מים הרעים ובע"א לענין המשתחוה דנהר ודע דמיירי המג"א דנהר דאין בו כדי לטהר טמא מטומאתו דאל"כ בלא"ה לא נטמא המים כלל כמו שיבואר אח"ז אי"ה:
(שם) דלא גרע מצרור. תימה דצרור אינו מועיל רק לתפלה והרי לתפלה אפילו שכשך לתוך מעט הים שאובים בכלי מהני כמבואר בש"ע ומה ענין מ' סאה לתפלה. ותו מה השיג על הע"ת דאיהו ודאי מיירי להעביר ר"ר אז צריך מ"ס שיהיה בו שיעור מקוה שמטהר טמא מטומאתו דאז מהני אף לר"ר וכן הקשו אליה רבא ופרי מגדים. והברור שיש כאן ט"ס ותיבות אילו דלא גרע מצרור בסכ"ב מקומו בס"ק הקודם גבי שכשך ידיו שכתב המג"א לברך על נקיות וע"ז כתב דלא גרע דכיון שמועיל לתפלה מברך על נקיות ה"ה בזה השכשוך וכאן כ' המג"א ופשוט דלא בעי מ"ס ר"ל מי גשמים מכונסים בקרקע אפילו אין בהם מ"ס מועיל אפילו לר"ר וראייתו מסימן קנ"ט סעיף י"ד דנקטינן כדברי המקיל וס"ל דאפילו פחות ממ"ס מטהר כלים מש"ה מועיל לנט"י לאכילה ואף שכתב שם דיש להחמיר לכתחלה הכא בנט"י שחרית דקיל טפי א"צ להחמיר וכיון דיש בהם לטהר טומאת כלים וידים אינם נטמאים מהר"ר ומש"ה משיג שפיר על הע"ת ומה שמצוה לעיין בסימן הק"ס סעיף ז' אינו להשיג על הע"ת דא"כ היה כותבו קודם תיבות דלא כע"ת אלא כוונתו לדין מחודש דשם מבואר דבחמי טבריא דבה"ג שאין בו מ"ס אין מטבילין בהם הידים משום גזירה ע"ש במ"א ס"ק י' מש"ה גם בנט"י שחרית לא מהני וכ"ז ברור:
ס"ק י"א שנגע במקום מטונף. הוצרך לזה אע"ג דכבר סתר טעם זה בסק"א היינו לענין ברכה לבד כמבואר שם אבל כאן במחבר משמע דאפילו ליטול בלא ברכה יש ספק אם

צריך לכן הוצרך לפרש דל"ח שנגע ועיקר הספק אי אמרי' לא פלוג משום בריה חדשה כמ"ש בט"ז סק"ט ודע דמה שציין המג"א על תיבת ולהעביר הוא ט"ס הציון הוא על תיבת להתפלל דלענין ר"ר ספיקא אחרינא הוא והיינו אם הר"ר מחמת השינה ואפי' ביום או מחמת לילה אפי' ניעור. והספק שכתב המ"א כאן הוא לענין תפלה:

ס"ק י"ב. והוכיח כן מתשובת הרא"ש ר"ל דהב"י מסופק רק לטעם רשב"א כמ"ש בט"ז סק"ט והב"ח הוכיח דאף להרא"ש לא פליג מדכתב תשובת הרא"ש המשכים ללמוד מברך ענ"י ואלי לומד ביום וצריך ליטול ידיו אינו מברך אף להרא"ש אא"כ בשחרית משום לא פלוג ודחה המ"א דהתם שאני כיון שסופו להתפלל כשיעור היום מש"ה מברך ואע"ג דבמנחה אינו מברך אלא א"כ מתפלל מיד מ"מ לענין זה גם הב"י מודה דאמרי' בשחרית לא פלוג דאפי' אינו מתפלל מיד מברך כדמוכח במחבר סעיף א' לפ"ד המג"א סק"ה ע"ש אבל דנימא לא פלוג היכא דמדינא א"צ שום נטילה בשום פעם זה לא שמענו מש"ה בניעור נשאר ספיקו דהב"י ובזה תראה דמה שמסיים המג"א אבל לדידן כו' לכאורה הוא מיותר דהא אפילו לטעם הרא"ש נסתר ראייתו של הב"ח וכמ"ש. אלא דקמ"ל המג"א דאע"ג דלהרא"ש יש טעם דאמרינן לא פלוג וכמש"ל מ"מ לדידן דהטעם משום בריה חדשה יש מקום לומר דבשום פעם לא פלוג ודו"ק:

ש"ע סעיף י"ד. ויטלם בלא ברכה. בזה וגם בסעיף שאח"ז אין הכוונה כמו בסעיף הקודם דשם מחמת הספק יטול בלא ברכה. דספק ברכות להקל אבל כאן לאו משום ספיקא לא יברך אלא מדינא דהא אין הספק אם יטול אלא מפני ר"ר ועל ר"ר אין מברכין כמ"ש במג"א כאן:

מ"א ס"ק י"ג אפי' ישן שנית. נ"ל דאזיל לשיטתיה בסק"א דלדידן עיקר כרשב"א אבל להט"ז סק"א צ"ל דהמחבר כאן באינו ישן אבל בישן ליכא ספיקא כלל דצריך ליטול ואפילו לתפלה לטעם הרא"ש. מיהו בתשובת הרא"ש שבב"י משמע דכל שישן שנית הו"ל שינת עראי אפי' ישן הרבה ול"ח שיגע במקום מטונף ע"ש:

ס"ק ט"ו שלא לישן ביום כלל כצ"ל ור"ל אפילו פחות מס' נשמי:

מ"א ס"ק כד בין שהם מלוכלכים. דאם מלוכלכים בטיט צריך לנקותם בטיט שאין לדבר לפני ממ"ה בידים מלוכלכים ובין שהם נקיים רק שהיה לו היסח הדעת מעת הנטילה דאז חיישינן שמא נגע במקום מטונף וכה"ג. וכ"ת מה שייך נקיון בצרור בידים של היסח הדעת כבר הקשה כן המ"א שם סק"ג וע"ש:

ס"ק כה. פסק דלעולם ר"ל המטביל ידיו לאכילה מברך ענ"י כיון דעיקר התקנה היה נטילה ע"ש. וכל כוונתו להשיג אהמחבר שהביא כאן דעת הרא"ש דמברך על נקיות

ובאמת הרא"ש לשיטתו דתקנת הנטילה הי' משום תפלה ושחרית ומנחה שוים ובאמת די לתפלה בנקוי לכן כל היכי דעביד בין נטילה בין נקיה מקיים התקנה ומש"ה בנטילה מברך ענט"י ובנקוי ענק"י משא"כ לדינא שהעלה מג"א בסק"א דהלכתא כרשב"א דעיקר ברכת הנטילה משום בריה חדשה ולכן במנחה אין מברכין כלל משום דעיקר התקנה היה נטילה כמו כהן מן הכיור ובמנחה דדי בניקוי ליכא ברכה א"כ גם בשחרית כשמקנח בצרור היה ראוי שלא לברך כלל אע"כ דמברך על עיקר התקנה א"כ מברך על נטילת. וזהו שמסיים עסי' ח' סעיף ו' ר"ל דשם פסק ג"כ כך דמדברך על טלית קטן משום דנוסח הברכה כך הוא על עיקר המצוה ע"ש בט"ז ס"ק ו' וק"ל:

סימן ו

ש"ע סעיף א' פי' נקבים רבים שהכפל נקבים נקבים מורה על הריבוי כ"כ בב"י : שם. כלומר שבנקבים. כך פ' הב"י דעת הטור ע"פ פי' רש"י שכתב דיפתח קאי אחללים ויסתם אנקבים והוקשה להטור לשון שעה א' לכן פי' כשיוצא לאויר העולם וע"ז פי' ב"י וש"ע כאן דאחד מהם שביסתם היינו א' מיוחד דקאי רק אפה לבד ואחד מהם שביפתח היינו איזה מהם שיהיה ואפילו אחר צאתם לעולם והוקשה להש"ע דלא שייך שיהיה שינוי בביאור א' מהם בין יסתם ליפתח עוד הוקשה לו דיסתם בעת צאתו לאויר אין לי שייכות לצרכיו לכן כ' ועוד יש לפרש כו' וסיים וכיון שבכלל כו':

ט"ז ס"ק א' דברי הטור שאם יפתח. תימה דהב"י פי' בהדיא דיפתח היינו אפילו אחר צאתו לעולם וכמו שכתבנו תחלה ופשוט דט"ס הוא וצ"ל יסתם וכוונת הט"ז להקשות אהב"י שעושה לאחדים דברי הטור כפרש"י דיפתח אחללים ויסתם אנקבים דא"כ היה לו להטור לכתוב ואת א"ו דלא ס"ל כרש"י וא"כ בשלמא יפתח ודאי דקאי' רק אחללים דהא הנקבים פתוחים הם לעולם משא"כ יסתם משמע דקאי בין אחללים בין אנקבים ואלו לדברי הב"י דקאי אפה לבד ובתחלת הבריאה א"כ לא קאי רק אנקבים והרב פרי מגדים לא כוון יפה:

שם. כפל חלולים לא רצה כפי' הב"י שהכפל מורה על הריבוי דהא תיבת חלולים בעצמו הוא לשון רבים:

שם כגון פה וטבור. ר"ל שלא מיירי כל הברכה רק מאלו השנים כמו שביאר. ולפירוש זה קאי יפתח אתרווייהו דהיינו הפה במעי אמו והטבור אחר צאתו ויסתם נמי אתרווייהו הפה אחר צאתו והטבור בפנים:

שם ובזה מזכיר חכמת. כלומר דלכל הפירושים שבש"ע לא קאי תיבת בחכמה על הנקבים וחלולים אבל לפירושו בזה עצמו מזכיר החכמה הנפלאה שבמעי אמו צריך להיות כך ואח"כ דוקא להיפוך:

שם. דמפרש חלולים כדפרש"י. ר"ל דקאי אאברים רבים חלולים ואז לא קאי יסתם אחלולים לפי פירושו אטור דקאי אפה וזה עצמו קושיות הט"ז ה"ש (נ"ל דצ"ל הנ"ל) וכמו שהגהתי שם יסתם במקום יפתח וזה ראיה לאותה ההג"ה ולא כפרי מגדים ז"ל:

(מ"א סק"ב) ול"ג לפניך. ר"ל לאפיקי ממקצת גורסין לפניך ולפני כסא כו' ואז איכא מ"ד אע"כ דלא גורסין לפניך ול"ג נמי אפילו שעה אחת ול"ג נמי חולי וזה הוכחת מג"א בס"ק שאח"ז מהאגודה דל"ג חולי ע"ש:

שם. מ"ה תיבות אולי לא גרסי' אפי' שעה אחת רק גרסי' לפניך וגרסי נמי חולי. מיהו כמדומה דגרסי הכתבים אפי' שעה א' ול"ג לפניך רק דלא גרסי' נמי לעמוד לפניך רק ולעמוד אפילו כו' ואיכא מ"ה תיבות מכוון:

מ"א סק"ח ואינה ברכה הסמוכה. ר"ל לאפוקי מיש אומרים דמש"ה אינה פותחת בברוך משום דסמוכה לברכת אשר יצר כמו ברכת אהבת עולם בסי' סמ"ך אלא הטעם משום דהוי ברכת הודאה כמו ברכת הגשמים בסי' רכ"א:

סימן ז

מ"א ס"ק א עליהן ג"פ. ראייתו מדכ' בזהר דבבהכ"ס רוחא דמסאבא שורה על ידיו א"כ דינו כמו בשחרית דצריך עירוי ג"פ וע"ז מסיק דאין ראיה מהזוהר:

סימן ח

מ"א סק"א אחר נט"י. לכאורה הטעם דקודם נט"י לא היינו כדי שיוכל לברך עובר לעשייתן ממש עיין בסעיף יו"ד ולפ"ז אין דבריו אמורים אלא בשוכב ערום עיין בסי' ד' סעיף כ"ג. וי"ל טעם אחר לפי שאינו יכול ליגע במלבושיו עיין מ"א סי' ד' סק"א בשם סדה"י ואע"ג דכתב שם שבגמרא לא משמע כן אלא דמותר ליגע בבגדיו י"ל דדין זה של סדר היום חומרת האחרונים הוא וממילא דלדינא דגמרא היו לובשין הציצית קודם נט"י כשלא שכב ערום ונ"ל דהדבר מוכרח כך דדברי מג"א אלו לא נהגו בימי הגמרא דאל"כ מש"ס זו שהשיג מג"א לעיל על סדר היום משם יש ג"כ השגה על עצמו דהיינו על דבריו אלו דאיך כתב אחר נט"י הרי בגמרא הנ"ל מבואר שלבש כל בגדיו קודם נט"י א"כ ע"כ לבש גם הציצית תחל' לדעת המ"א עצמו בס"ק י"ג שמסכים לדברי הכתבי' שלובש הט"ק תחת

הבגדים לכן נ"ל כמ"ש דדבריו דכאן תלוי בדין של סדה"י ובימי הגמרא לא נהגו איסור זה של נגיעת בגדים ולכן גם הציצית לבשו קודם נט"י ונ"ל דמה"ט לא כתב המחבר דברים אלו משום דאזיל לשיטתיה דבסי' מ"ו הביא דברי הגמרא להלכה מבואר דלא ס"ל כסדה"י ממילא יכול ללבוש קודם נט"י ולברך כשלא שכב ערום. ואין להקשות אמחבר בסי' מ"ו איך כתב שם סתמא דלובש מלבושיו קודם נט"י ולא ביאר דבשוכב ערום לא יוכל לעשות כך מחמת הט"ק. דז"א דהמחבר לשיטתיה בסעיף י"א שלובשו על בגדיו לכך אפי' שוכב ערום א"ש הך דסי' מ"ו שלובש כל מלבושיו קודם נט"י והציצית באמת אח"כ על בגדיו וק"ל:

ט"ז סק"ב לא תעטה פסוק הוא ביחזקאל שאמר לו הקב"ה שלא ינהג דיני אבל ש"מ אבל מחויב לעטוף על שפה:

סק"ג שאפילו בשעה שמעוטף. כלומר שירצה לסמוך על שהטלית מונח על ראשו:

שם לא סגי בכיסוי היד. הוא לקמן בסימן ע"ח סעיף ג':

(מ"א) סק"ה. היה מסירה. דציצית לאו חובת הגוף הוא אלא שאנו מכניסים עצמינו לחיוב לעשות בגד של ד' כנפות ובשיעור המועט נפקינן י"ח ומה ששוהין בה כל היום הוא שיהוי המצוה אבל גוף המצוה הוא בתחלת הלבישה אחר הברכה:

סק"ו סי' ש"א ס"ל. דשם מבואר דמותר לצאת כך ברה"ר משום דרך מלבוש ולכן יוצא בזה ג"כ חובת ציצית ואין קפידא אם עושין כן. ודע דהאי ויש נוהגים כו' מיירי בטלית גדול כי בט"ק לא שייך זה ואף ע"ג דסי' זה בט"ק מיירי ולא תקשי לך כי כך המשך דברי מג"א וכתוב בכתבי האר"י ז"ל כו' מיירי בט"ק ובכוונת הגירסא כו' לגירסא זו מיירי בטלית גדול וע"ז כתב ויש נוהגין כו' הוא בט"ג ור"ל ע"פ דברי האר"י ז"ל נהגו כן דלדידיהו אין קפידא במה שמשימין צד ימין על שמאל וק"ל:

סקי"א דאין החזקה בטבע ממילא. כצ"ל אדם שתיקן הציצית תדע דהא רובא עדיף מחזקה כדאמרינן ר"פ האשה בתרא ואפילו הכי אמרינן. בבכורות דרובא דתלי במעשה וכו' כצ"ל:

שם נתעברה משא"כ כאן ר"ל דהתם הרוב בא ע"י מעשה ואמרינן שמא לא נעשה המעשה משא"כ כאן אף דהתחלת החזקה נעשה על ידי מעשה מה לי בזה דמ"מ אחר שנעשה מעשה הראשון עומד תמיד בחזקתו כמו מקום שנעשה ג"כ ע"י מעשה דהמשכה:

שם לא יוכל להתפלל. דבה"ג הוי כאלו אין יכולין לבררו כיון דיתבטל מן התפלה עי"ז:

שם סי' י"ג בשם הרא"ש דא"צ לבדוק אפילו החוטין. דמוקמינן אחזקתיה משום דאין רגילין ליפסל אזיל לשיטתיה בסי' י"ב ס"א דאפילו כל החוטין נפסקו אם נשתייר כדי עניבה כשר מש"ה לא שכיח כ"כ שיפסל משא"כ למאי שנוהגין כר"ת כמבואר:

סקי"ב. אע"פ שכבר לבשו. דלא תימא כיון שכבר לבשו אין לברך להתעטף שהוא לשון להבא אלא על מצות ציצית שהוא לשון עבר: עיין ט"ז ס"ק ז' לזה כ' המג"א דמ"מ מברך להתעטף והטעם לפי פשוטו י"ל ע"פ דברי הב"י הובא בט"ז סק"ט דקאי על מה שמקיים אח"כ ולכן שייך שפיר לשון להבא ויהיה ל' להתעטף כאלו אמר להיות מעוטף ועפ"ז מיושב קושית הט"ז סק"ט על הב"י:

ס"ק י"ג בגמ' אין ציצית. מנחות דף מ"א ע"ב:

שם דיוצא בזה בדיעבד שכתבו שם דבטליתות של מתים משימין הציצית תוך הכנפות וממ"נ אי צריך להשים הרי יש להם וכו' משמע דיוצאים בכה"ג דברי התוס' אלו הביא בה"א סי' כ"ג סק"א:

ס"ק י"ד שופר דהוי מצוה א' מש"ה אין כח בשיחה להפסיקה:

שם לברך. לכן יזהר כי אם ישיח הרי הכניס א"ע בספק פלוגתא ומ"מ בעבר ושח יברך כי כן הכריעו האחרונים. וע"ז כתבו דבהפסק גדול לכ"ע צריך לברך א"כ לכאורה הפסק גדול שרי לכתחלה דבזה לא הכניס א"ע בספק לכן כ' דאעפ"כ אסור מטעם אחר שגורם ברכה שא"צ. זהו המשך דבריו. וק"ק כשהפסיק מעט למה יברך ע"פ הכרעת האחרונים נגד החולקים מוטב לו לומר שיפסיק עוד יותר ויוצא ידי כל הדעות דבשלמא לכתחלה אסור להפסיק הרבה משום גורם ברכה משא"כ כשהפסיק מעט יפסיק עוד ויש ליישב:

ט"ז סק"י סי' י"ט דגבי אכילה לא שייך קבע. ט"ס הוא וצ"ל דגבי אכילה שייך קבע וכ"ה שם בב"י בי"ד ודלא כפרי מגדים:

מ"א ס"ק ט"ז צ"ע דאף. הקשה תרתי חדא דהת"ה מסקנתו אינו כך אלא דא"צ לברך וכמו בשחיטה. שנית דאפי' בה"א של ת"ה לא כ"כ אלא למהר"מ דהפסק אין מזיק ובעינן דוקא היסח דעת לכן ס"ל לת"ה דאי פשט הו"ל היסח דעת. דהליכה לב"ה ותפלה וחזרה לביתו ופשיטת הטלית הוי היסח דעת אבל להמחבר בסעיף י"ג דהליכה או שאר הפסק מועיל ג"כ ול"א דא"צ לברך אלא כשלא היה שום הפסק א"כ מה מזיק מה שפשט וע"ז כתב דכ"פ אגודה פרק התכלת וז"ל ועל טלית של משי כו' הרי דלובשו אחר הפשיטה וק"ל:

ט"ז סקי"א. לענין ברכת ציצית דלא איכפת. כלומר דכיון דפשיטה דשהיה לא איכפת מדלא חשבינהו בהדי התכיפות א"כ גם ההילוך אינו מזיק:

מ"א ס"ק י"ז ודעת מהר"מ האגור כתב שמהר"מ נהג ללבוש הטלית קטן אחר בואו מבית הכנסת ואז הפסיק בדברים ולבשו ובירך עכ"ל הרי חולק וס"ל דהליכה אינו הפסק לכן הוצרך שלא ללבוש הט"ק עד שפסק בדברים והיה היסח הדעת כדי שיברך עליו:

ט"ז סקי"ב. רבינו נסתפק בדין זה לשון הטור אם פשט אדעתא לילך לבית הכסא והיה דעתו ללובשו יש להסתפק אם צריך אח"כ לברך אם הוא דומה לתפילין שזזו או דלמא גם בתפילין שזזו אינו מברך אלא כשזזו מדעתו כו' ולזה דעתי נוטה עכ"ל והבין הב"י דגם בחלץ תפילין לגמרי מעל ראשו ליכנס לבית הכסא. גם כן נסתפק משום דשוין הן ונוטה דעת הטור גם בזה שלא לברך ולכן הקשה הב"י מפרק לולב וערבה:

ס"ק יג. אחר צריך לברך עליו. היינו פסק המחבר בסעיף י"ב וע"ש בט"ז ס"ק י':

(שם) מאי מעליותא דט"ק דבאין דעתו לחזור הויא כמעשה חדש:

מ"א סקי"ח כרמ"א. ר"ל כי"א הראשון דא"צ ט"ק בדעתו לחזור וכמ"ש מג"א סקי"ט:

(שם)הטלית עצמו. כלומר משא"כ בההוא דס"ק הקודם הוי שינוי מקום הפסק כיון שלובש טלית אחר:

שם מיד צריך לברך. ר"ל אפילו באותו טלית עצמו:

ס"ק י"ט. כשחולצן נגמרה. ר"ל היכא שחלצן סתם:

(שם) ג"כ כוונת מהר"ח. ר"ל דמיירי שחלצן סתם ולכן אם נשאר עדיין ט"ק לא מיקרי נגמרה מצותן

(שם). א"א לישבו. דמשמעות לשונו דמשמע אפי' דעתו לחזור:

שם. וכ"ר בד"מ אע"ג דהד"מ כ' דמהרמ"מ מיירי באין דעתו והובא בט"ז. ס"ל להמ"א דהאי אין דעתו ר"ל בסתמא דאי שלא היה בדעתו בהדיא וודאי הוי נגמר המצוה אפי' אם נשאר ט"ק:

ט"ז ס"ק ט"ו. אלא חובת מנא. ר"ל אם לובש בגד של ד' כנפות חייב בציצית אבל אין חוב אגברא להדר אחר בגד של ד' כנפות. ומה שהקדים הט"ז ד"ז לקושיתו משום דאם היה חובת גברא לא קשיא קושיתו משום דבלילה ודאי אין מחויב לחזור אחר בגד של יום ללובשו וא"כ הפסיקה הלילה את חובת גברא מש"ה הקדים דגם ביום ליכא חובת גברא וק"ל:

שם. לדידיה נמי תקשי. אף על גב דהמקשה היה סבור שלא הי' פושטו אפי' בלילה מ"מ פשיטא דלפעמים היה מסירו מעליו אפי' ביום כגון כשהיה רוחץ או לרחוץ הטלית וכה"ג דא"א שיהיה בגד א' על האדם זמן ארוך בלי שיפשיטנו בשום פעם אלא דהוי

סבר המקשה דמברך בכל צפרא אף אם לא היה פושטו א"כ לדידיה נמי תקשי למה לא בירך לפעמים ביום אם היה פושטו וק"ל:

ס"ק ט"ז כדאשכחן גבי תפילין לקמן סימן ל' סעיף ג' ע"ש:

ש"ע סעיף ט"ז. אף אם לא פשטו תימה שהוא כפל לשון דהא כבר התחיל הלן בטליתו ובטור ליתא לשון זה. ונראה כוונתו אפי' לא פשט כשהאיר היום דאלו פשטו אז היה חייב להמחבר בסעיף י"ו והמעיין בב"י בשם הגה"מ יבין שכוונת הש"ע כמ"ש:

סימן ט

מ"א סק"א אלא במינו. הא שצמרה פסול לציצית יליף בש"ס מקרא והוה מקום לו' דצמר מיקרי ואפ"ה התורה מיעטתו ולא יפטור אפילו במינו מש"ה הוצרך לכתוב דבמינו פוטר משום דקרא קמ"ל שאינו צמר כלל וה"ל כמו שאר מינים:

ט"ז ס"ק ד' בו ציצית כמ"ש בסמוך. דשאר מינין אין פוטרין בו וצמר א"א משום כלאים וא"א למעבד ביה ציצית אלא של פשתן וגזרו חכמים שגם זה לא יעשה משום גזירה אטו כסות לילה עיין מה שכתבתי באות ה': שם.

שם בסמ"ק בשל משי. ר"ל דקמ"ל סמ"ק להוסיף על דברי ר"ת שלא לעשות ציצית של פשתן אפי' בשאר מינין משום גזירה שמא יעשה כך בטלית של פשתן:

שם הטור אח"כ היתר. אחר שהביא הטור דברי הסמ"ק כתב וז"ל אע"פ שהגאונים ור"ת אסרו לעשות אפי' ציצית פשתן לטלית של פשתן ר"ש ורב אלפסי התירו לזה הסכים א"א הרא"ש עכ"ל וא"כ לדברי ב"י בטעם הסמ"ק דאסור בשאר מינים גזירה אטו פשתן מה הביא הטור דברי הסמ"ק הרי הטור מתיר בפשתן גופי':

שם בשם הרי"ף לטעם האוסרין. דס"ל דמוכח מל' ש"ס ריש יבמות דלי' הלכתא כרבא דאמר צ"ו פוטריה בין במינם בין שלא במינם כו':

שם. לא היתה שם תיבת אפילו. ר"ל שבסמ"ק שהיה לפני הב"י היה כתוב ומיהו נכון ליזהר שלא לעשות ציצית של פשתן אפי' בטלית של משי ע"כ. דלפ"ז משמע דכ"ש שלא יעשה בטלית של פשתן וכפי' הב"י אבל כשהעתיק הטור דברי הסמ"ק אין כתוב תיבת אפי':

שם על נכון דמש"ה הביא דברי כוונתו דאלו להביא בטעם הסמ"ק דהיא רק משום גזירה אטו פשתן א"כ תחלה הו"ל להטור להביא דין פשתן ואח"כ דברי הסמ"ק:

שם. ה"א דמפ' דברי הסמ"ק. ר"ל הטור נזהר שלא יטעה המעיין לחשוב שהטור הביא דברי הסמ"ק כמכריע בין הגאונים והאלפסי. משא"כ כשהביא דברי הסמ"ק בראשונה אין לעשות כך:

שם באמת לפי שאר גירסא. ר"ל להגורסים בסמ"ק תיבת אפילו כמ"ש באות י"א:

מ"א סק"ג דבמשי דוקא משי וכו' דעת הגה"מ הובא בב"י דס"ל הא דאמר בש"ס צמר ופשתים פוטרים בין במינם בין שלא במינם היינו דוקא צמר ופשתים יחדיו ע"ש ממילא בזה"ז דליכא תכלת וא"א לעשות מכלאים א"כ במשי דוקא משי פוטר:

סק"ד לטלית זו תקנה. ר"ל דעת הגה"מ הנ"ל דאז אין לו תקנה דצמר אין פוטר למשי ומשי אין פוטר לצמר (פשתן) בלא"ה א"א לכן אין לו תקנה וסיים מ"מ לדעת המקילין ר"ל שנוהגין דלא כב"ח שהביא בס"ק הקודם גם בזה יעשה ציצית צמר אבל משי לא יעשה כיון דבטלית מעורב צמר ואין משי פוטרו:

ס"ק ה'. ועיין ברא"ש בשם בעל העיטור דסובר. דס"ל פשתן אינו פוטר אפילו בפשתן. ובעינן דוקא צמר והא דאמר בש"ס בשיראין או צמר או פשתן. היינו למ"ד דשיראין מדרבנן הלכך פטרי בכל דהו אבל טלית דאורייתא לא מפטר בלא תכלת או צמר לבן במקומו עכ"ל בעה"ע ובזה יובנו לך דברי המג"א:

ס"ק ז'. הגזירה משום תכלת ר"ל ר"ת והגאונים שאסרו לעשות טלית פשתן הטעם הוא כיון שתכלת הוא עיקר המצוה חיישינן דלמא אתי למרמי בה תכלת ויעשה כן בכסות לילה. או שמא יקרע הטלית ויהיה כלאים שלא במקום מצוה אבל בזה"ז שאין לנו תכלת ואין לנו היתר כלאים בציצית כלל לא שייך למגזר כלל עכ"ל תשובת הרא"ש שהוא בב"י:

שם. לתקנת ריב"ז: הוא ר"פ ביצה דף ד' דאמר מתקנת ריב"ז ואילך ביצה שנולדה בר"ה מותרת בשני של ר"ה ומסיק דאפ"ה אסור משום שנאסר במנין ע"ש ותבין:

ט"ז ס"ק ט בריש יבמות כמ"ש. היינו כמ"ש באות י':

סימן י

ט"ז סק"ג נמי אם היו. הוא רבותא אע"ג שחתך מדבר הפטור מועיל החתך להיות חייב עתה וזה לא מוכח מדין הש"ע:

(מ"א סק"ג) נעשית בעלת וא"ו. הוא רבותא דל"ת כיון שחתך ב' כנפות באלכסון נעשית כקרן עגול ופטור מציצית:

ט"ז סק"ד. דסופה לחזור. ר"ל דודאי לא יניחנ' כך אלא סופו להתיר את התפירה הלכך נעשית נחשב כאלו כבר התיר התפירות:

(מ"א סק"ד) הקרן והטיל. ולא אמרי' דסופו להתיר התפיר' ונחשב כאלו הותר ואז הציצית יותר מג' אצבעות לשפת הבגד ל"א כך אלא כיון שכפל בענין שנשאר בו הקרנות אמרינן דיניחה כך:

סק"ה דאם תפר על הכנף ר"ל אם תפר עור על הכנף שרי אפי' למ"ד בתר כנף אזלינן וע"כ היינו טעמא שתחתיו טפל לעיקר:

ט"ז ס"ק ו' ללמוד מהטיל. עיין ט"ז ס"ק א'. ובדבורנו שם:

מ"א סק"ט שניות כמו הראשונות דלא כהט"ז בסק"ט ואע"ג דבחתך שניות ליכא טעמא להכשיר ומה"ט פוסל הט"ז כמו שביארתי בט"ז ע"ש אך המג"א ס"ל דתולמ"ה לא פסל אלא שמתחלת עשיותה היה בפסול אבל אם תחלה היה כשר ונפסל חוזר להכשירו ולכן באמת ממ"נ כשר דאם חתך ראשונות כשר משום דשניות לא הוי מעשה כיון שעבר בב"ת ובחתך השניות כשר כיון דראשונות היה תחלת עשייתן בהכשר. והט"ז לכאורה ס"ל דאפילו בתחלת עשייתן בהכשר שייך תולמ"ה ועיין סימן ט"ו ובמשכ"ש:

(שם). וכ"כ ב"י בהדיא. הט"ז בסק"ט כתב בשם הב"י בהיפך ובאמת דלשטת הרא"ש כ' עב"י להכשיר וכמ"ש המג"א רק לשיטת הרמב"ם כ' הב"י לפסול וא"כ מבואר בב"י כהמ"א. ובחיבורי נאות דשא בתשובה סי' ס"ג ביארתי בארוכה מה שחולקים הט"ז ומ"א בביאור דברי הב"י אין כאן מקומו וע"ש:

(ש"ע סעיף ח') אשטרינגה. הוא דברי המחבר צדדי הבגד אחת אל אחת ואינו קבוע אלא נוטלן ומחזירן:

ט"ז ס"ק ט'. ונראה טעם שהראשונות נתבטלות זהו לא כהמג"א סק"ט והטעם דבשלמא באחרונות אמרינן דמעת שעשאן איכא בל תוסיף והויא כאלו אינם עשויות כלל עד החתיכה שאז נעשין מחדש מה שאין כן הראשונות כבר היו עשיות בהכשר ואח"כ נפסלו משום ב"ת ממילא הוי אחר כך תולמ"ה. ומה שכתוב ט"ז בסק"י לחתוך אחד וכן יש ללמוד כו' ק"ק דהתם דמי לנשארו ראשונות שהרי היו עשויות תחלה בהכשר ונפסלו בעשיית החמישית א"כ כשחתך החמישית כולם פסולים אפילו חתך א' מד' עכ"פ שלשה פסולים רק החמשית כשרה מחמת שהיתה בעת עשיית' בב"ת וצ"ל דהתם שאני דלא נעשה בפסול רק החמישית אבל האחרים ליכא בהו פסול ב"ת כלל והכא שאני שהשניות הם אצל הראשונות בכל כנף משא"כ התם דהאחרים לא נעשו בפסול כמ"ש הט"ז שם. ומ"מ מ"ש הט"ז שם וכן יש ללמוד כו' אינו מובן דהא ליכא למילף

מהכא אלא להכשר החמישית אם נשארה כיון דמתחלה נעשית בב"ת משא"כ שאר הציצית אם נשארו אם באנו ללמוד מכאן יהיה פסול רק דמוכרחים לחלק כנ"ל ועכ"פ אין ללמוד מכאן. ודברי המ"א סק"ב שכתב ג"כ כדברי הט"ז א"ש שהולך לשיטתיה בס"ק ט' אבל דברי הט"ז צ"ע כדאמרי' ועיין:

(בט"ז סק"י) אנשים שמקפלין. הם רוצים שיהיה ב' ציצית לאחוריהם ממש דהיינו על כתפיהם לכן הטלית רק על כתפיהם. ומסיק דא"צ דוקא על כתפיהם. אלא צדדים דלפניו וצדדים דלאחריו מיקרי נמי לפניו ולאחריו ולכן די בהפסק היד וק"ל:

מ"א ס"ק י"ג שהרי אין חוגרין. דאם היו חוגרין הוי מה שלמעלה מן החגור סתומין כ"כ הב"י וצ"ע בדין זה:

סימן יא

(מ"א סק"א) בזמנינו לקמיע. דבזמן הש"ס הוי חיישינן להכי אבל השתא אין עושין קמיע כעין תפילין והנ"מ לדינא עיין מג"א סימן ש"א סקנ"ג:

(סק"ו) ארוכין ביאור גרדומין עיין ט"ז בסימן שאח"ז סק"א והיו עושין ארוכין כדי שאם יפסקו יהיו בנשאר כשיעור:

(ס"ק ח') הקשירה. כי על ידי הקשירה מתקצר אורך הציצית:

(ט"ז סק"ד) נטוה לשם. אשיורי שתי קשיא ליה:

(מ"א סק"ט) פסולת שתי (נ"ל דצ"ל בשתי) נראה דאין שייך זה דהא אותה הצמר ממין הטלית הוא וצ"ל ע"כ משום ביזוי ואין ספר המאור לפני:

(ט"ז סק"ה) דהך שינוי הגוף. הוקשה לו דשינוי הגוף אינו קונ' אא"כ נשתנה שמו ע"י השינוי ואפילו בשינוי שאין חוזר לברייתו כמ"ש רמ"א בח"מ סימן ש"ס סעיף ו' ע"ש:

(שם) פשיטא ועל. קשה דשם פריך פשיטא משום דאינו יכול להקדישו לפי שאינו שלו וזה לא שייך רק בקרבן. משא"כ כאן וראיתי שדברו המחברים מזה ואין כאן המקום להאריך:

(שם) מתלמוד ערוך. ה"מ להקשות. בפשיטות דרמב"ם עצמו ס"ל דיאיש עם שינוי השם אף ע"פ שחוזר לברייתו קונה הובא בח"מ ר"ס שס"א. אלא דעדיפא הק' מהתלמוד דמוכח דשינוי דליבון אינו חוזר כלל:

(מ"א סק"י) דקני בכה"ג. ר"ל יאוש עם שינוי השם החוזר וע"ז הקשה מסימן ש"ס דשם מבואר דליבון הוי' שינוי שאינו חוזר וכדברי הט"ז וא"כ הוי שינוי גמור וא"צ יאוש:

(מ"א ס"ק י"ג) ש"מ קשר העליון. פי' הקשר אשר אצל הגדיל כלומר קשר א' בציצי' מיהת מדאו' ולהכי נקט עליון משום דאי לא עביד אלא חד קשר בסוף הגדיל עביד ליה שמקיים את הגדיל ועיין מנחו' דף ל"ט בגמ' וברש"י:

(שם) פ"א הוי חיבור ומיושב קושי' ב' ומוכיח הש"ס שצריך לעשות ב' קשרים ומה שאמר קשר עליון ר"ל קשר פעם אחד והוא שני קשרים זה על זה. וגם קושי' ראשונ' למ"ד שעושין ב' נקבים מיושב ולדידי' אין מוכיח הש"ס רק על קשר אחד. ומ"ה מה שהקשה הש"ס לדידי' התוכף תכיפה א' אינו מתורץ:

(שם) לא בעי אלא. היינו כמ"ש תחל' דלמ"ד דצריך ב' נקבים אין מוכיח רק קשר א'

ט"ז סק"ט. דקרן קרוי. כוונתו משום דהטור כתב יעשה הנקב ג"א סמוך לקרן ויש מי שפירש דקרן ביאורו זוית והיינו שמודד באלכסון ג"א מהזויו' לכן כ' שאינו כך אלא קרן ביאורו שפה הבגד בין באורך בין ברוחב מודדים ג"א מהשפה:

ט"ז סק"י של עור. אפילו כנף שלם של עור שרי בסי' י' ס"ד אלא ר"ל דאפילו מי שמחמיר שם מודה בטלאי בעלמא (ויותר נ' כוונתו דאין לחוש) (ובסי' י' בסוף וכן מבואר בדברי ב"י שם בסוף):

ס"ק י"א סמוך לארץ. משמע שמפרש בהיפוך ממ"ש המג"א ס"ק ט"ז וכן מוכח בט"ז ס"ק י"ז. לכן פירשו המפרשים דכוונת הט"ז על דעה ב' דמטעם דעיקר כנף קאי ארוחב לא באורך שאינו מיקרי כ"כ כנף וכיון דבעינן באורך כ"ש ברוחב:

ש"ע סעיף י"א אוריליי"ו. היינו שמניחין קצת חוטי שתי בלא ערב ובסוף אורגים עיין ט"ז ס"ק י"ב:

ט"ז ס"ק י"ב. הציצית. דכיון שלא ישאר רק מעט בכה"ג ודאי לא מבגד איקרי:

ס"ק י"ד ומ"ש שאם כרך. זה מקשה על עצמו שכתב דתרי לכתחלה יש דהיינו דגם הזהירות דקודם הכריכות היא רק לכתחלה ע"ז הקשה ממ"ש שאם כרך כו' פסול אפילו בדיעבד משום תולמ"ה ע"ז תירץ דפסול בדיעבד מיירי שקשר ג"כ וכן פי' המג"א והשיג על הע"ת שמפרש דמ"ש המחבר וקשר פירושו או קשר:

ט"ז ס"ק י"ז מהבגד לרחבו. ר"ל שתלה לרחבו דהיינו לצד הקרקע:

(שם) יהיה לאורך הטלית. ר"ל שיהיה מונח בצד שנקרא אורך היינו צד אשר לרוחב האיש שם יהיה מונח על חוד של בגד ממש והוא מובן:

(שם) ולמטה ממש בבגד. ר"ל שתוחבין הגדיל בנקב הטלית או עכ"פ מקרבין הגדיל שיהיה סמוך ממש להנקב ועי"ז שוכב הגדיל ממש על הבגד לא על החוד אלא על בגד בעצמו:

ש"ע סעיף ט"ו. בגד בנקבי הטלית מטעם דדרשינן וחלצה נעלו מעל רגלו ולא מעל דמעל ה"נ על כנפי בגדיהם כתיב ואם מכניס שם מין אחר הוי הציצית מעל דמעל ודיעה ב' ס"ל דהכל נקרא כנף:

מ"א ס"ק כ"ה עור. ר"ל אע"ג דעור אינו בגד ופטור מציצית מ"מ הא קי"ל בסי' י' היא של בגד וכנפה של עור חייב ומכ"ש שמונח העור תחת הבגד ובטל וכמ"ש המג"א שם:

(ס"ק כ"ו) ועיין סימן ט"ו במ"א ס"ק י"ד:

סימן יב

(ט"ז סק"א) וקשה למה אמר יש בהם. דאלו בשני ראשים שיש כ"ע ע"י צירוף לא מהני וא"כ אין לפרש לשון בהם ע"י צירוף די"א אין לחוש שמא חוט א' מהם אע"כ כוונת הטור דצריך בכ"א כ"ע:

שם וע"ק לשון אפילו. ר"ל מ"ש הטור ולפ"ז אפילו כו' הא לדיעה קמייתא פשיטא דכשר אפילו נפסק ח' חוטין ונשתייר כ"ע:

מ"א סק"ג יש להסתפק. היינו הב"י עצמו נסתפק בזה ולכן כ' בש"ע שנפסק כולו דבה"ג פסול ודאי ובנשאר ע"י צירוף פסול רק מספק ועיין ט"ז סק"א ומש"ש:

(ש"ע ס"א): כדי עניבת כל החוטים הפסוקי' ביחד כשר לכאורה נראה דאם נפסקו כל הח' ראשים די בעניבת ארבע חוטין הפסוקי' בהדדי ולא בעינן כדי עניבת ח' חוטין אדהדי כיון דלא בעינן רק ד' חוטין שיש בהם כ"ע כמבואר בש"ע מיהו יש לעיין די"ל אע"ג דסגי בד' חוטין שיש בהם כ"ע מ"מ שיעור העניבה הוא על ח' חוטין בהדדי ולכאורה איכא למשמע הכי מדברי בעל העיטור שהביא המ"א בס"ק ו' ועמש"ש ודו"ק:

(ט"ז סק"ג) מוצא' עיין סימן ח' בט"ז ע"ק ח' מזה:

(שם) כשר בשעת עשייה ואחר כך נפסק ונפסל דבה"ג ליכא תעשה ולא מן העשוי לכן נסתפק מצד אחר אולי קשירה לא מהני כלל דבעינן קשירה תמה ר"ל שיהיו החוטים שלימים בלי קשר ומסיק דלא ילפינן מתפילין ותימה מדוע ליכא כאן תעשה ולא מן העשוי מאחר שנפסלו ולכאורה משמעות דבריו דכיון דהיה תחלת עשייתו בהכשר ליכא ביה תולמ"ה מש"ה כ' בראש דבריו דאם היה כן בשעת עשיית ציצית ר"ל דנעשה בפסול אז אית ביה תולמ"ה משא"כ בהא שעשייתו מתחלה בהכשר ואח"כ בפסול אבל ז"א דהא בסי' י' בט"ז סק"ט מבואר דאפילו אם תחלת עשייתו בהכשר איכא תולמ"ה (וגם איכא גוונא שם דיותר פסול בעשאן לבגד בהכשר ואח"כ נפסלה דשייך בזה טפי תולמ"ה מאם עשאן בפסול דאז לפעמים אמרינן עתה תחלת עשייתן) והמ"א שם באמת

פליג אהט"ז וס"ל דבתחלת עשייתו בהכשר ליכא תולמ"ה ותו דבאמת נראה דלא פליגי ט"ז והמ"א בהא דלכ"ע היכא שהפסול בגוף איכא תולמ"ה אפילו תחלת עשייתו בהכשר ואם הפסול מצד אחר ליכא תולמ"ה אם תחלתו בהכשר ועיין סי' ט"ו באורך ולא פליגי בסי' י' אלא משום דהראשונים נפסלו ע"י בל תוסיף ס"ל להט"ז דזה נקרא פסול בגוף דהא ע"י שיש שנים בכל כנף פסול והמ"א ס"ל דגוף ציצית הראשונים הרי כשירים ואין פסולים אלא מצד אחר ר"ל מצד ציצית השנים ועכ"פ בהך בהכא דודאי הפסול בגוף הציצית לכ"ע איכא תולמ"ה אפי' אם עשייתו בהכשר וצ"ל דמ"ש הט"ז כאן נפסק ונפסל לאו דוקא אלא מירי כשהיה הפסיקה כשעדיין לא נפסל בהא מסופק אם מהני הקשירה לענין אם אירע אחר הקשירה דבר שהיה פוסלו זולת הקשירה ועל דרך שכתב בסוף התשובה וכמו שאבאר שם אי"ה ובהא שפיר ליכא תולמ"ה כיון דבעת שקשרו לא היה פסול ולשון נפסל שכתב כאן ל"ד וביאור הלשון כך היא ואח"כ נפסק ר"ל תחלה נפסק באופן שלא נפסל ואחר כך נפסל ר"ל שאירע בו דבר שהיה פוסלו אם לא קרעו הקשיר' וברור זה:

(שם) אימת דממשמש כו'. צריך לברך כגון שזזו ממקומן וממשמש להחזירן ה"נ בציצית כשפשטן ליכנס לבית הכסא וע' סימן ח' בט"ז ס"ק י"ב שהביא דברי טור אלו:

מ"א סק"ה בכ"ע פסולים. ר"ל דבה"ג אין מועיל הדקדוק וע"ז כתב ומיהו כו' ר"ל דגם לזה יש דקדוק להועיל לגון שיעשה סימן ע"י הקשרים דהיינו שיעשה בכל חוט בב' ראשין קשר משונה מקשרי חוטים אחרים דאז יהיה ניכר אם הב' ראשים הפסוקים הם מחוט א' וע"ז סיים דהשתא מיושב שפיר מ"ש הרב"י אם לא דקדק דאם דקדק כה"ג ע"י הקשרים ליכא חשש בזה ומ"מ אין מדוקדק מ"ש המחבר שיהיו ניכרים הד' ראשים שמצד א' של הקשר כו' דהא בדקדוק ע"י הקשרים שוב א"צ כלל לדקדוק זה שיהיה ניכר כל צד מהציצית בפני עצמו והבן:

סק"ו שערות דיו. ר"ל דלא בעינן חוטים בינונים אלא די בשערות ולשון לכרוך על ח' שערות שכתב העיטור אפשר דמירי שכל הח' נפסקו דאז בכולהו משערינן הן לדעת המחבר שיעשה עניבה מכולם יחד הן להמ"א סק"ב לענוב על כל א' מהחוטין הפסוקים ולשון העיטור יסבול א' מדעות אלו ומ"מ ח' שערות שכ' העיטור צ"ע דהו"ל זיין ונ"ל מוכח מזה דסובר העיטור בפי' המחבר לענוב כולהו בהדדי ולכן לכוונה זו כתב ח' ר"ל ח' אחרים שכול' כשערות ושייך שפיר לשון ח' משום דאפי' האי חוט דאיירינן ביה לא משערינן ביה אלא בשערה וזהו המשך דבריו אפילו אין באותו חוט אורך כ"כ כי אם לכרוך בשיעור אותו אורך ח' שערות וז"ש כדי לכרוך ח' שערות ר"ל באותו אורך יש

שיעור לעשות עניב' על ח' שערות כן נ"ל להעמיס בדברי בעה"ט משא"כ פירושו של המג"א הנ"ל א"א להעמיס שיסבול לשון ח' חוטין ודוק היטב:
(שם) אמרינן בגמרא. במנחות דף ל"ח אהאי דינא שהם עבים ולא מיענבי אבל יש באורכן כ"ע אם היו דקים וקאמר כ"ש דכשרים דמינכרי מצותן טפי מחמת עוביין:
(שם) שהם נאים יותר. ר"ל אף דעבים מינכר טפי מ"מ בינונים נאים טפי ואית בהו מעלה דאנוהו משא"כ בנפסקו אז לא מינכר אא"כ הם עבין לכן המצוה טפי בעבים:
סק"ז לעיל סס"א כתב. הוקשה לו למה שם כתב היכא דאפשר טוב לחוש וכאן כתב צד השני דהיינו היכא דלא אפשר:
ט"ז בסוף התשובה. דהיינו כדי עניבה ר"ל אם קשר בעת שהיה כשר דהיינו שהיה כ"ע מהני הקשירה ונ"מ לשיטת ר"ח אם נקרע אח"כ שני חוטין אחרים חשבינן עתה חוט הקשור לי"ב גודלין ולהרא"ש נ"מ אם נקרע חוט אחד דלא שזור כ"ע ואפ"ה מיקרי כ"ע כיון שצד השני שלם וקשר לאותו השיור ואחר כך נקרע צד הב' לגמרי כשר בכל כה"ג. אבל כל שנפסל מחמת הקריעה לא מהניא קשירה משום תולמ"ה ולא מכשיר אלא כשהיה הקשירה בעת שעדיין לא נפסל וכאמור ודו"ק:
(שם במ"א) דלא יברך. ק"ק דאפילו בלא ברכה איך הולך בטלית שאינה מצויצת ועיין סימן י"ג בט"ז סק"ג דבסי' ס' בט"ז סק"ח דלענין ברכה מחמירין טפי א"ש אולם מהמג"א לעיל ולקמן משמע דאינו מחלק בכך. ונ"ל ע"פ המבואר בסי' שאח"ז ע"ש במג"א סק"ח דבלובש טלית שאינה מצוייצת ליכא לאו אלא דאחר הלבישה קאי בעמוד ועשה ולכן הוי שב ואל תעשה ובשבת ליכא עשה זו וכן בחול אם אין לו ציצית לכן סמכינן על ר"י אבל הברכה הוא איסור דאורייתא:
(שם) אסור לצאת. אפילו לשכתב הט"ז שאח"ז דמותר לצאת בציצית פסולים י"ל דמירי המג"א שיש קצת ציצית כשרים לכן מחמתם אסור לצאת משום דחיישינן לדעת רש"י שפסולים ואפ"ה חשיבי אצלו משום דבדעתו כשלא ימצא ציצית אחרים. יסמוך על אלו וזה סברא נכונה וק"ל:

סימן יג

מ"א סק"ח: והא דנקט בש"ע בשבת קאי אמ"ש רמ"א תחלת הגה"ה ואפי' בטלית קטן דקאי אדברי המחבר דמיירי בשבת וע"ז תירץ דרבותא קמ"ל אבל אהמחבר לא הקשה המג"א כלל דהא המחבר בטלית גדול מיירי:

שם סימן שנ"ה סס"ב דלא התיר אלא בנשבר בשבת ובהג"ה סעיף ג' בשכחו ולא עירבו מות' הא בלא עירבו במזיד לא:
שם מ"מ בשבת יעשה כן. כדי להקל האיסור אי נמי כדי לצאת ידי דעת החולקים על ר"י הובא בט"ז סק"ה וס"ל דיש איסור דאורייתא אפי' בשבת ואם יעשה כך יהיה רק מדרבנן אבל לר"י אין נ"מ בעשייתו כך דאין כ"כ חילוק בין חד דרבנן לתרי דרבנן מיהו מצינו בכמה דוכתי שיש חילוק לכן נ' כפי' הראשון שיעשה כן כדי להקל האסו' שיהיה תרי דרבנן:

סימן יד

(ט"ז סק"א) כדאיתא בסמוך היינו בסק"ב בני ישראל ולא עכו"ם קפיד קרא אתליה ה"נ כאן דינא אתליה קפדיני:
סק"ב. לאפוקי עכו"ם ש"מ. וליכא למימר דקרא אתי לפסול אפילו ישראל עע"ג דהרמב"ם לשיטתיה בסי' י"א ס"ב דלא מהני עע"ג היכא דצריך לשמה:
סק"ג דר"ש והרא"ש. הרא"ש לשיטתי' בסי' י"א ס"ב דלענין לשמה מהני בעכו"ם ישראל עע"ג ולכן ליכא ראיית הרמב"ם כצ"ל: ש"ע סעיף ב'.
שו"ע ס"ב אבל לא יברך. נ"ל דה"ה דלא יצא בהן לר"ה דזה דמי לברכה וכ"מ במג"א ס"ס י"ב. ואע"ג דכל הציצית פסולי' וא"כ י"ל לדעת הט"ז ר"ס י"ג דלא חשיבי ובטלו מ"מ י"ל דהני הוי שפיר חשיבי כיון שיכול להתירן ולקשרן בכוונ' גם י"ל דחשיבי משום שיסמוך עליהם כשלא ימצא ציצית אחרים וכמ"ש על דברי מג"א הנ"ל ע"ש ודו"ק: מ"א סק"ה: נשים. דהא דאין מברכין במקום שאין הטלית בר חיובא או שהציצית פסולים היינו דוקא שהפסול או הפטור לכל העולם משא"כ נשים אף שהם פטורים מ"מ כיון שהאנשי' חייבים שייך ברכה גם בהם כמ"ש המג"א סי' ז' ה"נ בשאולה דגבי הבעלים הוי היא טלי' בר חיוב' יכול גם השואל לברך עליו:
מ"א סק"ו אבל ברא"ש ריש ה' ציצית היינו מדכתב הרא"ש הובא בט"ז סק"י דאותן החזנים בסליחות טועים אע"פ ששואלין לעבור לפני התיבה.
ט"ז סק"ה אבל לא ביום הראשון. דכיון דשאול פסול מדאורייתא ביום ראשון לא סמכינן למימר דהוה מתנה והא ציצית נמי מדאורייתא וסמכינן אהא:
(שם) וי"ל דהא אין דברי רבינו הט"ז בזה לא זכיתי להבין חדא דמה קושיא יש כאן על הלבישה ועיקר הקושיא לא יפול רק על הברכה כמו שהקשה אח"כ וא"כ קושיא זו ותירוץ זה תמוהים ותו קשה לתירוץ זה לא שייך כלל למימר ניחא ליה לאיניש למיעבד

מצוה בממוניה דהא אינו עושה מצוה כלל וא"כ היה זה אסור ללבשו אי לאו משום האי סברא דנותנו במתנה וא"כ מוכח מהלבישה גופיה ג"כ שנותנו במתנה וליכא למימר דמ"מ מצוה מדרבנן איכא אפילו למרדכי בשם ר"י כמ"ש המג"א בסי' הקודם ס"ק ח' דז"א דמהט"ז שם סק"ה מבואר שחולק בזה אהמג"א ע"ש: עוד קשה דלתירוץ הט"ז למה לי קרא לפטור טלית שאולה מציצית הא בלא"ה פטור וצ"ע:

(שם) לדברי רש"ל לחלוק. עיין כנסת יחזקאל ס"ס ך"ג:

סימן טו

ש"ע ס"ב: וכנף זה לא היה. דע יש ב' חלקים בתולמ"ה חלק א' והוא עיקר משמעות הפסוק תעשה שצריך שיתהוו הציצית בבגד ע"י מעשה ולא שיקח ציצית עשויים ויתלם בבגד דהוי מן העשוי. חלק הב' הוא אמרם ולא מן העשוי בפסול ר"ל שאע"פ שתלאם בבגד במעשה דידיה מ"מ אם היו פסולים הוי מעשה דידהו כמאן דליתא ושוב כשנכשרו אח"כ ה"ל מן העשוי. וחלק זה השני יש בו תנאי דוקא אם תחלת עשייתן בפסול אבל בשתחלת עשייתן בהכשר ונפסלו וחזרו ונכשרו כשרי' אא"כ הפסול בגוף הציצית דאז כשנפסלו מתבטל העשיה הראשונה והוי כאלו מעולם לא נעשה בהכשר וזה מבואר במ"א סי' ך"ג ועיין בדברינו בסי' י"ב אות ד'. משא"כ בחלק הראשון פשוט דלא שייכי חילוקים אלו כיון שלא עשה שום מעשה בהם. ועתה אבאר לך כלל דיני סי' זה לדעת הט"ז הנה סעיף זה היינו מה דאמרינן פ' התכלת ושוין שלא יביא אמה על אמה ממקום אחר ובה תכלת ותולה בה ויהיב הרא"ש טעמא [הובא] ט"ז סק"ד משום דעל כנפי כו' כמ"ש המחבר וס"ל להט"ז דפסול זה אינו מצד חלק השני לומר דכיון דכנף אין בו שיעור טלית (המבואר בסי' שאח"ז) ונפסלו הציצית והוי תולמ"ה דז"א דהא תחלת עשייתן בהכשר והפסול אינו בגופן ומש"ה חיברן לבגד אחר פסול מטעמא דהרא"ש דלגבי בגד אחר הוי מן העשוי וכאמור מש"ה פסק הט"ז בסק"ד דאפילו חוץ לג' אם נקרע כולו מהטלית אסור לתיפרו (ודלא כהב"י) משום תולמ"ה (ס"ס הוצרך הרא"ש לטעם דידיה והוא חלק ראשון ואע"ג שתלאן בבגד הראשון במעשה מ"מ לבגד זה באו בלי מעשה וכיון שכן אפילו היה באמה על אמה שיעור להתעטף או היה שם כמה אמות דאז לא נפסלו הציצית כלל אפילו הכי אם כו') ואינו מצד החלק השני דהא תחלת עשייתו בהכשר אלא מצד חלק הראשון והיינו מטעמא דהרא"ש דס"ל להט"ז דאע"ג דמתחלה נעשו הציצית בבגד זה מ"מ כל שנקרע פעם א' לגמרי מהבגד ה"ל ג"כ כאלו היה מבגד אחר כמ"ש הט"ז בסק"ג ופוסל שם מה"ט אפילו אם נחלק הטלית לשנים ומכל חלק יש

שיעור טלית אסור לחברם משום דציצית שבכל חלק הווין לגבי חלק האחר כאלו היו מבגד אחר בשעת עשיה דס"ל לט"ז דמ"ש הרא"ש שעת עשיה אין כוונתו בעת שתלה הציצית אלא הכוונה בעת שהם תלוים ועומדים צריכים תמיד להיות בבגד זה ומיד שנקרע הוי כאלו הוא מבגד אחר וכשחוזר ותופר הוי תולמ"ה של חלק הראשון ומה שאמרה הברייתא שלא יביא אמה על אמה ממקום אחר פי' ט"ז דלאו דוקא ממקום אחר אלא אפילו מבגד זה ג"כ הדין כיון שנקרע פ"א לגמרי וכאמור: היוצא מזה לדינא להט"ז דכל שנקרע לגמרי והבגד אפילו יש בו שיעור טלית הוי תולמ"ה כשחוזר ותופרו מחמת טעמא דהרא"ש דה"ל כאלו היה בבגד אחר והוי חלק הראשון דתולמ"ה אלא בעינן שישאר מחובר קצת אז מותר לתופרו שיעור השיור שישאר מחובר הוא דוקא שלשה אצבעות כמבואר בט"ז סק"ד. ולפי"ז הך סעיף ב' הוא מיותר לגמרי דהא לדינא אפילו מחובר הכנף עדיין בבגד זה עצמו אם החבור פחות מג' אסור לתופרו ובברייתא לא תני ושוין אלא לאשמועינן אפילו למ"ד דסגי בשיור פחות מג' מודה הוא אם הכנף מבגד אחר או שנקרע לגמרי מכנף זה אסור לתפור דכך פ' הט"ז בסק"ד דהך ושוין לא צריך כלל רק למ"ד דא"צ וא"כ לדינא דצריך ג' ממילא כל סעיף ב' מיותר ומה"ט לא כתב הט"ז שום ביאור עד סעיף זה אלא דהב"י חולק בכל זה אהט"ז ודרכו כהמ"א כאשר אבאר דברי המג"א בסק"ג ודוק:

מ"א סק"ג משמע דעיקר. אזל בשיטת הב"י. ופליג אהט"ז בתרתי חדא דטעמא דהרא"ש לחוד אינו פוסל כלל וליכא הכא כלל חלק ראשון דתולמ"ה כיון שהציצית נעשה ע"י מעשה ואף שלוקח הכנף ומחברו בבגד אחר לית לן בה דהבגד האחר הוי כתוספות על כנף הבגד הראשון דאטו אסור לחבר טלאי לטלית כיון שאין לאותו הטלאי ציצית במעשה ה"ל מן העשוי לגבי הטלאי אע"כ דהטלאי ה"ל תוספות על הטלית (ולהט"ז לא הוי הכא תוספות כיון שיש בו ציצית עיין בדבריו סוף סק"ג) הכי נמי הכא ומש"ה אם יש בכנף שיעור להתעטף מותר לחברו לטלית אחר ואין טעמו דהרא"ש לחוד פוסל אלא מיירי הכא דכנף דהיינו אמה על אמה ובברייתא לית ביה שיעור טלית ונפסלו הציצית והוי תולמ"ה דחלק שני והא דהוצרך הרא"ש לטעם דידיה היינו דלא תיקשי מחוץ לג' יתפור דלא הוי הולמ"ה כיון דתחלת עשייתן בהכשר והרי גם כאן תחלת עשייתן בכנף זה בהכשר לה"ק הרא"ש כיון דעשייתן היה בבגד אחר א"כ עתה בבגד זה הוי תחלת עשייתן בפסול ופסול משום חלק שני של תולמ"ה אבל כנף שיש בו שיעור טלית כשר אפילו מבגד אחר כיון דלא נפסל מעולם. הא חדא דפליג אהט"ז (ר"ל בכנף שיש בו שיעור טלית דכשר אפילו מבגד אחר). שנית דאם נקרע לגמרי מבגד זה חוץ לג' יתפור

דאע"ג דנפסלו הציצית מ"מ תחלת עשייתן בהפשר ולא סבירא ליה סברא דהט"ז לומר דמיד כשנקרע מהבגד ה"ל כאלו הוא בבגד אחר וקשה למה כ' המחבר בסעיף ג' שיש בו שיעור להתעטף מותר לחבר החלקים יחד (כמו שביאר המג"א בסק"ד) ובאמת זה אינו חידוש כלל דהא תולמ"ה ליכא שלא נפסל וטעמא דהרא"ש אינו פוסל לחוד וגם דכיון דהיה מבגד זה ליכא כלל טעמא דהרא"ש והרי אפילו בבציר משיעור להתעטף שרי דהיינו הך דינא דחוץ לג' יתפור אע"פ שנקרע לגמרי ואין בו שיעור להתעטף ונראה דשיעור להתעטף רבותא הוא דה"א כיון שיש בו שיעור טלית ה"ל הציצית שבו כאלו הם בבגד אחר ושייך ביה טעמא דהרא"ש וכסברת הט"ז דטעמ' דהרא"ש לחוד פוסל וגרע זה מהך דחוץ לג' יתפור דשם ליכא כלל טעמא דהרא"ש כיון דהרצועה הפסיקה אין לה רק שם כנף ולא שם בגד משא"כ ביש שיעור טלית שייך טעמא דהרא"ש דמה לי שהיה בבגד אחר לגמרי מה לי שנקרע מכאן ונעשה ב' בגדים וכמ"ש הט"ז סק"ג קמ"ל דאפ"ה כשר דטעמא דהרא"ש לחוד אינו פוסל רק טעם הרא"ש מועיל שיהיה תולמ"ה וכאן שהיה בו שיעור טלית ליכא תולמ"ה ולכן ממ"נ כשר דאם היה שיעור טלית ליכא תולמ"ה ואם לא היה שיעור הוי תחלת עשייתן בבגד זה בהכשר והבן היטב ונראה דלכוונה זו סיים המג"א וכתב וכ"מ בס"ג דלכאורה אינו מובן אלא מביא ראיה לפירושו דטעמא דהרא"ש לחוד אינו פוסל רק בצירוף תולמ"ה דאם איתא דטעם דהרא"ש לבד יש בו לפסול א"כ בסעיף ג' שיש בו שיעור טלית ה"ל כאילו הציצית בבגד אחר ושייך ביה טעמא דהרא"ש ולא דמי לחוץ לג' יתפור דשם לא נשאר שם בגד על הקרוע וכנ"ל אע"כ דטעמא דהרא"ש לחוד אינו פוסל רק בצירוף תולמ"ה ולכן גם כשיש שיעור טלית ודאיכא טעמא דהרא"ש אפ"ה כשר דהא ליכא ביה תולמ"ה. העולה לדינא משיטת מ"א בשיעור טלית מותר לחבר אפילו מבגד אחר כיון דליכא תולמ"ה מבגד זה אפילו פחות מכשיעור כל שרחב ג' מותר לחבר. ובסעיף ג' טלית שחלקוה צ"ל דלאו דוקא דהא אפילו משני טליתים מותר לחבר ודוק היטיב:

ס"ק ד' דכשמתחיל לתפור. ר"ל כשמתחיל לתפור פחות מג' אצבעות עדיין לאו חיבור הוא כמבואר סעיף ד' ואפ"ה כנף זה במקום התפירה נתבטל וה"ל בת ג' כנפות ואע"ג דתחלת עשייתו בהכשר והפסול אינו בגוף הציצית מ"מ הכא כיון שיש בו כדי להתעטף ה"ל כאלו הוא בגד אחר ומהני תילמ"ה בצירוף טעמא דהרא"ש וכמ"ש באות הקודם וסתר המ"א מההוא דחוץ לג' יתפור ואע"ג דכתבנו דכשיש שיעור ולהתעטף גרע מחוץ לג' מ"מ הביא ראיה דמדקאמר חוץ לג' משמע בין מעט בין הרבה חוץ לג' דאיכא שיעור להתעטף אפ"ה כשר וה"ה חלוק לשנים דמותר לחברם. ועוד סתר מסימן י' ס"ג דאע"פ

שתפר לא נתבטלו הכנפות משום דבודאי סופו להתיר התפירות ואזלינן גם עתה אחר סופו מכ"ש כאן דכשמתחיל לתפור מתחיל אדעתא שיתפור כל הבגד והוי דמי כאלו תפרו כולו דאזלינן בתר סופו ודוק היטב:

ס"ק ה' שלא נטוה ר"ל מטעם הטוי' הוא לכ"ע משא"כ חשש התליה שלא לשמה תלוי בפלוגתא דסי' י"ד סעיף ב':

סט"ז ס"ק ג' קמאי ולא מן העשוי. אע"פ שאינו מחבר שום בגד כיון דכשנעשו אלו הציצית לא נעשו לתפור שני הכנפות המחודשים שאז לא היה שם כנפות. ומכ"ש כשמחבר חתיכת בגד אחר דפסול דכשנעשו אלו הציצית לא נעשו לפטור אותה חתיכה:

שם אלמא שכל שאר כנפים דהא לא קפיד אלא אתכל' אשר בהאמה שמביא ולא קפיד על הציצית שנשארו בטלית:

שם וגדולה מזו כו' מותר לחזור ולחברו. כלומר גדולה מזה מפרש ד"מ ברשב"א זה שבש"ע כאן דמותר לחזור ולחבר החלקים עם הציצית הארבע כמו שהיו וע"ז כתב שבאמת תמהתי על הד"מ בזה כי ראיית הרשב"א מאמה על אמה דמותר כשעושה ציצית חדשים באותה אמה כי הציצית הראשונים נתבטלו כיון שנטלו מהבגד ועתה מחברו לבגד אחר וממילא ה"ה בנחלק אע"פ שהכל טלית א' מ"מ מיד כשנחלק הוי כאלו כל חלק בגד אחר אע"כ דצריך להתיר הציצית כל חלק א' דלא כהר"מ אבל עכ"פ כשמתיר הציצית של חלק א' או שמחבר חתיכה מטלית אחר ואח"כ מטיל ציצית באותה חתיכה כשר ודלא כהב"ח זה המשך דברי הט"ז:

שם טפי מברייתא. לשון טפי כלומר דהתם באמה על אמה היא מועט והטלית גדול יותר ויותר וא"כ הוי אמה זו תוספות על הטלית וכדמיון הטלאי שכתבתי אות ב' מש"ה לא הוי תולמ"ה אלא הציצית שבתוך האמה ולא מה שבטלית משא"כ בנחלק לשנים וחיברן הוויין כל הד' ציצית תולמ"ה אא"כ מסיר קודם התפירה הציצית מחלק א' דאז אע"פ שהחלקים שוים מ"מ החלק אשר בתוכו ציצית נחשב לעיקר והחלק השני כתוספת:

ס"ק ד בט"ז וז"ל לכך נראה. לפירש"י קאי תוך ג' וחוץ לג' אכנף זה שנקרע ולתוס' קאי אצד השני דהיינו שנקרע רצועה מאורך הבגד אם לא הגיע הקרע עד תוך ג' לצד שכנגדו דאז נשאר ג' אמות מחובר חשוב חיבור ולא נפסלו הציצית אם לא נ שאר ג"א שלם היינו תוך ג' לא יתפור. ולהרא"ש קאי ג"כ על צד שנקרע וכרש"י ומפרש דמיירי שנקרע כל הרצועה ולא נשתייר כלום ולכן תוך ג' לא יתפור דכמאן דליתא. חוץ לג' יתפור אפי' שנקרע כולו אבל בנשתייר כ"ש כשר אפי' תוך ג'. והנ"י מפרש ג"כ כהרא"ש רק שחולק עליו בתוך ג' להכשיר ציצית שהטיל אחר התפירה נמצא יש כאן ד' פירושים כך הוא

לדעת הב"י והביא כאן בש"ע ג' דעות בתחלה דעת רש"י ואח"כ דעת הרא"ש ברב עמרם. ואח"כ דעת הנ"י בר' עמרם:

שם משמע אבל להביא חתיכה אחרת. ואע"ג דהתם באמה על אמה שיש שיעור בגד ובה"ג לא אמרינן כמאן דפסיק דמי מ"מ מדקאמר אפי' אמה משמע הא להטיל אחר כך ציצית אפילו בכ"ש שרי:

שם כולה אלא שמחוברת למטה תלוי'. חולק על הב"י בתרתי חדא דסבירא ליה לרב"י דלהרא"ש ציצית אחר התפירה נמי לא מהני ולדידיה מהני. שנית מה דהב"י מפרש דמיירי שנקרע כל הרצועה מהבגד להרא"ש והנ"י ודלא כהתוס'. ולהט"ז גם אינהו מיירי שתלויה למטה עדיין אבל כשנקרע לגמרי אפי' רחב ג' לא מהני התפירה שיכשרו ציצית הישנים:

שם דברי הרא"ש שנקרע ותולה למטה. ר"ל שעדיין תלוי ומחובר למטה בצד שני של בגד כנ"ל:

שם אח"כ שפיר ושוין נ"ל דהוקשה לו לשון ושוין להבנת הב"י בהרא"ש דפלוגתייהו מיירי בשנקרע כולו מהבגד דלת"ק אסור לתופרו אא"כ רחב ג' ולתנא בתרא אפילו בפחות מג' שרי' וא"כ הרבותא בהך דאמה על אמה הוא לשניהם דהא שניהם ס"ל דאע"פ שנקרע לגמרי תופרין כל שרוחב ג' ואעפ"כ מודים דמבגד אחר לגמרי לא ליקח משום כנפי בגדיהם וא"כ הרבותא שייך על דברי שניהם ולשון ושוין משמע דהרבותא במ"ד דכך משמע לשון ושוין דמ"ד זה הושוה בדין זה להחולק משא"כ להט"ז עיקר הרבותא למ"ד יתפור אפילו נשתייר פחות מג' וה"א דכל פחות מג' כנקרע לגמרי חשוב ומדמתיר בזה יתיר ג"כ בנקרע לגמרי או להביא מבגד אחר קמ"ל דמודה בזה דהחולק עליו דבה"ג שלא נשאר כלום מחובר הוי תולמ"ה. ועוד י"ל דקשיא להט"ז אהב"י דלא הוי ושוין מעין הפלוגתא דהא דין דאמה על אמה הוא משום תולמ"ה ואלו פלוגתייהו לא תלי כלל בהכי ומאן דמתיר מתיר אפילו בציצית הישנים והאוסר אפילו בחדשים אוסר משא"כ להט"ז פלוגתייהו נמי משום תולמ"ה והוי שפיר ושוין מעין הפלוגתא והמדקדק בדברי הט"ז יראה דכוונתו על שני ענינים יחד שפירשנו והבן היטב:

מ"א סק"ז ועיין סימן יו"ד. ונ"ל דכוונתו לישב שני קושיות הט"ז על סברא זו בסק"ד חדא הא נהיו לאחדים ואיך נאמר דכספסק דמי. שנית איך יעשה בו ציצית שאם יעשה למעלה א"כ יהיה שיעור גדול מן שפת הבגד ומתרץ המג"א דבסי' יו"ד ס"ג אמרינן בתפר לא נתבטלו הכנפות דאזלינן בתר סופו דודאי יתירם ה"נ כאן ס"ל להרא"ש דכל פחות מג' אין דרך להיותו תפור בקצה הבגד וסופו לקרעו משם ואזלינן בתר סופו והו"ל כפסיק

ומיושב קושיא א'. ובסעיף ו' שם כתיב דצריך להטיל בד' כנפות הפשוטות אע"פ שהם למעלה מג' ע"ש (דבהכי מיירי המחלוקת שם) דאם הכפל תוך ג' א"כ יעשה ציצית על הכפל ויוצא ידי כל הדיעות אע"כ מיירי שכפלו עד למעלה מג' וע"כ הטעם כיון דבודאי יפשוט הכפלה דייניו ליה עתה כהפשוטה והוי הציצית שעושה בכנפות הפשוטים כאלו הם תוך ג"א ה"נ כאן עושה הציצית למעלה וכ"ת דיש שיעור גדול מן קצת הבגד ז"א דהא דייניו לרצועה זו כפסוקה זה נ"ל ברור כוונת המג"א. ומ"מ עיין בש"ע סעיף ה' ובמה שאפרש שם לדעת המג"א יש קצת סתירה לזה דשם מסופק הב"י דשמא רצועה זו מצטרפת לשיעור גודל אע"ג דכפסיק חשוב ואפשר לחלק וע"ש ודוק:

ש"ע סעיף ה' אם נקרע מנקב. הט"ז סק"ה מפרש שהתחיל הקרע בתיך הנקב ונקרע עד לצד הארץ ונשאר מעט חיבור רק שלא נשאר שיעור גודל מש"ה מכשיר ציצית הראשונים דוקא אבל אם מטיל בו עכשיו ציצית פסולין ואם תפרו ואח"כ הטיל כשר לכ"ע זולת לרש"י ז"ל ואם נקרע לגמרי ותופרו איכא לספוקי שמא לא חשיב חיבור וע"ז תמה הט"ז דאפילו להרא"ש ולהב"י דאע"ג דתפרי' הו"ל כפסיק היינו כשנקרע רצועה באורך הטלית לגמרי אבל זה היא סדק בעלמא ומחבר באורך הטלית משני הצדדים ודאי מהני תפירה והמ"א מפרש דברי הש"ע שנקרע הרצועה לאורך הטלית למטה מהנקב ולא נשאר גודל דאז כשר דוקא ציצית שהיו קודם שנקרע ואם נשתייר ותפרו והטיל כשר לכ"ע (זולת לרש"י) דאע"ג דהרא"ש כתב דכפסיק דמי בפחות מג' הא ס"ל להרב"י דמיירי בנקרע לגמרי אבל בנשתייר חיבור כל שהוא לא. ואם נקרע כולו ותופרו והטיל איכא לספוקי דכיון להרא"ש כפסיק חשוב לענין דאין מטילין בו ציצית ה"נ אפשר חשוב כפסיק לענין שאין עולה לשיעור גודל ומ"ש המג"א סקי"ב דהספק הוא גם להנ"י לכאורה קשה הא הנ"י ס"ל דאפי' להטיל בו ציצית אחר התפירה שרי ומשמע לדברי הב"י דהיינו אפילו נקרע לגמרי. ובחיבורי נאות דשא סי' ס"ג כתבתי בזה ואין הספר עכשיו לפני:

סימן טז

ט"ז סק"א וגדול אינו מתבייש. דלשון זה מורה דדינא קאמר ולא רבותא לכן כתב דנראה דס"ל דתרתי בעינן:

(שם) תרתי שיעורי למה לי. כלומר בשלמא לרמב"ם וש"ע לקמן קתני רבותא אבל אהטור קשה דס"ל דתרתי בעינן ובאמת ע"כ תרוייהו חד שיעורא ותרתי למה לי. וע"ז תירץ דלא הוי ידעינן שיעורא דקטן דאפילו בן ט' אין אחד שוה לחבירו ובגדול לחוד נמי לא סגי

דאינם שוים ולכן חד שיעורא לאו סימנא בעלמא הוא לכן צרפו שני שיעורים יחד ודברי פרי מגדים בזה תמוהים אצלי:

(שם) הם שלא בדקדוק ר"ל במה שהוצרך תרתי משום דהאי דאמר וגדול יוצא בו לאו שיעור' הוא אלא משום דהתחיל לומר טלית שהקטן מתכסה בו. ה"א דהקטן מתחייב בציצית לז"א וגדול יוצא בו דאין חיוב אלא בגדול אבל לא כלשון הטור שיהיה זה שיעור ומפרש הט"ז דברי רמ"א ג"כ על הכוונה זו ולא שפסק כהטור:

מ"א סק"א. על הסמ"ק. דכתב שיעור חינוך:

(סק"ב) הרמב"ם שיעור טלית. ר"ל בשלמא בגמרא דנקט טלית שהקטן מתכסה בו ה"א דהחיוב על הקטן לכך הוצרך לומר והגדול יוצא משא"כ הב"י דנקט שיעור כו' ש"מ דהחיוב על גדול רק דהשיעור היא בקטן:

(שם) והב"ח כתב הביא מב"ח ב' דברים חדא דביוצא בקבע א"צ שיעור כלל אע"ג דלקמן כתב המג"א דבטלה דעתו היינו בעראי ולא בקבע. שנית דתרתי בעינן דשיעורא דקטן לחוד לא מהני. ועל ב' דברים אלו הביא ראיה מגמרא מדאמר יוצא לשוק דאי כפי' החביב דקמ"ל דהחיוב על הגדול לימא בקצרה והגדול לובש א"ו דזה הוא ג"כ שיעור ומוכח דתרתי בעינן וגם דין הראשון מוכח מדאמר יוצא עראי משמע בהא בעינן תרתי אבל בקבע סגי לחוד וא"צ שיעור' דקטן ודע לפ"ז יש ללמד זכות על העם שאין בטלית שלהם שיעורא דקטן ומברכים משום דכיון דלגבי מי שיוצא בו בקבע הוי האי טלית בר חיובא דהא לא בטלה דעתו מש"ה מברכין אפילו אותן המתביישין לצאת בו אפילו עראי כמו נשים שמברכין על מ"ע שהזמ"ג כמה שכתב המ"א סי' י"ד סק"ה עמש"ש ותבין מיהו יש לחלק:

(שם) ובלבוש ואם הוא יוצא. היינו עראי אבל בקבע לא בטלה דעתו כמו שהביא תחלה בשם הב"ח:

סימן יז

מ"א סק"ג. טלית. דלשון הש"ע ליקח לו ציצית א"ש דהיינו כשיש לו טלית בת ד' כנפות ודינו של קטן זה כגדול ר"ס ך"ד אבל על לשון זה ליקח לו טלית כתב המג"א ערסי' ך"ד דגם בגדול אינו חובה רק טוב ונכון ע"ש:

סימן יח

(מ"א סק"ג). כמו שעש' ר"י בר' אלעאי בשבת דף כ"ה:

סימן יט

מ"א סק"ב כסותך משמע דוקא. ר"ל בשלמא כסות לילה דאימעט מוראיתם אותו. ס"ל להרמב"ם דאין משמעות בקר' דתלי' ביחוד רק בעת שלובש אבל זה אימעט מכסותך מודה רמב"ם דלשון זה מורה דתלי ביחוד וע"ז הקשה מ"א מהא דאמר ומודה שמואל משמע דלרב דס"ל חובת גברא אין נ"מ בזה הא גם לדידיה יש נ"מ אם לובשה לדעת הרמב"ם דלא תלי ביחוד וה"ל להש"ס להביא כסותך לומר דתלי ביחוד ונ"מ גם לרב אע"כ דאפילו לשון כסותך אינו מורה על יחוד. וסיים דמ"מ להרא"ש מסתברא דתכריכין פטורין אפי' לובשן ואי תיקשי להרא"ש למה קאמר מודה שמואל. י"ל משום דלרב אינו רבותא כלל כיון דס"ל דאפי' כסות לילה תלוי ביחוד וק"ל:

סימן כא

ט"ז סק"א מאתרוג דאסור למיכלי'. דזה מבואר בש"ס ולזה מפקפק הטור בציצית:

(שם) אפי' בח"ה הא לך. ר"ל אפילו בח"ה אסור בנפלו אע"ג דשני הטעמים לא שייכי דמוקצה ליכא בח"ה וביזוי ליכא בנפלו מ"מ צירוף הטעמים אוסר משום דשייך קצת מוקצה בח"ה כיון שכבר הוקצה מי"ט ושייך ג"כ קצת בזיון בנפלו לכן אף דטעם א' אין בו די לאסור בצירוף שניהם נאסר:

(שם) גורם איסור אפילו בח"ה. ר"ל מחמת צירוף הטעמים של קצת מוקצה וקצת בזיון כמ"ש:

(שם) תרתי לטיבות' דמוקצה ליכא ביה כלל ובזיון נמי ליכא משום דבאות' שעה דמשתמש אין מבקש להיות עליו שם מצוה וקצת בזיון לבד אינו אוסר:

(סק"ג) אבל בטליתות של מצוה. ס"ל דטליתות אלו חמורים מציצית עצמן של בגד ד' כנפות אע"ג דציצית מיוחדים בודאי למצוה מ"מ עיקר הבגד למלבוש והציצית באים להתיר הבגד משא"כ טלית זה עיקרו למצוה:

(שם) שנתקלקלו לפ"ד הש"ע. ר"ל דבסעיף א' מתיר לזרוק הציצית למקום מגונה ובסעיף ב' דאוסר ליחד לתשמיש מגונה ס"ל להט"ז דה"ה לזורקן למקום מגונ' משום דטליתות של מצוה חמורים מציצית שבבגד של ד' כנפות. ולפ"ז צ"ל דבסעיף א' שמתיר לזרוק ציצית למקום מגונה היינו דוקא ציצית של בגד אבל ציצית של טלית דמצוה פשיטא דלא גרעי הציצית מהטלית עצמו אדרבא עדיפי מיניה ודאי וק"ל:

(שם) בו לב"ה ואע"ג דשם בסי' ח' סקי"ב מחלק הט"ז בין ציצית לתפילין לענין ברכה מחמת דבתפילין אסור ליכנס לבה"כ ובטלי' שרי ואיך אסר כאן ליכנס בטלית לבה"כ צ"ל דלא דמי דתפילין איכא איסורא אבל בטלית ליכא איסורא רק בתורת דרך ארץ וק"ל:
מ"א סק"ב ומסי' י"ח ס"א. כוונתו דלפ"ד כתבי האריז"ל קשה להרמב"ם דפוטר כסות שלובש בלילה מציצית אפי' הוא מיוחד ליום א"כ למה לא אמר דוד כן בלילה אע"כ משום מזוזה וק"ל:
(סק"ג) סוף סי' י' ע"ש במג"א סקי"ג בשם הב"י שפוטר את הגלימא מציצית לפי שהיו נפסקים מפני דריסת הרגל משמע דמשום דריסה לבד ליכא קפידא רק מחמת שהיו נפסקים:

סימן כג

מ"א סק"א. תולמ"ה ע"ש. היינו דהלבוש שם ס"ל דאם עשה הסוכה קודם שהסיר הגג פסול אבל אם היה פחות בעת עשיית הסוכ' ואח"כ סגרו מפני הגשמים כשר כשפותחו ול"א תולמ"ה כיון שתחלתו בהכשר נעשה וה"נ ציצית אלו שמתחלתן נעש' בהכשר ל"א ותולמ"ה:
(שם) הכא הפסול בגופי'. דכיון שהוא עצמו נפסל נתבטל עשיה והו' כאלו מעולם לא נעשה בהכשר וכ"ז נתבאר בס"ד בסי' ט"ו:
(שם) וכ"מ סי' י' ס"ו. דשם מבואר לשיט' רמב"ם בנתכוון להוסיף אי חתך בתראי לא מיתכשרי בקמאי אע"ג דנעשו התחל' בהכשר והיינו משום דבל תוסיף הוי פסולו בגופו ועיין מה שכתבתי בס"ד בסי' י"ב אות ד' יש קצת סתירה לכאן ויש ליישב ודוק:

סימן כה

ט"ז סק"א תדירה בשבת. טעם זה הוא בב"י והוא אסמכתא בעלמא וכן הטעם שבש"ע שמעלין בקודש הוא גם כן רק אסמכתא:
מ"א סק"א וכ"מ סי"א. כוונתו מדהזכיר שם שלא להוציא של ראש מהתיק קודם שהניח תש"י משום דכשיוציא ש"ר ומתקנו ומניח של יד הוא מעביר על המצות ויותר ה"ל לכתוב שקודם שגומר הנחת תש"י לא יקח כלל התיק שהש"ר בתוכו בידו ושוב יהיה ק"ו שאסור ליקח הש"ר עצמו א"ו עם הכיס שרי ליקח דאז לא שייך אין מעבירין מש"ה לא אסר רק להוציאו מהתיק וק"ל:
(סק"ג) א"צ להמתין. להמתין על הציצית דוקא כדי שיצא כו' כצ"ל וכוונתו לישב מאי קמ"ל רמ"א ולמה ה"א שצריך להמתין לכן כתב דה"א שימתין כדי שיצא כו' כך אומרים

העולם ואין נוח לי דהא יותר ה"ל לפרש כפשוטו דה"א שימתין כדי שילבוש ציצית תחלה דמעלין בקודש. ויותר נ"ל דט"ס הוא וס"ק זה צ"ל מצויין בסעיף ב' ויניח תפילין בביתו דוקא כדי שיצא כו' והוא דברי הב"י על אותו הדין ע"ש בד"ה והדרך נכונה כן נ"ל: (שם) שגגות עכ"ל. שהיה סבור שיותר מצוה בזה מלילך מביתו בציצית ותפילין והאמת אינו כך ובאמת ק"ק דנדרי שגגות היינו דוקא שבעת הנדר הזכיר הטעות בהדיא כגון קונם יין מפני שהוא רע למעים ונודע שהוא יפה אבל אם לא אמר זה בפירוש בעי התרה כמבואר בי"ד סי' רל"ב סעיף וז"ח ע"ש אולם בסעיף י' שם כתוב שאע"פ שלא הזכיר בפי' אפ"ה דייניין ליה לנדרי שגגות וזהו שסיים המג"א ועבי"ד סי' רל"ב ס"י כוונתו שמשם הוציא מהר"מ את דינו ואעפ"כ חולק המג"א עליו וסיים ונ"ל דצריך התרה וגם הט"ז שם חולק בההוא דסעיף י' ע"ש וק"ל:

סק"ד ללובשו כאן עיין סי' קמ"ז במג"א סקי"א מ"ש בשם תוס' יומא דף ל"ג ע"ש:

מ"א סק"ב סמוך. דלפשטו' דעובר היינו קודם לא א"ש לשון המחבר שכ' לפיכך כו' אחר הנחה דזה אינו תלוי בעובר לעשייתן לכן פי' דלשון עובר כולל נמי לשון סמוך א"ש לשון לפיכך על ב' הדברים על אחר הנחה ועל קודם הקשירה והט"ז בסק"ז תירץ דלפיכך לא קאי רק קודם קשירתם אבל אחר ההנחה היא פשיטא בלא"ה ע"ש:

ט"ז סק"ו הא קמן דחשבי להו לחדא מצוה. גם בלא"ה קשה על דהת"ו אלו איך כתב שאני תפילין דמצוה א' הא אדרבה במצוה א' מסתבר טפי דשיחה אינו מפסיק כמו בתקיעות ועיין במג"א סקי"א סימן ח' ולפי תירוצי מיושב ג"כ קושיא זו וכלל תירוצו הוא דכל מי שכת' בתפילין שהם מצוה א' הכוונה שם שהם ב' מצות של חובה שחוב עליו לעשות שניהם יחד כדי שלא יעלו ב' הברכות על שתיהן כי באמת היכא שהוא לגמרי מצוה א' אין כח בשיחה להפסיק כמו בתקיעות והיכא שהיא לגמרי ב' מצות כגון בשחיטה א"כ לא עשה כלום בשיחתן דהא בלא"ה גם בעת הברכה לא היה מוכרח שיהיה כוונתו על כולם דוקא לכן אין השיחה עושה שום פעולה רק בתפילין דאית ביה חומרת מצוה א' וחומרת ב' מצות דהיינו שבאמת הם ב' מצות ויש כח בשיחה להפסיקן וגם שמתחילה היה כוונתו דוקא על שתיהן לכן הוי שיחה הפסק:

(שם) שתים הא בין כך. קשה מאי בין כך ובין כך הא באמת אם תפילין מצוה א' ליכא הוכחה לפי דרך ר"י הלוי דבחד מצוה מסתבר טפי שיהיה שיחה הפסק. וי"ל דכוונתו בין כך ובין כך היינו בין אם כדברי ר"י לו' דסבר דתפילין הם תמיד ב' מצות ובין לדברי ר"ל דאינם ב' מצות אלא בשח עכ"פ ראייתו של ר"י לוי הוא מן שח דאז ודאי הם ב' מצות אלא דא"כ אין מובן מה שהציע בתחלה מדקאמר אע"ג כו' דהרי בלא הצעה זו

היה קושיתו יותר גדולה ונ"ל דתיבות א"כ מאי קאמר שכתוב לפנינו בט"ז היא ט"ס וכצ"ל וע"ק מאי קאמר כו' והמשך דבריו דבתחלה כ' מדקאמר כו' משמע דכ"ש כו' והא באמת אינו כך דאדרבא במצוה א' אין שיחה מזיק וטפי מסתבר יותר שיזיק שיחה בשני מצות ולא הוצרך הט"ז להאריך יותר בלשון קושיא הזו כי כבר האריך וביאר היטב דיותר מסתבר שתהיה שיחה הפסק כב' מצות. ואח"כ כ' וע"ק מאי קאמר כו' ואחר כך הקשה קושיא ג' לפי דרך ר"י לוי דס"ל דיותר מסתבר במצוה א' ועל כל הקושיות תי' כך דלשון אע"פ דכ' ר"י לוי הוא כדי שלא נטעה לומר דבב' מצות אין סברא כלל לומר שיפסול היסח לכן מוכיח מתפילין וממילא ידענו שוב דאדרבה בב' מצות מסתבר יותר כי במצוה א' אין שייך להפסיקה וי"א השיב דבין במצוה א' בין בב' מצות אין שיחה מפסיק זולת בתפילין וכל הדומה לו שיש בו חומרת מצוה א' וחומרת ב' מצות דהיינו דלענין גוף המצוה הוי ב' מצות ולענין הכוונה בעת הברכה הוי מצוה א' ר"ל דודאי כוון בעת הברכה על שתיהן כן נ"ל המשך דברי הט"ז ודוק:

מ"א ס"ק טו ועסי' י"ב. אפשר דצ"ל סי' י"א דשם בסוף הסימן מבואר דע"י המשמוש קאי שפיר הברכה עליהם. או אפשר דצ"ל ועיין סעיף י"ב דשם מבואר דין המשמוש ומ"מ צ"ע דלא דמי לא לסי' י"א דהתם עדיין לא בירך על הציצית משא"כ כאן דכבר בירך על של יד ולסעיף י"ב לא דמי דשם מיירי בנשמטו ממקומם ועיין:

מ"א ס"ק י"ז. איסורא בזה. ר"ל בקדיש ובקדושה משא"כ בס"ק י"ד להשיח אסור אפילו בלא ברכה:

מ"א סקי"ח. ועשאה מעומד. כלומר וגם עשאה מעומד מהאי טעמא שהכריכ' מצוה היא:

(ש"ע סעיף י"א): ויש מי שאומר. אין זה לשון פלוגתא אדלעיל ואין חולק כלל רק המשך הדברים לפי שכתב תחלה. שיניח ש"ר קודם שיכרוך ווהיינו כדי למעט ההפסק בין ש"י לש"ר משום דהברכות קאי אתרוייהו ולכן יש שרצו למעט עוד ההפסק ומוציאי' תחלה הש"ר מהתיק ומתקנין אותו כדי שאחר שיניח ש"י יהיה הש"ר מוכן לפניו תיכף לכן כתב דזה אסור משום דהוי כמעביר על המצוה וכ"מ בב"י ע"ש:

ט"ז סק"ט כדברי הרא"ש והוא מוכרח כצ"ל ונראה מזה שהט"ז חולק על תשובת אחיו ז"ל והארכתי בזה בתשובה סימן מ"ם ולכן העליתי שם לנהוג כדברי המ"א סק"ט לומר על מצות בפתח:

ט"ז סק"י: ולא נכון. ולפמ"ש המג"א בסק"א שפיר דמי ע"ש וק"ל:

מ"א ס"ק כ"ה ממקומם. ממילא דלפ"ד השל"ה ועי"ל ס"ק כ"א גם בזה א"צ לברך:

ס"ק כ"ח ג' קדישים. היינו קדיש שאחר י"ח וקדיש שלם שאחר ובא לציון וקדיש יתום והקדישות הם ברכו וקדוש' שביוצר אור ושל שמונה עשרה ושל ובא לציון:
ס"ק כ"ט סי"א. דדמי להאי דהתם שלא לחלוץ תפילין בפני רבו:
(סק"ל) בר"ח אינו אלא. מש"ה לא דמי לח"ה דחולץ קודם קריאת התורה דהתם מדינא חולץ ובר"ח מנהג' בעלמא:
ט"ז ס"ק ט"ז בהרבה דוכתי שאין. כגון בלילה כמבואר בסי' ל' סעיף ב':
(שם) וכאן נימא להיפוך המשך דבריו לפי שיש בת"ה שני דברים אשר מחמתם אין להניח תפילין. הא' הוא דברי הב"י בשם הזוהר דח"ה היא אות ולכן אין להניחם כלל. השני משום כתר ולכן אפי' אותם שמניחים מוכרחים לחלצן עכ"פ קודם מוסף והטעם הראשון חמיר טפי כי הזוהר מחמיר בו מאד משא"כ טעם ב' אינו חמיר כ"כ בפרט במדינות אלו שא"א כתר וא"כ אינו רק חשש בעלמא מחמת מדינות אחרות וא"כ אם אין אנו חוששים לטעם החמור אפילו לענין להניח למה נחשוש לטעם הקל לענין לחלוץ הרי בכמה דוכתי שאין מניחין אפ"ה אין חולצין ואיך הוא כאן להיפך שחליצתן קל בעינינו יותר מהעדר הנחתן וק"ל:
מ"א ס"ק ל"א. אחר הלל. שא"א לחלוץ קודם הלל משום טרחא דציבורא שימתינו עליו לכן כ' בח"ה סוכות דבלא"ה מוכרין האתרוג קודם הלל יחלוץ אז:

סימן כו

מ"א ס"ק א'. עתה של יד. דקדק לכתוב שאינו יכול להניח עתה של יד דודאי משום איחור דרכו לבד לא הותר לו מידי דאורייתא היינו כל זמן שבין עיניך יהיו שתים אלא מירי שע"י שיוצא לדרך יצטער בהנחת ש"י כגון מפני הקור וכדומה וק"ל מצטער פטור מן התפילין ממילא לא שייך האי דכל זמן שבין עיניך משום דאיהו לא מחייב אז כלל בשל יד רק בש"ר לבד וזה שסיים ועמ"ש בסי' ל"ח דשם דין מצטער שפטור מן התפילין כן נראה לי בכוונתו:

סימן כז

ט"ז סק"א. כהה. עיין כנסת יחזקאל סי' ך"ב:
מ"א סק"ב. בחצי עצם. זהו דברי הסמ"ק בב"י וכתב ע"ז בבדק הבית שאין לסמוך ע"ז להניח בכל חצי עצם רק בבשר התופח ולא בתחתיתו סמוך ממש לקובד"ו ששם אינו תופח. והקשה המ"א דא"כ למה העתיק המחבר בסעיף ז' מחצי עד הקובד"ו לכן תירץ דגם הסמ"ק אין כוונתו להתיר כל חצי העצם. אלא כוונתו הבשר התופח שבאותו חצי

ולאפוקי בשר התופח שבחצי השני ולפ"ז צ"ל דבבשר התופח עצמו יש מקום להניח ב' תפילין וכשכתב המחבר בסעי' ז" מחציו עד הקובד"ו כוונתו ג"כ על בשר התופח שבאותו חצי:

(סק"ג) אין לו זרוע פטור. ר"ל פטור מלהניח בימין:

(שם) כאן דלא כמאן דאפילו יסבור הא"ז דפליגי הת"ק ואחרים ודלא כהתוס' מ"מ לא פליגי רק באין לו זרוע אבל ביש לו זרוע חייב לכ"ע:

(שם). מן התפילין. ופסק הא"ז כת"ק:

(שם) גם הקיבורת. קיבורת היינו בשר התופח שהיא מקום הנחת תפילין כמבואר במ"א סק"ב:

שם בימין כמו בחליצה. דהשואל סבר שיניח בימין מידי דהוי אאיטר יד והשיב רמ"א דלא דמי וכמו בחליצה דאיטר חולץ בשמאל ואפ"ה בנקטם ימינו אינו חולץ כלל ועוד דתפילין ביד כהה תלי רחמנא וימין לאו כהה היא ולא דמי לאיטר דימינו כהה היא:

(שם) ערוך הוא אין לו זרוע. ואפי' נימא דמה שאומרים אחרים לרבות גידם היינו שיניח בימין וכמו שרצה המג"א לפרש אח"כ מ"מ הא קי"ל כת"ק:

(שם) זרוע הלא. ויניח בשמאל:

(שם) ממש דברי אחרים. ואח"כ משמע כוונת אחרים שיניח בימין:

(שם) מקרי יד לענין זה ואח"כ באמת כוונת התוס' לדעת אחרים שיניח בימין ודוקא ביש לו זרוע ואפ"ה לא יניח בשמאל דלענין שיניח בשמאל לא מיקרי הזרוע יד:

(שם) כההוא דספרי מ"מ. ומשבשתא היא ולכן ס"ל להתוס' דאחרים דרשי לרבות גידם אין כוונתם כהא דספרי אלא מיירי ביש לו זרוע ויניח בשמאל אבל בימין ליכא למ"ד:

(שם) טעמא דנפשיה ולא אליבא דר"י וא"כ הספרי לאו משבשתא היא וא"כ מסתמה גם אחרים כוונתם להניח בימין:

(שם) דדריש יד כהה. וא"כ בלא"ה לא קי"ל כאחרים ואפילו נימא דכוונתם להניח בימין אין כן הלכה. ואופן ההוכח' מסעיף ו' דרשינן יד כהה אכתוב שם אי"ה:

(שם) דתרתי שמעינן. ר"ל וא"כ אין ראיה דלא כאחרים וכל המשך פלפול המג"א נגד שו"ת רמ"א שהביא שלא יניח בימין לכן מפלפל די"ל בכוונת אחרים דיניח בימין ולומר דאע"ג דקי"ל כמאן דדריש יד כהה מ"מ תרתי ש"מ וע"ז סיים ואין להאריך כי בלא"ה קי"ל כת"ק וא"כ אף אם יהי' כוונת אחרים להניח בימין לא קי"ל כוותייהו:

(שם) התוס' דלא פליגי דכיון דלא פליגי א"כ הלכה כך היא ולכן אם יש לו זרוע יניח בימין וכאשר פי' מג"א תחל' דהתם דלאחרים מניח בימין כמו שביארתי באות י"א כי מה שרצה המ"א ליישב דהתו' דס"ל דספרי משבשתא היא ויהיה כוונת האחרים להניח

בשמאל מדחה בעצמו במ"ש ומ"מ צ"ע כו' וכמו שביארתי באות י"ג ומעתה תראה כל המשך פלפולו של המ"א בס"ק זה לבאר דמ"ש רמ"א יניח בלא ברכה היינו בימין כן נ"ל ביאור דברי המג"א וראיתי פירושים אחרים על דברי המג"א ולא הונח לי:

סק"ה דק ויברך. ר"ל דשם כתוב דאם הניח תפילין על הכובע לא יברך לז"א דברצועה אין קפידא ויברך:

(שם) עיין ס"ח. אפשר דצ"ל עיין ס"ה ואפשר דכוונתו למ"ש בס"ח אין לכרוך הרצועה על התיתורא כדי שיהיה תלוי דמשמע דבלאו האי טעמא אין חשש מה שהתיתור' מפסיק בין הרצועה לבשרו ובא להוכיח דאין קפידא כ"כ ברצועה ולכן אין מעכב הברכה בעלול לנזילות. ולפ"ז י"ל דלא יפה עושין קצת הנוהגים לכרוך הרצועה ביד תחת התפילין דהוי חציצה. ואם היה עולה בדעת המ"א דהתיתורא יהיה הפסק תחת הרצועה מכ"ש דהרצועה הוי הפסק תחת התפילין:

סק"ז מקום שמוחו. דבכובע גדול א"א לכוין המקום:

סק"ח כדרך זה. ר"ל על סמרטוטין:

(שם) ועסי' כ"ו נ"ל דכשאינו מברך על ש"י יברך על ש"ר שתים משא"כ כשאינו מברך על של ראש מברך על של יד אחת:

סק"י. דבזה יש לסמוך. דבל"ז יש חולקים בהרגל כמ"ש בסק"ט:

ס"ק י"ד שלא תזיז ממקומה היינו לאותן הנוהגים כמבואר בסי' ך"ה סעיף י"א:

ט"ז סק"ז קשירה בימין ר"ל ההידוק שמהדק התפילין על היד קורא קשירה וממילא כיון שההידוק בימין ע"כ ההנחה ביד שכנגדה דבאותה יד שמניח א"א להדק בה:

(שם) מיקרי כהה.דגם דעה זו מודה דדרשינן יד כהה רק דמועיל הגז"ש דקשיר' להורות דכהה תלי' בכתיב' והיינו שכתב המ"א בסק"ג דקי"ל כמאן דדריש יד כהה ע"ש:

סימן כח

(מ"א סק"ד). ונהגו לסמן. היינו הנוהגין לעשות שני כיסין כמ"ש בט"ז סי' כ"ה ס"ק יו"ד:

(שם) לחבירו ולישנא דקאמר דלא אימא מאי דקאמר הא יתיב דפא אחבריה. היינו שגנאי הוא לדף עליון שהוא שומר לכן כתב ולישנא כו' ומוכח כהגליא רזיא:

(שם) ובחדושי הרשב"א. בא לתרץ דברי הגליא רזיא דלא תימא כיון דמסיק במגילה כיון דלא אפשר שרי תו אין קפידא לכן כ' דרשב"א כ' שאפילו ב' קדושות שוות אסור להניח א' על חבירו היכא דאפשר מכ"ש כאן שהרצועות פחות' קדושתן מתפילין:

(שם) לומר דבהנחה עכשיו מתחיל לומר די"ל דלא כהגליא רזיא ומהרשב"א אין ראיה דהנחה אינו דומ' לכריכה משום סברא דשומר ובההיא דמגילה נפרש דפריך משום דנעשה שומר ואע"ג שכתב תחלה דלישנא לא משמע הכי מ"מ כ' עכשיו דשפיר י"ל כך:

סימן כט

מ"א וגם. ר"ל דההוא דסי' ל"א בשם מדרש הנעל' סותר למ"ש ר"ס ש"ח אבל דברי הב"י כאן דאוסר משום שמא יצא אינו סותר לריש סי' ש"ח מש"ה הב"י כאן לא לאיסור גמור אמרו דאינו גזיר' גמור' כמבואר בב"י והוא רק לומר שנכון ליזהר בו ע"כ כוונת המ"א רק להקשו' הך דסי' ל"א אההיא דסי' ש"ח ואהא מחלק בין כשמניחם לשם מצוה:

סימן ל

(מ"א סק"ב.) הכוכבים. דהיינו סוף שקיעה ולאפוקי דלא נימא דאיסור הנחת תפילין מיד בתחלת שקיעה:

(שם) ובסי' כ"ה כתב. הוקש' לו הרי זמן ערבית בצאת הכוכבים וא"כ צריך לסלק התפילין מתחל' קוד' שהתחיל ערבית וזה היא ענין בפ"ע ואינו נמשך כלל אדלעיל דודאי אי הוי אמרינן דתחילת שקיעה אסור כ"ש דהוי קשיא טפי:

(סק"ג) ברבים. דכל שעושה ברבים הוי כהוראה וע"ש סי"ח סק"א:

(מ"א סק"ה) סי' כ"ו אפשר כוונתו ליישב מה שהקשה לו שם על הרא"ש איך משום איחור דרכו יתירו הך קרא דבין עיניך יהיו שתים ע"ש בדברינו ובא לתרץ כאן דמיירי שיצא קודם זמנ' ולכן אז אין כ"כ קפידא דההוא דבין עיניך יהיו ב' כיון דבלא"ה אם היה רוצה לא היה מניח כלל ואולם זה לא שייך רק לטעם שני שהובא בט"ז סק"ה דמה שהותר ביוצא לדרך להניח קודם הזמן משום שמירה וא"כ עיקר ההנחה משום שמיר' וכמונח בקופסא אז שפיר י"ל דלא שייך כ"ז שבין עיניך משא"כ לטעם הראשון דכיון שיוצא בדרך ליכא חשש שיצ' א"כ הוי קודם זמנם כזמנם ומקיים מצות תפילין וא"כ ודאי שייך כ"ז שבין עיניך ונ"ל דהמ"א ס"ל דשני הטעמים אמת הם ומה שאומר ביושב בקרון היינו היכא דא"צ שמירה ובזה יתבאר המשך דבריו דאחר שכתב דין יושב בקרון כ' ועיין סימן כ"ו וכוונתו לתרץ הקושיא על הרא"ש במ"ש תחלה דמיירי שלא הותר לו להניח רק לשמיר' מש"ה לא שייך בין עיניך אלא דע"ז קשה דהא באמת מקיים מצות תפילין שפיר מחמת טעם ראשון לכן הביא תחלה דבקרון ליכא טעם ראשון ולא הותר אלא לשמירה ויצוייר ההוא דסי' כ"ו בקרון ודוק:

(ט"ז סק"ו) טועין הט"ז לא ס"ל מ"ש המ"א דברבים הוי' כהורא' ולכן דוקא בדרך שהפוגע בו יסבור שהניח אחר שקיע' משא"כ בבה"מ שראו שהן עליו מתחלה לכן גבי בה"מ הוצרך לכתוב קידש היום דבחול לא צריך ולהמ"א דברבים הוי הורא' איתא לדין בה"מ אפילו בחול ואם כן ק"ק לדידי' למה גבי בה"מ כתב וקידש עליו היום ועיין בב"י דד' באמת לפרש דהאי וקידש היום מיירי בחול ע"ש באורך:

(מ"א סק"ו) בס"ס שע"ה דשם מבואר דלענין איסור דאורייתא נחשב לילה בתפלת צבור אף שהוא לא התפלל משא"כ באיסור דרבנן:

סימן לב

(מ"א סק"ב) ר"ל ולא קפיד נמי על עשן וכן בתשובת מהרי"ל שכ' בדיו של עשבי' הרי דג"כ לא קפיד על עשן מיהו פרק שני דשבת משמע שהיו עושי' דיו מעשן ואם כן שפיר י"ל דכתב בדיו המוזכר בש"ס היינו העשוי מעשן זה המשך דבריו:

(ט"ז ס"ק ג') מוקף גויל. ר"ל שזהו ג"כ בכלל כתיב' תמה ואף דכבר כתב המחבר דין זה בהדי' ואם כן לאיזה צורך כתב הט"ז ד"ז י"ל דהמחבר מיירי בנגיעת אות לאות ואיהו מיירי שלא יגיע האות עד סוף הדף:

(מ"א סק"ו). אין לשרטט. לגירסא זו אסור לשרטט יותר משיטה ראשונה ולגירסת א"צ ליכא איסורא:

(סק"ז) ספי"ב דיבמות. מר זוטרא שרטט גט חליצה וכתב לכול' פרשה דחליצה דס"ל דצריך לכתוב כולה ולפי דאסור לכתוב פסוק בלי שרטוט מש"ה משרטט ליה:

(שם) ול"נ שהטור. עיין כנסת יחזקאל סימן ע"א:

(ש"ע סעיף ו') על הגויל. גויל הוא עור שלא נחלק ולא הוסר ממנו רק השער ותקנו שם ומצד הבשר לא הוסר כלום :

מ"א סקי"ג שנתן בסימני'. דא"ל דמירתת שמא יש לו ט"ע בעור עצמו דא"כ למה לי סימנין:

(שם) כתב בהג"מ. דברים אלו אין להם שייכות כלל בכאן וצ"ל דט"ס הוא ומקומם בסקי"א אחר מ"ש ובדיעבד אפילו לא סייעו כלל כשר. וע"ז הביא בשם הג"מ דאם הישראל נתנו בעצמו לתוך העיבוד סגי אפילו לכתחלה ואין צריך שוב לסייעו כי נתינתו לסיד לשמה הוא עיקר העיבוד והשאר הם תיקוני' בעלמא. וע"ז סיים שם בסקי"א ועכ"פ צריך שיאמר לעכו"ם כו' ר"ל לענין דיעבד דאפילו לא סייעו כלל כשר דסמכינן אהרא"ש מ"מ אמירת הישראל הא בעינן מש"ה צריך שיאמ' להנכרי שיתנן אל הסיד לשמה דהא זהו עיקר העיבוד ויתר עשיותיו הם תקונים בעלמא וא"כ כשלא אמר להעכו"ם

ליתנו להסיד לשמה אף שבשאר עשיותיו אמר לו אפשר דפסול דיעבד כך המשך דבריו בסקי"א:

(שם) ובספ' ב"ש. זה נמשך אל מה שהקשה תחלה מהי"ד דכתב לא מהני ותירץ ב' תירוצים ע"ז כתב דהב"ש באמת מחמיר דלא מהני מסמן באמצע כמו בי"ד אלא יכתוב בעור המופשט מהראש בפנימיותו ואין העכו"ם יודע כלל מזה והוי סימן מעליא:

ט"ז סק"ו הדק. ביאורו הקלף שהוא דק:

(שם) לחזור ולתקנו. מדין זה הוי הוכחתו בסק"ה דמסייע בסוף העיבוד מהני והוא ק"ו מכאן דהעיבוד הראשון כבר נגמר כולו וע"ש בט"ז בי"ד:

סק"ז עד שלא נכתב. ר"ל שהרי עדיין לא הזכיר הכתיב' עד אח"כ שכתב וכותבין ע"ג אבל תחילה לא כתב רק שאם מעביר עליו הקולמוס בדיו ומשמע שעל הנקב לבדו מעביר הקולמוס והיינו שריט' דקה שאינה עבה רק כמלא נקב וע"ז כתב שאין לחלק ולאות' שריט' הדק' קרא אות א"כ אין כותבין עליו אא"כ אותה השריט' הדק' אין נחלק לשנים וזה א"א אא"כ הנקב בעצמו נסתם ולא מהני מה שעובי האות מקיף הנקב וק"ל:

שם אבל אם אחר שנכתב. משום דנקב בעובי האות קיל אפילו מנקב תוך החלל וכ"ש מנקב של חוץ לאות וכמבואר בתשובת מהרלנ"ח הובא בב"י ממילא אם הנקב מחוץ לאות מכשירינן בסעיף ט"ו אם נעשה אחר כתיבה וכ"ש בנקב בעובי האות:

שם בסמוך לענין. לשון זה אינו מדוקדק דהא בסמוך בנקב תוכו לא מחלק כלל וכמו שאכתוב באות ט"ז דמ"ש בסעיף ט"ז אם לאחר שנכתב להו דוקא ועיקר כוונת הט"ז על מ"ש בסעיף ט"ז וכמ"ש באות הקודם וק"ל:

מ"א סקט"ו נגד השמש. חולק אהט"ז סק"ז ונ"ל דאם הנקב נסתם מהדיו אף שכנגד השמש ניכר מקום הנקב מחמת שהקלף נקוב שם ומאירין זהרי חמה דרך הדיו הט"ז מודה דכש' ולא מיירי הט"ז אלא שגם הדיו נפל מהנקב רק שלרוב קטנות הנקב אינו ניכר אלא נגד השמש:

(שם) עסט"ז. צ"ל עסט"ו וכוונתו דאח' שנכתב כשר וכמו שכתבתי באות י"ט ומביא ראיה להב"ח דאף שנפל הדיו מהנקב כשנתייבש מ"מ כיון שכתב את הנקב בעודו לח אם כן היה כשר בעת הכתיב' וכן משמעות הב"ח ע"ש והט"ז דפוסל בזה כמ"ש באות י"א ס"ל דזה לא הוי נכתב בכשרות כיון דעתיד ליפול כשיתייבש אבל אם גם כשמתייבש אינו נופל כתבנו דמודה הט"ז דכשר ואפשר דבה"ג אף אם בהמשך הזמן נפל נמי מודה הט"ז דשפיר הוי כה"ג נכתב בכשרות כיון דגם כשנתיבש היה סותם וק"ל:

(ש"ע סעיף ט"ו) אם לאחו' שנכתב כן הוא ג"כ ל' הטו' עיין (ט"ז סקי"ד) שכתב דהטו' לא סבירא ליה תירוץ הב' של הב"י שגם המחבר בסעיף זה הולך בדרך הטור וא"כ צ"ע למה כתבו כאן אם לאחר שנכתב הא אין חילוק וכשר להבבלי אפילו היה הנקב תחלה קודם כתיב' וימלא כל הנקב כל החלל ואולי משום שדרך הפוסקים לכתוב רק המפורש בש"ס בהדיא וההוא דניקב תוכו בש"ס מיירי דניקב אחר שנכתב לא שאירע הכתב במקום הנקב דהא אההוא דניקב ירכו אמר התם אם נשתייר כמלא אות קטנ' מבואר דמיירי בנקב אחר שנכתב משה כתבו כאן ג"כ אחר שנכתב ובאמת לאו דוקא וכן מה שכתבו כאן ניקב בתוך גם כן לאו דוקא כיון דעומדים בתירוץ א' של הב"י לא קפדינן אהיקף גויל רק לענין דיבוק אות לאות א"כ אף נקב מחוץ לאות דחמיר טפי נמי כשר והיינו דינא דסעיף שאח"ז וב' סעיפים אלו הם דרך לא זו אף זו ומיירי תרוייהו אף קודם שנכתב ואחר כך כתב המחבר הא דמכשרינן כו' הוא כתירוץ ב' של הב"י ויש חולקין מה בין תוך האות בין מבחוץ ובאמת דבריו סותרים זא"ז כמ"ש (בט"ז סקי"ד):

ט"ז סק"ח הלכך אם ניקב כל תוכו. יש כאן ט"ס דמ"ש בסוף הס"ק משמע דוקא כל תוכו ולא קצת ממנו מקום תיבות אלו הם בכאן והמשך דבריו דאף אי נחמיר לענין היקף גויל בתוכו כהירוש' מ"מ יש לנו חילוק בו קולא אחד מדכ' הטור על דברי הירושלמי הלכך ניקב כל תוכו פסול משמע דאם ניקב חצי תוכו דאז חצי האות אין בו היקף גויל כשר וע"ז כ' והטעם נרא' כו' ור"ל דגויל שאצל חצי אות הוי כאלו הוקף גם חצי השני כיון שהכל הוי כחלק אחד:

שם חלק מצד אחד. לכאור' ר"ל אם נעש' נקב בחוץ רחוק מהאות דאין בו פסול ע"י מעט הקלף שאצל האות וקשה דלא דמי דהתם עכ"פ כל האות מוקף גויל משא"כ כאן דחצי אות אינו מוקף גויל וצ"ע:

מ"א סקי"ז כיו"ד. ר"ל מש"ה לא הוי הכא שיעורא כמלא אות קטנה כבסעיף הקודם אלא תלוי בתנוק:

מ"א סקי"ח רגל האחד. וכך הגירס' כגון וי"ו או זיי"ן שנפסק רגל האחד מהם ור"ל או וי"ו או זיי"ן:

(שם) כמש"ל. ר"ת כמ"ש לקמן והיינו בס"ק ח' דבאלף פסול ע"ש:

ס"ק כ"א בלא ניקב. ומ"ש בש"ע ונפסק ביאורו או שנפסק:

(שם) שריט' דקה. אפשר שאינו חולק אהב"ח דהב"ח מיירי כשההפסק ניכר ונראה וכן הוא בב"ח בהדיא אבל בשריט' דקה שאין ההפסק נרא' מוד'. ומ"מ גם בשריט' דקה

הצריך שלא יהא מעבר לגויל דאם נחתך הגויל באמצע האות אף שאין ניכר כלל ההפסק פסול מצד שאינו מוקף גויל אם היה חתך זה קודם כתיבה:

ט"ז סקי"ד ולתירוץ השני אמאי פסול. כלומר מנ"ל להטור דלהירוש' פסול בניקב הא אפילו בניקב מבחוץ דלבבלי נמי פסול מ"מ כשר כשנכתב בכשרות ואם כן דלמא יש גם כן בניקב תוכו חילוק זה בין נכתב בכשרות דהא הבבלי גבי ניקב תוכו דכשר מיירי שניקב אחר הכתיב' וכמו שכתבתי על דברי המחבר בסעיף ט"ו באות ח"ז והירושלמי הא לא קאמר אלא דצריך היקף גויל והיינו בעת הכתיב'.

(שם) ע"כ דס"ל כתירוץ הראשון כלומר דס"ל להטור כתירוץ הראשון דאין סברא כלל לחלק בין נכתב בכשרות אי לא אלא דסביר' ליה לבבלי דלא קפדינן אלא בדיבוק אות לאות אבל נקב לית לן בה מש"ה שפיר עשה הטור מחלוק' דלבבלי אין פסול אלא בדיבוק אותיות אבל בנקב לא ואפילו היה הנקב קודם הכתיב' כיון דאין סברא כלל לחלק בין בכשרות או לא. ולהירושלמי דבעי מוקף גויל גם מתוכו פסול אף אחר שנכתב. והרב פרי מגדים שגג בכאן גם הרב נודע ביהוד' ח"א סימן ע"ה שגג בזה שהבין מ"ש הט"ז דס"ל התירוץ ראשון ר"ל דירושלמי ס"ל כתי' ראשון. ולכן תמה דהא לתירוץ ראשון אינו פסול אלא בדיבוק אות לאות ואין מקום לדין הירושלמי ע"ש ושגיא' הוא דהט"ז ס"ל כתי' ראשון של הב"י והיינו אליבא דבבלי דמכשיר בנפסק מש"ה עשה הטור מחלוקת משום דהירוש' אין מחלק בין דיבוק אותיות ובין ניקב מדמצריך היקף גויל גם בתוך האות וק"ל:

(שם) סתרי אהדדי. לכאורה י"ל דחשש המחבר לחומרת ב' התירוצים והיינו דשמא כתי' ב' דיש לחלק בין נכתב בהכשר או לא מש"ה לא מכשיר כאן אלא בנכתב בהכשר וכן בסעיף ט"ו כ' אם לאחר שנכתב כו' והיינו דוקא אחר שנכתב וחשש ג"כ שמא כתירוץ א' ושאין סברא כלל לחלק בין נכתב בהכשר או לא אלא דהבבלי ס"ל דאין צריך היקף גויל רק בין אות לאות ממילא הירו' שמצריך היקף גויל מתוכו פוסל אף אחר שנכתב מש"ה כתב שם בסעיף ט"ו לחשוש להירו' בניקב כל תוכו אפי' אחר שנכתב הא זה הוא ודאי נגד הבבלי דאפי' ניקב בחוץ כשר אחר שנכתב לב' תירוצים משא"כ בתוכו דקיל טפי וכמבואר בתשובת מוהר"ל נ"ח שהובא בב"י וא"כ לא ה"ל לחשוש כלל בהא להירושלמי וק"ל: והרב נודע ביהודה סי' ה' מתרץ קושי' הט"ז הזו דלתי' א' של הב"י חמור נקב שבתוכו מנקב שבחוץ ע"ש ולפע"ד שגג ואשתמיטתיה תשובת מוהר"ל נ"ח זו שבב"י שהרי סתר שם תירוץ א' דהב"י מכח הירו' דפוסל ניקב תוכו וכ"ש מבחוץ ע"ש גם גוף סברתו שם דנקב בין אות לאות דמי לנגיעת אות לאות נסתר ממוהרלנ"ח

הנ"ל בסוף דבריו ע"ש. באופן שכל דברי הט"ז כנים והמעיין בב"י יראה דמה"ט כ' כאן תירוץ הב' בש"ע שבב"י אחר שכ' ב' התירוצים הביא דברי רלנ"ח שסתר תירוץ א' מכח הירושלמי ומוכיח כתי' ב' דאז מיירי הירוש' שפוסל בניקב תוכו קודם כתיב' דווקא ולכן תמה הט"ז אסעיף ט"ו שכתב דירושלמי פוסל גם אחר שנכתב ואין להאריך כאן יותר ודו"ק:

מ"א ס"ק כ"ב ועמ"ש ס"ד. ר"ל דלהרד"ך שהבי' המג"א שם סק"ג דאפי' בדיבוק אותיות כשר בה"ג מכ"ש בהא משמע דלא מהני תיקון דאף שיעש' קוץ מחדש אין קוץ על הגוף האות דהטפ' מפסקת ואין ספר הרד"ך לפני ולא שום מפורש בעו"ה:

סקכ"ג. וגמר האות ע"י. היינו שנכתב מקצת אות ונפל טפה ומחק הטפ' והוי אותה המקצת חק תוכות וגמר האות ע"י כתיב' פסול דבעינן כל האות ע"י כתיב' ולא ע"י חקיק' דהיינו חק תוכות וכאן מקצת האות דהיינו חלקו הראשון ע"י חקיק'. אח"כ הביא דין דכ"ה בדרך זו ואצ"ל זו דהתם גרע דמקצת ראשון של האות אפי' ע"י חקיק' לא נעשה רק ע"י דיו שנפל בלא כוונה ועשי' כלל:

(שם) קכ"ה מכשיר הב"י שם מכשיר בשני דינים הנ"ל גבי גט והוא מתה"ד ע"ש וה"ה בתפילין כשר לדעתן. והרב פרי מגדים הקשה הא בתפילין בעינן לשמ' איך נכשיר בדין הב' הא חצי האות נעשה שלא במתכוון כלל בנפילת דיו ע"ש. ולק"מ דבגט הא נמי בעינן לשמה אע"כ ס"ל להב"י שם דבין פסול שלא לשמה בין חק תוכות הכל שוה דאם אין הפסול בכל האות כשר:

סקכ"ד איפכא. ר"ל שיעשה מן כ' ב' ע"י גרירי' אבל ע"י כתיב' שרי כמ"ש הט"ז סקט"ז:

מ"א ס"ק כ"ה סגי ליה כשיגרור הגג. דבהא ליכא למימר דבין הגג ובין הירך נעשו בפיסול כיון דבעת כתיבתו היה רי"ש:

סקכ"ו. העברת קולמוס. שיחדש האות בדיו משום דכתב זה הוי כתב על גבי כתב ופסול וכתב התחתון פסול משום חק תוכות וד"ז במג"א הוא מילתא באפי נפש' דכל היכא דפסול משום חק תוכות לא מהני העברת הקולמוס:

(שם) ואין מועיל תיקון. ר"ל תיקון ע"י גרירה דהוי חק תוכות כמו מן ד' לעשות רי"ש:

ש"ע סי"ח. בין אחר שנגמר'. מה שיש להבין לתירוץ ב' של הב"י שהובא בט"ז בסקי"ד למה פסול הא נכתב בהכשר עיין בב"י בזה באורך ותבין:

(שם) אם נגע רגל הה'. עיין כנסת יחזקאל סי' ל"ו:

מ"א שם במלת אלהיך יכול למוחקו משום שהאות לא נכתב כדין יכול למוחקו אף שהוא נטפל לשם אבל הרגל נכתב כדין:

(שם) לקדור. לחתוך האזכר' מהיריע' אם נכתב בטעות שהי' צריך לכתוב תיב' אחרת קודם השם ומתיר הרי"ל לקלפו והש"ך סי' הע"ר סק"ג חולק ע"ש:

(שם) ויכתוב במקומה השם. ביאורו התיב' כי לפעמים קראו לתיבה שם וכמ"ש הש"ך סימן רע"ו סק"ג ור"ל התיב' שהי" צריך לכתוב קודם השם כלומר שמוחק התיב' שלפני וכותב במקום' שני תיבות באותיות קטנים:

ס"ק לא רגלי התוי"ן. ר"ל שנעש' כל רגל השמאלי ישר ואין עקום למטה לחוץ וכן הוא בכוונת רמ"א ביודי השי"ן כו' שנעשה מקל קו ישר וצ"ע למה צריך לגרר כל הרגל ואטו אם כותב רגל השמאלי של התי"ו עב הרבה פסול זה לא מצאנו אם כן נתעב' הרגל של התי"ו יעקם עוד למטה לחוץ. וכן צ"ע ביודי השי"ן שברמ"א ואולי כשהוא עב הרבה יותר מדאי אין צורות האות עליו שאין מקום לעקם הרגל עבור האות שאחריו וכן בשי"ן וצריך לעיין בזה:

(מ"א סקל"ג) ומשמע דאם. צ"ע איך משמע כך דהא שפיר י"ל דמתחילה היה הוי"ו אצל הנון ולא בתוכ' ואחר שמחק' יאריך הנון אצל התי"ו ולא שיכניס התיו לתוך הנו"ן ונסתפק לומר כיון שאינו מושך למעלה פסול:

(שם) עסכ"ח. ר"ל דמשם אין ראיה דאף דבאויר ה' וח' לא נפסד צורת האות מ"מ קפדינן בהו לכתחילה הואיל ויש להם תוך משא"כ ג' ונו"ן שאין להם תוך ממש אין קפידא ומכ"ש לפסול דיעבד:

(ט"ז ס"ק כ"א) למלאות השיטה. לכאורה ר"ל משום שצריכין להיות השורות שוות כמ"ש בש"ע סעיף ל"ג לכן האריך הנו"ן וקשה מה ענין נו"ן כפופה בסוף השיטה ותו מה כ' שיש ספק אי כשר הא אף אם אין שוות אין פסול בדיעבד ואפשר דה"ק כגון תיבת לאבותינו בסוף שטה ורצה ליישר השיטות האריך הנו"ן כדי שיכתוב הוי"ו אצלה ויהיו השורות שוות ונסתפק אולי כיון שאינו מאריך למעלה ה"ל ב' תיבות. ומ"מ אין מדוקדק למה לא אמר ספק זה עצמו בפשיטות כגון שהיה כתוב וי"ו יתירה. כמו שהוא בב"י הובא במג"א סקל"ו כגון שכתב נותן ולמה הוצרך להמציא שכתב כן כדי ליישר השיטות. ולכן נ' יותר שהוא ט"ס וצ"ל למלאות החלק והיינו כדברי הב"י ותיבת השיטה ט"ס:

(מ"א סקמ"ו) צ"ע עיין כנסת יחזקאל סימן מ"ם:

(ט"ז סקכ"ה) ג"כ פתוחות אלא שמע וכן שמע מיפסל אם עשאה סתומה אף שאינם סמוכות בתורה דהא מ"מ אין לה שייכות לוהיה כי יביאך ולא הקשה רק אוהיה אם שמוע:

(מ"א ס"ק מ"ז) גאלנטי. דכל דבר שאין לו שורש בגמ' כשר בדיעבד.

(שם) אם כתב אלהינו. עיין כנסת יחזקאל סי' ל"ו:
(שם) למחוק כל השורות: היינו בס"ת יכול לעשות כך שימחוק כל התיבות שבסוף שורות העליונות וימשכם ויהיו השורות שוות אבל בתפילין יהיה שלא כסדרן:
(ט"ז סקכ"ו) אפשר שגם להרא"ש כלומר בציור הסתומה יכול להיות כן להרא"ש אבל עכ"פ לא לגמרי כן יהיה בזה להרא"ש כמו להרמב"ם כמו שאבאר אי"ה להלן:
(שם) נמצא שג' פרשיות הראשונות לדעת הרמב"ם ממ"ש כאן לדעת הרמב"ם וכ"כ אח"כ כמו בראשית דהוי פתוח' לדע' הרמב"ה ואח"כ בב' פרשיות שאחרים כ' וזהו בין להרא"ש כו' משמע דפרש' ראשונ' אינה פתוח' רק להרמב"ם משום דלדידי' אין סתומה אלא באמצע שטה ואין פתוחה אלא בראש שטה משא"כ להרא"ש אין בראשונה סימן פתוחה ואדרב' אם באנו לצאת ידי דעת הרא"ש ז"ל היה ראוי להתחילה באמצע שטה שזהו סי' פתוחה להרא"ש אלא שא"ר לעשות כן משום דלהרמב"ם הוי סתומה גמורה לכן מתחילין בראש שטה והוי פתוחה להרמב"ם ולא להרא"ש. מיהו בב"י בשם מהרי"א כ' דגם להרא"ש הוי פתוחה ע"ש. וצ"ל דמ"ש הט"ז כאן לדעת הרמב"ם ר"ל שכן נמצא מבואר ברמב"ם דפ' ראשונה כמו בראשית אין קפידא בה אע"פ שאין חלק לפניה כמו שהוכיח מהרי"א מדבריו ובהרא"ש לא נמצא דין זה אבל מ"מ מצינן לומר דהרא"ש ג"כ מודה לכן מתחילין בראש שטה ויוצאין ידי שניהם מש"כ אם היי מתחילין באמצע שטה לא היו יוצאים להרמב"ם. ומ"ש אח"כ וזהו בין להרמב"ם בין להרא"ש ר"ל שזה המבואר בדברי שניהם דהוי פתיחה משא"כ בפ' הראשונ' לא מבואר בהדיא דהוי פתוחה רק ברמב"ם ודו"ק:
(שם) ואנן בעינן שתהיה סתומה אבל. שא"א לעשות סתומה שיהיה אליבא דכ"ע דהא אין יכול לכתוב בעמוד א' סוף שמע ותחל' והיה כי כל פרש' נכתבה בעמוד בפ"ע ואם יניח שטה חלק יהי' פתוח' לרמב"ם ומ"מ היה אפש' להניח חלק שטה ולהתחיל באמצע שט' ב' ויהיה סתומה לכ"ע אלא שלא נהגו כך ועיין בב"י בשם מהרי"א ועמ"ש אי"ה לקמן:
(מ"א סקמ"ט) סימן ל"ד ס"ב. ר"ל שכתוב שם שאם ב' הזוגות כשרים עובר משום ב"ת והכא נמי אף דלהרא"ש הוי פתוחה הא יש מכשירין דיעבד בפתוחה ואיכא חשש בל תוסיף:
(ט"ז סקכ"ו) בסוף הדף שמניח חלק שאינו. ר"ל דודאי הד' פרשיות אף שכ"א כתוב בעמוד בפ"ע מצרפין כולם לענין דיני פתוחה וסתימ' כאלו כולן בעמוד א' דאל"כ לא היו צריכין הפוסקים לפלפל איך יהיו ג' הראשונות פתוחות דהא מתחילין הם מראש הדף והוי כמו

בראשית אע"כ דכולן מצטרפין מש"ה כל מה דהוי סתומה בעמוד א' הוי נמי סתומה בב' עמודים:

(שם) מיקרי ג"כ סתום' דלרמב"ם הוי טעם סתומה בהכי. יש כאן חסרון הניכר וכצ"ל הוי טעם סתומה אם מתחיל באמצע שטה וי"ל דהרא"ש מודה ג"כ דשם מושך בסוף שטה פחות מט' יאותיות ובראש שטה שניה מניח ג"כ פחות מט"א דהוי סתומה בהכי כיון שאין כו' כ"ז נחסר בט"ז ובחנם נתקשה הרב פרי מגדים ע"ש:

(שם) סתומה גמורה משא"כ אם יש בסוף ריוח לשון זה צ"ע דמשמע דקאי להרא"ש אם כן למה סיים כל שמתחלה בראש השט' הא להרא"ש לא תלי בהכי. ואף אם נאמר דקאי לרמב"ם קשיא נהי דאם מתחיל בראש שטה הוי פתוחה מ"מ יתחיל' (נ"ל דצ"ל יתחיל) באמצע ויהיה סתומה אף שהניח בסוף כשיעור ותו הא להרמב"ם אף שהניח בסוף כשיעור ט' אותיות צוה הרמב"ם להתחיל באמצע שטה שני' ומה חילוק יש בין כשיעור או פחות. ונ"ל דלשון זה עד בראש השט' אין מקומו כאן אלא קאי להרמב"ם ומקורו קודם וי"ל דהרא"ש מודה שהגהתי באות הקודם. וס"ל להט"ז דדוקא אם לא נשאר ט' אותיות ותיב' אחת אז ס"ל לרמב"ם להתחיל באמצע שטה שני' וע"ז כתב הט"ז משא"כ אם יש בסוף ריוח כשיעור ר"ל ט"א לתיבה אחת אז לא יתחיל באמצע שטה שני' והטעם כיון דריוח כשיעור בסוף פרש' מורה על פתיחות פרש' שאחריה אם יתחילנה בראש שטה א"כ נהי שיתחילנה באמצע שטה וזה מורה על סתימת' אכתי הוי תרתי דסתרי שיש בה הוראה על פתוחה ועל סתימה. ואע"ג דט"א בסוף פרשה מורה על פתוחות פ' שאחרי' מ"מ אין זה הוראה גמורה דהא אם היה כותב שם תיבה אחת היתה נסתמ' אף שיש שם ריוח ט"א רק משום שלא נשאר שם מקום לכתוב תיבה לא כתבה ואין כאן הוראה עדיין על פתוחה לכן מתחיל באמצע שטה והויא סתימה משא"כ אם יש מקום תיבה ג"כ ולא כתבה שם להתיבה זהו הוראה על פתוחות פרשה שאחרי' כל שתהיה מתחלת מראש השטה לכן אף אם יתחיל באמצע יש בה הוראה פתוחה והוראת סתומה ובדוקא כתב רמב"ם אם לא נשאר ט"א ותיבה ודוק:

(שם) לא יצאנו ידי הרא"ש כו' פרש' שאחרי' אע"פ שמתחלת. מ"ש לשון אע"פ משום דלרא"ש גם ריוח בתחלת שיטה מורה על פתוחה א"כ כ"ש ריוח בסוף כשיעור וגם בתחלה דאז יש בה שני הוראות על פתוחה וק"ל. ומש"ה סבירא ליה להט"ז דמחולקים בזה הרמב"ם ורא"ש דלרמב"ם כיון דמה שמתחיל באמצע עושהו סתומה רק דקפדינן שלא יהיה ריוח שבסוף ראשונה ראיה על פתיחתה מש"ה כל שאין שם רק ט"ע לבד עדיין אין ראיה לפתוחה כי אם היה שם עוד ריוח היה כותב תיבה. משא"כ לרא"ש

דבאמצע הוי גם כן פתוחה ממילא גם בט"א לבד הוי פתוחה דהא יש ב' הוראות על פתוחה ואין שום הוראה על סתומה ודו"ק:

(ט"ז סקכ"ז) שי"ן נקמט. משא"כ הרצועות אף שיש בהם דלת ויו"ד אינם בכתיבה אלא סימן בעלמא אבל הקמט ה"ל כתיבה מעליא:

(מ"ה סקנ"א) כת"ק דאין צריך עיבוד לשמה. דלא קפדינן אעיבוד דהזמנה לאו מילתא. והקשו התוס' דקי"ל כרבא דהזמנ' לאו מילתא וק"ל כרשב"ג דצריך עיבור לשמה דהא בס"ת קי"ל הכי והוא הדין בזה דהא שין של תפילין הל"מ ועל זה כתבו שדוחק לחלק כו'

(ט"ז סקל"ב) מבפנים. טעם זה נאמר במנחות דף ל"ד על הפרשיות שצריך להיות בקלף א' ולא ה"ל להביא זאת לענין הבית ועיין ט"ז סק"ב:

(ש"ע סעיף ל"ט) מרובעות בתפרתן פירש"י בתפירתן ישמור רבוען שלא ימשוך חוט התפירה יותר מדאי ויקצר רחבו והרא"ש פי' שגם גוף התפירות יהיה בריבוע ממש:

(מ"ק סקנ"ז) שהיו עושים בקמט. ר"ל שמקמטים העור ע"י כפילה שכופל את העור עד שנעשה הקמט דאז הוי חק יריכות שעושה מעשה בגוף האות משא"כ ע"י דפוס הוי חק תוכות:

(שם) דבשדוחק בצד השני. כלומר דדוקא אם הטבלא של הדפוס האותיות משוקעים ודוחק הטבלא על הטס ונדחקים תוכם האותיות למטה ע"י מעשה ההכאה שלו שמכה הטבלא על הטס והיריכות נעשים ממילא אז הוי חק תוכות משא"כ אם בולטים האותיות ומכה הטבלא על הטס אז נדחקים יריכי האותיות אל עבר צד השני מהטס ונעשים שם ג"כ אותיות בולטות הוי חק יריכות וכשר ולכן גם ש' שבתפילין מותר לעשות כך:

(שם) נדחה גם סביביו וה"ל. דבמתכת אין נדחק לעבר השני רק יריכי האותיות שבטבלא ונעשה כל האות ע"י מעשה שלו ממש משא"כ עור שהוא רך נדחק גם סביביו ולא הוו כ"כ ע"י מעשה שלו ממש ועמ"ש המג"א ס"ק ך"ג וק"ל:

(ט"ז ס"ק ל"ה) האויר נמצא שיש. זה לא קאי על שין שבלוחות דשם היה באמת ג' ראשים כי היו האותיות חקוקים מפולש מעבר לעבר אלא הכוונה שאינו עושים בתפילין כאותה השין שבלוחות שיהי' האות מהאויר וצריך ד' קמטים כזה ונעשה שין מהאוירי' וצריך שב' יודין הפנימים לא יגיעו למטה דאל"כ אין שם שין כזה וכמ"ש במ"א:

[סקנ"ט] יעשה בתוכה שני יודי"ן ר"ל משמ' דגוף השי"ן צריכה ב' יודי"ן דלא כהנקדן דלדידי' מאלו ב' יודי"ן נעשה יו"ד אחת וכ"מ מלשון רמ"א דכל היודי"ן צריכין ליגע בשולי השי"ן מדלא מחלק:

(ט"ז סקל"ו) וכתב רי"ו כו' אם נתנם בד' בתים ולפ"ז מ"ש ולפ"ז כו' היינו דלפ"ד רי"ו נ"ל כך דפסק כחכמים דא"צ ליתן ריוח ואפ"ה התנה שצריך ליתן בד' בתים וזה א"א אלא בהפסיק בין הפרשיו' וחתכם שם אבל בברייתא עצמ' בלא דברי רי"ו י"ל דלחכמים א"צ להפסיק בין הפרשיות וס"ל דא"צ ליתנם בד' בתים:

(שם) ליתן ריוח גדול. ר"ל שיהיה דוקא כותל מפסיק וחכ"א א"צ כותל ואהא קאמר ושוין כלו' מודים חכמים דעכ"פ חוט או משיחה בעינן שעי"ז יהיו ד' בתים. והא דפליגי בכתבן בקלף א' ולא פליגי בכל תפילין אי בעי דוקא כותל או סגי בחוט י"ל דבשאר תפילין מודה רבי רק אלו שנכתבו בקלף א' ס"ל לרבי דבעי דוקא כותל שיהי' היכר יפה:

(שם) בתים כו' עכ"ל. ר"ל וזה לא מסתבר דאע"ג דמברייתא לא קשיא כ"כ וכמ"ש באות ס"ז מ"מ משמע דלא פליגי חכמים רק על מה דאמר רבי וצריך ליתו ריוח ואמר חכמים א"צ אבל אהא דאמר רבי והניחן בד' בתים לא משמע דפליגי:

(שם) א"א שיהיו זקופות. כלומר למאי דמשמע מפירש"י דלחכמים א"צ ריוח בין הפרשיות:

(שם) יהיה כפל מעט. ר"ל שיכפילנ' מחמת החוט אל תוך הבית שהיא למעל' מהחוט:

(מ"א ס"ק ס"ב) אבל רש"י לא פירש"י כן. ר"ל דלפ"ד הד"מ לא מוכח מהברייתא דינא דזקופות די"ל דמיירי בזקופות וי"ל כפשוטו ואינם זקופות אבל רש"י ז"ל פירש דהא דאמר בברייתא וצריך ליתן ריוח היינו כדי שיוכל לחתכם אם כן מוכח איפכא מהברייתא דבעי' דוקא זקופות דאל"כ היה אפשר בלא חתך וכמ"ש מהרי"א בן חביב הובא בט"ז:

(מ"א סקס"ד) עסי"ב דלא תימא דכשר היינו לאפוקי טריפה דז"א דסעיף י"ב מבואר דנבלה וטרפ' שרי:

(ט"ז סקל"ז) וצריך לדבק דר"י. דברי ר' יודא ר' יוסי אומר אין צריך אמר ר' יוסי ומודה לי ר' יודא כו' ור"ל דא"צ דביקות:

מ"א סקס"ו ונבילות וטרפות מיעוטא. כלומר נבילות של טמאה שנתנבלה מעצמ' או טרפת ארי:

(שם) מטמא' דהו"ל קבוע. דלא מיקרי קבוע אלא כשידעינן שיש עכ"פ איסור א' בין הרבה היתר:

ס"ק ס"ח בשעת עשי'. תיבות אלו בשעת עשיה אינם בב"י והמג"א כתבן משום דאם נפסקו אחר שנתפרו כהוגן ע"י שלבשן כמה פעמים מבואר דינו בסימן שאח"ז ס"ב ואיך פסל כאן אפילו א' שנפסק' לכן פי' דהכא מיירי שבשעת תפיר' נפסק ובודאי דהחוט

אינו חזק ויהיה נפסק עוד וכל העומד לפסוק כפסיק דמי ופסול ולא מהני אפילו חזר וקשרם כ"כ הב"ח. ומשמע קצת שחולקים ב"ח ומג"א אט"ז סקל"ט. ואפשר דהט"ז מיירי שנפסק באונס בסכין וכה"ג אבל בנפסק מחמת חוזק התפיר' דניכר שהוא חלש מודה הט"ז:

(שם) דניכר שנפסק החוט. צריך להיות שיהיה נפסק עוד וכלומר וכל העומד לפסוק כו'. כמ"ש באות הקודם וה"ל כאלו כבר נפסק בג' מקומות אבל אם החוט קצר גומר בחוט אחר מכל מקום אפשר דקשירה בעינן:

סימן לג

ש"ע סעיף א' מושב הבתים קיים. היינו התיתורא כ"כ הב"י והב"ח. ורמ"א הגי' גם עור הבתים מבחוץ ולא נקרע רק דופני הפנימיים שבין הבתים:

מ"א סק"א שלימים צ"ע מה רצה בזה ואולי ר"ל דבעינן שנפסק בשלימות דופן המפסיק בין בית לבית מלמעלה עד למטה אבל אם לא נפסק כולו לית לן בה וכמ"ש הט"ז סימן ל"ב סוף ס"ק ל"ו דק"ל כרב דימי דבהפסק כל דהו סגי ומ"מ קשה מנ"ל זאת דהרי הא דפסלינן בישנים לא מטעם חסרון ההפסק. הוא אלא משום דאיגלי מלתא דעור מקולקל היא והויא כולו כמאן דליתיה וא"כ י"ל דאפילו לא נפסק כולו פסול וכן י"ל הא דפוסל בג' בתים אף בחדשים כמ"ש הט"ז סק"ד הוא ג"כ מהאי טעמא דבג' בתים אף בחדשים איגלאי מלתא דעור מקולקל היא וצ"ע:

מ"א סק"ג ונשאר בית. רצה בזה דלא נטעה לפרש דבדפנות תליא מלתא דבעינן שיהיה שני דפנות קרועים זה אצל זה ודלא כמ"ש הט"ז סק"ג וממילא מ"ש המחבר כאן ראשון ושלישי קאי נמי אדפנות ואף שאין מפסיק בית שלם ביניהם כשר מש"ה כתב המג"א דהכל בבתים תליא מלתא וכהט"ז דכל בשני בתים רצופים קרועים פסול אף שאין דפנות סמוכים ובעינן בית שלם ביניהם:

ש"ע סעיף ב' מושב דבתים קיים כשרים. קשה למה לא הגיה רמ"א גם כאן כמו בסעיף הקודם גם הבתים צריכות להיות קיימים ועיין בב"ח שכתב דלדעת הרמב"ם מרא דדינא דסעיף זה שמפרש הש"ס דמנחות בתפירות מסתבר טפי לפרש הא דאמר שם בש"ס דבעי שפני טבלן קיימת דקאי אבתים משא"כ להפוסקים שמפרשים דהש"ס בבתים מיירי כבסעיף הקודם משמע דפני טבלן קיימת אתיתורא ע"ש וא"כ מאחר שהגי' רמ"א אפילו בסעיף א' דלא סגי בתיתורא לחוד מכש"כ דה"ל להגיה גם כך ואולי סמך אלעיל:

מ"א סק"ד הרמב"ם אע"ג דפליג בבתים דא"צ עיבוד לשמה בסי' ל"ב סעיף ל"ו ע"ש:

ט"ז סק"ד חדשים. דאל"כ מאי קמ"ל הא כשנקרע ג' בתים ע"כ יש שני בתים זה אצל זה ופסולים אף בלי קריעת הבית הג' לפמ"ש הט"ז בס"ק הקודם א"צ שיהיה הקרעים של הב' בתים סמוכים זה אצל זה אע"כ דקמ"ל דב' אפילו בחדשים פסולים:

מ"א סק"ז כמנומר. טעמא דמנומר ליתא התם כלל אלא משום זה אלי ואנוהו. רק בגיטין דנ"ד איתא האי טעמא דבהרבה אזכרות אפילו ר' יהודה מודה דמכשיר העברת הקולמוס מודה משום דמחזי כמנומר ע"ש. ונ"ל דמ"ש כאן דמחזי כמנומר הוא ט"ס. ומ"מ צ"ע דהא מה דאמר התם דאפילו רבנן לא פליגי אלא משום זה אלי ואנוהו לא קי"ל הכי בא"ע סימן קל"א דגם בגט לא מהני העברת קולמוס משום דה"ל כתב ע"ג כתב ולאו כלום הוא כל שהכתב השני אינו טוב יותר מהראשון דדוקא דיו ע"ג סיקרא מיקרי כתב משא"כ דיו על גבי דיו וא"כ י"ל דה"ה ברצועות שחזר והשחירן לשמן נמי לא מהני משום דלאו מידי עביד כיון דגם מעיקרא היו שחורות כמו אח"כ ודברי המג"א צ"ע שהביא ראיה מהש"ס דאמר בדיחוי בעלמא ולאו הלכתא הכי ועיין במג"א סימן ש"מ סק"ז. ומ"מ גוף הדין שכתב המג"א כאן בחזר והשחירן לשמן עדיין צ"ע דמכתב ע"ג כתב אין כ"כ ראיה לפסול. די"ל דדוקא בכתיבה אמרינן הכי וכמ"ש בפרישה באה"ע דהתור' אמרה וכתב והא לאו כתיבה דידיה הוא. כיון דכבר הוא כ' ולאו מידי עבד. משא"כ כאן אטו הל"מ שישחירן הא אנן לא אמרינן רק שהל"מ שיהיו שחורות וממילא צריך השחרות להיות נעשה במעשה ישראל כדי שיהיה לשמה דאם הושחרו מאליהן בלי מעשה פסול משום שלא לשמה אבל אי לאו משום שלא לשמה לא אמרינן בעינן מעשה דווקא מש"ה כשחזר והשחיר לשמן סגי. ויש קצת ראיה מדין עיבוד הקלף בסימן ל"ב ע"ש בט"ז ס"ק ו' דכשר אם חזר ועיבדן לשמן אע"ג דכבר היא מעובד ולאו מידי עביד. ולכן דין זה שכתב המג"א כאן עדיין צ"ע ואין להאריך כאן יותר ודו"ק. וראיתי בנודע ביהודא סי' א' פלפל בזה:

ט"ז סק"ו אמנם התרתי מן השיעור. אין זה מובן דהא מן השיעור ולחוץ לכ"ע שרי ולמה סיים וכתב כדעת האשר"י. גם מ"ש הואיל ור"ת מתיר אפילו בתוך הקשר ליתא למ"ד כלל ובתפיר' הוא שהתיר ר"ת. גם מ"ש דהא דפסיק תלמודא כו' תמוה דעל מה שהתיר מן השיעו' ולחוץ יהיב טעמא והטעם הוא לאסור ותו דאיהו מיירי בקשיר' והאי טעמא דיהיב בתפיר' מיירי. ומה ענין תפירה לקשיר'. ומחמת קושיות אלו כתב הט"ז שיש ט"ס ולהגהת הט"ז ניחא. דמעיקר' קאמר הת"ה שלא מלאו לבו לסמוך אהרא"ש להתיר קשירה אחר הקשר תוך השיעור. ואח"כ כתב דבתפיר' התיר אחר הקשר כיון דלר"ת בתפיר' שרי אף תוך הקשר ושוב חזר בו דאף בתפיר' אין להקל:

(שם) ולפי"ז אף בשל ראש אין להקל בקשירה דהא לא מלאו לבו להת"ה לסמוך אהרא"ש לחוד להתיר קשיר אחר הקשר תוך השיעור ואפילו בתפיר' דיש לצרף דעת ר"ת מ"מ אין להקל מחמת שקשה ליזהר:

(שם) וי"ל דסה"ת מפרש. ר"ל מש"ה אמר אף אחר הקשר משום דכל שיעור הרצועה צ"ל שלם והרא"ש שהתיר תלה טעמו מחמת לשון א' דרש"י כמבואר בלשון הרא"ש שהעתיק תחלה:

(שם) ותמהני עוד שהרי. נ"ל כוונתו להקשות דהב"י כתב דבמקום שא"א עדיף לסמוך על דברי המיקל משיתבטל מתפילין א"כ ה"ה היכא שא"א בתפיר' סמכינן אהרא"ש להתיר קשירה תוך השיעור אחר הקשר בין בש"ר בין בש"י וא"כ מדוע לא הביא המחבר דעת הרא"ש בשל יד שרי לסמוך עליו במקום שא"א וכיון דהמחבר לא הביא רק קולא דר"ת דהיינו תפיר' א"כ מה דמסיק דבשעת הדחק סומכין עליו ותירץ לא קאי רק אקולת ר"ת וה"ל להביא גם קול' דהרא"ש כדי לסמוך עליו במקום שא"א לו בתפיר' כן נ"ל כוונת ט"ז וזהו שסיים הט"ז רק בסוף מסיק כו'. ומ"ש הט"ז ש"מ דבמקום שאפשר חוששין להחמיר כו' הם לכאורה דברים מיותרים דהרי זה הוא קושיתו הראשונ' נ"ל כוונתי משום דהד"מ כתב די"ל דסה"ת והרא"ש לא פליגי אלא דסה"ת מיירי בש"י דכל השיעור צורך הקשירה הוא דבלא"ה אינו עומד על הזרוע אם אינה כורך סביב האצבע או הזרוע אבל בשל ראש שמהודקין היטב בלא רצועות התלויות שרי קשיר' אחר הקשר והרא"ש לא כתב בהדיא להכשיר בשל יד ואפשר דבשל ראש מיירי ולא פליגי סה"ת והרא"ש ע"ש בד"מ וא"כ אפשר דהב"י נמי הכי ס"ל ודלא כת"הד דס"ל דפליגי סה"ת והרא"ש בין בשל ראש ובין בשל יד ובהיות כן אין מקום לקושית ט"ז אמחבר וגם קושית ט"ז השניה נתבטל' דבאמת אין כאן קולא לסמוך עלי' במקום שא"א רק קולא דר"ת (דהיינו) אבל במקום שא"א בתפיר' אין כאן קולא כלל בש"י תוך השיעור כיון דגם הרא"ש מודה בש"י. ולכן כדי לסתור תירוץ זה כתב ע"ז דמהב"י משמע דבמקום שאפשר חוששין להחמיר גם בש"ר וכדעת התה"ד דסה"ת והרא"ש פליגי בין בש"י בין בש"ר וא"כ נשארו ב' הקושיות דה"ל להמחבר להביא דעת סה"ת בש"ר להחמיר במקום שאפשר גם ה"ל להביא קולא דהרא"ש בש"י לסמוך עליו בקשירה במקום דא"א בתפיר' כן נ"ל כוונת הט"ז ואין מקום למה שהשיג הרב פרי מגדים אהט"ז ודו"ק:

סימן לד

ש"ע סעיף א' ולר"ת בבית הג'. עיין כנסת יחזקאל סי' כ"ב:

מ"א סק"ב שיניח חלק. בשל יד מיירי שכותב כל הפרשיות בקלף א':
ט"ז סק"ב לא קיימו כל התירוצים כו' ואפי' מדרבנן. כלומר דלהאי תירוצא ניחא דטעמא דת"ק לאו משום דאיכא ב"ת אף בלי כוונה אלא משום דשבת זמן תפילין ובזמנו איכא ב"ת מש"ה אף דבב' זוגות ליכא ב"ת רק מדרבנן נמי סגי לאסור להכניס ב' זוגות. וע"ז הקשה הט"ז דאטו הך שינוי ס"ל דאיכא כוונה הא ודאי ליכא כוונה דהרי להצלה לחוד מכוון והך שינויא מוסיף לומר דאף רשב"ג ס"ל דב"ת לא בעי כוונ' רק דמתיר משום דלאו זמן תפילין וא"כ הדרא קושיא לדוכתי' כיון דליכא כוונ' למה אסר הת"ק דאף דשבת זמן תפילין והוי' ב"ת בזמנו מ"מ דהא דרבנן בעינן כוונה. וע"ז תירץ דשאני התם דבלא ב"ת יש איסור משאוי דהרי לרשב"ג דלאו זמן תפילין וליכא ב"ת שרי מ"מ לתקן ע"י צירוף ב"ת שלא בכוונה אסרינן ליה. ואין להקשות דא"כ גם לשנויא קמא דהש"ס ניחא דטעמא דת"ק משום דאיכא ב"ת בלא כוונה ואע"ג דבב"ת דרבנן בעי כוונה מ"מ מצטרף למשאוי דז"א דא"כ מ"ט דרשב"ג דאע"ג דאיהו ס"ל דגם בב"ת דאורייתא צריך כוונ' מ"מ ליצטרף למשאוי וגם אליבא דת"ק למה הוצרך כלל לו' דבב"ת דאורייתא א"צ כוונה אא"כ דבההוא שינויא קאמר הש"ס דלת"ק איכא ב"ת גמור הכא משא"כ בהך שינויא ה"ק דבאמת לכ"ע ליכא הכא ב"ת כיון דהוא מדרבנן בלי כוונה רק דלת"ק דהוי בזמנו ומיחזי כב"ת מצטרף למשאוי ולרשב"ג דהוי שלא בזמנו לא מיחזי כלל כב"ת ואין מצטרף:
(שם) קשה הלכתא אהלכתא עיין מג"א סי' ש"א ס"ק ל"ד מ"ש על קושיא זו:
שם מדברינו דכל המניח. כלו' המניח רק תפילין דרש"י צריך ג"כ לדקדק להניחם בעיקר מקומם:
סק"ג זהו דעת סמ"ג הט"ז גרס ויסלקם מיד כאשר מוגה לפנינו ואין קפידא אם יניח תחלה דר"ש או דר"ת כי סמ"ג מיירי במי ששקולים בעיניו ומניח תחלה מה שנזדמן לידו דלא להוי מעביר על המצות אבל לא כתוב לפני הט"ז תיבת וי"א:
שם והוי הפסק קצת כלו'. ויש עוד חשש אחר דהוי הפסק בברכת ש"ר בין ברכה א' של יד לשני':
ס"א סק"ג ועסי' י' ס"ו. ר"ל בהטיל ציצית על ציצית דמי לב' זוגות תפילין ומבואר שם דאיכא בל תוסיף:
סק"ד צ"ע דהיינו. לפני המג"א לא היה מוגה ויסלקם מיד ומפרש דאחר שהניח דרש"י יניח אצלם של ר"ת וגם לא הוגה וי"א מש"ה קשה דהיינו מציעותא ר"ל דמציעותא וסיפא בחד גוונא מיירי במי שאינו יודע לכוון ולמה במציעתא קורא ק"ש ותפ' בב'

הזוגות ובסיפא בדרש"י לחוד. וגם הוי ס"ד דהמג"א דמי שיודע לכוון המקום גם כן עביד הכי דמניח תחלה של רש"י ואח"כ מניח אצל' דר"ת דאין קפידא שיהדקם דוקא בב"א ולכן הקשה דהא גם ברישא אף אי נימא דהתם אחר שהניח ש"י דרש"י מניח מיד ש"י דר"ת וכן בש"ר מ"מ אינו מברך רק על א' מהם וא"כ גם ברישא ה"ל לכתוב שמניח על סמך ברכה הראשונה כמ"ש במציעתא ועל זה תירץ דברישא מהדק שניהם בבת אחת והברכה קאי על שניהם ובמציעותא מניח של יד ושל ראש דרש"י ואחר כך מניח אצלם ש"י וש"ר דר"ת מש"ה כתב על סמך ברכה ראשונה כי הברכה לא היה על דרש"י וגם קמ"ל דאף על פי שמפסיק כו' כדברי המרדכי ובסיפא מיירי במי שגם זה א"א לו וכמ"ש המג"א בס"ק שאח"ז והכל נמשך ביחד:

סק"ה שאם לא יוכל. ט"ס הוא כי לגרסת מג"א כתב כאן ואם ולא שאם דהא ל"ג וי"א:

סימן לו

מג"א סק"ג שנוגעים זה בזה פסולים ואפילו להפוסקים דאם לא עשה תגין כלל אינו מעכב מכל מקום בכה"ג שאין התגין כתקונם נראה כעין יתרון אותיות קטנות בין השיטין ופסול עכ"ל מ"ע שם. ולכאורה תיובתא מהא לדרב נודע ביהודה חלק י"ד סי' ע"ד שכתב שאין אות יתירה פוסל וע"ש ואין להאריך כאן:

שם אחר שנכתב ומכשירין ס"ל להמ"ע דלא גרע הך פסולא מפסול שאינו מוקף גויל בסי' ל"ב סעיף ט"ז דמכשירין ליה בנכתב בכשרות:

שם כדעת רש"י כזה ח דאמרינן במנחות דחטרי דחי"ת פירש רש"י שבצד שמאל של החי"ת יהיה קו בולטת למעלה כמקל ור"ת פירש שיהיה שני זיינין וחטוטרת על גביהן ועיין בב"י ר"ס זה:

שם דל"ת וזיין ואם עשה. ע"כ המה דברי הב"י בשם ריא"ס והאי אם עשה כן הוא הוסף' מדברי הע"ת עד וכתוב בספר יראים שחוזר לדברי הב"י בשם ריא"ס ע"ש:

שם שהחטוטרות במקומו ד"ל דוקא אם אחר הגרידה נשאר חטוטרות ארוך קצת כזה ז שעשה דלת וזיין וכשגורד מהדלת עד שאין נשאר ממנה רק זיין עדיין חטוטרות נוגע ולא נתבטל צורת חי"ת אז כשר משא"כ אם החטוטרות אינו צריך וכשגורר הד' עד שלא נשאר ממנה רק זיין נשארו הזיינין פרודים והוא צריך למשוך החטוטרות להדביקן הוי שלא כסדרן דע"כ לא שרינן בסי' ל"ב סעיף כ"ה אלא אם אין ניכר להדיא פרידתן ע"ש אע"כ דמיירי הכא כדאמרן שע"י הגרידה לבד נעשה החית כתיקונה ולא נתבטל צורת האות בשום פעם מש"ה ליכא בי' משום שלא כסדרן אך קשה דא"כ ה"ל חק תוכות

כדקי"ל בסי' ל"ב דכל היכא דעל ידי גרידה לבד נשאר האות כתיקון ה"ל חק תוכות וע"ש במג"א ס"ק כ"ג. וי"ל דלא הוי חת"ו אלא היכא שקודם הגרידי' הי' פסול מחמת שלא היה לו צורה כלל מאות משא"כ הכא לא נתבטל תחיל' צורת החי"ת אף שלא היתה מרובעת דהא בדיעבד אם עשה החי"ת רק כדעת רש"י כשר אם האריך בה כמ"ש המג"א סוף ס"ק זה וכ"ת דזהו דוקא אם עשאה כשטת רש"י דהיינו בלי חטוטרות ז"א דהחטוטרות אין מבטל צורת האות וראיה שהרי אנו יוצאין ידי רש"י ור"ת ועושין מקל וחטוטרות ואין אנו חוששין שמא לדעת רש"י פסול כי החטוטרות מבטל צורתה א"ו דאין בה ביטול צורה כלל וא"כ ה"ה בח' ארוכ' וחטוטרות בה דהיינו שעשה ד' וזיין נהי שאינה עשויה ע"פ שטת ר"ת מ"מ ע"פ שטת רש"י הוא עשוי וכשר ולא הוצרך לתקן רק לצאת גם דעת ר"ת ועכ"פ כיון שגם מתחלה היה כשר אין כאן חק תוכות כן נ"ל ובחנם נתקש' בפרי מגדים בזה ודוק: עיין בנודע ביהוד' חלק י"ד סי' ע"ד שהשואל כ' לו שהב"י והמג"א בשם ריא"ס פסלו חי"ת העשוי בדלת וי"ו והשיב שגגה הוא כו' ע"ש שדבריו צריכין ישוב ואין להאריך כאן:

שם שיעשנ' בסוף הגג לצד. משמע שזה כשני תירוצם תי' א' דהפסול הוא שאין מחוייב. תי' ב' דלא יעשה כתר בגג החית אבל מקל הבולט למעלה ונראה שנתארך רגל שמאלי של הח' זה לא מיקרי כתר:

שם ציינין וגג רחב דחטוטרו' ארוך הרבה מבטל הצורה ואין כאן ח' כלל לא לרש"י ולא לר"ת דלרש"י אין דין ח' כלל בחטוטרות וגם לר"ת הא צריך מרובע לכן פסול דיעבד ואין מועיל תיקון בתפילין משום שלא כסדרן משא"כ בחטוטרות בינוני לא נתבטל הצורה כגון אם עשה ד' וזיין וחטוטרות אף דלר"ת אינו ח' לפי שאינ' מרובע מ"מ לרש"י הוי ח' וכשר דיעבד ומועיל דיעבד תיקון בתפילין ועיין מה שכתבתי באות ה':

שם בתפילין מועיל תיקון. ולית ביה משום שלא כסדרן כיון דגם מעיקרא היה צורת האות ולא גרע מהפרדת הדיבוק בסימן ל"ב סעיף כ"ה ועוד דהרב' פוסקים ס"ל דאין התגין מעכבין:

סימן לז

מ"א סק"א עסס' ל"ח. דמבואר שם דתפילין קודמין למזוז' משום דהא חובת הגוף והרי דבלא"ה קודמין דלא להוי פושעי ישראל בגופו אע"כ דהנמנע מאיזה טעם אינו פושעי ישראל בגופו והתם נמי נמנע מחמת שאין לו על שניהם וה"א מזוזה קודמת אי לאו טעמא דחובת הגוף:

סימן לח

מ"א סק"א מותר כמ"ש ס"ב. ר"ל דשם מבואר דאם יכול להעמיד עצמו בשעת ק"ש יניח אלא דה"א דחולי מעיים גרע ולא סמכינ' על מה שנרא' לו שיכול להעמיד דהא כתב תוס' דרבי היה יודע היטב ליזהר דבשאר אדם בחולי מעיים לא סמכינן על זהירתו ובסעיף ב' בבריא מיירי מש"ה סמכינן על זהירתו. לזה כתב המג"א דבזמן ק"ש ותפל' לבד שהוא זמן קטן שפיר סמכינן אזהירות דכל אדם אפי' בחולי מעיים וע"ז כתב המג"א כמ"ש ס"ב והוא ר"ת כמו שאכתוב ורומז על מ"ש בסק"ב בשם המ"ע ושם בחולי מעיים מיירי כמו שאעתיק שם:

שם לא יניח תפילין. דאע"ג דבסימן נ"א וסי' ע"ד מבואר דבק"ש מותר רק בתפלה אסור דהוא מדבר בפני המלך תפילין נמי לתפל' דמי שחתום בחותם המלך צריכין אימה וירא' כמו בתפלה:

סק"ב יודע שאין להעמיד. כ"כ מ"ע סי' ס' חולי מעיים שאין יכול לשמור מלהפיח אלא בכדי שיחלוץ ש"ר ואם נצריכהו ג"כ לחלוץ של יד יתבטל לפעמים מתפילין ומסיק דאע"ג דכל דיני שמירת התפילין מדקדקים בש"י כמו בש"ר עיין מג"א ס"ג מ"ג מ"מ מדינא ש"י קיל מש"ר מש"ה חולי מעיים דאנוס הוא שרינן ליה להניח תפילין ובשעת דוחקו חולצו ואם נאנס קודם שחלץ של יד ולא היה יכול ליזהר ליכא איסורא בדיעבד שהוא על ידי אונס ע"ש שהאריך:

ט"ז סק"א שבת וי"ט. משא"כ לילה זמן תפילין מדאורייתא עיין ר"ס למ"ד:

מ"א סק"ד לימא קסבר ר"י. פירש"י קס"ד שרגילין בטומא' שמא יראו קרי שהרהור מצוי בהם הרי דמשום הרהור לחוד לא מיתסר ותירץ הב"י דס"ד דהחשש שמא כבר ראה קרי מש"ה פריך לימא קסבר כו' והקשה המ"א דאכתי מהמתרץ קשה כיון דהמתרץ מחדש דהחשש על להבא הוא אם כן בהרהור סגי וק"ל:

סק"ה משמע דחייב מיד כו' ומשמע דהא מילתא באפי נפשיה:

סק"ז דתנא ר' שילא. פרק ב' דסוכה חתן ושושביניו וכל בני החופה פטורים מתפלה ותפלין וחייבין בק"ש ר' שילא אמר חתן פטור וכולן חייבים. פירש"י טעמא דת"ק בתפלה משום דבעי כוונה ותפילין משום שכרות וחייבין בק"ש דאין מצות (צריכות צ"ל) כוונה רק בפסוק ראשון ור' שילא ס"ל חתן פטור מק"ש משום דטריד ושאר בני החופה חייבים ולית להו להני תנאי' העוסק במצוה פטור מן המצוה מדמחייבי בק"ש לת"ק אפילו חתן ולר' שילא בני החופ' והרא"ש כתב דאית להו הע"ב פטור מן המצוה ואפ"ה מחייב ת"ק בק"ש גם להחתן משום דבקל יכול לכוון בפסוק ראשון ולר' שילא החתן

אינו יכול לכוין כלל ור' שילא ס"ל דכל בני החופה לא מיקרו כלל עוסקי במצוה ע"ש בהרא"ש ופסק כרב שילא. משא"כ לרש"י מיקרו כולהו עוסקי במצוה. ממילא לדידן דקי"ל הע"ב פטור מן המצוה כולהו פטורי' בלאו טעמא דכוונה רק משום עוסק במצוה פטור מן המצוה וזה נוהג גם בזמן הזה ובזה תבין כל דברי המג"א:

סק"ח עסי' תל"ג ס"ח ע"ש במג"א סקי"ד דמיקרי עוסק במצוה אם עיקר כוונתו למצוה אף אם יש גם קצת לממון:

סק"ט ומה שנדחק הרמב"ם השמיט דין כותבי תפילין דפטורין מכל המצות וכתב הב"י דסמך אירושלמי דכותבי תפילין חייבים לכן פסק כך המחבר דדוק' כל היום פטורין ולא בשעת ק"ש והר"ב בהג"ה חולק דגם מק"ש פטורים דהירושלמי לא פליג רק דמיירי שיכול לעשות שניהם ומובן דברי המ"א:

סקי"ג אבל העוסק בגמר'. דתורה י"ל שהיא עצמה אות שנזכר בה יציאת מצרים:

ט"ז סק"ד והדר כרכי תלמידים כלומר דהאי והדר כרכי מיותר אלא דקמ"ל דכי כריך רבו מחויב התלמיד לכרוך גם כן דאל"כ נראה שאומר הפך רבו והיינו שאם הרב אחר שחלץ תפילין כרכן והניחן בתיק מורה דעתו שכבר עת לחלוץ לפי שסמוך לערב ואם התלמיד חלץ ולא כרכן מיחזי כרוצ' להניחן עוד מש"ה לא סגי שיחלוץ התלמיד אלא שגם יכרוך כמו שעשה הרב:

(שם) למאן דקרי. שיודע ללמוד:

סקי"ד עסס"ז כ"ז. ע"ש במ"א ס"ק כ"ט:

סימן לט

מ"א סק"א דילפינן מקרא. דאלו במידי דרבנן קי"ל כיון שהגיע לי"ג שנה מסתמ' הבי' שערות: עיין לק' סי' נ"ה במג"א ס"ק ז'. ועיין בכור שור גיטין דף מ"ה:

(שם) בן י"ח שנה. האחרונים תמהו על זה דלא מצינו בשום מקום הך שיעור' לתלות שהבי' שערות:

סק"ב דמיקל בעיבוד. שם בסי' ל"ב סעיף ט' בגדול עע"ג:

סק"ג או להכעיס. ומ"ש המחבר מומר לדבר אחד היינו להכעיס:

(שם) בי"ד סי' ב' דאם אוכל נבלות בלי תיאבון אף שאינו להכעיס לא מיקרי בר זביחה כיון שאינו חושש לאותו דבר עצמו הוא הדין הכא:

(שם) וכתב הר"ן דאינו מלת' באפי נפשי' הוא ולא קאי במומר שלא להניח תפילין אלא קאי אדברי המחבר שהם מש"ס דגיטין דמומר לדבר אחד פסול לכתיבת תפילין ע"ז

כתב הר"ן שם דכיון דאינו מומר לכל התורה אין פסולו רק מדרבנן וע"ז הקשה דהא ע"כ בלהכעיס מיירי דאלו לתיאבון כשר וא"כ הוי דאורייתא:

(שם) ואין לומר דהכא מיירי. ולחומר' קאמר הר"ן וס"ל דבה"ג נמי אפי' מומר לדבר אחר שלא לאותו דבר עצמו מיפסל מדרבנן עכ"פ וסתר זאת דהא להר"ן בה"ג נמי מיפסל מדאורייתא אפי' לדבר אחר דאיהו ס"ל דזה הוי להכעיס:

(שם) צ"ל דהכא מיירי שלא. דבכל הני פסולין דסעיף זה א"צ רק גניזה:

שם וצ"ל דבגיטין מייריי ר"ל מ"ש הר"ן בגיטין דאף דשביק היתר' אינ' רק מדרבנן היינו שאומר בהדיא שאינו להכעיס רק למיטעם כו' אבל בסתמ' לא תלינן דעשה למיטעם כו' ומיפסל מדאורייתא והוי נמי מין ולתירוץ ב' בסתמ' נמי תלינן למיטעם ואינו רק מדרבנן ודוקא בהרבה פעמים ה"ל מין מדאוריית':

(שם) דטרח לאוקמי מומר. טרח לאשכוחי התם מומר לדבר א' (שיהי' מומר לדבר א') שיהי' מותר [צ"ל מומר] לכל התורה לענין שאין מקבלין ממנו קרבן ע"ש:

סק"ד לתיאבון דאי להכעיס דוקא קשה מאי קמ"ל במסור הא הוא בכלל שאר מומר לדבר אחד:

סק"ו סי' ל"ג ס"ד. ק"ק דאין ראי' משם דאם השחיר עכו"ם עור הבתים כשר דהתם טעמ' אחרינא הוא משום שאם לא השחירן כלל כשר כמ"ש שם מג"א משא"כ בעיבוד דבעי מדינא הא פסול בעכו"ם בסי' ל"ב סעיף ט' מיהו דינו אמת דבעיבדו גוי לא מיפסיל התם אלא משום שלא לשמ' דעכו"ם אדעתא דנפשי' עביד אבל משום דאינו בקשיר' לא מיפסל רק בכתיבה ולא בעיבוד:

(שם) סי' ל"ב סל"ה. דשם כתב במג"א ג"כ סברא זו דמה דאפשר לתקוני הוי כלכתחלה אבל בסי' תרמ"ה לא משמע כך בלולב שאגדו עכו"ם כשר דיעבד אף דאפשר לאוגדו מחדש ועוד י"ל שרמז לתרמ"ט דשם כתב במג"א דאף דלולב א"צ אגד מ"מ לא יאגדנו עכו"ם לכתחלה כיון שהוא נוי למצוה הוי כמצוה עצמה לפ"ז ה"ה בעיבוד דאסור לכתחלה במי שאינו בקשירה ומה דהצריך בסי' ל"ב עיבוד עכו"ם לטעמא דשלא לשמה הוא לענין דיעבד:

מ"א סק"א לשם ע"ז מש"ה י"א יגנזו דשמא לישראל כתבן משא"כ בס"ת ישרוף דדרכו לכתוב לעצמו לשם עכו"ם:

ט"ז סק"ד בס"ת דדרכו לכתוב לעצמו להתלמד בו ותלינן שבעצמו כתב:

מ"א סק"ד אין בקיאין לכתוב. והמיעוט דיכולין לכתוב אין כותבין תפילין משא"כ בס"ת די"א יגנזו דאע"ג שהרוב אין יכול לכתוב מ"מ המיעוט דיכולין לכתוב כותבין ס"ת לעצמה להתלמד בהם:

(שם) וגר תושב. בד"מ לא הוזכר גר תושב ובודאי דפסול בתפילין דהא גר תושב היינו שקיבל עליו רק שלא לעבוד ע"ז וא"כ אינו בקשיר' וכמדומ' שתיבת גר תושב במג"א ט"ס הוא:

סימן מ

ש"ע סעיף א'. בין בבתים. כלומר בין שמניח הבית על היתד והרצוע' תולה למטה ובין שמניח הרצועה על היתד והקציצ' דהיינו הבית תולה למטה ובין הראשון רבותא טפי דאף שאין תלוי רק הרצועה אסור:

מ"א סק"ב גדול מיקרי כליין. כלומר אף שאינו מיוחד לתפילין לבד מיקרי כליין:

(שם) גדול לא מיקרי כליין. ר"ל ויהפך הכיס גדול שיהיה התפילין למטה והוי ככלי בתוך כלי ושרי:

(שם) סי' ע"ה ס"ה. דערוה בעששית אסור וסתר זאת דהתם אינו רק משום דכתיב ולא יראה בך ערות דבר בראי' תלי רחמנא והא מתחזי דרך עששית אבל כשפורס סודר ליכא איסור לא יראה דהא לא מתחזי רק דבעינן כלי בתוך כלי ולענין זה מועיל גם זכוכית דהא הוי כלי עכ"פ:

ש"ע סעיף ג' ואם אשתו עמו לפי מ"ש המחבר בסעיף ד' דאשתו עמו היינו דוקא כשרוצ' לשמש קשה מאי קמ"ל הכא כשמניח התפילין תחת מראשותיו במטה הא אף אם מניחן באותו חדר צריך כלי בתוך כלי כמבואר בסעיף ב' ולפמ"ש הב"י דהלכה כרמב"ם דמה שמונחין התפילין בין כר לכסת בכיס שלהם לא הוי כבת"כ אלא צריך כב"כ קודם שמניחן בין כר לכסת א"ש דודאי אם אין התפילין במטה ששוכב רק באותו החדר די שמניחן בכיס שלהם בין כר לכסת אפי' ברוצ' לשמש והוא ק"ו ממ"ש המג"א סק"ב בפירס טלית על הכיס אף שאינו כרוך מלמטה הוי כב"כ מכ"ש בין כר לכסת שמכוס' למעל' ולמט'. מש"ה קמ"ל דכשמניחן במטה שישן תחת מראשותיו אף שלא כנגד ראשו ורוצ' לשמש צריך כת"כ קודם שמניחן בין כר לכסת. אבל לפמ"ש המג"א סק"ד דחזר בו המחבר וס"ל דאין הלכה כרמב"ם קשה למה כ' המחבר הך דינא הא הוא ק"ו מסעיף ב' וכדאמרינן וי"ל דכתבו המחבר כאן לאשמועינן דאפי' כאן דהתפילין במטה שישן תחת מראשותיו אפ"ה דוקא ברוצה לשמש צריך כת"כ אבל אין רוצה לשמש הוי אין אשתו

עמו וא"צ כת"כ וזה לא מוכח מסעיף ב' דה"א דוקא התם שאין התפילין רק בחדר ולא במטה הוא דאין איסור רק ברוצה לשמש וק"ל כיוצא בזה כתב הב"ח לפי שטתו שהובא בט"ז ומג"א סק"ג דמ"ש המחבר אין אשתו עמו מותר היינו ע"י כת"כ ומ"ש ואם אשתו עמו צריך כת"כ ר"ל אף אם אין התפילין במטה רק בחדר כבסעיף ב' ומה שחזר וכתבו כאן הוא להשמיענו דלא מקרי אשתו עמו רק ברוצה לשמש ע"ש אבל זה תמיה' דהא בס"ב כ' אסור לשמש כו' מבואר שם דאין איסור רק במשמש ומאי קמ"ל תו הכא אבל לשיטת ט"ז ומג"א דבאין אשתו עמו לא בעינן בסעיף ב' כת"כ קמ"ל דאף אם אשתו עמו ואין רוצה לשמש נמי א"צ כת"כ וזה לא מוכח מסעיף ב' וכדאמרינן וק"ל:

ט"ז סק"ג תחת מראשותיו ומשני הרי דאף נגד ראשו שרי ומשני דמיירי שהכיס ארוך ואינו מונח נגד ראשו רק קצה הריקן של הכיס אבל מקצת שהתפילין בו הם חוץ מנגד ראשו: שם. שלא בכובע נמי אלא. וכ"ת א"כ דלמא ר' ירמי' מיירי שלא בכובע מש"ה מצריך שלא כנגד ראשו י"ל כמ"ש ט"ז אח"כ מדלא משכח היתר כו' ודע דדברי תוס' אלו א"ש אף לפמ"ש הב"י דהלכה כרמב"ם הביאותיו באות ה' משום דהיינו דוקא במקום שצריך כת"כ ס"ל להרמב"ם דאין הכר וכסת מצטרפים ובעינן כת"כ קודם שיניח בין כר לכסת אבל שלא כנגד ראשו דא"צ כת"כ סגי כשמניחן כר לכסת התפילין לבד וחשיב ככלי א' כנ"ל ודוק:

שם דאפילו שלא כנגד ראשו צריך. ר"ל דהמתרץ סתר סברת המקשה דהוי ס"ל דשלא כנ"ר א"צ כת"כ:

(שם) אדרבא מפשט זה. ר"ל מהפשט שפירש תוס' כדעת המקשה. וק"ק דההוכחה שהוכיח הט"ז מלשון ר' ירמיה הוא אף בלא פשט התוס'. ונ"ל משום דעל פשט התוס' קשה מנ"ל להמקשה הא דשלא כנ"ר א"צ כת"כ ע"כ צ"ל דהוכיח המקשה מלשון ר' ירמיה. א"נ כמ"ש הט"ז בסוף ס"ק זה מדהיה הוכחת המקשה מדאמר ר"ח כובע ש"מ דהיכא דלא הוזכר כובע מיירי בלא כובע וק"ל:

סק"ג מראשותיו כנ"ל. הט"ז אין מפרש כהמג"א בסק"ג דמורשא לבר היינו חוץ מהכסת אלא מפרש חוץ מראשותיו ותחת הכר וא"כ קושית הש"ס עדיין אין מיושב דכיון שמונח שלא כנגד ראשו ומכוס' בכר למה לי כובע מש"ה מפרש הט"ז דבהך כובע גלי לן כו' משום דמה שמניחן תחת מראשותיו הוא לשומרן מהגנבים ואין השמיר' אא"כ הם נגד ראשו מרגישן ונשמרין היטב וא"א שיהי' נשמר שלא כ"ר אלא על ידי כובע דמונח עכ"פ קצת הריקן של הכובע נגד ראשו אבל הקצה של כובע שהתפילין שם הוא יוצא חוץ

מנגד ראשו. ממילא מדנקט כובע לומר שאין נשמר אלא ע"י כובע מוכח דנגד ראשו אפילו כת"כ אסור דאל"כ נשמר בלא כובע ארוך כגון נגד ראשו וק"ל:

מ"א סק"ג השו"ע שכתב מותר היינו. והא דכתב המחבר ואם אשתו עמו צריך כת"כ עיין בדברינו באות ה':

(שם) לדוכתי' לישני. ר"ל ניהו דהמקשה לא קשה אהב"ח משום דס"ל להב"ח דהמתרץ סתר באמת דעת המקשה אלא דאף שלא כ"ר בעי כת"כ מ"מ מהמתרץ גופי' קשיא אהב"ח דלמה הוצרך לתרץ דמפיק מורשי' לבר לישני בקצרה דמיירי שלא כ"ר אע"כ דלא משני הכי דא"כ למה לי כובע והוצרך לתרץ דמורשא לבר והיינו חוץ להכר ואינו מכוסה כלל בכר מש"ה בעי כובע ואם כן מוכח מהמתרץ דלא כהב"ח וזהו שכתב המג"א לישני כגון כו' וק"ל:

סימן מב

ש"ע סעיף א'. שרובו של שדי בשל ראש שי"ן דלת ובש"י ליכא רק יוד פירש"י ז"ל:

מג"א סק"ה אם עשה ר"ל דמ"ש המחבר סודר דאזמני' כו' דמשמע דאף שהיה כיס עשוי לשם חול ואח"כ אזמניה בדיבור לבד או במחשבה ג"כ אסור לשנותו לחול אי צר ביה. היינו דוקא כשצר ביה תפילין סתמא אבל אם אמר בפי' אדעת' לפנותו שרי. משא"כ כשעשה הכיס לשם תפילין אף אי צר ביה אדעתא לפנותו אסור. ומ"ש ואי צר ביה חדא זימנא כו'. ר"ל משום דבה"ג הוי אזמניה וצר ביה. ומיירי אפילו בלא עשה בו וגם לא אזמניה:

ש"ע ס"ג ברמ"א לגוף הקדושה. אף דבסעיף א' בבתים שהם גוף הקדושה הזמנה לאו מילתא כמ"ש המג"א סק"ג היינו לענין לשנות לקדושה קלה וכאן מיירי לדברי חול ועיין צמח צדק סימן פ"א:

מ"א סק"ו כפירש"י דמ"ד הזמנה. בסנהדרין דף מ"ח אפלוגתא דהזמנה אביי אמר מלתא היא ורבא אמר לאו מלתא היא אמר כתנאי דתניא עבדן שלא לשמה כשר ורשב"ג פוסל. פירש"י רבא כת"ק דהזמנ' אינו מועלת כלל משום הכי א"צ עיבוד לשמה כיון דאין בהזמנ' זו שום תועלת. וסובר הנ"י דפלוגת' דת"ק ורשב"ג ברצועות שאינם רק תשמישי קדושה מש"ה הזמנה לאו מילתא הוא וא"צ עיבוד לשמה אבל גוף הקדושה כגון קלף של הפרשיות והבתים צריך עיבוד לשמה דמודה רבא בגוף קדושה דהזמנה מלתא היא והוכחת הנ"י בזה הוא מדקי"ל הזמנה לאו מלתא ואפ"ה מבואר בש"ס דקלף של הפרשיות בעי עיבוד לשמה אע"כ דבגוף הקדושה מודה רבא דהזמנה מלתא

ולא אמר לאו מלתא אלא במשמשי' וממילא דבתים נמי הזמנה מלתא ובעי נמי עיבוד לשמה דבתים נמי הוי גוף קדושה ולא מיקרי משמשין אלא רצועות כל זה הוא דעת הנ"י ואמנם קושיא זו שהקשה להנ"י הקשו שם התוס' על פירש"י דאנן קי"ל דהזמנ' לאו מלתא ואפ"ה קי"ל דקלף שכותבין עליו בעי עיבוד לשמה ודוחק לחלק בין עור שכותבין עליו ובין עור הבתים הרי ס"ל להתוס' דאפילו בגוף הקדושה אמר רבא הל"מ מש"ה הקשו קושייתם ודחו פירש"י ופרשו להיפוך דכיון דהל"מ מש"ה צריך עיבוד לשמה דכל מה דמצי למיעבד יותר הזמנה עדיף טפי אף דלא מהני ע"ש ממילא לתרוצם כיון דקי"ל דקלף בעי עיבוד לשמה ש"מ דהל"מ אף בגוף הקדושה דאל"כ לא היה צריך הקלף עיבוד לשמה ולכן הקשה המג"א על רמ"א שהביא דינו של הנ"י הבנוי על פי שטת רש"י והא אנן קי"ל כפירוש התוספות אך קשה מה שכתב המ"א דאנן דקיימא לן כפירוש התוספות הא אדרבה אנן כרש"י קי"ל וכמה שכתב המג"א עצמו בסימן ל"ב סקנ"א דמש"ה קי"ל כרמב"ם דבתים א"צ עיבוד לשמה בדיעבד משום דקי"ל כרש"י דכיון דהל"מ א"צ עיבוד לשמה ואפ"ה הקלף שכותבין עליו צריך עיבוד לשמה משום דחמיר טפי מבתים וכהדוחק של התו' והא דהרצועות בעי עיבוד לשמה התם טעמא אחרינא יש כמ"ש המ"א בסימן ל"ג סק"ד ע"ש הרי דאנן כפרש"י קי"ל ולא כפי' התוס' ואיך כתב המג"א כאן דאנן קיימ' לן כפי' התוספות וצ"ל דמ"ש כאן דקי"ל כהתוספות אין ר"ל דלא כפירש"י אלא ר"ל דקי"ל כדוחק של תוס' ולא כנ"י דמחלק בין גוף הקדושה למשמשין ולאפוקי מפי' הנ"י הוא דכתב המג"א דאנן קי"ל כפי' התוס' ורצונו כאותו הדוחק שכתבו התוס' ועכ"פ מוכח דגם אגוף הקדושה הל"מ דלא כהנ"י וקלף שאני דחמיר מש"ה בעי עיבוד לשמה אף דהל"מ וגם ברצועות בעי עיבוד לשמה מטעם שכתב המג"א בסי' ל"ג אבל עכ"פ לשנותן מותר גם בהקלף כיון דהל"מ וע"ז מביא המג"א שכ"כ גם הרמב"ן דאף דבעי עיבוד לשמה מ"מ מותר לשנותן:

(שם) ממשמשין גמרינן. בסנהדרין שם מפרש טעמא דאביי דיליף מעגלה ערופה דמתסר בהזמנ' דירידת' לנחל איתן אוסרתה אף שלא נערפ' עדיין דהיינו הזמנ' ורבא יליף ממשמשי עכו"ם דקי"ל דלא מיתסר בהזמנה אא"כ נשתמש בהם לעכו"ם ולא רצה למילף מע"ע משום דמשמשין ממשמשין גמיר משא"כ ע"ע דהוא גוף הקדושה ע"ש משמע דבגוף הקדושה כגון קלף מודה רבא וע"ז כתב רמב"ן דקלף נמי כל זמן שלא כתב עליו דמי למשמשין ולא לע"ע והסכים המג"א מכל הני טעמי דא"צ להחמיר כהנ"י וע"ז כ' ודע כו' ר"ל אפילו אם נחמיר כהנ"י ורמ"א מ"מ במצוה מודה דבהזמנ' ל"מ אף בגוף המצוה וכ"כ המג"א בתרל"ח סק"ג עוד כתב המג"א דע"י תנאי גם הנ"י מודה כיון

דחזינן דהתוס' ורמב"ן מתירין אף בלי תנאי לא נשוי פלוגתא רחוקה וכ"ת למה הוצרך המג"א להביא ראיה ע"ז הא בלא"ה אפילו באזמני' וצר ביה כתב רמ"א דמהני תנאי כ"ש בהזמנה לחוד ז"א די"ל דוקא במשמשין מהאי תנאי אפי' אזמני' וצר ביה אבל גוף הקדושה לא מהני ביה תנאי אף בהזמנה לחוד להנ"י דכי היכא דחמיר לדידיה גוף הקדושה ממשמשין לענין דמיתסר בהזמנ' לחוד ה"נ חמיר לענין דלא מהני תנאי לכן הוצרך המג"א לומר דאפ"ה מהני תנאי כיון דלרמב"ן ותו' שרי בלי תנאי ומש"ה כתב המג"א אחר כך דאם כבר התחיל לכתוב לא מהני תנאי כיון דבה"ג הרמב"ן ותוס' מודים דאסור י"ל דבגוף הקדושה לא מהני תנאי ודוקא בסודר דאזמני' וצר ביה מועיל תנאי משום שהוא משמשין וההוא דסעיף ב' דמהני תנאי אף דבתים הוי' גוף הקדושה היינו להורידן לקדושה קלה והכא מיירי לדברי חול ונתבאר כל המשך דברי המג"א:

(שם) וגט לא מיקרי. ואסור לכתוב גט על קלף המעובד לס"ת אא"כ התנה כ"כ הב"ח:

שם . מה שהוצרך להביא ראיה משם ולא מהכא דסודר דאזמני' וצר ביה מהני תנאי משום דכאן י"ל דהתנאי היינו בטלו מקדושתו שלא יהיה מיוחד עוד לתפילין כלל ושם מבואר דאף בעת שמיוחד לקדושתו משתמשין בו על ידי תנאי:

סק"ז לפי שעה. דאל"כ הוי כאזמני' וצר ביה כמ"ש המג"א סק"ה:

סימן מג

(ט"ז סק"א) לומר מ"ש כאן אוחזן. ר"ל מ"ש המחבר כאן ואם אוחזן בידו וכן מ"ש הב"י ואהא דאמרינן דתפילין בידו שרי בב"ה קבוע ר"ל בבגדו ובידו:

מ"א סק"ב. פי' ולכן. עיקר דברי רמ"א לתרץ מה דקשה אהמחבר כיון דלענין זה אין חילוק בין קבוע לעראי א"כ למה בקבוע כתב המחבר צד ההיתר מיושב וכן מ"ש רמ"א הואיל ואינו נפנה לגדולים קשה הרי גם בקבוע מיירי הכא שאינו נפנה לגדולים ואפ"ה אורחא להשתין מיושב הואיל והוא קבוע והכא אורחא מעומד הואיל והיא עראי וא"כ הול"ל הואיל שהוא עראי לזה תירץ המג"א דאגב אורחא רימז רמ"א (ג"ד) החילוק בין קבוע לעראי כשהם בראשו דבקבוע אסור אפי' להשתין משום דסתמא עושה צרכיו ותיבת מיושב שברמ"א כאלו כתב ומיושב וגבי עראי שכת' רמ"א הואיל כו' כאלו כתב והואיל ור"ל דלאו אורחא לפנות:

סק"ד עראי נמי צריך לחולצן ר"ל אם רוצה לחולצן צריך לחלוץ ברחוק ד"א ולא קשיא ליה להג"א עכשיו אלישנא דחולצן שכתב המחבר משום דמיירי שרוצה לחולצן ולא הקשה רק למה ד"א כיון דאין האיסור אלא משום השפשוף והוכיח מזה דקאי אקבוע

ובסוף דבריו כתב דגם מלשון חולצן נמי מוכח משום דחולצן משמע דחייב לחלוץ או י"ל דמעיקרא הוי משמע ליה דלשון חולצן נוכל לפרש שמסלק מידו ונותנן ליד חבירו ובסוף כ' דחולצן לא משמע אלא שחולצן ממקום הנחתם וק"ל:

סק"ו דהא קאי אדלעיל כלומר סעיף זה קאי אסעיף א' לבאר דבה"כ דהתם היינו דוקא בלא חפיר':

שם בגמרא אדלעיל מיניה ר"ל כי הב"י הביא דברי רש"י אהא דאבעיא להו אי מותר ליכנס לבה"כ קבוע בתפילין שבראשו להשתין ובאמת רש"י לא כ"כ על האבעי' אלא אדלעיל מיניה דת"ר הנכנס לבה"כ קבוע חולצן ברחוק ד"א:

(שם) משום הכניסה. דגנאי שיכנס בהן בגלוי לבה"כ קבוע ואפילו אינו רוצה לעשות צרכיו:

שם לחלוץ אלא משום שרצה לעשות. כמבואר בש"ע סעיף ה' וע"ש בט"ז סק"ה שהביא דברי הב"י דהא קי"ל מה דמחלק בש"ס בין קבוע לעראי א"כ כ"ש בחפיר':

(שם) וליכא כל שכן. ע"כ הוא לשון הרשב"א ומ"ש כל שכן כו' הם דברי המג"א שמסיים קושייתו:

(שם) וגם אסור להשתין בו בתפילין כלל דברי המג"א להקשות תרתי חדא דרש"י אינו מחלק בחפיר' אלא לשיטתיה דס"ל דחולצן ד"א היינו מפני הכניסה ולא מפני עשיית צרכיו משא"כ להרא"ש והב"י דד' אמות הוא מחמת שרוצה לפנות ואפילו בעראי א"כ כ"ש בחפיר' ועתה מקשה קישיא שניה שזה שהבין הב"י בדברי רש"י דמותר להשתין בתפילין שבראשו כשהם בחפיר' זה אינו כלל אפילו לשיטת רש"י דהא סוף סוף כיון שהוא בה"כ קבוע יש חשש שיפנה בהם דזהו עיקר הטעם של איסור בה"כ קבוע ר"ס א':

ט"ז סק"ד ידי משם לקנח נצוצות ר"ל דבסעיף א' מיירי שתופס התפילין תוך ידו כשהם כרוכים בבגדו ואז יש חשש שיקנח ניצוצות והתפילין בידו וכאן מיירי שאינו תופסן תחת ידו אלא דוחקן בידו אל גופו באופן שאם יקח ידו משם יפלו התפילין מש"ה ל"ח:

מ"א סק"ט הואיל שהוא חייו. ויש סכנה לשהות עד שיחלוץ ותו דטרחא הוא לחלוץ הרבה פעמים ביום:

(שם) הכניסה כמ"ש ס"א. צריך להיות ס"ב והיינו במג"א סק"ו:

(שם) וכ"מ ס"ז וס"ח ר"ל דבסעי' ז' משמע דשלא לצורך פשיטא דאסור דמה"ט אסור בבה"כ שבבי' ומכ"ש שיכנוס בלי צורך ובס"ח התירו לגמור עמוד ראשון משום סכנה א"כ משמע דכל הנך שריותא הכל הוא משום שהוא חייו של אדם אבל שלא לצורך אין שום היתר:

סקי"א. לשמור בעצמו עכ"ל הביא הב"י מש"ס דכיון דהתירו חז"ל לאוחזן בימינו ובבגדו מצוה יותר שישמור הוא בעצמו ולא יתן לחבירו:

(שם) מעומד בקבוע וא"כ. היינו ע"פ מ"ש המג"א סק"ד דמיירי התם בקבוע דאלו בעראי מותר להשתין כשהם בראשו וא"כ א"צ לחלצן כלל וליתן לחבירו וזה שסיים המג"א ובב"ה עראי מותר להשתין כשהם בראשו ור"ל דלכן לא יצויר רק נותנן לחבירו אלא ברוצה להשתין מעומד בקבוע אבל מלשון הב"י שהביא המג"א שכתב ובנכנס לקבוע לא כתב רבינו כו' משמע דמפ' הך דלעיל דנותנן לחבירו בעראי ועיין ישוב דבריו בחידושי ר' ליב חנלש ז"ל:

ט"ז סק"ו בלא ניצוצות. ר"ל וניצוצית משפשף גם בימין ולמה מהני אוחזן בימין וזהו שסיים הט"ז דלהשתין מעומד חמיר כו' כי ניצוצות גם בימין משא"כ קינוח:

(ש"ע סעיף ו) גלולין בבגדו. ר"ל מה שהותר בסעיף הקודם לאוחזן בימינו בבגדו דוקא כשיש לו שהות להניחם עוד אח"כ לא הטריחוהו להניחם בכלי משא"כ באין שהות:

מ"א סקי"ב להשתין מיושב ר"ל מ"ש הש"ע בבה"כ קבוע ביאורו מיושב כמבואר ברמ"א סעיף א' דזהו הוא הקולא של קבוע ע"ש:

סקי"ד ואם נכנס כו' רבינו האי אוסר. היא ענין בפ"ע ולא אכיס קאי אלא מיירי בסתמא:

שם וא"כ לא קשה ממרחץ. ור"ל דלפ"ז מיושב קושית הש"ך שהביא המג"א סק"ט וכי גרע בה"כ ממרחץ שצריך לחלוץ התפילין ע"ש:

שם בכיסן שרי אף להרמב"ם. שהביא בש"ע סעיף הקודם ע"ש במג"א סק"ה:

(שם) משמע דכתבי הקודש שרי. עד תיבת משמע הוא כולו ל' הרמב"ם: סימן מד

סימן מד

ש"ע בין ברכיו. כדי שלא ישתקע בשינת קבע:

(מ"א סק"ב) עסי' רנ"ב. ע"ש סעיף ו':

(שם) עסי' קנ"א. דאפילו בבה"כ לבד אסור בקלות ראש ע"ש בריש הסי' מכ"ש בשעת תפלה ואפי' שלא בבה"כ:

סק"ג חלק ס"ז משעה עי' בי"ד סי' ס"ט סעי' ו':

סק"ה עסי' מ"ם. דשם נתבאר במ"א סק"א לענין דאסור לתלות תפילין בלא כיס וס"ת אפילו בכיס וה"ה להא:

סימן מה

מ"א סק"א ולזה נתכוין. מתרץ קושית הט"ז ומשמע דר"ל דקרקע שהוקצה לבה"ק כגון שעשה מחיצה סביביו וכה"ג ויש בתוכה קברים אסור כל ד' מהקרקע שהוקצה ואפילו רחוק הרבה מהקברים ומש"ה לא קשיא קושיות הט"ז דליערבנהו וק"ל:

סימן מו

מ"א סק"ה דלאו סמוכו' הם. ר"ל דאע"ג דברכ' הסמוכה לחברת' אינה פותחת בברוך מ"מ כל ברכות שחרית אנו רואין שכולן פותחין בברוך משום דלא היחשבו סמוכות אע"פ שנהגו לסדרן כולם בבה"כ מ"מ כיון דעיקר תקנה של כל ברכה היה על ענין מיוחד:

שם דבעינן מעין פתיח' ר"ל ואיך אפשר שהכל ברכה אחת:

סק"א בתענית חסרו ח' ברכות כי בכל סעודה יש ח' ברכות על נטילת ידים והמוציא וד' ברכות שבברכת המזון וכששותה מברך לפניו ולאחריו ובתענית חסר סעודה:

שם ובשבת חסר מג' תפילות. כי בג' תפלות דחול יש נ"ז ברכות שבכל א' יש י"ט ברכות ובג' תפלות דשבת בכל תפלה שבע ברכות אין שם רק כ"א ברכות נחסר ל"ו:

שם היין תרי דליליא. ברכת היום וברכת היין משא"כ המקדש על פת אין שם ברכת היום דאולי ברכת המוציא הוא בכל ח' ברכו' של הסעודה:

שם שישמע כמ"ש סי' קכ"ד. ע"ש בסי' קכ"ד סעיף ח' דהמחוייב בברכה צריך שישמע הברכ' מהש"ץ ואם אינו שומע אותה לא יענה אמן ומי שאינו מחויב בברכה עונ' אמן אע"פ שאינו שומע אלא יודע איזה ברכה שסיים:

שם בשבת וגם סעודה א'. כיון שמפסיק מבע"י דהרי לדידן גם בתענית יש מאה לכן אין נחסר ביה"כ רק סעודה א' כיון שמפסיק מבע"י:

שם ובמנחה ג' הרי ך'. עשרה עולין וכ"א מברך לפניה ולאחריה הוי ך' ברכות:

ט"ז סק"ה שנכנס לדת. עיין מג"א ס"ק י':

סק"ו העיקר דז"כ קודם מ"א. עיין אליה רבא ופרי מגדים ולי נראה פשוט שט"ס הוא ובמקום קודם צ"ל אחר ור"ל דהעיקר הוא כהרוקח:

מ"א סקי"ד לכן נ"ל דסומא לא יברך. צריך להגיה דסומא יברך שנהנה ממאורות ע"י אחרים הרואין כמ"ש הש"ע ס"ס ס"ט אבל החרש אינו נהנה כ"כ ע"י אחרי' השומעים כיון שהוא עצמו חרש לא ישמע לכן לא יברך:

סקט"ו שלא אמרה ירד. כגון שלא אמר סליחות או שכח מלומר ברכת התורה הוא קוד' לעבור לפני התיבה כדי שלא יצטרך לדלג ברכת התורה לפני התיבה:

סימן מז

ט"ז סק"ב להנצל מתוך ברכה לבטלה. קשה דהא ברכת התורה פוטר כל מה שילמוד בכל יום ואפילו לא למד מיד אחר הברכ' וא"כ מה חשש ברכה לבטלה יש כאן ואפי' נימא דמיירי מכות' כל היום ואינו לומד בפיו אכתי הא אומר פ' התמיד ודומיהן וכמ"ש בט"ז סכ"ו דזה נפטר בברכת התורה. ואולי מיירי כאן במי ששכח לומר ברכת התורה עד אחר התפלה וגם לא שנה על אתר ולא נפטר באהב' עולם ובא אחר כך לכתוב ומברך ברכ' התורה דאז שפיר יש חשש ברכה לבטל':

שם אלא שבלא"ה י"ל. ק"ק מה כתב זה בלשון ספק הא ודאי כך הוא ונ"ל מקום הספק שלו כיון דאמירת יברכך אינו אלא כדי שיהיה נקרא שנה על אתר כדי לצאת ידי דיעה האומרת דגם בברכת התורה בעינן שנה על אתר כמבואר בסעיף ט' אבל עיקר ברכת התור' הוא על מה שלימוד מש"ה זה שאינו לומד אפשר דהוי ברכה לבטלה אף שאמר יברכך כיון דאם ידע שלא ילמוד לא היה מברך ולא היה אומר כלל יברכך וק"ל:

סק"ג לאותן לומדים כו'. קשה הא אומר יברכך ויש לתרץ כמ"ש באות הקדו' שמסופק הט"ז דאולי אע"פ שאומר יברכך מ"מ הוי ברכה לבטלה אם אינו לומד כלל. ועדיין קשה הא אומר בתפלתו פ' קרבנות ואם כן אין ברכתו לבטלה. וי"ל דמיירי כמו שכתבתי באות א' שאומר ברכת התורה אחר התפלה. אי נמי במקומות שאין אומרים פ' התמיד בשחרית כמ"ש הט"ז סוף ס"ק ו':

מ"א סק"ב סעי' ס"ב. שכתבו שם בש"ע בק"ש דאפי לא השמיע לאזנו יצא ובלבד שיוציא בשפתיו עכ"ל ור"ל אבל בהרהור לא יצא דלאו כדיבור דמיא:

ט"ז סק"ה והא דאמרינן ברכת אשר בחר הוא ענין בפ"ע ור"ל למה פותחת בברוך הרי סמוכ' לחברת' לברכת לעסוק בד"ת ותירץ כיון דבקריא' בצבור מברך ברכה זו לבד לא מיקרי סמוכה אפילו בשעת ברכת התורה:

מ"א סק"ד והי"א ס"ל דשאני. ודברי המג"א בסי' הקודם סק"ה אמורי' ג"כ לדיע' זו וק"ל:

ט"ז סק"ו אבל ברכת אשר בחר בנו כו' עיקר לברכת פוטרים אפילו לא למד כלל אחר הברכה ונפטר עד שישכים ללמוד וע"ז אנו סומכין שאין לומדים לא אחר ברכת התורה ולא אחר אהבה רבה וע"ז הקשה מ"ש מסוכה שצריך לברך על כל אכילה והכא נמי יברך בכל פעם שלומד ומכ"ש שיצטרך ללמוד תיכף אחר הברכה זה המשך הדברים:

מ"א סק"ו לימוד לא כהמפרשים דאין פוטרת אלא לימוד ההוא של אתר כי הש"ע לא ס"ל כן מדכתב בסעיף שאח"ז יש להסתפק כו' ולהמפרשים הנ"ל אין מקום לספק זה וק"ל:

סקי"ג דבשינה תליא מלתא. הוא סברא הראשונה בסעיף הקודם:
שם ברכות השחר תדע ואם כן אפילו לא ישן בלילה נמי:
שם דהא לר"ת. ר"ל חולק אמ"ש בסעיף י"ג דהמשכים קודם אור היום ללמוד מברך ברכת התור' דס"ל דאפי" שינה בלילה אינו הפסק ואפ"ה כשמאי' היום מברך הרי דהיום גורם ברכה וה"נ לדידן דשינת לילה הוי הפסק סביר' לן נמי דה"ה דיום גורם ברכה:
סקי"ג עיין סי' מ"ו ס"ח. ר"ל אע"ג דכ' רמ"א שם דהמנהג לברך אע"פ שלא שמע משו' דמברך על ניהוג העולם אין טעם זה שייך אלא כשמאיר היום אבל קודם היום אין שייכות ברכה אא"כ שמע:
שם לכתחלה. כלומר לעשות כהמחבר אפי' שמע קול תרנגול ממתין עד שמאיר היום:

סימן מח

ש"ע ואם א"א לאומרו בציבור. לפי שאין הציבור אומרים כל הסדר יאמר הוא תחלה בביתו כל הסדר ואעפ"כ צריך לומר פ' תמיד עוד הפעם עם הציבור כי התמיד היה קרב בצבו' ואין לחוש דעוב' על בל תוסיף דהוי כמקריב ב' תמידים דבקריאה לחוד לא הוי בל תוסיף ולרווחא דמלתא יכוין כקורא בתורה פעם שני:

סימן מט

מ"א סק"א נוהגים שאומרים הקהל. כלומר כשמגיעין לפסוקים שיש בסדר תפלה שותק הש"ץ ואומרים הקהל כל א' וא' בפיו ואינם סמוכים בהם על הש"ץ משום דאפילו ששגור בפי הש"ץ ואומר בע"פ מ"מ כיון שבפי הכל אין שגור אינו מוציאם כהב"ש. ומה שהזכיר דוקא פסוקים אלו אף שיש הרבה פסוקים בסדר התפלה עיין אליהו רבה באורך:
שם בשעה שש"ץ קורא כמדומה דר"ל שהוא אומר מלה במלה מה שאומר הקורא דכה"ג אפשר דלא הוו כקורא בע"פ:

סימן נ

מ"א סק"א ואין נכון. דאין זה נחשב לימוד ומטעם זה אומרים אותו בט"ב כמבואר בסי' תקנ"ד סעי' ד':

סימן נא

מ"א סק"ב סיים עם החזן בב"א. לא רצה לפ' דאתא לאפוקי אם עדיין לא סיים לא יענה אמן באמצע ברוך שאמר משום דהמ"א ס"ל בסק"ג דעונה אמן אפי' באמצע ברוך שאמר:

שם וה"ה אם החזן. זה מירי אפילו בכל הברכו' לא בישתבח כיון דהחזן אמר ברכה אחרת לא הוי כעונה אמן אחר ברכותיו:

רמ"א סעיף ד' לישתבח. אבל בין ישתבח ליוצר לדבר מצוה יבואר ס"ס נ"ד דיש מתירין:

סימן נב

מ"א אם התחילו הקהל. ר"ל שבא בעת שהתחילו ישתבח דאז אינו אומר ישתבח אלא יתחיל מברכת יוצר עם הצבור אעפ"כ ראוי לו שישמע ברכת ישתבח מהש"ץ עיין אליהו רבא:

סימן נג

מ"א סק"א ביחיד א"צ מפרש דגם כל הצבור צריכים לעמוד בישתבח כדי לשמוע תיכף הקדיש אחריו ולא יצטרכו להפסיק לעמוד בין ישתבח להקדיש. אלא כשמתפלל ביחיד א"צ לעמוד ואפי' בצבור דוקא בחול צריכין לעמוד בהתחל' ישתבח מהטעם שנתבאר אבל בשבת שמאריך הש"ץ בניגון לא. וסיים שבסי' נ"א סעיף י' משמע שצריך לעמוד בישתבח מצד עצמו כמו ברוך שאמר ויברך דוד ולכן אפי' ביחיד ואפי' בשבת וחולק אהט"ז:

סק"ה שיעור כדי. ר"ל דבריש ס"ה בק"ש אם שהה אפי' לכדי לגמור את כולה א"צ לחזור לראש אם ע"י אונס שהה כדי לגמור י"א דצריך לחזור וזה הוי כמו אונס לפי שאין שם מנין לכן לא ימתין רק חצי שעה דשיעור זה מן הסתם אינו כדי לגמור את כולה:

שם א"צ לחזור. דדוקא בק"ש שהוא דאורייתא מחמירינן כהרא"ש משא"כ בהא דהרי בסי' קפ"ג במ"א סקי"א דאפי' ברכת המזון קיל מק"ש לענין זה עיין בכור שור תענית דף ט"ז:

ט"ז סק"ג דרחמנ' לבא בעי. ר"ל והש"י יראה הכוונה של הציבור שעושים זאת כדי לקרבו לאות' זרע כי הצדיק בן צדיק יתקרב מעצמו ועי"ז יקבל השי"ת תפלתו יותר מתפלת צדיק בן צדיק:

ש"ע סעיף י' במוצאי שבתות ה"ה ערבית דחול אלא דהמנהג שנהגו אותן המקומות הוא במוצאי שבת:

מ"א סקי"ג וכיון שמתחיל היום עיין כנסת יחזקאל סי' ס' ותשובת הב"ח סי' קמ"ה:

ש"ע סעיף כ"א שרוב הצבור והשר ביקש מהמיעוט הממאנים שיסכימו עליו אין למנותו לש"ץ כן הוא במקור הדין:

הג"ה סעיף כ"ג אומרים שגובין עיין צ"צ סי' ח ובנ"י סי' י':

סעיף' כ"ה אם ממלא מקומו. עיין שמחת י"ט דכ"ה:

סימן נד

מ"א סק"ד לקדיש עסי' נ"ג ס"ג ר"ל אע"ג דבסי' נ"ג סעי' ג' כתב דדוקא יחיד יתעטף אחר ישתבח דקיל הפסק דאחר ישתבח מקודם ישתבח לפי שהוא ברכה אחרונה אחר פסוקי דזמרה אבל ש"ץ יתעטף קודם ישתבח כיון שהוא צריך לומר קדיש אחר ישתבח ע"ש היינו דוקא כשהביאו לו הטלית קודם ישתבח אבל אם הביאו לו אחר ישתבח יתעטף בו ואפשר שיאמר מקצת פסוקי דזמרה קודם הקדיש ועיין במג"א סק"ג:

סימן נה

ט"ז סק"א ממרגלים. דכתיב עד מתי לעדה הרעה יצאו יהושע וכלב נשאר עשרה וקרואין עדה:

שם משבע' קדישים. ומנין הז' קדישים עיין בלבוש:

רמ"א סעיף ג' להשלים כל סדר קדושה ולומר. ר"ל אשרי ובא לציון והקדיש שאחריהם שאומרים בו תתקבל:

מ"א סק"ג סדר קדושה וקדיש. ר"ל שאינם שייכים לק"ש וברכותי' ותימא מאי קמ"ל וי"ל דקמ"ל הדיוק דלק"ש הוא דאינם שייכים אבל לתפלה שייכים ואם התחילו תפלת י"ח במוצאי שבת ביו"ד ויצאו מקצתן גומר סדר קדושה והקדיש וכ"כ פרי מגדים ז"ל:

שם קדיש לפני ערבית. ר"ל לפני תפלת י"ח דערבית:

ט"ז סק"ג וא"ל ממ"ש רמ"א סי' רל"ד. זהו קשי' על דין הראשון שפסק שאם לא היה מנין בשעת עלינו יאמר קדיש אחריו:

שם לעשות לכתחלה הפסק. ר"ל שלא יצטרך לחפש מנין אחר אמירת אשרי:

מ"א סק"ד דמצטרפין. תימה למה הביא דיעה זו כלל וגם הביא שבס"ס תר"צ משמע שיש להסתפק והרי בהדיא מבואר בש"ע ר"ס קמ"ג דצריך י' גדולים לקריאת התורה וכן הקשה פרי מגדים:

שם תר"ץ. שמסתפק שם אם מצטרף קטן לקריאת מגלה ולא חמיר מגילה מקריאת התורה לענין זה אדרבה קיל מיניה כמבואר שם:

סק"ז דתפלה. ר"ל הא דצריך יו"ד הוא מדרבנן וגז"ש ממרגלים שהביא הט"ז סק"א הוא אסמכתא:

רמ"א סעיף י': אינו נעשה אע"ג דכבר כ"כ המחבר סעיף ט' מ"מ ה"א דוקא בנולד בחודש אחר כגון בראש חודש ניסן ושנת י"ג מעוברת אין נעשה בר מצוה עד ראש חודש ניסן

אבל נולד בראש חודש אדר ה"א דנעשה בר מצוה בראש חודש אדר ראשון קמ"ל דאדר ראשון לא נקרא אדר אלא שבט לענין זה וכן פי' פרי מגדים ז"ל:

(מ"א סק"י) דפסיקא נקט ר"ל דבכה"ג לית ביה ספק כלל משא"כ כשהיא מעוברת יש בו פלוגתא הובא הפלוגתא בא"ר:

(ט"ז סק"ד) כל הראוי לבילה. ר"ל דהשח שיחת חולין ראוי לשמוע משא"כ ישן י"ל דנקרא אינו ראוי לבילה אע"ג דאפשר להקיצו מ"מ נגד השח מיקרי ישן אינו ראוי לבילה:

מ"א סק"ג עד שיעברו כ"ט. דהא נולד בשלשים לחשוון וא"כ אינו נעשה בר מצוה עד שמתחיל יום שלשים לחשוון כמ"ש מג"א סקי"ג. ואי הוי איפכא שכשנולד לא היה ר"ח רק יום אחד ועכשיו שני ימים כגון ראש חודש טבת עיין א"ר:

סקי"ב ועובי החומה. לענין שלא נתקדשו בקדושת העזרה והוא בפסחים דף פ"ז:

ש"ע סעיף ט"ו הוא מצרפן אע"ג דבסעיף י"ג העומד תוך הפתח אינו מצטרף י"ל דש"ץ עדיף ועיין מזה בא"ר סעיף י"ו:

ש"ע סט"ז אם תשעה בגדולה. הכלל דהגדולה א"א לה לימשך אחר הקטנה לפי שהוא כמופלגת. וגם הצבור דחשיבי א"א להם לימשך אחר היחיד ואפי' חמשה אחר חמשה א"א להם לימשך רק היחיד נמשך אחר הצבור מש"ה א"א שיצרפו אא"כ היחיד בקטנה והצבור בגדולה ובסעיף זה קמ"ל דאפי' ש"ץ לא עדיף להא מלתא מיחיד ואין הצבור נמשכין אחריו ודינו כיחיד ממש:

ש"ע סעיף י"ח אינם מצטרפין , משום דאין שם פרצה והפתח גופו כמחיצה חשובה וה"ל שני בתים:

מ"א סקי"ג נפרצה. כלומר דהגדולה אינה במילואה לקטנה ואינה נגררת אצלה:

סקי"ד ועסי' קצ"ה צ"ל סי' ע"ט סעיף ג':

ש"ע סעיף כ': שצריך. משמע דדיעה ראשונה עיקר מדכתב דיעה זו בלשון י"א. וכן משמע דס"ל לרמ"א בסי' ע"ו סעי' א' כמ"ש המג"א שם סק"ג. ומ"מ ראוי להחמיר אבל בשעת הדחק העושה כדיעה ראשונה לא הפסיד:

ט"ז סק"ו יצטרכו ר"ל דעיקר הדין שישוב שאין שם מנין כופין זא"ז להשכיר להשלים מנין הוא כדי שלא יצטרכו לצאת מבתיהם לעזוב ממונם ומצד דין זה נמשך הדין דכאן שאם הם י"א ורוצים שנים לצאת צריכים הם להשכיר להשלים כיון דעל ידיהם נחסר המנין. וא"כ סוף דינא כהתחלת דינא דיש סברא שהשכירות לתשלום מנין לפי הממון וק"ל:

מ"א סקט"ז אלא ח'. ה"ה ט' וכה"ג:

מ"א ס"ק ט"ז תרנ"ח ע"ש במג"א סקי"א:

סימן נו

ט"ז סק"א דהוה משמע אם יאמר במפיק משמע שם י"ה ובאמת אינו רק תרגום של שמו הגדול כיון שאמר התלמוד יהא שמו הגדול מברך:
מ"א סק"א מהו שיפסיק באמצע תפלת י"ח והוא בברכות דף כ"א:
סק"ב רבא למברך דבשניהם כלומר דלפי' ר"י יש"ר מברך הכל דיבור א' וא"כ כיון דאמר רב ספרא דלית לן בה א"כ בשניהם רשאי להפסיק:
שם שא"צ לאומרו בנשימה ר"ל הא דאמר רב ספרא לית לן בה היינו שא"צ לאומרו בנשימה א' כההוא דלא אבה יבמי אבל להפסיק בשתיקה לא:
(סק"ה קכ"ד) דשם בסוף הסי' בהגה"ה אם שומע רוב הצבור עונין אמן והוא לא שמע הברכה כלל אלא שיודע על איזה ברכה קאי עונה עמהם אמן ע"ש ה"ה הכא כששומע אמן מפי רוב הצבור ויודע שאמן זה הוא על קדיש כאומר ג"כ אמן וזה שכ' המג"א דאם יכול לכוין דעתו שידע כו' כלומר שנתן לב וידע שאומר ש"ץ קדיש אע"פ שלא שמע הוא דברי הש"ץ יאמר אמן עם רוב הצבור: משא"כ אם בשעת אמירתם אמן לא ידע על מה קאי אף ששומע אח"כ יש"ר ומבין שנאמר על קדיש לא יאמר רק יש"ר אע"ג דלא הוי כה"ג אמן יתומה כיון שיודע שנאמר על קדיש מ"מ כבר כלה אז אמן מפי רוב הצבור שהרי כבר הם אומרים יש"ר ואסור לומר אמן דהא בעינן שיאמר אמן תכ"ד להברכה או להקדיש או בשעה שרוב הצבור עונים כמבואר שם בסק"ד א"נ י"ל דאית ביה גם משום אמן יתומה כיון דבעת שהצבור אמרו אמן לא ידע על מה קאי מש"ה אף ששומע אח"כ יש"ר הוי אמן יתומה וק"ל:

סימן נז

מ"א סק"א בהג"ה אמת כן היא שם בהג"ה אבל בס"ס תכ"ד בהגה"ה מבואר דאם שמע הצבור אומרים ברוך ה' המבורך עונה עמהם אף שלא שמע ברכו ע"ש וראיתי בפרי מגדים שעמד בזה הא"ר ומחלק דבשמע מפי יחיד בסי' קל"ט אין עונה עמו משא"כ בסי' ק"ד ששמע מפי צבור עונה עמהם והשיג מזה על

סימן נח

מ"א סק"א דהכא לכ"ע כוונתו דבסי' רנ"ג במג"א סק"ג ב' דעות אי חשבינן מעלות שחר עד צ"ה או מהנץ החמה עד שקיעתה ע"ז הביא ראיה דהכא כ"ע מודו דמנינן מעלות השחר וראייתו מדפריך בריש ברכות קראי דדוד אהדדי דכתיב קדמו עיני אשמורות

משמע ב' משמורות שהם ח' שעות וכתיב חצות לילה אקום דהיינו שש שעות ומשני באמת קם בפלגא דלילה אלא דנגד שאר מלכים שישנים עד שעה ג' דהיינו שקמים בשעה שלישית דאיכא שית דלילה ותרי דיממא הוי ח' שעות ע"ש. הרי דשיעור בני מלכים שישנים עד ג' שעות היינו מתחלת היום ושיעור זמן ק"ש הוא ג"כ מחמת שכן דרך בני מלכים כו' א"כ נחשב מעלות השחר. אך דיש לדחות דלמא ג' אשמורות הלילה נמשכים עד הנץ והמלכים ישינים ב' שעות אחר כן. לכן הביא ראיה דע"כ ג' המשמרות כלים בעלות השחר דקאמר התם סי' לסוף משמר ג' תינוק יונק כו' וכ"ת למה לי סי' ע"ז הא אז הוי תחלת היום וקאמר נ"מ למאן דגני בבית אפל וכי שמע האי סימנ' ליקום ולקרי ק"ש והקשה התוס' הא זמן ק"ש משיראה את חבירו וכו' ותירצו דכיון שיודע זמן עלות השחר אזי בתוך שיקום ויכין א"ע יגיע הזמן ע"ש הרי דסוף משמר ג' הוא עלות השחר וק"ל והרב פרי מגדים ז"ל לא עי' היטב:

סק"ב משיתחיל לזרוח הטור כ' לקרותה מעט קודם הנץ כדי שיסיים גאל ישראל עם הנץ ואח"כ הביא לשון הרמב"ם שיתחיל קודם הנץ כו' ושיער זה כמו שיעור שעה א' קודם שיעלה השמש עכ"ל ר"ל מתחלת קריאתה עד שיעלה השמש הוא שעה והקשה ב"י בשם מהרי"א דאיך קרא הטור מתחלה מעט קודם. כיון שהוא שיעור שעה ותירץ דמ"ש רמב"ם שיעלה השמש היינו סוף עלייתה ולאו היינו נץ דנץ היינו תחלת עליית' ע"ש מוכח מזה דנץ החמה פי' תחלת נץ ואז סיים גאל ישראל. אכן לגירסת הכ"מ עישור שעה ע"כ דהנץ היינו סוף עליית השמש ואז יאמר גאל ישראל דאי ס"ד דנץ פירושו תחלת נץ קשה כיון דמתחלת קריאתו עד סוף עליית השמש ליכא רק עישור שעה לא נשאר לא לק"ש וברכותי' רק זמן קצר מאד נמצא יש נ"מ לדינא בין הגיר' והכ"מ הסכים ג"כ לגי' א' אלא שמפרש כוונת רמב"ם דמעלות השחר עד הנץ החמה הוי שעה ולדידיה ג"כ מוכח דהנץ פירושו תחלת נץ דאי ס"ד סוף הא מבואר ברמב"ם הובא במג"א סי' פ"ט ס"ק ב' דמעלות השחר עד עלות השמש היא שעה וחומש. והד"מ הסכים ג"כ לגירסא א' אלא שמפרש תי' שלישי דרמב"ם לא מיירי מתחלת קריאתה אלא ר"ל מהנץ עד שיעלה השמש וכמ"ש כאן בהגה"ה הרי ג"כ דנץ היינו תחלת נץ. סוף דבר דלגירס' א' לכולהו פירושו יאמר גאל ישראל בתחלת נץ משא"כ לגירס' ב' יאמר גאל ישראל בסוף נץ והכריע הכ"מ כגירסא ב' וע"ז כתב המג"א דלדינא אין נ"מ אף לגי' ב' הוי נץ בתחלתה וכ"ת דא"כ אין נשאר רק זמן קצר מאד לק"ש וברכותיה ז"א דלגי' זו י"ל דמ"ש רמב"ם עד שיעלה השמש היינו תחלת הנץ דבשלמא לגי' א' הוצרך מהרי"א לפרש דמשיעלה השמש היינו

סוף דאל"כ אין שייך לשון מעט קודם משא"כ לגי' ב' א"ש דהאי מעט היינו אותו עישור שעה נתנו לו שיעור לק"ש וברכותיה וכ"מ בב"ח ע"ש ונתבאר כל המשך דברי המג"א:
שם בד"מ דכתב שאין אף שכתב בד"מ שם שאמת הוא כפי' מהרי"א היינו ענין מה שמפרש הך שיעלה השמש שברמב"ם סוף עלייתה אבל מה דס"ל למהרי"א דרמב"ם חשיב השעה מתחלת קריאתה כמבואר בהדיא מתוך קושיות מהרי"א ע"ז חולק הד"מ דרמב"ם לא מיירי רק מתחלת הנץ וכמ"ש כאן בהגה"ה ע"ש בד"מ מבואר כך להדיא ודלא כחדושי הגהות שסביב הטור שהקשו על דברי המג"א אלו ע"ש ולק"מ: ומ"ש המג"א וכ"כ בד"מ. אע"פ שמחולק עם הב"ח בביאור דברי הרמב"ם רק המג"א קאמר דלענין הגרסא מסכים כהב"ח וכן לענין הנץ החמה פירושו תחלת נץ וק"ל:
ש"ע סעיף ב' להקדים דה"א כיון שעבר זמן הותיקין שוב אין נ"מ בהקדמה ועד רביע יום הכל שוה קמ"ל דאפ"ה כל מה שמקדים עדיף טפי:
ט"ז סק"ב ק"ש ומתפלל. בש"ע שם בס"ס פ"ט פסק דמתפלל בביתו וק"ש לבד יאמר בדרך אלא שבטור שם מביא פוסקים דס"ל דגם מתפלל בדרך ולא דקדק הט"ז בד"ז לבאר כו' (נ"ל דצ"ל כי) ראיה זו הוא לדברי כולם:
שם הטור להחזיק דלהחזיק משמע שהוא נחפז ללכת במרוצה באופן שלא יוכל לקרות בדרך:
סק"ג התלמוד דיכול. לשון הש"ס תניא רשב"י אומר פעמים שאדם קורא ק"ש ב' פעמים בלילה א' קודם ע"ה ואחד אחר ע"ה ויוצא י"ח א' של לילה וא' של יום ואהא כתב הרא"ש דדוקא א' קודם ע"ה ואחד אחר ע"ה אבל שנים אחר ע"ה לא. וע"ז כ' הט"ז ואין בזה רבותא אלא עיקר הרבותא הוא דיכול לקרות ב' פעמים סמוכים כו' ודלא תקשה למה לא כ' הטור עכ"פ ד"ז דרשב"י לכן תירץ דכיון דרבינו גילה לנו כו':
(מ"א סק"ה) משמר שהיו קוראים משעלה ע"ה לפי שהיו טרודים בקרבנות הקדימו לקרותה:
(שם) עמ"ש ס"ה הוא בס"ק שאחר זה ועמש"ש:
(סק"ו) ולענין לשון זה עד סופו לא הוצרך המג"א להעתיקו כאן והעתיק כו' (נ"ל דצ"ל כי) ממנו יש ראיה לדבריו שבס"ק הקודם דאין לו' יוצר אור עד שיכיר עכ"פ בין תכלת ללבן:
(שם) קדמו עיני דמפרש בש"ס דנגד שאר מלכים הקדים ב' משמרות כמו שהבאתי לעיל אות א' ומדאמר עיני משמע דלענין שינה קאמר ששאר מלכים היו ישנים שני משמרות יותר ממנו לא לענין העמידה מהמטה:

(ש"ע סעיף ו') בברכותיה אע"פ שעבר זמן ק"ש דהברכות אינם שייכים לק"ש כמ"ש המ"א סק"ז. אבל אחר שעה ד' שכבר עבר זמן תפילה לא יברך דאין הברכות נחשבות רק עד זמן התפלה ולא יותר. כן הוא במקור הדין הובא בב"י:

(ט"ז סק"ד) ק"ש ג' שעות. כי הניחו שעה א' לתפלה:

(מ"א סק"ו) מ"ע שלא ה"ג. אע"ג דק"ש של לילה זמנה רק לילה ושל יום ביום מ"מ כל הק"ש שוות הם ממילא הוי תמיד זמן ק"ש וק"ל:

(סק"ח) עסקי' קפ"ח. דשם סקי"ז ורסי' ק"ח נתבאר דצריך להקדים חובת שעתא:

סימן נט

(ט"ז סק"א קצת בע"א. כי הב"י הקשה אדברי הטור והאריך ע"ש ואחת מהקושיות הוא מה שהביא כאן בהג"ה וה"ה אם לא אמר תחילה רק יוצר כו' ומלשון הטור שהוא כלשון המחבר משמע דבה"ג יצא ובביאורו של הט"ז מיושב כמ"ש אח"כ דבה"ג כ"ש שלא יצא והמעיין בב"י יראה שבביאורו של הט"ז נתישבו עוד קושיות ואין להאריך כ"כ:

(שם) החיתום הוי פי'. ר"ל דהכל הולך אחר החיתום מתפרש בשני עניינים דאם החיתום היה שלא כראוי לא יצא בשום אופן אבל אם החיתום היה כראוי דיצא צריך אליו עוד צירוף כראוי דהיינו או כפתיחה או כאמצע והטעם הוא דבעינן שיהא החתימ' מעין הפתיחה או מעין סמוך לחתימה דהיינו באמצע:

(מ"א סק"א) דאם סיים. היינו מש"ש בש"ע סעיף ב' לקח כוס מים ואמר בא"י אמ"ה בפה"ג ותכ"ד נזכר שטעה וסיים שנ"ב יצא אע"ג דלא הוי שם רק הסיום לבד כראוי ותי' דהכא אם לא הי' רק הסיום לבד כראוי הרי שינה מהמטבע דהמטבע היא ארוך דהיינו פתיחה וחתימה והוא קצרו שלא אמר רק החתימה לבד:

ש"ע סעיף ד' ולא יענה אמן. ומ"ש רמ"א בריש הג"ה וימהר לסיים כו' היינו בברכת יוצר אבל בברכת אהבה מודה רמ"א כמ"ש בב"י הטעם כיון דברכה זו הוא על ק"ש אין ראוי להפסיקה ע"ש בשם רבינו יונה מיהו בד"מ אות ו' מבואר שחולק על רבינו יונה אלא כהרא"ש ס"ל דעונין אמן גם אחר ברכת אהבה וזהו שהגיה רמ"א וכתב ועיין לקמן סי' ס"א רצונו דשם בהגה"ה סוף סעיף ג' כ' שיאמר אמן:

ש"ע סעיף ה' ממקום שפסק אע"ג דבשאר ברכות אם טעה בה צריך השני להתחיל מראש הברכה שטעה הראשון שאני הכא שהקדושה חשובה כסוף ברכה כ"כ הטור:

(מ"א סק"ז) באופנים מתחיל. דכתב תרי בבא באופנים או מאופנים עד סוף כו' משמע דטעה באופנים יתחיל באופנים ומה שסיים מלאל ברוך קאי על בבא השני. אך עיקר

כוונת המג"א להוכיח דלא כהל"ח דסבירא ליה דלא נקרא סיום ברכה אלא אחר בכ"י ממקומו ואם טעה באופנים חוזר לראש והוכיח דאינו כן אלא דאחר ק' ק' הוה סיום ברכה וד"ז נמשך ממילא דאם טעה באופנים מתחיל באופנים וכמ"ש תחילה וק"ל:

(ט"ז סק"א) דבה"ג יצא דפשיטא דעדיף הוקשה לו דלמא רבותא קמ"ל פתח ביוצר אור וסיים במ"ע ובאמצע אמר נמי מ"ע אף ע"ג דהוי החתימה מעין סמוך לחתימה ומכ"ש פתח ביוצר וסיים ביוצר ובאמצע מ"ע דלא הוי החתימה רק מעין הפתיחה ולא מעין סמוך לפתיחה לכן כ' הט"ז דפשיטא מצד הסברא דעדיף טפי בכה"ג ולכן אם איתא דבה"ג לא יצא הו"ל לאשמעי' הך מלתא וק"ל:

סימן ס

מ"א סק"א עסי' נ"ח. דמבואר שם דאחר ד' שעות קורא ק"ש בלא הברכות ואם אי' דלא יצא י"ח ק"ש בלא הברכות ה"ל כלא קרא כלל ולמה יקרא ק"ש אחר ד' שעות:

(ט"ז סק"א): וההוא דירושלמי דקאמר שם דברכות אין מעכבות כלל אפילו לא אמרן מיירי ביחיד ממילא לגי' זו הזכיר הטור החילוק בין יחיד לצבור:

שם דלא כרב האי ואף ע"ג דהש"ע כתב כאן סדר הברכות אינו מעכב לא תידוק מיניה דברכות עכ"פ מעכבות דז"א דהמחבר סיים יצא י"ח ברכות אבל י"ח ק"ש יצא אפי' לא אמר הברכות כלל כמבואר סעיף ב':

(מ"א סק"ב) למה תקנו לקרות: ר"ל שבת פ' זכור:

(מ"א סק"ד) ועמ"ש סי' ס"ג ס"ה כוונתו מה שהביא שם בסק"ח בשם הרשב"א דפסוק ראשון לבד הוי מדאורייתא מש"ה א"ש דאפילו לא כוון לצאת רק בפסוק ראשון יצא דבמצות דרבנן א"צ כוונה כמ"ש המג"א כאן בסק"ג:

סימן סא

(ש"ע ס"ג) רמ"א ועבא"ר בשם של"ה:

(ט"ז סק"ב) תיבות במה שהש"ץ דהיינו שמע ובשכמל"ו י"ב תיבות ואהבת מ"ב תיבות והיה קכ"ב ויאמר ס"ט עולה רמ"ה:

(מ"א סק"ב) אם שהה אז אין משתקין אותו אבל בלא שהה הוי כשמע שמע ומשתקין:

(סק"ג) בוי"ו שעולה ג"כ גימט' ג' שמות הובא בא"ר בשם של"ה:

(ט"ז סק"ב) שהש"ץ תימא מה ראיה ציבור ליחיד וראיתי בפרי מגדים שדבור זה דהט"ז צריך להיות מצוין על וכן נוהגין השני דמיירי בצבור ומיהו לפ"ז מ"ש הט"ז וא"א אל מלך נאמן לא א"ש וה"ל לכתוב ואין אומר אמן ואין ספר הב"ח לפני:

(מ"א סק"ח) משמע דוקא ר"ל דאפי' כופל הפרשה אין היתר רק על מטתו:
(ט"ז סק"ג) למה גוערין. דמשום זה לבד שאמר בקול רם ולא בלחש אין ראוי לגעור בו:
מ"א סקי"א ס"ו ע"ש בסעיף א' לענין הפסק דדין בשכמל"ו כדין שמע:
מג"א סקי"ו (ובכ"ה כ') הכה"ג סתר טעם הרשב"א דהא יצא באמת וע"ז סיים המג"א ועמ"ש סימן נ"ט ס"ד בס"ק ה' דאינו יוצא אלא בעשרה ויש חשש שיסמוך על השמיעה כשלא יהיה י': סי' ס"ב ש"ע ס"ג

סימן סב

ש"ע ס"ג שיוציא בשפתיו אבל בהרהור לא יצא דהרהור לאו כדיבור דמי ולא שרי הרהור אלא באונס כמבוא' בסעי' ד':

סימן סג

מ"א סק"א פרקדן לא יקרא. וקאמר עליה הש"ס דאפילו כי מצלי אסור וביאור מצלי היינו מוטה על צד ממש מותר דס"ל לתר"י דהיינו אפילו שוכב ממש על צדו אסור לו לקרות ולא הותר אלא היכא שכבר שוכב ערום ומשום טירחא וכמו שהגיה רמ"א. אבל דעת הרב"י כהרמב"ם דמצלי היינו כפירש"י ששוכב על גבו ומוטה מעט על צדו כפירש"י ז"ל שם אבל אם שוכב על צדו ממש מותר לקרות מש"ה השמיט דברי התר"י ובזה תבין דברי המג"א והט"ז:
ט"ז סק"ב דהא ר"י ס"ל. בגמרא ר"י ס"ל דמהלך בדרך צריך לעמוד על כל הפרשה:
שם ואי ס"ד דר"י ס"ל כב"ש יש כאן איזה ט"ס הכוונה דאיך יעמוד כל הפרשה אם כן מיחזי דעביד כב"ש אע"כ דבמהלך ליכא קפידא דהכל מבינים דעושה משום כוונה ה"נ לדידן אף דלא ס"ל כר"י ודי שיעמוד בפסוק ראשון מכל מקום אי עומד בכל הפרשה לית לן בה דלא מיחזי כלל דעביד כב"ש אלא משום כוונה עביד:
מ"א סק"ד ע"ס נ"ח ס"ג. דמסי' נ"ח מוכח דאפילו לדידן דא"צ לעמוד רק בפסוק ראשון אפ"ה ראוי שיעמוד עכ"פ עד על לבבך ושאם יוצא לדרך ולא יוכל לעמוד עד על לבבך מוטב לקרותה משעלה ע"ה בביתו כמ"ש במג"א סכ"ד וחזינן דאין איסור כשעומד יותר מהחויב. ומה שהביא מסימן צ"ד סעיף ד' הוא ראיה על מ"ש הב"ח דרוכב או יושב בעגלה יכול לכוין שכן הוא שם בסי' צ"ד אפי' לענין תפלה ואף שיש מחמירין שם באבות הוא חומרא בעלמא טעמא אחרינא ודוקא בתפלה ע"ש:
סק"ו ועמ"ש סי' ס"א ס"י. ר"ל בסעיף יו"ד שם וע"ש במג"א סק"ח:

שם ועמ"ש ס"ס ס' רצונו שפסק כאן שמצריך לחזור ולקרות פ' ראשונה ולא סגי בשמע לבד דהוי כקורא למפרע בר"ס ס"ד וע"ז מביא מס"ס ס' דיש דיעות דאפי' כוון בפסוק ראשון ולא בשאר הפרשה צריך לחזור ולקרותה וע"ש במג"א סק"ד:

סק"ז בתפלה. כלומר דקי"ל דתפלה בעי כוונה ואין ר"ל לצאת דהא תפלה דרבנן ואצ"ל כוונה כמ"ש מג"א סי' ס' סק"ג אלא דצריך כוונה להבין מה שאומר:

סק"ח אונס אחר. ר"ל לאו דווקא אונס שינה ה"ה אונס אחר המבטל כוונתו:

סק"ט וע"ס ס"ו. דשם מבואר לדבר מצוה כגון להניח ציצית מפסיק בין הפרקים וא"כ ה"ה דמותר שם לרמוז לדבר מצוה וקשה דא"כ ביומא שם דרימז ר"ש לדבר מצוה ופריך דאסור ומשני בפרשה שניה הוי קאי אמאי לא משני שהיה בין הפרקים. וי"ל דהא בין הפרקים לא מיקרי עד והיה כמ"ש בסי' ס"ו סעיף ה' אם כן יותר רבותא משני דאפי' באמצע והיה יכול לרמוז וק"ל:

סימן סד

ט"ז סק"א דהא לחד. ודאי אם יודע שקרא פסוק ראשון בכוונה בלא טעם זה אין צריך להתחיל רק ואהבת כמ"ש בש"ע בדילג פסוק באמצע חוזר לראש אותו הפסוק ולא לראש אותו הפרשה אלא מיירי הט"ז שמסופק אם קרא פסוק ראשון בכוונה ולא ס"ל להט"ז כהמג"א סק"א אלא כמ"ש הלבוש דחזקה שקרא פסוק ראשון בכוונה שכל אדם יודע דין זה אלא דעכשיו שכח ע"ש רק דלא מוקמינין אחזקה במקום דאיכא לברורי בקל משא"כ כאן היה ראוי שיתחיל שמע לכן כתב הט"ז טעם זה משום דלי"א אית ביה איסורא מש"ה סמכינן אחזקה וק"ל:

מ"א סק"א סי' ס"ג ס"ד. כוונתו למ"ש שם במג"א סק"ו שאם נזכר לאחר שסיים שלא קרא פסוק ראשון בכוונה צריך לחזור לראש משום דאם לא יקרא רק פסוק ראשון הוי קורא למפרע וכתב שם דכן משמע סי' ס"ד והיינו מדברי הב"ח אלו משמעותן דאפי' ידע שקרא כל פ' ראשונה רק שמסופק אם אמר שמע בכוונה חוזר לראש וגו' כל הפרשה והיינו משום דחסרון כוונה בשמע הוי כלא קרא כלל והוי קורא למפרע וא"כ כ"ש כשנזכר שבודאי לא כיון וק"ל:

מ"א סק"ג עסי' נ"ט דשם מוכח דאם המטבע ארוך וקצרו לא יצא כמ"ש שם המג"א סק"א אבל בסי' קפ"ז יש ב' דעות בזה בש"ע סעיף א' במג"א סק"א:

סימן סה

ש"ע סעיף א' מחמת אונס. זה דעת הרי"ף דאין חילוק בין אונס או לא אלא יש חילוק בין תפלה לק"ש והלל ומגלה ותקיעות דבתפלה חוזר לראש ולא בכל אינך והתו' ורא"ש שמביא רמ"א ס"ל דתפלה וכל אינך שוים באם שהה כדי לגמו' כולה מקור אותו דין בתו' ברכות דף י"ג וז"ל ור"ת היה ממתין בעושה פלא כדי לענות קדיש והיה סובר אפילו שהה לגמור כולה אינו חוזר לראש עכ"ל משמע דר"ל דר"ת ס"ל כדיעה ראשונה דכאן אבל לדיעה ב' חוזר לראש וזה דלא כמג"א. ולכאור' י"ל דהמג"א אינו מפרש דברי התוס' כמו שפירשתי משום דאזיל לטעמי' בסי' נ"ג סק"ה דפלוגתא דהכא אם חוזר לראש הוא רק בק"ש אבל בברכת ק"ש לכ"ע אין חוזר וא"כ מה זה שכתבו והיה סובר כו' לכן לפרש המג"א דהתוס' לענין לכתחלה קאמרי דר"ת היה ממתין על קדיש והיה סובר דמות' להמתין לכתחלה אפי' לגמו' כולה איברא דמה שסיימו התו' אינו חוזר לראש לא משמע כך. ותו דהמג"א בסי' נ"ג לא קאמר אלא דבמידי דרבנן לא מחמרינן כהר"י והרא"ש כמ"ש בד"מ סי' תכ"ב הובא במג"א שם סק"ה אבל התוס' והרא"ש גופייהו מחמרי אפילו בדרבנן וצ"ע. ומ"מ לדינא יפה כתב משום דזה ששהה לקדיש לא חשיב אונס לכל הכרעת המג"א סק"ב ודוק:

מ"א סק"ב דוקא כשהאיש. ר"ל שההפסק היה מחמת שהאיש לא היה ראוי בשעה שהפסיק והיינו הך דלק' סי' ע"ח שהתחילו מי רגלים שותתים על ברכיו או שהמקום לא היה ראוי בשעה שהפסיק והיינו הך דלק' סי' ע"ה שהיה קורא ק"ש בדרך הלוכו ובא למבואות המטונפות ע"ש:

שם דגברא דיחויא. הראב"ד מיקל יותר דאפי' לא היה האיש ראוי בשעת ההפסק א"צ לחזור לראש ומים שותתים על ברכיו דכל מה שהתפלל קודם ההפסק פסול גם כן כיון דהיה (קורא ק"ש בדדך הילוכו ובא במבואות המטונפות ע"ש) צריך לנקביו בשעה שהתפלל וקי"ל הנצרך לנקביו אל יתפלל:

שם ס"ל כפי' התוס' היינו כדעת הב"ח אליבא דהטור ותוס' ומחמת פלוגתא זו עשה המג"א הכרעה דבתפלה דדעת הרי"ף והמחבר דחוז' לראש בלי שום אונס לכן אפילו להרמ"א די עכ"פ באונס כל דהו אבל בק"ש דלהרי"ף אפילו באונס גמור אינו חוזר לכן אף דנהיגין כרא"ש ורמ"א דבאונס חוזר לראש צריך אונס גמו' שהאיש או המקום לא היה ראוי בשעה שהפסיק:

שם ועס"ס צ"ט. נראה כוונתו למ"ש דשם במג"א סק"ג בהתחיל לשתות שהיה סבור שיהיה לו שהות מיקרי אונס ע"ש ה"ה זה לא מיקרי דחוי בשעה שהתפלל לפי שהיה

סבור שיהיה לו שעות להתפלל קודם שיתחילו המים להיות שותתין ואין דחוי רק בשעה ששותתין וכפי' רשב"א וק"ל:

סימן סו

ט"ז סק"א ודבר זה יש בו ג"כ יראה. כלומ' דקמ"ל דגם במלך (דומי') שיש יראה שמא לא יקבל ממנו תירוץ אבל לשון מפני היראה לא שייך במלך:

שם: דאי בלשון יראה לפירש"י. פשוט שיש איזה ט"ס והכוונה מבוארת דלפירש"י שהיראה לענין ההריגה משמע לשון מפני היראה שדבר ידוע שיש פחד הריגה כגון במלך דומיא דאנס לכן הקשה פשיטא והוצרכו לפרש יראה מצד הכבוד:

מ"א סק"א עמ"ש סי' ר"ז ע"ש במג"א סק"ד מה שיש חילוק בזה בין ברכת ק"ש לברכת שאר מצות. ובסי' ק"ד במג"א סק"ה לענין חוזר לראש בהפסקה זו יש חילוק בין ק"ש לתפלה ע"ש וזהו דעת הרי"ף והרב"י שנתבא' בר"ס ס"ה משא"כ להרמ"א שם אכן לדינא להכרעת המג"א שם סק"ב הוי שפיר חילוק בזה בין ק"ש לתפלה דבק"ש לא חשיב הפסקה זו באונס וע"ש:

סק"ה רעמים. והבכור שור ברכות דף י"ג חולק ע"ז ועיין נודע ביהודה סי' מ"א אם יפסיק לקידוש לבנה:

סק"ו ועד וגם אמן היינו לאח' שאמר ברוך ה' המבורך כו' וכ"ש בברכו שבתפלה שיאמר ג"כ אמן זה ומה שהקשה בפרי מגדים למה יאמר אמן חוץ מב' אמנים שבהגה"ה לק"מ דאמן דקדיש נכלל בקדיש וה"ה אמן דברכו כברכו דמי ובכלל ברכו הוא:

מ"א סק"ח ריש סי' ס"ה. כוונתו להכרעתו שם בסק"ב ובדרך שכתבתי תחלה באות ג':

סק"ט אינו כן. מדכתב בש"ע כאן שיאמ' אני ה' אלהיכם אמת ויפסיק וכן הרמ"א בס"ס זה כתב עד שיתפלל שאז יאמר ויציב:

(ש"ע סעיף ו') או הכבוד. קשה לפמ"ש בסעיף הקודם דאחר שאמר אמת הוי דין באמצע הפרק א"כ אסור להפסיק מפני הכבוד ודוחק לומר דהפסיק באיסור דהא ע"כ המחבר אהיתר' מהדר דאל"כ למה סתמה אם הפסיק אחר שאמר אמת. ואלו כבוד דהכא היינו אביו או רבו דדיניה כמפני היראה ויראה דהכא היינו מלך ואנס כפי' רש"י:

מ"א סק"י היראה. היינו אביו ורבו שבסעיף א' אבל חשש סכנה אין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש ואפילו באמצע התפלה מפסיק:

מ"א סקי"א ממתינים. תימה עליהם דנהי דאין שם דין בין גאולה לתפלה מ"מ הוי באמצע הפרק דמבואר בס"ג דאין עונים רק ב' אמנים ולא שאר אמן וכן הקשה אליה רבה

ומ"ש בסעיף ט' שימתין בשירה חדשה היינו להקדיש וקדושה שמותר באמצע הפרק. ולכאורה יש לתרץ הא דמבוא' בסעיף ג' דאין עונים רק ב' אמנים היינו של ברכות אחרות אבל אמן של ברכה זו עצמה לא הוי הפסק. אך קשה דהא טעם פלוגת' זו אם אומר אמן אחר גאל ישראל תלוי גם כן בהכי דהאוסרין ס"ל דאפי' אמן השייך לברכה זו עצמה הוי הפסק והמתירין ס"ל דבשל ברכה זו עצמה לא חשיב' הפסק אם כן מדקדקים אלו שאינם סומכין על המתירין ס"ל דהוי הפסק אפילו (אותה) אמן של אותה ברכה א"כ קודם צור ישראל נמי אסור ותו דנראה דהמתירין נמי לא אמרו אלא אחר גאל ישראל דשם הוא מקום עניית אמן והוי אמן זה כאלו הוא מנוסח הברכה אבל באמצע הברכה הוי האי אמן כמו אמן של ברכה אחרת כיון דאין שם מקום אמן הזה והכי איכא למישמע מדכתב המג"א סי' נ"א סק"ג דבאמצע ברוך שאמר מותר לענות אמן כשסיים הש"ץ ברוך שאמר משום דברכה זו לא הוזכרה בתלמוד ע"ש משמע דאי הוזכרה הי' אסור אע"פ שהוא אמן של אותה ברכה לכן אין לנהוג כאלו המדקדקים:

שם עיין סי' נ"ט ס"ד. כוונתו דשם כתב קודם שיסיים הש"ץ כדי שיענה אמן משמע דאם מסיים בשוה עם הש"ץ אין עונה אמן. ותימא דהא כתב המג"א סימן נ"א סק"ב דאם סיי' בשוה עם הש"ץ ישתבח ודכוותה עונה אמן כיון דיש פוסקים דעונה עליהם אמן אחר ברכת עצמו ע"ש א"כ ה"ה אחר גאל ישראל דפסק הטור בסי' זה דעונה אמן אחר ברכת עצמו וכן ראיתי שהרגיש בזה פרי מגדים ז"ל ולכן לע"ד דאין לנהוג כן אלא יסיים גאל ישראל קודם הש"ץ ויתחיל התפלה ואע"ג דכתב א"ר שראוי להתחיל תפלת י"ח עם הש"ץ והקהל בשוה נ"ל דלא אמר זאת רק לסתור המדקדקים שבמג"א ור"ל דכשהש"ץ והקהל מתחילין תפלת י"ח אין ראוי שהוא יאמר שירה חדשה או צור ישראל אבל אם הוא מתחיל התפלה מעט קודם הש"ץ והקהל אין קפידא אפילו אם תאמר דגם בהא קפדינן מ"מ בעת שהש"ץ מתחיל בא"י גאל ישראל הוא מתחיל ד' שפתי תפתח נלע"ד דודאי ליכא קפידא דאין ניכר כלל הקדמתו:

בש"ע סעיף זיין. טור. ציון זה קאי אתחלת הגה"ה דעונין אמן אבל מ"ש אח"כ דאם התפלל לבדו אין עונה אמן הטור ס"ל דעונה אמן וגם הר"מ פסק כך ודבריו כאן בהגה"ה הם ע"פ מ"ש בהגה"ה ר"ס רט"ו דבמדינות אלו נתפשט כך המנהג עיין בכור שור פסחים דקי"ז: מ"א סקי"ב עס"ס ל' כוונתו דנתבאר שם דאם התפלל ערבית אפי' עדיין יום לא יניחם ועיין בט"ז סי' ת"ר:

שם רב נתיירא שיעבור. מש"ה קרא אף שלא היה לו תפילין:

ש"ע סעיף ח' מניח אז ותפילין יש להם שייכות לק"ש ותפלה טפי מציצית:

מ"א סקי"ג עסי' צ"ז. ע"ש בסעיף ד':
מ"א סקט"ו לעיל ס"ס מ"ו. היינו מ"ש שם לומר ק"ש של ר"י הנשיא ע"ש:

סימן סז

ט"ז סק"א ר"א אלא בק"ש. דשמואל ס"ל ק"ש מדרבנן אמת ויציב מדאורייתא ור"א פליג דק"ש מדאורייתא אבל באמת ויציב לא פליג:
מ"א סק"א ביטול תורה היינו ק"ש של ר"י הנשיא:
שם ועי' בברכות כוונתו כשמסופק בפ' ציצית וגם אמת ויציב הנה מצד הסברא אינו אומר רק א' מהם דאז נעשה השני דרבנן וע"ז בא להוכיח דיאמר פ' ציצית משום דהתוס' בד"ה בעל קרי כתבו דאפילו למ"ד ק"ש דרבנן מודה דכל שלא הזכיר יציאת מצרים הוי דאורייתא לכן התירו לב"ק להרהר ק"ש והברכות לא התירו להרהר דכיון דכבר הרהר ק"ש נעשה א"ו דרבנן ואין להקשות נתקן דלימא א"ו ולא לימא ק"ש דהא עדיף דלימא ק"ש דאית ביה נמי מלכות שמים עכ"ל ובגמ' דף י"ד קאמר דמשמע יש בו מלכות שמים ופרשת והיה ופרשת ויאמר עול מצות ע"ש ממילא כי היכא דלענין ב"ק מוטב שיקרא ק"ש משום מלכות שמים ה"נ בנ"ד מוטב שיקרא פ' ויאמר דאית בית תרתי קבלת מצות ויציאת מצרים:
שם בד"ה ספק. אהא דס"ל לשמואל ספק קרא קריאת שמע אינו חוזר וקורא ספק אמר אמת ויציב חוזר משום א"ו דאורייתא הקשו התו' הא ע"כ ספק אמר א"ו היינו שמסופק גם מקריאת שמע דאם ידע שקרא קריאת שמע אין א"ו מדאורייתא א"כ יאמר ק"ש דאית ביה תרתי מלכות שמים ויציאת מצרים ותירצו דעדיף שיאמר א"ו דאז אפשר שתיקן הכל דאם בתפלה קרא קריאת שמע ולא א"ו הרי אמר עכשיו א"ו אבל אם יקרא עכשיו ק"ש שמא כבר קרא ק"ש א"כ אינו מתקן עכשיו כלום ע"ש באורך. וה"ר שמעי' תי' דמיירי שידע שקרא ק"ש רק מסופק בא"ו ופ' ציצית וכולא מלתא די"מ קרי ליה אמת ויציב ולהכי כי מצריכין ליה לחזור אומר שניהם דכולא חדא מלתא היא ובזה מובן כל דברי מג"א. וכ"כ הר"ב בשם הל"ח דיאמר שניהם דאע"ג דמיד שאמר פ' ציצית הוי א"ו מדרבנן מ"מ כך הוא הדין כמו בק"ש עצמה אם נסתפק בה אומרה עם הברכות כן ביציאת מצרים אומר הברכה שנתקן עליה:

סימן סח

מ"א סק"א בין ישתבח ליוצר דבשלמא. ר"ל אחר ברכו ע"ש:

שם בחנוכה. אין מחזירין וכ"ש דאין מחזירין בשביל הפיוטים ובסי' רצ"ד נתבאר דכל היכא דאין מחזירין אזי מיד כשגמר הברכה אסו' לאומרו:

סימן סט

מ"א דזמרה ומבעי ליה למימר: ר"ל אע"ג שצריך אח"כ לומר יוצר שלא עם הציבור וא"כ יוצר יאמר אחר ברכו מ"מ לא יאמר ברכו כיון שכבר שמע מהש"ץ אבל אם נזדמנו לו עשרה אחרים אפילו אם שמעו ברכו מות' לו לומ' ברכו כיון שאומר תיכף יוצר אור:

שם דלאו שפיר עביד. שטוב לו להתפלל עם הצבו' מלהאריך בפרשת תמיד ופסוקי דזמרה כדלעיל סי' נ"ב:

שם כיון שהוא סומך משמע דכשהפורס לבדו אומר יוצר אור אפילו אם השומעים אין בהם אפילו אחד שיאמר שפיר דמי לכן כ' המג"א אח"כ והרב"י כתב בשם מהרי"א ס"ו שהוא פלוגתא ארמ"ע וס"ל שצריך שא' מהשומעים יאמר ברכת ק"ש:

שם אפילו בלא סמיכות יוצר ר"ל אפי' עדיין לא הגיע ליוצר או שכבר אמר יוצר ומשמע קצת דס"ל להרמ"ע כרמ"א דאין אומרים ברכת יוצר כלל ויש לדחות דכל שאינו עומד אצל תפלת יוצר מיקרי בלא סמיכות יוצר אף שאמר יוצר מחמת הפריסות שמע וכ"כ פרי מגדים ז"ל:

שם לקרות בתורה דיו. כלומ' דינו כאלו שמע ברכו דיוצר:

שם אלא היכא דלא בריך היינו שעומד ביוצר ורוצה לסמוך ברכו ליוצר:

שם ובכל גוונא שרי למיפתח ברכו איהו. כלומר בכל גוונא שהתרנו שיאמר ברכו כגון שעומד ביוצר ונזדמנו לו עשרה אחרים או שאינו עומד ביוצר אלא שנזדמן לו יחיד שלא שמע ברכו בכל גוונא אין חילוק אם הוא בעצמו אומר או א' בשבילו דשומע הוא כאומר בעצמו ואין חילוק:

שם ובלבד בציבור או אחרינא תיבת ובלבד בציבור אין מובן וי"ל בדוחק ויותר נראה שהוא ט"ס ומיותר:

שם שהרי אין א' מהם מהשומעים שיאמר דמהרי"א מקפיד שא' מהשומעים יאמר ברכת ק"ש א"כ אם יש א' שלא שמע ברכו וכולם שמעו והתפללו אסור ליחיד ההוא לפרוס והרי כתבו תלמידי רש"י ואפילו מי ששמע יכול לפרוס כו' כ"ש אותו שלא שמע:

שם חוזרים ואומרי' ברכ' ראשונה. ושפיר יפרוס אותו שלא שמע ואעפ"כ א' מהשומעים יאמר ברכת יוצר:

סק"ד בשביל א' שלא התפלל. ר"ל שאותו שלא התפלל יעמוד ויוצא י"ח בחזן כן כתב בב"י:

שם לומדים אומרים קדיש פי' אף שלא למדו כולם כמו שמצינו שאפילו כולם התפללו חוץ מאחד מתפללין:
שם כמ"ש רל"ד. והט"ז שם חולק ע"ז:

סימן ע

ש"ע סעיף ג' מק"ש. עיין עצי ארזים סי' כ"ה סק"ב:
(מ"א סק"ב) שחרית. ב"י כתב ב' תירוצים על מ"ש הטור ד' ימים תירוץ א' הובא בט"ז וזה שכ' המג"א הוא תירוץ הב' ואף שהב"י בתירוצו השני כ' כמו שהמנהג במצרים שכונסים הבתולי' בליל ד' ע"ש כבר השיגו הד"מ דהא דוקא ביום הרביעי תנן כדי שישכים לב"ד לכן כתב המ"א שיכנס לחופה ביום ד' קודם שקר':
(שם) הלכה כרשב"ג פי' בכל מקום במשנה הלכה כרשב"ג וכאן אף דרשב"ג במשנה חייש ליוהר' מ"מ פליג מהטעם שכ' הב"י שם באורך:
(סק"ג) ומתפלל משא"כ בזמן הראשונה פטור גם מתפלה כמבואר לק' סי' ק"ו וקמ"ל דעכשיו מתפלל אע"ג דתפלה בעי טפי כוונה מק"ש מ"מ בלא"ה אין מכווני' האידנ':
(סק"ה) ועסי' ס"ג ס"ד דשם מבואר דיש מ"ד מצוה א"צ כוונה לצאת לכן אם מתכוון כקור' בתורה יוכל לקרות ויועיל אליב' דהאי מ"ד דאלו למ"ד מצות צריכות כוונה א"כ כיון שמתכוין כקור' בתורה מה בצע בקריאתו כן נ"ל כוונתו. ועדיין צ"ע דאפי' למ"ד מצות א"צ כוונה מ"מ כיון שמתכוין כקורא בתורה ה"ל כמתכוין שלא לצאת דאינו יוצא:
(שם) בשם הרמב"ם. זהו ענין אחר אינו נמשך לדלעיל ור"ל דבירושלמי יש העוסק בצרכי צבור כעוסק בתורה ע"כ וכ' הב"י דהרמב"ם מפרשו לענין שלא להפסיק ממנו לק"ש והקשה הע"ת דהא קי"ל בסי' ק"ו דמפסיקין מתורה לק"ש וע"ז תירץ המג"א וה"ק הירושלמי דעוסק בצ"צ דמי לת"ת דצבור שנתבאר שם בס"ס ק"ו בהגה"ה דהמלמד לאחרים אינו פוסק לק"ש ואינו אומר אלא פסוק ראשון:
(שם) עבר זמן דאם גמר עסקיהם ועדיין זמן ק"ש קורא כל הק"ש כמ"ש בש"ע וקאמר המג"א דאע"ג שעבר זמנו ואינו קורא שמע אעפ"כ יאמר פ' שיש בה י"מ שהוא מן התורה כמבואר במג"א סי' ס"ז:
(ט"ז סק"ב) הא' א"צ לסותרו לתירוץ א' דהב"י ס"ל להרמב"ם דאפי' בהתחיל באיסור אינו מפסיק ולתירוצו הב' דוקא בהתחיל בהיתר הוא דאינו מפסיק לק"ש דאורייתא:
(שם) בפ"ק דשבת מפסיקין במשנה שם דתני לא יאכל סמוך למנחה ואם התחילו אין מפסיקין תני אח"כ מפסיקין לק"ש שהוא מדאורייתא ואין מפסיקין לתפלה ס"ל לרמב"ם

דלא קאי אריש' אכילה ומרחץ ואינך דבהו אפי' לק"ש אין מפסיקין אלא מיירי אם היה לומד צריך להפסיק לק"ש כיון דגם ק"ש הוא לימוד:

(שם) לליכ' שעות והיינו מדרבנן פי' כיון דתרווייהו בהתחיל באיסור ע"כ דכי משני בדאיכ' שהות הוא דוקא בדרבנן וכהראב"ד ותירוץ הב"י דמוכח מהש"ס דהא דתני בשבת ואם התחילו אין מפסיקין מיירי אפילו התחיל באיסור ואפ"ה מפרש הרמב"ם משנה זו דגם לק"ש אין מפסיקין:

(שם) חורפי' כו'. פי' הר"ן הוא דמחלק בין התחיל באיסור לשיטתיה דס"ל דהא דתני בסיפא מפסיקין לק"ש קאי אריש דמאכיל' ומרחץ ואינך צריך נמי להפסיק לק"ש מש"ה שפיר פסק דלק"ש בהתחיל באיסור פוסק משא"כ לפי' רמב"ם דסיפא לא קאי אריש וברישא אפילו לק"ש אין מפסיק ע"כ דאפילו בהתחיל באיסור אין מפסיק:

(מ"א ס"ק ו') דמיירי בהתחיל באיסור. פי' ופוסק בש"ע כתירוצו הראשון שבב"י הובא בט"ז:

(שם) רל"ה ס"ב דא"צ. דכ' שם דאם התחיל לאכול באיסור קודם ק"ש של ערבית מפסיק משמע דאם התחיל בהיתר א"צ להפסיק ולא הביא פלוגתא ולמה כאן הביא פלוגתא אע"כ דכאן בהתחיל באיסור. והא דלא כ' פלוגתא בסי' רל"ה בהתחיל באיסור משום דהרמב"ם לא מיקל אלא בשחרית אבל בק"ש דערבית מודה:

(שם) דהרמב"ם ס"ל דאף לתפלה. דיש פוסקים דתפלת שחרית כיון דיש איסור לאכול קודם תפלה משום לא תאכלו על הדם צריך להפסיק אפילו התחיל בהיתר ע' מג"א סי' פ"ט סקי"ד עש"ה כתב כאן דמהרמב"ם מוכח דא"צ להפסיק ואפי' התחיל באיסור דהא הכא מיירי בהתחיל באיסור:

(שם) להפסיק ולכן כתב הטור. קשה דהטור שם כתב רק בהתחיל בהיתר ומהכא הא מוכח דאפילו התחיל באיסור וצ"ע מיהו המג"א שם בסי' פ"ט סקט"ו כתב באמת דאפילו התחיל באיסור ע"ש ובפרי מגדים שם תמה עליו מי הם המקילים בהתחיל באיסור ושכח דברי המג"א שבכאן:

סימן עא

(ט"ז סק"א) בשם ירושלמי. דלטעם כבודו של מת שייך נמי בה"ג שלא יאמרו שהמת קל בעיני האונן שהוא אוכל בשר ומ"ש הרא"ש דלא פלוג הוא לרווח' דמלתא ויש ליישב עוד. אבל לטעם שישא משאו לא שייך בכה"ג:

(סק"ב) זה דפסקינן דאין חייבים צריך להיות דאנן חייבים ור"ל דכתב שם דבזה"ז חייב חתן בק"ש משום דשם הפטור מחמת הכוונה והאידנ' בלאו הכי אין מכוונים:
(שם) אביו ומותר לכ"ע. פי' כיון שיש מתעסקים ושם הוא כבודו של מת מותר לשני הטעמים:
(מ"א סק"א) הבדלה. אמת דשם פסק בש"ע דיבדיל אחר הקבורה עד יום ג' וא"כ מביא המג"א ראיה לסתור אך כוונת המג"א משום דהב"י מביא פלוגתא שם בזה דהרא"ש וסייעתו ס"ל דפטור מהבדלה כיון דבשעת חובתו היה פטור ומביא ראיה מחגיגה דחיגר בראשון של הרגל ונתפשט ביום ב' פטור מן הראיה אע"פ דראיה נוהגת כל שבעה מ"מ כולהו תשלומין דראשון נינהו וכיון שהיה פטור ביום א' פטור לגמרי ה"נ בהבדלה ושאר פוסקים חולקים וטעמא משום דהכא אין תשלומין כלל אלא דחיוב דהבדלה נמשך מן מוצאי שבת עד יום ג' ולא בתורת תשלומין כלל דמה"ט מתפלל עד חצות אע"פ דבבוקר היה פטור משום דאין בזה תשלומין אלא דזמן תפלה נמשך מהבוקר עד חצות ומש"ה פסק שם בש"ע דמבדיל וכהנך פוסקים וס"ל למג"א דברכת השחר דמי להההוא דחיגר כיון דאמרינן בש"ס כי שמע קול תרנגול' כו' וכן בכולהו רק שכתבו הפוסקים הובא בש"ע סי' מ"ו דעכשיו מפני שאין הידים נקיות וגם מפני ע"ה נהגו לסדרם בבה"כ א"כ מיקרי תשלומין כיון דהחיוב חל על מעשה כגון קריאת התרנגול ומדינ' מיד כי שמע צריך לברך כנלע"ד כוונת המג"א וק"ל:
(סק"ג) דהא כתב הרב"י. ר"ל דאמ"ש הטור דחייב גם לעת ערב פי' הרב"י דכוונתו בשאר מצות דאי בק"ש ממ"נ כו' וא"כ אין מקום לדברי הב"ח:
(שם) במ"ש הכל קורין. והט"ז סק"ד כ' נ"ל כיון שיש עליו חיוב כו' מתרץ קושי' זו ומיושב קושי' הב"י וכוונת הטור גם על ק"ש:

סימן עג

מגן אברהם סק"ב וצ"ע דבטור. עיין עצי ארזים:
שם סק"ג ויום אחד. היינו כמ"ש המג"א סי' ג"ן סקי"ג ע"ש:

סימן עד

(מ"א סק"א) למבעי כשלבו' טלי' בלא חגורה ויותר קשה לשון הירושלמי מהו שיעשה כמו מלבוש כו' הרי במלבוש גופו נמי יש ספק זה עצמו:
(שם) דאהל לא חשיב הפסק פי' דאם לא חשיב הפסק אסור משום גלוי ערוה עיין ט"ז סק"א ואם אינו גבוה י' הוי כחלוק ולא הוי גילוי ערוה:

(שם) שיהא הפסק בין ראשו. נראה כוונתו שלא יהא נקרא גילוי ערוה וכמ"ש תחלה וכן נראה מבואר מדברי המ"א סק"א ע"ש:

סק"א הפסק. הוקשה לו דאם לבו רואה עיניו ג"כ רואות ואסור בלי טעם דלבו רואה ואפילו עוצם עיניו לא מהני כמ"ש המ"א סי' ע"ה סק"ט לכן פי' שהערוה מכוסה כגון שישינים בטלית א' רק שאין הפסק בין לבו לערות חבירו וק"ל:

ש"ע סעיף ב' ממטה ללבו. ממטה ללבו לא שייך כיסוי דלשון כיסוי לא יפול אלא כשמכסה לבו שלא יראה או שמכסה ערותו שלא תהא נראה ללב אבל ממטה ללבו משמע בין הלב ובין הערוה ובהא לא שייך כיסוי אלא הפסקה כמבואר בש"ע סעיף ג' ומה"ט התם מהני אפילו בזרועותיו או בידיו כיון דהוא בתורת הפסקה והכא דוקא בגד בעינן וידיו לא מהני כיון שהוא בתורת כיסוי דמיירי שמכסה לבו וכמו שחילקו הט"ז סק"ג ומג"א סק"ו: ותיבת מלמטה הכתוב כאן קמ"ל דמיירי שלבו גם כן תוך המים כדברי רמ"א בהגה"ה שם וכלומר שיכסה בבגד ללבו אשר הוא ג"כ למטה תוך המים ומש"ה ציין המג"א סק"ב יכסה בבגדו ללבו ודילג תיבת ממטה כדי להורות על ביאור דברי הש"ע. ובדפוסי' חדשים הוסיפו במג"א תיבת למטה והמוסיף גורע ולא ירדו לכוונת המג"א:

מ"א סק"ב וראשו ר"ל דאין קפידא במה שעיניו יכולים לראות הערוה כיון שהוא למעלה מן המים ואינו מסתכל בערוה כמ"ש המג"א סק"ה:

מ"א סק"ג ושקיל. ומה שמותר בסעיף ג' בזרועותיו עמדו האחרונים ואין להאריך:

ט"ז סק"ג בסי' צ"א מה שלא הקשה מסעיף זה עצמו עמדו המפרשים בזה ואין להאריך:

מ"א סק"ה שעיניו. הוקשה לו נהי (הגה"ה) דכבר כ' המ"א דברים אלו בסק"ב ואם רצה להוסיף ביאור היה מקום הביאור שם ואין שייכות דברים אלו לכאן ונראה שיש כאן חיסור לשון ובא לומר דרמ"א למד דין לבו למעלה מן המים מדין עיניו למעלה מן המים) דחשיבי המים כסוי הפסק לענין לבו רואה הערוה מ"מ הא עיניו יכולים לראות את הערוה דרך המים ואפי' עוצם עיניו אסור ע"ז תירץ כיון דהערוה מכוסה במים מותר כשאינו מסתכל בערוה כמ"ש המ"א ס"ס ע"ה וכן בסי' זה סק"ח וק"ק לי דכבר כתב עיין הגה"ה כי שייך לכאן עד מן המים המוזכר בסעיף ב' כמבואר בד"מ ע"ש:

סק"ו הפסקה פרשתיו באות ה':

ט"ז סק"ד לברך אם לבה חוץ למים ותימה אם לבה חוץ למים או חובקת ידה על גופה באיש נמי שרי אבל באשה א"צ לזה כיון דאין לבה רואה ערותה וליכא בה רק משום גילוי ערוה וכיון דהערוה מכוסה אפי' במים צלולים שרי. וראיתי בא"ר דלחומר' בעלמא אמרה הט"ז אם אפשר לה בקל לעשות כך:

מ"א סק"ח ססע"ה דדוקא בערות חבירו כצ"ל. לא תידק מהכא דבערות חבירו מודה דמהני עוצם עיניו דז"א דבס"ס ע"ה חולק ע"ז אלא הכא אהרמ"א הקשה משום דבס"ס ע"ה שתיק רמ"א ומשמע דמודה להמחבר מ"ה מחלק בין ערות חבירו אבל להמ"א אפילו בערות חבירו אסור:

סימן עה

מ"א סק"ג שערן והולכות בשוק עיין עצי ארזים סי' כ"א סק"ג:
ט"ז סק"ג ושחיטה נמי יחזיר. תירוצו על קושיא זו היא לרוחא דמלתא אבל בלא"ה לק"מ לפי מ"ש בסוף דבריו דבעי דווקא שהחזיר כל גופה:

סימן עו

ט"ז סק"ב שהיא אז מצדו. מיהו לפמ"ש המג"א סי' ע"ט סק"ב דצדדים שלפניו כלפניו דמי אין זה ישוב כלל:
מ"א סק"ג ידו ואין בה. ר"ל שאינו מכוסה בבגדיו כ"ה בב"י:
שם כנגדה. לשון כנגדה משמע דאדם אחר קורא כנגדה וצ"ל דלאו דוקא כי המעיין בב"י יראה מבואר דהוא עצמו ג"כ מותר לקרות. מיהו לדינא אין לעשות כן דמתר"י שהביא ב"י מבואר באמת דשרי אבל מדברי הרשב"א שבב"י מבואר דלא שרי אלא אם הוא מכוסה ע"ש:
מ"א סק"ז בגדיו ומכוסה יש מגיהין על בשרו דאי על בגדיו מבואר בס"ק הקודם דשרי לכ"ע אך הקשה פרי מגדים דאם כן מאי מביא המ"א ראיה משבת דמיירי על בגדיו: ומתרץ הגירסא שלפנינו דמ"ש המ"א לסברא קמייתא ר"ל לאפוקי הי"א שאין היתר אלא במקום שנכסת מאליה בלי מלבוש אם כן י"ל דכיסוי מלבוש אפילו על בגדיו לא מהני ע"ש וגם על פי' זה קשה דבסי' ע"ח מבואר דעל בגדיו ומכוסה שרי לכ"ע כמו שהביא המ"א בס"ק הקודם ראיה זו ומשמע דהי"א נמי מודה בהא כיון שלא הביא המחבר פלוגתא בסי' ע"ח וצ"ע קצת:
סק"ט מים קשה פשיטא דודאי לא עדיפו מים צלולים מרוק שאינו עב. וי"ל דה"א רוק בשביל שהוא מועט אבל אם שופך עליו מים רבים שרי קמ"ל ומביא ראיה מסימן פ"ז דמבואר שם גרף של רעי של חרס אסור לקרות ק"ש אפי' נתן בהם מים אבל של מתכת מותר אם רחוצה יפה משמע דאם אין רחיצה יפה ויש צואה משהו אסור אפי' נתן בהם מים וק"ל:

שם כיסוי. אף דנתבאר בסימן ע"ד סוף ב' דמים צלולים הוי כיסוי לערוה מ"מ לצואה בעינן טפי כיסוי גמור אע"ג דלענין עששית חמיר' ערוה והבן:
סקי"א דשותת. היינו הדין של סי' שאח"ז:

סימן עז

ש"ע סעיף א' רביעית. עיין ח"צ סימן ק"ב:

סימן עח

מ"א סק"א מדרבנן דמן התורה אין איסור אלא נגד העמוד כמבואר בסי' ע"ו סעיף ז':
סק"ב ישהה יהיה ספק א"כ מכניס עצמו לספק וזה גרע טפי לפי שאינו יודע כלל אח"כ איך יעשה ודומ' לזה כ' המ"א לעיל סי' ח' סקי"ד ועמ"ש.
שם ועיין בסי' פ' דמשם הביא תשו' רמ"א ראיה לדינו מדכ' שם לשון מוטב דיעבור כו' ולא כתב שיש איסו' בדבר משמע דלא מיירי רק אם ד"ז באקראי אבל מי שהוא תמיד כך ויעבו' לעולם זמן תפלה שרי להתפלל כיון דאינו בו רק איסו' דרבנן ע"ש וא"כ ה"ה בשות' מ"ר שהוא ג"כ דרבנן ולזה רומז המג"א למ"ש בסי' ע"ו סעיף ז' בשם הרא"ש בסקי"א ומה שרומז לסי' ע"ו סעיף ה' כוונתו לחלק בין דין הרדב"ז שהביא בסק"ח דאם הוא מפי הטבעת אין לו תקנה ובין דין תשוב' הרמ"א משום דהתם מדאו' והא דרבנן וק"ל:

סימן עט

מ"א סק"ב עקום הוא לקמן סי' תרמ"ה סעיף א':
שם והרמב"ם ר"ל דלהרמב"ם שכ' דין זה דצדדים כלאחריו מיירי כשא"א לו להחזיר לצדדין דבה"ג מבוא' בס"ס פ"א דדי בצדדים אבל היכ' דאפש' אז אין צדדים כלפניו כ"כ הכ"מ בשם ה"ר מנוח אבל הפוסקים חולקים ע"ז ולכן סיים המג"א דצדדים שלפניו. כ"ע מודו דהוי כלפניו:
ט"ז סק"ב שכלה דכך הדין כמבואר בריש הסעיף וע"ז סיים דבמי רגלים כו' ור"ל דאין להם ריח דאלו יש להם ריח דינם כצואה עיין סי' פ"ו. וכוונת הט"ז למה כתב דין זה בצואה ולא כתב דה"ה למ"ר לכן כ' דמ"ר מרחיקין כל הקהל ד"א כיון דא"צ להרחיק רק מהמ"ר עצמם דאין להם ריח משא"כ בצואה דצריך להרחיק ממקום הריח א"א להם להרחיק וק"ל:
שם ואיני יודע. זהו ט"ס דיכולי' להחזיר פניהם כמ"ש המג"א סק"ב:
מ"א סק"ו בחדר. פי' דא"צ דוקא בית אחר אלא אפי' חדר אחר בבית אחד:

סק"ח לכ"ע פירוש אפי' למאן דאוסר בס"ס ע"ה בערוה במעצים עיניו הכא בצואה שאני כיון דהוא בחדר אחר אין האיסו' לרשב"א אלא משום שרואה אותה ושרי אם מעצים עיניו:

סימן פא

מ"א סק"א כמ"ש סי' ע"ו ס"ה. ק"ק דמשמע התם דדוקא לאותו אדם עצמו אסור ומ"ל להמ"א דה"ה לאחרים ועיין בס' חמד משה ואינו כעת לפני:
סק"ב צ"ע ר"ל שיש ספק אם משערין בשיעור פרס לחם לגדול:

סימן פב

מ"א סק"ב כחרס צואה כחרס נקרא בגמ' כל שתזרק ועדיין אינה נפרכת יש לה דין צואה:

סימן פג

ט"ז סק"א מבי' הטור ע"ז מב"ה שלנו. בה"כ דפרסאי הוא המבואר בש"ע סעיף ד' דה"ל כסתום וכתב ע"ז הטור בה"כ שלנו אע"פ שהם סתומים אסור משום דרגילים להשתין בהם ע"ש א"כ משמע דכך היה בה"כ דפרסאי אבל תימה לי ראיה זו שמביא הט"ז דהא בה"כ דפרסאי מותר לקרות בתוכן ולענין בתוכן מה יועילו המחיצות ולכן אין היתר אלא בחפיר' וצ"ע:
מ"א סק"א מחיצות מדקתני הנכנס אפ"ה אסור לו להתקרב בתפילין עד המחיצה:
שם כ' ב"י סי' ג'. דנכנס דקאמר היינו שנכנס תוך אותה שדה שהיתה מיוחדת לו לבה"כ:
שם והדין נמי מהו מי נימא והדין נמי לבה"כ או דלמא לתשמישא בעלמא קאמר הובא בעיא זו בש"ע סעי' ג' ואהא הקשה המ"א דלהב"י דסוגית הש"ס מיירי בלי מחיצות א"כ ההוא דרב חסדא דבה"כ חדתי מותר לקרות כנגדו ולא בתוכן הובא הש"ס במג"א סק"ה ר"ל דמקום המושב אסור וא"כ אפילו אם מקום המושב מוקף מחיצות אין אסור אלא מקום המושב א"כ איך שייך ע"ז לתשמישא בעלמא:
שם דלמא ר"ח מיירי לשון דלמא הוא לאו דוקא אלא דר"ח מיירי בלא מחיצו' דמדר"ח מייתי הב"י ראיה הובא בט"ז ריש סק"א:
שם לו מחיצות. ר"ל דהש"ס פריך אדר"ח דעומד אדם נגד בה"כ חדתי ומתפלל מדרבינ' דבעי הזמינו לבה"כ מאי והוצרך לתרץ דרבינא מבעיא ליה בתוכו הובא במג"א סק"ה והא שפיר י"ל דרבינא מבעיא ליה כנגדו דכיון דיש מחיצות חמיר טפי:

שם ורבינא ע"כ מיירי ביש. משום דהנך ב' בעיות בעי רבינ' ביחד בריש נדרים יש זימון לבה"כ או אין זימון ואת"ל יש זימון אמר הדין ביתא וכיון דבעי' שניה מיירי בבית המוקף מחיצות מסתמא גם בעיא ראשונה דכוותה:

שם המחיצות דאלו חוץ למחיצות. כלומר וכ"ת דמקשה הבין דרבינא בעי אפילו חוץ למחיצו' הבית ואהא מתרץ באמת דבתוכו בעי היינו תוך הבית אפי' רחוק ממקום המושב לה"ק המג"א דז"א דהא חוץ למחיצות אפילו בישן מותר סמוך למחיצה וא"כ ודאי גם המקשה הבין דלא בעי רבינא אלא תוך המחיצות לכ"ע:

שם עסי' ע"ט פי' אפילו למ"ד בסי' ע"ט סעיף ב' דמועיל הפסקה לריח רע מ"מ מחיצות של הבה"כ עצמו מודים דלא:

סק"ב אם יש לו. ודאי דפשטא דמלתא לפ"ד הב"י דמיירי הכל בבה"כ שאין בו מחיצות משמע דמה דאמרינן אבל לא בתוכו היינו במקום המושב עצמו. אלא דהמ"א קמ"ל דאם יש מחיצות סביבות המושב אזי אסור כל בתוך המחיצות וכך מבואר מסקנתו דהמג"א בסק"א אע"ג דמעיקרא רצה שם לומר איפכא ע"ש:

ט"ז סק"ב במי רגלים. פי' אע"ג דצריכין להרחיק ממ"ר ג"כ כמצואה כמבואר בסימן פ"ו לענין מה שחולק אהב"י בס"ק הקודם לאסור חוץ להמחיצות בהא מיקל כאן במ"ר כהב"י דחוץ למחיצות מותר:

ט"ז סק"ג דין ב"ה ולפ"ז. פי' אם אינו מכוסה וס"ל דהמרדכי לא התיר אא"כ מכוסה אע"ג דהתיר' דכיסוי כ' בלשון ועוד מ"מ אין היתר בלעדו:

מ"א סק"ה עיניו ולמה כ'. אין המ"א מפרש דהב"י מיירי באין מכוסה כאשר פי' הט"ז סק"ג אלא משמע ליה דהב"י בלשון פלוגתא אהמרדכי כתבי' לאסור אף במכוסה לכן הקשה דאיך כ' בש"ע להתיר:

(שם) והנה קשה לרש"י. כלומר דהוקשה לרש"י ז"ל אדפריך לרפרם מרבא הא ממתני' גופיה מצי למפרך ולכן פי' דרפרם מיירי ברחוק ד"א מש"ה לא קשיא עליה ממתני':

(שם) והנה קשה להמרדכי. פי' דבהצעה שכ' תחלה דרפרם מיירי ברחוק ד"א מיושב קושיתו אהמרדכי שכתב דמפרש בבה"כ שאין בו צואה מש"ה שפיר בעי רבינא אי מיירי רפרם בחדתי או בישן שאין בו צואה וכיון דזהו בעייא רבינא מיושב שפיר דברי המרדכי משום דס"ל כהפוסקים שהביא הב"י דבעי' דרבינא לקולא משום דבהזמנה בעלמא פשיטא לרבינא דמדאורייתא שרי ולא בעי רק אי רבנן אסרו משום בזיון וספק דרבנן לקולא א"כ להלכת' מיירי רפרם בישן שאין בו צואה אבל בחדש גם בתוכו מותר:

(שם) דרפרם גופו מבעי'. ר"ל אם הלכה כרפרם או לא:

(שם) וא"כ לדידן דס"ל בעיא. וכל פלפולו של המ"א הוא להחזיק דברי הב"י לאסור לדינא ספסל זה אפילו מכוסה דלא כדפסק כאן בש"ע:
(שם) המגולה למכוסה. אין ר"ל דכל הבה"כ מכוסה חדא דנראה דכה"ג שרי דהא גרף של רעי דינו כבה"כ בסי' פ"ז במג"א סק"א ואפ"ה כפה עליו כלי מותר שם בסעיף ג' ותו דכאן הא אין הבה"כ מכוסה דהא הספסל דינו כבה"כ ואין מכוסה בו רק הנקב אלא כוונת המג"א דאין לחלק בין בה"כ שהצואה מגולה ובין בה"כ שהצואה מכוסה וכן אפילו בה"כ שאין בו צואה ומקום הצואה מכוסה כגון בה"כ שהוא בחפירה שוה לא במדרון דאז הוי בה"כ דפרסאי והחפירה מכוסה ואפילו אם אין בו צואה אסור ולכן ספסל זה שהוא בה"כ ומקום הצואה הוא הנקב מש"ה אע"פ שאין צואה תוך הנקב והנקב מכוסה ג"כ לא מהני. ועיין בפסקי תוס' בסנהדרין שהביא הב"י אהאי דינא דהגמ' ובטור ח"מ סי' קנ"ה תראה שהפירוש כמו שכתבתי:

סימן פד

ט"ז סק"א הר"ר מנוח. ועיין מג"א בסוף הלכות תפילין מזה:

סימן פה

מ"א סק"ב לשמוע הברכות. דזה חמיר מהרהור וחשיב כמדבר דהא צריך שיהיה כעונה:
סק"ה. בכלי שני הוא בפ' כירה הובא בט"ז לקמן סי' שי"ח סקי"ט:

סימן פז

ט"ז סק"ב. גרע מחרס נראה דצ"ל גרע כחרס דלא מצינו שיהיה גרוע מחרס:
סק"ג. בהם מים כ"כ הב"י בשם התוס' והמרדכי דבגרף ועביט של זכוכית ודומיהן אין מותר אא"כ נתן בהם מים. מיהו לגרסא שלפנינו בתוס' דוקא בעביט אבל בגרף אפי' נתינת מים לא מהני ולגרסת המהרש"א שם בתו' א"צ נתינת מים אפילו בגרף ע"ש:
ט"ז סק"ד. הגאון כרשב"ג. רשב"ג ס"ל דאם הגרף אחורי המטה מותר לקרות לפני המטה דהמטה חוצצת ורבנן ס"ל דאינה חוצצת ומיירי במטה שמחיצותיה מגיעות לארץ וסתומה:
(שם) לפי שהאבעי' דבעי ר' יוסף מרב הונא מטה פחותה מג' שאינה גבוה ג' טפחים כלבוד (ואינה חוצצת) עשרה כרשות' אחרינ' (וחוצצת) מג' ועד יו"ד א"ל לא ידענא ע"כ וכיון דהגאון מפרש בעי' זו אליב' דרשב"ג דהיינו באיזה אופן המטה חוצצת לכן פסק הלכת' כוותיה:

(שם) האיבעי' אליב' דרשב"א רשב"ג ס"ל דאפילו בית גדול מאה אמה חשיב כולו כד"א. ואם הגרף בבית לא יקרא עד שיוציאנו או יניחנו תחת המטה דאז חשיב כאלו הוא ברשות אחרת ורבנן ס"ל דלא חשיב כל הבית כד"א ופרש"י דהאבעי' קאי אליבא דרשב"א ואתחת המטה קאי דאי אמחיצות של המטה רחוקים מהארץ פחות מג' כלבוד דמי אי בטמונים עשרה לא מבעי' ליה דכיון שיש הפסק גדול כ"כ אין זה כיסוי ומבעי' ליה מג' עד י':

(שם) בטור כאלו הוא ברשות. הטור כ"כ בשטת רש"י דהאבעי' אליב' דרשב"א וז"ל למעלה מי' כאלו הוא ברשות אחרת ולא חשיב כמכוסה ע"כ והגיה הב"י אחת במקום אחרת:

מ"א סק"ד. קטנה וגדולה בסי' ע"ט. אע"ג דבלא נפרצה במילוא' שפיר ה"ל רשות אחרת ס"ל להמג"א דאין המטה חשובה כמחיצ' גמורה כל שאינה מכותל לכותל מחיצה שאני:

(שם) על האבעי' הקשה אהא דאמר רב יוסף עשרה לא קמבעי' ליה לפירוש הגאון דאליבא דרשב"ג מיירי מה הוצרך לו' דלא קמבעי' ליה פשיטא דעשר' ה"ל מחיצה ומפסיק ע"ש וקשה למה פשיטא כ"כ הא חזינן דרבנן פליגי אע"כ דעל רבנן לק"מ דטעמייהו משום דאינה חוצצת ועומדת מכותל לכותל:

(שם) מודו דכסתום דמי. דבכיסוי תלי' מילתא וכל פחות מג' ה"ל כטמון ומכוסה מיהו דברי המג"א שם בס"ס תק"ב סותרים לדבריו אלא דשם הבי' ראיה מכאן דאמרי' לבוד בכלים וי"ל:

ש"ע סעיף ג'. שהרחיק קמ"ל דאין הלכה כרשב"א דס"ל דכל הבית חשוב כד' אמות:

ט"ז סק"ה ומג"ט ולמעלה. זה בעיא דרב יוסף ולא איפשט' ולחומרא ומשמע מהט"ז דבעשרה מותר אפי' אין חוצצת מכותל לכותל וצ"ע ?דלאכמ ג"א:

סימן פט

(ט"ז סק"א) וכ"ע עד חצות מעיקרא פריך מדתנן וותיקין היו גומרין ק"ש עם הנ"ח. ומשני דשיעור זה דוקא לוותיקין ואהא פריך וכ"ע פי' דלאו ותיקין:

מ"א סק"ג למיטעי לכן. פי' וכיון דלא בעינן האיר רק לכתחלה ממילא כאן דמיירי בדיעבד דהא לכתחלה בלא"ה ממתין עד הנץ אלא מיירי בדיעבד אם כן אפילו קודם האיר:

(שם) ע"ה כשר ולא דמי. ר"ל דשם אמרי' דזמן מנחה מיד בחצות ואיחרוהו חז"ל חצי שעה משום דאתי למטעי ואמרי' שם דאפי' דיעבד לא יצא א"כ נימא דה"ק קודם האיר אפי' דיעבד לא יצא מחמת אתי למיטעי:

ט"ז סק"א. והרא"ש כאן שיעור אלא סתמא. ר"ל משום דבאמת כל היום יכול להתפלל דהיינו עד זמן מנחה אפי' מזיד ואחר זמן מנחה בשוגג ומה שלא חילקו כאן בין קודם זמן מנחה לאחר זמנה לענין מזיד דלא הוצרכו לזה דכבר כתבו בדברי ר' יוחנן דמתפלל מנחה שתים שהוא דוקא בשוגג:

מ"א סק"ה דבאמת בא ליישב כל אריכות הט"ז בסק"א להתיר בחצי שעה אחר חצות מחמת שעדיין אין זמן מנחה לזה מתרץ כיון דמדינא זמן מנחה מחצות רק חז"ל החמירו דלמא אתי למיטעי אבל לא מהני טעם זה לקולא להתפלל אז שחרית כיון שהגיע מדינא זמן מנחה לכן מיד אחר חצות יש לו דין מתפלל מנחה שתים שהוא דוקא בשוגג וגם א"א לו אז להתפלל כיון דצריך להקדים מנחה וחז"ל אסרו להתפלל מנחה אז ועיין היטב תראה שנתיישבו כל קושית הט"ז:

סק"ו. מע"ה. חולק אהט"ז סק"ג דס"ל דכל הני דאסורין משהגיע זמן תפלה היינו דוקא זמן עיקר התפלה לכתחלה דהיינו הנץ והמ"א ס"ל דאפילו הגיע זמן תפלה דיעבד דהיינו ע"ה אסורין כל הנך מילי והוכיח זה מסעיף ה' דלא פליגי שם אלא אי צריך להפסיק בע"ה משמע דלהתחיל אז אסור לכ"ע:

סק"ז. ואגב. הוקשה לו דהמחבר עשה אחר כך בב"א ג' פגע בו בדרך דמותר לחד דיעה אפילו בשנים ולכאורה היינו הך שהרי זה הולך לדרכו לאיזה עסק א"כ הרי פגע בו לכן פי' שהולך לעסק ואגב אורחא מעקם שם הדרך לפתח חבירו מש"ה כאן לכ"ע שלום אסור וזהו שסיים המג"א אבל ליתן לו שלום כו' וק"ל:

ט"ז סק"ג. שהרשות דהתם מיירי שהשייר' הולכת ואינה רוצה להתעכב עד זמן תפלה לכן איכא מ"ד התם דמתפלל בדרך והכא מיירי שהרשות בידו להתעכב שהשייר' רוצה להמתין אלא שהוא רוצה למהר דרכו אסור דהוי עושה חפיציו קודם התפלה כ"כ הב"י:

מ"א סק"י נ"ל דאם אע"ג דהב"י כתב דין זה כמו שהעתקתי באות ח' דכהשייר' הולכות מיירי בס"ס זה מש"ה מותר לו לילך קודם התפלה ולמה תלה דין זה כנ"ל: אלא משום דהב"י הוסיף וכתב וא"א לו להתעכב עד זמן תפלה א"כ ה"א דוקא באונס גמור שיש סכנה לילך בלי שייר' קמ"ל המ"א דאפי' אינו מקום סכנה התירו לו לילך קודם התפלה כדי שלא יצטרך לילך יחידי וע"ז הביא ראיה מסי' צ' סעיף י"ז שכתב שם ושלא יצטרך ללכת יחידי ע"ש:

ט"ז סק"ג. עיקר זמן התפלה. שעדיין לא הגיע נץ החמה ומותר לעשות חפיציו רק פליגי התם אי תפלה מעומד עדיף אי מיסמך גאולה לתפלה עדיף והמג"א סק"ו חולק אהט"ז וס"ל דמעמוד השחר אסור:

מ"א סקי"ד. רל"ב סעיף ב'. ע"ש במג"א סקט"ז בשם הב"ש דאסור להתחיל סעודה גדולה אפילו סמוך למנחה גדולה כיון דמסתמא תימשך וכתב דאינו מוכרח משום דהתם ליכא הכיר' וחיישינן שמא יתעצלו מלברך בהמ"ז או להפסיק כי יחשבו שעדיין יש שהות ובתוך כך יעבור הזמן אבל כאן יש היכר ומיד בעלות השחר יברכו:

ש"ע סעיף ג' בשבת. פי' דאין אסור מחמת הקידוש כיון דעדיין לא הגיע זמן הקידוש כ"ה בטור:

ס"ק ט"ו. דתפילה דרבנן. דע שדיעה ראשונה בש"ע הוא הרא"ש בשם ר"י ומשום לא תאכלו על הדם ודיעה ב' הוא בטור בשם רמב"ם ובהתחיל בהיתר והב"י השיג עליו שאפשר גי' מוטעה נזדמן אלא ס"ל לרמב"ם דפוסק אפילו התחיל בהתר אבל המג"א סי' ע' סק"ו כ' דמדס"ל שם להרמב"ם דאין מפסיק לקריאת שמע ש"מ גם לתפלה אינו מפסיק דאל"כ צריך להפסיק גם לק"ש כדי לסמוך גאולה לתפלה. ושם מיירי אף בהתחיל באיסור מש"ה כ' המג"א כאן אפילו התחיל באיסור ומ"ש המג"א כיון דתפלה דרבנן כוונתו דאף ע"ג דלרמב"ם גם בק"ש דאורייתא א"צ להפסיק מ"מ הא פליג עליה הראב"ד שם בס"ס ע' וס"ל דכיון דק"ש דאורייתא צריך להפסיק וכוותי' פסק שם המג"א בהתחיל באיסור אלא ס"ל להמג"א כאן דכיון דראב"ד לא פליג אהרמב"ם אלא מטעם דק"ש דאורייתא משמע דבתפלה מודה לרמב"ם דאפי' התחיל באיסור אין פוסק וז"ש המג"א כיון דתפלה דרבנן ר"ל דמש"ה גם הראב"ד מודה. אלא דמ"מ לק"ש צריך להפסיק לראב"ד בהתחיל באיסור וכוותיה קי"ל לכך קורא ק"ש בלא ברכות כדי לסמוך גאולה לתפלה וכמבואר בסי' ס' דיכול כך לקרות ק"ש תחילה בלי הברכות ע"ש:

(שם) סי' רצ"ט. ע"ש בש"ע סעיף א':

ש"ע סעיף ח'. מלקרות. משום דק"ש אין זמנה עדיין עד שיכול להכיר חבירו ברחוק ד"א כדלעיל סי' נ"ח ואפי' דיעבד אינו יוצא קודם זה הזמן משא"כ תפלה משעלה ע"ה יוצא בדיעבד ואונס כדיעבד דמי:

מ"א ס"ק יז. אותה בדרך. דבשלמא כאן א"א לו שיסמוך גאולה לתפלה משא"כ התם יכול לקרות בלא הברכות ואח"כ יסמוך גאולה לתפלה כמ"ש המג"א ס"ק ט"ו. ומ"ש עיין ס"ס מ"ו ר"ל שזהו ק"ש של ר"י הנשיא שהיה מתיירא שלא יעבור זמן ק"ש והיה קורא ק"ש בלי הברכות:

סימן צ

ט"ז סק"א לטרוד'. אבל מקום גבוה היינו שהקרקע גבוה דשם ליכא בעיתותא צריך ג"ט:

(שם) לא היינו צריכים פי' אי נימא בהאי דשבת דהוי גבהות אפי' בפחות מג"ט אלא דמ"מ מסברא צריך ליתן שיעור משום דבמשהו אין שייך גבהות וכיון דצריך שיעור מסתמא השיעור הוא ג"ט:

מ"א סק"א. בעיתותא. דמסתמא דבעיתותא דמבטל הכוונה לא התירו בתחלה בחולה וזקן רק היכא דליכא בעיתותא ואין הטעם רק משום גבהות זה הותר בחולה וזקן דדמי לסעיף ג' בפועל דכיון שעלה לאילן לעשות מלאכתו ניכר שאינו לגבהות ה"נ בחולה וזקן ניכר שצריכים לישן במטה וכדומה:

(שם) והב"ח מתיר. הוא בפ"ע ואפילו בברי':

ש"ע סעיף ג' שנשתנה הזית. ה"ה התאינה וחדא מנייהו נקט:

מ"א סק"ז. דמוטב הוא מימרא דר' יוסי שא"ל אליהו היה לך להתפלל בדרך כו' להתפלל תפלה קצרה בריש ברכות:

ש"ע סעיף ז' הצד שהפתח שבה"כ שלהם הם כעין שלנו שהפתח במערב וס"ל לדיעה זו דאחורו בה"כ ביאורו מערב ומש"ה בעינן שיהדר אפי' לבי כנישתא שיתפלל למזרח שהוא רוח שהציבור מתפללים ומש"ה מיקרי מערב אחורי בה"כ אע"פ שהפתח שם רק משום שהציבור מתפללי' למזרח ששם ההיכל ודיעה שניה ס"ל דאחורי בה"כ היינו במזרח וקפיד' הוי שלא יהיה אחורי לבה"כ:

(שם) בשאר צדדים בדרום או בצפון דאז מיקרי ג"כ רשע מחמת שכלם בבה"כ והוא מבחוץ אבל כשמהדר אפי' לבה"כ שרי:

מ"א סקי"ב. בחצר. חצר שבה"כ עומד באמצע ופנוי מכל צדדיו אז כשמחזיר פניו ניכר הוא. משא"כ עזרה שבס"ק שאח"ז שבנוי במזרח בה"כ וכותל בהכ"נ מפסיק והוא מתפלל למזרח אין כ"כ היכר כיון שאין לו מקום אחר לעמוד שם וכיון שמתפלל בהכרח למזרח אין זה כזלזול ח"ו כ"ה בב"י:

מ"א סקט"ו ברוב עם. הקשה בפרי מגדים הא בלא"ה בה"כ עדיף מביתו דהא אפי' כשמתפלל ביחיד כ' המחבר שיתפלל בבה"כ ונ"ל דהוקשה להמג"א דתיבת עם הציבור מיותר דדי באמרו שיתפלל בבה"כ דממילא ידעינן דהכוונה עם הציבור דהא אסור להקדים תפלתו לתפלת הציבור וע"ז תירץ דקמ"ל דיש שני מעלות א' תפלתו בבה"כ הוא עצמה מעלה והשנית לפי שהיא עם הצבור משום ברוב עם הדרת מלך:

(שם) עיין סעיף י"ח. היינו במג"א ס"ק ל"א ובסי' תר"ן במג"א ס"ק כ"ג מבואר תיבת ברב עם:

ס"ק ט"ז. היה ר"ל. ר"נ דאי' בברכות ר"ל לא אתי פעם א' לבה"כ ושאלוהו מ"ט לא אתי מר ואמר תשש כוחי ואמר לו היה לך לאסוף י' והשיב טריח' לי מלתא וא"ל היה לך לכוין עכ"פ להתפלל בעת שהציבור מתפללין ובזה מבוארים דבריו כאן ובס"ק שאח"ז:

סקי"ח. אפי' ללמוד. דבקהלות ישראל אף קודם התפלה מותרים ללמוד כיון שדרכם לילך לבה"כ כמבואר בסי' פ"ט משא"כ אלו שהם מתפללים ביחיד אסורים אפילו בלימוד ואם כן יתבטלו זמן ארוך לכן לא ימתינו עד שעה שמתפללים בקהלות ישראל:

ש"ע סעיף י' כשעומד. אע"ג דבסעיף הקודם כ' דאפי' הוא בביתו יכוין לשעה שהצבור מתפללין היינו כדי שתהא תפלתו נשמעת אבל איסורא ליכא אי מקדים לתפלת צבור אבל כשעומד עם הצבור ומקדים איסורא נמי איכא:

מ"א סקי"ט. לצאת. דאע"ג דבביתו ליכא איסורא אם מקדים מ"מ כיון שעומד עם הצבור אסור לו לצאת ולילך לביתו:

סקכ"ו לבית המדרש ירוץ. אלמא דל"ח לחשד':

ט"ז סק"ג. שלא בשעת תפלה. אע"ג דגם שלא בשעת תפלה צריך לזרקו לאחוריו וכמ"ש המג"א בשם הד"מ סי' צ"ו מ"מ בשעת תפלה חמיר. דאפי' לזורקו לאחוריו לא הותר אלא אם הוא אנוס כמ"ש בסי' צ"ז:

מ"א סקכ"ט. משמע שר"י. התוס' כתבו שהר"י היה ממתין ומשמע שם שאף בכה"ג המתין כי היה מחמיר על עצמו עי' בב"י:

(ס"ק ל) מאי קפריך עי' עצי ארזים סי' ט"ו סק"ג:

(ט"ז סק"ה) בבוקר וא"כ למה לי. ר"ל דכיון דמוקי במטה ששוכב א"כ בלא"ה לא קשה קושית המקשה:

(מ"א סקל"ו) על המקשן. ר"ל דהב"ח הבין דהתוס' כתבו זאת לפסק הלכה דמטה אין זה קבוע ואינו כן אלא דהתוס' כתבו דרך פי' דמש"ה פריך הש"ס אי לימ' כו' וא"כ לא דברו התוס' רק במטה שבזמן הש"ס:

(ש"ע סעיף כ"ג) המצויירים. עיין כנסת יחזקאל סי' י"ג:

(במג"א סק"מ) סי' ע"ח. ר"ל מ"ש שם במ"א סק"א במים שותתין על ברכיו אפי' אם הם מגולים לא יפסיק בתפלה כיון שהי' רק איסור דרבנן דמדאוריית' אין איסור רק נגד העמוד וא"כ ה"נ הא הוא מדרבנן:

(שם) מיקרי אונס. פי' דההוא דהתם חשוב אונס טפי מהך דהכא אבל בגמ' אמר דגבר' דחוי' הוא פי' דהוי פושע שהתחיל להתפלל בעת שצריך לנקביו:

סימן צג

(מ"א סק"א) כמ"ש סי' צ'. פי' דדי בשיעור ב' פתחים:
(סק"ה) היה פטור. פי' דאין זה נקרא אונס שיהיה דינו להתפלל מנחה ב' שהרי מן הדין היה פטור:

סימן צד

(ט"ז סק"א) לא מיירי דוקא מאותן שיושבים. דרמ"א לחוד מיירי מהני ולא המחבר ואי הוי המחבר נמי מיירי בהכי הוי כתב לרוח משאר רוחות חוץ למערב אבל כיון דמיירי סתם מכל המדינות א"כ הרי לאותן שיושבים בצפון של א"י צריך לכתוב חוץ לצפון ולהדרומים חוץ לדרום והיה צריך להאריך הרבה ע"כ כתב סתם לכל רוח ופירושו בכל דוח שיצויר בו נטיית פניו דהיינו כל שאינו בהיפוך ממש מהצד שצריך להתפלל כגון מערב למערבית וכן כולם:
ש"ע סעיף ז' מקחו דכיון שמתיר' לעזוב מקחו אין דעתו מתישבת עליו מתפלל יושב ופטור מג' פסיעות והכריעות כורע עכ"ל ב"י בשם הפוסקים:
(ט"ז סק"ה) תפלה מעומד עדיף היינו הך דס"ס פ"ט בהשכים לצאת לדרך להתפלל בביתו וק"ש יקרא בדרך כשיגיע הזמן משום דתפלה מעומד עדיף מסמיכת גאולה לתפלה כך ס"ל לת"ק ורשב"א ס"ל דיתפלל בדרך הליכה דמסמך גאולה לתפלה עדיף ואמרינן התם דאבוה דשמואל ולוי עבדי כת"ק:
(שם) רב אשי מצלי בהדי ציבור'. שבשבתא דרגלא היה דורש באור הבוקר ולא היה מתפלל קודם הדרשה אלא באמצע הדרשה וכשהגיע זמן ק"ש היה לוחש הרבה למתורגמן ובעוד שהיה מתורגמין משמיע לרבים היה הוא קורא ק"ש ומתפלל מיושב שלא היה רוצה לצאת שלא לטרוח הציבור לקום מפניו ומשום שהתפלל מיושב הדר ומצלי מעומד בביתו ואמרי ליה רבנן לרב אשי וליעבד מר כאבוה דשמואל ולא להתפלל בביתו מעומד ולא תצטרך לב' תפלות א"ל לא חזינא לרבנן קשישאי מנן דעבדי הכי שיקדימו תפלה לק"ש וכיון דממתין לתפלה עד זמן ק"ש מצוה להתפלל אחר ק"ש כדי לסמוך גאולה לתפלה ולפי שהיה מתפלל מיושב הוצרך לחזור ולהתפלל נדבה:
(ט"ז סק"ה) בטוח שיוכל. דאז יתפלל בתורת נדבה:
(מ"א סקי"ב) שקרוב. רצונו דדוקא אם יוכל להתפלל בעמידה ואם לאו קרן זויות מ"מ במלון עדיף משום תפלה מעומד:
(סקי"ג) דאיתא. זה תוספות טעם על טעמא דרמ"א והוא מתה"ד:

סימן צח

(ט"ז סק"א) ככהנים. שהיו מהלכים בכבש עקב בצד גודל והקשה ב"י למה מביא זאת הא קי"ל בש"ס דידן כמלאכים דהיינו זא"ז ותירץ הט"ז דמהירושלמי אנו למדין דכוונין דמלאכים הוי זה אצל זה כיון דמ"ד ככהנים הוי עקב בצד גודל ע"כ כמלאכים היינו זה אצל זה:

סימן צט

(ט"ז סק"א) הנץ החמה. מזה מוכח דשיכור אינו אונס והקשה ע"ז הב"י מדאמרינן בש"ס ההוא זוגא דרבנן:

(סק"ב) טפי והאמר ר"נ ל"ש אלא ששתה פי' וכיון דיין האיטלקי הוי משכר טפי הוי דינו כיותר מרביעית ע' תשובת ב"ח סימן ק"מ:

(שם) יין אלא ודאי דאיטלקי פי' דמש"ה הא דאמר השתא דאתית להכי כו' וא"צ לחלק בין איטלקי זה אינו להלכה אלא הלכה הוא כתירוץ ראשון:

(מ"א סק"ה) ג' מילין וכ"כ ר"ן. לפום מאי דאמר השתא דאתית להכי:

(שם) משמע דרכוב פירוש לענין דברביעית סגי במיל ברכוב כמו במהלך מדלא חילק ברביעית בין מהלך לרכוב ולא עוד דמשמע מהטור דעדיף רוכב ממהלך ביותר מרביעית ומהני ביה אפילו מיל לזה סיים המג"א ואפשר דמודה כו'. ומ"מ ק"ק איך אפשר דמודה למה לא כ' חילוק זה וי"ל בדוחק:

סימן קב

(מ"א סק"א) א"ש דגם כוונתו להתוס' אע"ג שפסקו דגם אחריו אסור מ"מ א"ש לפי שהם למדו מדכתיב עמכה מש"ה יכול להיות דגם מלאחריו מרחיק אבל הרא"ש דפסק ג"כ כהתו' ויליף מזה בגי' י"ב קשה:

(שם) בקו השוה. כלו' דקו השוה של כל צד היא ד"א ולפי שהוא בעיגול הוי י"ב:

(שם) ולהי"א לק"מ דס"ל דלפניו מרחיק כמלא עיניו ולא מיירי מלפניו מיהו הרא"ש לא ס"ל כך כמבואר מלשונו שהובא בט"ז סק"ב:

(ט"ז סק"ד) זקנה שאני זה תמוה דהש"ס שם מיירי ביום שמת והיה בן צ"ח שנים כמבואר בפסוק דחנה היה ביום שנתמנה שופט והוא שפט את ישראל ארבעים שנה וא"כ לא היה אז רק בן נ"ח וכן הקשו המחברים וצ"ע:

ס"א סק"ג. היושב. ולא תימא דקאי על העומד וקורא ק"ש אסור לישב תוך ד"א שלו וכדרך שהקשה הט"ז סק"ג:

סק"ד. בבה"כ בזה מתרץ הב"ח קושי' הטור שהובא בט"ז סק"ה:

מ"א סק"ו. שלא ילך הלאה. י"ל דבצדדים דשלפניו אסור כמו לפניו אלא יעמוד בצדו ולא ילך כ"כ עד שיהיה בצדדים שלפניו בתוך ד"א ומ"ש המג"א דכל שרואה כו' אע"ג דחוץ לד' אמות מותר אף ע"פ שרואה אותו היינו דחוץ לד"א לא אסרו שום דבר ומוטל על המתפלל שיהיה עיניו סגורים והמג"א יהיב טעמא על צדדים דלפניו שדינם כלפניו כיון שיכול לראותו לכן אסרו גם הצדדים תוך ד"א כן נ"ל ביאור דבריו וע' במחברים ונ"ל כמ"ש אע"ג דלעמוד מותר אפי' תוך ד"א לפניו ג"כ ס"ל להמג"א דהיינו דוקא אם כבר עמד שם או ישב תחלה ועמד ונ"מ בבה"כ דאסור לישב כמ"ש המ"א סק"ד ולעמוד מותר אבל לילך לשם אסור דמיתבטל כוונתו דקמ"ל הטור דה"ה בצדדים דשלפניו. מיהו משמע דהטור לא ס"ל הך דמג"א סק"ד דהא באותה סברא מתרץ הב"ח קושי' הטור ועיין שם ודוק:

סימן קג

(מג"א סק"א) לגמור פי' ששהה גם אחר שפסק הריח וע"י צירוף היה כשיעור לגמור וקמ"ל דלא תימא כיון שתחלת ההפסק היה באונס ה"ל כאלו היה הכל באונס:

(שם) סק"ד ס"ה. כמדומה שכוונתו שיתחיל עכ"פ מתחל' הברכה ולא ממקו' שפסק:

סק"ד עסי' י"ג. דכבוד הבריות דוחה איסור דרבנן:

סק"ו לת"ה לדחוק הת"ה מתמיה וז"ל לא ראינו בזמנינו אפי' מהמדקדקים שנהגו בזה (היינו בדין דסעיף ג') ובודאי א"א שלא אירע להם ד"ז ואם היו עושים כך צריכים לעקור רגליהם בתפלה ולחזור והיה הדבר נראה לרבים (ושא"א שלא אירע להם ד"ז) וק"ל:

סימן קד

(מ"א סק"א) עס"ג. היינו במג"א סק"ד ובסי' צ"ב סעיף ב' והוא שם במג"א סק"ב בשם הסמ"ג:

(שם) ואם חייב. פי' אם רשאי להחמיר ולסכן עצמו או לא:

סק"ב. לעקור. ר"ל כש"ץ כשמחזיר התפלה אינו אומר עושה שלום עד בקדיש תתקבל ואפ"ה הולך מן התיבה לספסל לישב ולומר תחנון במקומות שנוהגין לומר תחנון בישיבה:

ט"ז סק"א. ודחוהו משום דמי"ח קאמר. ר"ל דמשמע מהש"ס דההוא דמצאו בזויות אחרת בתפלת י"ח מיירי:

ט"ז סק"ב דיש בזה פלוגתא. היינו במים שותתין על ברכיו ויש מ"ד דחוזר לראש הכי מוקי רב אשי שם הפלוגתא:

מ"א סק"א. לתחלת הברכה ע"ש בש"ע סעיף ה' ומש"ש:

ט"ז סק"ג. שאין דעת הפוסקים כן דהרי בהפסקות המבוארו' בסי' זה יש בהן שבח כגון לשאול בשלו' מלך א"ה ואפ"ה אינו חוזר לראש בלא שהה כדי לגמור. וגם בלא"ה כ' הט"ז בסמוך אח"כ דאין חלוק בין שח ובין הפסק בשתיקה:

שם וע"ק לי הבנת ב"י. כבר כ' קושי' זו בריש דבריו ולא שנאה כאן אלא בשביל דבר שנתחדש בה דהיינו מה שכ' שאין לחלק בין הפסק שיחה ובין הפסק שתיקה:

(שם) שוין להוא שטה של הטור דאותה שטה אין מחלקת בין ק"ש ומגיל' ואינך לתפלה אלא ס"ל דכולם שוים ואין חילוק רק בין אונס או לא והובא בט"ז סק"ב:

(שם) בשח באמצע ברכה ותיכף מה שדקדק לכתוב באמצע ברכה משום דודאי באם שח בין ברכה לברכה א"א לאוקמי דברי הרר"ג מדמסתפק אם צריך לחזור או לא ואת"ל כו' משמע דספק הראשון הוא אם יחזור להתפלל כלל והרי להבנת ב"י דמיירי איך מורין לו תיכף אחר השיחה א"כ פשיטא דצריך להתפלל עכ"פ ממקום ששח וק"ל אע"כ דמיירי ששח באמצע ברכה ומסתפק אם צריך לחזור או לא ר"ל שיגמור תפלתו ממקום שפסק ואת"ל כו':

(שם) היה לו לומר או חוזר לתחלת הברכה דלשון לאותה ברכה משמע שכבר אמר ברכות אחרות אלא ה"ל לכתוב לתחלת:

(שם) י"ח כגון יעלה ויבא. לא נזכר בסי' קי"ד מדין יעלה ויבא הוא בסי' תק"ב והט"ז נקט מחד מינייהו כי דין יעלה ויבא ודין גשם שבסי' קי"ד שוים ועוד דבב"י הזכיר גם בסי' קי"ד מיעלה ויבא:

מ"א סק"ו. ס"ז דאם שח במזיד חוזר. באמת לא מיירי שם בדין שח אלא ר"ל דשח במזיד נלמד מהך דהתם כמ"ש הב"ח הובא בט"ז סק"ג:

(שם) המטונפות דאזיל וקרי ק"ש כי מטא למבואות המטונפות אישתיק אמר ליה לר' יוחנן להיכן אהדר א"ל אם שהית כדי לגמור את כולה תחזור לראש ע"כ הרי דאע"ג ששח בשאלתו לר' יוחנן מ"מ אם לא שהה כדי לגמור א"צ לחזור:

ט"ז סק"ג קי"ד נכתב טעם. תימה דשם לא כתב כלום וכן תמה בא"ר:

(שם) שהה או שח הכל מבעי' ליה ר"ל לא כהב"י דהרר"ג רק בשח מיירי. אך קשה דאפילו לפי' הט"ז שכבר גמר תפלתו מה יש לך לספק בשהה בלא שח ודאי דאם שהה לגמור כולה דקי"ל חוזר לראש מה מהני תפלתו שהתפלל ובודאי צריך לחזור להתפלל ואם לא שהה כדי לגמור אפי' לכתחלה מורין לו לגמור תפלתו ממקום שפסק ויפה להתפלל. ולע"ד שלשון זה שבט"ז כאן הוא ט"ס ואין הספק רק בשח ולא בשהה. ואפי' בשח אין הספק אלא בשח באמצע הברכה מי נימא כיון דקלקל נוסח הברכה בשיחה שלו ה"ל כאלו לא אמר אותה ברכה כלל משא"כ בשח בין ברכה לברכה וכמ"ש הט"ז בסוף דבריו ומ"ש הט"ז כאן הכל מבעיא ליה אין ר"ל בין ששהה בין בשח אלא בין בשוגג בין במזיד וק"ל:

(שם) אם עקר רגליו נמצא פי' בשוגג אבל במזיד אפי' לא עקר כיון שדומה זה לדין יעלה ויבא

(שם) ונ"ל עוד אם שח בין. ר"ל שאין הרר"ג מדבר רק בשח באמצע הברכה אבל בין ברכה לברכה אפי' אם נזכר תיכף אחר השיחה מורין לו לגמור תפלתו ואינו חוזר לראש:

(שם) א"צ תיקון כלומר אין לספק כלל אם יחזור לראש והרר"ג לא מיירי רק באמצע. ובלא"ה מוכח כך מדברי הרר"ג בספק ראשון אם יחזור או לא ואת"ל כו' ואי בשח בין ברכה לברכה ואח"כ גמר תפלתו אין כאן רק ספק א' אי חוזר (לראש) אי לא דאם איתא דחוזר דודאי חוזר לראש דאי ממקום שפסק הרי כבר התפלל וק"ל:

(שם) ומש"ה אמרינן אם אפשר לקצר יקצר. לשון זה אין לו ביאור ונראה שהוא ט"ס ומיותר:

בט"ז שם. דשיחה אינו מפסקת אלא זה נתינת טעם על ראש דבריו דשח בין ברכה לברכה א"צ תיקון:

סימן קה

מ"א סק"ב מתפלל דאי רוצה לחזור בלא"ה צריך לשהות כדי הילוך ד"א אפילו בלי תפלה אחרת כמבואר בסי' קך"ג:

סימן קו

מ"א סק"א בעמידה. בא ליתן טעם אפי' למ"ד תפלה דאורייתא עיין ט"ז. ועיין בעצי ארזים סי' ס"ה סק"ב:

ש"ע סעיף ג ברמ"א ואם אין השעה עוברת. זה מיירי גם בלומד יחידי והוא מהר"ן דכתב דהא דאמר ר' יוחנן כגון אנו מפסיקין בין לק"ש בין לתפלה מיירי באין שהות דאי יש שהות למה מפסיק וכי אסור ללמוד קודם התפלה עכ"ל ובזה תבין דברי המג"א:

סימן קז

ט"ז סק"א. כולהי ס"ל דר' יוחנן דהא דאמר ר"א ברכות דף ך"א ספק התפלל לא יחזור ויתפלל אמר עליה ר' יוחנן הלואי שיתפלל אדם כל היום כולו ומ"ש הט"ז במימרא דנזכר באמצע זהו דין שבש"ע ס"ס זה: ומ"ש במימרא דאם יודע לחדש הוא מה שאמר התפלל ונכנס לבה"כ ומצא צבור שמתפללין אם יכול לחדש בה דבר יחזור ויתפלל ואם לאו אל יתפלל:

שם מספק ממילא ע"י חידוש מותר. וההוא דפוסק אפי' באמצע ברכה מיירי באין יכול לחדש. ומ"ש נדבה מותר בכל גווני ליחיד היינו מימרא דר' יוחנן הלואי כו' ומ"ש ובדרך חובה אסור כו' היינו מימרא דפוסק אפילו באמצע ברכה כיון דהתחיל אדעתא דחובה ואין יודע לחדש אסור לו לגמור בתורת נדבה. מה שהקש' ב"י דהיה לו לרי"ף כו'. הב"י ס"ל דיחיד בחובה אפי' חידוש לא מהני כמימרא דפוסק אפי' באמצע ברכה ומשמע ליה להב"י אפי' יכול לחדש וההיא דנכנס לבה"כ ס"ל להב"י דמתפלל בנדבה ואם היה שלא בבה"כ א"צ חידוש וכיון שהוא בצבור בבה"כ צריך חידוש כך ס"ל להב"י מש"ה הקשה כיון דדין יחיד שהוא מימר' דר' יוחנן יש בו חילוק בין אם היחיד מתפלל ביחיד ובין אם מתפלל בצבור א"כ אצל מה שכתב הרי"ף דההוא דר' יוחנן ביחיד אבל בצבור אין להם להתפלל בין חובה בין נדבה שם הו"ל להביא מימרא זו להודיע דהך דר' יוחנן יש עוד חילוק בין יחיד לצבור דהיינו דיחי' המתפלל ביחיד א"צ חידוש וכשמתפלל בצבור צריך חידוש ומתוך קושיא זו הוכיח הב"י דיחיד בנדבה צריך חידוש אפילו כשמתפלל ביחיד ע"ש. וע"ז תירץ הט"ז דבאמת חידוש מהני ליחיד בדרך חובה דלא כהב"י. וגם בנכנס לבה"כ אין לו היתר בתורת נדבה משום דנראה כמתפלל עמהם לשם חובה ולכן אין לו היתר אלא לחדש כיון דהחידוש מהני גם בחובה וא"כ אין לו להרי"ף להסמיך כלל בקושי' הב"י דהרי ר' יוחנן מיירי בנדבה ורב יודא מיירי בחובה ובחובה אין חילוק כלל בין מתפלל ביחיד או בצבור דתרווייהו ע"י חידוש שרי ובלא חידוש לא ומ"ש הרב"י דדוקא בצבור צריך חידוש אבל ביחיד לא ר"ל משום דאפשר לו להתפלל נדבה אבל בלשם חובה אין חילוק בין יחיד לצבור ואי משום דבנדבה יחיד א"צ חידוש כשמתפלל ביחיד וכשמתפלל בציבור צריך חידוש משום דאסור להתפלל נדבה אין זה נחשב כלל

חילוק בין יחיד לציבור דאין הטעם רק משום מראית עין דנראה כמתפלל לשם חובה כמ"ש הט"ז אח"כ ודו"ק:

מ"א סק"ג בערבית. פירוש דלא שייך הטעם דהתחיל אדעתא דחובה דהרי ת"ע רשות: (בט"ז סק"א) ורבינו האי ס"ל דאפילו בנדבה. עד עכשיו פירש הט"ז ב' שיטות שיטות הר"י ושיטת הרי"ף ועכשיו מתחיל לפרש שיטה ג' שהוא שיטת רב האי ומ"ש דאפילו בנדבה צריך חידוש היינו מימרא דר' יוחנן ומיירי בחידוש דווקא ומ"ש אבל בחובה לא מהני חידוש היינו מימרא דפוסק אפילו באמצע ברכה ואפי' יכול לחדש מיירי:

סימן קח

ט"ז סק"ב כמ"ש סי' רפ"ז בהבדלה צריך להגיה סי' רצ"ב והוא בטור שם והמחבר כ' דין ההוא בסי' זה סעיף י' אבל הטור לא כתבו בסי' זה ולכן דין זה דאם הפך שלמדו הב"י מדין דשכח מנחה כו' הזכיר הט"ז סי' רצ"ב דמשם למדו הב"י:

מ"א סק"ב אסקינן בקושיא. ר"ל אדינא דהבדיל בראשונה רק שהרא"ש כתב כיון דלא אמר לשון תיובתא אלא לשון קשיא לא נדחה מהלכ':

שם בקמייתא כמאן דלא. סבר המקשה דמש"ה ראשונה לא עלתה לפי שראשונה הוא תפילת מוצאי שבת ולא הבדיל בה הוי כמאן דלא צלי ואהא פריך דתנן אם שכח הבדלה אין מחזירין אותו ואסיק בקושיא ואהא כתב הרא"ש דיש לתרץ דאע"ג דכמאן דצלי דמי מ"מ בשביל דגלי דעתיה כו' משא"כ כשלא הבדיל בשתיהן או הבדיל בשתיהן דליכא גילוי דעת יצא:

שם ואח"כ אמר אשרי המג"א לשיטתיה באות ה' דס"ל דאין לומר אשרי מיהו י"ל אפילו לרמ"א הוי גילוי דעת כיון דהתפלל תחילה בלא אשרי:

מ"א סק"ג השני'. דכל זמן שיש על אדם חיוב תפילה אסור לו לאכול קודם אבל אם התחיל אינו פוסק אפילו למ"ד דס"ל בסי' פ"ט קודם תפלת שחרית אם התחיל לאכול מפסיק היינו מטעם דלא תאכלו על הדם אבל במנחה בסי' רל"ב אינו פוסק והא דמי לסי' רל"ב דהא כבר התפלל על דמו וזו לתשלומי ערבית הוא:

סק"ה אשרי בערבית. ר"ל אבל אחר מנחה שרי ודלא כהב"ח ואח"כ סיים דשאני יה"כ שהוא ברצון ומש"ה אומרים אחר מנחה אבל בשאר ימים אסור כמשמעות הזהר:

ט"ז סק"ג דהנהו תרווייהו צריכי. כלומר דיש ג' בבות וזה הבבא שדילג נלמדוה שפיר מאלו אבל א' מאלו השנים אי לא הוי כתב להו לא היו נלמדים מהשנים האחרים:

שם דכיון דמערבית ר"ל ושם אינו אומר רק פעם א' אשרי ה"א דגם בשחרית די בפעם א' אשרי:

סק"ד שאין יכול להזכיר אין להקשות הא בלא"ה כיון דכבר עבר מנחה תו לא הו"ל תפלה הסמוכה ז"א דמוסף זמנה כל היום והוי שפיר תפלה הסמוכה:

שם ככל התשלומין. כמו שכח מנחה בשבת מתפלל במ"ש שתים של חול:

מ"א סק"י בסי' רס"ג סט"ו כצ"ל ור"ל דשם מבואר כשמתפללים הקהל ערבית של שבת אסור ליחיד להתפלל באותו בה"כ מנחה ומכ"ש הוא עצמו כשהתפלל ערבית בשבת אסור לו שוב להתפלל מנחה משא"כ בחול כיון דמנחה וערבית תפלתן שוות אין קפידה:

שם דבר"ח יזכיר. קשה דהא היינו דינו דרמ"א סעיף ט' דמתפלל ערבית שתים של ר"ח. וי"ל דקמ"ל המג"א הכא אע"ג דעדיין יום הוא יתפלל של ר"ח כיון שכבר קיבל ר"ח. ומיהו הראי' מסי' תכ"ב איני מבין וכמדומ' שהוא ט"ס ודו"ק ומ"ש עס"ס זה נראה דכוונתו לרמ"א שהבאתי וכלומר דאין חילוק בין זה להתם אע"ג דעדיין יום הוא וכמ"ש וק"ל:

סקי"א דשכחה דזה דמי לשכחה כיון שחושב שעדיין יהיה לו פנאי כן הוא במקור הדין בנ"י פרק כיצד הרגל:

שם דכתב מחלוקת. במי שנשבע לעשות דבר תורה שינה ולא עשהו מיד כי אמר בלבו עדיין יש לי פנאי וביומא דמישלם שנה שכח או נאנס י"א דלא הוי אונס משום דהיה לו לעשותו מיד ולא להמתין עד סוף וא"כ ה"נ היה לו להתפלל תיכף בתחלת זמן התפל' ולא הוי אונס אף שחישב שעדיין יש לו פנאי:

שם האגודה מהא שמביא הש"ס גיטין דף ע"ד בדין קונה בית בעיר חומה שיש רשות למוכר לפדותו כל השנה ולא אח"כ והיה רגיל הלוקח ליטמן ביום שנשלם שנה שצא ימצאנו המוכר ליתן לו מעותיו התקין הלל שיהא זורק המעות ללשכה אחת שעשה וילך לתוך ביתו וקשה למה הוצרך הלל לתקנה הא בלא"ה הרי היה אונס ביום האחרון א"ו דבה"ג לא מיקרי אונס דה"ל לעשותו בתחלה כמ"ש הב"י טע"ז לא ידעתי כעת מקומו בב"י והצד הסברא במוכר בית והתנה להחזירו תוך שנה וכההוא דערי חומה ודאי מסתברא דאין האונס מועיל כדברי המג"א אבל בהלוהו והתנה אפי' במעכשיו באופן שאין בו אסמכתא כמבואר בח"מ סי' ר"ז יש לדון בדבר אם האונס מועיל או לא וזה מתוך דברי הש"ך ח"מ בסימן כ"א במה שחילק בההוא דאונס כמאן דלא עביד ע"ש ואין מקום להאריך כאן ודו"ק:

שם סקי"ב וז"ל והא דאמרינן הטור כ"כ על דעת התוס' שהובא בט"ז סקי"א שאם שכח יעלה ויבא בר"ח במנחה לא יתפלל ערבית שתים משום שלא ירויח ואהא כתב לשון זה: שם בדיעבד וצ"ע והט"ז סק"ח פשיטא ליה דלא יצא:

שם הא י"א דאפי' בליל ב'. סברא זו הובא בתוס' ס"פ תפלת השחר וסתרהו. ומ"ש המג"א אלא שגם בחדש חסר כו' כלומר לא מבעיא כשהוא מלא דאז ר"ח ב' ימים ושכח יעלה ויבא בערבית יום ראשון אין מחזירין אותו דהא יאמרנו בערבית של יום ב' אלא אפי' כשהוא חסר נמי אין מחזירין אבל אם שכח בערבית דיום ב' לא מיירי הש"ס כלל וי"א דמחזירין:

שם ובכ"ה כתב בשם חכם ואין ספר כנה"ג לפני וכמדומה דכה"ג כאן מיירי בדין הראשון של המג"א ובסי' תכ"ב פלפל בשני הדינים ופסק דאין לחזור והמ"א חולק וס"ל דדוקא בדין ראשון אין מחזירין אבל בשני מחזירין מכח ראיה שלו די"א דאפי' בליל שני מחזירין והכא לכ"ע מחזירין כיון דיממא הוא:

סקי"ד וכמ"ש ר"ס זה. היינו מ"ש במ"א סק"ב דדוקא ג"ד ממש בעינן וחולק המג"א אהט"ז תק"י:

סקט"ז בליל י"ט שני. פי' אם שכח להזכיר י"ט במנחה דיום א' יתפלל ערבית שתים אפי' להתוס' דהא ירויח שיזכיר י"ט וכן בטל ומטר שלא הזכיר במנחה ירויח בערבית שיזכיר טל ומטר:

סימן קט

ש"ע או לקדיש. לכאורה יש לפרש דה"ק או אם נכנס אחר קדוש' צריך לשער אם יגמור קודם שיגיע ש"ץ לקדיש שאחר התפלה אלא דז"א דהכא לא מיירי בנכנס אחר קדושה עד אח"כ וכתב שם שצריך לשער עד שיגיע ש"ץ למודים שהוא קודם הקדי' לכן פי' המג"א סק"א או שנכנס כשמתפללין ערבית שאין שם לא קדושה ולא מודים צריך לשער עד שיגיע ש"ץ לקדיש ובכל אלו הטעם משום דא"א לאמרו ביחיד ובמודים אע"ג דיחיד אומרו יש שם טעם אחר לפי שצריך לשחות בשעה שהצבור שוחין ואין נכון שישח' האדם באמצע תפלתו כמ"ש הט"ז סק"ב או כמ"ש המ"א בסק"ו מש"ה יש היתר במודים אם משער שיגיע למודים בשוה עם הצבור או שיגיע לאיזה ברכה ששוחין בה בעת שיגיע ש"ץ למודים דממילא ישחה עם הצבור וכל זה הוא לכתחלה אסור לו לסמוך ולומר שכשיגיע ש"ץ למודים ישחה באמצע התפל' אבל בדיעבד כגון שסיים גאל ישראל

וצריך לסמוך גאולה לתפלה אז ישחה אפילו בברכות שאין שוחין אך דוקא באמצען זה המשך דברי המחבר:

(רמ"א) והוא הדין אמן דהאל הקדוש. הוא פלוגת' אמחבר דאיהו אינו חושש לאמנים אלו דהא כ' אם נכנס אחר קדושה ישער עד שיגיע ש"ץ למודים ולא קפיד אשומע תפלה. וטעמא משום דכתב בב"י דהבבלי פליג אירושלמי ואינו חושש להנך אמנים ע"ש:

מ"א סק"ב ומשמע דיכול. כלומר שא"צ לגמור כשאומרים ש"ץ יתגדל כדי שיוכל לענות אמן אלא אפי' גומר כשאומרים הצבור אמן יש"ר והוא מחמת תפלתו לא שמע הקדיש מפי הש"ץ דבכה"ג אינו אומר אמן רק יש"ר בלבד נמי סגי ואהא סיים ועסקי' צ"ו בהגה"ה כוונתו למ"ש שם במג"א סק"ה ועמש"ש דכשנתן לב שהש"ץ אומר יתגדל יכול גם לענות אמן והכא מיירי נמי בכה"ג אבל אסור לו לבטל עניית אמן משום דאמן כקדיש ולא קאמר המרדכי ואגודה אלא שיכול להתפלל עד שיתחיל ש"ץ יש"ר ולעולם שהוא יענה גם אמן משום שנתן לבו וכאמור:

שם סי' נ"ו בשם הב"ש הוא שם במג"א סק"א דאיש"ר עדיף מקדושה ומודים ע"ש. ולפ"ז משמע דה"ה אם בא קודם קדושה ואם ימתין עד אחר קדושה לא יוכל לענות אמן יהא שמיה רבא יתחיל קודם קדושה ומה דאסברא המג"א להאי דינא בבא אחר קדושה משום דאורחא דמלתא דכשיתחיל אחר קדושה מיד יוכל לגמור תפלתו קודם איש"ר לכן ימתין על קדושה וק"ל:

שם דתפלת צבור עדיפא. אע"ג דבכל סי' זה אם אינו יכול לגמור קודם קדיש או קדושה לא יתפלל עם הצבור משום דזה לא הוי ממש תפלת ציבור כיון שבא באמצע התפלה ודוחק כ"כ פרי מגדים:

שם דבקדושה פליגי בגמרא חד מ"ד ס"ל שא"צ להמתין על קדושה:

(מ"א סק"ד) ועס"ב. כוונתו שלא תאמר דהתיקון המבואר בסעיף ב' שיגמור ברכת האל הקדוש ושומע תפלה בשוה עם הש"ץ מועיל לכתחילה ומש"ה לא הגיה רמ"א כאן כלום לז"א שאינו כך דהא בסעיף ב' הגיה רמ"א דלכתחילה לא יתחיל עד שיאמר האל הקדוש וממילא דה"ה לשומע תפלה:

סק"ה כמ"ש סי' ס"ו כצ"ל והיא שם בסעיף ט':

ס"ק ח' עם הש"ץ. ק"ק על המג"א סי' נ"א סק"ב שנסתפק לומר דאפי' כשמסיים בשוה עם הש"ץ מחוייב לענות אמן וע"ש:

(שם) דבמקום. זה אינו נמשך לדעיל אלא הוקשה לו הא המחבר בסעיף א' לא חשש כלל להנך אמני' וכמו שכתבתי באות ב' וא"כ למה הזכירה כאן וזהו שסיים עס"א וע"ז תירץ

דבמקום כו' משא"כ בסעיף א' אין מורין לו להמתין בתפלתו על אמנים אלו דטוב יותר להתפלל מידי דחשוב קצת כמו תפלת צבור בשעה שהש"ץ מתפלל או אפשר טריחא ליה להמתין:

סק"ט ולשמוע. ר"ל נוסח נקדש עד קדוש צריך לשמוע מהש"ץ ולא לאומרו וזה יצטרך לאומרו בעצמו עם הש"ץ ולפי מה שנשתרבב עתה המנהג באשכנזים שאומרים הצבור נקדש עם הש"ץ א"כ מותר גם לכתחלה להתחיל להתפלל עם הש"ץ. ומנהג זה כמדומה שנשתרבב על פי דברי הטורי זהב סימן קכ"ה אלא שדברי הטורי זהב שם צ"ע שהוא מביא ראיה מכאן והרי כאן דוקא בדיעבד ולא לכתחלה וכן הקשה פרי מגדים ז"ל וצ"ע במנהג זה:

סימן קי

מ"א סק"ג בשאר תפלות. ר"ל בתפלת י"ח שהתירו לפעמים להתפלל מיושב:

סק"ו שלא יהא נרא' כי כל מה שאמר בהביננו במלות קצרות הוא מעין ברכות י"ח ויחשבו שגם הבדלה היא ברכה בפ"ע:

ט"ז סק"ב. להכריע בין דחק. פי' משום דהתירא דפועלים אינו בכלל שעת הדחק כלל אלא שהתירו להם משום פסידא דבעה"ב וממילא כיון שהכרי' בש"ס שאין להתפלל הביננו אלא בדחק אין היתר לפועלים ואע"ג דר"ג גופיה מודה בפועלים וא"כ נהי דשלא בשעת הדחק קי"ל כר"ג מ"מ שרי לפועלים. הא ליתא דכיון דלייט עלה אביי משמע דס"ל לאביי דאין לסמוך כלל אקולא דהביננו ואפי' במקום דמודה ר"ג ולא התיר אלא בדחק ממילא בפועלים לא והכי ס"ל להרי"ף והרא"ש ומש"ה הרמב"ם דפסק היתר' בפועלים כתב עליו הטור דס"ל דהיתרא בפועלים הוא ג"כ בכלל שעת הדחק זהו כוונת הט"ז ובחנם נתקשה הרב פרי מגדים ז"ל:

מ"א סק"י תקס"ה. דאע"ג שהוא יחיד מ"מ א"א שלא יהיה א' בסוף העולם הולך ג"כ לדרך ובמ"ש המג"א שם בסי' תקנ"א:

ט"ז סק"ז עם אחרים נראה דר"ל עם השייר' ביחד ואפי' אם הולך יחידי לא פלוג ודו"ק:

סימן קיא

רמ"א ס"א וכן נוהגין. עיין סי' ס"ו במג"א סקי"ד ובדברינו שם:

מ"א סק"ד שומע תפלה. עדיך כל בשר יבואו ושאר פסוקים שהיו רגילים לומר במנחה ומוסף קודם ש"ע:

סימן קיג

ט"ז סק"א וחיישינן ליוהר'. זהו תירוץ בפ"ע כלומר ועוד דחיישינן ליוהר':
סק"ג נמצא שכשאומר. פסק הוא זה כלומר נמצא לתירוץ זה מצד הדין שכשאומר אתה גבור כו':
מ"א סק"ח ובאגודה דלרמ"א אין איסור זה אלא משום מראית עין אבל לאגודה מדינא הוא כי צריך לכרוע דוקא בברוך ולא שתהיה הכריעה מתחלה קודם ברוך:
ט"ז סק"ד וכשאומר הכל מודים פי' לפעמים אומר בגמרא הכל מודים ואין פירוש שמודים לפלוני אלא כ"ע שוין דאז לא שייך לשון הכנעה אלא לשון שבח שמשבחין דין זה ומה שסיים הט"ז מש"ה בהלל כו' אינו מוכרח כך הוא בהלל ואינך אף שהכל מודים היינו להקב"ה וא"כ שייך לשון הכנעה נמי אלא כוונת הט"ז מש"ה פי' כיון שמצינו לשון מודים לפעמים הוא שבח לכן גם בהלל ואינך מסתבר טפי שהוא לשון שבח לכן אין לכרוע בהם:
מ"א סק"ג ס"ס נ"א. ע"ש במג"א סק"ח:
סק"ו ק"נ וצ"ע שם מיירי שמשתחוה לפניו כמו שמשתחוין לכל שר ובזה ליכא מראית עין משא"כ כריעה דמודים צ"ע:
ס"ק ז לא קאי. בלא"ה לק"מ דהא כתב המחבר דדוקא בתפלה קפדינן אלא דהאמת מתרץ לא קאי אלא על הדבר הזה:

סימן קיד

מ"א סק"ג ר"ס רל"ו בא לתרץ תירוץ למה שהוצרך בערבית לטעם אחר משום דאע"ג דגם בערבית צריך להסמיך גאולה לתפלה מ"מ להכריז מה שהוא צורך התפלה שרי כמ"ש בסי' רנ"ו:
ט"ז סק"ד שלא יהיה דבר מעורב פי' זה מזכיר וזה אינו מזכיר:
שם דלא כב"י כו' שאף שהצבור. כוונתו שהב"י מפרש שירושלמי הזה מיירי גם בצבו' ומזה נמשך לו שיש חילוק גם בצבור בין גשם לטל וחולק הט"ז ע"ז אלא דהירושלמי ביחיד מיירי אבל בצבור אין חילוק. ודע דדברי הב"י במקומן צ"ע קצת ואין להאריך:
מ"א סק"ב בלחש פי' אפילו מזכיר הש"ץ בתפלת לחש בקול רם לא מהני:
שם וכ"מ סעיף ג'. מדכתב דמפסיקין במנחה משום דא"א להכריז שלא יאמרו משיב הרוח ע"ש וק' יאמר הש"ץ בתפלת לחש בקול רם ורב להושיע: מכלכל חיים א"ו דזה לא מהני:

סק"ג משיב. באמת מבואר בב"י דאינם אומרים רק מוריד הטל וכן מבואר בש"ע מדכתב אם אמר משיב הרוח בימות החמה אין מחזירין אותו והוא מהש"ס הרי דלכתחלה לא. והמג"א נמשך אחר הב"ח שכ' כן וע"ש:

סק"ד שיהא לברכה. משום דאמרינן בש"ס דטל דברכה נעצר:

סק"ו קי"ז דבשאלה אם טעה יש מקום שאין מחזירין כגון ארץ אחת כולה וטעה יחיד כמבואר שם משא"כ בהזכרה מחזירין בכל גווני:

ט"ז סקי"ב ומסיק לא ידענא אי חתים. ר"ל אי חתים מקדש ישראל ור"ח כי בשבת וי"ט אם שכח בברכת המזון יעלה ויבא אומר ברוך שנתן כו' וחותם ברוך מקדש השבת וכן ביו"ט והטעם משום דבבהמ"ז חובה בשבת וי"ט דא"א דלא אכיל דחובה הוא לו לאכול ודין זה הוא לקמן סי' קפ"ח סעיף כ' סעיף ז' ושם יש חילוק בין לא פתח הטוב והמטיב ובין פתח ע"ש:

שם מביא ב"י דברי ר"י בזה דגם בעל הניסים וענינו כלומר ושם ודאי לא שייך פירושו של הלבוש וק"ל. ודע דמ"ש הט"ז מביא ב"י דברי ר"י כו' הוא ט"ס דאדרבא ר"י ס"ל דבעל הניסים וענינו כיון דאם לא אמרו אין מחזירין אותו אז תיכף שסיים הברכה אין לאומרו וכמו שהביא הט"ז בתחלה אלא צריך לגרום רבינו אלחנן דהכי ס"ל וכוותיה פסק הטור סי' רצ"ד דאפי' בהנך דאין מחזירין אם נזכר קודם שסיים הברכה יאמרנה:

מ"א סקי"ב מצ"פ דהרי בשבת עיין כנסת יחזקאל:

ט"ז סקי"ג ר' יודא פליג שם. ועיין נודע ביהודה סי' כ"ו:

שם דלא מצינו בירושלמי פי' הירושלמי דנקט הל' יום לא הזכיר שאלה והגמ' דהזכיר שאלה הא לא הזכי' ל' יום אלא צ' פעמים:

סקי"ג תונבא. פי' שגעון:

סימן קטז

ט"ז סק"א דאין כאן. ומשמע לשון רמ"א דתופס חומרת שני התירוצים ואסור בהבדלה לכ"ע אבל לדברי הט"ז תלוי הבדלה בפלוגתא:

סימן קיז

מ"א סק"ג מעין כמו שרשאי להוסיף בש"ת כל הדברים ה"נ בכל ברכה יכול להוסיף מעין אותה ברכה א"כ כי היכי דמותר לומר בש"ת כך יהיה מותר בברכת השנים:

סימן קיט

ט"ז סק"ב ואח"כ יתפלל. פי' תפלת י"ח:
שם דבש"ע לא זכר כלל. אע"פ שהזכירו הש"ע בסעיף ב' היינו לחלק בין צורך יחיד לצורך רבים אבל שיהיה חילוק בין המקומות לא ס"ל לש"ע ולכן ליכא אלא ג' דינים ואמנם נראה שהמ"א ס"ק ד' חולק ע"ז ואין להאריך:
מ"א סק"ה שם ס"ז. שביאר שם מה נקרא טעה שצריך לחזור:
ט"ז סק"ג כלומר דאין להם סדר להיות כולם כברכה א' לענין שצריך לחזור לאתה חונן אבל יש להם סדר לענין שצריך לאומרם על הסדר:
מ"א סק"ז לבד יצא. ונ"מ שאין צריך לאומרה ברכה בפ"ע אחר בשלום כמ"ש המ"א אח"כ:
שם דהוי אשאר ברכות. שצריך לאומרו על הסדר כתבוה בש"ע סעיף ג':
שם ענינו צ"ל אח"כ רפאינו. פי' ואם נאמר דכמו דאם לא אמרה כלל אין מחזירין ה"ה אם לא אמרה במקומה צ"ל ע"כ הא דאם יאמר ענינו צ"ל רפאינו הוא משום דאע"ג דבענינו אין הסדר מעכב מ"מ ברכת רפאינו יהי' נקרא שלא במקומה כיון דבתענית מקומה אחר רפאינו והיום אומרה קודם ענינו ואע"ג דביום שאינו תענית מקום רפאינו הוא אחר ראה נא מ"מ בתר התענית אזלינן. א"כ ק"ו כאן כו' וענין הק"ו הוא משום שני דברים חדא דבכאן ראה נא שלא במקומה דאין מקומה אחר עננו לא בתענית ולא ביום שאינו תענית ב' דבכאן הוי ראה נא שלא כסדר וגם רפאינו משום דמקומה אחר ענינו בתענית והוא אמרה אחר ראה נא וק"ל:

סימן קכ

ש"ע במנחה. אלא מתחילין ואשי ישראל ועיין טעמיה בטור וב"י באורך:

סימן קכג

מ"א סק"ד ועל. אלא יהפוך פניו למזרח ויאמר ועל כל ישראל:
ס"ק ו' פסיעות עיין ב"י. נלמדו מפסוק ורגליהם רגל ישרה רגליהם תרי רגל חד ואמר עוד וכף רגליהם ככף רגל וגו' הרי ששה:
שם צ"ה ס"א. ר"ל דאי משום ו' פסיעות לאחריה צריך לחזור למקומו דהא איכא ג' פסיעות בש"ע סי' צ"ה קודם התפילה הרי ו' ותו דאיכא ג' פסיעות שבמ"א סי' קכ"ה סק"ב ע"ש ומה שהראה עוד לסי' קל"א היא במג"א שם סק"ה דמ"מ משום תחנון שיהיה מיושב יחזור למקומו לישב ע"ש:

סק"ז תכ"ו. כוונתו דאפי' ביחיד יש לגמגם מהא דקי"ל עבירות שהתוודה עליהם בי"כ שעבר יכול לחזור ולהתודו' ולא קי"ל כמ"ד בש"ס דהוי ככלב שב על קיאו וא"כ עכ"פ בש"ץ וודאי אין קפידא:

ט"ז סק"ה קדוש' הב"ח הבין דלחזור למקומו ולהחזיר פניו הכל א' וא"כ פסק זה סותר בתרתי לדברי המחבר חדא דהמחבר כתב דלכל הפחות עד שיתחיל ש"ץ וכאן קאמר עד שיסיים ש"ץ ותו דהמחבר אומר לכתחלה עד קדוש' וכאן אפי' לכתחלה א"צ לכן תירץ הט"ז דלחזור למקומו שאני:

מ"א סק"ט יחשדוהו תירץ ג"כ כהט"ז רק שכתב טעם אחר דכשמחזיר פניו מגונה בעיני כל הרואים ויחשדוהו שדילג אבל כשאינו מחזיר פניו אף שפסע הפסיעות לאחוריו אינו ניכר כ"כ:

שם כשמתחיל נראה דס"ל דלשון שיסיים ש"ץ לאו דוקא אלא הכוונה כשמתחיל ש"ץ לא הוי קשיא ליה להמג"א רק קושיא שניה שכתבתי באות ה' וע"ז תירץ כתירוץ הט"ז דהתם לחזור למקומו צריך לכתחלה עד קדושה והכא לחזור פניו אפי' לכתחלה די כשמתחיל הש"ץ:

סימן קכד

מ"א סק"ג לדבריך שאמר ר' יהושע לר"ג לדבריך שאתה אומר שהש"ץ מוציא אפילו הבקי למה הצבור כו' ומוכיח המ"א מזה דל"ח בש"ץ לקטני אמנה דהא אין הטעם רק להסדיר ובכל השנה א"צ להסדיר ואח"כ כתב ומ"מ צ"ע כו' סותר הראיי' דהא ע"כ דש"ץ טוב להסדיר בכל השנה וכמו בסי' קל"ט לענין קריאת התורה ומש"ה לא שרי בלי דחק מטעם להסדיר:

סק"ה שהות. פי' דאע"ג דמיירי שהשעה דחוקה שיראים שיעבור זמן התפלה מ"מ אינה דחוקה כ"כ ולכן צוה מהרי"ל שאחד מהן יתפלל אח"כ כדי שיענה אמן או שיקראו אחד שכבר התפלל אבל אם השעה דחוקה ביותר שצריכים כולם להתפלל תיכף וגם אין פנאי לבקש מי שכבר התפלל מותר:

סק"ו פעם דהתם הטעם משום ברכה לבטלה כיון שכבר התפלל הש"ץ בלחש ועכשיו אינו מתפלל רק להשומעים מש"ה אם אין ט' מכוונים קרוב לברכה לבטלה משא"כ הכא שהש"ץ מתפלל רק פעם א':

ט"ז סק"ד פלוגתא אלא בחזרת ש"ץ י"ח שבזה חייב. ר"ל שזה הוא דבר ממוצע משום דחמור משאר ברכות דשם אינו מחויב להשתדל לענות אמן ובהא חייב לענות אמן

כמבואר בסעיף ז' וקיל ממי שהוא חייב בברכה שהרי כבר יצא. וכיון שהוא דבר ממוצע פליגי בה מר מדמה להאי ומר להאי:

שם לענות אמן ואף הר"י ודאי ס"ל פירוש וכיון דבהא דוקא פליגי ולא בשאר ברכות ע"כ ולא התיר הר"י לעשות כן לכתחילה ואע"פ שאינו מחויב בברכה רק הר"י מיעט ד"ז מדין אמן יתומ' אבל לכתחל' יש איסור וא"כ יש קושיא על הר"י מפרק החליל וצריך לחלק דכיון דלא אפשר הוי כדיעבד וא"כ היה צריך הטור להאריך בקושיא ותירץ מש"ה לא הביא כלל בדברי הר"י הך דחליל וכ"ת דה"ל להטור להביא הקושיא והתירוץ כיון שהוא נ"מ לדינ' דבה"כ גדול' כאלכסנדרי שרי לכתחלה אהא כ' הט"ז דאין לו נפקותא מזה ורצונו דלא שכיח בה"כ כזו:

שם הירושלמי דה"ק דין חייב לשמוע הברכה או לידע. פירוש דמ"ש הירושלמי דין חייב לברכה אין הכוונה על הברכה בעצמה שהש"ץ מוציאו אלא שחייב לשומעה כדי לענות אמן וכ"ת איך אפשר לפרש כך דא"כ ה"ל גם כן להזכיר דדי גם כן שיודע אע"פ שאינו שומע לכן כתב הט"ז דהידיעה נכלל ג"כ במאמר לשמוע הברכה וע"ז הביא ראיה מדברי הכ"צ דכתב חייבים לשמוע אע"פ דבאמת ביודע סגי אע"פ שנכלל בו:

שם ולענין הלכה כ"כ מה שראוי ר"ת כבר כתבתי היינו מ"ש לתפוס חומרות שניהם:

מ"א סקי"ג להוציא פי' חזרת הש"ץ התפלה שהוא להוציא רבים כמבואר בסעיף א':

ט"ז סק"ה והיינו דכתבו לחלק בין לא התפלל הט"ז מפרש דשכח ברכ' שלימה מברכות הקבועות הוי נמי בכלל לא התפלל כלל ולא הקילו אלא ביעל' ויבא ודומיהן אכן בתוס' לא משמע כן ע"ש:

(ש"ע סעיף י"א) עונה עמהם ר"ל דנתבאר בסעיף ח' דצריך לענות אמן מיד כשכלה הברכ' דאל"כ הוי כעונה אמן בלי ברכה כלל אהא קאמר הכא דאם לא כלתה אמן מפי רוב הציבור שפיר דמי משום דעניית אמן מכלל הברכה הוא וכששומע שעונ' אמן הוי כשומע עכשיו הברכה:

רמ"א ויודע דאם אינו יודע אסו' מטעם אמן יתומה כמבואר בסעיף א' אבל כשיודע דלית ביה משום אמן יתומה עונה עמהם:

ט"ז סק"ו מה איכפת לן ברוב דאף אם כולם סיימו כוונתו דדוקא שם תלוי ברוב משום דאין הרוב צריכין להמתין על המיעוט אבל כאן לענין שיהיה ראוי לענות אמן מהני גם כששמע אמן מפי המיעוט לענין דכל ששמע אמן הוי כשומע הברכה:

מ"א סקי"ז שכיון למ"ש ב"י. שכתב שם דאם שומע ציבור עונין אמן עונה עמהם ואם שמע יחיד עונה אמן אין עונה עמו:

שם דעלה קאי. וה"ה אם שמע שיחיד עונה אמן עונה עמו ואע"ג דהמחבר אינו מתיר אלא קודם שכלתה אמן מפי רוב אבל המיעוט לא מהני היינו משום דמיעוט לגבי רוב הוי כמאן דליתא אבל אם אין שם צבור כלל אלא יחיד עונה עמו ולא כהב"י בשם הא"ח וק"ל:

סימן קכה

ט"ז סק"א ממ"ש בסי' ק"ט. עיין בדברינו שם באות י"א ועיין מג"א כאן סק"ב בשם הכתבים משמע כמנהג , אשכנזים וכ"מ ברוקח הובא במ"א בסנ"א:

סימן קכו

ט"ז סק"א בהדי אינך תרתי. כיון דשלשתן חלוקים מכל יתר הברכות לכן לענין זה חשבינהו יחד:

מ"א סק"א חתימתה. דאע"ג דלשון ש"ע הוא ואם התחיל בה לאו דוקא התחלת הברכה אלא ה"ה חתימתה:

מ"א סק"ב עיין בי"ד דבזמן הזה לא שכיחי אפיקורסים:

סק"ה ועיין סי' קנ"ד. דמבואר שם דבשעת הדחק אין הש"ץ מתפלל בלחש כלל אלא יורד לפני התיבה ומתפלל בקול רם וה"ה בהא כיון שהשלים תפלתו. ה"ל כשעת הדחק משום טורח הצבור:

סימן קכז

מ"א סק"ב כוונתו. הוקשה לו דהא גם בתחלת הברכה קי"ל דזוקף בשם כמבואר בסימן קי"ג ותירץ דתקנת חכמים שיזקוף בסוף הברכה ולכן יזקוף בשם ולכן גם בתחלת הברכה אם דעתו לזקוף מיד זוקף בשם אבל הכא שאינו זוקף עד שגמר כל הברכה ובגמרה ליכא שם מש"ה אף על פי שיש שם בתחלתו לית לן בה:

סק"ג כהנים דבוק דלא תימא דה"ק שאהרן ובניו המה כהנים של עם קדושך ושלוחיהם:

רמ"א ואין אומרים עיין כנסת יחזקאל סימן י"ב: מ"א ד"ה כתב וכו'

סימן קכח

מג"א סק"א ועמ"ש סימן ר"א דאע"ג דכתב שם במג"א סק"ד דכהן קורא ראשון מדאורייתא מ"מ כ' שם דאין בקיאין ביחוסי כהונה וגם דהכהן יכול לחלק כבוד לאחר משא"כ נשיאת כפים:

סק"א מנ"ל לר"י בעל התוס' לחלק בין בפ"ע ובין עם כהנים אחרים דמסתברא דכיון דאמרינן בכתובות דעובר בעשה אין חילוק:
שם ואפשר דס"ל לר"י. בא לתרץ דברי ר"י בעל התוס' דלא תירץ המג"א אלא דס"ל לר"י בעל התוס' דהא דאמרי' בכתובות דעובר בעשה היינו הזכרת שם שמים לבטלה וא"כ הרי גם ר"י מסיים שם במס' שבת אם לא משום ברכה לבטלה וע"ז מסיי' המג"א לעיין בסי' רע"ו דברכ' לבטלה הוא לאו ולא בעשה ונדחה תירוץ זה כן נ"ל ביאור דברי המג"א וכן פירש בספר נודע ביהודה סי' ו' ע"ש והדרך אחר שרצה לפרש שם שהמג"א מיישב בדבריו אלו את דברי רמ"א הוא דוחק מאוד ע"ש:
שם ובאמת לא היה מברך. פירוש שלא היה אומר ברכת כהנים כלל ולא בא רבי יוסי כלל לומר שהיה עושה איסור ע"פ דברי חביריו:
שם ועי"ל דמצינו. עיין בעצי ארזים סימן ג' סק"ב:
ט"ז סק"א לא נמנעו. קשה דביבמות מפרש הטעם משום דמודעי להו ופירש"י ולא בשביל שבטלו דעתם וכן ראיתי שהקשה בא"ר. ונ"ל דכוונת הט"ז אהא דאמר הש"ס שם מעיקרא דלא נמנעו משום דלא עשו ב"ש כדבריהם הרי שהיו ב"ש מבטלים דעתם למעשה נגד ב"ה אע"פ שלהלכה נחלקו עליהם:
ש"ע סעיף ב' כעובר בג'. כה תברכו אמור להם ושמו את שמי הרי ג' ומ"מ כיון דליכא בלשון ציווי אלא כה תברכו לחוד מש"ה לא ביטל רק מ"ע אחת אלא דהרי זה כעובר בג' כ"כ הב"י:
ט"ז סק"ב רישייהו חלשי. ר"ל דמסתמא היו חלושים כ"כ עד שהיו פטורים דאל"כ היו טורחים לקיים עשה הרי דאפילו שהם פטורים אפ"ה החמירו לצאת ה"נ בזה שאע"פ שפטור מדינא מ"מ כיון שאם ירצה מברך ראוי שיצא לחוץ:
שם אין שייך כו' דאין המקרא יוצא. דדין זה להקרו' התיבות אינו פשוטי אלא דרשה ואפ"ה אמרינן דאפילו לאחד מקרא וא"כ למה בדרשה דקורא כהנים אמרינן להם לשנים:
שם בשו"א קודם תברכו דעכשיו דכתיב אמור להם אחר כה תברכו הוצרך לכתוב בקמץ שיהא לשון עבר וטפי הל"ל למיכתב אמור להם קודם כה תברכו ויהיה בשו"א כדרך הפסוקים בכל מקום ונודע ג"כ דצריך קריאת כהנים משום דאמור להם הוא מיותר כיון דכבר כתיב אל אהרן ואל בניו ובפרי מגדים הגיה בחנם בט"ז:
שם שייך לברכה עצמה. ולכן כתיב אחר כה תברכו:

(שם) לענין שלא יוציאו. זה ענין בפ"ע אינו נמשך להקודם כוונתו דדוקא לענין עשה מיעטו קרא אבל לעז איכא וכתב כן ליישב דברי הש"ע בסעיף ד' וקצת אפשר לקשר דברים אלו להקודם ואין להאריך וק"ל:

ש"ע סעיף ה' במנעלים. עיי' כנסת יחזקאל סימן י"א:

מ"א סק"ה מכנסיים. פי' שהם מכנסיים עם מנעלים ביחד אין איסור ובתי שוקיים שבש"ע היינו מנעלי' ארוכים מגיעים עד ארכובות הרגל היינו סמוך לשוק וזה אינו יוצא מכלל מנעלים:

סק"ט נטילה זו כתובה. פירוש נטילה דקודם ב"כ היא חיובת רק שלא נהגו לברך עליה מחמת שנטל שחרית וכיון שנגע במקום מטונף צריך ברכה:

שם שחרית שלא ליגע. דאם נוגע יפול בספק ברכה כיון שלא נהגו לברך ושמא יש להם איזה טעם:

שם ך"ב אמה. דשיעור זה לא מיקרי תיכף. ועי' במג"א סי' קס"ו מה שהקשה על דברי תוס' אלו:

סקי"א דדוקא בימיהם. כלל כוונתו דבין להסוברים שיאמרו כשעוקרים פי' בשעת הליכתן לדוכן ובין להסוברים שיאמרו בהגיעם לדוכן כולהו ס"ל שיאמרו מודים תחלה כמ"ש מג"א בס"ק שאח"ז (וזהו שסיים המג"א ועמש"ל) כדי שיענו הקהל אמן על שתיהם אלא דבימיהם אמרו מודים בדרך הליכה ולכן שפיר יכולים לומר התפלה אחר מודים או כשעוקרים או בהגיעם לדוכן משא"כ האידנא לא יאמר אף בהגיעם לדוכן כיון דעדיין לא אמרו מודים:

סקט"ז מחויב. חולק אהט"ז סק"ב וס"ל דכיון שאין קורין ליחיד אינו מחוייב לעלות מן התורה אפ"ה מברך משום דעולה מדרבנן:

סקי"ט שיניח אצבע הימין פי' שיניח גודל הימין על גודל השמאל דאז יש ה' אוירים. משא"כ אם אין הימין והשמאל נוגעים כלל אין הריוח שבין הימין והשמאל נחשב כלל לאויר:

שם לקרב הגדולים. אין הכוונה גודל של ימין בגודל שמאל דהרי כך הוא עיקר הדין בשעת ב"כ כמ"ש באות הקודם אלא ר"ל שרשאי לקרב אז הגודלים עם האצבעות משום עייפות וכ"ה בא"ר:

שם שום אצבע פי' לא כמ"ש בש"ע שיהיו ב' אצבעות דבוקים:

סקכ"ו נקיים. ומ"ש רמ"א המטונפים ר"ל דכל מנעלים דינם כמטונפי' ומה שהראה לסי' צ"ב ר"ל דשם נתבאר דאם עמד בתפלה ונזכר שנגע במקום מטונף די בנקיון עפר:

ס"ק כ"ח לתרץ קושית הב"י. כי הב"י פי' כך דקאי על ברכת רבון העולמים משום שהקשה דאי קאי על ב"כ הא בלא"ה צריכים להמתין על המקרא עיין בט"ז סקי"ג והב"ח סתר פירושו של הב"י ולכן כ' המ"א דיש לתרץ קושי' הב"י ולעולם דקאי על ב"כ ותירוצו הוא שחולק אהט"ז סקי"ב ובתוס' שהביא הט"ז יש ב' סברות בזה ומה שסיים וכמש"ל היינו בס"ק ך"ז. דבתיבת יברכך לכ"ע צריך להמתין על כולם דהא צריכים כולם לשמוע ב"כ מפי הכהן:

ט"ז סקי"ד אבל כי דייקת. כוונתו דבין ברכ' לברכ' אין חשש בלבול וכמ"ש אח"כ דאין חשש בלבול אם לא התחיל עדיין ועיקר החשש בעניית אמן הוא בין הברכות עצמן אחר התחל' ולכן בזה החשש בלבול הוא אפילו בדבר קל דהיינו ע"י שהסיח דעתו לכוונת אמן ולכן לא שייך מובטח כי אין בידו להפוך המחשבה כרצונו משא"כ אחר גמר ב"כ ויתחיל שים שלום ליכא כ"כ חשש טעות כיון שהוא ענין אחר לגמרי אין החשש אלא משום אימת צבור דוקא ובזה שייך מובטח משום דתלוי בטבע האדם:

מ"א סקכ"ט ע"ס ק"ד. כוונתו כדברי הט"ז ס"ק י"ד דאע"ג דבסי' ק"ד אסור להפסיק לקדיש וקדושה מ"מ הא עדיף כיון דשייך בברכה עצמה:

שם לתקוע אפי' מובטח. ר"ל אם יש אחר לתקוע מפני דגם בנ"כ לא התירו במובטח אלא באין שם אחר כדי שלא תתבטל ממילא וודאי לענין אמן אין עונה:

שם ולפ"ד הש"ע פי' הש"ע פסק בסעיף שאח"ז דלא התירו במובטח אלא בדליכא אחר ובשופר פסק שם להתיר במובטח אפילו איכא אחר וקשיין אהדדי:

שם וכמש"ל. הוא בסקל"א. ומה שהרא' לר"ס ק"י היא במג"א שם סק"ד:

(סקל) כמ"ש סנ"ב. ט"ס הוא וצריך להיות סעיף ב' והוא במג"א סק"ב:

סקל"א לא יעקור רגליו. ר"ל דהא במובטח עצמו לא שרינן אלא בדאיכא כהן אחר וס"ל לל"ח הטעם כמ"ש המג"א ס"ק כ"ט דכיון דצריך לעקור ממקומו לא שרינן ליה בדאיכא אחר ולכן כתב לשון זה לא יעקור רגליו:

שם העיקר כמש"ל לכן. ר"ל בס"ק כ"ט שחילק דנ"כ שאני לפי שצריך לעקור רגליו ע"ש:

ס"ק ל"ג שיכוין הש"ץ. טעם הדבר כיון שהוא עיקר המתפלל והוא אומר קדיש אחר התפלה לכן צריך שיכוין כדי שיהיה כאלו אמר בעצמו שים שלום:

סקל"ו מצד בה"כ. פי' בדרום וצפון שאז יהיה בצדדים שלפניהם:

ט"ז סקכ"ג אינם באים. משום דברכת כהנים לישראל נאמרה כמ"ש בס"ק הקודם:

מ"א סקל"ז אלא כהנים וגרים. פי' ולא מצינו ד"ז בפוסקים דהרי לא כתבו ד"ז רק בעיר שכולה כהנים משמע דאם יש גרים חוץ מכהנים עולים כל הכהנים:

סקל"ה דעונים ישראלים. פי' דנתבאר שם דכהנים מן המנין נמצא אין עשרה עונים:
סק"מ דפוסק מק"ש. קשה הא הכא מיירי מתפלת י"ח ומה מביא ראיה מק"ש והרי בתפלה קי"ל בסי' ק"ד דאם קראוהו לתורה אינו פוסק וכן הקשה הא"ר וי"ל דה"ק המג"א דכיון דבקראוהו לתורה פוסק בק"ש מסתברא דבנ"כ דחמיר דעובר בעשה ותו דבנ"כ שייכא לתפלה ולא הוי כ"כ הפסק פוסק גם בתפלה:
ט"ז ס"ק ך"ו לא מצאנו קושיא. כתב הא"ר קושיא זו פריך הש"ס בתענית אימא שירות פסול בעל מום כו' ומשני הא איתקש לנזירות: ועיין מ"א סקנ"ד שכתב ג"כ דלא כהט"ז:
מ"א ס"ק מ"ה מנהגם. עיין נודע ביהודא סי' ה':
סקמ"ט סי' רט"ו. היינו מה שמבואר שם סעיף ג' דברכת קטן ברכה היא מצד חינוך ועונין אחריו אמן:
מ"א סקנ"ד כ' דמומר פירוש. חולק על בדק הבית דמומר פירושו שאמר אלי אתה א"כ כבר עבד ע"ז ואפ"ה בנאנס מתיר לישא כפיו:
שם אלא לקולא דמותר בחרצן. לשון הש"ס שם דף כ"ו ע"ב דיליף שם דשיכור אסור בנשיאות כפים דנסמוך פרשת נ"כ לפ' נזיר לומר מה נזיר אסור ביין אף כהן המברך ופריך אי מה נזיר אסור בחרצן אף כהן המברך ומשני אמר קרא לשרתו ולברך בשמו מה משרת מותר בחרצן אף כהן מברך ופריך אי מה משרת בעל מום לא אף כהן המברך ומשני הא איתקש לנזיר ומאי חזית דאיתקש לקולא אקיש לחומרא ומשני אסמכתא נינהו ומדרבנן לקולא:
ט"ז סקל"ה אלא אסמכתא והלא היקש. כבר תמהו אחרונים ע"ז דהרי מפורש בש"ס דהוא אסמכתא הבאתי באות הקודם וצ"ע:
מ"א סקנ"ה דלא דמי לתפלה ולא הבינותי. דבתפלה מבואר בסימן צ"ט דאם אינו יכול לדבר לפני המלך תפילתו תועבה ורי"ו כ' הא בעי שכרותו של לוט דוקא אע"ג דקיל נ"כ מתפילה:
שם ובעבודה נמי איסור ולכן. צ"ע דהא בעבודה ליכא חיובא וכבר כתב תחלה דכל מה דבעבודה ליכא חיובא אזי בנ"כ אפילו איסורא ליכא וממה דאסור בנזיר אין ראיה דהא חרצן נמי אסור בנזיר ואפ"ה בנ"כ שרי דילפינן ממשרת לקולא כמו שהוא בל' גמרא שהעתקתי באות מ"ג וכן הקשה בא"ר ואולי ס"ל למג"א דדוקא בשאר משקין דבנזיר מותר ובעבודה נמי ליכא מיתה הוא דשרי בנ"כ אבל יין מגתו דאסור בנזיר ובעבודה אסור גם בנ"כ. אך דז"א חדא דשתאו בשני פעמים יוכיחו עיין בט"ז ריש סקל"ה מדברי הב"י ותו דהא בגמרא הנ"ל קאמר דאיתקשו לקולא ממילא מה דבנזיר מותר אף אם יש

בעבודה חיוב מותר בנ"כ וא"כ עיקר מ"ש הב"י דאין איסור בנ"כ רק היכא דיש בעבודה חיוב לא הוצרך לאמרה רק בזה שאסור בנזיר וצ"ע:

(ש"ע) סעיף ל"ט שאין שאר עבירות פי' חוץ מעבירות שנתבארו מסעיף ל"ה ואילך ואולם לשון זה הוא מהרמב"ם ושם יש ביאור אחר ואין להאריך:

מ"א סקנ"ח בהדיא חששו הרשב"א. חששו שמא יש איזה חכם דסובר א"צ לפרט ויתיר לו מש"ה הוצרכו ע"ד רבים ומשום שהיה תירוץ זה דחוק בעיני מג"א כיון דהלכה צריך לפרט לכך כתב ועי"ל כו' דחיישינן שלא יפרט הסיבה. ודע שיש דברים הרבה לפלפל על דברי מג"א הללו ואין להאריך כאן ובחיבורי טיב ניטין בפ' השולח הארכתי הרבה בזה בס"ד:

שם פסולה אפילו גרשה פסול לכהונה פי' אפי' גם הדיר הנאה מכל הפסולות לא מהני כיון שאמר שאינו כהן:

מ"א סקס"ד ועמ"ש סל"ז דלא. סותר דברי מהר"ם טיקטין מג' טעמים חדא דלא לכל מילי איתקש לעבודה כמ"ש במג"א סקנ"ד. שנית דטעמא דהזוהר דלית שכינתא שריא כו' וא"כ ר"ל דדוקא בעבודה קפדינן ולא בנ"כ. ואף אם נקפיד ג"כ בנ"כ מה"ט מ"מ מה ענין לאסור אונן דלא שייך ביה טעם זה. שלישית דעבודה של כל השנה כשרה בפנוי וא"כ אין טעם לאסרו בנ"כ (ואף דבזוהר ויקרא משמע כו' היא משמעות בעלמא ולכתחלה לבד) וא"כ נסתר טעמו של מהר"מ אלא עיקר הטעם בפנוי כמ"ש רמ"א בסעיף שאח"ז והאי טעמא איתא נמי באונן זהו המשך דבריו , וסיים ומ"מ לענין זמן כו' הוקשה לו כיון דסתר דברי מהר"ם דלא לכל מילי איתקש לעבודה א"כ למה אין נ"כ בלילה לכן כתב זאת:

סקס"ה עובר בעשה. דמה שאינו נושא כפיו משום דשרוי בלא שמחה הוא מנהגא בעלמא אבל מדאורייתא נושא כפיו:

סקס"ו אין שם כהן. עיין כנסת יחזקאל סימן צ"ב:

סקס"ט וע"ש ס"ד. כוונתו דאם תרצה לומר משום פגמא א"כ למה הקפיד רק בשעה שקורין כהנים הא בסעיף ד' מבואר דפגמא איכא עד שיגמרו ברכת כהנים:

סקע"א סי' קל"ה סעיף י"א דמבואר שם דמותר להעמיד ש"ץ לכהן:

סקע"ג שיגמרו המ"ם דשלום דאלו בוישמרך ויחנך מאריכין בכ"ף משא"כ מ"ם של שלום שהוא נח א"א להאריך בה ואף על פי שהדל"ת דאחד הוא ג"כ נח ומ"מ מאריכין בה התם אין מאריכין כ"כ משא"כ בזה שצריכין להאריך עד שיאמרו הצבור רבון וכו':

סימן קכט

מג"א סק"א לא יאמרו היינו למנהגינו שאין נ"כ רק בי"ט במוסף ואינו נ"מ מדברי המחבר רק לענין או"א ברכנו כמ"ש רמ"א סי' הקודם ס"ס מ"ד ואהא קאמר המג"א דדוקא כשמתענין כל היום דאז מתפללין מנחה סמוך לשקיעה ויש נ"כ מדינא לכן למנהגינו אומרים עכ"פ אלהינו משא"כ כשאין התענית רק עד חצות דאז מיחלף במנחה דעלמא. וסיים אבל לפמ"ש רמ"א בסעיף שאח"ז לענין מנחה ביה"כ ה"נ כשמתענין עד חצות כיון דהדבר ידוע שאין שם שכרות אם עלה לא ירד אומרים אלקינו:

סימן קלא

מ"א סק"ב ס"ח בהגה. ע"ש במג"א סק"ד דנפילת אפים אסור אפי' אין פניו דבוקות בקרקע ולכן צריך להטות ואף אם אין שם אבן משכית כמ"ש רמ"א סוף הסימן בהג"ה זה טעם ההטיה וזה מועיל אפילו אין מטה על ידו אלא מטה מן הצד שלא יהיה פניו נגד הקרקע ממש ומה שמנהג ליפול על היד הוא לתוספו' היתר כי היד מפסיק בין פניו לקרקע וכמבואר במג"א סוף הסי' דהפסק מועיל אפי' בלי הטיה ולכן עושים ע"צ היותר טוב שני דברים הטיה והפסק שכל אחד מאלו השנים מועיל לבדו ולכן כתב המג"א שנהגו להפסיק בבגד כי היד עצמו לא חשיב הפסק כמבואר בסי' צ"א וא"כ אין שם רק ההטיה לבד ואנו רוצים שיהיה שני דברים וכצ"ל וכך נ"ל ביאור דברי המג"א:

סק"ה עסי' קכ"ג דכתב שם דבמקום שכלו הג' פסיעות יעמוד ולא יחזור למקומו מיד ולכן נפל על אפו בעמידה עם הציבור:

ט"ז סק"ה שכתב דוקא כשהוא. דברי הרא"ש אלו העתיק הט"ז בסקי"ו:

ט"ז סק"ה בינו לבין עצמו בביתו. מדכתב הרא"ש סתם דבינו לבין עצמו בביתו שפיר דמי ולא פי' דוקא אם יש ס"ת בביתו דלא ליתי למיטעי דפוסק צריך לפרש דבריו אבל עובדא דר"א שפיר מוקי המג"א בסק"ו דמיירי שהיה לו ס"ת דהתלמוד א"צ כ"כ לפרש ותו דהתם אגדה הוא ולא פסק דין ותו דגברא רבא כר"א מסתמא היה לו ס"ת בביתו:

סק"ו שרואה הפתח ר"ל דוקא באותו צד שהפתח שם משא"כ בצדדים אחרים שהחצר בה"כ נמשך עד שם:

סק"ז בשעה זו. פירוש בשעה שהצבור מתפללין:

רמ"א סעיף ב' כיסוי פנים. כיסוי פנים ביאורו נפילת אפים:

מ"א סק"ז נשים. כיון שיש שם חלונות אל הבה"כ:

סק"ה כיסוי פנים. ק"ק לי בזה דהא כיסוי פנים ביאורו נפילת אפים א"כ מה הוצרך הד"מ לכתוב ונראה כו' כיון דלשון האגור הוא כך בהדיא ליפול תחנון:
שם אומרים תחנון. מלשון עם הצבור משמע כך ומה שהראה לסי' נ"ה ר"ל דכתוב שם דאע"ג דמחיצה של ברזל אינו מפסקת בין ישראל כו' טינוף או ע"ז מפסיק:
סק"ט תקפ"א דאין נפילת אפים בער"ה אפ"ה בסליחות נופלין כיון שמסיימין קודם עלות השחר ממילא לא יתכן מנהג זה בער"ה ודברי פרי מגדים בזה איני מבין וע"ש:
בט"ז סק"ט והא חובת גברא. אבל בס"ק שאח"ז חזר בו הט"ז ופסק דא"צ לומר והוא רחום גם בביתו:
סק"י ותימה לי דהא כל זיין. דמ"ש רמ"א ולא מיקרי חתן אלא ביום שנכנס לחופה בא למעט בין לפניו ובין לאחריו (לאפוקי ממהרא"י כמו שהביא המג"א סקי"ב) דכך משמע מקור הדין בב"י בשם ש"ל והמג"א בסקי"ב מפרש ג"כ דרמ"א ממעט גם לאחריו מדכתב המג"א יש נוהגין כו':
מ"א סק"י זאת בריתי. ר"ל אע"פ שהאבל אסור בת"ת:
שם מיקרי ציבור. ר"ל ונסתר טעם שני דהרוקח ומ"מ דינו דרוקח אמת מחמת טעם הראשון ודוקא בר"ח שאינו אלא מנהג אבל בחנוכה תליא בפלוגתא דמהרי"ל: והתניא לכן סיים המג"א שיקרא כ"א הלל בביתו:
מ"א סקי"ג ברכו שנוהגין בקצת מקומות בספרד לאומרו בשחרית עיין פרי מגדים. מיהו לא שמענו שיהיה מנהג זה בשום מקום להפסיק בין ישתבח לברכו באמירת והוא רחום ואפשר דקאי על ברכו שאחר קדיש בתרא שנוהגין בכל ספרד כשגומרין קדיש בתרא אחר התפלה אומרים ברכו כמו שתראה בסי' קל"ג בדברי המחבר ובזה אפשר יש מנהג באיזה מקומות בספרד לומר והוא רחום קודם ברכו ועי' מה שאכתוב אח"כ:
שם דעל והוא רחום. ודאי דרמ"א לא רצה לפרש כך דא"כ מה עניינו לתענית ציבור הרי אומרים אותו בתענית ובב' וה' אומרים אותו אפילו בלי תענית. וכאשר הביאני ה' בחמלתו לפה עה"ק צפת תוב"ב ראיתי הספרדים נוהגים בכל ת"צ אומרים ווא רחום אפילו שאינו בב' וה' ולזה כיון הרמ"א במ"ש אפילו במקים שכהגו כו' דלא כמו שחישב המג"א בכוונת רמ"א. ומה שלא כ' המחבר דין זה בב' וה' רבותא קמ"ל דאפילו בת"צ שמחמירין לו' סליחות ווידוי וסומכין על שמניחין מקצת וה"א שיאמרו גם והוא רחום וזה ברור:
ט"ז סקי"ג שאין הקהל. דאם כל הקהל נופלין אזי אם ח"ו אינם נענים אין גנאי כ"כ להאדם חשוב דלא עדיף הוא מכלל הצבור:

סקי"ד לגזור אטו. טעם זה בב"י והביא עוד טעם בשם רב שרירא דחיישינן שמא היה שם אבן משכית ובנו שם בית וחיפו בעפר על האבנים ע"ש ורומז לזה במג"א ס"ק ך"ב:
מ"א סקי"ט כמ"ש ר"ס זה תימה דבריש הסי' טעם ההטיה משום אבן משכית ולא משום אדם חשוב לכן תמה הפרי מגדים. והאמת יורה דרכו דחסר תיבה אחת במג"א וכצ"ל כמ"ש הב"י ר"ס זה דכ"כ הב"י ר"ס בשם הרי"ף ורש"י ורמב"ם ורב האי דבאדם חשוב נמי שרי בהטי' ע"ש:
סק"ך' כוונתו. ואזלינן בתר כוונתו. וה"ל כאלו נפל על אפיו ממש:
סקכ"א שיטי. ק"ק מאי קמ"ל המג"א דלכאורה א"א כלל לפרש פי' אחר ויש ליישב:
סקכ"ב דדוקא זה יתבאר לך ממה שהבאתי באות י"ט:

סימן קלב

בש"ע סעיף ב' דסידר' כך נקרא בגמ' קדושת ובא לציון:
מ"א סק"ב ועי' סימן קי"ג. אע"ג דאמרינן התם שאין לכרוע ולשחות אלא במקום שתיקנו חז"ל מ"מ בואנחנו כורעים שרי וכ"כ שם הט"ז סק"ד ע"ש טעמו:
ט"ז סק"א. בספר הזוהר. הובא בב"י סימן נ"ט דקדושה שבלה"ק דווקא ברבים וקדושה שבתרגום דוקא ביחיד וכתב שם שלכן בצבור אומר כל יחיד בלחש התרגום של הקדושה שאז לא מקרי בצבור ובזה יובנו לך דברי המ"א שבכאן:
ט"ז סק"ב ואשתמיטתיה. עי' כנסת יחזקאל סי' קי"א:
מ"א סק"ב והאחרים יטילו גורל אף שיש בהן שאינם שוים. פי' שמטילין גורל על קדיש השני ואף שיש א' מהם שהיה לו דרך משל אות זיין בגורל הראשון והשאר היה להם פחות לא זכה בשביל זה בקדיש השני אלא צריך גורל מחדש:
שם ב' או ג' שהפילו גורל ולמחרת. פי' על הקדישים של ערבית ושחרית ולז"א שבטלה החלוקה וצריכים להטיל גורל מחדש אותם שלא אמרו בערבית עם זה שבא. אבל זה שאמר בערבית כבר לקח חלקו ואין לו עמהם כלום וכ"כ הכנסת יחזקאל סימן מ"ד:
שם דמדלא בא ודאי מחל להם שיהי' אחרון. מנהגם היה שבערבית יש קדיש א' שאחר עלינו השייך לתפלה ונקרא תפלה קדיש ובשחרית יש שני תפלה קדישים. ואחר כך אומרים שיר של יום ואומרים קדיש ואח"כ יש תהלים קדישים כל מקום כמנהגו וכשהיו ג' יא"צ ועשו גורלות על כל הג' תפל' קדישים והד' היה בעיר ולא מחל זכותו שיהיה אחרון ויאמר מזמור קדיש כי נגד יב"ח יא"צ קודם ואם היו ד' יא"צ יאמר זה תהלים קדיש ואם יש הרבה יא"צ שהפילו גורל ולא נשאר לזה קדיש כלל אין אומר שום קדיש

ומ"ש המ"א שיהיה אחרון היינו אם ישאר קדיש יהיה הוא אחרון ואם לא ישאר יפסיד הכל וכ"כ הכנ"י סי' מ"ד ע"ש:

במ"א עמדתי החוצה כו' ראשון והוא אחריו. היינו ע"ד שביארתי באות הקודם שמחל לו שיהיה הוא אחרון לענין שעכ"פ הם יאמרו קדיש והוא לא יאמר אא"כ ישאר עוד קדיש וכן כאן מחל שיאמר הוא בראשונה בערבי' אבל שיאמר זה יותר קדישים (שיש בערבית ושחרית כמו שכתבתי באות ו' וקדיש של מזמור היינו שיר של יום) ממנו לא תלינן שמחל:

שם כ' דוקא כשניזק אבל משום הרווחה דידיה לא וכאן אינו ניזק רק שרוצה בגורל אולי ירוויח:

שם נהיגי כשיש בן ל' נותנין לו כל הקדישים. היינו כל הג' תפלה קדישים (שייך הגה"ה שלמעלה שיש בערבית. (קדיש לאבלים) וכשיש ד' יא"צ נותנין לכ"א קדיש א' והבן ל' נדחה לגמרי מן היא"צ ואינו אומר כלום אא"כ יש עוד איזה קדיש:

שם והנה אירע באותו יום. ענין זה מיירי אפילו שאין בן ל' רק ד' יא"צ ואבלים וק"ל:

שם השירים ונהגו שמפילין גורל בין הכל. היינו כמ"ש המג"א זה המנהג בריש ס"ק זה.

שם חולק בשאר קדישים בגין אביו. כתב הכנ"י בסי' מ"ד שאין נוהגין כך:

שם מי שבטלה. הכלל הוא דבן ז' דוחה את היא"צ ובן ל' מכל וכל ודוקא בן ז' גדול שמתפלל בחול בביתו רק בשבת בא לבה"כ אז דוחה את היא"צ משום דהיא"צ יתפלל ערבית במוצאי שבת אע"ג דהיכא דאמר היא"צ קדיש ביומו אין לו זכות בערבי' שלאחריו מ"מ כה"ג שלא אמר קדיש ביומו מתפלל ערבית ולכן הבן ז' גדול בשבת דוחה לגמרי את היא"צ משא"כ בן ז' קטן דהולך כל ז' לבה"כ א"כ לא יאמר היא"צ גם בערבית לכן יש ליא"צ קדיש אחד ביומו. וז"ש המג"א דמ"ש הש"ך שיש לו דין ז' לענין קדיש אע"פ שאינו נוהג אבלות מ"מ מחויב ליתן ליא"צ קדיש א' דהא הולך כל יום לבה"כ והוי דינו כבן ז' קטן. וט"ז כ' והא דבשבת כו' ר"ל בן ז' גדול שהולך בשבת לבה"כ: וגם תבין בזה מה שסיים ונ"ל דקטן בן ז' דוחה את בן ל' דדוקא ליא"צ אינו דוחה דאם לא עכשיו אימתי אבל בן ל' יאמר קדיש אחר שיכלה ז' לקטן:

מ"א סק"ד הפך רמ"א לשון הטור דלשון המשנה השיר שהיו הלוים אומרים וכאן כ' השיר שהלוים היו כו' להורות דאין כוונתו על המשנה רק על השיר משום דס"ל בחול אין לומר המשנה רק בשבת:

סימן קלג

ש"ע ברכו אחר קדיש בתרא. ביאור ד"ז תראה ממה שכתבתי בסי' קל"א אות ט"ז:

סימן קלד

ש"ע סעיף ב' מראה פני. כתב דין זה קודם ה' קריאת ס"ת שכן מנהג הספרדים לעשות ההגבהה קודם הקריאה:

מ"א סק"ב ס"ס קמ"ו: ע"ש בס"ק י"א:

סימן קלה

מ"א איתא ברי"ף כו' עזרא תיקן לישראל. הכי איתא התם משה תיקן שיהו קורין בשבת וי"ט ור"ח וחה"מ ועזרא תיקן ב' וה' כו':

שם דקרא והיו. דדריש התם והיו הדברים האלה על לבבך בהווייתן יהיו דוקא בלשון קודש ובעי למימר התם דכל התורה בלה"ק נאמרה ופירש"י לענין לקרות בתורה וע"ז הקשה הא עזרא הוא דתיקן ומקמי דאתי עזרא והיו למה לי ע"ש כי דברי התוס' במקומם צ"ב:

שם וא"כ משה תיקן. פי' כיון דבמנין הקרואים מיירי הרי"ף ממילא מ"ש תחלה דבשבת משה תיקן היינו גם מנין הקרואים:

ט"ז סק"א ומה"ט אין מפטירין קאי על ב' וה' והיינו משום ביטול מלאכה ובר"ח נמי יש קצת ביטול מלאכה שאנשים עושין מלאכה וכן בח"ה מותר דבר האבוד מש"ה אין מפטירין ואעפ"כ קורין ד' לפי שאין כ"כ ביטול מלאכה כמו בחול:

סק"ב אלא חתן א'. ר"ל דה"א שיהיה הוא רביעי שהרי הוא רשאי להיות נוסף. לז"א דאינו כך משום דגם אותו שיהיה שלישי יש עליו שם נוסף משא"כ בשני חתנים שפיר קוראם ד' לפי ששניהם רשאים להיות נוספים וכהן ולוי ודאי אין לומר עליהם שם נוסף כך הוא כוונת ריצב"א לכן הקשה הט"ז דמה"ט גופיה דאין מועד רק לחתנים אין רשאין להוסיף אפילו בב' חתנים דהא לשאר העם יהיה ביטול מלאכה וק"ל:

סק"ג אבל רב עמרם. עיין עצי ארזים סי' ג' סק"א:

שם כיון דאמר ר' חלבו. עיין כנסת יחזקאל סי' ז':

סק"ה הזכירו בגמרא שהיו גבי רב קרא בכהנ' שהביא בסק"ג:

מ"א סק"ז לא יצא יקרא הישראל. עיין כנ"י סי' ז':

ט"ז סק"ו שלא יקרא ללוי כלל. פי' בין קודם ישראל בין אחריו ואפילו ג' או ד' ולפי' הב' יכול לעלות ג' או ד':

שם לומר שכלל לא יקרא. ר"ל אע"ג דכתב לא יקרא אחריו דמשמע הא קודם ישראל שרי וכפי' ב' ע"כ אינו כן דאלו לפ"ב גם אחריו שרי כיון שישראל גדול או שיהיה הלוי ג' או ד' אע"כ דאחריו לאו דוקא וסובר רמב"ן כפי' א' דאפי' קודם ישראל לא:

שם לא זכר מזה. פירוש דה"ל להזכיר דאם ישראל גדול יוכל הלוי לעלות אחריו:

שם ולכל הפחות בשוין. כלומר דלשון שני עיקר כל שאין יכולין לצאת ידי שני פירושים מש"ה בלוי גדול או שוין דאז לפי' הב' צריך לקרות דוקא לוי עושין כפי' ב' משא"כ בישראל גדול אז יכולין לצאת ידי ב' הפירושים ואין קוראים רק ישראל:

מ"א סק"י כ' בד"מ בא לתרץ קושיות הט"ז כי הט"ז ס"ל דלפי' ראשון אפי' קודם ישראל לא יעלה ולכן פי' כרמב"ם דתיבת אחריו לאו דוקא והמג"א מפרש דמ"ש רש"י בפי' ראשון שלא יקרא לוי כלל היינו אחר ישראל אם הם שוים ואפילו ג' או ד' ואהא פליג לשון ב' דג' ד' שרי וא"כ דברי רמב"ם וש"ע ורמ"א הכל כפי' ראשון דלא יעלה אחריו דוקא (ור"ל בשוין) אבל ראשון עולה וזהו שכ' המג"א וכ"כ הרמב"ם ר"ל דאלו להט"ז צריך לדחוק דתיבת אחריו לאו דוקא. וס"ל דכן מוכח ג"כ ממ"ש הרמ"א ראשון יוכל לעלות ואלו להט"ז דהיינו כפי' ב' אין שייך לשון יוכל דהא בפי' ב' מבוא' דדוקא לוי קדים אבל להמג"א א"ש דזהו לפי' א' ואותו פי' י"ל דס"ל דכמו שירצה יעשה:

סקי"א בכהן נמי. כוונתו משום דבכהן בסעיף הקודם כתב שבא אחר תחלת הברכה לבה"כ ומשמע קצת אבל אם היה בבה"כ מתחלה רק שלא היו יודעים וקראו לוי אזי אפי' התחיל הברכה פוסק אע"ג דהוי ברכה לבטלה משום פגמו של כהן ומצות עשה וקדשתו. לכן יליף המג"א מסעיף זה גבי לוי דאמרינן דליכא פגם כלל משום דיתלה ששגגה הוא ממילא ה"ה בכהן וק"ל:

ט"ז סק"ט אחרון שיאמרו חלל. תחלה הקשה הב"י פגמו של ראשון ותירץ דאין חוששין דאם היה פגום מיד היו מרננין עיין מג"א סק"ד. ואח"כ הקשה פגמו של ב' בשלמא בסק"ח ליכא פגם ב' כיון שקוראים אותו ללוי משא"כ כאן:

שם והא ליכא לוי. פי' דמדכתבו הטור והש"ע בהפסק ישראל בנתיים משמע אע"פ שאין לוי בבה"כ דינא הכי ועיין מג"א סקי"ד:

שם דס"ל דלא אמרינן לא. פי' דדיעה זו המתרת בהפסק ישראל ס"ל דהש"ס לא מיירי ע"י הפסק לכן שרי וע"ז הקשה דהכל טעמא מאי:

מ"א סקי"ד אחר הלוי אסור. דדוקא כשיש שני קרואים אמר הכהן אמרינן דאי היה פגום לא הוי משתהי כ"כ ומיד היו מרננים כדבסמוך:

ט"ז סק"י ר"ל איסו'. דס"ל דהתירא דש"ץ לפי שתלוי בדעת אחר דהיינו הקונה מצות משא"כ הקונה מצות עצמו אם כהן איכא פגמא לכן נסתר דעתם ממה שס"ל תחלה דמיירי אף בש"ץ הקורא מעצמו א"כ הוה כקונה מצות:

מ"א סק י"ט אם הוא כהן אסו'. פי' אם הסגן הוא כהן ועיין בט"ז סק"י שחולק. מה שהראה מקום לסעיף ז' היינו סקי"א דתולין בשגגה מכ"ש שיתלו שרוצה לכבוד אחר או שום איזה טעם:

סימן קלז

מ"א ס"ק א' לאמצעי זה ע"פ דבריו בסק"ב דמן הדין יש לקבוע קריאת ד' פסוקים לשלישי משום דמעלין בקודש כמו בחנוכה ולא משגיחי' בחשיבו' דראשון רק דבתלתא גברי לא שייך כ"כ מעלי' בקודש מש"ה עכשיו שהחזן קורא הוי כחד גברא ומגיע ד' פסוקים להג' משום מעלין בקודש ומ"ש לאמצעי הוא רבותא לא מבעי' לראשון לא יקרא דעובר ב' פעמים על מעלין בקודש דהיינו לב' ולג' אלא אפילו לאמצעי נמי לא יקרא:

ט"ז סק"א בכלל זה לפי דשם סליק. אבל טעם דסליק ענינא לבד אינו פועל לפחות מעשרה פסוקים רק טעם הא"ח פועל ד"ז ממילא זהו דוקא בפ' עמלק אבל (בשאר) בפרשה אחרת אף דסליק ענינ' מוסיפין אלא שאין בנמצא פ' כזו שיהיה סליק ענינא רק פרשת עמלק ולכן התנ' דאמר אין פוחתין לא דיבר אלא היכא דלא סליק ענינא לאפוקי פרשת עמלק וק"ל ולכן הקשה הא מצינו בהפטרה דטעם דסליק ענינא לחוד פועל לפחות ולמה לי טעם הא"ח:

סק"ב שלכל אחד. ר"ל מש"ה לא קבעו חכמים מי יקרא ד' פסוקים:

מ"א סק"ב ובמנורה. עיין כנסת יחזקאל סימן י"ז:

סק"ג ובמנחה של י"ט דלשון זה משמע די"ט שחרית דינו כמו בשבת דלא כמ"ש בש"ע כאן בשם ת"ה דפ' המועדות דינם כב' וה' לכן כתב שהוא ט"ס:

סק"ד כשדילג הואיל ויש ב' ריעותא שפיחת מי' פסוקים וגם דילג חוזר:

סק"ה יקרא זה שנית. משמע דאעפ"כ מברך לפני' ולאחרי' וחולק אהט"ז סק"ד שפסק דזה עצמו א"צ ברכה ראשונה. גם במ"ש המג"א מכאן ולהלן חולק ג"כ אהט"ז דס"ל דאלו ב' פסוקים צריכים ג"כ להיות נקראים בברכה ע"ש:

ט"ז סק"ו תנאי. ר"ל דהיכא דלא אפשר שרי ולמה לי סיפא. ושוב כתב ועכ"פ כו' כלומר אפילו תימא דסיפא מרישא לא מוכח דברישא מוסיף ב' פסוקים ובסיפא אינו מוסיף כלל עכ"פ איפכא קשה רישא למה לי הא הוא ק"ו מסיפא:

שם דסליק ענינא. דין פרי החג הוא בסי' תרס"ג במחבר שכל הארבעה אין קורין אלא בהשייך לאותו יום וסליק ענינא וצריכין לחזור ולקרות מה שכבר קראו משא"כ בר"ח. שהיה אפשר להוסיף יותר קמ"ל דאפ"ה מיקרי לא אפשר מחמת חשש הנכנסין ויוצאין כמו שביאר בט"ז סי' תכ"ג ע"ש:

מ"א סקי"ב הנכנסין. פי' אמאי תקנו שמתחיל הלוי למפרע רק פסוק א' והוא ב' פסוקים אחר וידבר ואיכא עדיין חשש נכנסין מוטב ה"ל לתקן שיתחיל מראש ויוסיף ב' פסוקים ולא יהיה חשש זה:

סקי"ג רפ"ב. דשם מבואר בהדיא כך במחבר דכל שאינו עולה מהמנין ליכא איסורא כלל. ודע דמ"ש המג"א כאן משמע דמותר אלא כו' הוא הצעה לקושיתו שרוצה להקשות אח"כ ע"ש:

שם וצ"ע. ר"ל דפרשת שקלים מתחלת כי תשא עד לכפר על נפשותיכם דשם מתחיל ענין אחר דהיינו ועשית כיור נחושת וגו'. וממילא כשחל בפ' תצוה שהוא קודם כי תשא לא יהיה היכר לעמי הארץ שקוראים שקלים כי יחשבו שסיום פ' תצוה הוא גבי ועשית לכן קוראים פ' שקלים ב' פעמים א' לששי וא' לשביעי ויהיה להם היכר שהוא משום שקלים. ומ"ש והמפטיר חוזר וקורא היינו משום דבזמן הש"ס היה המפטיר ממנין ז':

שם שאפשר להוסיף אפילו שיהיה ז' קרואים בלעדו. ומשום קושיא זו הציע המג"א בריש דבריו דליכא איסור רק שאינו עולה מהמנין דבשלמא אם היה איסור לכפול אף במי שאינו עולה מן המנין א"כ כאן דעכ"פ צריכין אנו לעשות האיסור ולכפול א"כ למה יוסיפו. משא"כ להצעה זו דבנוסף על מנין ז' ליכא איסור א"כ טוב שיהיה נוסף ולא הוי לא אפשר וק"ל:

שם ג' פסוקים יותר. פי' עם המפטיר יקרא ג' פסוקים בפ' ועשית כיור. ועל קושיא זו השניה תירץ וי"ל דבעינן כו' ר"ל שאין יכולים לקרות ג"פ יותר דבעינן שיקרא רק שקלים לבד:

שם נפשותיכם פי' דעדיין לא יהיה היכר לשקלים דהא היכא שמוסיף השני על הראשון איזה פסוקים שרי ואע"ג דבסקי"ב כתב דלכתחלה אסור מ"מ בין לכתחלה לדיעבד טעי אינשי:

שם אסור בעלמא. מ"ש אסור אין ר"ל דיש בזה איסור דהא כבר הציע דאיסורא ליכא רק כוונתו דהאיסור מצד שחסר מנין שבעה דכיון שאינו מוסיף כלום אינו עולה ועי"ז יהיה היכר לשקלים. ובתירוצו זה תירץ גם קושיא ראשונה דהרי כשיוסיפו א' שלא יהיה המפטיר מהמנין א"כ ליכא איסורא כלל ושוב לא יהיה הכירא לשקלים:
שם ואפשר דמשום. הוא עוד ישוב על קושיא ראשונה ולומר דכיון דלא אפשר אלא ע"י הוספה מיקרי שפיר לא אפשר משום דיש טרחא להוסיף וק"ל:

סימן קלח

מ"א סק"א יתחיל אח"כ פסוק למפרע אגודה. משום טועים או משום נכנסים שיסברו שמותר לסיים ב' פסוקים קודם פ' וינהגו כך תמיד או מחשש אותם שיהיו בתחלת קריאה ויצאו באמצע ויסברו שלא יקרא רק עד הפרשה
(שם) בהדי' דמשני שאני התם היכא. דפריך התם למ"ד דולג מהא דתני' פ' של ה"פ אם קרא ראשון שלשה קורא שני ב' מפ' זו וא' מפ' אחרת משום נכנסין ות"ק לא חייש לנכנסין ואם איתא לידלג ומשני שאני התם דאפשר לקרות מפ' האחרת כיון דלא סליק ענינ' הרי דבה"ג אין דולג:
(שם) ומ"ש התוס' ד"ה אי איתא. בהא דפריך אי איתא לדלוג פירשו דמ"ש ה"ל לדלוג כדי שלא יהיה חשש נכנסים מ"מ למאי דמשני שאני התם דאפשר א"כ מוכח דל"ח להכי:
(שם) לא שכיחי וא"כ ה"ה אם טעה. ר"ל דלהר"ן מוכח עוד דין דאלו לדת"ה שהביא דמש"ה אין דולג שם משום דליכא שום חשש ממילא י"ל בה"ג דאיכא נכנסין דולג משא"כ להר"ן דגם שם יש חשש נכנסין רק דטעות לא שכיח ה"ה כאן:
סק"ב. לא יתחיל פי' לא יסיים משום דלשון לא יתחיל משמע אלא ידלוג ומוכח כאגודה שהביא בס"ק הקודם לכן פי' שלא יגרום הראשון שיתחיל השני עוד פי' דמיירי במפטיר דאז לא היה בראשון טעות ותו ליכא טעמא דלעיל דטעות לא שכיח וגם דבמפטיר אין זה נקרא דולג כלל דבלא"ה קורא מה שקרא ראשון:
(שם) וזה שייך לומר בוהקרבתם פי' דהא"ז תלי טעמא במה שהוא כהן ויודעין שלא קרא אדם לפני כהן מש"ה ליכא חשש נכנסין וטעם זה ליכא רק בויחל משא"כ בוהקרבתם שקוראים למפטיר והוא אינו כהן דבאמת קראו כבר לפניו ממילא איכא חשש נכנסין אבל טעם המרדכי שייך גם בזה משום שיודעין שמתחילין בוהקרבתם ואין קוראים מהפסוקים הקודמים כלל:

(שם) ובתוס' מגלה. ר"ל דהמרדכי לא קאמר רק שאלו הפרשיות ידועות מקום התחלתן והתוס' הוסיפו שידוע אפי' סדר הקריאה כמה פסוקים קוראין לכל א' מן הקרואים וטעם זה הוצרך להם לענין ר"ח כמ"ש אח"כ:

(שם) שהשלישי קורא וביום השבת. ר"ל שהשלישי גומר פ' וביום השבת שהיא פ' שלימה ואין בה רק ב' פסוקים ואיכא חשש נכנסים שישמעו הרביעי מתחיל ובראשי חדשיכם ויחשבו שהשלישי לא קרא רק וביום השבת אלא משום שפרשה זו ידוע ויודעים שהשלישי מתחיל קודם וביום השבת:

(שם) וגם יש להם לחשוב שא"כ. זה עוד תירוץ ור"ל דליכא בהא חשש נכנסין משום דאותן שיראו הד' מתחיל ובראשי חדשיכם יהיה להם הוכחה דהשלישי התחיל קודם וביום השבת דאל"כ למה קמצו כ"כ שלא לקרא לו רק ב"פ ולהרביעי הניחו ובראשי חדשיכם שהוא ה"פ דהא ליכא למיחש שהנכנסין יצאו באמצע קריאת ובראשי ולא ידעו שגומרין לו כל הפ' דז"א דתוס' לשטתייהו שהביא בסי' זה בשמם דל"ח לזה משום דאסור לצאת אם לא בין גברא לגברא:

(שם) בר"ח היכא עבדו ה"ל לתקן. הש"ס פריך בר"ח היכא עבדינן דהא וידבר ח' פסוקים וביום השבת ב"פ ובראשי ה"פ וקשה ממ"נ אם יקראו לכהן וללוי לכ"א ג' פסוקים ישאר עוד ב"פ וידבר ואין משיירין בפ' פחות מג' פסוקים משום יוצאין ואם יקראו לכ"א ד"פ עדיין מה יעשו בשלישי ורביעי אם יקרא ג' וביום השבת ופסוק א' מן ובראשי א"כ יתחיל רביעי פסוק א' אחר הפרשה ואיכא נכנסין ואם יקרא שלישי ג"פ מן ובראשי אין נשאר לרביעי רק שני פסוקים וגם יש חשש יוצאין. ואמר רב דולג ר"ל שהכהן קורא ג"פ והלוי מתחיל פסוק א' שקרא כהן וקורא ג"כ ג"פ ונשאר עוד ג"פ עד הפרשה וקורא אותן השלישי וגם וביום השבת והשאר קורא הרביעי ע"כ והשתא הקשה המג"א דלתירוץ א' של תוס' ליכא שום חששא ובכל ענין שיתקנו ענין הקריאה יהיה ידוע:

(שם) דדוקא מהני תרי טעמי שרי. פי' דעל טעם דידוע לחוד לא סמכינן רק בצירוף תירוץ השני ואותו התירוץ לא שייך אם יישיירו בפרשת וידבר ב"פ דשם יש שפיר חשש יוצאין שיחשבו שהשלישי לא יקרא רק עד וביום השבת וכ"ת דיקשה להם למה יניח לרביעי ז' פסוקים ולא קמצו ז"א דלא ידעו כלל שקוראין יותר או יחשבו שיש יותר מארבעה קרואים. דבשלמא בקושיות התוס' שייך שפיר תירוצם כיון דקושיתם היה מחשש נכנסין והנכנסין יראו שקורין לרביעי פ' שלימה משא"כ כאן דהחשש משום יוצאין לא שייך זה מיהו אכתי קשה בהא דפריך הש"ס אם יקרא שלישי פסוק א' של ובראשי יש חשש נכנסין והא בזה גם תירוץ הב' של התוס' שייך דהא יקשה לנכנסין

למה קמצו לזה ולא קראו רק פסוק א' ולזה הניחו ד"פ ועיין אח"כ שיתישב זה תוך דברי המג"א:

(שם) ועוד הנני יוסף להפליא. המשך דבריו לפי שסיים דאטעם ראשון לחוד לא סמכינן התחיל עתה לומר שאינו כן דהא בלא"ה קשה על הת"ה שסותר דברי התוס' אלו וצ"ל שהת"ה מפרש תירוץ א' של תוס' הואיל שיש פרשה ממילא לא קשה גם קושיתו ראשונה ושפיר נוכל לומר דתירץ חד נמי סגי ולא צריכין לצירוף התירוצים דוקא ומש"ה נמי פסק הת"ה לדינא דבכל התורה היכא שיש פרשה של ב' פסוקים שרי אע"ג דליכא שם רק תירץ א' שבתוס' והיינו משום דלדינא בחד סגי:

(שם) ועוד יש להם לחשוב שא"כ. הוא ביאור לתירץ ב' שבתוס' משום דהוקשה לו כיון דחד תירץ סגי א"כ קשה לתירץ הב' הקושי' שהקשיתי באות י"א דבשלמא אם צריך דוקא לשני התירוצים א"ש משום דשם ליכא תירץ הראשון של תוס' שפירשו התה"ד מחמת שיש פרשה אבל מאחר דבתירץ חד סגי קשה לתירוצם הב' לז"א המג"א דצ"ל דאין כוונת תירץ הב' כפי פשוטו כאשר פירשתיו באות ט' אלא דאין זה ראיה כלל מה שיקמצו לאחד ולאחד קראו הרבה רק שתירוצם הוא שיקשה להנכנסין למה קראו ג' גברי עד ובראשי אח"כ קרא רק א' והרי עיקר קריאת יום זה הוא רק מחמת ובראשי והיה להם לחלקה לשנים שיהי' עכ"פ ב' קרואים בפרשה שהיא עיקר חובת היום ומזה ידעו שאסור לקרות ב' פסוקים כך הוא כוונת התוס' ממילא זה לא שייך אם יקרא שלישי פסוק א' מן ובראשי דאז ליכא ראיה זו דהא באמת היה ב' קרואים בפ' ובראשי ומחמת הקימוץ ליכא ראיה נמצא מסיק המג"א בביאור שטת הת"ה דלדינא סגי בחד תירוץ מש"ה פסק הת"ה את דינו מחמת תירוץ תוס' הראשון וע"ז חולק המג"א כמ"ש אח"כ:

(שם) ול"נ דכוונת התוס' דמה"ת. ר"ל שפירושו של ת"ה בתירוץ תוס' הב' הוא דחוק אלא הפירוש כפשוטו כמו שביארתי באות ט' וא"כ קשיא לתירוצם השני מה שהקשתי באות י"א אע"כ דצריכים לצירוף ב' התירוצים ושם ליכא תירוץ הראשון משום דבתירוץ הא' מודה המג"א לפירושו של ת"ה. ממילא עכ"פ לדינא צריך דוקא ב' התירוצים ונסתר הדין של הת"ה מה שפוסק על פי תירוץ ראשון דבאמת תירוץ א' לבד אין מועיל ודוק היטב בכל מ"ש ויתבאר לך היטב כל המשך דברי המג"א וכ"ז נלע"ד ברור בכוונתו:

(שם). ועפ"ז יש ליישב מה שנמצא. ר"ל ע"פ דברי הד"מ בשם א"ז ולא אדסמיך ליה קאי:

סימן קמ

ש"ע סעיף א' ונשתתק עיין תשובת ב"ח החדשות סי' מ"ב:

מ"א סק"ב אפילו שהה. פי' דאעפ"כ א"צ לחזור לראש הפרשה ומ"ש עוד ואע"ג כו' הוא ענין בפ"ע נמשך להקוד':
מ"א סק"ד. בירו' שאפי' הפסיק מי שלקח פירי בידו וברך עליה ונפלה מידו והגביה מן הקרקע צריך לברך פעם ב' כיון שהפסיק בשתיק' וה"ה כאן כיון שהפסיק זמן גדול בשתיקה בעת שגלל כן הוא ל' הרד"א בב"י:
(שם) דלא חשבינן שתיקה להפסק. דקי"ל כרבא דאמר מברך ואח"כ בוצע ואין השתיקה הפסק ולא שנא שתיקה מרובה ל"ש מועטת עכ"ל הרד"א בב"י ועיין מ"א סי' ר"ו סק"ד שפסק כך להלכה דבנפל הפרי מידו והגבי' א"צ לחזור ולברך:
ט"ז סק"ג בתורה אינו מוציא הרבים. כלומר דלא תימא הא מצינו שאדם יוצא בברכ' חבירו וא"כ בנשתתק למה יברך העומד תחתיו אע"כ משום היסח הדעת וא"כ ה"ה הוא עצמו כשהסיח דעתו צריך לחזור ולברך. לז"א דאינו כך אלא שהמבר' אינו מכוון להוציא מש"ה בנשתתק צריך העומד לברך ואין הטעם כלל משום היסח הדעת:
(שם) דנשתתק ליכא למיחש לנכנסין פי' וא"כ העומד תחתיו יוצא מדינא בברכת הנשתתק ואפ"ה צריך לחזור לברך וע"כ דהטעם משום היסח הדעת וא"כ ה"ה עצמו:
מ"א סק"ד משמע דאם התחיל לקרות' כוונתו להקשות אמ"ש בש"ע והתחיל לקרות או לא התחיל ואין הדבר כך אלא דבהתחיל לקרות כ"ע מודו דא"צ לברך דהפסק אינו מזיק באמצע ובטל' ראייתם הראשונה בה"ג דהרי דוקא בנפל הפירי מידו אחר הברכה מיירי הירושלמי אבל אם אכל חתיכה ממנה והשאר נפל והגביה א"צ לברך כיון דחלה הברכה כבר על מה שאכל ואי משום טעם השני מההוא דתורמס ע"ז כ' המג"א ואי משום וכו' שם וא"ל דהכא הוי נמלך ממש. ר"ל דבנמלך ממש אפי' באמצע האכילה צריך לחזור ולברך ותרצה לדמות זה לנמלך ממש כיון שלא היה כלל דעתו ע"ז ז"א דא"כ מה הביאו ראיית' מהירושלמי דמיירי דוקא בין ברכה לאכילה א"ו משמע דאין זה דומה לנמלך ממש לכן לא חייבוהו לברך אלא מההיא דהירושלמי דבין ברכה לאכילה וא"כ מודה בהתחיל ותו דאי איתא דדומה לנמלך ממש לא היה חולק הר"ג דהא אינו חולק עליהם רק מטעם דלא קי"ל כהירושלמי ואלו דין נמלך הא קי"ל דצריך לברך:
(שם) וכן אם הראוהו למטה. דלמטה אסור להתחיל דהא אסור לדלג מ"ה כיון דגם למטה הוא חובת היום דמי לכל כו':
(שם) מסתמא דדעתו אכל התורה. משום דכאן בש"ע כ' סתם ומשמע דמיירי שהראוהו לו פרשה שאינה כלל חובת היום מש"ה כ' ב' דעות משום דמ"מ י"ל דעתו אכל התורה ומש"ה מסתבר' דבחובת היום ס"ל דכ"ע מודים דא"צ לברך דבהא וודאי דעתו הוי עלה

ולא מפשינין פלוגתא. ואהא הוקשה להמ"א למה בעובד' דהרד"א י"ל שצריך לברך הא חובת היום הוא לכן כ' המג"א ונ"ל דבההוא כו' ר"ל שהם חשבו שאסור לקרות חנוכה קודם ר"ח ואם כן הוי חנוכה בתחלה בפרשת אחרת שאינ' חובת היום כלל מש"ה הוצרכו לברך אבל לפי האמת האיכא (שאין הדין כך מ"מ המברך לא היה עכ"פ דעתו עליה דהא גם הוא היה באותו טעות מש"ה פסקו דצריך לברך ואהא שפיר כתב המג"א) מ"ד כו' והוי חובת היום וא"כ לכ"ע א"צ לברך. וקשה מ"ש המג"א כדי שלא יגרום הא באמת אצ"ל תוקשה למה לא חלק הרר"ג גם מה"ט שהוא חובת היום ונ"ל כיון שהצבור חשבו שאסור לקרות חנוכה תחלה א"כ אף ע"ג (שייך כאן הגה"ה שאין הדין) דהצבור עשו מדעתם אבל מדינא היו מורים אותה המורים לקרות בחנוכה כדי שלא יגרמו ברכה ודוק היטב:

סימן קמא

מ"א סק"א. עדות שהוכיחו הפוסקים דאם העידו מיושב כשר בדיעבד מדתנינן בעד ת"ח התירו להעיד מיושב משום כבודו וע"ז כ' דיש לחלק משום דעמיד' עדים הוא מדאורייתא דכתיב ועמדו שני האנשים מש"ה אי הוי פסול דיעבד לא היו מתירין משום כבוד ת"ח אבל הקריאה מעומד הוא רק מדרבנן משום הכי י"ל דאע"ג דאסור דיעבד מ"מ התירו במלך א"נ יש לחלק בין כבוד של מלך לכבוד של ת"ח:

סק"ב. וא"כ אפילו להשען. כוונתו לחלוק אהלבוש דכתב דסמיכה קצת שרי לגמרי וסמיכה שאם ינטל יפול הוא דאסור ובבעל בשר גם זה שרי והמג"א ס"ל כיון דהטעם משום אימה אסור אפי' סמיכת קצת וממילא בהא הוא דהתירו לבעל בשר אבל סמיכה שאם ינטל יפול אסור אפי' לב"ב כמו בפרקדן לא התירו לב"ב אלא במט' קצת על צדו:

(שם) וקשה דבח"מ אפשר דנמשך לדלעיל מיניה משום דלשטת הלבוש י"ל דרמ"א שם בח"מ מיירי בסמיכ' קצת:

(שם) ואפשר דגבי עדות. משום דבדיעבד כשר בעדים משא"כ בקריא' וע"ז השיב דהא גם בקריא' איכא למ"ד דכשר דיעבד ואפ"ה מודה דאסור סמיכה:

שם ונ"ל דרמ"א עיין בב"י. כל דברי מג"א אלו תראה באורך במג"א ס"ס תכ"ב ומשם תבין. ועיין נודע ביהודה סי' ה':

ט"ז סק"ג. בר"מ שקרא מיושב בקריאת מגילה מיירי התם דר' מאיר עשה בה ב' דברים קראה מיושב דהכי קי"ל במגלה לקמן סי' תרצ"ב ושנית עשה בה שנתנה לאחר:

מ"א סק"ו. כמ"ש סי' קל"ח. משום דכולם צריכים לשמוע הקריא' לכן צריך להמתין אפי' על המיעוט כ"כ המג"א סי' קכ"ח ס"ק ך"ח:

סימן קמג

ש"ע סעיף ב' חומש לבדו. עיין תשובת ב"ח החדשות סי' מ"ב:

מ"א סק"א. עם המפטיר פי' דהמפטיר יהיו ממנין הז' דק"ל בסי' רפ"ב סעיף ו' דמפטיר עולה למנין ז' משום הכי באין שם י' ימעט בעולין:

ש"ע סעיף ג' אין מברכין רמ"א בסעיף שאח"ז מביא בזה ב' דעות ומכריע ע"ש וקצת תימה על שלא נכתבה אותה הגה"ה בסעיף זה דמיירי לענין להוציא לכתחלה ולקרות בה ולא בסעיף שאח"ז דמיירי כשהוציא' ואח"כ נמצא בה טעות:

סעיף ד' בס"ת בשעת קריאה. פי' שגמרו קריאת מקצת העולין וכבר בירך אחריה אח"כ נמצא הטעות דזה הוי דיעבד גמור וסמכינן אהמתירין לקרות בס"ת פסולה ולכן אותן שכבר קראו עולין למנין ז' והשאר קורין בס"ת כשר אבל אם עדיין לא בירך אחריה אפי' גמרו הפרשה של אותו העולה זה הוי בכלל הסיפא בשנמצא טעות באמצע קריאת התורה. דהרי הש"ע ס"ל אפי' קראו ג' פסוקים יוציא ס"ת אחרת כמו שפי' הט"ז סק"א ובודאי אין לחלק בין קרא ג' פסוקים ובין הרבה פסוקים ובין אם גמר הפרשה כל שלא בירך אחרי' והטעם כל שלא בירך הוי כלכתחלה שהרי יכול לקרות ג' פסוקים בספר כשר ולברך. והמרדכי שהביא רמ"א ס"ל דכל שקרא ג' פסוקים ואפשר להפסיק הוי דיעבד וסמכינן אהמתירין אבל אם עדיין לא קרא ג"פ ס"ל לרמ"א ג"כ דמוציאין אחרת דהוי לכתחלה ומשמע דה"ה קרא ג"פ וא"א להפסיק כגון ב' פסוקים לפני הפרשה ס"ל ג"כ לרמ"א דמוציאין אחרת לקרות השני פסוקים דהרי לא פליג רמ"א באפשר להפסיק וק"ל. והכרעת הט"ז בסק"א בא"א להפסיק חולק אהרמ"א וק"ל:

מ"א סק"ד. ע"פ המרדכי שאם עדיין פי' אפילו עדיין לא קרא ג"פ דאז צריך לו' הטעות בע"פ ולקרות בספר הפסול עד כלות ג"פ אפ"ה אין מוציאים אחרת משום דיפול בספק אם יברך לפניה. ומכ"ש אם כבר קרא ג"פ ואפשר להפסיק דבהא גם רמ"א פוסק דמברך אחרי' וק"ל:

(שם) ובמ"ס פי"א הלכה ב' משמע דאסור לקרות ע"פ ובמקום שא"א מותר לקרות ע"פ לכן יקראו כו' כצ"ל וכלל דברי המג"א הוא דכיון דמשמע במס' יומא הובא במג"א ס"ס רט"ו דכשמוציא ספר אחר צריך לברך וכ"מ ס"ס ק"מ ע"ש במג"א סק"ד. שלא מצאו שם טעם לפטור מברכ' אלא משום שהוציאו שניהם יחד ודעתו אתרוייהו ע"ש משמע

דבה"ג שלא הוציא רק ס"ת א' יצטרך לברך כשיוצי' אחרת א"כ יפול בס' ברכ' או יגרום ברכה שאינ' צריכ' הו"ל כא"א בענין אחר ושרי לקרות הטעות בע"פ כמ"ש המג"א בסי' קמ"ד סק"ז דהיכי דא"א קורא בע"פ ע"ש ומיקרי נמי דיעבד לענין דסמכינן אהמתירין ולקרות בס"ת פסול:

(שם) ובמקום שיש מנהג ר"ל שנהגו כרמ"א דאם לא קרא ג"פ ישלים בס"ת כשר ונהגו כך ודוקא אם לא התחיל כלל פסוק ג' אבל אם התחיל כו'.

(שם) וא"כ פשוט דיש לסמוך על הגדולים. משמע לי כוונתו דכשנמצא הטעות במפטיר כגון שלא הרגישו בטעו' בקריאת השביעי והרגישו באמצע קריאת המפטיר יסיימו באותו ס"ת ויברך אחריו וכדברי הגדולים שבש"ע ואע"ג דהרשב"ץ כתב דהמפטיר יקרא בלא ברכה היינו משום דמיירי שנקרע תיכף אחר קריאת הז' לכן צוה שלא יקראו כלל למפטיר אלא יקרא בלא ברכה אבל בזה שכבר קראו למפטיר ובירך לפני הקריאה לכן יברך גם לאחר הקריאה וכן משמע מה שסיים המג"א בסוף הס"ק וז"ל ופשוט דמברך אחריה ועמ"ש ס"ס זה עכ"ל דאין ביאור כלל לדברים אלו ונלע"ד כוונתו כמ"ש דאע"ג דבנמצא הטעות במפטיר קורא הטעות בע"פ מ"מ מברך אחריה ורימז לסוף הסי' מה שהביא בשם מהר"ם לובלין דחובת היום התיר אפי' לכתחלה לקרות ולכן אף דלא קי"ל כמהר"ם מ"מ בזה שכבר קראוהו לעלות למפטיר ובירך לפניה והמפטיר הוי חובת היום יברך אחריה וכדברי הב"ח כן נלע"ד ביאור דברי המג"א:

(שם) מדברי הרשב"ץ כו' אין להוציא אחרת. פי' ולא יקרא יותר כלל מאחר שכבר יש שבעה עולין:

(שם) ופשוט דמברך אחריה. עיין מ"ש באות ט':

(ברמ"א) חסרות ויתרות. עיין ח"צ סי' נ"ד ועיין כנסת יחזקאל סימן מ' אם רוב התיבה חוץ לשטה אם מוציאין אחרת:

ט"ז סק"ב. ופעם אחת הייתי בדרך. טוב להגיה כאן ולעשות מזה ס"ק אחר כי קאי אמ"ש רמ"א ובשעת הדחק כו':

מ"א סק"ז. מגרשיהן שו"ת האחרוני' חולקי' ע"ז:

סימן קמד

ש"ע סעיף א'. מסוף הספר לתחלתו. פי' לצד תחלתו דהיינו למפרע אפילו מעט:

מ"א סק"ד פי' לנביא של ת"ע הכ"מ ס"ל דמ"ש השס ובלבד שלא ידלג מסוף כו' לא קאי רק אדסמיך לי' ר"ל בתרי עשר מה שהותר בו לדלג מנביא לנביא לא הותר למפרע אבל

בנביא א' שרי גם למפרע. והמג"א כ' וצ"ע וכו' ר"ל דמה שאמרו בש"ס ובלבד כו' קאי על כל הנביאים:

(שם) דס"ל להכ"מ בפ' א'. קשה א"כ ממ"נ אי הא דאמר ובלבד כו' קאי על כל הנביאים ומצד הסברא מותר בפ"א הו"ל להכ"מ לחלק בין ת"ע לשאר נביאים ותו מאי חילוק יש הא מנביא לנביא בת"ע לאו חד פרשה הוא בה"ג בכל הנביאים אסור ואם האי ובלבד קאי את"ע ומצד הסברא אסרי' בשאר נביאים בב' פרשיות אכתי קשה עכ"פ קושיא השני': וי"ל דמ"ש המג"א בפ' א' ר"ל ענין א' והאי ובלבד קאי את"ע מנביא לנביא אפי' שהם מדברים מענין א' אבל ב' ענינים אסרינן מסברא בכל הנביאים:

סק"ז ומ"ש סי' קמ"ג. ע"ש בסק"ד שכתב דלפעמי' היכא דא"א מותר לקרות בע"פ:

סק"ח. בענין א'. דאלו בב' ענינים אפי' בס' א' אסור כמבואר בסעיף א' והכא קמ"ל דאפילו בענין א' דשרי בספר א' לקרות חד גברא בתרי ספרי לא יקרא עכ"ל: בדק הבית:

סק"ט דלדבריו ה"ל לתרץ מאי דמקשה. הב"ח הקשה אלשון הטור שכתב בלשון הש"ע אבל ג' גברי בג' ספרים מותר והקשה דהל"ל ב' גברי בב' ספרים. וע"ז הקשה דה"ל לתרץ דקמ"ל הטור דב' גברי בג' ספרים דאסור:

סימן קמו

מ"א סק"א שאומרי' שנוהגין לאומרו אחר קריאת פסוק ראשון ויכול אז לצאת:

סק"ד או לפרש דבר איסור. כצ"ל אבל לפרושי מאיסורא שרי:

סימן קמז

מ"א כתב ב"י כו' ואפשר דסגי בכל מידי. ר"ל דלהמרדכי דע"י נטילה שרי אפשר דהא נמי שרי:

שם והב"ח מפרש הב"ח מתרץ קושיות הד"מ על הב"י:

שם המשיחות והרצועות עיין בנודע ביהודה סי' ז':

סק"ה ואע"ג דבמזבח. זהו קשיא אשריותא דשינוי דא"ת יכול לשנות צורת העצים ובלא"ה מסתמא נשתנה ממה שהיה:

ט"ז סק"ג פירושו המטפחת. ר"ל דתיבת לגלול פירושו לכרוך המטפחת:

מ"א סק"ז דדוק' קאמר. משום דאהא דמהדק סוף המטפחת בפנים יהיב רמ"א טעמא שלא יצטרך להפך הס"ת ואהא דיתחיל לגלול פי' לכרוך המפה מבחוץ לא יהיב טעמא ה"א דהכי קאמר שמותר לגלול מחוץ אם ירצה משא"כ ההידוק דוקא מבפנים מש"ה כתב המג"א דמשמע דהך נמי דוקא הוא משום חשש שתפול ח"ו:

מ"א סקי"א וההוא דיומא אפשר לומר. פי' דמש"ה ביומ' סליק תחלה דם השעיר משום שהיה נושא הדם בימין כיון שהיתה מלאה ואם הי' נוטל תחלה דם הפר היה צריך ניטול בשמאל ומשאוי הוא לו ליקח בשמאל דהרי שניהם מלאים משא"כ בפסחים מקבל המלא תחלה בימינו והריקן בשמאלי ומיושב מנהגנו:

שם וכתבו התוס' שאסור להעמיד שתיהן בעזרה בב"א דהעמידה בב"א מיחזי עליה כמשאוי אף שהעשיה בזאח"ז אבל בשני כהנים לא שייך כמשאוי מותר העשיה בב"א:

סימן קמח

ש"ע שהיא משתמרת בו. ופורשין בגדים נאים סביב התיבה לכבוד הס"ת וכשיוצאים משם ונוטלים ס"ת ליתנו בבית שמשתמר בו לא יפשוט התיבה בפני הצבור שטורח צבור הוא להתעכב שם עם הס"ת עד שיפשוט את התיבה אלא מוליך הס"ת כו' הובא במ"א:

סימן קמט

מ"א סק"א עיין ס"ס כ"ה. דשם מבואר שיש מקום שנוהגין כך ומיירי הכא בכה"ג דאל"כ הא אסור לצאת קודם קדושת ובא לציון כמבואר בסי' קל"ב ס"ב:

ט"ז סק"א בטור הביא. ל' הטור גרסינן בגמרא אריב"ל אין הצבור רשאין לצאת עד שינטל ס"ת ושמואל אמר עד שיצא ולא פליגי הא דאיכא פתח' אחרינא הא דליכא פתחא אחרינא. אמר רבא בר אהינא אסברה לי אחרי ה' תלכו פירש"י איכא פתחא אחרינא משינטל ס"ת לצאת דרך פתחו הרוצה לצאת בפתח יוצא אפי' לא יצא ס"ת ליכא פתחא אחרינא נכון הוא שיצא ס"ת ולא יצא אדם לפני ס"ת. וגאון פי' דהא דאמר ריב"ל בכל מקום קאמר שאין צבור רשאין לצאת עד שנוטל ס"ת להצניעו והוסיף שמואל כי בזמן שמוציאין אותו מבה"כ להוציאו אין רשאין לצאת עד שיצא ס"ת וילכו אחריו ויעשו לו הידור משום אחרי ה' תלכו הלכך ליעכב' ס"ת עד דנפיק והוא אחור"י ולא נפיק מקמ"י ואי איכא פתחא אחרינא רשאין וכו' הוא ל' הטור. והמובן ממנו בפלוגתא רש"י וגאון כך הוא דלרש"י ריב"ל ושמואל לא מיירי רק כשמוציאין הס"ת מבה"כ לבית אחר וקאמר ריב"ל דמיד כשנטל הש"ץ הס"ת רשאין הצבור לצאת אף שלא הוציאו עדיין ומיירי בפתחא אחרינא ושמואל אמר היכא דליכא פתחא אחרינא לא סגי במה שנטל ש"צ הס"ת אלא צריך דוקא שיוציאנו מבה"כ אבל במקומות שמצניעין הס"ת בב"ה לא מיירי כלל ריב"ל ושמואל ורשאין לצאת כל זמן שירצה: כ"ז הוא לרש"י אבל הגאון פי'

דריב"ל בכל מקום קאמר ר"ל אף כשמצניעין בבה"כ ובהא פליג ארש"י הא לכל שאר הדברים גאון ורש"י שוים כך מובן לכאורה בדברי הטור. וכתב הב"י שמהרי"א לא רצה לפרש כך דאם כן מה האריך הטור להביא כל ל' גאון רק ראש דבריו דריב"ל בכל מקום קאמר וכל לשונו במ"ש והוסיף שמואל כו' עד סופו מיותר כיון דכך הוא גם לרש"י לכן פי' מהרי"א דהגאון פליג עוד ארש"י וס"ל דהא דאמר ריב"ל עד שינטל היינו עד שהצניעו הס"ת במקומו בין בב"ה בין בבית אחר וא"כ הוי משמע דשמואל מקיל דמיד כשיצא הס"ת רשאין לצאת לביתם לכן הוצרך לכתוב והוסיף שמואל לומר דמחמיר הוא ואופן החומרא כך הוא דריב"ל מיירי מהליכת צבור לביתם דאסור עד שיצניעו אבל אופן יציאת הצבור מבה"כ לא מיירי כלל ושמואל הוסיף דגם אסור לצאת מבה"כ קודם הס"ת אף אם ימתינו בחוץ לא ילכו לביתם עד שיצניעו אפ"ה הוצאה גופה יש בה איסור משום שצריך לעשות הידור לס"ת מחמת אחרי ה' תלכו הלכך לעכבי עד דנפיק ס"ת והוא אחור"י וזהו הסידור ותיבות אין רשאין לצאת שכ' טור בדברי שמואל אין פירושו לצאת לביתם אלא לצאת ולהמתין בחוץ עד שיצניעו ואהא אמר דאי איכא פתחא אחרינא שרי לצאת קודם הס"ת ולהמתין בחוץ אבל הליכה לביתם אסור עד שיצניעו כך היא פי' מהרי"א ומובן דברי הט"ז:

שם מהר"י חביב. החביב כ' דמ"ש גאון ויעשו לו הידור זה ההידור היא דבר נוסף על ההליכה אחר"י והיינו שצריך ללותה עד המקום שמצניעין אותה ממילא לענין לו"י אין לחלק בין איכא פתחא אחרינא או ליכא פתחא אחרינא דסוף סוף צריך ללות הס"ת להדרה לכן פי' החביב דבאמת כך היא דמ"ש הגאון הלכך לעכב"י כו' ר"ל אף באיכא פתחא אחרינא ומיירי לענין לו"י שאף שיוצא בפתח האחר קודם יציאת ס"ת מכל מקום מחויב להמתין שם עד שיצא הס"ת וילוה אותה רק שאח"כ כ' גאון ולא נפיק מקמ"י ר"ל שלא יצא מב"ה קודם הס"ת ע"ז כ' הגאון ואי איכא פתחא אחרינא שרי דאלו לענין הידור הצריך לס"ת והיינו לוי"י מה יש לחלק להקל מחמת פתח א' וק"ל:

שם לריב"ל מותר הקשה על מה שחידש החביב דאפי' איכא פתחא אחרינא מ"מ צריך לו"י וזה סותר להש"ס דהא קאמר ולא פליגי דר"ל דאע"ג דריב"ל לא הזכיר כלל הידור ולא תלי רק בשינטל או מיד כשינטל או עד שיצניעו כדברי מהרי"א (כי דברי החביב אין מוכרעין ויוכל לסבור או כפי' הא' שכתבתי באות א' או כפי' מהרי"א כי החביב לא חידש רק ענין הלו"י וק"ל) ושמואל הזכיר ענין ההידור אפ"ה לא פליגי כי ריב"ל מיירי ביש פתחא אחרינא הרי דביש פתחא אחרינא לא בעי הידור וזהו שכתב הט"ז אחר כך ולפי פי' מהר"י חביב כו' ר"ל דאלו להחביב דאפי' ביש פ"א צריך לוי עכצ"ל דהריב"ל

דלא הזכיר לויי לא מיירי רק באין מוציאין ואם כן איך מוקים לה הש"ס ביש פתחא אחרינא: עוד אפשר דהט"ז ס"ל בשיטת חביב דריב"ל אמר עד שינטל היינו מיד שנטלו אף שלא הצניעו שמואל הוסיף דבמוציאין לבית אחר מוכרח להמתין על ההצנעה משום שצריך לויי מחמת קרא דאחרי ה' תלכו אבל מענין היציאה מב"ה אם קודם ס"ת או אחריה מזה לא דיבר שמואל כי מצד איסור יציאה קודם הס"ת לא נמשך הכרח להמתין על ההצנעה רק מצד הלויי נמשך זה ממילא לא דיבר שמואל רק מן הלויי והגאון הוסיף מלבו לכתוב ולא נפיק מקמי דהיינו היציאה קודם הס"ת וע"ז כתב היתר ביש פתחא אחרינא אבל לר"י עכ"פ צריך וע"ז הקשה ט"ז דא"כ איך מוקי לדריב"ל ביש פ"א אכתי איך מתיר ריב"ל בשינטל הלא צריך להמתין על ההצנעה וא"כ ריב"ל לא מיירי רק באין מוציאין כן נ"ל ול' הט"ז סובל יותר בפירוש זה ודוק והבן:

שם הס"ת ולכ"ע. ר"ל אפי' לפי' מהרי"א קשה למה הוצרך לאוקמי ביש פתחא אחרינא כדי דלא תקשי למה לא הזכיר ריב"ל ענין הוצאה מב"ה הא בלא"ה לק"מ משום דמיירי בין במוציאין בין באין מוציאין ולא מיירי רק בענין ההליכה לביתו ולא דיבר כלום מענין היציאה כאשר ביארתי באות א' והיינו כיון דמיירי אף באין מוציאין משא"כ שמואל לא מיירי במוציאין ומ"ש הט"ז דריב"ל מיירי באין מוציאין ר"ל גם באין מוציאין דא"ל דמיירי רק באין מוציאין דבמהר"א מבואר בהדיא דמיירי גם במוציאין ואם בא הט"ז להקשות על הש"ס ל"ל לאוקמי דריב"ל גם במוציאין וביש פתחא אחרינא נוקמי' רק באין מוציאין זה אינו קושיא כלל כי שני מימרו' דריב"ל סמוכים שם דהיינו מימרא שלסי' זו ומימרא של סי' הקודם ושם מיירי במוציאין אע"כ כוונת הט"ז כמו שפירשתי:

סימן קנ

מג"א סק"ד חזקה בחלונות. יש מקום לתרץ ע"פ מ"ש רמ"א בח"מ ססי' קמ"ט דאין מחזיקין בשל קהל וע"ש ואין להאריך ודו"ק:

סימן קנא

מ"א סק"ב דאיתא בגמ'. הב"י הביא ראיה זו להרמב"ם דדוקא מדוחק משום דס"ל להב"י דכי היכי דהתירו אכילה לת"ח ה"ה כל מילי כגון מטר וכל האיסורי' דחשיב כאן מש"ה מרב אדא דבעינן דוחק ממילא יש קולא וחומרא להב"י. קולא דכל האיסורים שרי בת"ח וחומר' דבעינן דוחק וסתר המ"א ראיותיו משום דאין היתר בת"ח רק אכילה ולא בעינן דוחק ממילא הוי איפכא קולא וחומרא וק"ל:

שם וזה שכתב הרמב"ם ר"ל דמ"ש הרמב"ם מדוחק אין הכוונה כלל דבעינן דוחק אלא זה הוא עצמו הדוחק מה שיצטרך לילך לביתו לאכול ויתבטל מן לימודו:
שם וכן משמע ס"ד. ר"ל מה שהתירו שם בעיבור שנה משום מצוה ולא הזכיר שם דוחק ה"נ זה הוא צורך מצוה שלא יתבטל מלימודו:
שם כפשט'. ר"ל אפי' בלא דוחק נמצא הוכיח מהרמזים לסתור ב' הדינים של הב"י החומר' והקול'.
ש"ע ס"י לאחר שחרבו. עיין כנסת יחזקאל סימן ט':
מ"א סקי"א בחוץ לארץ. וכן מוכח מסעי' שאח"ז בח"ל מהני תנאי בחורבנן ש"מ דבלא תנאי אסור ויש מקשין למה צריך המ"א להביא זה בשם ר"י בי רב כיון דמבואר היא בסעיף שאח"ז אבל המעיין בדברי המ"א בס"ק שאח"ז יראה דמדברי הש"ע היה מקום לדחות הראי' ע"ש ותבין ודוק:

סימן קנב

מ"א סק"ה כתב הב"ח. ס"ל דאע"פ שסיים הג"א בהאי דינא וכ' כי ליכא דוכת' לצלוי אפ"ה מודה הג"א דקי"ל כמ"ד משום פשיעות' רק כיון שעומד באמצע הבנין שהתחילו כבר לבנות החדש ורוצה לסתור א' לאחד מן הישן ולהניחו מיד בחדש ליכא חשש פשיעות' מש"ה לא אסר הג"א רק בליכא דוכתא כך מפרש הב"ח בהג"א ולכן פסק כך לדינ' דבאיכא דוכת' שרי ומשיג המ"א דלמה לא ניחוש לפשיעות' כה"ג ואפי' תימא דל"ח לפשיעות' כה"ג מ"מ לאונס מיהו חיישי' אע"כ דהג"א פסק כמ"ד משום דוכת' לצלוי ממיל' לדידן דקי"ל כמ"ד משום פשיטות' אסור אפי' איכא דוכת' וכי הם דברי הט"ז סק"ג:
ט"ז סק"ב ותחלה יבנו. פי' יתחילו תחלה לבנות ואח"כ יטלו האבנים מן ישינה אחד אחד ויבנוה תוך החדשה דאלו בליכ' תיוה' אפי' בכה"ג אסור כמ"ש הט"ז סק"ג:

סימן קנג

מ"א סק"א ועסי' קנ"ג ס"ב. ר"ל דשם מוכח דאסור דהא מבואר שם דכל מה שאסור בבה"כ שרי בבהמ"ד ש"י הרי מוכח דקדושת בהמ"ד יחיד קיל מבה"כ משא"כ בסי' צ' משמע דשרי דבהמ"ד חמיר קדושתו מבה"כ דהא מבואר שם דמצוה להתפלל בו יותר מבה"כ:
שם קדושתן חמורה. לענין להניח אחד על גבי חבירו ע"ש:
שם סי' תקצ"א. דמש"ה במוסף ר"ה מקדימין פסוקים של כתובים לפסוקים של נביאים משום מעלין בקודש:

ט"ז סק"א ובגמרא שם. כל דבריו אלו עד תיבת אלא נמשך הכל לקושייתו ור"ל דהא באמת בגמרא רצה להוכיח כך מהמשנה ומחלק בין לכתחלה לדיעבד ממילא בשאר קדושות דדיעבד דידה נמי כלכתחילה דמי דהא מצי לעלויי ולקנות קדושה חמורה א"כ בודאי יש לנו לדקדק כו' וא"כ אמאי לא מוכיח מהרי"א מהמשנה זהו כוונת הט"ז ואח"כ כ' אלא כו' מתחיל לתרץ קושיא זו השניה:

שם דוקא להוריד ר"ל משום דשם הוי דיעבד כדברי הש"ס:

מ"א סק"ד בדיעבד אם מכרם ס"ל להב"ח דגם בשאר קדושות שאני בין לכתחילה לדיעבד דאם כבר עבר ומכרן שרי לקנות כיוצא בהם ולא כמ"ש הט"ז דבשאר קדושות כיון דאפשר לעילויי בהו הוי דיעבד דידהו כלכתחילה:

שם בס"ת נקטינן. נ"ל דתיבת בס"ת צ"ל האבעי' ונמשך אדסליק מיניה שכ' וכ"ד מהרי"א ר"ל דליכא פלוגת' דהר"ן שאוסר היינו לכתחילה והטור שמתיר היינו דיעבד וע"ז כ' דכ"ד מהרי"א דוקא דיעבד להתיר אבל האבעי' דמיירי לכתחלה מודה מהרי"א דנקטינן לחומרא והיינו בין בס"ת בין בכל מילי כן נ"ל וק"ל ולכן תיבת בס"ת אין לו ביאור כלל וצריך להגיה כנ"ל:

שם ליכא פשיעות'. ר"ל משום דבמקום חשש פשיעות' ודאי בלא"ה אסור כמו סתירת בה"כ שבסי' הקודם וכל סי' זה במקום שמותר למכור היינו דליכא חשש פשיעות' עיין מ"א סקי"ז:

שם אבל ל' הרמב"ם. עתה מתחיל ליישב דברי הב"י דאע"ג דמן הטור ומהרי"א לא מוכח דפליגי אהר"ן וכדברי הב"ח מ"מ הרמב"ם ודאי פליג ולכן כ' ויש מתירין:

שם ונ"ל דעתו. י"ל דעת הרמב"ם למה לא פסק האבעי' לחומרא ולא ניחא ליה לומר דסבירא ליה כהר' מנוח שהבי' הט"ז או יש לומר דמ"ש המ"א דעתו הכוונה דעת המחבר למה הביא כאן יש מתירין ובי"ד בס"ת סתם לאיסור לכן מחלק דבס"ת גם הרמב"ם מודה וק"ל:

שם והיינו מ"ש סי"ג. בא המ"א לומר איך מצא הב"י בר מב"ם דין זה דבאמת הרבה פוסקים מתירין לכן כ' דהיינו לשון רמב"ם שהובא בסעיף י"ג שלא ימכרו בה"כ לפדיון שבוים ומכ"ש לקדושה חמורה והיינו בכה"ג שאין להם בה"כ אחר ואע"ג דבסעיף י"ג פי' המ"א דמן הדין שרי ע"ש היינו משום שפוסק כש"ך וט"ז שמפרשי' כך דברי רמב"ם אבל הב"י מפרש דמדינ' אסור וכאן כ' המ"א שטת הב"י וכן מבואר במ"א סק"ז שכ' שם דהמשמעות מסעיף י"ג כמ"ש כאן בשם הרמב"ם דאסור לקנות קדושה חמורה כשאין להם בה"כ אחר דהיינו משום דפשטא דלישנא דסעיף י"ג משמע דמדינא אסור וסיים

שם המ"א ועיין בי"ד סי' רנ"ב כוונתו דשם הסכימו הש"ך והט"ז דשרי מדינא ולכן בסעיף י"ג כ' המ"א דעתם ומשמע דפסק כותייהו ועכ"פ כאן פי' שיטת הרב ב"י וזה ברור וכמדומה שהרב פ"מ בסקי"ז לא כיון יפה ע"ש ואין להאריך כי אין רצוני כאן רק לבאר דברי האחרונים ז"ל פשטות דבריהם ולא יותר וק"ל:

מ"א סק"ה ואסור לשנותה. תירוץ זה של המ"א אינו כתירוץ של הט"ז סק"ב דהט"ז פי' אין משנין היינו לענין שלא לבנות בה"כ כלל אבל בהלואה מותר ולהמ"א גם בהלואה אסור דדעת בני העיר שיעשו מצוה דוקא במעות אלו שנתנו הם:

שם שהצבור רשאים. דכך מבואר ביו"ד שם:

שם דבסנהדרין היינו הגמרא שהביא הט"ז דפריך לרב' מהך דמותר המת ליורשיו:

שם ביחיד המנדב. דבהכי איירי ההוא דבש"ס דלבנים חדשים מותר להשאילן ולא ניחוש לאכחושי וביזוי מצוה משום דמיירי ביחיד או שקנו ממעות חולין שגבו לכן ההיא דס"ת דאיירי בצבור רק דמיירי שקנו במעות חולין שגבו כך המשך דבריו וק"ל: ן

ט"ז סק"ב משמע דעכ"פ. מל' מורידין שכ' וכן הראיה שהביא אח"כ מהש"ע היא מל' משנין וכן משמע עוד ממ"ש המחבר בסמוך מותר להוריד המותר ולא כ' מותר להוציא המותר למה שירצו:

שם דכתבו בסיפא ר"ל אע"ג דכתבו בהך סיפא לכל מה שירצו אין הכוונה לחולין אלא שהוא ההיפוך מרישא דשם דבעינן קדושה חמורה ע"ז כתבו בסיפא לכל מה שירצו והיינו אפי' לקלה:

שם עד שיבנו בה"כ או לקדושה חמורה. דאז יצא ג"כ ידי נדרו דאזלינן בתר דעת הנודר לחומרא כ"ש דהוי דעתו משא"כ כשמשימין לקדושה קלה לא יצא ידי נדרו:

שם וכאן אין שייכות ר"ל דגבו מעות לבנין בה"כ והותירו דלא שייך ה"ט למה בעינן במותר קדושה קלה עכ"פ הא שם הק' על המותר די"ל אפי' ליורשים דהיינו קלה משום דכבר יצא ידי נדרו ובמותר ליכא נדר ולא הי' רק משום מחילת המת וכאן לא שייך זה:

שם אבל בגבוי למת בא לישב דלא תימא הא גם שם הוציא מידם לשם מצוה ולמה סגי בנתינת המותר ליורשין נימא דבעינן דבר מצוה והבן:

מ"א סק"ה כמ"ש סעיף ז'. ר"ל דשם מבואר דאפי' במכרו רשאין לשנות וכ"ש בגבו ובהכי מיירי ההוא דסעיף י"ג שפי' הט"ז בס"ק ב' דמיירי התם רק בדרך הלואה ולהמ"א אף שינוי גמור לחלוטין שרי ומיירי בזט"ה כמ"ש המ"א שם ע"ש:

סק"ו הרשות דלא כהט"ז סק"ב ומה שכתב דכ"מ בגמרא היינו מכח הקושיא שבט"ז בסק"ב וק"ל:

שם כמו שכתבתי ר"ל בס"ק הקודם דבאמת הזמנ' לאו מילתא אלא בגוף המעות אסור משום דעת אנשי העיר משא"כ במותר שרי שכבר נעשה דעתם:

ט"ז סק"ג ומיהו ה"מ. כ"כ על מה שכ' שם תחלה דבונה בית לשם בה"כ אינו קדוש עד שיתפללו בו:

מ"א סק"ז אסור לשנותן. לשון זה מיותר דהרי הם דברי רמ"א דאם באו ליד גבאי אסור לשנותן וכן הקשה בס' חמד משה ונ"ל דהמ"א לאו דינא קמ"ל אלא טעמא קאמר מש"ה אסור לשנותן וכמש"ל ור"ל שכ' בסק"ה טעם הדבר משום בזיון ושרוצים המתנדבים לעשות המצוה דוקא באלו שנתנו הם ודלא באחרים ודלא כהט"ז סק"ג שמקשה על דין זה דהרמ"א ודעתו דמותר לשנותן אפי' באו ליד גבאי ואזיל לטעמיה דמתיר בסק"ב גם במעות שגבו:

סק"ט וה"ה יתומות. ע' עצי ארזים רס"א:

ט"ז סק"ה רק רשות. ר"ל למאי דמשני דהתנו היינו ז' טובי העיר במעמד אנשי העיר:

מ"א סקי"ב ר"י חביב. מה שהרא"ש כתב כלם מסכימים לר' אשי משמע דוקא ר' אשי והטור כ' סתם יחיד והיינו דהרא"ש מיירי בנתנו ממקומות אחרים:

ס"ק י"ו אבל לסותרו דהא בסי' הקודם לענין לסתור אין חילוק בין כפרים לכרכים ומותר אפי' בכרכים בלא זט"ה לסתור אבל הקדושה לא נפקעת אף שסתרוה הכא לענין הפקעת הקדושה אין כח בכרכים ומש"ה הושוו ריי"ו ורמב"ם הלבנים של בה"כ סתורה לבה"כ עצמה דאין נפקעו הקדושה:

שם במעמד. ר"ל בכפרים דבעינן במא"ה משום שמא אין רוצים ומשמע אפי' כשסותרין ומוכרין וק"ל כן נ"ל כוונתו עיין פר"מ:

ס"ק י"ז ועמ"ש ס"ד. עיין במ"א סק"ד ובדברינו שם אות י"א תבין כל דברי המ"א כאן:

ס"ק כ"א וכמו שכתב ס"ד: היינו מה שכתב שם סק"ה דאם בנאוהו ממעות בה"כ דינו כהמעות ואסור לשנותו ע"ש:

ס"ק כ"ג זט"ה במש"ה. דלא עדיפי מיחיד בשלו:

שם וחבר עיר. היינו תלי אותו בדעת היחיד המוזכר בסעיף ו':

שם הכא מתיר. דברי הטור תקשה אהדדי דכאן מתיר ליחיד בשלו:

ס"ק כ"ז להם הס"ת. תימה דכיון דמכיר' אסור כ"ש מתנה וא"כ מה ענין הערמה זו וכ"ה בהדיא בריב"ש שם ולא כ' שם הריב"ש אלא דאפי' את"ל דזט"ה במא"ה יכולים למכור ס"ת וה"ה מתנה דהוי כמכירה לעיר רחוקה אסור ומכ"ש בהערמה כזו דאסור עכ"ל. וא"כ לאיזה הענין העתיק המ"א לשון זה כיון דלדינא ק"ל דמאן דאוסר ליחיד למכור ס"ת

ה"ה זט"ה במא"ה אסור כמ"ש המ"א סקכ"ג א"כ כ"ש מתנה דאסור ומה ענין הערמה זו ונראה דיש קצת חיסור לשון במ"א והעתיק דברי הריב"ש כמו שהעתקתי דאפי' את"ל כו' ואף על גב דאין נ"מ לדינא מ"מ העתקתי דנלמד מזה דאפי' למאן דמתיר למכור ס"ת ה"ה מתנה דהוי כמכירה מ"מ לעיר רחוקה דהוי מתנה ממש אסור וכן הערמה אסור וע"ז השיג דלמאן דמתי' למכור ס"ת מותר נמי מתנה ממש דא"צ ד"א שתחול הקדושה עליו דאילו למאן דאוסר מכירת ס"ת אין השגה כלל דאם מכירה אסור כ"ש מתנה כן נ"ל ביאור דברי המ"א ודו"ק:

סק"ל כמ"ש ס"ה. ע"ש במ"א סק"ה ובדברינו שם אות כ' ותראה דהמ"א כאן לשיטתיה והט"ז כאן סקי"ב נמי אזיל לשיטתיה דמוקי לה בהלואה ולא בשינוי:

ס"ק ל"ב בנו יגמרו לומר שאפי' בנו רק מקצת לא ישנו המות' מעו' אלא יגמרו הבנין:

ס"ק ל"ג שרי דהא עיין במ"א סק"ה ובדברינו שם אות כ' שביארנו דברים שבכאן:

ס"ק ל"ז לקטנים. עיין בסי' קנ"ד במ"א סקכ"ג:

ס"ק ל"ח מה שנא מבה"כ. ואין לו' דהתיר להם מצד התקנה משום דמשמע דלא תקנו אלא בבה"כ לפי שא"א לחלק משא"כ מעות:

ש"ע סעיף י"ז אין הצבור: עיין כנ"י סי' ט':

מ"א ס"ק מ"ד דספרא. והכין לעצמו שט"ח כי לא ילוו לו בלא שט"ח אבל כאן מה לו להכין כתב משום שמא ירצה להקדישו הרי יכול להקדישו בלא כתב:

(ש"ע סעיף כ"א) הדיוט. עיין תשובת הב"ח סי' י"ז:

מ"א סקמ"ח חלול. דכתיב ולא יחלל זרעו וזה לא שייך בנכריות דאין הזרע מיוחס אחריו כלל:

ס"ק מ"ט טענה למערער. ר"ל טענה רבה משא"כ בקצת טענה אין משנין כמו שכתב המ"א סק"מ.

שם ראיה ברורה. עיין כנ"י סי' י"ג:

שם ודבריהם. שם פליגי ר"מ ור"י בכ"ג שאירע פסול ומינו אחר תחתיו ואמרו ר"מ ור"י דראשון חוזר לעבודתו ופליגי על השני אם ראוי לכ"ג ופסק הש"ס כר"י. והקשו התוספות דהוי הלכתא למשיחא ותירצו דנ"מ לפרנס וכו' וע"ז הקשה דהא ראשון לכ"ע חוזר לעבודתו:

שם איבה דראשון. וזהו סברת ר"י משא"כ ר"מ ס"ל דשני כל מצות כהונ' גדולה עליו ולא חייש לאיבה וע"ש:

סימן קנד

מ"א סק"ב כחדר. טעם זה בין בחומה בין בכותל של עץ דהוי כחדר בעלמא כיון שנעשה לשמירה:

ש"ע ס"ב השוכרים. עי' כנ"י סימן ט':

ט"ז סק"ג תשמיש בעלמא. ר"ל תשמיש אקראי בעלמא ואינו נחשב בשביל זה כתשמיש ס"ת עצמה:

מ"א סק"ו יש לו. דכל תשמיש דתשמיש דין קדושת בה"כ עליו:

ס"ק ח שבקדושה. ודאי אם מונח על דבר שבקדושה בלי הפסק מיקרי תשמיש אפי' אם אינו נעשה לגמרי כגון ארגז וכדומה אלא דאם עשוי לגמרי לכבוד מיקרי תשמיש אפי' אם מונח על הדב' שבקדושה בלי הפסק כמו המכסה שעל הקרשים משא"כ וילון שאינו מונח כלל על הדבר הקדוש רק תלוי במחיצה מש"ה אף על פי שעשוי לכבוד לא מקרי תשמיש כמו שכ' רמ"א ס"ו:

ס"ק ט' לשורפן עיין כנ"י סי' ל"ז:

סעיף ו' בהג"ה ופרוכת. עי' תשובת הב"ח סימן י"ז:

ט"ז סק"ו אלא תשמיש דתשמי' כצ"ל:

מ"א סקי"א הבנוי בחומה תימא הא אין לו דין תשמישי קדושה ולמה יאסו' לעשות ממנו כסא וכן הקשה הא"ר ע"ש:

סקי"ג לעשו' מפרוכ' תימא מה ראיה מזה דהא גם מפרוכ' דבזמן הש"ס מות' לעשות מפה דהוי תשמיש לס"ת עצמה וכבר עמדו האחרוני' בזה ע"ש:

ס"ק י"ד בכותל והוא נמי לבהכ"נ או להעמודים ואף על פי שקדושות המפות והכלי כסף חמורים מהם אפ"ה שרי מטעם שכתב המ"א אחר כך בס"ק זה כיון שאינו משתמש בו כלום דמה לי שמונח כאן עיין שם:

שם לעיל משמע. ר"ל מהאי טעמא דמה לי שמונח כאן:

ט"ז סק"ז דמסתפינא עיין בכור שור מגלה דכ"ו:

ש"ע סעיף ט': להניחו בספר. משום דכל שינוי מקדושה לקדושה אסור אם לא לחמור' ממנה אבל בשוים אסור וכדרך שמבואר לעיל סי' קנ"ג ס"ד והיש מתירין דכאן נראה היינו אותן המתירין בסי' קנ"ג שם בשוין כי בכאן לא הובא מתירין כלל בב"י ע"ש:

ט"ז סק"ח אלילי' דאין. ר"ל אעפ"י שמותרין להדיוט שנתבטלו באופן המבואר בי"ד סי' קל"ט:

שם בביתו ר"ל לנר מצוה וכמ"ש המ"א סקי"ז:

(מ"א ס"ק כ') שנהגו שלא להדליק מנר בית הכנסת הואיל כצ"ל:

סימן קנז

מ"א סק"ג ובברכות דכ"ג הרוצה שיכנוס לסעודה מהלך י"פ ד' אמות או ד' פעמים י' אמות כצ"ל:

סימן קנח

ט"ז סק"א אוכלי תרומה ליטול ידיהם נוהגת אף בחולין כצ"ל ואח"כ מתחיל סק"ב אין צריך נט"י אבל אם קבע:

סק"ב נטילה הנהוג' בחולין כצ"ל ור"ל דאלו לתרומה ודאי לא תליא בהכי ובעי נטילה כי סתם ידים פוסלים תרומה ואסור לאכול תרומה טמאה:

שם ממה שכ' ב"י סי' קס"ח כצ"ל:

שם שסופה סופגנין. ר"ל מטוגן בשמן אחר שנילושה כשאר עיסה וזהו תחילת העיסה:

שם וטעון נט"י. ס"ל להט"ז דבעיסה כזו דינה כפת הבא בכסנין דאין מברכין המוציא רק בקבע עלייהו ואפילו הכי פסק הב"י דבעי נטילה ואין חולק עליו מש"ה יש לברך ענ"י וע' סי' קס"ח:

מ"א סק"ד דהא מצה. הב"י הביא בשם רוקח דין דסעיף ב' ואח"כ הביא בשם רוקח הך דסעיף ג' בזה"ל בסדר של פסח יטול ידיו לצורך טיבול שני דאי משום מצה א"צ נט"י דמצה סגי בכזית ואוכל פחות מכזית א"צ נט"י ע"כ. והשיג המ"א דע"כ צ"ל ברוקח פחות מכביצה דהא מצה כזית הוא ואף שהרוקח פסק כבסעיף ב' דצריך נט"י בפחות מכביצה צ"ל דהכי קאמר דליכא למפשט פסק זה דפחות מכביצה צריך נט"י מהך נטילה די"ל דהיא לצורך טיבול ואם כן לדינא בכל פחות מכביצה אין חילוק בין כזית לפחות אלא צריך נט"י בלא ברכה וכל סעיף ג' מיותר כן נ"ל דעת המ"א:

ס"ק ה' דבטלה דעתו דמילתא דלא שכיחא לא גזרו רבנן וכן היא הטעם בטובל אצבעו במשקה:

ט"ז סק"ז לא תמצא דבש. ראיה זו אינה רק אחר שהוכיח דלא חילקו בזה לומר דמעשה מבטל מעשה דאל"כ י"ל מה שחשבו בין הז' משקין היינו בריסק ואחר כך לא בשלו דלא עשה מעשה שמבטלו או י"ל דס"ל להט"ז דמה שמבטל האוכל במשקה הוי נמי מעשה שעושה להיות אוכל ודוק:

סק"ט הוצרך הרשב"א לפרש ההוא דבליס וכו' כצ"ל:

מ"א סקי"א דלא גזרו. ר"ל כיון דסתם שותה א"צ נט"י לכן גם שותה מהנהר מילתא דלא שכיחי היא לא גזרו רבנן וזהו שסיים עמ"ש ס"ד היינו בסק"ה דמידי דלא שכיחי לא גזרו:
ס"ק י"ב לא הבין. כל דברי המ"א ס"ק זה מבואר באורך בשו"ת צמח צדק ס"י ע"ש:
ס"ק י"ג ואפי' נטל. ר"ל ואם כן שייך שפיר לברך אנטילה ראשונה כיון שכוון עכ"פ לנטילה ועתה שרוצה לאכול יברך על אותה נטילה הראשונה לז"א שאינו כן דהא דעת התוספות הובא בסק"ח שא"צ נטילה כלל ואם כן הוי כאילו לא כיון לנטילה כלל:
ט"ז סק"י לטבול בדבש. לכאורה חולק על המ"א סק"ה במוצץ אצבעו רק י"ל דשאני הכא דאורחא דמלתא הכי והוי מלתא דשכיחי וע' מ"א סקי"א:
ט"ז סס"ק י"ב דבולע המשקין ומברך כצ"ל:
מ"א סקט"ו ואף על גב דכששופך. אין לשונו מדוקדק דלה"ט דפעמים דאין ידיו נקיות ל"ק מידי רק קאי על טעם ב' שכתב רמ"א שהניגוב מן המצוה וע"ז כ' זאת והמשך דבריו כמו דלטעם א' לא פליג ה"נ לטעם ב' ומיושב קושית הט"ז סקי"ב:

סימן קנט

ט"ז סק"א המיוחדים למשקין. דע דהדין לענין טומאה כך הוא דבכ"ח ביחוד תליא מלתא דאם מיוחד למשקה טהור בכונס משקה ובמיוחד לאוכל עדיין הוי כלי דהא ראוי לזיתים ובעינן כמוציא זית משא"כ כלי שטף שחשובין יותר מכלי חרס לכן אפי' מיוחד למשקין אין כונס משקה מטהרו שדרך להצניעו לאוכלין ולפ"ז לכאורה אינו מובן דברי הב"י מה שעשה ב' תירוצים הרי הכל אחד דרבא מיירי בכ"ח המיוחד למשקין. ונלע"ד כוונת הב"י דלתירוץ א' תלוי ביחוד דבמיוחד למשקין הוי שיעורו לנטילה בכונס משקה אף בכלי שטף דנהי דלטומאה הוי עדיין כלי היינו משום דדרך להצניעו לאוכלין משא"כ לנטילה דאינו שייך רק במשקים לכן כיון שיש כונס שוב אינו ראוי לקרותו כלי לכן כל שמיוחד למשקין הוי שיעורו לנטילה בכונס אף בכלי שטף משא"כ במיוחד בהדיא לאוכלין אז לא פסלו כונס אף בכ"ח משום דעדיין כלי הוא כיון דבהדיא ייחדוהו לאוכלין הוי כלי אף לענין נטילה אף על גב דנטילה אינו שייך רק במשקין נמצא לתירוץ א' הכל תלוי ביחוד ולתי' הב' לא תלו לענין נטילה ביחוד כלל רק יש חילוק בין כ"ח דבכ"ח אפילו יחוד לאוכלין לא מהני כיון דעכ"פ נטילה אין ענינה רק במים מה מועיל מה שמיוחד לאוכלין לעשותה כלי לנטילה רק בכלי שטף שבהם אין כונס משקה מוציאן מתורת כלי אף במיוחדי' למשקה מש"ה גם בנטילה כשר ובעינן כמוציא זית. ודוק:
שם וק"ל דאם יש עוד קושיא זו. היא בין לתי' א' בין לתי' ב':

שם על כלי עץ נמי קאמר. קושיא זו היא רק על תירוץ הב' דאילו לתירוץ הא' דבאמת גם בכלי עץ שיעורו בכונס היכא דמיוחד למשקה ודוולא היא מיוחד למשקה:

שם והתירוץ הב' ודאי דחוק. המשך לשונו כאלו אמר ובלא"ה ג"כ דחוק תי' הב' כו' וכוונתו משום דמתחלה הקשה על תי' הב' מהא דבהדיא מיירי רבא בשל עץ וקאמר עתה דבלא"ה אפילו לא ראינו דמיירי רבא בשל עץ אפ"ה דחוק למה לא אמר רבא רק דין כ"ח ולא דין עץ. דבשלמא לתי' הא' דתלי ביחוד א"ש כמ"ש הב"י משום דמסתמא נוטלין בכלי המיוחד למשקה משא"כ כפי תירוץ ב' דלא תלי ביחוד רק יש חילוק בין כ"ח לכלי שטף קשה אטו אין דרך ליטול רק בכלי חרס ולא בכלי עץ וק"ל:

שם הרמב"ם דשבר כלי. ר"ל דהאי לישנא משמע דכל הכלי בכללה נקרא שבר כלי אפי' מה שלמטה מן הנקב:

שם אין מחזיק. וכן קרא הרמב"ם לכול' שברי כלי שאף מה שלמטה מן הנקב אין בו שיעור כלי כלל משא"כ כשלמטה מחזיק רביעית אזי מה שלמטה מקרי כלי:

שם וקשה ע"ז דא"כ. ממילא מקשה הט"ז על הטור ממ"נ אם מפרש דברי הרמב"ם דאפילו מחזי' רביעית אסור אפילו דרך הנקב. קשה קושית הב"י דדבריו סותרים זא"ז ואם מפרש דאין הרמב"ם פוסל אלא באין מחזיק רביעית למטה אם כן מה חידוש יש בדברי רמב"ם ולמה מביא הטור:

שם ודברי הרמב"ם עצמם. ר"ל דלכאורה יש לתרץ הממ"נ הנ"ל דבאמת הרמב"ם לא מיירי רק באין מחזיק רביעית למטה ומ"מ חידוש דין יש ברמב"ם והיינו מדהוצרך הרמב"ם לפרש הטעם מפני שהן שברי כלים דקשה הא הטעם פשוט בלא"ה משום שאין בכלי זה מחזיק רביעית בין למטה מהנקב בין למעלה כיון שהמים זבין מתוכו ולאיזה ענין הוצרך להוסיף טעם מפני שהן שברי כלים. אע"כ בא להשמיענו אף אם יכול להיות בכאן במחזי' רביעית כגון אם יניח כלי זו על צדה ויחזיק רביעית בלי סמיכה דאז ה"א דשרי ליטול אפי' דרך פי הכלי קמ"ל הרמב"ם דאסור כיון דנקוב ככונס משקה הוי שברי כלי ובשברי כלי לא מהני מחזיק רביעית ואפילו בלא סמיכה כגון דופני כלי שנשברו ה"נ בזה אע"פ שכל הכלי שלם מ"מ כיון שיש בו נקב המטהרו הוה כאלו נשברה. ומשום חידוש דין זה הביא הטור את דברי הרמב"ם זהו כוונת הט"ז ליישב הקושיא. רק משום שאין התחלה לדברים אלו לפי מ"ש הב"י בתירוץ הא' הנ"ל דגיסטרא כשר לנטילה הרי דשבר כלי המחזי' רביעית כשר לנטילה להרמב"ם לכן הציע הט"ז תיכף דמ"ש הב"י שגם גיסטרא כו' וסתר דברי הב"י והוכיח דשברי כלי אין מועיל מה שמחזיק רביעית ונמשך זה עד ע"ב וכשסיים סתירת הב"י מסיק שם התי' וכ' וא"כ גם הרמב"ם אפשר

דס"ל כן וכו' ע"ש ובזה תבין כל המשך דברי הט"ז. והארכתי בזה לפי שראיתי הרב פ"מ נתקשה בדברי הט"ז אלו ע"ש ולמ"ש ניחא הכל:

שם מכדי סיכת קטן. ר"ל אם כל הכלי בתחלה לא היה מחזיק רק רביעית אז השבר מקבל טומאה אפילו אינו מחזיק רק סיכת קטן ואם היה הכלי יותר גדול אזי גם השבר צריך להיות גדול והשיעור היותר גדול בשבר הוא לוג וזהו דקאמרי מכדי סיכת קטן בעד לוג ועיין פ' אלו טריפות:

שם אין לו תקנה. ואפ"ה מקבלין טומאה כ"ש בשאר כלים דין הוא ששברים שלהם יקבלו טומאה דהא עדיין יכולים הם להיות כלי כשיתקנו אותם:

שם ואם כן גם הרמב"ם עד כאן נמשך סתירתו את דברי הב"י בהכשר שבר כלי לנטילה ועתה מתחיל בישוב הקושיא על הטור וכמו שפירשתי באות ח' ט':

שם אלא שלדעת הטור. עתה סתר תירוצו דניהו דדברי רמב"ם עצמו יש לפרש כן מ"מ קשיא על הטור דכ' בהדיא כהב"י דשבר כלי כשר לנטילה אם כן אף אם יהיה דברי הרמב"ם כנ"ל מ"מ דברי הטור סותרים זא"ז:

שם ונלע"ד דלהרמב"ם. מחמת הקושיות שהקשה עד עתה לפי' הב"י לכן חולק עתה על פירושו ודרך בכ"ז בדרך אחר ומיישב בדבריו אלו ג' קושיות הראשונות והוא מבואר למעיין:

שם וכמ"ש ב"י. זה נמשך לדבריו הראשוני' שפי' דהרמב"ם מיירי בטהרה היותר קטנה דהיינו בכונס וקשה הא יש עוד קטנה מזה דהיינו מוציא משקה כגון בגיסטרא וכמ"ש הב"י לכן סתר דברי הב"י דגם בגיסטר' שיעורו בכונס:

שם ראוי להעמיד ר"ל דבשלמא לענין טומאה דטעמא דגיסטרא מקבל טומאה הוא משום שראוי להעמיד תחת הנוטפין מש"ה שיעורו במוציא משקה משום דאין מעמידין גיסטרא לגיסטרא משא"כ בנט"י דטעמא דהכשר גיסטרא לנט"י אינו משום שראוי להעמיד תחת הנוטפין רק משום דחז"ל לא הוצרכו בנט"י דוקא כלי שלם שלא הקפידו רק על קיבול רביעית אפי' בשבר א"כ כלי שלם ושברן שוי ושיעורן בכונס:

שם ופי' רש"י שם. נ"ל המשך דבריו אלו לחזק בראיה שיש חילוק בזה בין טומאה לנט"י דבטומאה קפדינן אכלי שלם וטומאת שבר אינו רק ביחדו לקבל נוטפין מש"ה כל שניקב במ"מ שוב אינו ראוי לזה דאין מעמידין גיסטר' לגיסטרא משא"כ בנט"י לא בעינן כלל יחוד כדמסיק הט"ז אחר כך והייני ע"כ דבנט"י לא הקפידו חז"ל רק אקבלת רביעית ולא הקפידו אכלי שלם ולכן אין פסול אלא בכ"מ כמו כלי שלם:

שם כמו תקנו מגופה. קצת אין מובן הדמיון זה למגופה וקצת י"ל שכוונתו ע"פ פי' הב"ח הובא במ"א סק"ד שע"י היחוד נעשה כלי ה"נ גיסטר' או ע"י שייחדוהו לנט"י נעשה כלי כמעיקרא:

שם אף על גב דלענין טומא' לכאורה אין לה המשך לדבריו הראשונים ונ"ל דבא ג"כ להביא ראיה דחלוק דין טומא' בזה מנט"י דשם שיעור השבר לפי גודל הכלי וכאן תמיד השיעור ברביעית והיינו נמי משום דבטומאה קפדינן אשלימות הכלי מש"ה אף אם ראוי לקבל נוטפין מ"מ היכא שהכלי היא גדול והשבר קטן בטל שם כלי ממנו משא"כ בנט"י לא בעינן שם כלי כלל נמצא מוכח דבנט"י טוב שברי כלי כמו כלי אין תלוי רק בקבלת רביעית ולכן השיעור בכונס וק"ל:

שם ואפי' בלא יחדו עד השתא כתב לא מבעיא ביחדו לנט"י דנעשה כלי כמו מגופה ושיעורו בכונס ולא שייך לומר אין מעמידין גיסטר' לגיסטר' דהא יחוד זה לתשמיש בפ"ע לנט"י ולא לקבל נוטפין וא"כ שפיר מעמידין גיסטרא תחתיו והשתא מסיק דאפילו בלא יחוד הוי שיעור בכונס משום דאף דאין מעמידין גיסטרא תחתיה ואינו נקרא כלי מ"מ הא לנט"י לא בעינן כלי ודמי לגמרי כלי ושבר כלי כמו שביארתי תחלה:

שם רביעית למטה. אבל אם מחזיק רביעית כשר ודעתו לומר דכשר אפילו דרך פיו כן מוכרח דעת הב"י כמו שאבאר אח"כ אם כן ק"ק דא"כ מה תירץ הב"י על מה שהביא הטור דברי הרמב"ם דאכתי דברי הטור סותרים זא"ז דלעיל כ' אפילו במחזיק רביעית למטה אינו כשר רק דרך הנקב וצ"ע:

שם בד"א בכלי. הנה הב"י לשיטתיה דס"ל דנט"י וטומאה שוים לגמרי ואין פוסל לנט"י רק נקב המטהר מטומאה ורבא דאמר שיעור כונס אורחא דמלתא נקט מש"ה הוקשה לב"י על מ"ש הרשב"א כאן בד"א בכלי כו' הא כה"ג שאין מעלה מטומאה הוי כלא ניקב כלל וכשר אפי' אין מחזיק רביעית למטה לכן פי' הב"י דהאי בד"א קאי אריש דבריו דכ' שיעור כונס משמע דמוציא כשר ע"ז כ' דהיינו דוקא בכלי שאינו מוציא משקה מטהרו מש"ה אינו פוסל משא"כ בגיסטר' אף מוציא משקה פוסלו משום דטומאה ונט"י חדא אינון עי' בב"י תראה שפי' כך ממילא עכ"פ מבואר מרשב"א דכל נקב המטהר ופוסל אינו פוסל ביש רביעית למטה. ופי' הב"י הטעם משום דגם מטומאה אינו מטהר בכה"ג וזהו שכ' הב"י ומדברי הרמב"ם נראה שסובר כרשב"א וכו'. וא"כ מתקנת הב"י דביש רביעית למטה כשר אפילו דרך פיו דהא אינו פוסל לנט"י אלא נקב המטהר וביש רביעית אינו מטהר וע"ז השיג הט"ז דדוחק לומר דהאי בד"א קאי אריש דבריו אלא בד"א בתרא קאי אבד"א קמא כי הט"ז לשיטתי' דנטילת ידים אינו תלוי בטומאה ושיעור דנטילת

ידים היא בכונס בכל הכלים אף על פי שאינו מטהר וקאמר הרשב"א דהיכא שהנקב אינו מטהר אינו פוסל ביש רביעית למטה אפי' דרך פיו אבל נקב המטהר פסול דרך פיו אפי' ביש רביעית ודלא כהב"י:

שם דרך פיו אם אין רביעית. ה"ה דרך הנקב כיון שאין רביעית ומה דנקט דרך פיו משום סיפא דביש רביעית שרי אפילו דרך פיו:

שם אבל בארוך כ'. ר"ל דבארוך מבואר כאשר פי' הט"ז דברי הרשב"א דלענין מחזיק רביעית יש חילוק בין נקב המטהר ובין אינו מטהר וא"כ גם בקצר כוונתו כך ולא כהב"י וכן המ"א סק"ג הביא ראיה שכוונת הקצר דלא כהב"י מדברי הארוך ע"ש:

שם כמ"ש דבריו בקצר. ר"ל לדינא דדברי ארוך וקצר חדא הם דביש רביעית למטה יש חילוק בין נקב המטהר רק דבקצר מיירי הכל רק בכונס ואופן החלוק הוא בין כ"ח דכונס מטהר ובין שאר כלים דאין כונס מטהר ובארוך מיירי הכל בכ"ח ואופן החילוק הוא בין כונס דמטהר ובין מוציא שאין מטהר ועיין מ"ש אח"כ:

שם אבל נקב כמ"מ. קשה הא במוציא משקה אינו נקב כלל וכשר דרך פיו אפי' באין רביעית למטה ולמה לא התיר הרשב"א אלא היכא דמקבל רביעית ואי מיירי בגיסטר' דמוציא משקה פוסלו קשה דבגיסטרא הוי זה נקב המטהרו ולמה שרי דרך פיו וקצת י"ל דאף על גב דמטהרו מ"מ כיון שהנקב פחות מכונס שרי אפילו דרך פיו ביש רביעית ודוחק גם בלא"ה א"א לפרש בגיסטרא דהא הט"ז פסק לעיל דמוציא משקה אין פוסל אפילו בגיסטרא וא"כ הדרא קושיא לדוכתיה דאפילו באין רביעית למטה שרי דרך פיו. וכ"ת דמ"ש הרשב"א וכל שמקבל רביעית ר"ל כל הכלי מקבל רביעית ולא מיירי בלמטה מהנקב והכוונה כיון דבכולו יש רביעית והנקב אינו רק כמוציא משקה שרי לנט"י אם כן אין ענין דברי הארוך לדברי הקצר כלל. ולכן דברי הט"ז אלו צע"ג ודוק:

שם דבסתם כלים דנקב כונס משקה מעלה אותם כצ"ל:

שם אז אין נוטלין ממנה. נ"ל דלדברי הט"ז בכ"ז נתיישב קושית הב"י מה שהביא הטור דברי הרמב"ם והיינו דמעיקרא כ' הטור סתמא דבכונס פסול דרך פיו אפי' יש רביעי' למטה לכן הביא דברי הרמב"ם עתה דזהו דווקא בכלי שניקב בכונס טיהרו אבל בשאר כלים אם יש רביעית למטה שרי אפי' דרך פיו וק"ל. וקשה לי דלדברי הט"ז בכאן למה הוצרך הט"ז לעיל לדחוק דמ"ש הרמב"ם שבירה המטהרתו לאו כל כלי לפי דינו קאמר אלא ר"ל שיש בו שייכות טהרה ע"ש הא אפשר לפרש כפשוטו דבעינן בכל כלי נקב המטהר דאז פוסל אפי' דרך פיו אפילו ביש רביעית ועד"ז פי' המ"א ע"פ שיטתו ע"ש וצ"ע:

שם אינו כלי כלל. ר"ל דמה שלמעלה אינו מחזיק רביעית דזה לא נקרא כלי לענין נט"י וק"ל:

מ"א סק"ג וסיים ומסתברא רמ"א מפרש דסיום זה הוא דברי הרשב"א וחולק על סה"ת והמשך דבריהם כך היא דבין הרשב"א ובין סה"ת דבנקב המטהר אפי' יש רביעית למטה נתבטל כל הכלי ופסול אפילו דרך נקב ולכן מה שהתיר סה"ת דרך הנקב היינו בנקב שאין מטהרו ע"ז חולק הרשב"א ואמר ומסתברא כיון שאינו הנקב מטהרו אין חולקין הכלי ואפי' דרך פיו שרי כל שיש רביעית למטה ועיין מ"ש אחר כך:

שם ופי' בדוחק. דברי הקצר הובא בט"ז ומה שפי' בו הב"י ביארתי לעיל בט"ז וביארתי שם ג"כ שפי' הב"י דחוק ולכן פי' המ"א שכוונת הקצר כמסקנתו בארוך שחולק על סה"ת ואין חלוק בשום פעם בין דרך פיו לדרך הנקב דבנקב שאינו מטהר אף דרך פיו שרי ובמטהר אף דרך הנקב אסור:

שם וכ"כ ריי"ו בשמו. ר"ל בשם הרשב"א רק שחולק ריי"ו על מה שמתיר הרשב"א דרך פיו בנקב שאין מטהר ואם כן הוי דינא הכי דבנקב המטהר פסול אפי' דרך נקב ובאין מטהר שרי דרך הנקב דוקא וכ' המ"א שדעת הרמב"ם ג"כ כריי"ו מש"ה כ' כלי המטהר כו' ר"ל דאז אפי' דרך הנקב אין נוטלין משא"כ באין מטהר דשרי דרך הנקב ביש רביעי' למטה ובא המ"א בס"ק זה ליישב כל קושיות הב"י שהביא בט"ז דמה שהקשה דרבא אומר שיעור כונס והר"מ נקט נקב המטהר נתיישב בדברים אלו דבאמת שיעור כונס היא בכל הכלים לפסול דרך פיו ומיהו הר"מ בא לפסול אפי' דרך הנקב מש"ה בעי נקב המטהר ועמ"ש אח"כ ליישב קושיא השניה:

שם וזהו דעת הטור רוצה לתרץ קושית הב"י הובא בט"ז במה שהביא הטור דברי הר"מ דמשמע דפוסל אפי' דרך הנקב וא"כ דברי הטור סותרין ולפ"ד מ"א מיושב דמעיקרא כ' הטור דין דרבא דהיינו כונס פוסל בכל הכלים דרך פיו ואחר כך הביא דין מחודש מהרמב"ם דלענין דרך הנקב ביש רביעית תלוי בטהרת טומאתו וכנ"ל א"ש הכל ועכ"פ עיקר כוונת המ"א בס"ק זה לחלוק לדינא על הש"ע שמתיר סתם דרך הנקב ובאמת אין זה כ"א בנקב שאינו מטהר:

שם והא דכ' הטור. הובא בט"ז סק"ג:

שם אע"פ שפחותין. לכאורה זה סותר דבריו הראשונים דמאחר שהן פחותין ומשמע שנפחת הרבה וכה"ג פסול אפי' דרך הנקב אפי' מחזיק מיהו י"ל כמ"ש הט"ז בס"ק דחמת וכפישה הם כלים עדיין כו' ע"ש. ודע דיש להסתפק בכלים שאין מקבלין טומאה כלל כגון כלי גללים כמה שיעור שבירתן לענין שיפסול דרך הנקב במחזיק

רביעית. דבשלמא בשאר כלים תלוי בכל כלי כפי שיעור טהרתו משא"כ באלו. ונ"ל סברא דשיעורו כאלו היו מקבלין טומאה ולכן במיוחד למשקין שיעורן בכונס ובזיתים כמוציא זית וברימונים כמוציא רימון וק"ל. זה מצד הסברא דהא מה דתלוי דין זה בטהרה מטומאתו לאו גזירת הכתוב היא אלא משום דאותו הנקב כבר בטלו מתורת כלי. מיהו ק"ק למה שביארתי באות א' בט"ז שני תירוצי הב"י דלתי' הא' לא תלי רק בכלי וסוף סוף לשני התירוצים אין שוה לגמרי נט"י לטומאה. (כאן חסר) ביטלו וקלקלו מתשמישו שהיה ראוי ועומד אליו עד שמש"ה נטהר וא"כ גם בכלי גללים כל שהנקב בטלו מתשמישו שראוי ועומד אליו פסלו לנט"י אפי' דרך הנקב כנ"ל ועדיין י"ל דהספק במקומו אם לדמותו לכלי שטף ששיעורו במוציא רימון או לכלי מתכות שדינם במעין מלאכתם או לכ"ח וכמ"ש הט"ז סק"א בזה ונלע"ד דלהרמב"ם וכו' ע"ש ודו"ק:

שם וכלי עץ אין נוטלין מהם לידים. ר"ל דמשמע דטעמא משום דהוי שברי כלים וכשקינקסו היינו שהחליקן נעשה כעין כלי שלם:

ט"ז סק"ג רק דרך הנקב. ר"ל דהא סמ"ק פסק דהא דאמר רבא כונס פסול היינו אפילו דרך הנקב. כמוציא משקה אינו כשר אלא דרך הנקב א"כ הא דמתיר הסמ"ק בכונס ביחדו וע"כ מיירי דרך הנקב דלא עדיף ממוציא משקה ואם כן מה השיג הטור עליו הא להטור שרי דרך הנקב אפי' בלא יחדו:

מ"א סק"ג ועי' בתוספות. זהו תירוץ על הקושיא:

שם שאף שבר כלי אם מקבל רביעית כצ"ל:

שם דוקא שיחדו לתשמיש. זהו דלא כט"ז סק"א ד"ה וכמ"ש ב"י דנ"ל כו' ע"ש:

ט"ז סק"ד ולהכי זכר גם כלי שלם. ר"ל ואשמעינן דאפי' בכלי שלם כיון שלא נעשה תחלה לישב ע"י סמיכ' פסול בכדי דלא נטעה מהאי דס"ה ולימא דמש"ה שרי שם משום שהוא כלי שלם כנ"ל המשך דברי הט"ז וק"ל:

סק"ה שלא נעשה מתחלה. ר"ל וא"כ לא נעשה כלל מעיקרא אדעתא דסמיכה דהא נעשה מתחלה לכסוי זה לא צריך סמיכה לכסוי וק"ל:

שם שעשויה ג"כ לקבל מים. ר"ל מש"ה לא דמי לשק וקופה משום שע"פ המיעוט עשוי לקבלה ג"כ מש"ה הוצרך לטעמא דסמיכה דעכ"פ לא מיקרי כה"ג נעשה מעיקרא אדעתא דסמיכה כיון דעיקר עשייתה מעיקרא היה אדעתא דכיסוי ובכיסוי לא בעי סמיכ' דלענין היתר סמיכה לא מועיל מה שנעשה מתחלה אדעתא דהכי אא"כ עיקר עשיותה מעיקרא אדעתא דסמיכה אבל הפסול מחמת שלא נעשה מתחלה לקבלה לזה מועיל להכשיר אפי' אם על צד המועט נעשה מתחלה לקבלה לזה וק"ל:

שם בכובע של לבדין לכאורה מהך דינא גופה ה"ל להקשות דאם איתא דהיכא דעיקרה באו לקבלה אף דמיעוט לקבלה פסול אלא בעינן דוקא שיהיה רק לקבלה א"כ הדרא קושיא לדוכתא למה לי טעם סמיכה הא בלא"ה פסול כיון דעיקרו לכיסוי ועמ"ש באות הקודם ויש ליישב ודו"ק:

מ"א סק"ד שקורין גיסקא"ן אין זה כהגיסקא"ן שהזכיר הט"ז דהט"ז מיירי שיש נקב בדופני הכלי מש"ה לא אסר אלא דרך פיו דאלו דרך הנקב שרי. והמ"א מיירי בשפת הכלי והיינו מה שקורין בל"א פיסקי"ל. מיהו מיירי שאותו הדד גבוה שפתו משפת כל שאר הכלי דאם שוה לשאר הכלי רק שבולט לחוץ נראה דשרי דבודאי זה נעשה לקבל ככל הכלי:

ודע דבגיסקא"ן של הט"ז אפשר דלהמ"א לשיטתיה אסור אפילו דרך הנקב דהא פסק בס"ק ג' דנקב כשיעור המטהרו אסור אפילו דרך הנקב ודלא כט"ז בסק"א. מיהו י"ל דאע"ג דנקב הגיסקא"ן גדול כשיעור לטהר מ"מ באמת אינו מטהר כיון דעשוי כך מתחלה להכי שרי דרך הנקב ויש להסתפק בזה וכדרך שנסתפקנו בכלי גללים באות ל"ה ע"ש מיהו לדברי הט"ז אותו גיסקא"ן גם מטומאה טהור כיון שאין המים מתכנסי' כמבואר בדבריו ואם כן ודאי לשיטת המ"א גם דרך הנקב פסול וליכא ספיקא רק מקום ספק בכ"ח שאין בו נקב רק בכונס לדעת רש"ל שהביא הט"ז סק"ז דבטומאה טמא כיון שהנקב נעשה תחלה כך ואפ"ה פסול לנטילה אם כן יש ספק דרך הנקב איך דינו אי אזלינן בתר שיעור המטהר או בעינן דוקא שיטהר עתה לענין לפסול דרך הנקב. ועמ"ש באות ל"ה לענין כלי גללים תראה שיש לפשוט ספק הזה ואין להאריך ודו"ק:

שם היה לו דדים. ואותם דדים היה ג"כ בולטים מגובה הכלי ע"ד שביארתי באות הקודם:

ט"ז סק"ך הא תחלת עשייתה שלא לישב וכו' כצ"ל:

שם ורש"ל פכ"ה. כאן צריך להיות ציון על סעיף ה' חשוב שפיר כלי ורש"ל פכ"ה כ' וכו' והוא סק"ז בט"ז:

סק"ז ומ"מ אם עושין. ר"ל דעל דין כלי שהוא מלא נקבים חולק רש"ל דלא מהני מה שנעשה מעיקרא אדעתא דהכי אבל לענין סמיכה מודה דמהני מה שנעשה מעיקרא אדעתא דסמיכה:

שם ובזה מודה הרא"ש. הם המכשירים כלי מלא נקבים אפ"ה מודים בזה ודוקא בנקבים דקים מכשירים:

מ"א סק"ו וניקב ותחב בו ר"ל שביטלו שם שלא יקחנו משם וחולק על הט"ז לעיל סק"א בד"ה ולענין ע"ש:

שם ואם יחד לו ברזא. ר"ל שלא ביטלו שם רק נתנו שם להיות ברזא והיתר ברזא כ' רמ"א כאן משום דנעשה מעיקרא וזה לא נעשה מעיקרא ולכן כ' המ"א דזה הוי ג"כ כאלו נעשה מעיקר' משום דעכשיו תחלת תיקונו דהא עד עתה לא היה כלי כלל ומביא ראיה מהסמ"ק הובא בט"ז סק"ג ע"ש:

ט"ז סק"ז אלא שופך. הא דמתיר ר"ת היינו אם נטל ידו הראשונה מרביעית ואחר כך שפך לתוכה מים מהכלי ונתן לידו השניה א"נ ששפך רביעית על כל ידו הראשונה ונשאר מרביעית הזה מקצת תוך פיסת היד ושפכן על יד השני' ומשמעות ל' הט"ז כפי' השני משא"כ אם לא שפך מים לידו הראשונה רק תוך פיסת היד דאז יד הראשונה לא נטהרה כלל:

מ"א סק"ז כיון שנתכוין. שמחלקים בין זה ובין זה ה"א דלא תגע יד לחברתה בנתיים שהביא הט"ז דהתם לא נתכוין מתחילה רק ליטול ידו אחת משא"כ כשנתכוין מתחילה לשניהם שרי אפילו פחות מרביעית:

ש"ע ס"ז לתוך החריץ עצמו. ר"ל החריץ של הצינור:

ט"ז סק"א האיצטרובל. הוא תלוש ולבסוף חיברו ומבעיא ליה אי חשוב תלוש לענין הכשר דקי"ל אם חושב על המים להדיח את התלוש ונפל על הפירות אף על גב דלא ניחא ליה שיפלו על הפירות מ"מ הוכשרו אבל אם חישב להדיח את המחובר ונפלו על הפירות לא הוכשרו:

שם לרבנן דמכתשת דס"ל לרבנן המוכר את הבית לא מכר את המכתשת שקבעה בכותל דלא בטיל לגבי בית. ובאיצטרובל מודו דמכר משום דבטל לגבי בית. וע"ש בש"ס דמ"ה:

שם דוקא בקבעו. אבל חקקו ואחר כך קבעו הוי כלי:

שם דשאיבה הואיל שהיא דרבנן כצ"ל:

מ"א ס"ק י"ב על ברכיו ונוטל. ומנענע בברכיו בכל פעם מש"ה מודה ר' יוסי משא"כ במטה חבית והלך וישב לו דסעיף שאח"ז:

שם והקשה הראב"ד דהא רב פפא פוסל וכו' כצ"ל:

ס"ק י"ג בהתחלה לחוד כההיא דמטה חבית כצ"ל:

שם המים הסמוכים. יש לעיין בזה ממ"ש התוספות בע"א דנ"ט ע"ב ד"ה אמר ר"פ שכתבו שם שמיד שנפתח הנקב מתנענע כל היין שעד הברזא כו' וע"ש באורך תראה שיש לפלפל ואין להאריך:

מ"א ס"ק כ"א ול"ד למ"ש ס"ז דהתם כבר פסק כחו כשזבין בצינור כצ"ל:

שם דבסרנא דפחרא. פי' גלגל שאדם מסבבו אף שע"י דחיפתו בידו מסבב סיבוב ב' מעצמו אפ"ה הוי כחו:

ס"ק כ"ג במוטה מאליה ע"ש. מדכתב הטור היתה מוטה וכו' הובא בט"ז סקי"ג וחולק המ"א על מה שכתב הט"ז שם:

ס"ק כ"ד עס"ח וסי' ק"ס סי"א כצ"ל ור"ל דבמקומות אלו נתבאר דמקילין בספק בנט"י וזה ספק פלוגתא ת"ק ור' יוסי משא"כ בשחיטה מחמירין כר' יוסי:

ס"ק כ"ה וכ"מ בגמר' כמש"ל. היינו במ"א סימן קנ"ח סקי"ב:

ס"ק כ"ו המכונסין בבור. דאלו אין מכונסין נתבאר דינו בסעיף שאח"ז ועיין בי"ד סימן ר"א באורך מהו מעיין ומהו מקוה ע"ש:

ט"ז ס"ק יט לדעת הרר"י כוונתו ככל דברי המ"א סקכ"ז:

מ"א ס"ק כ"ח כמ"ש ס"ז: ע"ש במ"א סק"ח:

ש"ע סי"ז בידו אחת ואפי' לר"ת בסעיף ז' דמתיר בכה"ג היינו דוקא בנטל בידו אחת מהכלי בהא ס"ל לר"ת דכיון דתחלת נטילתו הוא מהכלי מחשב נמי נטילה לגבי היד השניה משא"כ בהא דידו הראשונה הוא בטבילה ובודאי דא"א למחשבי' נמי טבילה לגבי יד השניה דטבילה לא מיקרי אלא כשמטביל ידו ולא ע"י שפיכה א"כ אין ביד השניה לא טבילה ולא נטילה אבל בהך דר"ת כששופך מידו חשבינן כשופך מכלי דתחלת נטילתו הוי מהכלי ואם כן הוי נטילה גם גבי יד הב' וק"ל:

מ"א ס"ק ל"א המטביל. נ"ל הציון על סעיף כ' המטביל ידיו אינו מברך על טבילת ידים וכו':

סימן קס

מ"א סק"ב מאי מקשה תלמודא קפדיתו אחזותא הא מתניתין כצ"ל:

שם דהקשו הפוסקים היינו בסעיף י"ב דיש מכשירין יין הקשו הפוסקים נשתנו מראיהן הוא ועיין במ"א סקי"ט:

סק"ה לפסול משום מלאכה. תימא דהוצרך לפסול בנפל בלא כוונה משום שינוי מראה ומשום המלאכה כשר להמ"א סק"ד וראיתי שהקשה כן בא"ר וצ"ע:

שם כדעת רש"י דס"ל דמים ששתו התרנגולים ממנו חשוב מלאכה הובא בט"ז סק"ה והפוסקים חולקים עליו ואומרים דמעשה זוטא כי האי לא חשוב מלאכה בנט"י רק במי חטאת החמירו במעשה זוטא הובא בב"י ואם כן לרש"י דס"ל דגם לנט"י אפילו מעשה זוטא חשוב מלאכה שפיר י"ל בההוא דשל"ה דמיחשב עכ"פ מעשה זוטא משא"כ לדידן דאין מעשה זוטא פוסל בנט"י:

ט"ז סק"ג דאיכא פלוגתא: דמהרמב"ם לא מוכח די"ל דאף על גב דפי' המשנה בחפן מ"מ גם בהא מודה דכשר לכן הביא הט"ז ראיה דחזינן דהרשב"א משום דמפרש מתניתין כהרמב"ם פוסל בהדיח ואם כן מסתמא גם הרמב"ם פוסל ואחר כך מוכיח דגם הרא"ש פוסל בהדיח:

מ"א סק"ז הרמב"ם סוף מקואות רביעית מים וכו' כצ"ל:

ש"ע ס"ז יכול להטביל בהם ככל מעיינות דחמי טבריא מעיין הוא:

שם והפסיקן מהמעיין דאז בטל ממנו תורת מעיין ואינו רק מקוה:

מ"א סק"ט עסי' קנ"ט ס"ז. וע"ש במ"א סק"ח וסקי"ג:

סק י ואפי' להמכשירין ר"ל דמכשירין גם במקוה שאין בה מ' סאה הכא כיון שהמים מרים גזרינן אטו מנא או אפשר לפי שהם חמים שייך למגזר אטו מנא אפי' כשנצטננו כיון דתחלת ברייתן חמים הם מיהו המחבר בסעיף שאח"ז כ' הטעם דגריס כדברי הרשב"א ורבינו יונה וק"ק מה שהעתיק הט"ז בסק"ח דבר רש"ל ז"ל ועיין. וא"ל דדעתו להחמיר דלא כהמחבר ס"ח דז"א דכל פלוגתא בנט"י מקילין ואולי דעתו לסמוך על רש"י לקולא במעיינות צוננין ומרים כעין חמי טבריא דלא נגזור ביה לרש"י אטו מנא ואין להאריך בכאן ודו"ק היטב:

ס"ק י"ג פי' שנטל. אבל אם עדיין לא נטל אסור ליטול כיון דספק זה בקל לבררו:

שם כל הנך ספיקות. ר"ל דהוי ס"ס לאיסורא.

ט"ז סק"י היא דעת רש"י. באמת שהיא דעת הראב"ד דהא לרש"י מותר במי פירות ודיעה זו שבש"ע אוסרת אפי' מי פירות שלא הביא דעה המתרת מי פירות עד אחר כך. אלא דהט"ז כאן עיקר פלפולו לענין יין לכן לא דקדק בלשונו בזה משום דלענין יין גם רש"י הכי ס"ל דאין נוטלין ביין בשום פעם אליבא דחכמים דמסתמא הלכתא כוותייהו ולא כיון הט"ז במ"ש שהיא דעת רש"י אלא לשלול הרשב"א דהרשב"א פליג אפילו ביין וק"ל:

מ"א ס"ק ט"ז וכ"מ ממ"ש בהג"ה ס"י דשם מיירי בנטילה וכ' עלה דבעינן ריסוק אבל בטבילה לא הזכיר ריסוק:

ט"ז סק"י למה לא פסק כרבנן. לפי שרש"ל לא ראה ספר ת"ה הארוך שכ' בין למר ובין למר כו' ולא ראה רק דבריו שבקצר שהעתיק כאן בש"ע והוי ס"ד דרש"ל שהרשב"א ס"ל הא דחכמים אומרים אין נוטלין הכוונה דפסלו לנטילה אפילו דיעבד אלא ר"א מכשיר לנטילה ולא אסר אלא לכתחילה משום איבוד ופסק הרשב"א כר"א כך הוי ס"ד דרש"ל. לכן הקשה למה לא פסק כרבנן ותירץ דגם רבנן טעמייהו משום איבוד וע"ז הקשה הט"ז דעדיין אין מתורץ דאכתי לענין איבוד למה פסק כר"א דלא אסר לכתחילה אלא בנתן

מים ואהא תירץ הט"ז דכיון דלא ראה רש"ל רק ת"ה הקצר היה סבור דמ"ש תהה"ק שקובע ברכה לעצמו הוא אפילו עדיין לא נתן מים דמ"מ על יין קובע ברכה ממילא שפיר פסק תהה"ק כרבנן לענין איבוד לתירוצי דרש"ל. אבל לפי האמת שכתב הרשב"א דדוקא נתן מים קשיא למה לא פסק כרבנן:

שם ומ"מ תמהני. בתחלה הקשה למה פסק הרשב"א כר"א ולא כרבנן ועכשיו תמה על ר"א עצמו למה לא חש לאיבוד קודם שנתן מים:

ס"ק י"ב ממילא מי פירות. דלא יש מי שפוסל מי פירות רק הראב"ד שהוא דיעה ראשונה אבל דיעה ב' דמכשירין ביין כ"ש מי פירות דהרי אפי' רש"י דפוסל ביין מכשיר במי פירות וכמו שביארתי אות י"ג:

מ"א סקי"ט ג' מחלוקת. באמת יש ג' מחלוקת דהיינו ראב"ד אוסר אפילו מי פירות ורש"י מכשיר מי פירות ופוסל יין ורשב"א מתיר גם ביין. אלא דהמ"א אלשון ש"ע קשיא ליה דמשמע מלשונו דדיעה שניה פוסלת במי פירות וק"ל:

שם ואף על גב דנשתנו ר"ל כיון דמי דבש הוי מים ליפסלו משום שינוי מראה דבמי פירות לא מיפסל שינוי מראה כמו שכתב במ"א סקי"ח והטעם משום דמי פירות עומדים במראיתם הראשונה משא"כ בהא:

(ש"ע סי"ג) כשנוטלים זה אחר זה ר"ל אפילו הפסיק הקלוח:

מ"א סק"כ ת"ה בשם התוספות הובא במ"א סי' קנ"ט סק"ז:

ס"ק כ"א לב' האחרונים רביעית אבל אם נטל וכו' כצ"ל:

ס"ק כ"ב סגי כמ"ש סי"ג כצ"ל:

סימן קסא

ט"ז סק"ב הוי חציצה. ר"ל דבטל הרטיה לגבי היד והוי דין המים שעל הרטיה כמים שעל היד:

מ"א סק"א דמאוס. ומש"ה מקפיד עליו ובבצק מקפיד אפי' נגד הבשר:

סק"ז ויש דם ושומן האיבעיא היא הואיל ואית ביה תרתי דם ושומן וה"ה בכל כה"ג דאיכא תרתי וזהו שסיים המ"א ונ"ל דה"ה וכו':

סק"ט אינו חוצץ. אפי' מקפיד:

סק"י כמ"ש ס"א היינו במג"א סק"ד:

ט"ז סק"ד אם אינו רפוי. רש"ל חולק בתרתי חדא מ"ש רמ"ב להחמיר ברפוי כי אין אנו בקיאין והוא כ' שאין להחמיר כ"כ בנט"י שנית באיש מתיר אפילו אינו רפוי דאיש אינו מקפיד:

סימן קסב

מ"א סק"א אי אפשר לפרש כן שלא כ' מזה בסימן קס"א כצ"ל:
ט"ז סק"ו ואין שייך שם נגיעה אחר ניגוב משא"כ בראש או כותל שהם קשים כצ"ל:

סימן קסד

ט"ז סק"ב דוקא שחרית או כתירוץ שני כצ"ל:

סימן קסה

מ"א רסק"א ויברך תחלה ענט"י ואחר כך אשר יצר יהיה אשר יצר הפסק כצ"ל (ע' נתיב חיים):
שם שכח לברך עד שניגב ידיו כצ"ל:
שם כיון דבא נמי לטהרת ידים כצ"ל:
שם אבל דבר שחייב וכו' כצ"ל

סימן קסו

ש"ע כ"ב אמה עיין שו"ת ח"צ סימן קכ"ח:
מ"א ססק"א סימן קע"ד. ע"ש סקי"ד:
שם רל"ה ס"ב. ע"ש סק"ו:
שם עסי' קס"ז ס"ה. ע"ש סקי"ד וכיון שהשטן מקטרג שהם בלא מצות טוב לחשוב בד"ת כן כתב רש"ל שם:
שם סק"ג ממקום למקום. פי' שער ניקנור לא נתקדש חלל השער ומעמד המצורע בחלל השער ואם כן הו"ל למקשן להקשות אפי' למ"ד שמיה ביאה שיסמוך בחלל השער סמוך לחלל העזרה ויכניסוהו לחלל העזרה וישחטהו סמוך לפתח ולא הוי הכנסה מרשות לרשות דהוי הכל רשות אחת אע"כ דהליכה ממקום למקום אפי' בחדר אחד הוי הפסק (ואין כוונתו הפסק ממש אלא ר"ל דלא הוי תיכף) ואם כן אפי' למ"ד לא שמיה ביאה דמשני דאתיא כר"י אין הטעם משום שהיה כדי הילוך כ"ב אמות אלא דההילוך עצמו אפילו מעט הוי הפסק אבל שהיה י"ל דאפילו כדי כ"ב אמות או יותר שפיר מיקרי תיכף. ועיין בט"ז לעיל סימן ח' סק"א הוכיח באמת מדברי התוס' אלו דהליכה עצמה אין מזיק כלום. דאל"כ אין הוכחת התו' כלום וכקושית המ"א כאן ע"ש. אבל המ"א כאן הוכיח דהליכה מזיק דאל"כ קשה לפי מה דס"ד וכו' ולכן הקשה דאין מקום להוכחת התוס'

כיון דהליכה מועטת אפילו בחדר אחד הוי הפסק. ואל תקשה לך ממה שכתב המ"א בסימן ח' סקי"ז דבבית אחד הליכה ממקום למקום לא הוי הפסק וא"כ למ"ד שמיה ביאה צ"ל דחלל השער וחלל העזרה לא הוי רשות אחד ממילא למ"ד לא שמיה ביאה שפיר הוכיחו התוספות דהטעם משום שהיה ז"א דהמ"א בסי' ח' לענין ציצית כ"כ דשם א"צ תיכף ואין מזיק שם רק הפסק משא"כ במקום שצריך תיכף מזיק הליכה מועטת אפילו בבית אחד כן נ"ל כוונת המ"א ומה שנדחק הרב פ"מ בביאור דברי המ"א איני יודע טעמו:

שם וע' סי' ח' סי"ג. משם מחזיק קושייתו דהא חזינן שם דעכ"פ הליכה הוי הפסק ואף על גב דשם דוקא בבית אחר היינו משום דא"צ שם תיכף ודמי לסי' קע"ח משא"כ במקום דצריך תיכף וכמו שכתב באות הקודם:

שם אפילו מפינה לפינה. פי' דהא דמקילין מפינה לפינה בסי' קע"ח היינו דוקא בברכה אחרונה דמותר להפסיק אפילו בדיבור ואינו מזיק שם אלא שינוי מקום ומפינה לפינה לא חשיב שינוי מקום משא"כ אחר ברכה ראשונה אסור להפסיק כלל וצריך לעשו' תיכף כמבואר בסי' שאח"ז ס"ו וה"ה בשחיטה מ"ה הוי הליכה מועטת מפינה לפינה נמי הפסק (כמו דיבור בעלמא) לכך כתבו שם התוס' דכשהלך בין ברכת היין לשתייתו הוי הפסק ע"ש:

סימן קסז

ט"ז סק"א ממקום היפה. זה קרוב לדברי רעיא מהימנא סוף פרשת משפטים תקוני המוציא מאחר דבישולו יפה לאפוקי (מעט) פת שרוף אלא ממקום שהוא מוטעם עכ"ל:

סק"ב ובפת דידן. בא הט"ז לפר' מה חילוק יש בין פת דידן לדידהו:

שם ולא מאמציעתו שאם הביאו לפניו פרוסה של לחם לא יבצע אלא משולי הפת ולא מאמציעתו רש"י ז"ל:

שם דקדים בדלי"ת כלומר מהיכא שמקדים לאפות והיא היא רש"י ז"ל וכוונתו דגם לגירסא זו הפירוש כמו גירסא ראשונה שלא יבצע בפרוסה מאמצעיתה אלא ממקום הנקרם שמשם מתחיל האפיה אבל בנקרם עצמו אין חילוק כי כל הצדדים נאפים בזמן אחד וע"ז כתב רמ"א דפת שלנו אינו נאפים כל הצדדים בשוה לכן יש לבצוע בצד וכו' אבל תימא דהא בסי' רנ"ד מבואר דגם פת שבזמן הש"ס היה צד אחד מתחיל תחלה לאפות ע"ש ועיין באחרונים מזה:

שם אפוי הרבה. יש חיסור לשון בט"ז כי זה גירסא שלישית דגמיר בישולא. ור"ל כי כל סביבות הפת אינו שוה לגמרי כי יש מקום ששלט שם האור יותר ושם הוא קשה ובמקום אחר הוא רך וזה כוונת מקום שנאפה היטב שבש"ע כמ"ש המ"א סק"א כן מבואר למעיין בב"י:

מ"א סק"ב כנגד המתבקע. הביא זאת לומר דאף על גב שכתב רמ"א שיחתוך מעליון ותחתון ביחד. מ"מ אם צד אחד נתבקע זהו אות שהתחיל האפוי מצד השני ואז א"צ לחתוך רק משם וק"ל:

שם וכ' רש"י. הביא זה לבאר מ"ש רמ"א פת דידן וכדרך שפירשו הט"ז בארתי לעיל אות ד' וכוונתו דרס"י כ' משולי לבד לפי שפת שלהם נאפה ב' הצדדים בשוה אבל בפת דידן יחתוך גם למעלה זהו המשך דבריו וכבר כתבתי באות ד' מה שיש לתמוה ע"ז ע"ש:

סק"ג ויחתוך. הציון אות ב' צ"ל במחבר ויחתוך פרוסת וכו':

(ש"ע ס"ב) והמברך יכוין. הטעם ע' בד"מ:

מ"א סק"ח גירסות חלוקות. ולגירסא אחת קאי הברכה על להבא:

שם נהיה בקמץ. לשון עבר שכבר נהיה ודיעה ב' לומר בסגול שהוא בינוני דקאי אשניהם אעבר ועל העתיד וכמו בורא שהוא בינוני ואין אומרים ברא אבל בגמרא אמרו דבורא ג"כ אינו בינוני אלא עבר וקאי ברכה רק על עבר ומה שאין אומרים ברא משום לישנא דקרא. ואם כן י"ל נהיה בקמץ אבל הירושלמי משמע דפליג אש"ס דידן דקאשר דב"ש שאומרים שברא מאור האש שהיא לשון עבר היינו דוקא לפי שבמו"ש נברא אבל בדבר המתחדש תמיד כו' אלמא ס"ל דבורא בינוני וקאי ברכה על עבר ועתיד זהו המשך דברי המ"א:

ס"ק י"ב שא"צ המוציא רק צורך הסעודה. וה"נ אף על גב דא"צ להמתין ולא הוי צורך המוציא מ"מ צורך הסעודה היא שצריך למלח או לפתן:

ס"ק י"ח שאמרה להעבד שתה כצ"ל:

ס"ק יט דאם הפסיקו צריך לחזור וכו'. בין ברכת קידוש לשתיית יין צריכים לחזור ולברך אף על גב דהמקדש שתה כבר הביאותיו בסי' הקודם אות ז' ע"ש:

ט"ז סק"ח אף אם לא היה טועמים. כלומר אף על גב דהאמת דאין הטעימה רק משום חיבוב מצוה מ"מ אסור להפסיק אפילו אם לא היה כלל מנהג הטעימה וק"ל:

שם ומכ"ש בברכת הנהנין. ומחמת זה וכו' כצ"ל:

ש"ע סעיף י"א לבני חבורה. ר"ל שאינו בעה"ב עם בני ביתו:

שם ולדידן אפי'. ר"ל דלא תימא כיון שהישיבה דידן הוי כהסיבה דידהו אם כן במקום דלא בעי הסיבה לדידהו כגון שקבעו מקום לאכילתו דהיינו שאמרו נאכל כאן או במקום פלוני וכן בעה"ב עם בני ביתו דלדידהו לא צריך הסיבה ה"א דלדידן א"צ אפי' ישיבה קמ"ל משום דבלי ישיבה לא מיקרי קבע:

מ"א סס"ק כח דהוציאו מכלל זה. מכלל שמע ולא ענה הוציאו בהמ"ז ואם כן ה"ה המוציא:

ש"ע סט"ו לכל אחד חלקו עיין רעיא מהימנא פ' עקב בד"ה פתח ואמר ועשית שולחן וכו':

ט"ז ס"ק טו דהא דפליג. פי' שחילק זה החילוק דיש היתר אם נותן להם הבוצע:

שם ורמ"א להחמיר דאף שנתן להם הבוצע אסורים לטעום תחלה:

שם שהם יאכלו דמה לי שאוכל הוא מיד או הם דהברכה קאי על כולם:

שם עיקר החיוב. כת' כן להגדיל הקושיא אבל באמת בלא זה נמי קשה כיון שכולם ממתינים ואין גם אחד שיאכל מיד:

שם מפלוגתא דרבוותא פלוגתא דשר מקוצי ורמב"ם אם מותר להם לטעום קודם הבוצע:

מ"א ס"ק ל"ד דבסי' ר"ו ס"ג כצ"ל:

ס"ק ל"ו עסי' קכ"ד סי"א כצ"ל:

ס"ק לט פורס כדרכו. דלא יהיה כאבילות דפרהסיא אם יתן לו בידו:

סימן קסח

ט"ז סק"א וזהו פלוגתא. כוונתו לפרש מהיכא מוכח דאפי' בחתיכות גדולות וכו' והיינו משום דפלוגתייהו לא הוי רק בהכי דמש"ה אמר ר' הונא דמברך על איזה שירצה ממילא אנן דקי"ל כר' יהודה דמברך אשלימים היינו אפילו אם החתיכות גדולות:

מ"א סק"א דהא מסיים אבל. בתר דר"ה ור"י מסיים אבל פרוסה של חטים ושלימה של שעורים ד"ה מברך על הפרוסה וכו' ואם כן מיירי בחתיכות גדולות וסתם פת חטים נקיה יותר משל שעורים אפ"ה דוקא חטים משום כו':

מ"א סק"ב ונ"ל דעכ"פ. פירוש אפילו רש"ל שהמציא תקנה זו היינו בשני בעלי בתים או בשני אורחים אבל בעל הבית ואורח כיון דעליה רמיא מצוה מודה רש"ל דמברך על שניהם וראי' מס"ה דלא אמרי' שיברך האורח על של גוי והיינו כיון דהמצוה על בעה"ב:

שם האחד שיפון אם השלימה שיפון א"צ לצרפה להפרוסה אלא מברך על הפרוסה לבד ומכ"ש אם הפרוסה שיפון א"צ לצרפה להשלימה אלא מברך אשלימה לחוד והך דרב שלמן דוקא בשעורים דחשוב דכ' בהדיא בקרא כמ"ש המ"א סק"ו:

שם כמ"ש ס"ד כצ"ל:

שם לרש"י וסיעתי' רש"י מפרש ההוא דר"ש אפלוגת' דר"ה ור"י אבל לא בשני מינים:

סק"ה כמ"ש ר"ס קס"ז מלמעלה ומלמטה שהיא ג"כ קרים ואין חיוב לבצוע ממקום שכל סביבותיו קרים א"כ ה"נ יכול לבצוע ממקום שהיה דבוקה מש"ה יהיב מהרי"ל הטעם שנראה כפרוסה שאפילו מן הצד לא יבצע ממילא בפרוסה ממש שפיר חותך מן הצד:
ט"ז סק"ה להוציא נפשיה מספיקא: דהא ג"כ מסופק שמא פת של גוי קיל מטומאה ומברך דוקא על פת של גוי לכן צוה לסלק:
שם דוקא של ישראל ואם כן א"צ לסלק:
שם ולהשר בכל מקום מסל' אפי' באינו נזהר:
שם ראבי"ה במרדכי היינו מה שכתוב סוף הסעיף בעל הבית נזהר ואורח אינו נזהר וכו' ומפרש ת"ה דלאו דוקא שיש אורח אלא אפילו אוכל לבדו כי אין חילוק כלל בין לבדו ובין אם יש אורח:
שם כבר כתבנו ביו"ד. כלו' אע"כ צ"ל כמו שכתבנו ביו"ד דאז לא קשה קושיא השניה:
שם אם האוכל אצלו. פי' אבל באוכל הנזהר לבדו מברך דוקא על פת של ישראל כי הירושלמי שנתן הברירה מיירי באינו נזהר:
שם ממילא יש לו הברירה. פי' אם היה האורח אוכל לבדו היה לו הברירה לכן עתה שאוכל אצלו הנזהר חייב הבע"ב וכו':
שם לא קשה קושיא השניה. היינו מה שכתב תחלה ותו קשה דב"י הבי' וכו' ועתה מיושב דהש"ע לא ס"ל בהא כת"ה כלל:
שם אלא דעדיין קשה. ר"ל קושייתו הראשונה אלא דלעיל כ' הקושיא בב' צדדים דזה דלא כמאן דלדיעה הראשונה וכו' ועכשיו מקשה בצד א' כיון שכבר פי' דבנזהר אסור לאכול אם אוכל לבד א"כ למה יסלק:
שם וי"א שהוא מסלק. היינו דעת השר ומיירי בין בנזהר ובין באינו נזהר:
שם גם מו"ח פסק להלכה דאין הנזהר צריך לסלק כלל כצ"ל:
שם מצוה להקדים בנקיה. כיון דאזיל הלבוש בשיטת הת"ה דאין חילוק בין יש לו אורח או אוכל לבדו:
מ"א סק"ט יבצע כל אחד ר"ל דבזה מודה המ"א למהרש"ל שהביא בסק"ב דכיון דמברך על איזה שירצה טוב שיברך כל אחד על אחד. ויראה כוונתו בשני בעלי בתים ולהכי מסיים עס"א דאלו באורח כבר כ' בסק"ב דאף מהרש"ל מודה ע"ש:
שם ובאגודה. כת' זאת לתרץ פסק המחבר:
שם דאיכא פלוגתא. אף על גב דכשמברך על פת של ישראל יוצא גם דיעה ב' מ"מ יחשבו הרואים שהוא קובע הלכה כדיעה א' דבנזהר אין ברירה והוא לא רצה להכריע בין דיעות אלו לכן סליק:

שם אפילו לנזהר. כתב כן לחזק תירוצו על פסק המחבר מקושיות הב"ח וט"ז דבנזהר למה לי סילוק ומתרץ דכיון דכמה פוסקים ס"ל דירושלמי אף בנזהר לכן יסלק כדי שלא יקבע הלכה וכמ"ש:

שם ומ"מ משמע. כלומר ואם כן עדיין קשה אהמחבר למה לא פסק לסלק רק בנזהר:

סק"י ואם כן לכ"ע. לפי שכת' המ"א בס"ק הקודם שהסילוק הוא מספק ושאפי' באינו נזהר י"א לסלק לכן ביאר המ"א דכאן ליכא שום ספק להצריך סילוק כמ"ש רמ"א ס"א:

ס"ק י"ב כלומר אם רוצה. הוקשה לו כיון דבעה"ב נזהר אם כן אם יהיה דעתו שלא יאכל כלל פש"ג ויברך על פת של ישראל כמו שכתב הרמ"א ס"א מחה"ד ותירץ דה"ק דאם באמת חשקה נפשו לאכול פת של גוי ואינו נמנע רק מפני הזהירות יש לו עילה בזה שיהיה מותר לאוכלו והעילה היא שעושה כן מפני חיבוב מצוה לברך על הנקי:

ש"ע ס"ה יבצע מן היפה וכו'. עיין שו"ת ב"ח החדשות סימן ק"ז וגאונים בתראי סימן א' וי"ח:

מ"א ס"ס י"ג שאחרים קובעים עליו. דמשמע כעין שקובעים סעודה על פת ואוכלין בסעודה גם בשר ודברים אחרים:

שם דאם נשער שיעור שאוכלים עם ד"א כצ"ל:

שם כשמלפתין עמו. שאין רגילין אחרים לאכול ממנו כדי שביעה אא"כ מלפתן לא אמרינן בהא בטלה דעתו כיון שגם אחרים שביעין ממנו ע"י לפת מש"ה אם הוא שבע באכילתו בלי לפת מברך המוציא:

ש"ע סעיף ז' כעבים יבשים. כך שמם בערבי ובלשון ספרד נקרא בושקיני"ש והם בלישתן ואפייתם נעשים יבשים עד שנפרכים ואין זה נקרא אוכל אלא כוסס ואין דרכם לאכול מזה הרבה לכן אין לו דין פת:

ט"ז סק"ו ע"י תערובת מעט דבש כצ"ל:

שם כדברי כולם ובין כיסים וכו' כצ"ל:

סק"ז מטעם העיסה זהו דוקא כצ"ל:

סק"ח כפירש"י בכ"מ דף ל"ח כצ"ל:

מ"א סקט"ו מ"מ מין דגן חשוב ולכך מברך במ"מ כמ"ש סי' ר"ח סכ"ג (של"ה) ונ"ל שאם אינו כצ"ל:

ס"ק ט"ז או שעירב בה תבלין ואפאה שלשה כולה בדבש כצ"ל:

ט"ז סק"ט שנזכר בסט"ו ובזה אפילו קבעה סעודה מברך במ"מ כדלקמן גבי טריתא כי זה המין הוא אינו דק כלל והטור כתב בזה וכו' כצ"ל. ור"ל דמזה ראיה שאין נאליסנק"א

בכלל זה וכ"ת דא"כ דאין שני מינים בנילוש אם כן נשאר קושית עמק ברכה שהקשה דר"י אדר"י ע"ז כ' הט"ז אלא דר"י אע"ג וכו' זהו המשך דבריו:

שם דר"י הזקן לא אמר כן רק לענין להלכה למעשה כצ"ל:

שם נאליסק"א שזכרנו לא מהני להם קבועות כצ"ל. ור"ל דאין בזה ספק כלל דאפילו קבע עלייהו מברך במ"מ ומה שסיים דהא אינם דקים כלל פי' מזה מוכח שאינם בכלל לחמניות וכמו שכתבתי באות ל"ד ממילא הם בכלל טרייתא כן נלע"ד ודלא כהרב פרי מגדים ז"ל ע"ש:

מ"א סק"ב כמ"ש סעיף י"ד בהג"ה כצ"ל:

ס"ק כ"א אלא לתענוג קצת משמע דבדעתו תליא כמ"ש העמק ברכה ולא כהט"ז סק"י מיהו י"ל דאינו חולק אהט"ז שאינו אוכל לשבוע היינו כגון שאוכל מעט דאז הוא ודאי לתענוג. וקצת משמע בס"ק שאח"ז בד"ה כללא דלא ס"ל כהעמק ברכה מדכתב במעשה קדירה תמיד הם מחמת הסעודה והיינו שכן דרך העולם שאוכלים למזון משמע בהדיא דאף אם הוא אוכל לשם תענוג בטלה דעתו וכהט"ז ממילא בכיסנין תלוי ברב או מעט כדברי הט"ז: (ודע) שיש לתמוה במ"ש המ"א סקי"ח דלא יאכלם אלא תוך הסעודה מספק ברכה לבטלה ואדרבה בתוך הסעודה נופל בספק יותר עצום דאם הוא כיסנין מברך במ"מ ואם אינו כיסנין א"צ ברכה כלל ועובר בלא תשא אם מברך מה שא"כ כשאוכל קודם הסעודה בין כך ובין כך צריך ברכה ואין הספק אלא בין במ"מ ובין המוציא ולית ביה עכ"פ חשש לא תשא כמ"ש הב"י והט"ז סק"ו וליכא למימר דמיירי המ"א כשאוכל כדי קביעות יאכלם תוך הסעודה דאז הפת פוטרו וכמ"ש תחלה דז"א דכה"ג גם בלא סעודה ליכא שום ספיקא דלכ"ע המוציא וג' ברכות. וקושי' זו שמעתי מפי מורינו הרב החסיד והקדוש מוה' משולם פייביש הלוי זלה"ה מזבריז"א ואמר שכן מצא ג"כ באבן עוזר שהקשה כך ואין הספר לפני וצע"ג. ויותר קשה לי שהמ"א עצמו בס"ק ק"ה נשמר מקושי' זו וסיים כמ"ש סימן קע"ו ר"ל שהפ' פוטר אותן הפירורי' לכן כשמברך על פת אחר שוב אין בו ספק ואם כן קשה למה כאן לא דיבר המ"א מזה:

ט"ז סק"י דבהרי"ף מוזכר. כמו שהעתיק הט"ז אחר לשון הרי"ף דאי לא קבע מברך במ"מ ומזה נלמד דבתוך הסעודה אין ברכת הפת פוטרתן כמו שסיים הט"ז אח"כ:

שם ואין דין זה תלוי בדעתו. ר"ל אף על גב דכתב הרי"ף היכא דאכיל להו בתורת כו' לשון זה לאו דוקא דלאו בדעתו תליא מילתא אלא כמו שביאר המחבר בס"ו בכיסנין כך היא גם בלחמניות וכן ג"כ לענין אם אוכל בתוך הסעודה אם מברך במ"מ ודלא כעמק ברכה שסוב' דלחמניות וכיסנין תוך הסעודה תלוי בדעתו וליתא דהא דין תוך הסעודה

שיברך במ"מ יליף המרדכי מכיסנין שברי"ף כמו שביאר הט"ז תחל' והרי"ף הא בלא סעודה מיירי ואז אין תולה בדעתו כמבואר בש"ע ס"ו אם כן מהיכן נעשה בתוך הסעודה חילוק חדש שתולה בדעתו. גם מ"ש עמק ברכה דפירות מקרי תמיד שלא מחמת סעודה לית' דבאמת גם בפירות אם הם עיקר סעודה ללפת בהן א"צ לברך כמבואר בסי' קט"ז ס"ג ואם כן פירות וכיסנין שוין אבל לא כהעמק ברכה שיהיה תלוי בדעתו אלא בשניהם תלוי במעט ורב דגם פירות אם אוכלם כדרך שאחרים קובעים בהם ללפת הסעודה פטור מלברך כ"ז היא המשך דברי הט"ז:

שם לבטל ברכה בחנם. היינו בכיסנין אם אוכל מעט ודעתו דרך שביעה שפוטרו העמק ברכה בחנם וגבי פירות אם אכל הרבה מחייבו בחנם:

שם ועמ"ש אי"ה בסי' זה סעיף י"ג כצ"ל:

בש"ע ס"י אם נתבשל בישול מגרע גרע משריה ולכן תלוי דוק' אם היה בכל פירור כזית מה שא"כ בבא השניה שאינה מבושל אלא שהיה מחובר ע"י שריה וה"ה אינו מחובר (כמ"ש המ"א ס"ק ק"ד) די בחדא לטיבות' או בכזית או בתורית' דנהמ':

ט"ז ס"ק י"ב דנתבשלו עדיף ממרק. לענין שא"צ בפירורין כזית כיון דע"י הבישול מתדבק הכל דבק טוב והוי כלא נתפרד כלל וס"ל להרמב"ם דבשניהם צריך ב' לטיבות' כזית ותואר אלא דבבישול לא הזכיר כזית דסתם בישול מדבק היטב ויש עתה כזית לכן לא הזכיר רק תואר כי בבישול הדרך שישתנה התואר. ובשריה לא הזכיר דסתם שריה אין מבטל התואר כל שלא נשרה הרבה אלא לדבק לכן לא הזכיר אלא כזית משום דדבוק דשריה אינו דבק טוב צריך שיהיה כל פירור כזית:

מ"א ס"ק כ"ד לאו דוקא. כלומר דה"א דכל גווני דפסקינן לברך המוציא הוא דוק' בדבוקים ואין הדבר כן דהא בסי"א וי"ב לא הזכיר רק שריה ואפ"ה דוקא באין בו כזית ולא תוריית' מברך במ"מ אלא רבות' היא:

סס"ק כ"ה כמ"ש סימן קט"ז. עמ"ש לעיל במ"א סקכ"א ד"ה אלא לתענוג:

ס"ק כ"ה דאפי' ע"י הצבע לא הוי תואר לחם לדידן מכ"ש בהא:

שם חזר וגבלן. שם אמר הש"ס לרב יוסף דס"ל חביצא בעי דוק' כזית אם כן קשה לתנא דבי ר' ישמעאל דס"ל שהמנחות מפררין עד שנעשין סולת ואפ"ה מברך המוציא ומשני דשם מיירי שחזר וגבלן ואפאן דהגיבול הוא דבק טוב והרי יש כזית מש"ה מברך המוציא ע"ש:

שם אפילו ליכא תורית'. זה לא נזכר בגמ' והמ"א מדנפשיה כ"כ כיון דע"י הגיבול הוי כזית. אם כן א"צ תורית' והוסיף עוד אפילו מטוגנים כי התוס' שם הקשו מה ענין חביצ'

למנחות הא חביצה מיירי בנתבשלו (לפירש"י) ותירצו כיון שהמנחות ניטגנין בשמן כנתבשלו דמי ומזה דן המ"א על פרעמזליך אע"ג שלא הי' בפירורין כזית מ"מ כיון שמגבילן אותן הוי כזית לכן אע"ג שטגנן אח"כ או נתבשל מברך המוציא אע"ג דלית ביה תורית' כיון דע"י הגיבול הוי לחם לא נפיק מתורת פת אא"כ מבשל מהן פחות מכזית. וכיון דהפרעמזלי"ך יש בהן כזית מברך המוציא. זהו המשך דבריו ובסוף הס"ק הביא בשם כ"ה להיפוך וסיים וצ"ע:

שם דלפי מ"ש להרמב"ם. צריך להגיה לפמ"ש בב"י להרמב"ם דמבואר שם פ' א' בדברי רמב"ם דאפילו היכא דא"צ תורית' מ"מ אם עברה הצורה לגמרי אינו מברך ולא קי"ל הכי שלא הבי' בש"ע חילוק זה:

שם ומיהו אותן המטגנים. לפי שפרעמזלי"ך הדבר שקול אם בעי המוציא לזה כתב דהמטגנין פרוסות שלימות אין ספק כיון דיש בהם כזית דזהו בבא ראשונה שבש"ע:

ט"ז ס"ק י"ד שאין בהם כזית. דאילו בכזית א"צ תואר כמבואר בסעיף הקודם ומה שהביא הט"ז מסעיף שאח"ז רצונו דשם אף על פי שהיש מי שאומר כתב סתם. מפרשו המחבר בפחות מכזית ה"נ כאן אבל לגוף הדין היה יכול להביא מסעיף הקודם והרב פמ"ג נתקשה בחנם:

מ"א ס"ק כ"ט נמי דינא הכי. דאזיל ליה תוריתא ע"י השכר ואי ליכא כזית אומר במ"מ:

ס"ק ל' וכמ"ש ס"ז. כלומר קשה כמו שהקשה בס"ק י"ו דלמה חוזר בטעות בבהמ"ז:

שם כמ"ש סי"ב מה שלא הבי' מסעיף הקודם משום דהו' דיוצאין במצה שרויה מיירי אפילו ביין ע"ש לכן הביא מסעיף י"ב דאפילו שרויה ביין אם יש כזית מברך המוציא דאי מסעיף הקודם י"ל דיין מקלקל טפי לפת:

שם ולשיטתיה אזל וכו'. אבל לדידן בסימן קע"ד ברכת הפת פוטרת כל המשקין רק נ"מ באין תואר וגם אין כזית:

שם אורז עיקר וכ"ש בפת ומש"ה א"צ להחמיר לברך תחילה על היין או המשקה כיון שהפת עיקר ומפרש בתוספת' דפטור:

שם יש לברך עליו בפה"ג. על היין הבלוע תוך הפת:

ש"ע סי"ג שבלילתו עבה. פי' שלש אותה כמו כל פת ואחר כך בשלה וזה וזה נק' תחילתו עיסה וסופה סופגנין. ודיעה זו היא רבינו שמשון דס"ל דתחילתו עיסה וכו' אינו חייב בחלה אא"כ עשאה מתחלה אדעת' לאפות ונמלך ובישל והמוציא אפ"ה בכה"ג מברך (כמ"ש המג"א ס"ק ל"ב) ודיעה שניה הוא ר"ת פלי"ג בתרתי חדא דחייב בחלה אפילו אדעת' לבשל ואידך דהמוציא תלי' בחיוב חלה וכיון דחייב בחלה מברך המוציא אי

איכא תוריתא דנהמ'. אלא דלא הביא כאן המחבר הפלוגתא לענין חלה שהביאה בי"ד. ומכ"ז תבין דמ"ש המחבר ואפי' נתחייבה בחלה כלו' שעשה על דעת לאפות כמ"ש הט"ז:

ט"ז ס"ק ט"ז שכ' כאן כר"ת. הטור כ' כאן שחייב בחלה ומברך המוציא והקשה הב"י שהוא כדעת ר"ת והלא העיקר כר"ש ע"ש ולא תירץ הב"י דהטור מיירי בנמלך דמ"מ אין זה כר"ש מדפסק לברך המוציא. וטוב להגיה בט"ז בזה"ל בדין חלה כמ"ש כאן בשם יש חולקים ולר"ש יש חילוק וק"ל:

מ"א ס"ק ל"א פי' כגון שאפאו. פי' שטיגנה או בישלה באילפס וקראו המ"א אפיה לפי שהיא באילפס ואז יכול להיות שישאר תואר לחם אבל בבישול בקדירה את הבצק א"א שיהיה לו תואר:

ס"ק ל"ב פי' אפילו למ"ד. מתרץ בדרך אחר קושית הט"ז סקט"ז דה"ק אפילו למ"ד כו' כיון דר"ש פוסק דאין תלוי המוציא בחלה א"כ אפילו למ"ד כו' וק"ל:

שם וכתב הב"ח. הב"ח מתרץ קושית הב"י אהטור כמו שרצה לתרץ הט"ז בס"ק י"ז סותרו הט"ז מטעם המוציא והב"ח ס"ל דר"ש מודה לר"ת דתלוי המוציא בחלה ולא פליגי רק בחדא ולא בתרתי עמש"ל אות נ"ט:

שם ולא עוד אלא אפי' אם אפוי ממנו כצ"ל. ור"ל דכה"ג חייב הכל בחלה כמבואר בי"ד:

שם וכ"ד הר"ש שמביא ראיה. הר"ש ספ"ק דחלה הביא ראיה לדבריו דאין מברכין המוציא על דבר שנתבשל במשקין ממאי דאמרי' בפסחים דאין יוצאין ברקיק מבושל שהבישול מוציאו מתורת לחם וההוא דחביצא (שבס"י דמהני בי' תואר לחם לענין המוציא) בלא נתבשל עכ"ל. ובזה מובן דברי המ"א:

שם בעשאה כעבין. קאי אהך דינא דתחילתו עיסה וסופה סופגנין:

שם ממלך אכולה עיסה. לאפותה ויהיה חייב בחלה:

שם למה כת' בסט"ז. בלחם העשוי לכותח דבי' ג"כ כת' שם הב"י בשם הרא"ש דאם אפה מעט חייב בחלה ואפ"ה לא חילק בש"ע לומר דבה"ג מברך המוציא:

ס"ק ל"ג דבלילתו עבה. אבל בבלילתו רכה ר"ת מודה נמי דאין מברך המוציא כמ"ש בטור ע"ש. והמחבר השמיט זאת משום דאין נ"מ לדינא כ"כ כיון דהעיקר כדיעה הראשונה אפילו בלילתו עבה ורמ"א הגיהו בסוף סעיף י"ד משום דנ"מ לי"ש:

ט"ז ס"ק י"ז וכמש"ל סק"ו כצ"ל:

ס"ק י"ט לפי סברתו פי' דקמ"ל רמ"א דהני אין להם דין כיסנין ולכן גם אלו יאכל ירא שמים תוך הסעודה:

בט"ז ס"ק י"ט אם אוכל בתורת כיסנין פי' מעט שאין שיעור קביעות:
שם או אם נילוש במים מ"ש נילוש במים סותר דבריו הראשונים שפסק דאפילו נילוש במים הוי כיסנין כשמטוגן בדבש. וצ"ל להגיה נתבשל במים דאז אינו כסנין ותלוי בפלוגתא דר"ת ור"ש ולכן ירא שמים יאכלם תוך הסעודה דוקא אפי' מעט ומה שסיים הט"ז לא יאכלם בקביעות אקרעפליך קאי:
ס"ק ל"ד וכ"מ ססי' זה בהגה אחרונה:
ס"ק ל"ה דבלילתן עבה הקשה לו דאם ברכתו מ"מ אין פת פוטרו כמו כיסנין בס"ח. לכן תירץ כיון כו' והמגן אברהם הקשה דכעבין נמי יש בהן מעלות אלו ואפי' הכי אין פת פוטרם לכן תירץ דהכא מיירי מדברים שבאים תמיד למזון וכמ"ש מ"א ס"ק ק"ב בד"ה כללא דמילתא כו' ע"ש:
ס"ק ל"ו נ"ל דנקט. הוקשה לו דהא בבישול וטיגון מיירי ועיין מה שכתבתי אות ס"ה בדברי המ"א ס"ק ל"א ע"ש:
ס"ק ל"ה מ"מ נ"מ. פירו' ממחלוקת דר"ת ור"ש:
הגה סי"ד לכ"ע. פירוש אפי' לר"ת ועיין מ"ש אות ע"ג במ"א סקל"ג:
ס"ק ל"ט ואם נילוש בשמן עס"ז ומ"ש ס"י. פי' דהוי כיסנין ואפילו אפאן במ"מ וע"ז כת' ומ"ש ס"י ונ"ל להגיה סי"ג והכוונה למ"ש בס"ק ל"ח דנ"מ בקביעות סעודה:
סק"מ ובלילתן רכה מאוד. והוי כסופגנין מ"מ כיון שהיא בגומא ומקבץ יחדיו נעשה באפיה כפת גמור אבל טריתא כיון שמתפשט ונאפה אינו כלחם כ"כ הטור:
ס"ק מ"א אבל טרית' לא מהני קביעות דאל"כ מאי איכא בין טרוקנין לטרית' וע"ז כת' דהוא ט"ס דהא טרוקנין חייב בחלה:
שם דתלמוד ערוך דטרוקנין חייב בחלה כצ"ל:
שם אלא לענין חלה וכו'. דטרוקנין הוי קצת כעין לישה וגלגל בשעה שנותנין לגומא מש"ה חייב בחלה משא"כ טריתא אבל לברכה שוין כיון דנאפה בתנור מהני קביעות:
ס"ק מ"ב סי"ג בהג"ה. כוונתו למ"ש במ"א סקל"ו דשם מבואר דלחם גמור בס"י דוקא בנתבשל בקדירה אזיל ליה תוריתא דנהמא מש"ה בעי כזית אבל במחבת במשקה חשיב אפיה ונשאר תורית' דידיה ועיין במ"א ס"ק ל"א ממילא כ"ש כשאפאו בשפוד דאע"פ שמושחו בשמן נשאר תוריתא דידיה ומברך המוציא ואפי' פחות מכזית:
מ"א ס"ק מ"ג ועמ"ש סט"ז דמהני קביעות סעודה כמו בטריתא לרי"ו למאי שפיר' בדעתו המ"א ס"ק מ"א:

שם דאם עשאה כעבין דבב"י כאן מביא דיעות בזה ע"ש ומה שהראה לס"ק ז' היינו במ"א סקי"ח שהב"ח חולק דאין זה להקל ואחר כך הקשה דאפילו להמחבר דס"ל דזה הוי קולא מ"מ בשבע קשה וכמ"ש המ"א פ"ק ל"ד:

הגה סי"ז כמו שנתבאר. היינו בס"י משום פלוגתא דר"ת ור"ש:

ט"ז רס"ק כ' דמברך המוציא בהך פשטיד"א כצ"ל:

שם דאפי' בקבע סעודה. היינו דעת ר"ש בזה מהני קביעות כיון שאפאו בתנור בלא משקה אבל לעולם כיסנין הוא:

שם דטיגון במשקה. כלל כאן ב' דברים שחולק אהש"ע חדא דטיגון במשקה אע"פ שנילושה במים הוי כיסנין בס"ק הקודם ואידך מילוי בשר שבס"ק זה:

מ"א ס"ק מ"ד: דה' מינין עיקר. וא"כ משמע אפילו בלא קביעות דכיון שהם עיקר הו"ל לחם גמור ועז"כ דאפשר דרש"ל חולק גם במילוי פירות דאינו כיסנין. ומ"מ לדינא תפס עיקר כהמחבר דמחלק בין מילוי פירות לבשר ודגים משום דהם נמי מיני מזון והוי מחמת הסעודה במ"א סקכ"ב ולכן כשאוכלן בלא סעודה מברך המוציא ומש"ה דן מיניה לעיסה שנילושה במי בצים כו':

שם ואפשר דס"ל דממולאים כו' כצ"ל:

סימן קסט

ש"ע ס"א לשמש מיד. דדבר שיש לו ריח מזיק לאדם כשתאב לו ואינו אוכל מיד אבל דבר שאין לו ריח יכול לאכול תחלה ואח"כ יתן לשמש ומדת חסידות אפילו באין ריח:

ט"ז סק"א טרוד בפרוסה וא"כ אפילו בעה"ב לא יתן לשמש כשהכוס ביד השמש ומה שסיים הט"ז דקאי אאורחים היינו דהם אסורים ליתן גם כשהכוס ביד בעה"ב וק"ל:

מ"א סק"א פי' דבר מיעוט בין מה שמדינא ובין ממדת חסידות א"צ ליתן רק מעט משום צערא שכולם אוכלים והוא אינו אוכל אבל כל צרכו א"צ ליתן מיד כדחזינן בס"ג דכל פרוסה הו"ל נמלך משמע דאין צריכין ליתן לו מיד כל צרכו ובט"ז סק"ד לכאורה לא משמע כך ואין להאריך ודוק:

שם משום צערא. פי' דממדת חסידות הוא גם כן משום צערא כמו שכתבתי תחלה:

מ"א סק"ז א"צ לברך ועל הספק מועיל גם כן תנאי והט"ז בסי' קע"ט חולק ע"ז וע"ש:

סימן קע

מ"א סק"ב דמשום חששא. דאינו רק חששא שמא אכל כמ"ש רמ"א בסוף הסעיף:

סק"ג למטה אאכילה. משמע בזה כהב"ח:

סק"ה הרב"י לשונם דהו"ל לכתוב החילוק בין שתיה לאכילה אחר בבא דהפליג והוי קאי חילוק זה אתרווייהו:
סק"ו נוטל בפנים הוקשה לו ממ"נ אם לא יאכל הא א"צ כלל נטילה ואם יאכל שוב לא יחשדוהו:
מ"א ס"ק י"ב אבל כששותהו. הוקשה לו בשני פעמים די שאינו גרגרן ולמה יהיה בכלל דרך ארץ הא אין לו ברירה אחרת לכן תירץ דיש ממוצע בין גרגרן לד"א כשמשייר מעט:
ט"ז סק"ה בברייתא איתא כן. ול' זה משמע כמו שפי' המ"א ואין האיסור רק כשמברך בהמ"ז שכבר אכל כל צרכו וכששותה ב' כוסות נראה כרוצה לאכול עוד אבל באמצע הסעודה מותר לו לשתות ב" כוסות כדי לשרות מה שיאכל אח"כ אבל הטור מפרש פי' אחד דבה"מ רבות' היא דאלו לשתות ב' תוך הסעודה ודאי אסור משום זוגות אלא אפי' כשרוצה לברך על אחד מ"מ ההבאה ביחד אסור שנראה כגרגרן:
סק"ו דלא מהני לעיל בסימן קס"ז סי"ז:
שם אלא אם יש כצ"ל:
סק"ז אפילו באכסניא דשס בברייתא תני הי' הופכין אכסניא לנשואין פי' מי שהאכיל לאחד באכסניא שהיא סעודה מעוטא חזר הוא והאכילהו בנשואין שהוא סעודה מרובה:

סימן קעא

ש"ע ס"א שאינ' צורך אכילה. דאילו בנטילה לאכילה אסור עיין בסימן ק"ס ס"ב ובזה שאינה צורך אכילה אסור משום בזיון היין:
מ"א ססק"א לדברי הב"ח שהביא הט"ז סק"א:

סימן קעב

ש"ע ס"א בולען. שא"א לפולטן דממאסי וא"א להחזירם לצד אחר ולברך' כ"כ רש"י ומשמע דאם מעט בפיו ויכול לברך ע"י הדחק יברך. והר"ח הובא במ"א סק"א כתן טעם משום דאידחי כו' לכן א"צ לברך אפי' אם יכול לברך ע"י הדחק:
מ"א סק"א וכמש"ל היינו בסק"ג דיש מחלוקת אם יברך אחר הבליעה:

סימן קעג

ש"ע ס"ג הנוהגים באחרונים. עיין מנחת יעקב כלל ע"ז ס"ק ט"ו:

סימן קעד

ט"ז סק"ג דוק' אם בא אחר המזון כצ"ל:
שם שם וכשגמרו סעודתן. משמע דאם בא הכוס תוך המזון הואיל ועדיין לא בא החיוב בהמ"ז גם לב"ה מותר לשתותו כך פי' הב"ח:
שם על אותו כוס. כך ס"ד דהש"ס לפרש כן בדברי ב"ש ולא ששותהו כלו והטעם משום דמצוה בעלמא שיהיה כוס לבהמ"ז ולא חיוב ולכן להאי ס"ד פירש"י כך משום דאם בא בתוך המזון שותהו כולהו לב"ש משא"כ לב"ה שבהמ"ז טעונה כוס בחיוב אין חילוק אימתי בא הכוס:
מ"א סק"ב ה"נ מוטב. ואע"ג דרמ"א שם לא כתב רק שיש לזהר לכתחלה לשתות מ"מ הא ברכת המזון טעונה כוס הוא ג"כ רק מצוה מן המובחר כמבואר רס"י קפ"ב:
סס"ג שאין דין זה מצוי. ר"ל דמש"ה לא הביא המחבר דין זה דבירך על היין שבתוך המזון אינו פוטר של אחר המזון משום שאין אנו רגילים למשוך ידינו מן הפת עד בהמ"ז והוי הכל תוך המזון.
מ"א סק"ה כששות' לצמאו. לא כ' המ"א יין קידוש משום דבהא כ"ע מודה דפטור כיון ששייך קידוש לסעוד' דאין קידוש אלא במקום סעודה ודוקא כששותה לצמאו קודם נטילה יש חולקי':
שם וכן משמע סעיף ז' כצ"ל ע"ש במ"א סקי"ד:
סק"ז כלומר בא ליישב לשון מושיטין לו הרבה דמשמעותו הרבה ביחד לכן כ' שאין כך הכוונה גם קמ"ל אע"פ שנתנו לו קודם ששתה את הראשון וכמ"ש המ"א בקע"ט סק"ו. ועיין ט"ז סימן ח' סק"י:
סק"ח ועיין סי' קע"ז. כוונתו דשם ס"ב דאחר הסעודה אפילו מחמת הסעודה צריך ברכה לאחריו א"כ יין שלאחר המזון צריך ברכה לאחריו אלא שאין דין זה מצוי בינינו כמ"ש אות ה'. וגם בלא"ה כ' הב"י כאן בשם הרשב"א והתוס' דגם יין שלאחר המזון א"צ ברכה אחרונה ע"ש והובא ג"כ במ"א בס"ק שאח"ז:
סק"ט וגם יין שלאחר המזון. דלית ביה טעם הראשון מ"מ אית ביה טעם השני דסעיד:
שם לא קבעו אינשי עלייהו משמע אי הוי כצ"ל:
שם וכ"ש מים די"א דאפילו כצ"ל:
שם בשם הרשב"א היינו מה שמביא בס"ק זה בשם הרשב"א כיון דסעיד:
שם אין דין זה. היינו כמ"ש באות ה' ומש"ה אין חילוק בין יין לשאר משקין וכן סיימו שם התוס' בפסחים דף ק"ג:

שם ונ"ל דבשאר משקין. פי' אע"ג שאין מברכין על המשקין מ"מ נפטר האנוס"י בברכ' הלחם:

מ"א סק"י דשאני יין הבדלה. פי' מש"ה היכא שאין לו יין בתוך המזון צריך לברך ברכה אחרונה על הבדלה ולא נפטר בבהמ"ז. ועיין מ"א שם סקי"א שכ' כך וע"ז סיים ולכן מברך כו'. כלומר ולכן יש עוד גריעותא בהבדלה דהיכא דאינו פוטר צריך לברך ברכה אחרונה אפי' אם יש יין תוך המזון משא"כ בשותה לצמאו דא"צ לברך אפי' היכא דליכא כלל יין תוך המזון כמ"ש במ"א סק"ה וזה ג"כ מבואר שם ברצ"ט דכתב בש"ע כשפוטר וכו' מבוא' דאם אינו פוטר דהיינו למ"ד כן בס"ד צריך ברכה אחרונה:

שם וכמ"ש ס"ד כצ"ל:

ט"ז סק"ט אין לו צירוף. ס"ל להט"ז כיון דנתחייב לברך ברכה אחרונה צריך לברך מיד ולא להמתין עד אחר כל הסעודה ומש"ה אין לו צירוף וכו'. אבל המ"א סקי"ד משמע דלא ס"ל הכי ע"ש:

שם אבל ודאי פי' שלא נתכוין לפטור מה שבתוך הסעודה:

שם בין מה שבירך על המים שלפני המזון כצ"ל:

מ"א סס"ק י"א כוונתו לפתוח משמע דר"ל דלא מברך באמצע הסעוד' כיון שבא לפתוח וכדעת התוס' אבל לאחר הסעודה כוונתו לעכל לכן יברך:

ס"ק י"ב עסי' רי"ב ועיין סי' קע"ג במ"א סק"א:

ס"ק י"ד ועיין מ"ש ס"ד. היינו במ"א ססק"ה:

שם דלא צריך ברכה דע דמצריכי' בש"ע לברו על מים שבתוך הסעודה נ"ל דהיינו שהכל אבל בנ"ד א"צ דבהמ"ז פוטרו (ודלא כהפמ"ג כאן) וכ"מ ברא"ש ברכות דמ"א וכן משמע בט"ז סק"ט והשתא קאמר המ"א דבשלמא למ"ד צריך ברכה תוך הסעודה א"כ שתיה דקודם נטילה פוטרת מים שבתוך הסעודה והוי הכל שתיה אחד ובהמ"ז פוטר גם שתיה ראשונה ולכן אף אם שתה רביעית א"צ ברכה אחרונה (ולא ס"ל למ"א סברת הט"ז שכ' באות י"ט) אבל למ"ד דא"צ ברכה תוך הסעודה א"כ שתיה זו אינה פוטרת של תוך הסעודה ולא נחשב חד שתיה. אין שתיה ראשונה נפטר בבהמ"ז וצריך ברכה אחרונה וכמו בהבדלה ברצ"ט ס"ז דהיכא דאינו פוטר את של תוך הסעודה צריך ברכה אחרונ' ואע"ג דזהו דוקא בהבדלה כמ"ש המ"א סק"י וכמו שביארתי באות י"ז דיין שלפני המזון א"צ ברכה אחרונה אפי' אם אינו פוטר יין שבתוך המזון כגון שאין לו ע"ש. היינו דוקא ביין מטעם שביאר המ"א סק"ט אבל שאר משקין דליכא בהו האי טעמא דמיא להבדלה לענין דצריך ברכה אחרונה אם אינו פוטר את של תוך המזון ואמנם בעל

המאור ס"ל בין בהבדלה (כמ"ש המ"א ברצ"ט סק"י) ובין בשאר משקין דאף אם אינו פוטר מ"מ כל ששותה גם תוך המזון הוי הכל שתיה אחד ונפטר בבהמ"ז. כ"ז הוא המשך דברי המ"א וכלל כוונתו דראוי שישתה פחות מרביעית דאם שותה רביעית לא הועיל להסתלק מספקו דאף על פי שהועיל לענין ברכה ראשונה מכל מקום הרי נופל בספק ברכה אחרונה וע"ז סיים דחשש אינו אלא כשאין לו כוס דבהמ"ז דבה"ג הוא דמצריכין ברכה אחרונה בהבדלה ברצ"ט ס"ח אבל אם יש לו כוס בהמ"ז א"צ וה"ה בשאר משקין דהא יין פוטר כל מיני משקין. ואם כן גם רביעית יוכל לשתות. ומכל מקום טוב יותר שישתה פחות מרביעית ואם אירע ששתה רביעית יסמוך אהר"ן והרמב"ן ונפטר בכוס בהמ"ז ויזהר שלא יצא קודם סעודה. זה המשך דברי המ"א. ומ"ש ומ"מ י"ש ישתה פחות מרביעית לא ידעתי מה חילוק יש בין י"ש למים ודומיהן. אולי כוונתו דכיון דבלא"ה דרך לשתותו מעט לכן יזהר בו שלא ישתה רביעית. ויותר נראה דתיבת י"ש מיותר אלא כוונתו דאף יש לו כוס מ"מ טוב יותר שישתה פחות מרביעית ויוצא לכ"ע:

שם ולדעת בעל המאור שם כצ"ל:

שם כשעשה ברכה אחרונה. וס"ל כבעל המאור דנפטר בבהמ"ז. או י"ל דכשבירך בנ"ר שוב בירך על מים שבתוך הסעודה והוי ברכה לבטלה לדע' א' שבסעיף זה:

סימן קעה

מ"א סק"א שלא להרבות וכו'. סי' תע"ב מבואר דמותר לשתות בין הכוסות כמה שירצ' באופן אם א"צ לברך בפ"ה אבל כל שצריך לברך מיחזי כמוסיף על הכוסות ואהא קאמר דגם כשצריך לברך הטוב והמטיב מיחזי ג"כ כמוסיף:

שם שלא ישת' פירש דוקא לכתחיל' הקפיד אבל דיעבד אם הביאו לו לא יבטל הברכה:

ט"ז סק"א דכאן קאי על הברכ'. נ"ל להגי' דכאן לא קאי על הברכה פי' דמ"ש אם הי' להם מתחילה אין פירושו בשעת הברכ' אלא אחר כך וע"ז הוקשה לו מה שכתוב לאו דוקא הביאו לו מחדש הא ודאי הובאו מחדש דהא בשעת הברכה לא הי' ולכן פירש אחר ששתה כנ"ל:

שם שזהו רבותא. רבותא דרמ"א דאע"ג שאין לו עוד מן הראשון כלומר דאעפ"כ לא יברך בפ"ה אבל לענין הטוב והמטיב יותר מסתבר לברך כשאין לו מן הראשון. מיהו המעיין במקור דינא דרמ"א בב"י מבואר דהרבותא הוא לענין הטוב והמטיב.

שם וכאן חזר בו. מדהביא שניהם:

ט"ז סק"ב דממנו הוא גרוע פירוש שאינו יודע וחושש שמא גרוע הוא ממנו אבל אם חושש שמא גרוע עד שאין שותין וכו' דלא יברך:
שם גרוע מעט כשיודע שגרוע וזהו פסק הש"ע דדוקא שאינו יודע שהוא גרוע ממנו אבל כשיודע לא יברך ומדסתם משמע אפילו גרוע מעט:
שם אפי' יותר גרוע לשון יותר גרוע משמע ליה להט"ז גרוע הרבה וחולק על מ"א סק"ג:
שם לדעת ר"ת דבשאר יינות לא מיקרי גריעות אלא גרוע הרבה ממילא בלבן אפי' גרוע הרבה:
מ"א סק"ג דבסתם אינו מברך שאינו יודע אם האדום משובח או גרוע דבה"ג בשאר יינות מברכין מכל מקום הכא כיון דלבן בריא לגוף אין לברך על האדום אא"כ בודאי משובח:
ט"ז סק"ד בתחלת שתייתו. פי' בשעת הברכה:
שם דהטור קאמר. פי' דבמחבר צריכים לדחוק כיון דהביא בס"ק דינא דהמרדכי אבל הטור שלא הביא הך דהמרדכי מפרשינן כפשטי' חולק אהמרדכי:
מ"א סק"ד כל אחד בחדר אחד. דאז אינם שותפים כלל:
שם כל אחד לעצמו. היינו דין המבואר בס"ה לאפוקי מיש מפרשים דברכת הטוב והמטיב אחד מברך לכולן כיון דהמטיב היינו לאחריני משמע שמוציאים וע"ז הביאו ראייה דשייך המטיב לאחרינא אפילו כל אחד הוא בפ"ע ואינו שומע כלל ברכת חבירו אבל היינו דוקא כשהם שותפים בדבר אחד:

סימן קעו

ש"ע שדיבקם עם מרק היינו חביצה שמבואר בסי' קס"ח ס"י שמברך במ"מ אם אין בו תואר לחם וע"ש:
מ"א סק"א ועיין סי' קס"ח ס"ח. ע"ש במ"א ס"ק ק"ב:
שם ועסי' קע"ד ס"ו. היינו במ"א סק"ט דסעיד ונפטר בבהמ"ז וה"ה כאן לברכה ראשונה:

סימן קעז

מ"א סק"א לא קי"ל כר"ח ר"ת אמר בברכות דמ"א פת פוטר כל מיני מאכל יין פוטר כל מיני משקה ופסקו כך ביין בקע"ד ס"ב אבל בפת כ' התוס' דלית הלכתא כך משום דרב פפא דהוא מרא דדיני' של סימן זה פליג עליה וס"ל דדברים שלא מחמת הסעודה צריך לפניהם ובלאחר הסעודה אפילו לאחריהם ע"ש ממילא מה דדברים שמחמת הסעודה פטורים אין הטעם אלא משום דה"ל טפל א"כ בה"ג שאינו חפץ לאכול פת הוי הפת טפל:

שם שם ולכן יברך כצ"ל נראה כוונתו שיברך עליהם ולא יאכל פת כלל מפני שספק אם הוי הפת טפל או לא אבל בשבת ויו"ט שחייב לאכול פת ע"כ הפת עיקר:

ש"ע סס"א ובסוף אכל עמהם. זהו דעת הר"ר יונה (ודלא כבאר הגולה) דס"ל דהכא מיירי שלא היה קביעות סעודתו על פירות אלא הביאו הפירות באמצע הסעודה צריך לברך כשאוכל בלא פת אא"כ תחלה וסוף בפת ולדילי' בקבע סעודתו על פירות דהיינו דין דס"ג עדיף חד דרגא ודי באכילה תחלה עם פת והיינו היש חולקין שם. אבל לרא"ש וטור בדין דכאן די באכיל' תחלה עם הפת וא"צ לבסוף ובהך דס"ג דעדיף אפילו אוכל תחלה בלא פת א"צ לברך כל שיאכל אח"כ עם הפת וזהו דיעה א' שם וצ"ע מה שסתם המחבר כאן כהרר"י ולא הזכיר כלל דעת הרא"ש והטור ובס"ג עשה דעת הרא"ש לעיקר ועיין:

ט"ז סקק"א דאל"כ ודאי א"צ לברך. כלומר דאלו תפרש מ"ש בתחלת אכילתו היינו עיקר סעודתו על הפירות דהיינו הך דס"ג קשה דא"כ א"צ אכיל' בסוף עם הפת אלא די באכילה בתחלה עם הפת לדיעה זו שהיא דעת הרר"י כמ"ש תחלה:

שם דלא מהני. פי' דאין מועיל מה שלא יאכל בסוף עם הפת לענין שצריך לברך אלא כאן דמיירי שלא היה הקביעות על הפירות ובס"ג היא דמיירי בקביעות על הפירות אע"כ דמ"ש כאן תחלת אכילתו היינו תחילת הפירות:

מ"א סק"ג ואם מתחלה. היינו דין דס"ג לדעת הרר"י שהם היש חולקים שם כמו שביארתי באות א':

שם עמ"ש סי' קס"ח כצ"ל היינו במ"א שם ס"ק ק"ב:

שם ומיהו בפירות מבושלין. פי' דוקא במולייתא דינא הכי משום דקמחא חשוב והוי עיקר אבל אם מבושלים בעין אפילו יש בשר בתוכן אין הבשר נעשה עיקר לפירות ולכן אעפ"י שבשר היא מהדברים הבאים מחמת סעודה מ"מ הפירות דינם כפירות וכאלו נתבשלו בלי בשר:

שם פסקי הרא"ש מסתפק אפילו אוכל תחלה בלא פת וע"ז סיים ומיהו בטור וכו'. שהטור סותר דברי עצמו שבקיצור פסקי הרא"ש אלא דאם אוכל תחלה בלא פת ליכא ספיקא דצריך לברך:

סק"ה כגון בשר צ"ע. מאי קמ"ל:

סק"ו ב"ה פוטרת. אם בירך ב"ה נפטרו אבל לכתחלה יברך על התמרים קודם בהמ"ז דכן מוכח מהירושלמי שהובא בט"ז רב הונא אכל תמרי כו' וכ"כ המ"א סי' קל"ז סק"ז ע"ש:

ט"ז סק"ב ויש להסתפק. דברי ט"ז דכאן ביארתי באורך בתשובה סי' ס"א הרוצה לדעת ידרשנו משם וכאן אין להאריך בזה:

מ"א סק"ה וכמ"ש ס"א. היינו במ"א סק"ג:
ט"ז סק"ג חייב לברך הואיל וזה קובע סעודה כצ"ל:
שם שתחלת אכילתו יהיה עם הפת עכ"ל כצ"ל:
שם כשאוכל אח"כ בלא פת והוא דבר כצ"ל:
שם יאכל תחלה עם פת. אע"פ שהעלה תחלה דר' יונה ג"כ בטור ס"ל דאפי' אוכל תחלה בלא פת אין צריך לברך מ"מ פוסקים אחרים יש שמצריכים ברכה וצריך לצאת ידי כולם ועיין בב"י:

סימן קעח

ש"ע רס"א היה אוכל. שני הסעיפים הם לשון הרמב"ם וקשה דכל ס"א הוא מיותר דנכלל במ"ש בס"ב דלבית אחר צריכים ברכה ומפינה לפינה א"צ ברכה. וי"ל דמס"ב לא מוכח אלא כשהן יוצאים טעונים ברכה למפרע כו' אבל היכא דיצאו בלא ברכה ואח"כ חזרו לא משתמע מיניה אם צריך לברך למפרע מש"ה כ' ס"א. אע"פ שכ' זה הוצרך לכתוב ס"ב להשמיענו דין הניחו מקצתן דבס"א מיירי מיחיד האוכל ולא שייך לפלוגי בין הניח מקצתן והא דלא כלל הרמב"ם בחד בבא בקצרה משום דכל דינים אלו שבשני הסעיפים הם בריייתות במקומות מחולפים ודרך הרמב"ם לכתו' בלשון השנוי בברייתא כל זה בב"י:
ט"ז סק"א דאוכל על דעת. הואיל שלא בירך אחריהן במקומן עדיין לא נגמרה הסעודה וקביעתה:
שם טעונין ברכה למפרע הרמב"ם שהוא דעת המחבר מפרש דחייב לברך למפרע משום דשינוי מקום הוי עקירה וסילוק וחייב בבהמ"ז ויש חולקין שברמ"א ס"ל דשינוי מקום אינו רק בהיסח דעת ומזקיק לברכה להבא ולא למפרע ומפרשי' ל' ברייתא זו דעצה טובה הוא כמו שסיים הט"ז:
שם א"צ ברכה. היינו רמב"ם אבל ליש חולקין לא פליגי דהא דשוה מ"ד לא מצריך ברכה למפרע אלא דרך עצה טובה. מיהו לשון הט"ז דבתרתי פליגי ל"ד דאפי' להרמב"ם לא הוו רק פלוגתא א' דהיינו בפת לר"ח כשחוזרין א"צ ברכה בתחלה על מה שרוצה לאכול ולר' ששת דוקא בהניח מקצת חברים. אבל בלא הניח צריכין ברכה תחלה וק"ל:
שם בהגה בבית אחד. מחדר לחדר ולאפוקי בס"ב בבית אחד פירושו בחדר אחד ובזה תבין דברי המ"א סק"ד דאלו בחדר א' אפילו לא היה דעתו כו' והא הוי מפינה לפינה.

וברואה מקומו שבמ"א יש להסתפק אם דוקא מחדר לחדר והוה כמו מבית לחצר שברע"ג או אפשר אפילו בשני בתים כמו לקמן רסי' קצ"ה לענין זימון:

ש"ע ס"ב אכל במזרח. קשה הא זה הוי מפינה לפינה י"ל דהתם כתלים של בית מקיפים ב' הזויות הלכך חשיבי במקום אחד. משא"כ התאנה עומדת במקום שאין מחיצות ולפ"ז תאנה לאו דוקא אלא דבמקום שאין מחיצות אפי' שינוי מקום כל דהו הוי שינוי. ומיהו אפשר דבמקום שאין מחיצות כל שרואה מקומו הראשון לא הוי שינוי מקום ומזרח תאנה ומערבה שאני דתאנה מפסקת הו"ל ב' מקומות וזה נראה יותר עכ"ד הב"י ובזה תבין דברי המ"א סק"ה וס"ל דמ"ש בב"י דתאנה מפסקת פירושו ואינו רואה מקומו וס"ל עוד תרתי מצריך הב"י שאין מחיצות וגם אין רואה מקומו וק"ל וכן משמע מלשון הב"י שכ' דבמקום שאין מחיצות כל שרואה וכו' מכל מקום דביש מחיצות אפילו אין רואה כגון שמפסיק א"צ ברכה:

ט"ז סק"ג ואע"ג דפשיט טפי. היינו קושית הכ"מ שבמ"א סק"ג ותירץ הט"ז דמ"מ הוי רבותא בפירות דאפילו בהניח והמ"א חלק דמניח מהני גם בפירות ע"ש:

ט"ז סק"ו יתבאר בסמוך פירושו. הוא בט"ז סק"י:

מ"א סק"ו א"צ לברך. על השתיה הזה משום שלא נתבטל קביעות הסעודה:

ט"ז סק"ז משמע אפי'. ואפי' לא היה דעתו מתחלה וברמ"א אפי' בהיה דעתו בעינן דוקא בית א':

סק"ז וכן משמע בגמ' פסחים ד"ק דאפי' קידשו בבה"כ ושתו צריכים לברך על יין ששותים בביתם אע"ג דקידוש פוטר יין שבתוך הסעוד' הכא כיון שעקרו מבה"כ צריכים לברך:

ש"ע ס"ג שבשעה שבירך אע"ג דמפינה לפינה בסעיף א' ב' א"צ דעתו התם לא הוי נמלך על האכיל' דלחמו הוא אוכל משא"כ כאן שאוכל פירות האילן אם לא הי' דעתו הוה ליה נמלך ממש:

ט"ז סק"ח אפילו בפת דלא מהני דעתו אלא מחדר לחדר בבית אחד משא"כ מבית לבית כמבואר ס"א בהג"ה:

שם אפילו מבית לבית אפילו לא היה דעתו מתחל' דכך הוא להפוסקים כרב חסדא:

שם ועיין בסמוך. בס"ק שאח"ז דמשמע דדעתו מהני גם מבית לבית בפת:

סק"ט והמנהג בינינו לעשות כן וכו'. תיבת כן פירושו שהולכין לכתחל' (כמו במצוה עוברת) אלא דבזה צריך דעתו לכך:

שם ססק"ט דינו כמגן לגן. ונראה דהמ"א חולק על זה דכ' בסק"ט. אפי' אין רואה כיון שמוקף והרא' לס"ב היינו למ"א סק"ה דשם כ' דתרתי לריעותא צריך שאין מחיצות ואין רואה (כמו שביארתי באות וא"ו) א"כ כוונתו דאם רואה א"צ מחיצות וס"ל דאפי' שהוא אילן אחר מ"מ לא דמי כמגן לגן דהתם שיש מחיצות הוי כמבית לבית ודו"ק:

ט"ז סק"י כמו דאמרינן גבי ב"ה. בחולין דפ"ז אם אמרו הב לן ונברך אסור להם לשתות כיון דמשתי וברוכי בהדדי א"כ כבר סלקו עצמם מסעודתם ועיין בסי' שאח"ז:

מ"א ס"ק י"ג אסח דעתיה. לענין נטילה הוי היסח הדעת אבל לא להמוציא אע"ג דכת' רמ"א ס"ב מיהו אם מסיח דעתו כו' ע"ש הך דהכא לא הוי היסח הדעת:

סימן קעט

ש"ע ס"א הוי היסח הדעת. פי' לא הוי אלא היסח הדעת ואינו מזקיק רק לברכה ראשונה אבל נטל ידיו מזקיק גם לבהמ"ז והטעם עיין ט"ז:

ט"ז רסק"א לפירש"י ורשב"ם. משמע דהסוברים דהב ונברך אינו מזקיק רק לברכה ראשונה לא דמי לנט"י דבנט"י כ"ע מודו דמזקיק לבהמ"ז:

שם דאין הפסק בין מעשה וכו' דהיסח הדעת זוקק לברכה ראשונה אם רוצה לאכול לפי שכבר נסתלקה ברכה ראשונה כשהסיח דעתו מלאכול אבל אין היסח הדעת מזקיקו לבהמ"ז דמאי נ"מ אם יאכל פעם אחרת ויברך על ב' סעודות בהמ"ז דלא מצינו שיש חשש הפסק בין מעשה ולברכה אחרונה רק בין ברכה ראשונה למעשה חשו להפסק כגון בין נט"י לברכת המוציא אבל אחר אכילה כל זמן שאין רעב מאותה אכילה מצי לברך עכ"ל התוספות והרא"ש:

מ"א סק"א להפסיק בדיבור. דאע"ג דאמרינן תיכף לנט"י ברכה מ"מ דיבור בעלמא אינו מבטל התכיפה כ"כ הכ"מ והביא ראיה מסימן קפ"ג דלא נאסר בשיחה אלא משנטל הכוס בידו והשיבו המ"א מסי' קס"ה דמאן דמפרש תיכף לנט"י קאי גם בין נט"י להמוציא אסור להפסיק בשיחה כ"ש בין נט"י לבהמ"ז דחמיר וכ"כ הב"י בסימן זה:

שם כמ"ש שם ס"א. לא ידעתי מהו ואולי ט"ס הוא וכוונתו על מ"ש המ"א ר"ס קפ"א בשם רי"ו דמוזגין הכוס ואח"כ נוטלין לידים א"כ יצויר שנותנו לו הכוס קודם נט"י משא"כ אי אמרינן דנוטלין קודם המזיגה אין מצויר כלל דין זה וק"ל:

סק"ב ומ"ש פ' כיצד מברכין וכו'. לפרש"י דס"ל דהב לן מזקיק לבהמ"ז משום תיכף לכן אסור בשום עסק אבל לרא"ש דלא הוי רק היסח מותר בעסק אחר דלא שייך ביה תיכף רק כשנטל ידיו אמרינן תיכף אבל לענין לשתות נט"י והב לן שוים:

ט"ז סק"ב משא"כ בשתיה. ס"ד דהב"י דר"ל אם לא אכלו רק שתו ואמרו הב היו סילוק ואסורים בשתיה בלי ברכה אבל אם אכלו ואמרו הב לא הוי סילוק ומותרים באכילה ושתיה לכן הקשה מתלמידי דרב דמשמע דאכלו:

שם ודאי טפי מגריר גריר. ודינו כאכילה:

מ"א סק"ה דדינו כנט"י. פי' דאע"ג דכ' המ"א סק"ב דנט"י והב לן שוים לענין דא"צ בהמ"ז מ"מ נ"ל לענין להפסיק בשום עסק כמו שביארתי באות הקודם:

ט"ז סק"ד של האורח לענין הסילוק. דשם אמרינן דאף אם סלקו השולחן מהאורח וחישב שכבר נגמר הסעודה ונסתלק מ"מ א"צ לברך אם נותנים לו אח"כ משום דדעת האורח אינו דעת דסמיך אתכא דריש גלותא. ה"נ אף שהאורח חישב שיש כל מיני פירות לבה"כ ונחשב אצלו קרוב לודאי שיביאו עוד מ"מ אין דעת האורח חשוב דעת ועדיין צריך ביאור קצת ועיין:

מ"א סק"ו וכ"מ סי' ח' וסי' קע"ד ס"ה כצ"ל:

סימן קפא

מ"א סק"א מתוך הכלי פירוש שישכשך ידיו תוך הכלי אלא ישפוך מהכלי על ידיו:

סימן קפב

ט"ז סק"א בלא"ה אסור. פי' ואין חשש ברכה שאינה צריכ' כשמברך על הכוס אחר בהמ"ז:

ס"ק ו' אינו פגום אינו אלא לכתחלה כצ"ל:

מ"א רסק"י יכולין לתקן. זהו הטעם על דלא אמרינן קמא קמא בטיל משום דא"צ רק לסתו' הפגימה. ואח"כ כ' עוד תי' ועוד דבנפל התיר' וכו':

ס"ק י"א וכמ"ש סימן רצ"ו נ"ל להגיה ועיין מ"ש סימן רצ"ו ס"ב וכוונתו דכ' רמ"א שם דטוב לקדש על כוס יין פגום משיקדש על שכר. וקשה ישפוך לתוכו מהשכר ולא יהיה פגום א"כ משמע דדוקא מים או אפשר דשכר מקלקל היין:

סימן קפג

ש"ע ס"ד ולא יסייע בשמאל. עיין מנחת יעקב כלל א' סק"ו:

מ"א סק"ג פירוש פרישק"ו ולהך פירושא כששולח ליקח יין מהחנוני לצורך כל הסעודה נכלל בו כוס בהמ"ז וא"כ הוציאו מהחבית לשם ברכה ואף ששוהין בסעודה ואינו פרישק"ו בשעת בהמ"ז אנן לא בעינן אלא שיהיה פרישק"ו כשמוציאין מהחבי' לשם ברכה אבל לרי"ו שכתב סמוך לברכה צריך שיהיה פרישק"ו בשעת ברכה וצריך לשלוח

לחנוני סמוך לברכ' ולשון לדידן נמי שכתב המג"א כלומר אע"ג דאינו חיוב אצלינו כל העשרה דברים אלא ארבעה וסימנך חמש"ה מ"מ הרי בכלל חי הוא ונוהג גם לדידן וק"ל:

סק"ה ישים הכובע שכ"ז בכלל עיטוף בגמרא:

ט"ז סק"ד כמו בשאר דברים: הדחה ושטיפה ואינך:

שם אלא לשון חכמים. פי' דמשמעות הלשון הוא רק הכוס אלא דגבי התקדשי יש חילוק אם המשקה טפל דאז מסתמא נותן גם המשקה לכבודה אבל זה שאינו אלא לשון חכמים מש"ה אפי' אי הוי משקה טפל אין כוונתו רק על הכוס:

שם ותו דהטור כ' שמא מסיח דעתו כצ"ל:

מ"א סק"ו ובטור כ' כצ"ל:

שם וא"ל גם זה אסור לכן יש להחמיר כצ"ל:

מ"א סקי"א וא"כ לפמ"ש רמ"א רסי' ס"ה כצ"ל:

ט"ז ססק"ו ועמ"ש סי' קצ"ג ס"א כצ"ל:

ש"ע סי"ב אסור לברך ע' ססי' קל"א:

סימן קפד

מ"א סק"א דמפינה לפינה. אע"ג דהתם לענין דיעבד מיירי דאם שינה מקומו א"צ לחזור ולברך אם הוא מפינה לפינה בחדר אחד או ברואה מקומו אפילו אינו בחדר אחד כמו שביארנו שם אות ב' ס"ל להמ"א דכיון דחשבינן להא כחד מקום שרי אפילו לכתחילה לברך שם אבל בדעתו לברך לא כ' המ"א רק באפשר משום דמקע"ח אין ראיה דהתם הי' דעתו לאכול מש"ה מהני אבל דעתו לברך בחדר אחר י"ל דלא מהני כיון דהיה דעתו לעשות שלא כדין דהא צריך לברך במקומו לכן לא סמך המ"א בזה אלא בדחק שהמקום אינו נקי וק"ל:

סק"ג דזהו להפוסקים. היינו דעת תוספות ורא"ש שברמ"א שם ס"ב שפסק כרב חסדא ופסקו ג"כ דשינוי מקום אינו רק בהיסח הדעת ואינו זוקק רק לברכה ראשונה על מה שרוצ' לאכול אח"כ אבל אינו זוקקו לברך בהמ"ז על מה שכבר אכל לכן אם יש לו פת א"צ לחזור למקומו. אבל להרמב"ם שם שהוא דעת המחבר שם דשינוי מקום מצריכו לברך בהמ"ז ואסור לו לאכול קודם בהמ"ז אפי' אם יברך ברכה ראשונה וכיון שמברך בהמ"ז צריך לחזור למקומו:

שם כיון דיצא בשוגג ומיירי המחבר לשיטת הרא"ש כאן בסעיף א' דבשוגג ג"כ יחזור למקומו ואהא קאמר דאם יש לו פת א"צ לחזור אפי' לשיטת הרמב"ם שבקע"ח משום דכל שהלך בשוגג לא הסיח דעתו מהסעודה כ"כ מש"ה א"צ בהמ"ז. והוקשה להמ"א

על תי' זה דא"כ למה כ' הב"י בקע"ח על דברי הטור כאן (שכ' דין דכאן ס"ב) דזהו להפוסקים בקע"ח דלא כרמב"ם דשם והרי אף להרמב"ם איתא כן מש"ה תירץ בדרך אחר ויבואר בסמוך:

שם ויברך מקודם גם לתירוץ זה מיירי הכא בשוגג דלהרמב"ם מברך במקום שנזכר ולהרא"ש יחזור ואהא קאמר המחבר דאם יש לו פת יש לו עצה שלא יחזור ויוצא לכ"ע והיינו שמברך כאן בהמ"ז נמצא כבר יצא דעת הרמב"ם דבקע"ח מצריכו בהמ"ז וכאן התיר לברך במקומו בשוגג רק להרא"ש לא יצא דהא אסור לברך כאן אפי' בשוגג מש"ה יאכל אח"כ פת ומברך אם כן יצא גם להרא"ש דהא לדידיה בקע"ח לא היה צריך לברך תחלה בהמ"ז ממילא כשאוכל כאן פת ומברך קאי בהמ"ז זו גם למה שאכל במקום הראשון וכ"ת דאכתי לא יצא להרא"ש דבירך בהמ"ז בראשונ' לבטלה להא לא חייש המחבר כיון דכבר הכריע בקע"ח כרמב"ם נמצא אין הברכה לבטלה. אלא לפי שבדין זה לא הכריע דשמא כהרא"ש דגם בשוגג צריך לחזור מש"ה אם אין לו פת צריך לחזור ולצאת דעת הרא"ש דכאן אבל כשיש לו פת דאז יוצא גם דעת הרא"ש לכן א"צ לחזו' ומובן דגם בתירוץ זה מיירי דוקא בשוגג וכמ"ש דאלו במזיד אינו יוצא דעת הרמב"ם דבקע"ח מצריכו בהמ"ז וכן הכריע שם המחבר א"כ לכ"ע (בכאן בסימן נה צריך לחזור והרב פ"מ כתב דתירץ זה גם במזיד והוא שגיאה כדאמרן ולתירוץ זה תו לא קשיא מה שהוקשה למ"א על תי' הראשון למה מוקי הב"י בקע"ח דברי הטור דכאן דלא כרמב"ם דשם משום דבטור א"א לפרש פי' זה שפירש כאן במחבר דהא הטור בקע"ח לא הכריע כהרמב"ם אדרבה הכריע כהרא"ש וא"כ אם יברך בהמ"ז כאן קודם שיאכל הוי ברכה לבטלה לכן פי' כפשוטו דדברי הטור לשטתו דפוסק בקע"ח כהרא"ש ולא חש כלל לדעת הרמב"ם דשם ודו"ק:

מ"א סק"ד כאן כזית. קשה למאי דפי' המ"א בס"ק הקודם דיוצא ממ"נ א"כ בפחות מכזית איך יברך בהמ"ז שנית על פחות מכזית ותו דגם להרא"ש הוי ברכה לבטלה דאע"ג דלדידיה לא היה צריך לברך בהמ"ז בראשונה מ"מ כשבירך נסתלק אכילה ראשונה ואיך מברך על פחות מכזית אף דלהרא"ש יש ליישב קצת מ"מ לרמב"ם ודאי לא יצא. וראיתי שהקשה כך הפרי מגדים ולק"מ דהביא זאת בשם הל"ח ואיהו לא (סמך) אסיק כלל אדעתיה ממ"נ זה שבמ"א ס"ק הקודם אלא כ' דברו ע"פ הב"י בקע"ח דזה הסעי' הוא להפוסקים בקע"ח דלא כהרמב"ם ממילא שפיר כתב אפי' פחות מכזית והעתיק המ"א דברי הל"ח לדינא לדידן דקי"ל בקע"ח דלא כהרמב"ם דאז דין דסעיף זה כפשוטו בלי ממ"נ וק"ל:

שם ועמ"ש סימן ר'. הראה למ"א שם סק"כ דדוקא פת בעינן ולא פרפר' וכיסנין.
מ"א ססק"ט ושהה בנתיים. פי' אף שלא הסיח דעתו דכיון שנתעכל אזלא אכילה ראשונה וברכתה משא"כ תחלה כתב המ"א דדוקא אם הסיח דעתו מברך המוציא תחלה משום דשם מסופק אם נתעכל וכל ספק בברכת המוציא לקולא בסימן קס"ז ס"ט:
ט"ז רסק"ב אין לו תאוה לא חשבינן ליה כצ"ל:
שם דשיעוריה כל זמן שאינו רעב כצ"ל:

סימן קפו

מ"א סק"א ונשים. זהו פירש"י אבל התוספות פירשו משום ברית ותורה:
שם מצד עצמן אא"כ בת יורשת:
שם ועיין סי' קפ"ז ס"ג רצונו דמוכח משם דלא כפירש"י דהא כ' שם דנשים לא יאמרו ברית ותור' משמע לארץ חמדה טובה שפיר יאמרו:
סק"ג דוקא במגילה. דהא יכול הקטן להביא עצמו לכלל חד דרבנן דהיינו שיאכל כדי שביעה ועיין במ"א תרפ"ח סק"ד:
שם את האשה אם אכלה כדי שביעה דשמא מדאורייתא חייבת:
ט"ז סק"א חוץ מברכת הנהנין. דאין שייך ערבות דלא ליתהני ולא ליברך כך פירש רש"י בר"ה דכ"ט ממילא בהמ"ז דכבר אכל ונתחייב בה דמי לברכת המצות:

סימן קפז

מ"א סק"א בריך רחמנא. כל אריכות זה הנוסח לפי הי"א שבש"ע הטעם לפי שברכת הזן הוא מטבע ארוך וגם שפתיחתו וסתימתו בברוך כמ"ש במ"א סק"א מש"ה צריך ג"כ לו' ובטובו הגדול כו' בין הפתיחה לחתימה כדי שיהיה ארוך קצת:
סק"ב והמשנה טועה. שיש סוברים שלא לומר רק בכל עת כי עת ושעה אחד הם וע"ז כתב שאין הדבר כן כי עת היינו עתי השנה קור וחום כו' ושעה היינו שעות היום כן הוא בד"מ:
שם עסי' רפ"ד מ"ש וע"ש בט"ז סק"ד:
מ"א סק"ג וסיים בחדא פי' וא"כ משמע דמ"ש רמ"א לא יאמרו ברית ותורה ה"פ נשים לא יאמרו ברית ועבדים לא יאמרו תורה וע"ז הקשה מתו':

סימן קפח

ט"ז סק"א אין פירושו כ' כך דאל"כ עבדינן דלא כמאן דהא אין אומרים אותו בקול רם אלא כשאר כל הברכה:

ט"ז סק"ב דמ"מ תקנו כמבואר בט"ז בר"ס שאח"ז ע"ש:

ט"ז סק"ג לשון תחנה אבל נחמנו אינו לשון תחנה אלא כמו הנחם על הרעה לעמך. והתוספות סתרו זאת דגם נחמנו הוא לשון תחנה ואין איסו' באומרו בשבת משום דטופס הברכה כך הוא:

מ"א סק"ד ותבנה ירושלים שלא יהיה לשון בקשה אלא כלומר עתיד אתה לבנות משא"כ ובנה:

סק"ה וכן משמע בנדה. דשם פוסק ג"כ כחכמים נגד הת"ק אלא שמביא שם הרא"ש ראיה דהלכ' כחכמים ופי' המע"מ דהוצרך לראיה כו' א"כ ס"ל לרא"ש דת"ק עדיף כ"מ דליכא ראיה להפך ובכ"מ דכ' דחכמים עדיפי לפי שהן רבים אין זה עיקר סמיכתו אלא סמך אטעם אחר שכ' שם וא"כ כאן הלכה כת"ק ויצא אם אמרו בברכה אחרת וע"ז סיים ול"נ כו'. ממילא כאן הלכ' כחכמים:

שם ואפשר דבכ"מ סמיך כצ"ל:

סק"ו כיון דעתיד לחתום וכן הוא שם בט"ז סק"ב:

ש"ע ס"ו אומר ברוך אתה ה'. אע"פ שאם היה מזכירן במקומן לא היה בשם היינו משום שמזכירה לברכה הסמוכה הרי הן נכללת בברכה שיש בה מלכות בפתיחתה וחתימת' דפתיחת וחתימת הראשונה כוללת כולן אבל מכיון שסיים בונה ירושלים ואמרה ברכה בפ"ע לא הוי סמוכה לחברתה כיון שאינה אלא אקראי בעלמא עיין בב"י:

מ"א סק"ז וזו נתקנה דוקא לשכח ויש שם מעין חתימה כצ"ל:

ס"ק י"ב כלו' דדוקא. המ"א לשיטתיה בתרכ"ג דפליג אהט"ז כאן סק"ה וס"ל דחוזר התם לכן צריך כאן לתירוץ אחר:

שם תקנו להזכיר. וכיון דתקנו להזכיר בשחל בשבת תקנו גם להחזיר לענין אם שכח משא"כ כאן דליכא תקנה להחזיר דהא מזכירין ר"ח אפילו לא חל בשבת ומשום להחזיר לבד שהוא אקראי לא עשו תקנה:

שם ליכא חיוב הזכרה. פי' לענין להזכיר דלא מצינו להחזיר משום ר"ח לכן גם כשחל בשבת אינו מחזיר ודמי להפטרה דאינו מזכיר מה"ט ה"נ כאן לענין להחזיר וק"ל:

סקי"ג דבכל בהמ"ז. דכיון דחוזר בשביל שבת הוי כמאן דלא בריך כלל מזכיר גם ר"ח דלענין להזכיר לכתחלה ודאי דמי לנעילה:

שם בסוף כדאיתא בגמרא. בשבת דק"ד אינו מזכיר אם באו להזכיר מזכיר א"כ אינו חובה ולא דמי לנעילה וק"ל:

סקי"ד ברכה לבטלה. ס"ל להמ"א דבר"ח בחול אומר ג"כ הברכה בשם מש"ה כיון דאבעיא הוא בש"ס אי חותם הו"ל ספק ברכות אבל משמעות הטור והמחבר דבר"ח אומר בלא שם בפתיחה וחתימה כלל לא א"כ א"ש מ"ש כאן שאינו חותם בכל ר"ח וכן עיקר וכ"כ הפמ"ג:

שם ועיין ס"ס ק"ח. ר"ל דאולי משום הפסק הוא דשמא א"צ לחתום בר"ח והוי הפסקה כמו מאורע שאר ימים בססי' ק"ח דבדיעבד דוקא לא הוי הפסקה אבל נזכר פוסק ע"ש ולהט"ז שם אפילו דיעבד הוי הפסקה:

מ"א ס"ק ט"ו וביו"ט דוקא קשה דבשבת ג"כ כך הוא דהא בסעודה ג' דינה כר"ח ומאי קמ"ל ביו"ט ונ"ל דבשבת אם לא אכל בלילה חייב לאכול ג' סעודות ביום א"כ חוזר בב' סעודות הא' משא"כ ביו"ט דוקא בלילה וביום ואם לא אכל בלילה אין חיוב ביום רק סעודה אחת וע"ז סיים עיין סי' תקכ"ט שם כ' דגם ביו"ט אם לא אכל בלילה אוכל ב' סעודות ביום א"כ שבת ויו"ט שוין וק"ל:

מ"א סק"ז י"ז דאם התפלל ערבית. פי' באמצע הסעודה:

שם אפי' צלי ערבית. כיון דהתחלת הסעודה היתה קודם שהתפלל ערבית:

ס"ק י"ח שאין מצוה בהוספתן של"ה לא ס"ל דאזלינן בתר התחלת סעודה רק בשבת מזכיר משום תוספות משא"כ בר"ח והשיג על הע"ת שפירש גם בש"ע משום תוספת ז"א דהא פסק כן גם בר"ח:

ט"ז סק"ז מתפלל במו"ש שתים של חול כי אין להזכיר כצ"ל:

שם רב צלי של שבת בערב שבת כצ"ל:

בט"ז שם וגם רועינו היה ראוי לפרש וכו' כצ"ל:

מ"א סקי"ח ולכן אם חל ר"ח וכו' כצ"ל:

שם גם מ"ש דרך פשרה כצ"ל:

שם דדוקא בע"ש. פי' בערב שבת הוי כך שיעור תוספות שביום ע"ש וטעם דהוי פלג המנחה אבל שיעור תוספת בלילה דהיינו מוצאי שבת דליכא האי טעמא סגי במשהו:

שם צריך להזכיר של ר"ח. וא"כ ה"ה כאן אם במוצאי שבת הוא ר"ח ואכל גם בלילה יש חיוב להזכיר ר"ח וע"ז סיים ומ"מ צ"ע:

שם ואם אכל בלילה. פי' דהזכרת שבת הוא ספק פלוגתא והזכרת ר"ח הוא ודאי כיון שאכל בלילה. ומש"ה כיון דשניהם א"א להזכיר אין מוציא מידי ודאי. וכן פסק השל"ה לשיטתיה דס"ל דאזלינן בתר השתא אלא דמזכיר שבת משום תוספות ופסק דאם במ"ש

הוא ר"ח ואכל גם בלילה מזכיר של ר"ח לבד משום דר"ח יותר חיוב משבת שאינו רק משום תוספות ה"ה לדידן אף דקי"ל דלא כשל"ה אלא אזלינן בתר תחלת הסעודה מ"מ בה"ג מזכיר של ר"ח לבד משום ספק וודאי כאמור דעכ"פ יש ראיה משל"ה דשניהם אין להזכיר ומזכיר היותר חיובית וק"ל:

סימן קצ

ש"ע ס"א ונותן המברך כלומר אע"פ שנותן בו ואינם טועמים מכוסו של המברך אעפ"כ כיון שמידו בא להם לא יטעמו עד שיטעום הוא וכ"ה בב"י לשון אפילו ע"ש:

ט"ז סק"ב שאין לברך אחר כוס וכו' דחשיב ליה בא מחמת הסעודה אע"פ שהפסיק בבהמ"ז עיין בב"י:

שם מודה ה"ג דחייב בההוא דרב אשי פוטר בכוס בהמ"ז וגם בנמלך ולא קי"ל כוותיה אפי' בנמלך ומכ"ש בכוס בהמ"ז אלא כאמימר כמבואר בסי' קע"ד ס"ה ואיך אפשר דמזה לקח בה"ג דינו:

מ"א סק"ג כיון שהיה דעתו. ואע"ג דבהמ"ז הוי הפסק כמ"ש בסק"א כאן הברכה אחרונה הפסק כיון שהיה בטעות:

שם שם ודוקא. זהו ענין בפ"ע דאם אין דעתו לשתות מיד יברך אחר הכוס מיד ולא ימתין עד לבסוף:

מ"א סק"ד דהוי רביעית. כמ"ש סי' ר"י כצ"ל:

ט"ז סק"ג המצרכת דוקא רביעית כצ"ל:

שם דהוא נלמד ג"כ מוברכת. לא מצינו שיהיה כוס של בהמ"ז נלמד מוברכת אלא וברכת זו בהמ"ז ונראה ליישב דבריו כיון דמבורכת נלמד ב' דברים חדא לברך אחר שתיה וחדא לברך בהמ"ז אאכילה וכיון דקי"ל בהמ"ז טעונה כוס הוי כאילו אמר הכתוב וברכת בהמ"ז ותשתה כוס של בהמ"ז א"כ שוה שתיית כוס בהמ"ז לשיעור ברכה אחרונה של שתיה וק"ל:

סק"ו דאף הגאונים מודו. עי' סי' רע"א סי"ד:

שם ד' חומשי ביצה הוא רוב מביצה ומחצה שהוא רביעית:

שם או אפי' פחות מזה. פירש אם מלא לוגמיו גדול מרוב רביעית אם אין הכוס אלא רביעית ושתה רובו יברך:

מ"א סק"ז נתכוונו אם יגיע. דעל הספק נמי הוי כוונה כמ"ש המ"א בסי' קס"ט סק"ז אכן הט"ז בסי' קע"ט סק"ד סובר דעל ספק לא מיקרי כוונה לכן דין זה הוי ספק:

סימן קצא

מ"א רסק"א גם א"צ להמתין. הטור מזהיר שם שפועלים לא יבטלו אפילו מעט שהרי הקפידו חכמים בזימון של ברכה רביעי' והקשה הסמ"ע מאי בזימון דקאמר הול"ל שהקפידו חכמים על ברכה רביעית. לכן גריס בזימון ועל ברכה רביעית ותרתי קאמר:
שם מפנו טרדת ב"ה. פירוש שטורדים במלאכת בעה"ב:
רסק"ב אסור לעשות דאל"כ גם הפועלים כצ"ל:

סימן קצב

ט"ז סק"א והיינו כשמזמני' בי' דכיון דמזכירין השם צ"ל ב"ה וב"ש:
מ"א סק"א וברש"י בחולין במעשה הצדוקי שסעד אצל רבי לאחר הסעודה א"ל רבי כוס של ברכה אתה שותה או ארבעים זהובים אתה נוטל ופירש רש"י דארבעים זהובים שכר כו' וע"ש כי דברי רש"י במקומן צריכים ביאור ואין להאריך:
שם דברכת הזימון עד נברך. פי' עד שסיים ברוך שאכלנו וכו' א"כ הוי שם סיום הברכה ועונין אמן:
שם ולרמ"א שם. והא דבסי' קצ"ח עונין אמן. היינו לפי שלא אכל כלום ואינו אומר כלום לכן אומר עכ"פ אמן כמ"ש הט"ז שם משא"כ המסובין שכבר אמרו ברוך שאכלנו וע"ז סיים המ"א דרמ"א מדמה לכל הברכות א"כ גם המסובין עונין אמן כמו כל ברכות דאע"פ שכבר בירך אותה ברכה מ"מ עונין אמן וכן מלשון הירושלמי אע"פ משמע דכ"ש אותן שאכלו:
ט"ז ססק"ב כמ"ש אח"כ בסמוך. דדוקא כשאומר על המזון כגון בי' אז צ"ל ובטובו כמ"ש הט"ז בסק"ד ואפשר אפי' כשאינו אומר על המזון מטעם לא פלוג משא"כ בג' דאינו אומר על המזון א"צ לומר ובטובו אך המנהג דגם ביו"ד אין אומר ובטובו וא"א על המזון ולא אמרי' לא פלוג:
ט"ז סק"ד בתגמולו של מקום דמשמע דבר מועט כצ"ל:

סימן קצג

(הגה ס"א) אין מחויבין לחלק רק אם ירצו נחלקין כצ"ל:
(ט"ז רסק"ג) וקשה לי ע"ז דא"כ לא היה לי' לתנא כצ"ל:
מ"א סק"ה פי' בהמ"ז. בדברי המחבר ודאי צריך לפרש ברכת הזימון דאלו בהמ"ז יכולים לברך בלחש כל א' בפ"ע וכמבואר בס"ק הקודם במ"א אלא דהמ"א לשיטתיה פי' כן

דס"ל בס"ק הקודם דצריכין לשמוע כל בהמ"ז ועיקר כוונת המ"א כאן להביא ראיה על דבריו שבס"ק הקודם משום דדין זה שבש"ע היא מש"ס ד"נ אמר רבא כי אכלינן ריפתא בי ריש גלותא מברכינן תלתא תלתא כו' ע"ש דמשמע מפירש"י דהא דקאמר שכשיזמינו בעשרה שמע ר"ג היינו כל בהמ"ז ע"ש:

סק"ו דהוו זילותא דר"ג קמ"ל דבסתם בעה"ב אין רשאין לעשות כן אא"כ יש חשש קפידא אבל בר"ג אע"ג שלא יקפיד מ"מ אין זה כבודו:

סק"ח. תלמידי דרב קרעו בגדיהם. ברכות דף מ"ב שנצטערו על שאמרו ניזל ניכול נהמא בדוך פלן ונסתפקו אם יזמנו ע"פ אותו קביעות:

ט"ז סק"ז לגמור סעודתו קודם דההד' דס"ב דוקא כשהם קבועים יחד בגמר אכילה עיין שם באופן דצריך קביעות יחד בגמר אכילה או בסוף אבל קביעות דאמצע לא מהני:

סק"ז עמהם לזימון כדלעיל היינו הך דסי' שאח"ז ס"ב ובה"ג כבר יצאו ידי זימון. ופשיטא שאין מזמנין פעם שנית ופי' התוס' הוא הך דריש סי' ד' ובה"ג יש מקום זימון על אכילה שנית לכן כתבו כלומר פטורים כו':

סק"ח וקשה הא פת וכו'. בר"ס קפ"ד דצריך לחזור למקומו ויברך אא"כ יש לו פת ואוכל במקום השני מברך שם. א"כ כאן שלא אכלו במקום השני איך יברכו:

שם מעין התירוץ. פי' קרוב לתירוץ שלו דלשני התירוצים מיירי באותן שמותרים לברך במקום השני לכן יזמנו משא"כ תירוץ שני תמוה כיון דעכשיו שלא אכלו אינם רשאים כלל לברך שם איך נא' חייבים לאכול כו':

שם דהמברך צריך שישתה כלומר מי ששתה כדי שבעו הוא יברך והוציא לאותן שלא שתו ולא אמר דמי שרוצה לברך בהמ"ז ישתה תחלה משום דאיך נאמר לו שתה והוא אינו תאב לשתות:

במ"א סקי"ב ולדעת הרמב"ם שם הובא במ"א סי' קפ"ד סק"ג ואסור לאכול במקום אחר עד שיברך תחלה ממילא חייב לחזור למקומו לברך לכן צ"ל מפינה לפינה והקשה למ"א דהא לרמב"ם בלא"ה לק"מ דאיהו מיקל דבשוגג יברך במקום שנזכר אפילו לא אכל כמבואר בש"ע שם א"כ מיירי הכא בשוגג לכן כ' המ"א ונ"ל כו' ורצונו דדוקא בהמ"ז לחוד בלי זימון כגון ביחיד הוא דמיקל הרמב"ם גבי שוגג אבל בשלשה כיון שבמקום ראשון נתחייבו בזימון מודה הרמב"ם דגם בשוגג יחזרו כדי לזמן שם כל שלא אכלו במקום השני מש"ה הוצרך לתרץ מפינה לפינה. ואח"כ עוד תירוץ על קושיות הב"י כמו שתי' הט"ז סק"ח ומבאר שתירוץ זה הוא גם להרמב"ם ובדיעבד:

סימן קצד

מ"א רסק"ג וה"ה אם הם ב' דהיכא דאחד אינו יודע אז אף בשנים יוצא בברכה היודע בר"ס קצ"ג ואומר אחד ב' ברכות ואחד אומר השלישית:

שם דהא הרב"י פסק בסי' ר' כצ"ל:

שם דאמר הכי נברך. פי' אף ע"ג שאין יודעים האחרים לענות ברוך שאכלנו כו' יהיה הוא עצמו האומר והעונה:

שם כמ"ש הרי"ף להיכן הוא חוזר המברך שאמר נברך כו' והעונים שאמרו ברוך כו' מהיכן חוזר המברך ואמר רב זביד דאומר עוד הפעם נברך כו' ברוך כו' כיון דבעניית העונים שהה לגמור ברכת הזימון:

שם משמע דהוא ס"ל מדכ' שאפילו אם נאמר כו' ואח"כ כתב שאין זה הכרע כ"כ משום דאע"פ שכ' אם נאמר יכול להיות דס"ל כך:

סימן קצה

מ"א סק"א הע"ת לא עיין. שהביא כאן בשם הלבוש דין דחופה שבט"ז סק"ג ושכח שהיא כאן בטור וגם בש"ע באה"ע:

ט"ז סק"א וא"כ לפי מ"ש הרא"ש בסי' קצ"ג ס"ב דאע"ג כצ"ל

שם משום הדרת מלך. זהו הגה"ה בסי' קצ"ג ס"ב ואינו מפרש כהמ"א שם אלא כפשוטו דאם רוצים לזמן הרשות בידם וכאן מיירי לענין חיוב אם אין ג' במקום אחד דאלו יש בכל חבורה ג' ליכא למימר דקמ"ל כאן דאם נכנסו תחלה ע"ד וכו' יש חיוב גמור לאו משום רוב עם לחוד דז"א דהא אפי' חבורה אחת אם יש ששה נחלקין:

מ"א סק"ב דלא כמ"ש הרב"י בסברתו הראשונה דבבית אחד אף לא נכנסו ע"ד כו' הוא בט"ז:

(מ"א סק"ה) עונה אמן. פי' לא יענה ברוך שאכלנו אלא עונה אמן אחר העונים שאמרו ברוך שאכלנו וכן הדין לענין ברכו בסי' קל"ט שמי שלא שמע את האומר ברכו לא יענה ברוך ה' המבורך אלא עונה אמן אחר העונים ומוכיח מסי' קס"ח ג"כ שאע"פ שלא שמע נברך מ"מ עונה אמן אחר העונה:

שם סי' קנ"ט ס"ו כצ"ל:

סימן קצו

ש"ע ס"א אלא מדרבנן עיין שו"ת ב"ח החדשות סי' א':

ט"ז סק"א אלו במזיד הוי וכו' קצת קשה דבסי' קצ"ט מוכח דמזמנין כל שלא וכו'. ואולי כוונתו כיון שאוכל בפני אלו הב' הוה פרהסיא ואין מזמנין עיין במ"א סי' קצ"ט סק"ב דיש לפרש גם דבריו כך דהכל תלוי בפרהסיא ע"ש. וע' ביו"ד בריש הלכות שחיטה בפני כמה הוי פרהסיא ע"ש:

מ"א סק"א ועמ"ש ה"ה פ"ז דמצה כצ"ל:

ט"ז סק"א דברי הראב"ד והרא"ש כן מ"מ לענין הלכה כצ"ל:

מ"א סק"א ונ"מ בסעודת מצוה משמע דמיירי בה"ג דמהר"ש שנים אוכלין בשר בס"מ וא' גבינה כגון שלא הזמינו בעל הסעודה אין מצטרפין ואע"ג דזה מצי לאכול בשר אם יזמינו בעל הסעודה מ"מ עתה לא הזמינו. וכמו בתרומה דאמרינן עדיין לא נשאל עט"ז אבל אין לפרש כוונת מ"א בס"מ דאין אוכלים בשר רק מנין והשאר דאכלי חלב ואינם רשאים לזמן יחד דבעלי חלב אינם יכולים לאכול בשר כיון שכבר יש מנין ז"א חדא דמשמע דאגוונא דמהר"ש מיירי ותו דלשון מצטרפין לא א"ש לפי' זה. ועוד דדין רבים לא אמרו המ"א עכשיו עד אח"כ לכן נ"ל כמ"ש ואע"ג דהמ"א בסי' תקנ"א סקל"ו הראה מקום לכאן לענין זימון ושם מיירי בענין אוכלי בשר לק"מ דמסוף דבריו דכאן מבואר דין ההוא דגם רבים לא יזמנו יחד ודו"ק:

שם אין יכולים לזמן יחד ר"ל אע"פ שיש זימון באוכלי הבשר לבדם וכן באוכלי החלב לבדם דבכה"ג קיל יותר לצרף כמ"ש המ"א בססי' קצ"ה ע"ש אפ"ה כאן לא מצטרפי וצריכה כל כת לזמן בפני עצמה:

שם דהא יכולין לאכול חלב אחר המתנת השיעור כצ"ל:

שם וגם שם נ"ל. פי' אפי' המתין ו' שעות ע"ש בש"ך סק"ה:

ט"ז סק"ב אלא דק"ל ממה דאיתיה. פירוש דמשם מוכח דאפילו אינו מזומן דהא גוזליא לא היה שם ואפ"ה מהני:

סק"ד ונ"מ להוציאן י"ח. משמע דהט"ז מפרש דברי רש"י דלענין להצטרף די בפחות מכזית ולכן הקשה דכבר כתב המחבר דין דמברך בסי' שאח"ז שצריך שיהיה מאוכלי הפת וכבר ידעינן בסי' קפ"ד דבהמ"ז צריך כזית מיהו בסי' שאח"ז משמע דבעי כזית גם לצירוף וצ"ע ודו"ק:

סימן קצז

מ"א סק"ב דלהר"ן מצטרף דעת הר"ן במחבר שם ס"א דאפילו אמרו הב ונברך רשאין לאכול בלא ברכה א"כ עדיין הוי בכלל מצי למיכל ומצטרפי ופסק הש"ע דכאן הוא

לדיעה א' דשם דאם רוצין לאכול אחר שאמרו הב ונברך צריכין לברך המוציא ממילא אין זה נקרא מצי למיכל דכי אכיל סעודה אחרת יאכל:

סק"ג נט"י עדיפ' היינו לענין אם רוצים לאכול אחר מים אחרונים דפסק המחבר סי' קע"ט דאפי' ברכת המוציא לא מהני אלא צריך לברך בהמ"ז תחלה משא"כ בהב ונברך דלכ"ע סגי בהמוציא הרי דנט"י עדיפי וא"כ מאי קמ"ל רמ"א הרי כ"ש הוא:

מ"א סק"ה ומ"מ בעי שיעורא: פי' כזית וקשה דאי יש כזית מאי נ"מ בטיבול הא בלא הטיבול מצטרף מחמת הכזית שאכל וי"ל דקי"ל דהירק והציר מצטרפין לכזית כ"כ פרי מגדים בשם לבוש:

מ"א סק"ז דמפטר בב"ה דיין נמי מיזן זיין כצ"ל:

סקי"א כיון שחבירו כבר אכל. עיין ט"ז סי' קפ"ו סק"א:

ס"ק י"ב ולדבריהם דושבעת פירושו שתיה וא"צ כדי שביעה באכילה אלא די בכזית מה שאין כן להב"י ושבעת זו שתיה אסמכתא הוא ופירוש הפסוק כדי שביעה דוקא:

שם ועססי' קפ"ו דמשם מוכח דדיעה זו עיקר דבעי שביעה ומדחזינן שם דקטן מוציאו:

שם האוכל אכילה גסה פי' שהיה שבע הרבה מאכילה שאכל בפ"ע ואח"כ אכל עם אחרים וכמו בההיא דסי' תרי"ב:

סימן קצח

ט"ז סק"א דזה שהיה שם בשעת גמרם כצ"ל:

שם וכשבא בשעה שעונים ס"ל כמ"ש הלבוש דהמברך אינו עונה אמן אחר העונים כיון שמיד יאמר בעצמו מה שאמרו הם מש"ה כ' הט"ז דזה שבא לשם כיון שלא יאמר ברוך שפיר יאמר אמן:

שם הם שותקים ס"ל כמ"ש הלבוש דכשאומר המברך ברוך אין עונין אמן כדי שיתנו לב לברכתם ע"ש לכן כ' הט"ז שגם זה שבא אין עונה אע"ג דל"ש אצלו טעם זה מ"מ איך יהיה הוא עדיף מהאוכלין משא"כ באות הקודם ל"ש לומר איך יהיה הוא עדיף מהמבורך דאדרבה המברך יאמר ברוך הוא ולא אמר רק אמן זה נקרא מברך שותק כיון דשתיקתו הוא מטעם שאומר מיד גוף הברכה משא"כ כאן האוכלים שותקים וק"ל:

סימן קצט

מ"א סק"ב וכמ"ש ביו"ד סי' קצ"ח ס"ב כצ"ל:

ט"ז סק"ב וקשה האיך מפרש ר"י המשנה דנשים וכו' כצ"ל:

מ"א סק"ה ומ"מ צריך שיבינו ב"ה. דזימון קיל מבהמ"ז דחיוב בזימון אינו כ"כ כחיובם בבהמ"ז משום די"א נשים בזימון רשות אפי' כשאוכלים עם אנשים:
ש"ע ס"ח אנדרוגינוס משום דהוא בריה בפ"ע הלכך למינו מיהו מזמן משא"כ טומטום דשמא זה זכר וזה נקבה:
מ"א סק"ז ועוד דבס"ב. היינו בסי' קפ"ו ס"ב ואם איתא דמדאורייתא יוצא לישני דמברך הבן לאביו שיצא עכ"פ מדאורייתא וכמו בסי' קצ"ג ע"ש בט"ז סק"ב:
ט"ז סק"ב וזה מוכח בפרק מ"ש נראה דהוקשה לו דאכתי מאי בעי בפ' מ"ש אי מוציאה אחרים הא היינו מתניתין דאינה מברכת על כוס הזימון לכן ביאר דבש"ס מיירי במקום שאין זימון ואגב ביאר הט"ז פלוגתת ר"י ור"מ ואח"כ כתב וע"ל כו' הוא עוד תירוץ על קושיא איך מפרש ר"י המשנה דנשים וכו':

סימן ר

ש"ע ס"א ואם לא רצו להפסיק אף הוא אינו רשאי לברך כצ"ל:
מ"א סק"ב דהפורשים היו צריכים. עיין סי' קצ"ג בט"ז סק"ז
ט"ז סק"ב ואחד רוצה לצאת לשוק זהו בסי' קצ"ד ס"ב:
סק"ג שאלתי לפי' ר"י כו' שיחיד המפסיק לב' מתחיל מנודה לך ג' שהפסיקו לז' איך יזמנו הם והשיבני יחזרו לראש לברך שאכלנו משלו כי לא נצטרפו אלא לאלקינו ומיד שאמרו לאלקינו היו הג' רשאין לאכול לכך יחזו לראש אבל יחיד להפסיק לשנים צריך להפסיק עד סוף ברכת הזן לכן נפטר מברכה ראשונה לר"י:
שם אני כתבתי וכו'. למעלה שיחיד חוזר לראש ברכת הזן:
שם מ"מ למדנו כו' מדבריו בג' שא"צ להפסיק רק עד שיאמר נברך אלקינו עכ"ל הטור. וכוונתו דלפי דעתו שפסק דחוזר לראש אין מקום לשאלה זו דאם אכלו ודאי מתחילין לברך על מה שאכלו אח"כ ואם לא אכלו אח"כ ודאי א"צ להתחיל בחנם אפילו בג' שהפסיקו לז' מאחר שכבר שמעו ויצאו י"ח ברכה זו ואח"כ לא אכלו כן נ"ל:
שם ה"ה אם לא אכלו לדבריו אלו דאפי' בלא אכלו מחמת שהיה להם היתר אכילה א"כ קשה למה כ' הטור שאין נ"מ הא שפיר יש נ"מ בלא אכלו וצ"ע:
שם תמוה דבר זה. פי' שאין מציאות כלל לדין זה שיפסיקו ג' לז' כי כל זמן שלא נגמר הסעודה רשאין מקצתן לברך בפני עצמן בג' ואלו שרוצים עדיין לאכול א"צ כלל להפסיק להם:
מ"א סק"ג דנצטרפו עמו ב' אחרים דהא אפי' אם בירך א' מהשלשה מזמנין עליו ברסי' קצ"ד:

שם אבל אם היו ז' דכיון שיש ששה שיכולין ליחלק לא פרח זימון מהנשארים והמ"א נקט ז' או ח' לצייר שיפסיק פעם ב' וגם יצטרף אח"כ. מיהו בשבעה נראה שאינו מצטרף אח"כ וא"כ למה נקט ז' וצ"ע:

סימן רב

מ"א סק"א ולא הבורא עיין מ"א סי' קס"ז ס"ח:

סק"ג בשכר תאנים כ"ה במקור הדין ברשב"א ורמ"א שהשמיטו דס"ל דלאו דוקא. והש"ך הגיה בגליון תיבת תאנים ס"ל דדוקא הוא משום דשאר משקין מפסידין הטעם וכדמצינו בסי' ר"ד לענין מים אם יש ששה חלקים אע"פ שנרגש טעם יין אינו טעם גמור ובטל ה"נ בכל משקין אזלינן בתר כוחו לקלקל ולהפסיד טעם היין ואף ע"פ שנרגש אינו טעם גמור ומיושב קושית הט"ז סק"א:

שם דאינו מפסיד טעם היין אבל שאר משקין כצ"ל:

סק"ד ואינו עיקר הפרי. דלא נטעי אדעתא לאכול הפרי בקטנותן משא"כ בשקדים המרים במ"א סקי"ב:

סק"ה מברך שהכל. דכל דלא נטעי אדעתא דהכי אע"פ שמתקן ע"י האור מברך רק שהכל כמבואר בס"ק ו' סי"ד.

(הגה ס"ב) וי"א דעל חרובין. משמע ליה לרמ"א דהמחבר שהשמיט זה ס"ל דבחרובין וזיתים נמי משיוציאו מש"ה הביא פלוגתא דדוקא משישרשרו כו' ולא ראה רמ"א ספר בדק הבית שכ' בהיפך דחרובין משישרשרו אע"פ שנוהג בהם שביעית ונחשב פרי לענין שביעית מ"מ אין ללמוד לענין ברכה שהרי אנו רואין חרובין אף ששרשרו מרים הם ולכן סתם כאן בש"ע כל האילנות משיוציא ובלבד שלא יהיו מר כו' ממילא נכלל גם חרובין וזיתים בכל הדברים שמברכין האדמה עד עת שאנו רואין בו בבירור שכבר ראוי לאכילה ונטעו ליה אדעתא דהכי אז מברכין העץ וכל זמן שהוא ספק מברכין בפה"א וכן בחרובין אף שישרשרו זהו כוונת המ"א סק"ו:

ש"ע ס"ג גרעיני הפירות כו'. דנטעי אינשי גם אדעתא דגרעינין זהו דעת הרא"ש אבל הרשב"א בטור חולק וס"ל דלא נטעי אדעתא דגרעינין. ובזה תבין דברי המ"א סק"ז וכמו שכתבתי אות ד'

ט"ז סק"ב אבל בה"ג מיירי שצריך ברכה על האניגרון ג"כ כצ"ל:

שם שמביא ב"י דאזלינן בתר כוונתו דאם כוונתו לרפואה אז ה"ל שמן עיקר משא"כ כשאינו חושש בגרונו:

סק"ג ועמ"ש סי' ר"ד סי"ד כצ"ל:

מ"א ס"ק יב אדעתא דהכי פי' גם אדעתא דקטנים. וגם אדעתא דגדולים למתקן ע"י האור ולכן מברכין העץ אם מיתקן וכמו בסי"ב שדרך לאוכלן מבושלין וזהו שהראה המ"א לסי"ב ומשא"כ בס"ב סק"ה ע"ש:

ס"ק יד גם אדעתא עיקר הנטיעה הוא רק על האביונות אלא דבשעת הנטיעה אינו מקפיד נמי אאכילת העלין כי אינו מתקלקל האילן בכך מש"ה בפה"א משא"כ קורא בר"ס ור"ד דמקפיד על אכילת הקורא שמקלקל האילן מברך שהכל כן מבואר שם בגמ' ורש"י. ובוסר במ"א סק"ד דמי לעלין דצלף ובפה"א אבל העץ לא שאינו עיקר הפרי. ושקדים בס"ק י"ב עדיפי דעיקר הנטיעה על שניהם ובפה"ע וק"ל:

ס"ק יז אי שקלת ליה לפירא. שאין הקליפה שומר לפרי ואין מתקלקל הפרי אם נוטלין הקליפה ממנה:

שם משום דלא חזי לאכילה פי' קליפ' של מראנצין:

ט"ז סק"ד לעשות מהן טרימא. דאסור להפסיד את התרומה אבל טרימא לא מיקריא הפסד דבמילת' קמייתא קאי אבל כשעושה שכר (פי' י"ש שעושין מתמרים) ה"ל הפסד וע"ש בגמ' דמה שלא הוי הפסד בתרומה מברכין עליהם בפה"ע דבמילתא קמייתא קיימא:

שם ותו דגם בנדרים בי"ד סי' רי"ז אמרינן כצ"ל:

שם עוד ראיה ממ"ש בסי' ר"ג בשמים כצ"ל:

שם הרי דאפילו שחוקים ולא רצה בחילוק שבמ"א כי הת"ה בעצמו סיים שאין החילוקים ברורים:

מ"א ס"ק יח ונימוחו לגמרי מחלק בין נתמעך לנמוח לגמרי שאז נפסדת מהותו ואינו ניכר כלל משא"כ בנתמעך ניכר עכ"פ מהות התמרים וע' מ"א סי' ר"ד סקס"ב:

שם וכ"מ סי' ר"ד סעיף י"א שכתב אפילו כצ"ל:

שם גם בגודגדניות שנתבשלו פי' אף בנימוחו לגמרי דהיינו ע"י בישול סיים שאין החילוקים ברורים ממילא בנתמעך שניכר צורתו מודה:

שם ובשמים שחוקים בסי' ר"ג ס"י כצ"ל:

ט"ז סק"ה דטעם הגאון דפסק לברך בפה"ע על דבש תמרים:

מ"א ס"ק כא משום דאישתנו לגריעותא דבשלם החום הוי כבישול באור וירקות שדדך לאוכלן חיין בר"ס ר"ה דהוי אשתני לגריעותא ומברך שהכל ה"נ בפרי העץ שדרכן לאכול חיין ובשלם ואישתני לגריעותא נחית ב' דרגא ומברך שהכל ולפי שבסי' ב בפירו' לא כ' בבא זו בהדיא דאם דרכן לאכול חיין כו' לכן מוכיח המ"א מכאן ועיין ט"ז סי' ר"ה סק"ג אפשר דבההוא מודה המ"א כיון שנשבח ועיין ודו"ק:

ט"ז רסק"ט ז"ל הרא"ש אע"פ כ"כ הרא"ש אהא דאמרינן בש"ס מיא דכולהו שלקי (ששולקין ירקות בהן) כשלקי ומברכין בפה"א והקשה ממי פירות שבס"ח ומחלק דמשקה היוצא מהפירות אין לו טעם פרי ואפשר דע"י בישול דין הפירות כדין הירקות נמצא דלשון אפשר שכ' הרא"ש אינו בפירות משום דנוכל לומר דפירות גרוע להא מילתא מירקות אפי' ע"י בישול אין מברכים בפה"ע ולכן מה שסיים הט"ז וקשה דהטור בסי' ר"ה כו' אין לו ביאור דודאי בירקות ליכא ספיקא דהוא דין פשוט בש"ס וחילוק של הרשב"א בט"ז ס"ק הקודם לא ס"ל להרא"ש כלל ודברי הט"ז צ"ע:

שם דלא אזלינן בתר טעמא היינו בט"ז סק"א וה"נ כאן ניזל בתר המים שהוא רוב וטעם הפרי הוא מיעוט:

מ"א ס"ק כ"ד צ"ע אם יברך שנית. דהא להרא"ש כבר נפטר בפה"ע ולהרשב"א לא יצא והוי ספק ברכות:

ס"ק כה דלאו פרי נינהו. פי' להרשב"א דלאו פרי נינהו לא מיפטרי בברכת על העץ ועל פרי העץ דדוקא תפוחים בסי' ר"ח נפטר בברכה זו כיון דהוא פרי משא"כ בנ"ר של מים לכן צריך לשתות גם מים:

ס"ק כו פוטרת בנ"ר נסתפק שם שמא כמו דברכת העץ פוטרת בנ"ר של פרי ה"נ ברכת על התמרים פוטרתה:

שם ואם שתה הוא ענין בפ"ע דאם שתה מי תאנים לבד ולא עשה כמ"ש בש"ע יברך בנ"ר לבד וסיים וצ"ע דשמא ברכה מעין ג' הוי דאורייתא והוי ספק דאורייתא:

טורי זהב סק"י דרכם לשתות'. אזיל לשיטתיה באות ח' בפלומי"ן יבשי' אבל לפי מ"ש המ"א שם לק"מ דלא אסיק אדעתא ליבש:

ש"ע סי"א ומברך עליו בפה"ג עיין בכור שור ב"ב דצ"ז ועיין ט"ז כאן סק"ה ודוק היטב:

מ"א ס"ק כח אפילו לא רמיא והוא כ"ש מתמד של חרצנים בסי' ר"ד ס"ו שהמים נבלעים בזגין וה"ה שנבלעים בצמוקין:

ס"ק כט ועמ"ש סי' ר"ה. שאם טובים חיין אף ע"פ שיותר טובים ממבושלים לא הפסיד ברכתו:

ס"ק ל' משתני לגריעות' והוי ברכתו שהכל כמו שביארתי באות כ"ג:

סקל"א אבל מושקט נו"ס משום די"ל דגרסינן שפיר וכן המחבר מיירי ממושקט נו"ס והם אינם פירי אפילו כבר אינם ירוקים לכן כתב דז"א דמושקט פרי גמור היא במג"א ס"ק ל"ד דאוכלין לרפואה וכן בסימן ר"ג במג"א ס"ק ד' דנאכל ג"כ לרפואה ומיקרי פירי ע"ש אע"כ דהמחבר מיירי מהך שכתב רמ"א ונקרא מושקד"ה ואין זה המושק"ט וק"ל:

(עט"ז ס"ק יד ע"כ יברך שהכל. הי' ראוי לברך שהכל אלא כיון דלפעמים נטעי נמי אדעתא לאוכלן רטובי' מברך עכ"פ בפה"א כ"ה בב"י בשם הרשב"א:
שם לאוכלן בפ"ע וצ"ע. כמדומה שהמג"א ס"ק ל"ד מתרץ קושיא זו דמיירי באמת שאכלו ע"י תערובת ואפ"ה מברכין עליו ולא אזלינן אחר הרוב משום שהוא לרפואה הוא עיקר כמו שמן זית דסעיף ד':

סימן רג

מ"א סק"א ומוצצין אותם ואלו הן הקאלינו"ס ומדמה אותן לצוק"ר וצוקר גופי' יש פלוגתא לכן למעשה נ"ל לנהוג כמ"ש הט"ז ס"ק י"ג:
שם כמ"ש סי' רי"ב ס"ח וסט"ו כצ"ל:
ש"ע ס"ד אילני סרק פי' אילנות הגדילים מעצמן ואינם נטועים כך מבואר מהט"ז. וכיוצא בזה בריש סי' ר"ד ע"ש בט"ז סק"ח: ש"ע ס"א כמיהין עיין מנחת יעקב כלל מ"ו ס"ק ג':

סימן רד

מ"א סק"ג ליישב דברי הב"י במה השיג דוקא כצ"ל:
(מ"א רס"ק ט"ו) כ"כ הרב"י בשם התוס' כצ"ל:
ש"ע ס"ב כדי ליתן טעם בתערובות עיין מנ"י כלל ע"ד סק"ה:
שם ברמ"א ונראה עיין מנ"י סי' קכ"ט:

סימן רה

ט"ז סק"ג ובישלם בפה"ע שטובים יותר כצ"ל:

סימן רח

(ט"ז ס"ק י"ח) ועמ"ש סי' קע"ד ס"ז כצ"ל:

סימן רי

הגה ס"א אם לקח הגרעין עיין מנחת יעקב כלל מ"ה ס"ק י"א:

סימן ריא

ט"ז ססק"א אם חביב לו עתה כהרמב"ם כנ"ל כצ"ל:
סק"ו קשה דהא כתב הטור בסי' ר"ח כצ"ל:

סימן רטז

מג"א סק"ג והרר"י ז"ל כ' דאפשר לו' כצ"ל:
מ"א סק"ו כמ"ש סי' ר"ד סי"א כצ"ל:
ש"ע ס"ו אם הי' בו עצים ועשבים מברך כצ"ל:

סימן ריט

ט"ז סק"ו פסק בסי' רי"ח. סעיף ט' דלא יברך:

סימן רל

ש"ע ס"א תפלת שוא עיין בכור שור שבת דף כ"ח:

סימן רלב

מ"א סק"ח נכנס לבהמ"ד וקורא ושונה ואח"כ קרא ק"ש כצ"ל:
(מסק"ט) ועיין סי' ס"ג סעיף ג' כצ"ל:

סימן רלו

ט"ז סק"ב אחר שהתחילו והתפלל ביחידו' כצ"ל:

סימן רלט

מ"א סק"ב שצ"ל ד"ת או ק"ש סמוך לשינה כצ"ל:

סימן רמ

ש"ע ס"א וכל אדם צריך לפקוד וכו' נ"ב עיין כנ"י סי' ל"ג:

סימן רמב

מ"א סק"א מסוגיא דפסחים דף ס"ח דקאמר ר"א ביו"ט או כולו לכם (ר"ל רובו דהא ע"כ צריך להתפלל) או כולו לה' (ר"ל שהרשות לו שלא יאכל כלל ויעסוק בתורה כל היום) ר' יהושע אומר חלקוהו חציו לה' וחציו לכם. וס"ל דאסור להתענות ביו"ט והכי קיי"ל לקמן סי' תקכ"ט. וקאמר רבא הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכם ע"כ. והקשה העולת שבת כיון דקיי"ל כר"י למה אמר רבא הך מילתא דאינו נ"מ רק לר"א לכן פי' דרבא קאי אפי' לר"י שמודה בשבת דבעינן לכם דוקא ור"ל שלא חלקוהו אלא צריך רובו לכם

ולא חציו וממיל' דיכול לעשות כל היום לכם רק שיתפלל כמו בי"ט לר"א כך הם דברי העו"ש. והמ"א חולק דרב' אזיל אליב' דר"א אף דלא קי"ל כוותיה:

סק"ב ומ"מ אם אין לו. ר"ל דאע"ג דרמב"ם ס"ל דכשיש לו בשבת ג' סעודו' לא ישייר למוצאי שבת כלום מ"מ מוד' דכשאין לו בשב' רק ב' סעודו' לא יקח מן הצדק' ומיירי כגון במצ"ש יהי' לו מה לאכול כגון שיתנו לו וכה"ג שלא יצטרך ליטול מהצדק' אבל אם במוצאי שבת יצטרך ליטול מהצדקה מוטב שיקחנו בשבת ויהיה לו ג' סעודו' ולא יאכל במו"ש כן נ"ל:

שם עמ"ש סי' רמ"ג ס"ב כצ"ל: לוין בריבית היינו בדרך היתר:

סק"ד הטור סי' תר"ב. הטור הבי' זאת מהירוש' דר' חייא צוה כן לרב:

שם אוכל בטהר'. משום דהכל לשין בבתיהם ומסתמ' הוא בהכשר ע"ש בד"מ.

ט"ז סק"א סמיכות המשניות שזכרתי כל זה הוא לשון הרב"י:

שם דרך קצרה. זה ענין בפ"ע לפרש הטור בדרך אחר וכל דברי הט"ז מבוארים וא"צ להאריך בביאורים:

שם דביתהו דר' חנינא כצ"ל:

שם ומ"מ מוכח כי הטור שהביא הירושלמי הנ"ל כת' דילפינן מיניה דאפילו מי שאינו נזהר מפת עכו"ם בכל השנה בעשי"ת יהיה נזהר א"כ למ"ד רפ"א דבשבת ויום טוב בלאו הכי אוכל בטהרה מוכח דבשבת ויום טוב לא יאכל פת ע"א ועיין בא"ר חולק ע"ז:

סימן רמג

ש"ע ס"א לא ישכיר אדם. דע שיש ג' מינים בעניינים אלו. מין ראשון שמשכיר לנכרי שדהו או מרחץ תנור ורחיים בעד מאה זהובים לשנה בין יעסוק בהם הנכרי בין לא יעסוק בהם כלום וזהו המובחר שבכולם להיתר משום דאית ביה תרתי לטיבותא חדא כיון שכל הריוח לנכרי א"כ כי עביד מלאכה בשבת אדעתיה דנפשי' עביד לאו אדעתא דישראל שנית דלא מטי לישראל שום שבח והנאה ממלאכת שבת דהא הוא לקח משכירות הקצוב שלו אפי' אם לא עשה הנכרי כלל ולכן אין זה מותר מדינא בכולם (ודוקא בהבלעה אבל אם משכיר השבתות לבד הו"ל שכר שבת שלא בהבלעה אסור הובא במ"א סק"א) אלא דבמרחץ ותנור אסו' משום מראית העין שיחשבו הרואים שהנכרי הוא שכר יום ובנתפרסם שרי כמבוא' בס"ב וכן חוץ לתחום דליכא מראית העין נמי שרי כמבואר ר"ס רמ"ד. מין השני שישראל שוכר הנכרי לעשות כל השנה כולה המלאכ' הצריכ' לשדהו או למרחץ תנור ורחיים וכל המלאכה מוטלת על הנכרי ואינו

שכר יום אלא נקרא קבלנות שכל המלאכה הצריכה מוטל על הנכרי ושכירות של הנכרי היא למחצה ולשליש ולרביע וזה המין נקרא אריסות. מין זה גרע מהראשון שהרי חלק ישראל משביח ע"י מלאכה שעושה בשבת ומ"מ בשדה קרוב זה למין הראשון דאף ע"ג שחלק ישראל משביח במלאכת השבת מ"מ אין ריוח לישראל מזה שהרי אם לא יעשה בשבת יעשה בחול כיון דהמלאכה בקבלנות על הנכרי וא"כ יש בזה ג"כ ב' לטיבות' אחד דנכרי אדעתא דנפשיה עביד כיון שיש לו חלק וחלק ישראל ממילא נשבח. ב' דאין לישראל ריוח מש"ה שרי אבל במרחץ ואינך לית ביה רק חדא לטיבותא דנכרי אדעתא דנפשיה עביד וחדא לריעותא דהישראל מריוח במלאכת שבת כי אם לא יעשה הנכרי בשבת לא יטול הישראל אותו הריוח. ואפ"ה התירו חז"ל מה"ט דאדעת' דנפשיה לחוד רק במרחץ ותנור אסו' משום מראית עין דבחוץ לתחום או בנתפרסם שרי. ולפי שמין הראשון קל ממין זה דאית ביה ב' לטיבותא לכן התחיל הש"ע לא ישכיר לרבותא וסיים אבל שדה מות' ר"ל מות' להשכי' משום דדרכו באריסות וליכא מראית עין (ואע"פ שהאמת אינו באריסות וכה"ג אוסר בסי' רמ"ד ע"ש בט"ז סק"ב לא דמי דהתם באמת הוא גרוע מאריסות והכא עדיף וק"ל) וממילא משתמע דאריסות נמי שרי אלא כיון שאין מבוא' בהדיא בש"ע היתר דאריסות אע"ג דמשמעות יש להיתר מ"מ טרח וכתב לה המ"א בהדיא. מין השלישי ששוכ' להנכרי בקבלנות בלא אריסות אלא שמשלם לו מעות. וזה המין בשדה הוי ב' לטיבותא שהרי הנכרי עביד אדעת' דנפשיה כיון שעליו המלאכה מוטל לגומרה הוא רוצה למהר לגמור והישראל אינו מרויח כלל שאם לא יעשה בשבת יעשה בחול מש"ה מדינא שרי מין זה בשדה רק יש אוסרין משום מראית עין בר"ס רמ"ד ע"ש בט"ז סק"ב. אכן במרחץ ואינך שהישראל נהנה ממלאכת שבת אוסר מהרי"א מדינא ע' במ"א סק"ב ועמש"ש והט"ז סק"א וסק"ב אוסר רק משום מראית עין כמו בשדה וכן משמעות הב"י:

מ"א ססק"א עסי' ש"ו ס"ד וכו' בכל מקומות אלו מבואר דמין הראשון אסור בלי הבלעה:

סק"ב עיין ר"ס רמ"ד. דשם מבואר דמין השלישי אסו' בשדה משום מ"ע וע"ז מביא המ"א דברי מהרי"א דבמרחץ אסור מין הג' מדינא:

שם דהא היהודי מרויח באמת ע"ז קשה דהא באריסות נמי מרויח ישראל ואפ"ה שרי מדינא כמו שכתבנו במין הב' דמות' משום דאדעתא דנפשי' עביד וסברא זו שייך נמי במין הג' דהא בשדה שרי מה"ט מין הג' ולכן לתרץ קושיא זו סיים המ"א מנפשי' ביאו' דברי מהרי"א וכת' וליכא למימר כו' ורצונו דמין ג' במרחץ הוי ב' לריעותא שהישראל מרויח וגם לא שייך אדעת' דנפשי' דבשלמא בשדה בקבלנות כבר יודע הנכרי כל מה

שמוטל עליו וכשעושה בשבת אינו מכוין רק למהר מלאכתו משא"כ במרחץ ששכרו הישראל שיעשה כל השנה מלאכת המרחץ בעת שימצאו רוחצים וממילא אף אם לא יסיק הנכרי בשבת כגון שלא ימצאו רוחצים בשבת אפ"ה משלם לו הישראל כל שכרו א"כ כשנמצאו רוחצים הוא עסיק אדעתא דישראל ובשלמא באריסות דמרחץ שאם לא נמצאו רוחצים הפסיד הנכרי חלקו וממילא עביד אדעת' דנפשיה משא"כ בהא שאם לא היו נמצאים רוחצים לא הפסיד הנכרי וזה ברור בכוונת המ"א (והפמ"ג נתקשה בדברי המ"א אלו ולפע"ד לא דק דכוונתו כמ"ש והמעיין שם יבין מעצמו ואין להאריך ודוק):

ט"ז סק"א דבר קצוב. זהו המין השלישי. הנקרא קבלנות והביא ע"ז דברי הב"י שסיים ומכאן נלמד לתנור כו' משמע דס"ל דגם בתנור ורחיים ומרחץ אין איסור קבלנות אלא משום מ"ע ולא מדינא וכן מבואר בהט"ז ס"ק שאח"ז וחולק אהמג"א סק"ב דאסו' באלו מדינא ונ"מ חוץ לתחום או נתפרסם שעושה בקבלנות דשרי להט"ז:

שם שלא התירו חכמים זה קאי אקבלנות דשדה העתיק בט"ז סי' רמ"ד סק"ב:

רסק"ב בטור כ' הלכך לשון הטור מהרא"ש ולפ"ז נתברר ונתפרסם הדבר בכל גבולינו שכל מי שיש לו מרחץ או תנור אינו שוכר פועלים (לעשות לו מלאכה בהם ולוקח הוא הריוח של הרחיצה והאפי') אלא משכירו לאחר לשנה או לחדשים בדבר ידוע הלכך מותר בקבלנות שאין מלאכת הנכרי נקרא ע"ש ישראל (ר"ל דלית ביה מ"ע) אבל אם היה משכירו לימים אסור ליקח שכר שבת ויו"ט:

שם ה"פ מותר להשכיר המרחץ. רצה לו' דלגירסא בהבלעה אין מתיר הרא"ש אלא מין הראשון (וכן ג"כ מין השני ולא הוצרך הרא"ש לבארו בהדיא) לגירסא בקבלנות מתיר גם במין הג' כיון דאף במין הג' נכרי אדד"נ עביד ואינו אסור במרחץ רק משום מ"ע. וכיון דנתפרס' שרי:

שם להרא"ש חולק אהפוסקים. כלומ' דאף אם נדחה דברי מהרי"א ונאמר דשרי מדינא מ"מ איך מתיר הרא"ש קבלנות והפוסקים בסי' רמ"ד אסרו אפי' בשדה קבלנות משום מ"ע (כמו שהעתיק הט"ז בס"ק א' סי' זה ורסי' רמ"ד) ומכ"ש במרחץ ותנור א"כ ע"כ צריך לגרוס בהבלעה וכ"ת הא טעם הפוסקים שאסרו קבלנות בשדה היינו דאעפ"י שדרכו באריסות מ"מ שמא יחקרו ויוודע להם שאינה באריסות יחשדוהו בשכיר יום. וא"כ הכא בנתפרסם שרי דליכא מ"ע ז"א דבשלמא אי הני נתפרסם שדרכו בקבלנות ליכא מ"ע ושרי באמת משא"כ הרא"ש וטור דנתפרסם בגבולם שדרכו להשכיר ממילא אסור קבלנות מה"ט גופי' דשדה דה"נ שמא יחקרו ויודע להם שלא השכיר אלא הוא

מקבל כל הרויח ויחשדוהו בשכיר יום וק"ל: והיינו מ"ש מסי' רמ"ד. היינו מה שהעתיק בס"ק הקודם:

שם וכן כ' כאן בש"ע סי' רמ"ד סעיף א' כצ"ל:

שם אין בדחי' זו ממש. אין כוונתו לחלוק אהב"י אלא לפרש דברי הב"י דמש"ה אין בדחייה זו ממש משום דאפי' אם נאמר כן דשרי מדינא מ"מ משום מ"ע אסור אפי' בשדה. וזהו עצמו מה שסיים הב"י כי היכא דלא לשוויה להרא"ש חולק כו'. ובא"ר הבין דהט"ז כאן משיג על הב"י ומש"ה הקשה שם אהט"ז והאמת שאינו כך וכמ"ש:

שם ומו"ח ז"ל כו' דלאריסות עומד הלא אם לא עשה הנכרי כצ"ל:

שם הכלל העולה כו' איסור גמור הוא. אין כוונתו איסור גמור מדינא אלא משום מ"ע דכך הוא ממש כל דבריו בס"ק זה ובס"ק הקודם דסבירא ליה כמ"ש הב"י דיש לדחות דגם בהא שייך אדעתא דנפשיה רק דיש בו מ"ע:

שם אפי' בנתפרסם שהוא משכיר כו' אמת דבנתפרסם שדרכו בקבלנות מותר בשדה דבנתפרסם ליכא מ"ע (ובשדה כך הוא אפי' למג"א) ובמרחץ ואינך להט"ז שרי כיון דס"ל דאין בקבלנות איסור רק משום מ"ע ממילא בנתפרסם שרי (רק להמג"א סק"ב לא מהני נתפרסם משום דסבירא ליה דאסו' בהוא מדינא) אלא כוונת ט"ז אנתפרסם דמיירי ביה הרא"ש וטור שנתפרסם שמשכירו וכמו שביארנו אות י"ב דזה דמי לשדה דלאריסות קיימא ואפ"ה אסור שמא יחקרו ה"נ בנתפרסם גם כן שמא יחקרו ויודע להם שלא השכיר. והרב משבצות זהב סק"א וסק"ב הבין דהטורי זהב אוס' אפילו בנתפרסם בקבלנות וגם זה הרבה מחלוקת בזה ובחנם טרח כיון דבהדיא כ' הטורי זהב בלשונו במפורסם שהוא משכיר וזה ברור ובתשובה ביארתי באורך וכאן קצרתי:

שם ולדינא יפה כוון. כאלו אמר דמהאי טעמא שהעלה הבית יוסף דקבלנות אסור לכן יפה כוון בשלחן ערוך שלא התיר אלא מין הראשון דהיינו שכירות וכן מין השני שהוא אריסות דמות' בשדה בסתם ובמרחץ בנתפרסם שהוא באריסות וק"ל: ודע דנראה דבנתפרסם שהוא משכי' י"ל דאסו' ליתן באריסות בין בשדה בין במרחץ ואינך משום טעמא דהרב המגיד דכיון שאין האמת כן איכא למיחש שמא יחקרו ויוודע להם שלא השכיר כגון שיראו שישראל נוטל לעצמו מפירות השדה ויחשדוהו בשכיר יום. ודוקא להיפך הוא שכתבנו באות א' דאם נתפרסם באריסות שרי להשכי' כיון דאם יודע להם שאינו באריסות אלא הנכרי נוטל כל הריוח עדיף טפי משא"כ בהא ובתשובה הנ"ל ביארתי בזה:

מ"א סק"ג ועסי' רמ"ד ס"ה. דהקשה לו דשם מתיר הרמב"ם בכה"ג ממש ששכר נכרי לשנה שיכתוב לו בכל עת שיצטרך אלא דהמ"א שם בסקי"ד יישב כל זה דמיירי שאין הישראל מרויח במה שעושה בשבת ועיין שם ובכה"ג אדעתא דנפשיה עביד למהר מלאכתו וא"ר שהשיג על המ"א מההוא דהתם בחנם השיג ולא ראה אז דברי המ"א בסקי"ד ואין להאריך כי המעיין יבין:

שם אלא להשכיר. כוונתו כי הב"ח השיג אמהרי"א ממ"ש הש"ע והפוסקים דרחיים דינו כשדה משמע כמו דשדה מותר מין הג' מדינא ואינו אסור אלא משום מ"ע ה"נ ברחיים וע"ז השיג המ"א דלא מיירי ממין הג' ולא השוה רחיים לשדה אלא לענין מין הראשון והשני ומה שלא הזכי' המ"א רק מין הראשון היינו משום דלא מיירי רק ממין הראשון (כמו שכתבנו באות א' וע"ז כתבו ורחיים דינם כשדה:

שם כמ"ש סמי' רמ"ד יש חיסור לשון וצ"ל כמ"ש הב"י בסי' רמ"ו וכוונתו לפי שהב"ח כשהשיג על מהרי"א הוסיף עוד דהרא"ש ס"ל דאפי' מראית עין ליכא לכן כ' דזה ודאי אינו כמ"ש הב"י סי' רמ"ד דאסור הובא בט"ז סק"א אמנם המ"א גופי' מסכים למהר"יא דאסור מדינא כמו שסיים שהישראל כו' מרויח כו':

(ט"ז סק"ג) חדא דהא כת'. תימא מדוע לא הקשה אהמחבר שמתיר אם נתפרסם או שהמנהג כו' ולמה לא ניחוש לאורחים וי"ל דלאורחי' ממדינה אחרת לא חיישינן דאיך ידעו שהוא מלאכת ישראל ואם יחקרו עד שיודע להם שהוא של ישראל מסתמא יוודע להם ג"כ המנהג או הפרסום משא"כ בסי' רמ"ד דחיישי' לעיר הקרוב' שיודעים שהוא של ישראל וק"ל. שוב ראיתי שהקשה כך בשו"ת נודע ביהודה סי' י"ב ותירץ קרוב למ"ש וע"ש:

סימן רמד

ט"ז סק"א כמו בשדה. ר"ל דעביד אדעתא דנפשיה כיון שיש לו חלק לנכרי ה"נ עביד אדעת' דנפשיה למהר מלאכתו ובתו' כת' שהוא כ"ש מאריסות וקשה דודאי בקבלנו' גרע מאריסות וכמ"ש בר"ס רמ"ג ויש ליישב ואין להאריך:

שם והטעם מפני הרואים משמע דאסורים לעשות מלאכת עצמן והאחרונים מפלפלין בזה:

מ"א סק"א פי' דאין קפידא רצונו דמל' הש"ע שהוא ל' הרמב"ם יש ראיה לדעת מהרי"א שהבי' המ"א בסי' רמ"ג סק"ב דמש"ה כ' הרמב"ם ל' לעצמו להורות דאין טובה לישראל מזה:

סק"ג כלו'. משום דמל' הש"ע שכת' לעשות לו מלאכה בשבת איכא למטעי דדוקא בכה"ג אסור מדינא ששכרו בפי' על שבת. לכן כת' דאין כוונתו כך אלא דכל ששכרו לימים והוא עושה גם בשבת אסור מדינא דזה הוה כאלו שכרו בפי' גם על שבת:

ט"ז סק"ב ואם יחקרו הדבר ימצאן שכן היא כצ"ל ור"ל אף שלא ימצאו שהאמת הוא באריסות דהא באמת הוא בהשכרה אלא כיון דהשכרה עדיף מאריסו' שרי וכמו שכתבתי ברסי' רמ"ג. לכן כ' כיון דעכ"פ אחר החקיר' ימצא שנכרי לוקח חלק מהפירות אף שלא יוודע להם שלוקח כל הפירות נמי לא נפיק חורבא דהא אריסות נמי שרי. משא"כ בהא כיון דקבלנו' גרע מאריסות חיישי' שיחקרו הרואים ויראו שהישראל לוקח כל הפירות וידעו שאינו אריס ויחשדוהו בשכיר יום:

שם אפי' בשדה ר"ל אפי' בקבלנות דשדה ול"ד לקבלנות דבית:

שם דהכי מחלקי התוספו'. ירצה דבית אע"פ שהמנהג בקביעות אסור ליתן בקבלנות משום דאע"פ שיש מנהג בעי' שיכולין למיתלי בב' דרכים ולכן אריסות מותר בשדה כיון שיוכלו לתלות באריסו' וקבלנות ואין לחוש שיחקרו ויודע להם שאינו קבלנות ז"א דא"כ ידעו שהוא באריסות על ידי שיראו שהנכרי לוקח מהפירות שעל ידי זה ידעו שאינו קבלנות אבל בבית לא מהני מה שהמנהג בקבלנות כיון דליכא רובא להתירא זהו כוונת התו':

מ"א סק"ד כמ"ש בהג"ה. וההוא דבסי' רמ"ג שאני כמ"ש המ"א סק"ז:

ט"ז שם וא"כ שדה נמי כלומר וכיון שכן כוונת התו' ממילא נמשך דבשדה ג"כ אוסרים התוס' בקבלנות כדברי הה"מ דאע"ג דבשדה יש רובא להיתר חיישינן שיחקרו ויוודע להם שהישראל נוטל כל הפירות ושוב לא נשאר למיתלי רק או בשכיר יום או בקבלנות וליכא רובא להתירא. ודע דלפ"ז משמע דבשדה אף שהמנהג בקבלנות אסור בקבלנות ולא כמו שכתבנו בסימן קמ"ו אות י"ח וכתבנו מזה בתשו' וכאן אין להאריך:

מ"א סק"ו מפני מ"ע כמו לבני עירו כצ"ל:

סק"ז כמ"ש הר"ן. דברי הר"ן הם מה שהועתק במ"א סק"ה ע"ש שכ' ויחשדוהו ששכיר יום הוא דר"ל דאע"ג שהוא יאמר שאינו שכיר יום יחשדוהו דמשקר:

סק"ח אורחים לשם. ולבני ביתו לא חיישינן כי לא יודיעם כלל ולא ידעי:

סק"ט אפי' אינו מפורסם. אע"ג דמלשון הרמב"ם והמחבר בס"א שכתבו אבל אם היתה ידועה כו' לפיכך הפוסק עם הנכרי לבנות כו'. משמע דטעמא דאסור מחובר הוא לפי שהוא מפורסם מ"מ משמעות לשונו זה משמע כיון דמחובר דרכו להיות מפורסם משום לא פלוג (כך משמע מדלא כתבו גבי לבנות אם הוא מפורסם) ובהא יש לתרץ קצת קושית

המ"א והיינו דהא מ"ש המחבר לפסול האבנים כו' דלצורך מחובר כו' משמע אפי' באינו מפורסם דאע"ג דסתם תלוש בבית של נכרי אינו מפורסם מ"מ כיון דהוא לצורך מחובר דייניגן ליה כמחובר. ולכן כ' הע"ש על הי"א שבהגה המתירין באינו מפורסם משום דלא גרע ממחובר ור"ל כיון דמחובר גמור נמי מדינא שרי באינו מפורסם ואינו אסור רק משום לא פלוג ממילא זה שהוא באמת תלוש ובביתו של נכרי לא שייך לא פלוג ושרי:

ט"ז רסק"ד בסי' תקמ"ג כ' הטור כצ"ל:

שם על מ"ש בסי' תקמ"ג כצ"ל:

מ"א ס"ק י"א כ"מ בגמ' מדקאמר איקלעו כו' ולא עלו כו' ואף האיכא דאמרי (הובא בט"ז סק"ד) הוא נמי לא על ר"ל שהוא לא חלק עליהם אבל עכ"פ תיבת נמי משמע דאינהו נמי לא עלו:

שם לכן כ'. ס"ל להמ"א דהיכא דנבנה באיסור גמור אסור מדינא ובקבלנות נכון להחמיר וחולק אהט"ז בסק"ד דסבירא ליה באיסור גמור נכון להחמיר ובקבלנות א"צ להחמיר:

שם ועמ"ש שם ר"ל בסי' שכ"ה סק"א:

סקי"ב במלאכת מטלטלין. קצת קשה דהא אין חילוק בין מחובר לתלוש רק משום דבמחובר דרכו שיהי' פרהסיא ואמרינן לא פלוג וכמו שכתבתי אות י"ג אבל לענין תנאי אי מהני במטלטלין במה שאסור בהם מהני נמי במחובר במה שאסור וכן הקשה בחמד משה בשלמא במה שחילק המ"א סק"ב י"ל כיון דמחובר דרכו פרהסיא לכן אפי' שהוא בין הנכרים חששו לאורחים אבל בהא קשה. ונלע"ד כוונת המ"א משום דשם בסי' תקמ"ג מיירי בשכיר יום שאסור מדינא וכן בקבלנות רק שנתנו במועד וזה אסור אבל כאן מיירי בצינעה דליכא חשש רואים מש"ה מהני תנאי אבל בנין בית שהוא פרהסיא י"ל דלא מהני תנאי משום שהרואים לא ידעו שהתנה וק"ל:

שם והם עשאוהו שלא מדעתו ואפ"ה לא רצה כו' כצ"ל דהא אף לתירוץ ראשון בש"ס דאדם חשוב שאני א"כ אפילו דיעבד החמיר ע"ע מכ"ש לכתחלה דחשש שמא בנוי בשבת ובודאי התנה עמהם ומכש"כ לתירוץ דסיוע סייעי ודאי התנה ובחנם נתקשה בחמד משה בזה:

שם כמש"ל. היינו בס"ק י':

סקי"ג שעושה במקום מפורסם היינו לשיטתיה בסי' רנ"ב סק"י כמ"ש שם. אבל האמת יורה דרכו כו' ע"ש:

ט"ז סק"ה אלא באינו מקפיד. הט"ז לשיטתיה בסי' רמ"ג סק"א וב' דקבלנות דמרחץ אע"פ שהישראל מרויח במלאכת שבת אינו אסור רק משום מ"ע ולכן כאן כיון שהוא בצנעה

וליכא מ"ע משה"ה שרי ואע"ג דזה ששכר לשנה אינו קבלנות מ"מ ס"ל להרמב"ם דכיון דאינו מקפיד אם יבטל דינו כקבלנות. והראב"ד פליג וס"ל דאין דינו כקבלנות:

מ"א סקי"ד ואין הישראל מרויח. המג"א לשיטתיה בסי' רמ"ג סק"ב דפסק כמהרי"א דאפי' קבלנות גמור אסור היכא שהישראל נהנה משה"ש לכן מוקי לה בכה"ג דדמי לקבלנות ואין הישראל מרויח:

ש"ע ס"ו ומשכיר הל' אינו מדויק כי הכוונה היא ששוכר את הנכרי ולא הו"ל לכתוב משכיר:

ט"ז סק"ו דמשום פסידא שרי רבנן. דינים אלו הם לקמן סימן רס"ו.

מג"א סקי"ח נדחקו בזה. שהם פירשו שישכיר לנכרי כל השבתות ואע"פ שהוא שלא בהבלעה שרי משום פסידא כ"ה בב"י שם:

ט"ז שם וא"כ ה"נ בקבלנת מכס כצ"ל:

מ"א סקי"ח לכל יום. בפ"ע משא"כ במרחץ ותנור ליכא פסידא ואינו רק מניעת הריוח:

שם אכן נ"ל דאין שייך כאן כן צריך לומר:

שם ש"מ דלא סבירא ליה דהא לא הוצרך רמ"א לטעמא דפסידא רק לענין מראית עין ואלו להרב"י צריך לטעמא דפסידא לענין שכר שבת ג"כ:

סימן רמה

ש"ע ס"א אם מעט. דכיון דאין מחשבין זה כנגד זה ליטול בשוה א"כ אינם ש"תפים כלל ביום שבת ולא ביום א' רק בשאר ימות השבוע:

מ"א סק"א רק שהנכרי. ר"ל הנכרים האופים פת הם בעצמם מסיקין התנור רק נותנים שכירות בעד התנור בכה"ג ליכא סברא דמעמיד פועל:

שם משום שכר שבת ר"ל כשאומר להנכרי טול אתה בשבת ואני בא' בשבת הרי נוטל שכר שבת שלי בלא הבלעה דהרי בעד שאפה בשבת הוא לוקח שכירות יום שלם:

שם סתם בהבלעה ר"ל שלא יאמר כלל להנכרי טול אתה בשבת כו' אלא שיתן הנכרי לישראל חלקו בריוח של כל השבוע ביחד דאז מקבל שכר שבת בהבלעה וכ"כ הב"י בשם הריב"ש בישראל ונכרי שיש להם בהמה בשותפות היכא דליכא משום איסור שביתת בהמתו דאם אמר לו טול כו' הו"ל ש"ש בלי הבלעה. אבל אם לא אמר לו כלל מותר דה"ל בהבלעה ע"ש הובא בקצרה בט"ז סוף סי' זה:

שם ולא חיישינן. ר"ל דאע"ג דמדינא שרי כיון שהוא בהבלעה מ"מ הא בר"ס רמ"ג כ' דתנור דינו כמרחץ דאסור להשכיר לנכרי בהבלעה משום מ"ע:

שם אפי' התנור ליתסר הא"ר מגיה התנו ר"ל דבהתנו ג"כ יש מראית עין שאין הכל יודעי' שהתנו אע"כ דבה"ג דיש לו חלק בו ליכא מ"ע:

שם וכמש"כ בהגה. ע"ש במ"א סק"ה:

סק"ב עס"ב. דשם נתבאר כדבריו דאפי' התנו קודם השיתוף אינו מתיר שם אלא בשעת החלוקה חולקים סתם בשוה אבל אם עושים חשבון אסור:

שם וגבי שדה הוקשה לו בשלמא בתנור ואינך אין אומר לו רק שיקח השכירות בשבת משא"כ בשדה אין לוקחין אלא בסוף השנה א"כ ע"כ צ"ל לו אתה תחרוש בשבת ותיטול כו' א"כ הרי עושהו שליח לחרוש ולמה שרי בכה"ג:

שם ועמ"ש סי' רמ"ו ס"ה כצ"ל:

סק"ג בלא אמירת ישראל רי"ו מפרש בעיית הש"ס שלא אמר לו הישראל טול אלא הנכרי מעצמו לקח בשבתות אפי' שבשעת החלוקה אמר הישראל אתה לקחת השבתות ואני אטול כנגדן ואפי' בכה"ג לקולא אבל לרש"י אין הבעי' אלא דוקא שלקח הנכרי סתם בשבתות ובשעת החלוקה חלקו ג"כ סתם וכה"ג הוא דאזלינן לקולא אבל הרמב"ם שהוא דעת המחבר בכל גווני אוסר:

שם כ' ב"י ואם אין לאופה נכרי חלק כצ"ל:

שם (תוספות והג"א) בשם הר"ר אלחנן כצ"ל:

שם כמש"כ התוס' שהתוס' כתבו זה המעשה שהישראל גבה כל התנור רק שהנכרי המסיק היה נוטל איזה ימים ואפ"ה התירו שם אם התנו תחלה. אבל הרא"ש שינה בלשון שגבה רק חצי התנור ויהיה הנכרי שתוף בתנור ולכן כ' הג"א על הרא"ש דאם אין לנכרי חלק לא מהני תנאי:

שם ולזה פי' בהג"א. ואם אין כצ"ל:

שם שהתו' חזרו היינו באותו מעשה הנ"ל שהביאו התוס' תחלה דברי הר"ר אלחנן דלא מהני תנאי ואח"כ כתבו בשם ר"ת ולהתנות:

שם כמש"כ סימן רמ"ג: היינו בנתפרסם המנהג דאל"כ תנור דינו כמרחץ ואסור משום מ"ע דדוק' בסק"א כ' המג"א דלא חיישי' למ"ע כיון שיש לנכרי חלק בו משא"כ כאן שאין לנכרי חלק בו:

שם ע"ש ותמצא ר"ל עי ן בתוס' דע"ז ותמצא שלא חזרו התו' מדבריהם:

סק"ה דה"ל כאריס. דבאריס מותר כיון שהנכרי לוקח בפירות עביד אדעתי' דנפשיה וחלק הישראל נשבח ממילא משא"כ כאן שיש לו חלק בגוף השדה אלא דברמ"ג אסור משום מ"ע וכאן ליכא מ"ע:

שם כמש"כ סי' רמ"ג כצ"ל:

הג"ה ס"א כיון שאין המלאכה מוטלת עליו. דהא בחול מחממין שניהם ובשבת אין הנכרי יכול לכופו שיעסוק עמו מש"ה הנכרי אדעת' דנפשי' עביד וישראל מטי ליה הנאה ממילא:

ט"ז סק"ב לדברי הפוסקים. ר"ל שפוסקים האיבעיא לחומרא דאלו להפוסקים לקולא בלא התנו וחלקו סתם כ"ש בהתנו וק"ל:

שם דאם באו לחשבון. ל' הברייתא לא יאמר הישראל טול אתה בשבת ואני בחול ואם התנו מותר ואם באו לחשבון אסור ע"כ ופירש הרמב"ם דקאי אלא התנו וממילא אמר מהרי"א דממ"נ שרי להפוסקים לקולא ודאי מותר ולא הי' הספק רק להרמב"ם שפוסק לחומרא וכיון דאיהו מפ' דקאי אלא התנו משמע דבהתנו בכל גוונא שרי:

שם וקאי על צד האיסור שבו. חולק אהמג"א סק"ב שפי' דמהרי"א לא מתי' אלא בחולקים סתם ולא אם עושים חשבון ואהא חולק הט"ז דאם איתא דיש שום צד איסור בהתנו הו"ל לפרש דקאי אהתנו וכשאומר שקילנא כו' וק"ק דאין זה ראיה רק לדעת הרמב"ם אבל להראב"ד אסו' בכה"ג ומהרי"א הא לא התיר אלא משום דלכ"ע מותר כמש"כ באות הקודם וזה אינו אלא בחלקו סתם וכדברי המג"א ויש ליישב:

מג"א סק"ו בההוא מעשה. ירצה דכמו שמחלק הר"ן דכאן דהיכא שישראל נוטל בחול כנגדו הו"ל הנכרי שלוחו בשבת אבל כשהנכרי מחמם בשבת ונותן חצי הריוח לישראל שרי דלא הוי הנכרי שלוחו כלל ה"נ חילוק זה עצמו בההוא מעשה שהביא בס"ק דאם הנוטל חצי הריוח בכל יום אין הנכרי כשלוחו והוי אריס ממש דעביד אדד"נ (ובאופן דליכא מ"ע וכמש"כ המ"א בסק"ג) ושרי אפי' בלא התנו כל שהוא בהבלעה והוא ממש כדינא דהר"ן כאן אבל לעיל במעשה ההוא דמיירי שהנכרי לקח לעצמו ב' או ג' ימים והשאר לישראל והוי כמשכיר תנורו מש"ה לא התיר ר"ת שם אלא בהתנו דוקא דאע"ג דשכר שבת ליכא כיון שהוא בהבלעה מ"מ כיין דהוא עוסק ג' ימים לצורך ישראל ובמקימו וה"ל כאילו הישראל נוטל כנגד ג' ימים שעושה הנכרי ממילא הו"ל הנכרי בשבת כשלוחו וכמעמיד פועל וכוונת המ"א בכל דיבור זה לבל יהיה קשה אמש"כ המג"א בסק"ג דר"ת שהתיר בהתנו מיירי בהבלעה וקשה אי בהבלעה למה לי התנו הא בכאן שרי הבלעה בלא התנו לכן כ' חילוק זה והאחרונים ידחקו מאוד בדברי המג"א האלו ולפע"ד ברור כמו שפירשתי. ויצא מזה דהא דשרינן בסי' רמ"ג אריס היכא דליכא משום מ"ע היינו דוקא שנוטל חצי הריוח של כל יום ויום אבל אם נוטל האריס ב' או ג' ימים אפי' אם יום השבת הוא של האריס אסור אא"כ התנו ודו"ק:

שם ועס"ס ועיי' ס"ג כצ"ל:

ט"ז סק"ג אלא בקבולת דהיינו וכו'. הך קבולת אין ר"ל שיהיה הריוח של ישראל וישלם לנכרי דבר קצוב מכל מאה דאם כן אין שייך מ"ש דהיינו בהבלעה (אע"ג דהמ"א ברמ"ד סק"ח כ' לשון הבלעה על קבלנות ע"ש בפמ"ג) ימה ענין הבלעה לקבלנות ותו דסיים הט"ז כמו במרחץ ושדה במקום שנתפרסם כדלעיל עכ"ל ור"ל בסי' רמ"ג סעי' ב' ושם לא מיירי כלל מקבלנות אלא ממין הראשון והשני שביארתי בסי' רמ"ג אלא הך קבולת שבט"ז כאן היינו להשכיר בהבלעה שפעמים קורין לזה ג"כ ל' קבולת כמש"כ הט"ז בסימן רמ"ג סק"ב:

שם במקום שנתפרסם כדלעיל ר"ל כמו בסי' רמ"ג בנתפרסם ה"נ הכא אע"ג שלא נתפרסם דכיון שיש לנכרי חלק בו לא חיישי' למ"ע כמבואר במ"א סק"ה:

שם שאין לסמוך על היתר זה. נראה שמשיג ג"כ על מ"ש המ"א לשוכרו בקבולת שהרי גם קבולת לא הותר רק משום פסידא גבי מכס הובא שם בט"ז ס"ק ו':

מג"א סק"ח. דוקא מעיקרא הוקשה לו איך מותר להשכי' השבתות הא ה"ל שכר שבת בלי הבלעה לכן כ' דדוקא קודם שקבלוהו וכו'. והוי כאלו לא היה השבתות מעולם של ישראל ואינו לוקח כלל שכר שבת אבל אחר שקבלוהו אין מותר אא"כ א"א לבטל השיתוף ושרי משום פסידא וזהו שכ' רמ"א וכמו שנתבאר וכו' ר"ל כמו דשם מותר משום פסידא הכי נמי בהא וק"ק שהמ"א כת' ברמ"ד סקי"ח דרמ"א אינו מתיר שכר שבת בלי הבלעה אפי' במקום פסידא ושם במכס ומטבע ס"ל לרמ"א דלא הוי שכר שבת כלל משום דה"ל כמוכר הורמנא וסחור' ע"ש משא"כ בהך דהכא דהוי שכר שבת וא"כ דברי המג"א סותרי' זא"ז וכן הקשה בחמד משה ונ"ל דדברי המג"א ברמ"ד אמורי' למסקנתו בכאן סוף ס"ק זה וק"ל:

שם כמש"כ ריש הסי' ק"ק מה מדמה זה לריש הסימן דהתם אומר טול אתה בשבת ואני בחול דאין זה אסור אלא משום מעמיד פועל מש"ה בה"ג שרי. אבל כאן בקבולת שהישראל נוטל הריוח של שבת לא הותר ברמ"ד במכס ומטבע אלא משום פסידא אבל בלא פסידא לא דאסור לקבוע לו מלאכתו בשבת ונ"ל דדוקא במכס ומטבע צריך פסידא משום דהיתר דקבולת אינו רק משים דהנכרי אדד"נ עביד למהר מלאכתו שהרי אין נ"מ להישראל שאם לא יעשה בשבת יעשה בחול משא"כ כשקובע מלאכתו בשבת א"כ נכרי עביד אדעתא דישראל. ולכן לא שרי אלא משום פסידא. משא"כ הכא דבלא"ה נכרי אדד"נ עביד בשביל חלק שלו כמו אריס וליכא איסור רק משום מעמיד פועל מש"ה כשאין עושים בעצמם מלאכה שרי:

שם דהוי כמעמיד פועל אלא היכא כצ"ל:

שם משמע דבכל ענין שרי ר"ל אפילו שלא במקום פסידא כגון שאפשר לבטל השיתוף:
שם ונ"ל דכיון שיש לנכרי. ר"ל דרמ"א הכא לא בא להתיר מה דאסור מדינא כגון שכר שבת בלי הבלעה או קבולת שייחד לו שבת אלא רמ"א בא לומר דמה שאסור משום מ"ע מותר כאן כיון שיש לנכרי חלק בו ומש"כ רמ"א וכמו שנתבאר ססי' רמ"ד היינו מה שמבואר שם ברמ"א ולא חיישינן שיאמרו לצורך ישראל הוא עושה כו' דכוונתו דל"ח למ"ע דמדינא בלא"ה מותר שם וכמו שכתבתי שם אות למ"ד כיון דיש פסידא כ"ש כאן עם שותפות נכרי דשרי אפילו בלי פסידא ולהמסקנא זו דהמג"א אתי שפיר דבריו בססי' רמ"ד וכמו שכתבתי כאן אות למ"ד ליישב קושיות חמד משה וק"ל:

סימן רמו

ט"ז סק"א דהא דתניא לא ישכיר כליו לנכרי כצ"ל:
שם אתיא כב"ש. לב"ש שביתות כלים אסור מדרבנן מש"ה בע"ש אסו'. בד' וה' מותר כיון דרחוק מן שבת יש ספק שמא לא יעשה מלאכה בשבת וה"ל ספק דרבנן:
שם ממילא מותר להשאיל ולהשכיר כליו כצ"ל:
מ"א סק"א עסי' רמ"ד כצ"ל: הגה ס"א יחזיר וישאיל לו לא אמרי' כצ"ל.
ט"ז סק"ד במשאיל או משכיר ר"ל שהתנ' עמו שתנוח בשבת ואינו לוקח שכירות בעד שבת:
שם שהישראל מצווה על בהמתו מש"ה אין הנכרי נאמן על כך כמש"כ רמ"א:
מג"א סק"ח דשכירות לא קניא. ר"ל דאע"ג דקי"ל שכירות ליומא ממכר הוא היינו דוקא לענין אונאה שהוא בכלל כי תמכרו ממכר אל תונו אבל לענין שלא יעבור הישראל משו' שביתות בהמתו לא הוי מכירה:
ט"ז סק"ה כההוא דיו"ד סימן רכ"א לענין מודר הנאה כצ"ל:
שם שאינו יכול למכר' אם ירצה נקראת בהמת ישראל כצ"ל:
שם אלא בספר מ"ב פסק כן כצ"ל:
מ"א סקי"ב ונ"ל פי' דאע"ג שעלה. ר"ל דקי"ל אין עולין באילן ואין רוכבין ע"ג בהמה ואם עלה באילן במזיד אסור לירד ממנו עד מו"ש ברסי' של"ו. וקאמר הירושלמי דאם עלה על גב בהמה אפי' במזיד ירד משום דאיכא צער בע"ח וזהו שאמ' הירושל' שמצווה על שביתות בהמתו ר"ל שלא לצערה וכמו שדרשו רז"ל למען ינוח שורך תן לו נייח שלא יהא צער:
סקי"ג אלא יחלקו סתם כל השבוע ביחד. דאז ה"ל בהבלעה. עיין במה שכתבתי סי' רמ"ה אות ד':

ס"ק ט"ז ודעת הרב"י. ס"ל להמג"א דהמחבר בסעיף ד' הביא ב' דעות משום שבהמה כולה של ישראל וכאן מקיל לפי שהוא בשותפות. ורמ"א הכריע להקל ולכן הגיה רמ"א בסעיף ד' וכתב ועיין למטה בסי' זה. אולם בב"י מבואר דכי היכי דפליגי היכי שכל הבהמה של ישראל הכי נמי פליגי בשותפות עי"ש בססי' רמ"ה וצ"ע: רמז

סימן רמז

מג"א סק"א. לאשמעינן דין קבולת במטלטלין. מבואר ברנ"ב ס"ב דאם קצץ מותר ואם לא קצץ אסור ליתן לו בע"ש אא"כ יש שהות לעשותו מבע"י ובאגרת יש דין חדש בלא קצץ דאי לא קביע ב"ד אסור להמחבר אפילו בד' וה'. ולרמ"א בע"ש עכ"פ אסור אפי' ביש שהות דחיישינן שמא לא ימצא האיש בביתו ויצטרך לילך בשבת והוקשה לו דא"כ גם בשליחות שאר מטלטלין יש לחוש שמא לא ימצאנו ומ"ש אכתי אגרת דנקט לכן הביא דכליו וחפציו מותר לשלוח אפי' בע"ש כל שיש שהות. והטעם כמש"כ בס"ק שאח"ז דדוקא כיון שכת' ישרחל ניכר חיישינן להך ספיקא שמא לא ימצאנו משא"כ שאר מטלטלין דהא אפי' באגרת אם הוא כתב של נכרי מתיר בס"ק שאח"ז:

סק"ב ומזה נלמד. הוא ענין בפ"ע ור"ל מדחזינן דאפי' מספיקא שמא לא ימצאנו ויצטרך לילך בשבת מחמרי' מכש"כ דלא יאמר ראה וכו' דזה אסור גם בקצץ וכ"כ המג"א סי' ש"ז סק"ג:

סק"ה ועיין ס"ד. ר"ל דמכאן מוכח כמו שכתב המג"א ס"ק ז' דלא כהרמ"א שם מיהו לדעת רמ"א בשטת הב"י צ"ל דהיכא דהישראל אמר לו לילך בחנם ונתרצה עדיף מהיכא שלא הזכיר לו כלום. כ"כ הא"ר:

סק"ו וכבר כתב רמ"א. ר"ל דהמחב' לשיטתיה בסעיף א' דבלא קצץ אסור אפי'. מיום ראשון קמ"ל הכא דאם שכרו לימים ואינו מקפיד די"א דזה הוי כקצץ סמכינן עלייהו בכל השבוע משא"כ בע"ש וכדרך שכתב המג"א סק"ט (וזהו שסיים עס"ו) דבד' וה' סמכינן איש מתירין אבל לא בע"ש אבל לשיטת הרמ"א בסעיף א' אין נ"מ כלל בזה הסעיף:

ט"ז סק"ג ולא גרע ר"ל דכל שעושה בחנם אפי' שהישראל מתחיל עם הנכרי לא גרע מהיכא דהנכרי מתחיל:

שם ובש"ל שם ר"ל הש"ל שאוסר בחנם אוס' אף אם הנכרי מתחיל אבל לרמ"א שהתיר כשהנכרי מתחיל יש להתיר גם כשהישראל מתחיל:

מג"א סק"ז ממ"ש ס"ב. כמש"כ המג"א סק"ה:

שם רנ"ב ס"ב דשם מתי' המחב' בחנם ולא כתב לשון זה שכתב כאן שהנכרי מאליו וכו':

סק"ח אפי' נותן לו. ר"ל ולא קצץ ואפ"ה מותר לשלחו בע"ש אפי' אין שהות מבע"י:
שם כמש"כ סי' שכ"ה סט"ו. דאם הביא מחוץ לתחום בשביל הישראל אסור לו:
שם אלא משום פסידא. ר"ל משום דאית ליה פסידא ואדם בהול על ממונו אי לא שרית ליה אתי לאתויי ד"א:
שם אפילו לא קביע ב"ד. ר"ל אפ"ה מותר לשלחו בד' וה' להמחבר ואפי' לרמ"א נ"מ דמותר בע"ש כל שיש שהות מבע"י ואין קולא בכה"ג אלא לענין דלא חיישינן שמא לא ימצאנו וילך אחריו:
סק"ט כיון די"א דזה מקרי קצץ אע"ג דהרמ"א ברמ"ד סעיף ה' כתב דאם שכרו לכל המלאכות לכ"ע אסור מ"מ המחבר לא ס"ל כך בבירור (ע"ש בב"י ברמ"ד) מש"ה סמך ע"ז גד' וה'. והרמ"א אף דס"ל דלכ"ע אסור. מ"מ אינו חולק בכאן אהמחבר כיון דס"ל בסעיף א' דלצורך יש להתיר בד' וה' אפילו בלא קצץ ממילא דבה"ג מתיר אף באין צורך גדול:

סימן רמח

ט"ז סק"ב מטעם שכתב אח"ז. ר"ל ש"ע סעיף ב' סק"ה מההוא דסימן תמ"ד לענין חמץ כנ"ל:
מ"א סק"ד שגם הרב"י ס"ל כן כצ"ל:
מ"א סק"ז בשם ס' היראים מ"מ בס' היראים משמע כצ"ל:
ס"ק ט"ז ומותר לילך עמהם. סמ"ק סימן ס"ט כצ"ל:
סקי"ט ע"ס תקל"א ס"ד כצ"ל:

סימן רמט

מ"א סק"א ומ"מ יזהר שיהיה יכול להגיע כצ"ל:
סק"ה ואסור להניחו ערל וכ"מ בתו' כו' כצ"ל:
מ"א סק"ו כ"ש מילה דעדיף משבת עכ"ל כצ"ל:
ט"ז סס"ב דוקא אם כבר פירש לו בסתם אבל לכתחלה לא יאמר אלא בסתם כצ"ל:
ס"ק ג אע"פ שכבר חל התענית כצ"ל:
שם בי"ד סי' רי"ד כצ"ל:
סק"ח הכתובים בסימן תק"ע וכמש"כ בי"ד בסימן ת"ב כן צריך להיות:

סימן רנ

מ"א סק"א וע' סי' תקע"ב סעי' א' וסימן תקע"ה סעי' ד' כצ"ל:

סימן רנא

מג"א סק"ה אפילו מעשה הדיוט אסור. עסי' תקנ"א ס"ח דהא בחה"מ כצ"ל:

סימן רנב

ט"ז סק"ב הרמב"ם פ"ו כתב הטעם כצ"ל:

בט"ז סק"ג שלא להרגיל ע"א בכך ולמהר"מ ומרדכי וכו' וכת' עוד הרא"ש באשכנז כו' כצ"ל:

מג"א ס"ק ט"ו בעיר שרובה ע"א מותר וכו' כצ"ל:

ס"ק י"ט דיותר עומדין למשקין משאר פירות כצ"ל:

ט"ז רס"ק ח' ז"ל הרמב"ם והביא הב"י פלפול ארוך בזה כצ"ל:

סימן רנג

מג"א ס"ק י"ז אצל דופני הקדירה אבל תנור סתום כצ"ל:

ס"ק ל"ב ואם אין רוטב בקטניות כצ"ל:

רס"ק ל"ה ז"ל ד"מ כב"י נהגו להחזיר כו' כצ"ל:

ט"ז ס"ק י"ח בתשובת מהר"ם במרדכי בשבת פ' הזורק אההוא דבית הכסא שע"ג חפירה וכו' כצ"ל:

שם והלא כוונתה גם על התבשיל וכ"ש שיש כאן ודאי כצ"ל:

סימן רנד

מג"א ס"ק ג' וע"ל בהגה וס"ה בהגה ב' וכו' כצ"ל. ור"ל בהגה שני שבסעי' ה':

ס"ק יב בסי' רנ"ג וססי' רנ"ן ועס"ב כצ"ל:

ס"ק יג אע"פ שלפעמים שאוכלין אותו חי וכו' דתפוחי יער שאינו נאכלין חיין לצולן אסור כצ"ל:

ש"ע ס"ה כדי שיקרמו פניו עיין מנחת יעקב כלל ע"ה ס"ק זיין:

סימן רנז

מג"א סק"ח דבלא"ה יתבשל עד למחר כן צריך להיות:

סימן רס

ט"ז סק"א דאין לובשין כו'. ר"ל דאם יכבסנו בע"ש לא יוכל ע"פ הרוב ללובשו באותו יום כי לא יהיה נגמר כל עניניו ביום ההוא ויותר נראה לגרוס דאין לובשין אותו אלא בע"ש ור"ל דאין קפידא בכיבוס אם יהי' ביום ה' דהא הכיבוס אינו אלא לצורך הלבישה והרי אינו לובשו אלא בע"ש ומינכר דהוא לכבוד שבת:

ש"ע סעיף ב' סמוך לחשיכה. ר"ל קודם בין השמשות בעוד ודאי יום:

שם הפרשתם חלה. עיין כנסת יחזקאל ססי' ק"ג:

מג"א סק"ג ג"כ ערבתם. לפני המג"א לא הי' כתו' בש"ע ערבתם והטעם דאע"ג דהטור כת' ערבתם ע"ח המחבר השמיטו מטעם הקושיא שהקשה הט"ז סי' רס"א סק"ב ע"ש ולכן כ' המג"א דמ"מ נכון לאומרו ותירוצו קרוב לתירוץ הט"ז שם:

סימן רסא

ט"ז סק"א אלא דהטור כ' שם והא דלא גזרו וכו' ולפ"ז י"ל דגם בטבילת כלי וכו' כצ"ל:

סק"ב דעם חשיכה יאמר ערבתם ע"ח דהא ההיא מתניתין כצ"ל:

(מג"א סק"א) ואם נסתפק. אע"ג דבמ"ש גופי' ספק הוא והוי ס"ס לא מהני דספק חסרון ידיעה אינו כלום:

(ש"ע ס"א מותר לומר לנכרי) דאמיר' לנכרי שבות ונתבאר בסי' שמ"ב דלא גזרו על שבות ביה"ש לצורך מצוה או שהוא טרוד ונחפז. ומה דאסור לעשר ולהטביל משום דלא מקרי מצוה דאם לא יאכל ולא ישתמש בכלי ליכא חיוב ומה דלא הוי נחפז משום שיש לו מאכלים וכלים אחרים משא"כ בשאין לו י"ל דשרי ובזה מובן דברי המ"א סק"ו:

מ"א סק"ו וכת' רש"ל בתשובה סי' מ"ו (כל דבר שהוא נחפז שאם הוא דבר שאם לא בא לידו הי' מצטער עליה נמצא שהי' מצטער בשבת אז מותר ועוד וכו' כנ"ל). והרש"ל מפרש מהו ענין טרוד ונחפז:

רסק"ז להדליק הנר. מצויין בטעות ומקומו הוא בהגה:

שם כמש"כ ססי' רס"ג. במג"א סק"ו:

שם כמ"ש לקמן ס"ד במ"א ס"ק י"ב:

ש"ע ס"ב מתחלת השקיעה. מתחלת השקיעה עד צה"כ אמרינן פרק מי שהיה טמא דשיעורו ד' מילין. ומשום דקשיא הך אההוא דפרק במה מדליקין דביה"ש אחר שקיעת החמה ג' רבעי מיל מש"ה תירצו דההוא דמי שהיה בתחלת שקיעה מיירי וההוא דפ'

ב"מ מירי סוף שקיעה ממילא מתחלת שקיעה עד סוף שקיעה ג' מילין ורביע ובסוף שקיעה מתחיל ביהש"מ ג' רבעי מיל:

מג"א סק"ט דמתחלת השקיעה הוי לילה כצ"ל:

שם ב' שעות קודם שבת. ר"ל קודם צאת הכוכבים:

סק"י ובאמת הוא חלק עשרים מן השעה והוא אינו אלא כדי מהלך כצ"ל:

שם כיון די"א דחשבינן. היינו בס"ק הקודם ולדידיה הוי זמן התוספ' קודם פלג המנחה הא לדיעה זו הוי התחלת התוס' אלף ות"ק אמה קודם תחלת השקיעה:

שם דחשבי' מתחלת השקיעה לכתחלה יש להחמיר כו' כצ"ל:

ס"ק י"א וס"ל דהתוספתא סוף סוכה שמביא במרדכי כו' כצ"ל הנה אין ספרים לפני. וכמדומה דהמרדכי מדמה עניית ברכו לאחר תקיעה השלישית וע"ז הקשה דמוכח בברייתא שהדליקו נרות לאחר תקיעה שלישית וע"ז תי' המ"א דכוונתו תקיעה ג' שבאחרונות דהיינו אחרי שש תקיעות שא' שובת כמבואר שם בשבת דנ"ה:

ס"ק י"ג ועושין כל המלאכות עד ברכו ועכשיו המנהג דמזמור שיר ליוה"ש הוא קבלת שבת:

סימן רסג

מ"א סק"א ידליק בכל החדרים ר"ל אע"פ שאינו אוכל שם והוכיח זה מסעיף ו' שאם לומדים במקום אחר מדליקים בחדרם אף על פי שאין אוכלים שם מ"מ כיון שהולך שם חיישינן שלא יכשל שם ואפילו אם אשתו מברכת בשבילו כת' גם המ"א ס"ק י"ד דאע"פ דאין צריך לברך צריך להדליק:

סס"ק י"א ומ"מ סגי בנר אחד. נראה דקאי אאידך דמהר"ש שתאמר לנכרי להדליק והיינו כשלא עבר ביה"ש דשרי אמירה לנכרי כמבואר ר"ס רס"א או אפי' לאחר ביה"ש כמבואר סי' רע"ו ס"ב בהג"ה דנוהגין להקל להתיר. וע"ז כת' דאסור לומר להדליק אלא נר אחד וכ"כ המ"א שם סק"ז:

ס"ק י"ב ספר הדרישה בא"ע בשם אמו כצ"ל:

שם כ"כ סי' קנ"ח. ע"ש במ"א ס"ק ט"ו ג':

ס"ק י"ג שלא יכשל בעץ כו'. ר"ל אע"פ שאין אוכלין שם ועיין מה שכתבתי באות א':

ס"ק ט"ו אהדלקה ביה"כ או שמדליקי' בבית כו'. דנהנה בו בלילה לצורך כו' כצ"ל:

ש"ע ס"ט עד הלילה. שיהי' שלום בית כשיבואו אחר האכילה מחצר לבית:

מג"א ס"ק ט"ז אין דולקות עד הלילה. דכיון דאוכל שם נהנה מהאור מיד כשהשמש באה:

סק"כ דאל"כ תברך. ר"ל בסעיף ה' שמברכת אחר הדלקה דאם תברך קבלה שבת. ולמה לא תברך תחלה ותתנה:

ס"ק כ"א דלא גרע מיו"כ. היינו כמש"כ בס"ק ט"ו:

שם ועיין מש"כ ס"ט. ר"ל דמבואר שם דאפי' אוכל בחצר כל שיבוא לשם אחר האכילה למקום שהנרות דולקות לא הוי ברכה לבטלה אע"פ שלא אכל שם:

שם חדר מיוחד. ר"ל דצריך לזה ב' תנאים. אחד שהחדר מיוחד לו והיינו שכת' בסעיף ו' להדליק בחדרים ר"ל המיוחד להם. שנית שלא בירך על נר אחר וכמבואר סעיף ו' דאפי' אם אשתו מדלקת בשבילו א"צ לברך מכ"ש כשהוא בעצמו בירך על נר במקום אכילה שוב א"צ לברך בשאר החדרים:

שם אבל אותן שמדליקין. זהו ענין בפ"ע ור"ל מי שמדליק באכסדר' שאורה רב וגם אין שום אדם משתמש שם אין מקום כלל לברך:

שם כמש"כ ס"ט נראה דצ"ל כמ"ש ס"ו והיינו בס"ק ט"ו בשם מהרי"ל שביהכ"נ של נשים הוא מרתפו של השמש:

שם וטוב ליזהר. קשה מאי קמ"ל פשיטא דעיקר החיוב במקום אכילה היא. וי"ל דקמ"ל אם רוצה לאכול בחצר וא"צ שם נרות ואפ"ה בכל החדרים שידליקו הוא מברך כמש"כ המ"א תחלה קמ"ל דאפ"ה לכתחלה לא יעשה כן אלא יאכל בבית כדי שיקיים עיקר תקנת חז"ל שתיקנו נר במקום אכילה וכ"כ המג"א ססי' רע"ג דלא יאכל בחצר אלא במצטער הרבה ע"ש:

ס"ק כ"ב עסס"ד. דמבואר שם דאותו נר אסור ליגע בו א"כ פשיטא שא"א להדליק במקום זה ולהניח במקום אחר. ותירץ דקמ"ל אפי' ע"י תנאי. ואע"ג שכת' המ"א ס"ק כ"ז דאוסרים בני הבית ליגע באותו הנר אפילו התנו שלא לקבל שבת. היינו דדוקא בהתנו בני הבית דמ"מ כיון שהמדלקת לא התנה הוי נר של שבת ואסורים כולם ליגע בו אבל אם התנה המדליק עצמו עדיף והמדליק עצמו מותר ליגע בו ומכ"ש אחרים. וכן ראיתי כסברא הזו בא"ר:

ס"ק כ"ג שעה מועטת. דבזה כבר יש היכר שהודלק לכבוד שבת ואע"ג דבנ"ח לקמן סי' תרע"ה צריך שיניחנה שם במקום הדלקת' כל שיעור חצי שעה. היינו משום שאסור להשתמש לאורה ואם יקחנה למקום אחר הרואה סובר שלצורך תשמיש לקחה משא"כ נר שבת מותר להשתמש לאורה ומדוע לא יקחנה ממקום למקום לצורך תשמישו ואין האישור אלא משום דאין ניכר וכו' וכיון שעמד שעה מועטת יש היכר:

שם וה"ה דמותר ליטלו. זה מותר אפי' לא עמד שעה מועטת משום דהמנורה גדולה נעשה רק לכבוד שבת ויש היכר:

שם דהדלקה במקומה בעי' וזהו ג"כ מקומה כצ"ל:

שם דס"ל כמהרי"ל דמברכין עליהם כמש"כ המג"א ס"ק כ"א:

שם ובאגודה כת'. הביא זה משום דברמ"א אין נזכר איסור אלא להדליק במקום זה ולהניחה במקום אחר אבל אם מדליק בעוד הנר בידו ומניחו במקום ההדלקה הוא דשרי. אבל האגודה אוסר גם בזה אלא תחלה יניחם במקומם ואח"כ ידליק:

בש"ע סעיף י"ד צריך הוא לחזור. אע"ג דלעיל סי' רל"ג מבואר דמתפללין ערבית מפלג המנחה ולמעלה הכי שאני כיון דבטעות הי' שהי' סבור שכבר חשיכה לא עלתה תפלה כ"כ הב"י:

שם שאותם שהדליקו נרות. סבירא להו דאע"ג דבש"ס ברכות דכ"ז מבואר דתפלת ערבית בטעות שהיה סבור שחשכ' אין אוסר בעשיית מלאכה היינו דוקא קבלת שבת ע"י התפל' אבל קבלת שבת ע"י הדלקה שהוא מעשה אוסר אף בטעות כ"כ הב"י והד"מ בדעת הי"א אלו. ומש"כ ושאר אנשי הבית מותרים כ"ז הוא לשון המרדכי בשם הגאונים שהם בעלי הדעה הזאת ומבואר בכוונתם דהם עצמם מודים שא"א שיהי' הדלקה בטעות אוסר ממש כהדלקה בכוונה וס"ל דנחתינן חד דרגא דכיון דבהדלק' בכוונה אסורים כל אנשי הבית במלאכה לבה"ג והמרדכי דלעיל סעיף יו"ד כדמשמע נמי בב"י בד"ה כת' בהג"ה ע"ש. לכן בהדלקה בטעות מסתיין להקל בשאר אנשי הבית אבל אותם שהדליקו אסורין כנ"ל ביאור דבריהם וה"נ מסתברא דהכי סבירא להו להמרדכי והגאונים מדהוצרכו לכתו' בכאן בשאר אנשי הבית מותרין ש"מ דבהדלקה בכוונה כולן אסורין דאל"כ מאי קמ"ל הכא דהא פשיטא דטעות לא עדיף מכוונה וק"ל:

ט"ז סק"א דאשה המדליקה דבריו מבוארים ע"פ מה שכתבנו באות הקודם דהמרדכי והגאונים ס"ל דדי בהדלקה בטעות להיות נחית חד דרגא א"כ לדידן דקיי"ל דבהדלקה בכוונה ג"כ אין אסור אלא המדליק. א"כ הכא אפי' המדליק שרי ובחנם נתקשו המחברים בדברי הט"ז וק"ל:

שם וא"כ כ"ש דלא תימא דדוקא בהדלקה דאשה פסק רמ"א כך אבל בהדלקת אחר מודה דאסורין כולם במלאכה א"כ יכול להיות אמת כהמרדכי מש"ה כת' דאדרבה רבותא היא אם באשה שהיא עקרת הבית וכולם נמשכים תמיד אחר דעתה וכ"ש כשהדליק אדם אחר וק"ל. ודע דמדברי הט"ז כאן מבואר שחולק על מ"ש המ"א ס"ק י"ח דאיש המדליק מותר הוא עצמו במלאכה אבל הט"ז ס"ל דהוא עצמו אסור כמו אשה המדלקת וק"ל:

מג"א ס"ק כ"ו שמה קבלה. ר"ל דנא כהב"י והד"מ שהבאתי באות כ"ג דס"ל דהמרדכי דוקא בהדלקה קאמר כיון שהוא מעשה אלא דגם בתפלה קאמר ומה דמשמע בש"ס דתפלה אפי' בצבור לא הוי קבלה אם היא בטעות היינו לענין שאין המיעוט נמשך אחריהם משא"כ בלי טעות כמבואר בסעיף י"ב:

שם ומשמע דאף בחול. צ"ע מה המשך זה להקודם והוא ענין בפני עצמו.

שם שהתפלל. קחי על היחיד:

שם וכ"כ הרב"י הבאתיו באות כ"ב ור"ל כיון דהב"י יהיב טעמא דכיון דהיה בטעות לא דמי לסי' רל"ג משמע דה"ה בחול:

ס"ק כ"ז וקשה וכו'. לשון זה אינו דברי המג"א אלא העתיקו מספר א' וזהו שסיים עכ"ל:

שם אע"פ. שהתנו. לא היה צריך לזה דהא אפילו בלא תנאי מותרים שאר ב"ב במלאכה אפי' לדעה ראשונה דסעיף יו"ד כיון שהיה הקבלה בטעות וכמ"ש באות כ"ג וקמ"ל הא"ז דאפ"ה באותו נר אסורים ליגע. אלא דרבותא קאמר דאפי' התנו אסורים. ומסברא כת' כן דכיון דאפי' בלא תנאי מותרין במלאכה ואפ"ה אסורין ליגע באותו נר א"כ ה"ה בהתנו וק"ל:

שם ול"נ דא"ז לשיטתיה. המג"א מתרץ דטעם הא"ז לאו משום לתא דמלאכה בשבת אלא מדין הוקצהו למצותו דאיתא אף בחול שאסור להנות ממנו וכמבואר לקמן סי' תרל"ח לענין סוכה ע"ש ואוסר הא"ז נגיעה משום גזירה שמא ישתמש ומש"ה לא קשה מסי' תרע"ד משום דהתם שניהם של מצוה ולא חשיב הנאה דמצות לאו ליהנות ניתנו ולא חשו ג"כ שמא ישתמש בדבר חול דלא רצו לבטל מצוה משום גזירה זו משא"כ בדבר שאינו מצוה גזר הא"ז נגיעה אטו הנאה:

שם לשיטתיה אזיל. משמע דר"ל דאזיל לשיטתיה דס"ל דגם בתפלה הוי קבלה כמו שביארתי באות כ"ו. וקשה דגם להב"י והד"מ יכול להיות כן דהא מודים דבהדלקה מיחשב קבלה ונ"ל דמ"ש דהא"ז אזיל לשיטתיה לא בא לשלול דעת הב"י והד"מ אלא בא לומר דהא"ז לשיטתיה שעומד בשטת המרדכי שהם הי"א הראשונים שאותן שהדליקו אסורין משא"כ להרא"ש דס"ל דאף המדליק מותר בעשיית מלאכה א"כ לא הוקצה למצותו כלל וק"ל:

שם ובש"ל משמע דגם מזה נסתר דברי הספר שהעתיק תחלה שאומר דלא אסר הכא אלא ב"ב שיוצאין וכו':

שם שלהבת אין בו ממש. ולכן אע"פ שהוקצה למצותו רשאי להדליק ממנו ואין אסור רק הנאות אחרות וכמש"כ המ"א בסי' רע"ט סק"ב:

ס"ק כ"ח כמ"ש ססי' רס"א כוונתו למש"כ המג"א שם דאף שאומרים מזמור שיר וכו' מ"מ לא הוי קבלה עד ברכו ע"ש:

ס"ק כ"ט כמ"ש ססי' תרנ"ה. נ"ל דט"ס הוא וצ"ל בססי' רל"ב או רל"ה דשם מבואר דאף אם התחיל בהיתר כל שידע שימשוך עד שעת האיסור הוי כהתחיל באיסור וגם כאן ידע תחלה שבאמצע תפלתו יקבלו הצבור שבת:

שם אלא חומרא בעלמא זהו דברי תה"ד וכן הסכים הב"י. אבל בכתבים כת' מהרא"י דאם ידע שלא יוכל לגמור הוי התחיל באיסור ולזה הסכים הט"ז סק"ב:

הגה סי"ז וכ"ש במוצאי שבת עיין תשובת ב"ח סי' ק"י:

ט"ז סק"ג שמור לי פירות. הובא דין זה לקמן סי' ש"ז סעיף יו"ד והטעם כתבתי שם דכיון דבשליח ליכא כלל איסור שבת אהא מלתא כיון שהוא בתחו' הפירות ושמירת פירות מותר בשבת מש"ה אע"ג דאצל המשלח יש בזה איסור מצד שהפירות חוץ לתחומו ואינו יכול לילך לשם בשבת אין בזה איסור שבות דאמיר' דבתר שליח אזלי' ואין להקשות למה הוצרך שמואל לומר הא מילתא הא אפי' הוי אזלינן בתר משלח אפ"ה הוי שרי משום אידך דשמואל הובא בסי' ש"ז ס"ח דמותר לו' לחבירו לך עמי לכרך פלוני למחר כיון שיש צד היתר ע"י בורגנין ע"ש. לק"מ דסברא דבורגנין אין מועיל רק דעל ידי זה מותר לו' לחבירו שילך למחר ולא בשבת עצמו וכמ"ש שם במג"א ס"ק י"ב ושמואל קמשמע לן דאומר לו שישמור פירות שבתחומו בשבת וק"ל:

שם מותר לו' לישראל חבירו. מה"ט גופי' דבתר השליח אזלינן ואצלו ליכא עדיין איסור שבת:

שם דאם יש שם בורגנין. באמת לפי דעת הר"ן דבתר משלח אזלינן. ואין הטעם רק משום בורגנין קשה מאי קמ"ל כמו שהקשתי באות ל"ט לכן הקשה הט"ז על הר"ן אח"כ. ועוד קשה על הר"ן דהא טעמא דבורגנין אין מועיל רק לו' לחבירו שילך למחר אבל לא בשבת אע"כ דטעמא דשמואל בפירות שבתחומך הוא משום דבתר שליח אזלינן וכהרשב"א:

שם דאי נימא גם למפרע מהני אמאי אמר שמואל שם מותר לו' וכו' כצ"ל:

שם שאם היו מחיצות וכו' כלו' יכול לומר לחבירו הבא לי פירות למחר כיון שאם היו מחיצות הי' יכול להביא בשבת כמו שאתה אומר שאם יש בורגנין הולך וכל היכא דמותר לומר לחבירו לעשות למחר מותר הוא עצמו להחשיך עליו וכדאמר אבא שאול במתניתין שם כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני להחשיך עליו:

שם אבל מחשיך הוא לשמור. ר"ל כיון דמותר להחשיך לשמור ש"מ דיכול לו' לחבירו בשבת שילך למחר לשמור פירותיו שמחוץ לתחום והיינו ע"כ מטעמא דבורגנין א"כ להביא פירות נמי:

שם ע"כ מותר להחשיך. ר"ל כיון דשמירת פירות עצמם אינו אסור וליכא כאן איסור רק מחמת שהפירות חוץ לתחום שלו מש"ה שפיר הוא זכאי באמירתו דיכול לו' לחבירו שבתחום הפירות שמור לי פירות שבתחומך כאידך דשמואל וא"צ כלל טעמא דבורגנין משא"כ להביא פירות שזה אסור אפילו למי שהוא בתחומין של הפירות מש"ה לא קשיא רק מחמת שחידש שמואל היתר דבורגנין:

שם נשתנה באמת טעמו. ר"ל דאע"ג דבלא שמואל הייתי אומר דאין הטעם דזכאי באמירתו מחמת בורגנין אלא משום שיכול לומר למי שהוא בתחום הפירות שמור לי משום דבתר שליח אזלינן. מ"מ אחר שחידש שמואל התיר בורגנין נימא דטעמא דמתניתין נמי הוא משום דזכאי באמירתו לכל אדם לשמרן אפי' מי שאינו בתחומן מחמת טעמא דבורגנין אבל במה שזכאי באמירתו רק למי שהוא בתחומן לא מקרי זכאי באמירתו שיהי' רשאי להחשיך:

שם מצד מעשה עצמו כמ"ש. ר"ל מצד שהם חוץ לתחום ולכן הוי שפיר זכאי באמירתו למי שהוא בתחום הפירות וכאידך דשמואל. וא"כ מוכח דטעמא דמתניתין וטעמא דאידך דשמואל דפירות שבתחומך הכל טעם אחד ולאו משום בורגנין אלא משום דבתר שליח אזלינן וכהרשב"א ודלא כהר"ן:

שם דזה תלוי בזה. ר"ל דכך אמר הש"ס שם דהא דאמר אבא שאול כל שאני זכאי באמירתו קאי אהאי דשמואל דזכאי לו' שמור לי פירות שבתחומך מש"ה רשאי רק לשמור פירות ע"ש בש"ס ריש דף קנ"א ובפירש"י ממילא כיון שהוכיח תחלה דטעמא דמתניתין להחשיך לשמור אינו משום בורגנין א"כ גם טעמא דשמור פירות שבתחומך אינו משום בורגנין ובתשובתי סי' ר' הארכתי בביאור דברי הט"ז וכאן כתבתי לנקוט בקצרה הצורך לצורת' דשמעתא לבד:

שם דהא מצינו היתר. ר"ל למה הוצרך לאשמועינן דבתר שליח אזלינן הא אפי' אי הוי אזלינן בתר משלח הי' מותר מטעם בורגנין ולעיל אות ל"ט כתבתי תירץ ע"ז וצ"ע קצת מדוע לא תירץ הט"ז כך:

שם כ"ש היכא דא"צ. ר"ל דשם בין לשליח בין למשלח אין היתר רק ע"י בורגנין מכ"ש כאן דא"צ היתר בורגנין רק למשלח ולא לשליח:

שם כיון שאין האיסור שוה. לישנא בעלמא הוא ועיקר הכוונה כיון שאין איסור על השליח ואנן בתר שליח אזלינן:
מג"א ס"ק ל"ב כמש"כ הי' רצ"ט ר"ל דמבואר שם בסוף הסי' דאף שלא הבדיל על הכוס מותר במלאכה אע"כ דמש"כ רמ"א והבדיל היינו בתפלה:
ס"ק ל"ג וזה פשוט. הוא ענין בפ"ע ור"ל דאפילו הלבוש מודה דאם המשלח אמר המבדיל אף שלא בירך ולא התפלל שרי וכמ"ש הסי' רצ"ט דהוא עצמו מותר במלאכה:

סימן רסד

ט"ז סק"ב פי' רש"י אם כיון. לשון הטור אם כרך דבר שמדליקין בו על דבר שאין מדליקין בו אם כיון להדליק אסור להקפות מותר. ופירש"י להקפות שלא כרכו סביבו אלא כתן דבר פסול תחת הפתיל' שתהא צפה ולא תטבע בשמן ורב אלפס פי' אפילו כרכו סביבו שרי וכן פי' א"א ז"ל והטעם שתלוי בכוונתו שאינו אסור אלא דילמא מדליק בעיניה כו' אבל כשאינו מכוין רק לעבות ליכא למיגזר עכ"ל. ופשוט דמה שסיים והטעם שתלוי בכוונתו קאי על פי' הרי"ף והרא"ש אבל לרש"י בלהקפות אינו מדליקו כלל:
מג"א סק"א שאין צ"ע. דאלו בדבר שצ"ע אסור לעשות בשבת לאור הנר אפי' בנר יפה כבסי' ער"ה:
סק"ד נר אחד כשר. אין כוונתו דמותר להדליק נר כשר עם פסול אלא כת' דאם יש כו' מותר להשתמש משמע שלא התיר אלא בדיעב' אם כבר הדליק וכן הראיה מסי' רע"ו משם לא מוכח אלא דיעבד והראי' מהשמש אע"ג דקצת משמע בסי' תרע"ג דשרי לכתחלה למיעבד שמש ולהשתמש לאורו מ"מ לתא דשבת שמא יטה חשיב טפי וקשה כיון דלא התיר המ"א אלא דיעבד הרי רמ"א מתיר טפי בדיעבד אפילו בחדר אחר. ואולי משום דכת' רמ"א ולצורך שבת כו' כוונתו דוקא מה שהוא לצורך שבת התירו בדיעבד ע"ז כת' המג"א דבה"ג אפי' אין בו כ"כ צורך שבת שרי:
שם ש"מ דלרש"י אינו כן. וא"כ לא הי' לו להטור לכתו' בריש דבריו אם כיון אלא כלשון הברייתא אם להדליק כיון דכת' גם לפירש"י ולדידיה לא תלי בכוונ' וע"ז תירץ דגם לפירש"י עיקר הטעם בלהדליק הוא משום כוונה דידיה דכיון דנתכוין שייך למיגזר ביה אלא דלרש"י צריך הוכחה לעין כל וכו':
שם בין הרא"ש להרב המגיד כדעת הרי"ף המעיין בב"י יראה שאינו עושה מחלוקת בין הרא"ש להה"מ אלא בדעת רש"י אבל בדעת הרי"ף שוים הם לכן נראה לגרוס בין הרא"ש להרב המגיד בדעת רש"י:

מ"א סק"ז פי' שיניחנו בנר וכו'. בכלי שמשימין בו הפתילה נקרא נר אבל נר שעוה כעין שלנו מבואר בסעיף י"ג דשרי:
סק"ט אצל הנר עיין מש"כ בסי' רס"ג אות ט"ו:
שם ועוד יש טעם אחר בגמ' ובתוספות בצרי מפני וכו' כצ"ל:
ס"ק י"א חלב מבושל היינו שהמחו החלב על האור אז נמשך אחר הפתילה. אבל הר"ן אוסר בזה ולא התיר אלא בחלב מחוי ממעי הבהמה ועדיין לא נקרם:
סקי"ב וע"ש ער"ה. כוונתו דבסי' ער"ה מבואר דבנרות שלנו לא שייך כ"כ שמא יטה כיון שהם כרוכים על הפתילה א"כ יש להקדים נר של שעוה משאר שמנים רק שיהיו כרוכין כעין נרות שלנו:
ס"ק י"ד בנר של שעוה. נראה דה"ה חלב ושאר הכרוכים וחדא נקט:

סימן רסה

מג"א סק"א ומ"מ אף לר"ש אסור דאע"ג דס"ל לר"ש דפטור מ"מ אסור:
רסק"ב תחת נר של שעוה. היינו נרות שלנו וחושש שמא יפול וידליק מה שתחתיו ומניח שם כלי שיפול על הכלי וגם הכלי יוכל מיד לנערה כמבואר בסימן רע"ז עיין שם:
שם כדעת הי"א. בסי' ש"ט ס"ד דס"ל דלא נעשה בסיס לדבר האיסור אא"כ הניחו אדעתא שישאר שם כל השבת וכיון שהניח הכלי מסתמא היה דעתו שאם יפול הנר לנערו מיד כדי שלא ישרוף הכלי א"כ לא נעשה הכלי בסיס:
שם למקצת שבת. ר"ל אע"פ שהיה דעתו לנער מ"מ אסור לעשות כך שיפול האיסור על הכלי דמבטל מהיכנו לשעתו טרם שמנער הובא דעתו ברס"ו במ"א סקי"ד:
שם מדפריך בגמרא אהך דינא דסעיף זה דמבטל מהיכנו פריך מדינא דסעיף ד' ומשני שאין בהם ממש ואין בטל הכלי:
סק"ג ואם לא נטף. שנתן הכלי מבע"י ולא נטף כלום מותר לטלטל הכלי בשבת שבש"ג עצמו כת' ואם לא נטף לתוכו שמן מבע"י כו' ולשון זה תמוה דאם נפרש דכשלא נטף מבע"י אף שנטף משחשיכה מותר לטלטלה הא ליתא דהא אף כשהניח הכלי בשבת ונטף בתוכה אסור לטלטלה דהא חשבינן ליה ביטול כלי מהיכנו ואם נפרש הכוונה דלא נאסר מבע"י קשה הא אפי' אם נוטף ליכא איסורא מבע"י דהא לא הוקצה השמן אלא בין השמשות וכן הביא הא"ר קושיא זו ונדחק מאוד ולכן השמיט המג"א בכונה תיבת מבע"י וס"ל דט"ס הוא בש"ג אלא הכוונה שעמד שם הכלי עד שחשיכ' ולא נטף לתוכו כלל ולא נאסרה במחשבה. והפרי מגדים שהביא דברי הא"ר על דברי המג"א לא עשה כלום. איברא נ"ל ברור שבחנם הרעישו כל הגדולים אלו המי"ט והא"ר והמ"א כי דברי

הש"ג כנים ונאמנים. ופירושו שאם לא נטף מבע"י אע"פ שנטף משחשיכה לא נאסר הכלי לטלטל כשמנער הניצוצות ממנה. והיינו דהא כת' המ"א הובא במג"א רסק"ב דהא דחשבי' ביטול כלי מהיכנו אף דיוכל לנערו היינו משום דאינו רוצה לנערו משמע דאם ניערו שרי לטלטל הכלי. אלא דבאמת אפילו ניערו הוי לו לאסור לא מבעיא לסברא הראשונה שבסימן ש"ט אלא אף לדעת הי"א אסור כאן דהא כתבתי באות ג' דבנר של שעוה מותר לדעת הי"א אלו משום דמסתמא היה דעתו שינערו שלא ישרף הכלי והוא מדברי הב"י א"כ בשמן אדרבא מסתמא היה דעתו שיונח שם כל השבת דהא אינו רצה לנערו ולהפסידו אלא שרי אפ"ה מטעם שכ' המג"א שם ס"ק ב' דכיון דלא היה בה"ש לא נעשה בסיס והיינו דקאמר הש"ג אם נטף מבע"י נעשה בסיס ביה"ש ואסר לטלטלו אפילו כשנערו לכ"ע וכדאמרן משא"כ אם לא נטף אלא משחשכה אע"פ שהכלי הונח שם מבע"י כדי שיוטף לתוכה לא נאסרה במחשבה בעלמא והוי כאלו הונחה הכלי שם בשבת דמותר לטלטלה כשמנער וזה נכון ולפי שאין דרכי בחיבורי זה להאריך בחידושין אין להאריך יותר ודו"ק:

סק"ד דס"ל כת"ה. הובא במג"א סי' ש"י סק"ג:

שם ליגע בביצה. הוא בסקי"ג במגן אברהם סק"ב:

שם דדעת הרב כמש"כ. ר"ל כדעת המ"מ:

שם ובד"מ כת'. זהו תירוץ על הקושיא:

ש"ע ס"ד לקבל ניצוצות שלהבת הנוטפות מן הנר כדי שלא יודלק מה שתחתיו רש"י דמ"ב. וע"ז רמזו המג"א סק"ב במ"ש וכ"מ מפירש"י גבי ניצוצות ר"ל דאע"ג דיש בו חשש הדלקה מ"מ לא ברי הזיקא:

ט"ז סק"ב ביטול כלי מהיכנו לשון זה אינו כלל בתוס' וכאן הוא ט"ס וצ"ל שהוא גורם כיבוי:

מ"א סק"ח ועי"ל דאסור וכו' לב' תירוצים הראשונים שרי לעשות מחיצה משלג וברד ולתירוץ זה אסור הא דמותר להעמיד כלי חרס חדשים מלאים מים בסי' של"ד סעיף כ"ב לפי שהכלי מפסיק:

ש"ע סעיף ד' מים בעששית שקורין לאמפא:

מ"א סק"י גרם כיבוי מותר היינו האי דשל"ד סעיף כ"ב שעושה כ"ח חדשים מלאים מים ודומיהם

סימן רסו

ש"ע ס"א ואפילו לא נתן רבותא זו א"ש לדברי רמ"א סי' רמ"ז סעיף ד' דכשהנכרי עושה בחנם גרע טפי מהיכא דעושה בשכר וקצץ לו דמים דאז הנכרי אדעתא דנפשיה עביד אבל להמחבר שם דס"ל דבחנם הוי כקצץ לא א"ש כ"כ לשון אפי' שכתב בכאן וצ"ע קצת:

שם ואע"פ שנתנו לו משחשיכ'. ל' שנתנו לו כו' אינו מדויק והכוונ' אע"פ שחשכה ולא נתן לו מותר ליתן לו וכך מבואר בגמ' התירו ליתן לו לכתחלה אף משחשיכה מטעם שאין אדם מעמיד וכו':

ט"ז סק"א בממונו לאפוקי מציא' אם עדיין לא אתי לידיה אבל באתי לידיה מבע"י וכיון דכממוני' הוא וכל ממין בא ע"י טורח אף על גב דבהאי לא טרח שרי:

מג"א סק"א. כמש"כ סי' רמ"ו ס"ג במג"א סק"ח:

סק"ב שלא יהיה מחמר. משום דאפילו בבהמת חבירו חייב משום מחמר כמש"כ המ"א בסק"ה:

סק"ז וברכיבה נקטינן לקולא. כיון דתחומין למעלה מי' אבעי' היא יש להקל בפחות מי"ב מיל דהוא דרבנן לכ"ע והוי ספיקא דרבנן משא"כ י"ב מיל למ"ד דאורייתא הוי ספיקא דאורייתא ונקטינן לחומרא:

שם דתוך י"ב מיל לכ"ע תחומין דרבנן כצ"ל:

שם ודאי יעבור אדאורייתא. משא"כ למעלה מיו"ד וא"כ כשרוכב יש ספק אי עבר אדאורייתא אבל אם ילך ברגליו יעבור ודאי אדאוריית' למ"ד תחומין דאוריית':

שם כארעא סמיכתא. כיון דניח' תשמישותא דרחב ד' לכן אע"פ שגבוה י' נחשב כארץ כמבואר בסי' ת"ד אית ביה איסור תחומין לכ"ע ומחמת דאית ביה נמי איסור משתמש בבע"ח ירד וילך ברגליו דלית ביה אלא חד איסור':

שם והרב ב"י חידש זה מדעתו כצ"ל:

שם מעשה דאחר שהיה רוכב על הסוס בשבת וכשהגיע עד התחום אמר לר"מ שיחזור עי"ש מוכח שיש איסור תחומין ברכיבה:

שם והא דלא קאמ' בספינה. לא ידעתי כעת ביאור דברים אלו:

שם עיין סי' ת"ד כצ"ל:

שם מיהו בגבוה יו"ד לא מחייב משום חביתת בהמתו ומחמר כיון דהוא רשות בפ"ע ואם האדם בעצמו מעבירה ליכא חיובא בבהמה ומותר לכתחלה כמבואר בריש ס"ק זה ואפי' אינו רחב ד' דאינו רה"י אם גבוה י' טפחים עיי"ש בש"ס לענין כוורת:

סק"ד הא דבבולסי חתיכות זכוכית רחבים לחלונות שאמרו בש"ס דכיון שאין הפסד מרובה בשבירתן אסור להניח כרים וכסתות תחתיהן:
שם ואפילו ביטול כלי וכו' מלשון ואפי' דייק דפריקה בנחת עדיף:
שם וה"ל צדדים דאסור. כמבואר בסי' ש"ה סעיף י"ח:
סק"ב במקום שאין עירוב אפשר דר"ל אפילו בחצר שאין שם עירוב מיהו באגודה גופי' הובא בב"י סי' ש"ט כתב בשוק או ברחוב שאין בו עירוב וביאור ל' זה צריך עיון קצת:

סימן רסז

מ"א סק"א וצ"ע דבגמרא בר"פ תפלת השחר בעי למפשט מכל אמוראי דמצלי של שבת בע"ש ש"מ דהלכה כר"י דסבירא ליה תפלת המנחה עד פלג המנחה ומשם ואילך זמן ת"ע. וקאמר אדרבא מדרב הונא ורבנן לא הוי מצלי עד אורתא ש"מ הלכה כרבנן דתה"מ עד הערב ומסיק כיון דלא אתמר הלכתא לא כמר ולא כמר דעביד כמר עביד וכו':
שם וא"כ דבריו סותרין. ר"ל דברי הכ"מ והב"י:
שם תפלה של חול בה"ג הוסיף זאת פי' על דברי הש"ס דתפלה של חול התפלל מש"ה גמר רב תפלתו תחלה ולא פסקי' לר' ירמיה משום דאסור לעבור נגד המתפלל:
שם וכ"ז לנוהגין. ר"ל כל פלפול זה א"צ אלא לנוהגין כרבנן ופלפלו אם יכולין בע"ש להקדים משא"כ להנוהגין כר"י אף בחול אין מקום פלפול זה:
שם ולא עיין בגמרא דזה ודאי נסתר מהש"ס דהא בעי למפשט דהלכה כר"י מדרב צלי כו' ש"מ דלרבנן אין חילוק ואנן לא אמרינן אלא דלהמסקנא דאמרינן דעביד כמר וכו' רשאי להקדים בע"ש אף אם נוהג בחול כרבנן אבל לרבנן גופייהו אין חילוק:
שם עסי' רס"א ומש"כ סי' תנ"ט כצ"ל:
סק"ב ועכ"פ הנוהגים ר"ל אפי' להב"י לא שרי לאכול קודם אא"כ התפללו אחר פלג המנחה אבל הנוהגים להתפלל בעוד היום גדול קודם פלג אסורין להתחיל לאכול אא"כ קודם חצי שעה:

סימן רסח

מ"א סק"ב באתה חונן. שיש סוברים דברכת אתה חונן כיון שהיא ברכה ראשונה קיל משאר ברכות לענין שגומר אותה הובא בב"י ואנן לא קי"ל כך אלא אין שום חילוק:
הגה ס"ג אתה קדשת וכמבואר בסעיף ו' במ"א סק"ז דאם נזכר באמצע הברכה פוסק ומתחיל האחרת השייכה לאותה תפלה וה"נ כשאומר אתה הוי כאומר אתה קדשת ופוסק ולא הוי כאומר אתה חונן לגמור אותה הברכה כן הוא בתה"ד:

מ"א סק"ה דוקא במוסף יצא. תימא הוא שיהיה מוסף קיל משאר תפלות והרי בסעיף ב' י"א דבמוסף פוסק כו' ומהרא"ש לא משמע כלל דלרבותא כתב מוסף וצ"ע:
ס"ז באמצע ברכה פוסק דדוקא בהתחיל ברכה של חול אינו פוסק משום דבדין הוא דבעי לצלויי י"ח בשבת אבל בהא לא שייך האי טעמא:
סק"ח דאם יצא הלשון אינו מדויק וטוב להגיה ונ"ל דיצא ידי מוסף כו' ורצונו דכי היכי דמבואר בר"ס רפ"ו דאם התפלל מוסף קודם שחרית יצא ומתפלל אח"כ שחרית ה"נ הכא שהתפלל מוסף קודם שחרית והיה כוונתו שיהיה לו תפלת מוסף לשחרית אין כוונה זו מזיק לו וכמש"כ המ"א בסק"ג דאפי' כיון לד"א אין הברכה נפסדת ויוצא ידי מוסף:
סק"ט לא מצאתי. יש בזה חיסור לשון והכוונה להקשות על מש"כ המחבר וי"א ולא מצאנו כלל חולק על זה:
שם די"א אם התפלל במוסף תפלה אחרת כ"ע מודה דחוזר כיון דלא הזכיר של מוסף והא דכת' וי"א היינו משום אידך שהתפלל בשחרית תפלת מוסף דבהא י"א דיצא ידי שחרית ומתפלל אח"כ עוד תפלת מוסף וי"א דלא יצא ידי שחרית אלא יצא ידי מוסף כמש"כ המג"א ס"ק הקודם ומתפלל אח"כ שחרית ושוב הקשה המ"א דגם בזה אין חולק דאף על גב דשאר ב' תפלות של שבת אם החליף זה בזה אינו חוזר הכא שאני דאמר מוסף ושיקר לפני המקום כ"ע מודו דלא יצא אלא ידי מוסף ומתפלל אח"כ שחרית:
מ"א סק"י עבדינן כת"ק. ת"ק דר' נתן בסנהדרין דף למ"ד דס"ל דאין העדות מתקיימת אא"כ מעידים יחד בב"ד וקי"ל כר' נתן ומ"מ בעדות זה של ויכלו עבדינן על צד היותר טוב וכת"ק:
סקי"ב משא"כ בנעילה כמבואר בתרכ"ז. הטעם דאע"ג דאין נעילה בשבת מ"מ יוה"כ חייב בנעילה צריך להזכיר גם של שבת אבל ברכה מעין ז' אינו חובה אלא תקנה מפני וכו':
ש"ע סי"א אף בשבת. כתב זאת לפי שיש מי שחולק ע"ז הובא בב"י:
מ"א סקט"ו ועיקר הטעם ר"ל כי הטור הקשה איך יוצא בברכת מעין שבע במקום שבע ותי' הב"י כיון דת"ע רשות ומביא המג"א דברים אלו לומר דמש"ה גם אם אמרה ביחיד יוצא דיעבד אע"ג דעביד איסורא:

סימן רסט

ש"ע סעיף א' דאין קידוש אלא כלומר וא"כ אין המקדש יוצא בקידוש זה כיון שאינו במקום סעודתו מש"ה אסור לו לטעום כלום עד שיקדש במקום סעודתו:

מ"א סק"א דא"א בענין אחר שרי. כיון דאי לא שתו קטנים הוי ברכת הגדול ברכה לבטלה שרינן איסור שתיה לקטנים שלא במקום סעודה:
שם אבל בתשובות הר"ן כצ"ל:
שם כמש"כ הראב"ד. הובא בב"י סי' רפ"ט:
שם לענות הקטנים וכמש"כ סי' תרי"ו כצ"ל. כלומר דחיוב להאכילו קודם קידוש בשחרית ולא חיישינן למסרך שיתרגל בכך דבדבר שהוא תקנתן לא גזרו:
שם והא דמטעימן להו. היינו בקידוש של ביהכ"נ דזה אינו לתקנתו של תינוק שהוא טעימ' בעלמא והתינוק א"צ לזה ומה שהתחיל המג"א לכתוב וז"ל ולפי מש"כ הרב"י בסי' שמ"ג כו' לא קאי אדסמיך ליה לומר דמה"ט מותר להטעימו אלא הוא ענין בפ"ע לומר דאם התינוק צריך לאכול ולשתות קודם קידוש יהבינן ליה:
שם ואפ"ה יכול לקדש שנית בביתו. להוציא את בני ביתו:
סק"ב כמש"כ סי' רע"ג ס"ו דאם שמע שכינו הקידוש יוצא בו עיי"ש:

סימן רע

מ"א סק"א וכ"מ בטור ובש"ע. שהקדימו הקידוש בסי' רס"ט ואח"כ במה מדליקין בסי' זה:

סימן רעא

מ"א סק"א כדי שיזכור וכו' כלומר דלענין האכילה לא היה צורך למהר אדרבה עדיף טפי שיאכל בלילה כמבואר בסי' רס"ח ע"ש במג"א סק"א אלא דימהר בשביל הקידוש שיזכור שבת בכניסתו כיון שכבר התפלל של שבת ומכיון שקידש צריך לאכול מיד כמבואר ברע"ג ס"ג:
שם ורבנן תקנוהו כמ"ש הרב"י סי' רס"ט כו' כצ"ל:
שם עיין בברכות. פ"ה דף ל"ג דבעי רבינא מרבא בהבדלה כשהבדיל בתפלה אם צריך להבדיל על הכוס א"ל כקידושא מה קידוש אע"ג דמקדש בצלותא מקדש אכסא אף הבדלה וכו' אלמא שקורהו' קידוש ומשמע דדי בזה מה"ת:
שם של שבת קודם. שאם י"ט ע"ש ואין לו אלא כוס אחד מניחו לשבת שהוא מה"ת ואע"ג דיש סברא לו' דמצו' דרבנן דהאידנא עדיפא מ"מ כיון דאפשר לקדש על הפת עדיף טפי לעשות המצוה דאורייתא:
ט"ז סק"ב על משמע מגילה דס"ל שאינן חייבות במקרא מגילה אלא בשמיעת המגילה ע"ש:

מג"א סק"ג דכבוד היום עדיף וכו'. לכן תקנו קידוש כדי שיהיה ניכר כבוד היום א"כ כבוד היום עדיף מהקידוש שבא מחמתו:
סק"ד אפי' ביומא דשבתא נמי. משמע דכבוד לילה עדיף ומ"א הלכ' כהש"ס:
סק"ג לקידוש שעושין ביום. כי כבוד היום עדיף מקידוש היום כמש"כ המג"א סק"ג:
ט"ז סק"ד ובסמוך יתבאר בס"ק שאח"ז:
שם האכיל' גורם לקידוש. כלו' ע"י שנאסר באכיל' קודם קידוש וא"כ הקידוש הוא הכרחי מש"ה הוי הקידוש הפסק דבכל דוכתא הוי דבר הכרחי טפי הפסק מדבר שעושה בלי הכרח כמבואר בסי' ס"ה.
מ"א סק"ה לא הוי היסח הדעת כמבואר בסי' קע"ד דיין של קידוש פוטר יין שבתוך המזון ע"ש:
סק"ט והע"ש הקשה וכו' הקשה דברי המחבר אהדדי דשם סתם דלא הוי הפסק וכאן הביא ב' דעות:
שם פירוש טעימה וכו' מש"ה הוי הפסק אבל התם אע"ג דאסור לאכול קידם התפלה טעימה שרי ועיין מג"א ס"ק שאח"ז:
מג"א סק"י כשם שקובעת למעש' לשון הש"ס ר"פ ע"פ כשם שהשבת קובעת למעשר כך קובעת לקידוש ע"כ ופירש"י סעודת שבת נבדלת משל חול ואכילת עראי דשבת נחשב כאכילת קבע לענין מעשר כך קובעת לקידוש שאסור לטעום עד שיקדש עכ"ל: וביאר הכ"מ דספק חשיכה קובעת נמי למעשר וה"ה לקידוש:
שם וצ"ל דהכא מירי מבע"י ומ"מ צריכין כו' כצ"ל:
שם לא היה צריך לאוקמי' בספק חשיכה אלא שבחשיכה והאמירה נ"מ לענין שצריך לברך על הכוס של קידוש:
ט"ז סק"ה משא"כ בהבדלה. בלא סיים בהבדלה ואסור למשתי בלא ברכה משמע דה"ה בקידוש בלא אמיר' דהא משוי להו:
שם הראב"ד שכ"כ ואע"ג דמראב"ד משמע דקאי אדברי הרמב"ם ומירי כשרוצים לשתו' באיסור וכל' הרמב"ם שהוא לשון המחבר אבל כשהוא מקדש לא מצינו שיברך בפה"ג. נ"ל דס"ל להט"ז דכ"ש הוא דהא כששותה באיסור י"ל שנשאר קביעות השתיה כבראשונה ואפ"ה צריך לברך מכ"ש כשמקדש שנעתק מקביעות שתיה הראשונה אל ענין אחר שהוא קידוש היום. אבל המג"א סק"י חולק ע"ז וס"ל דדוקא בשתיה זו דאיסורא צריך לברך משום דע"י האיסור ואסחי דעתייהו משתיה זו אבל על כוס הקידוש לא יברך:
(שם) דמשקידש היום אסור כו' לענין איסור שתיה שוה חשיכה כצ"ל:

מ"א סקי"א פרוסת המוציא. ר"ל דוקא אם לא אכל כלום מקדש על הפת ולא על היין משום דברכת בפה"ג יהיה הפסק בין המוציא לאכילה אבל אם אכל פרוסת המוציא יקדש על היין וע"ז כ' ועיין ס"ד אם צריך לחזור ולברך המוציא אבל הט"ז סק"ז פי' דלכ"ע אין מברך המוציא גם מש"כ הט"ז טעם למה כ' רמ"א קודם שיאכל ע"ש י"ל דאתיא לאשמועינן דבה"ג מקדש על הפת דוקא וכמש"כ:

שם מ"מ צריך. כלו' אע"פ שכבר בירך המוציא מ"מ צריך להביא לחם משנה בעת הקידוש:

ס"ק י"ב פי' פרוסת המוציא שלא הותר לו אלא פרוסת המוציא שלא יהיה ברכה לבטלה:

שם אסור מדאורייתא. והוי צורכי סעודה אבל איסור אכילה קודם הבדלה הוא דרבנן א"כ מדאורייתא הוה הפסק:

ס"ק י"ד כמש"כ ססי' ק"ח. וע"ש בט"ז שמפלפל בדין זה:

ש"ע ס"ו ואח"כ אומר קידוש אבל אינו אומר הכל על כוס אחד דאין עושין מצות חבילות חבילות כ"ה בש"ס: (הגה שם) מפלוגתת סברא ראשונה. ר"ל דאם יעשה כדעה ראשונה יפול בספיקות אם להזכיר של שבת ואם יטעום מכוס בהמ"ז ואם צריך לאכול אחר הקידוש:

מ"א ס"ק י"ח כשנטל ידיו. מים אחרונים. וכמ"ש המג"א סקי"ג דבה"ג הוא דפליגי:

הגה ס"י ויותר טוב דבה"ג מיקרי טפי קידוש במקום סעודה כיון שיושב במקום סעודתו בעת הקידוש:

מ"א ס"ק כ"ה בביה"כ עדיף טפי כו'. כיון דראוי לבטל מנהג קידוש בבהכ"נ כמבואר ברס"ט כיון דאינו במקום סעודה משא"כ בהבדלה מוציא את שאינו בקי:

שם שישייר מאותו הכוס. לעשות כל המצות אלו על יין א' א' ואע"ג דאין עושין מצות חבילות כמש"כ באות כ"ה היינו בפעם א' דוקא משא"כ בזמנים מתחלפים:

ט"ז ס"ק י"ד ור"ת ור"י שהם כדברי רמ"א וכתב שכן היה נוהג א"א הרא"ש:

שם נטל ידיו כו' לפי' רב עמרם הטעם משום דגלי דעתיה דריפתא חביבא ליה וס"ל לרב ברונא דאין מקדשין על הפת ולכן אינו מקדש כלל וע"ז אמר ר' יצחק דליתא דהא רב זימנין הוה מקדש אריפתא ולכן זה שנטל ידיו יכול לקדש על הפת:

שם משמע דקי"ל כר' יצחק כצ"ל. ולפ"ז שפיר קיי"ל כרב ברונא לענין כו' כצ"ל:

שם דלכתחלה יטול ידיו קודם. וזה דלא כרב ברונא ולא כר' יצחק דהא לתרווייהו לא מקדש על היין כשנטל ידיו ונדחקו לפרש פי' אחר בדברי רב ברונא ומדבר דוקא למ"ד יש קידוש שלא במקום סעודה ופירושם הוא באורך הובא בב"י ואין להאריך:

שם משמע סתמא בכל גווני. כלומר לא אליבא דחד מ"ד דיש קידוש שלא במקום סעודה שאינו כהילכתא. אלא משמע שכוונת רב ברונא כפי' רב עמרם:

מ"א ס"ק כ"ו ובני ביתו נוטלין. דהם אינם מקדשין אלא יוצאים ידי הקידוש במה ששומעין הקידוש מבעל הבית לא הוי הפסק:

ס"ק כ"ז ולכ"ע אסור למזוג. מ"ש ולכ"ע כלומר אפילו למ"ד בסי' קס"ו דאין אסור להפסיק בין נטילה להמוציא מודה דאסור למזוג וכמש"כ המ"א שם אבל למ"ד דאסור להפסיק צריך לשפוך מהקנקן לכוס הקידוש קודם נטילה דדוקא הקידוש אינו הפסק לפי שהוא צורך הסעודה ממש לפי שאסור לאכול בלא קידוש אבל השפיכה הוי הפסק:

סק"ל שיטעמו כולם. ר"ל אחד ישתה מלא לוגמיו וכולם יטעמו עכ"פ ע"ז כתב המג"א דאם אין היין בריוח ישתה אחד מלא לוגמיו והשאר לא יטעמו כלום וכ"ת יטעמו כולם עד שבין כולם יהיה מלא לוגמיו ע"ז כ' דזה דוקא דיעבד:

ס"ק ל"א וכמש"כ סי' קס"ז ס"ו ע"ש במג"א ס"ק י"ז:

ס"ק ל"ב ליתבי' לינוקא. ש"ס זו הובא במג"א סי' תרי"ט סקי"ד ע"ש ותבין:

שם דאמרינן אם לא טעם. דלשון זה משמע שא"צ כלל להביא כוס לפניו:

שם וכ' שיביאו כוס אחר ויטעום ממנו וא"צ לחזור ולקדש דכיון וכו' כצ"ל:

שם שנית בפה"ג. משמע קצת דלקדש צריך אבל הט"ז ס"ק י"ט כתב דגם לקדש א"צ ולדינא צ"ע:

שם בשחרית על השכר. דווקא שחרית ודוקא על שכר דאם יש לו יין וקידש עליו ונשפך אפי' בשחרית צריך להביא אחר דדוקא נגד שכר די בפת ולא נגד יין ובלילה אין מקדשין על שכר אלא על יין או פת כ"כ הא"ר:

סימן רעב

ש"ע ס"א שריחו רע. מחמת שמונח בכלי מאוס כן פירש רשב"ם:

ט"ז ס"ק ג' אלא הטור דנקטו לרבותא כצ"ל:

שם טפי מהקרים הב"ח פי' הקרים שנעשה עליו קרום ועיין בט"ז ר"ס ר"ד:

מ"א סק"א וערס"י רס"ז וססי' רנ"ג כצ"ל:

סק"ב וכמש"כ סי' ר"ד כצ"ל:

שם דסמיך אדלעיל שכתב בסי' ר"ד דאפי' בפה"ג אין מברכין עליו ודלא כב"ח שהביא הט"ז סק"ג:

ט"ז סק"ה של מרתף. הטור כתב יין סתם של מרתף שאינו בדוק אם הוא טוב או לא מקדשין עליו. והקשה ב"י למה כתב זאת דהרי חשש יין של מרתף פי' רשב"ם שאינו

אלא שמא ריחי' חלא וטעמא חמרא וכבר כתב הטור דאפי' ידעינן דריחי' חלא מקדשין עליו וכ"ש של מרתף סתם וע"ז תירץ הט"ז בשם הב"ח דקמ"ל דמצוה מן המובחר הוא שאפי' מיין סתם לא יקח וק"ל:

ש"ע ס"ד יין לבן. לבן יותר מדאי והוא לגריעותא טור ועיין ב"י באורך:

שם מבדילין עליו. דלא גרע משכר בסי' רצ"ו:

מ"א סק"ו בת טוות. לן בתענית במו"ש שלא היה לו יין ולא רצה להבדיל על משקה אחר אלמא דאע"פ שבאותו שעה אין יין מצוי בכל העיר אין מועיל:

שם רע"א סעיף י"ג. דצריך לשתות רוב רביעית בלי הפסק וזה א"א ביי"ש:

ט"ז רס"ק ז' בשם רב עמרם. ז"ל רב עמרם כוס של קידוש כל זמן שלא בירך בהמ"ז חייב לברך עליו ברכ' אחרונה וה"מ שאין לו כוס לבהמ"ז אבל אם יש לו כיון דאכתי לא אסח דעתיה דהא יש לו כוס של ברכה א"צ לברך אחר כוס של קידוש שנפטר בברכה של ג' עכ"ל:

סימן רעג

מג"א ס"ק ד' פי' שלא אכל כאן ר"ל שלא אכל כאן כלל משא"כ אם אכל מעט כאן גומר במקום אחר כמבואר בסעיף ה' וכתב זאת שלא תטעה לפרש במ"ש ואח"כ נמלך דמיירי אף שנמלך באמצע הסעודה:

הגה ס"ג או שיהא בדעתו כו'. מלשון או מבואר דמעיקר' לא מיירי בהכי אלא שלא היה בדעתו לאכול מיד ואפ"ה כשאכל מיד יצא ולפ"ז מה שסיים רמ"א ואם היה בדעתו כו' מיותר דכבר מוכח מכאן אע"כ דהתם מיירי שהיה בדעתו לאכול בבית אחר וע"ז מורה לשון לאכול שם וכן פירשו שם הט"ז ומג"א ותיבת מיד שכתב שם ברמ"א מיותר לפ"ז וצ"ע קצת:

מ"א סק"ה וכן משמע מלשון רמ"א. מדכתב או שהיה בדעתו כו' משמע דאז יוצא אף שלא אכל מיד והיינו בארעו אונס:

מג"א סק"ז ולא ראה בגמ' בר"ה דף כ"ט הובא לעיל בסי' קס"ז דברכת המוציא אע"ג דאינו יכול להוציי' אחרים אם אינו נהנה מ"מ לקטנים שרי כדי לחנכן במצות משא"כ קידוש הא אפילו לגדולים מוציא. וכ"ת דהע"ש מיירי ביודעים ז"א דביודעים גם לקטנים לא יקדש כיון שיכולים לקדש בעצמם:

סק"ח ששתה רביעית. כוונתו לתרץ קושיית הט"ז סק"ד דסעודה לא מקרי אלא ברביעית ומלא לוגמיו אינו אלא רוב רביעית. ואע"ג דבסי' ק"ל נסתפקו אי שיעור ברכה אחרונה

של שתיה בכזית או ברביעית ומבואר שם דמלא לוגמיו הוא יותר מכזית וא"כ קשה לדעה דס"ל בכזית לק"מ דאין שיעור סעודה תלוי בחיוב ברכה אחרונה אלא שיעור חשוב בעינן דהיינו רביעית והגאונים נקטו חיוב ברכה לסימנא ואינהו נמי מספקי בשיעור ברכה אי בכזית אי ברביעית וספק ברכות להקל ואין חיוב ברכה אלא ברביעית וק"ל ובחנם הרעיש בספר חמד משה בזה:

שם שכתבו התוספות. מיירי שם באותן בני אדם שקידשו בביהכ"נ וס"ל לר' יוחנן דיצאו ידי קידוש דלא בעינן קידוש במקום סעודה ויצאו ג"כ ידי יין שבביתם וא"צ לברך על יין ששותים אע"פ שהולכים מביה"כ לביתם לא חשיב היסח הדעת. ופירשו התוס' דמיירי ששתו בבה"כ דאל"כ איך יצאו ידי יין ע"ש. ושמואל פליג וס"ל דאפי' ידי קידוש לא יצאו דבעינן קידוש במקום סעודה וכוותיה קיי"ל הרי דאע"פ ששתו מלא לוגמיו לא מקרי מקום סעודה משום שסעודה רביעית בעינן:

סק"ט ונ"ל דא"צ. כלו' דהא דאע"פ שיצא ידי קידוש מ"מ כיון שאוכל במקום אחר יברך על כוס קודם האכילה כדרך שמקדשין בשחרית קמ"ל דא"צ כמבואר בסי' רצ"א סעיף ד' לענין סעודה ג' דא"צ כוס ובטור שם כתב הטעם דכמו בלילה א"צ יין אלא פעם אחד כך ביום:

סק"י דכזית. דלא מקרי סעודה אלא כשחייב ברכה אחרונה כמו ביין מש"ה שיעורו כזית כמבואר בסי' קס"ה ס"ט:

ס"ק י"א נחשבת קבע. כדחזינן לענין מעשר דסעודת שבת חשיבא שאכילת עראי דשבת נחשבת קבע:

ט"ז סק"ג ברכת המוציא לאלמנה. ר"ל שקידש על היין לא יברך אח"כ המוציא דהיינו ברכת הלחם שהוא בכלל ברכת הנהנין דאינו מברך לאחרים. אבל כשמקדש על הפת מברך המוציא כמו שמברך בפה"ג כשמקדש על היין זהו כוונת הט"ז במש"כ אח"כ ופשוט שאותו המוציא כו':

שם לא יעשה ברכה לבני ביתו. ר"ל בשחרית בשבת דאע"ג דהוא חוב מ"מ כיון דליכא רק ברכת בפה"ג שמא הוי כמו ברכת הנהנין משא"כ בלילה דאיכא ברכה אחרת דקידוש בהדה. וע"ז סיים הט"ז דרמ"א פסק דלא כהמרדכי כו':

שם וכש"כ בזאת הברכה. לשון וכש"כ אינו מובן ונראה להגיה וכן: קבע:

ס"ק י"ג כמש"כ סימן קט"ז ס"א. ר"ל דאפילו הוא אוכל ג"כ אסור לברך המוציא לאחרי' אא"כ ישבו בשלחן אחד:

שם ועמש"כ שם סי"ג ע"ש במג"א ס"ק כ"ח:

ס"ק י"ד ובזמן הזה. ר"ל אע"ג דש"ץ אפי' מסתמא מוציא לכל דדעתיה אכ"ע מ"מ בזה"ז וכו':

סימן רעד

ש"ע ס"א שלימות עיין שו"ת מנחת יעקב סי' י"ב אם נוטל חלה ממנה אי מקרי שלימה ועיין בסולת למנחה שם:

מג"א סק"א לרשום בסכין משום דבר"ס קס"ז מבואר שיחתוך מעט קודם המוציא ובשבת א"א משום לחם משנה לכן רושמין:

סק"ב מצוה לבצוע. מקור דין זה מדאמר' בש"ס ר' זירא בצע בשבת אכולא שירותא (סעודה) ופירש רש"י פרוסה מכש"כ גדולה בש"ע אבל הרשב"א פי' שבצע כל הככרות המונחים לפניו לאכול ולכן כתב הב"ח שיצא גם דעת הרשב"א שיבצע ב' הככרות ואם אין לו כ"כ ככרות יעשה כן עכ"פ בבוקר:

(שם) טעימו מידי וכו' הוא ל' הש"ס הובא בט"ז סימן רע"ג סק"ב ועל זה כ' הרא"ש ועל מה וכו':

(שם) ועסי' רצ"א. ע"ש סעיף א' בהגה:

(שם) וכ"מ סימן רע"א ס"ו ע"ש במג"א ס"ק י"ז דלאות' דיעה אינו אוכל בלילה כלל וע"כ דאוכל ביום ג' סעודות:

(שם) יין אחר הקידוש משום קידוש במקום סעודה:

סימן רעה

ט"ז סס"ב אין פי'. ר"ל דהאי וכן בנר של שעוה לא קאי אדסמיך ליה לומר דאסור ג"כ משום לא פלוג. אלא קאי אירישא דבי' גופי' איכא גזירה דאע"ג דשמא יטה לא שייך אלא בשמן שבנר שיטה הכלי לקרב השמן אל הפתילה מ"מ יש בשעו' גזירה אחרת שמא יסור כו':

מ"א סק"ג כמש"כ ססי' של"ד ועיין ססי' תקי"ד כצ"ל דמבואר שם דיש איסור בחותך ראש הפתילה משום תיקון מנא:

(שם) חלב דמאיס. אין ספר ראב"ן לפני ואולי כוונתו דכיון דליכא חשש הטיה רק שמא ימחוט ראש הפתילה בידיו וכיון דחלב מאיס לא יגע בו בידיו וכ"ת שמא יחתוך בכלי י"ל דמיירי שאין לפניו הכלי שמוחטין בו ומש"כ המג"א בסי"ב ר"ל דמבואר שם דבדבר מאיס לא חיישינן שיגיע בו בידיו אף דבש"ע שם אין מבואר דין זה בב"י שם מבואר כך ע"ש:

סק"ה ולפמש"כ בשם הב"ח. היינו בסק"ג ולא ס"ל להמג"א טעם הט"ז בסק"ג:
ט"ז סק"ד ולפמש"כ בנר וכו' היינו בסק"ב:
מ"א סק"ו ועס"ג ר"ל דאם אחד אומר והשני משמרו מותר:
ט"ז סק"ו אין לישב בסמוך. הא"ר צידד להתיר
מ"א סק"ט משום דמאיס ג"כ ר"ל דלהטיה לא חיישינן לפי שאורו רב ולשמא מסתפק לא חיישינן משום דמאוס:

סימן רעו

ש"ע ס"א בקבלנות וקבלנות מותר בסי' רנ"ב ס"ב הכא אסו' משום שנהנה כו'. מיהו בבית ישראל בלאו הכי אסור בקבלנות כמבואר שם בסי' רנ"ב ורמ"א כאן קמשמע לן אם הישראל במלון אצל הנכרי:
שם . דל"ח שמא ירבה בשבילו דנר לא' נר למאה:
שם או לצורך חולה מותר לישראל להתחמם משום דמדורה קטנה נמי מתחממה הרבה אנשים והוי כמו נר והי"א ס"ל דבמדורה גזרינן שמא ירבה ולא דמי לנר משום דבריבוי אנשים צריך להוסיף במדורה:
מ"א סק"א תוך תחומו. ואין איסורו שוה בכל מש"ה קיל משארי איסורי דרבנן כן כתב הר"ן הובא בב"י:
סק"ב ושכירות ומ"ש רמ"א או שעשאו כו' הוא ביאור למה שכתב תחלה בין קצב כו'. ובדרך אחר יש לפרש דה"ק רמ"א בין שמדליק בשכר בין בחנם דהדר קאמר דבשכר אין חילוק בין קבלנות לשכירות: (הגה ס"א) מדעתו שלא צוהו הישראל אעפ"י שעוש' הנכרי בשביל ישראל לא הטריחוהו לצאת מהבית אעפ"י שבע"כ הוא נהנה רק אסור להשתמש לאורו:
סק"ד קבולת בביתו. קשה הא בלא"ה אסור מטעם שכתב רמ"א דהואיל והישראל נהנה כו' עיין מה שכתב אות א'. וי"ל דאי משום ה"ט לא היה צריך לגרשו אם רוצה לצאת למקום אחר כדי שלא יהנה מזה משא"כ לטעם המג"א צריך לגרשו משום שיחשדהו שעושה הנכרי בשליחות ישראל כיון שהוא בבית ישראל:
סק"ז פי' שיושב בחושך כו' תרתי בעינן שאין לו שום נר וגם צריך לאכול משא"כ אם כבר אכל או יש לו נר א':
ט"ז סק"ב נסתפק בזה תיבת בזה הבין הב"ח דקאי אדסמיך ליה דמיירי ממחצה. והט"ז פירוש דקאי על כל דברי הרא"ש שהזכיר בב"י תחל' דמיירי בין ברוב ישראל בין במחצה ובשניהם נסתפק המ"מ אי מהני הוכחה:

סק"ג לדעת המתירים. היינו דיעה א' שבס"א א' שמתירים במדורה ובאות א' כתבתי דהיינו מטעם דהוי כמו נר והוא מדברי הב"י. אבל הט"ז כאן ס"ל דטעמם משום דאף אם ירבה שרי כיון שתחלה נעשה בהיתר לצורך נכרי לכן אף אם ירבה מותר והטעם שפי' כך הט"ז הוא מתוך שהביא הט"ז אח"כ במגדול ווישבור"ג שהתירו בפי' מחמת שתחלת המדורה היה בהיתר בע"ש:

שם אלא דהטור וכו'. היינו דיעה ב' שבסעיף א':

שם שיש איסור לפנינו ר"ל אם ירבה בשבילו יהיה איסור לכן אסרינן מחשש שמא ירבה ולא אמרינן שכשירב' יפרוש הישראל משם כיון דליכא גבול ולא ידעינן אימתי ירבה חיישינן דלמא לא יהיה אז אדעתיה דישראל לפרוש משם:

שם ויש כאן קושיא ר"ל דלפירושו של הט"ז יש קושיא זו אבל הב"י אזיל לשיטתיה וכמו שכתבתי באות כ"א וק"ל:

שם בע"ש עשינו מדורה להתחמם בשבת כצ"ל:

שם אם יש בלאו הכי היתר כגון שעשאו נכרי לצורך עצמו או חולה ובהא נראה דגם הב"י מודה וק"ל. ומ"ש הט"ז ואפילו לדעת הטור כו' אינו נמשך לשל מעל' בלשון פלוגתא על הב"י אלא הוא ענין בפ"ע והוא גם להב"י:

סק"ד יש אש דולק. ר"ל מערב שבת:

שם ולטעמייהו אזלי'. ר"ל שהם הם בעלי דיעה א' שבסעיף א':

שם שעשה הנכרי לצרכו דכיון שעשאו לצורכו הרי נעשה בהיתר ואפי' כשמרבה אסור. ה"ה כשמרבה על האש שנעשה מע"ש. והב"ח מחלק ביניהם וסתר הט"ז דבריו דאין חילוק:

שם דכבר הרבה. לפ"ד הב"ח האלו אין חוששין לשירבה שני פעמים אלא פעם אחד א"כ כשעשה נכרי אש בין בע"ש בין בשבת לצורכו אסור לישראל להתחמם משום שמא ירבה ואין אסור אלא קודם שריבה אבל אם כבר ריבה בשביל הישראל מותר להישראל לחמם. וע"ז כ' הט"ז דליתא דאם אסור קודם הריבוי מחשש שמא ירבה ודאי אסור גם אחר הריבוי. וא"כ המתירים אחר הריבוי ודאי דמותר גם קודם הריבוי והאוסרים אף על גב דמיירי אינהו קודם הריבוי מ"מ ודאי דאסרי גם אחר הריבוי זהו המשך דברי הט"ז:

מ"א סק"ז וכמ"ש ר"ס זה. דאם הדליק נכרי נר בשביל ישראל אסור ליהנות ממנו:

שם דלא כע"ש. שכ' דאם יש נר א' עדיף כמו בסעיף ד' וז"א דדוקא לענין עבר והדליק מקילינין בסעיף ד' אבל לא לצוות להדליק:

סק"ה שבות רחוקה. שהתירו שבות לצורך דבר קרוב כגון שיש בו צורך לשבת זה אבל לא לצורך דבר רחוק וע' פסחים דף מ"ג:
(הגה ס"ג) ליטול נר דלוק כגון שרוצ' לילך לחדר שאין בו נר למשוך משם יין או להביא לחם וכה"ג:
מג"א סק"י ועיין סס' רנ"ג. כוונתו דאפי נאמר דהוי פסיק רישיה מ"מ שרי ע"י נכרי והובא ברע"ז במג"א סק"ז:
סקי"א מצי לאתויי בלא נר דוגמא לדין זה בס' שכ"ה סעיף יו"ד דכיון שהיה יכול הישראל לעשות דבר ההוא בהיתר אין איסור ע"י נכרי:
שם מתיר בכל ענין. ר"ל אף שאינה צריכה להאיר לעצמה:
שם ועס' של"ד ס"ב. דיש אוסרין לטלטל מוקצה ע"י נכרי וחולקים על סברת ר"ח הזו:
שם שמא יכב' כוונת המג"א דלדברי רש"י הללו אין מקום לדברי ר"ת דהרי אין הישראל מותר לטלטל אפי' מן הצד משום שמא יכבה לכן כתב דליתא להאי טעמא דרש"י:
שם בסיס לדבר האיסור. היינו השלהבת ואין איסורו אלא משום מוקצה כדברי ר"ת ועיין מג"א סימן רע"ז סק"א:
שם ועמ"ש סימן רע"ז ס"א כצ"ל:
מ"א סקי"ב כיון שלאחר שכלו הוא החילוק שהביא הט"ז סק"ד מהב"ח ור"ל דדוקא קודם הריבוי אסור מחשש שמא ירבה אבל אחר הריבוי שרי דליכא למיחש שירבה עוד פעם א'. דהא לאחר שכלו הראשוני' שוב לא יתחמם שם הישראל כלל:
שם לצורך חולה שרי. ד"ל דבה"ג יש סברא לאסור אפילו אחר הריבוי שמא ירבה עוד פעם אחת כיון דבהאי גוונא יתחמם אפילו אחר שכלו הראשוני' כמ"ש הט"ז בסק"ג מש"ה כ' דאפילו הכי שרי:
סקי"ג ועסס"א. דשם בסק"ה כ' דאסור להשתמש היינו כשלא מיחה וכגון שלא ראה דאם ראה צריך למחות עיין מ"ש אח"כ:
ט"ז ססק"ד וכך לי באש וכו'. עד עכשיו ביאר הט"ז דאין חילוק בין קודם הריבוי לאחר הריבוי. ועכשיו כתב דג"כ אין לחלק בין אם שנעשה מע"ש ובין הנעשה בשבת לצורך נכרי שהרי שניהם בהיתר נעשו ולכן ע"כ שיש מחלוקת ביניהם כדברי הב"י:
מ"א סקי"ד ועמ"ש סס"א בסק"ד כתב דצריך למחות וכאן ברמ"א מותר למחות. מש"ה מחלק דלעיל בשל ישראל חייב למחות משא"כ כאן ואע"ג דבסק"ד לא כתב רק דמחויב למחות מכאן ולהבא וא"כ י"ל דרמ"א כאן מיירי בפעם ראשון. ז"א דגם בפעם א' צריך למחות והמג"א בסק"ד מיירי שלא ראה בפעם ראשון עד אחר הדליקה כ"כ א"ר:
שם וסימן רנ"ב ס"ב. ע"ש במג"א סק"ט:

סימן רעז

ט"ז סק"א כשפותת הדלת. ומיירי שהדלת פותחת לפנים והנר אחוריה וכשיפתח הדלת תנקש על הנר עצמו ותכבנו ולשון נוקש בכותל ביאורו במקום שהנר קבוע וכן פי' המג"א סק"ח: ולפ"ז נעילה שרי וע"ז תירץ הט"ז דאין הכוונה שתנקש על הנר עצמו אלא מיירי אף שהכותל ארוכה ולא תנקוש הדלת על הנר כי רחוק משיעור רוחב הדלת אפ"ה מחמת נדנוד הכותל יכבה הנר וזה שייך גם בנעילה שע"י חוזק הנעילה תנקוש ואע"ג דבנעילה לא תנקוש הדלת בכותל שהנר קבוע בה אלא בכותב שלפני הפתח מ"מ כל הכותל אחת היא וכשתנקוש בכותל שלפני הפתח יתנדנד גם כותל שאחורי הפתח אשר שם קבוע הנר:

מג"א סק"א דלפי' ר"ח. ר"ח מפרש בקבוע בכותל שהוא דין ב' שבש"ע. ורש"י מפרש כדין הראשון שבש"ע:

ש"ע ס"א מקרב השמן לנר. והוי כמבעיר או מרחיקו והוי כמכבה:

מ"א ס"ק ג' עססי' רנ"ט. ע"ש במג"א ס"ק י"א:

שם לא שייך בנר קשה למה הוצרך לזה הא כתב בעצמו בסק"ו דבבית יש אויר הרבה ע"ש ועיין פמ"ג כ' דקמ"ל דבנר אפי' באויר קטן שרי כמו שעושין לפעמים בבית הכנסת ע"ש:

סק"ד לנעול שרי. זה תבין ממה שכתבתי אות ב':

ט"ז סק"ב בדלת עצמה. חולק על דברי המג"א בסק"א:

סק"ד דגזרינן אטו כו'. דאלו רוח מצויה אינה יכולה להבעיר המדורה:

מג"א סק"ח כשהוא דולק שרי. שמטלטל בנחת דשרי אפי' בנר שיש בו שמן להמגן אברהם סק"א וכ"ש נר שלנו קנדיל"א:

שם רשאי לטלטלו. ר"ל דרשאי להעביר השלחן מהמקום ההוא אף בעוד הנר דולק ובנחת דוקא שלא יכבה ודוק' כשהכרות חשובים יותר מהנר ועיין סי' רע"ט:

שם דאיכא פסידא שיפסיד הנר כשיפילהו וכה"ג:

ט"ז סק"ח פירש"י דקמל"ן דכלי ניטל לצורך קורה וכו' כצ"ל:

סימן רעט

ט"ז סק"א אלא כל זמן שהוא דולק. וס"ל דלא אמרינן מיגו דאתקצאי לביה"ש איתקצי לכולי יומא:

שם כעין שמן שבנר. דאוסר ר"ש להסתפק ממנו ולשון שמן שבנר לאו דוקא דבההוא אוסר להסתפק ממנו משום מכבה אלא ר"ל המטפטף לחוץ מהנר כ"כ התוספות דף מ"ה:

מג"א סק"א כמ"ש סי' רע"ו סס"ג. מטעם דנעשה בסיס לדבר איסור ע"ש במג"א ס"ק י"א:

שם אימת נכרי. כך הוא בפרק כירה דף מ"ה:

סק"ב משום מכבה. קשה הא טעם זה אינו אלא לענין איסור להסתפק ממנו ובאמת דאפי' בטלטול אסור כיון שבשעה שהיה דולק היה הנר והשמן בסיס לדבר איסור כ"מ בש"ס שם דף מ"ז ומיגו דאתקצאי וכו'. וא"כ למה ליה למימר משום מכבה ויש לומר דנ"מ דגם ביו"ט אסור להסתפק עכ"פ מה"ט דבשעה שהיה דולק היה אסור משום מכבה ומיגו דאיתקצאי כו' מש"ה אסור להסתפק ולטלטל שרי ביום טוב:

שם בנר של שעוה. משום דבנר קנדיל"א של שעוה בשעה שדולק מותר לחתוך למטה ממנה ולא הוי מכבה כמ"ש התוס' ביצה דף כ"ב הובא בסי' תקי"ד סעיף ג' ע"ש:

שם (ואין ניאותן) דכתבו שם דר"ש דמודה במוקצה למצות' דאסור להסתפק אפי' היכא דליכא משום מכבה כגון בשמן המטפטף מהנר ומש"ה סיים המג"א וכולי יומא וכו'. ר"ל אע"ג דהתוספות כתבו כל זמן שדולק היינו לר"ש דלית ליה מיגו כו' משא"כ לדידן דאי"ל מיגו. ולכן גם בי"ט אסור להסתפק מהמותר כגון קנדיל"א של שמן:

ט"ז ס"ק ב' סי' ש"ח ע"ש סעיף ג':

שם דבמניח נעשה בסיס נתבאר בסימן ש"ט סעיף ד':

שם בסיס לדבר האיסור. וה"ה הנר דנעשה בסיס לשלהבת וכמו שכתבתי אות ג':

שם לא נעשה בסיס. ר"ל כיון דמקפיד שלא יהיה הנר על השלחן רק בלילה להאיר א"כ רוצה ג"כ שיכבה אח"כ וא"כ לא היה בדעתו שיהא הנר בסיס לשלהבת רק בלילה:

שם להסירו משם אחר הכיבוי. ר"ל דאז אינו מקפיד ג"כ אם יהיה דולק כל הלילה וכל היום וק"ק כיון שאין בו שמן כשיעור הזה א"כ לא נעשה בסיס לשלהבת לכל השבת ואפשר מיירי שיש בו שמן כשיעור הזה אלא שכבה אך דא"כ מה בכך אם מקפיד שלא יהיה הנר על השלחן רק בלילה מ"מ ידע שיהיה בסיס לשלהבת כל השבת ואפשר דבה"ג הוא יושב ומצפה מתי יכבה וכמ"ש התוספות דף מ"ד ד"ה שבנר ומש"ה הוי כאילו אין בדעתו שיהיה בסיס לשלהבת כל השבת ועיין שם:

מ"א סק"ד דאתקצאי לב"ה דאז היה בסיס לאיסור לבד ומגו דאתקצאי וכו'. ומה מועיל נתינת הלחם עכשיו:

ס"ק ה' בשעה שהוא דולק. דהא איסור טלטול הנר אפילו בשעת שדולק אינו אלא משום שנעשה בסיס לשלהבת וכיון שהניחו הלחם מע"ש הרי נעשה בסיס להיתר ולאיסור:
שם חשיב יותר מהשמן ר"ל וצריך הרבה לחם ואין זה במציאות שיניח כ"כ הרבה:
שם שף לאחר שכבה אסור דמיגו דאתקצאי כו':
שם כאלו התנה. דהא הניח שם הלחם כדי שיהיה רשאי לטלטל ואעפ"י שהוא טעה שהיה סבור דעי"ז מיקרי בסיס להיתר ואיסור ומ"מ עכ"פ ה"ל כאלו התנה:
שם בסיס לשלהבת וא"כ מה תלה הריב"ש בחשיבות השמן:
שם וזה לשון רש"י הביא זאת ליתן עוד טעם לאיסור דלא מהני לחם:
סק"ו לא מהני תנאי דמיגו דאתקצאי לביה"ש כו':
שם היינו משום דביו"ט. כל זה תבין מדברי המג"א בתקי"ח ס"ק י"ג:
סק"ז יושב ומצפה דלשון התנאי הוא אינו בודל כל ביה"ש כבס"ק שאחר זה וכיון דהסוכה נעשה מזמן גדול שייך לומר דביה"ש יושב ומצפה כו' דבסוכ' דעלמא מירי דאלו בסוכת חג לא מהני תנאי (כמבואר בסי' תרל"ח) ושייך בי' אינו בודל כל ביה"ש משא"כ הכא:
סק"ח ודין התנאי. המג"א מפרש דלשון זה הוא נתינת טעם על דלא מהני תנאי דאי לפשוטו קשה למה הראה רמ"א מקום לדין התנאי כיון דנוהגין דלא מהני תנאי:
סק"ט מותר לומר. היינו לפי מ"ש המג"א שם אות י"א דלא כהש"ך שם:
סק"י לחצי שבת. ביאור דין זה עיין בסי' ש"י ס"ג ומש"ה נר זה אע"פ שהודלק בע"ש מ"מ לא היה מוקצה ביה"ש דאדבא הדליקו כדי לטלטלו לצורך החיה או החולה ולא אקצי' ליה אז בידו ולדידן דקי"ל כר"ש אין מוקצה אלא היכא דדחי' בידים כמבואר בר"ס ס"י ס"ב ע"ש:
ס"ק י"א וכמ"ש גבי חולה. מובן ממ"ש באות הקודם:
ס"ק י"ב כמ"ש סימן ש"ח ס"ג. דכלי שמלאכתו לאיסור אסור לטלטל אלא לצורך גופו או מקומו אבל לא מחמה לצל ונר נמי הוי מלאכתו לאיסור. ולפ"ז מוכח דנר שהדליקו באותו שבת אסור לטלטל אפי' לצורך גופו כדיעה א' בסעיף ב' דאל"כ אין חילוק בין הדליקו באותו שבת ללא הדליקו והיש מי שמתיר שם צ"ל דס"ל דנר לא מיקרי מלאכתו לאיסור דראוי גם לשאר דברים. ולכן בלא הדליקו באותה שבת מותר מחמה לצל מיהו אין הלכה כן וכמ"ש בש"ע ס"ב דלא נראה דברי המתיר:
ט"ז סק"ו אין בנין בכלים. זהו קושית התוספות בפ' כירה דף מ"ה ומפרש הט"ז דמ"ש הש"ע ונמצא עושה כלי בא לתרץ קושיא זו דהוי כעושה כלי מחדש כשמהדקו בחוזק וגזרינן אטו הדקו בחוזק:

רפ ט"ז סק"ב לא כמ"ש הרב ר' ישעיה הלוי עצי ארזים סי' מ"ג:

סימן רפ

מ"א סק"א שנעשו עטה"ק. איתא בחולין דף ל"ג פרש"י דבטלה דעתו ואינו יכול להתפיס על חולין טה"ק אבל בטהרת תרומה נתפסין:

שם וא"ל דאכלו בשר הכי איתא שם דף ל"ד דבבשר ליכא טהרת תרומה כיון דאין תרומה בבשר וליכא בבשר אלא טהרת קודש:

שם פת שלא הוכשר שנילוש במי פירות דאינם מכשירין לקבל טומאה:

סימן רפא

מג"א סק"א יותר מביו"ט דביו"ט מאחרין יותר משום טרדת סעודת יו"ט:

סק"ב דאמרי' פ"ה דפסחים מוסיפין בשש וכו' כצ"ל:

שם ונ"ל דט"ס. דבתמורה ליכא הא מלתא כלל. אדרבה יליף שם דף י"ד מקרא דמוספין כשרים כל היום:

שם עולת הבוקר דלשון זה משמע דמוספים בהדי עולת הבוקר נעשים וסמוך לה:

שם וה"ה ר"ח קשה לי למה כת' כך כי מסתברא יש לומר דכמו דילפינן יה"כ מרגלים ה"נ ילפינן ר"ח. ודוקא שבת הוא דלא ילפינן מרגלים משום דבשבת כתיב וביום דמשמע איחור משא"כ ר"ח דלא כתיב ביה ביום וצ"ע כעת: ודע דאע"ג דברגלים כתיב נמי יום דכתיב בפרשת אמור דבר יום ביומו מ"מ מקדימין המוספים משום קרא דמלבד עולת הבוקר והאי קרא דבר יום אתי לכדדרשינן בתמורה דף י"ד דמוספים כשרים כל היום בדיעבד והבאתיו באות ג':

שם כמ"ש רש"י בפסחים. היא בדף נ"ח ברש"י ד"ה ר' ישמעאל סבר ע"ש דמשום דכתיב בשבת וביום מש"ה מוספין דשבת מאחרין עד שש ואע"ג דברש"י שלפנינו הביא דבר יום ביומו נ"ל דט"ס הוא דהאי קרא כתיב ברגלים וילפינן מני' לדיעבד כמ"ש תחלה. אבל לכתחלה מצוותן עם תמיד של שחר אע"כ ט"ס הוא ברש"י וצריך לגרוס וביום השבת וק"ל. ודע דקצת קשה לי על המג"א דאיך ס"ד דהתוס' בקושייתם דהא דקאמר בפסחים מוספים בשש דיעבד קאמר אבל לכתחלה מקדמינן להו הא בפי' אמר שם הש"ס איפכא דלכתחלה אין מקדימין המוספי' קודם שש ומה"ט מאחרין ליה לתמיד של בין הערבים ע"ש ויש ליישב:

סימן רפב

מג"א ביום השבת שחרית כן יש גירסא א' דדוקא בשבת ועיין בסידור הרב ז"ל ובחנם תמה על זה בחמד משה:

שם אבל איש אחד מהעולים לתורה:

שם פרשת האזינו שהיו קורים כל יום מהשבוע בסדר הזי"ו ל"ך:

שם להשלימו למחר. אבל בב' וה' אין מתורץ בזה דאע"ג דדעתו להשלימו בשבת אין זה נקרא השלמה דהא בשבת חוזר וקורא גם מה שקרא בב' וה' א"כ היא קריאה בפני עצמה. וע"ז כתב המג"א כו' ר"ל דשם משמע תירוץ על זה ע"פ סוד:

שם שהיו מחלקין הסדרות. ר"ל וזה אסור דהא אסור לסיים הסדרה שלא במקומה:

סק"א בזמן התלמוד. כדאיתא במגילה כ"א ע"ב וכיון דתקנה זו היה עדיין בימי התלמוד וכ"ש בימי הפוסקי' ואפ"ה כלם כתבו האי דינא דמוסיפין (דאלו מהתלמוד גופי' אין ראיה די"ל דמה דתנינן דמוסיפין היינו קודם התקנה לכן הביא מהפוסקים) ושוב כ' המג"א דמ"מ כיון שהרשב"ץ כ"כ ראוי לנהוג כך והפוסקים שכתבו דמוסיפין מיירי במקו' צורך כגון חתונה וכה"ג שיש חיובים הרבה:

ט"ז סק"א דבזה אין שום חיוב מו הדין. ר"ל ולכן אף שמוסיף דרך משל עד עשרים שרי שיהי' כל הנוספים בסדרה ב' ולא יקרא בסדרה א' רק ג' וחצי מהרביע' שהוא קורא סוף סדרה א' ותחלת סדרה ב':

(הגה ס"א) אין המפטירין כו'. כלומר דלענין המפטיר סומכין וגם בכל יו"ט על האומרים דמותר להוסיף כמבואר במג"א ס"ק יו"ד:

מ"א סק"ה למנין שלשה. ר"ל בזמן שאין קורין רק ג' אינם עולים למנין וכן אפילו כשקורין זיין אין עולים אלא אחר שקראו שלשה הראשונים גדולים דוקא מפני שג' הראשונים הם עיקר הקרואים שא"א לעולם בפחות מג' והשאר הם תוספת:

סק"ו אינו יכול. והא דהקטן עולה היינו במקום שהש"ץ קורא אבל הוא עצמו לא יקרא דאין מוציא הצבור:

שם קוראין אותו. זה סותר לדברי המג"א סק"ה וצ"ל משום דחק התירו בזה משום עשה דוקדשתו:

שם אבל בלוי אני מסופק כנ"ל:

שם אם יקראו לכהן פעמים. נראה דס"ל אם אין שם לוי אם התירו שיהיה הוא גם במקום לוי. א"נ לענין מפטיר המבואר בסעיף ה' ואין הספר לפני:

שם עיין סימן קמ"ו ר"ל דמבואר שם דאף מי שכבר השלים הפרשה אסור לדבר בשעת הקריאה בדברי תורה ואין אסור זה אלא כמו מצות הקהל שהרי הוא כבר השלים וא"כ ה"ה לנשים:

סק"ח ועסי' קנ"א ס"ו דכתב שם שאסו' לכנס לביה"כ בראש מגולה ובגדול משתעי ושם נשאר הקושיא הא בלא"ה אסור ומש"ה תירץ דלעמוד שרי וקמ"ל דביה"כ לעמוד נמי אסור ולשון לכנוס לאו דוקא וק"ל:

מ"א ס"ק י"א שהשביעי ר"ל בד' פרשיות או שבת ר"ח שיש ב' ספרים ואותם הפרשיות הם חובה ליום כמו הסדרא או יותר לכן יקרא השביעי בספר השני כדי שיהי' חובת היום ממנין זיין הקרואים ואח"כ קורא המפטיר ג"כ בספר השני לכבוד התורה ואומר ההפטרה ומ"ש המג"א שהשביעי קורא למפטיר אין הכוונה שהוא עצמו יפטיר אלא ר"ל שהוא יקרא בספר תורה שניה הפרשה שקורא אח"כ המפטיר וכ"ה בב"י:

ט"ז סק"ג מ"מ אנו נוהגים. דברים אלו מבוארים היטב מדבריו בסי' תרפ"ה וס"ל שם שאף הקטן עצמו יכול לקרות הפרשה. אבל המג"א כאן סק"ו חולק אפילו בשאר שבתות וכ"ש בד' פרשיות אלא דמיירי שהש"ץ קורא ואפ"ה היש חולקין לא התירו לקרותו בד' פרשיות:

סק"ד בין ס"ת אחד לב'. דעת ר' ישעיה הוא מה שהבאתי באות ט"ו שהשביעי קורא חובת היום בס"ת ב' ואומרים קדיש וקורין המפטיר וא"כ במ"ש רמ"א אומרים קדיש קודם שעול' למפטיר אין ר' ישעיה חולק ולכן נרא' דמ"ש בט"ז לאפוקי מדעת ר' ישעיה הוא ט"ס וכצ"ל מדעת הראב"ד שהובא בב"י וע"ש שדעתו דבב' ס"ת אם יאמרו קדיש על הראשונ' חיישינן לפגמו של ספר שני שלא אמרו עליו קדיש לכן יאמר הקדיש אחר קריאת המפטיר:

מ"א ס"ק י"ד כמ"ש רמ"א ר"ל דרמ"א כ' אם יש אחרים שיודעים וכו' הרי שלא התירו אלא משום דוחק ואם כן כשרוצה הרב להפטיר אין לו לעלות לכתחלה לשלישי:

שם עסי' תקמ"ד זה אינו נמשך לדבריו הראשונים אלא על גוף הדין שבש"ע ע"ז מפלפל שם המג"א איך הדין כשמוציאין ב' ס"ת דאז יש איסור לאדם א' לעלות לב' ס"ת וע"ש:

ס"ק ט"ו אותה פרשה. שכבר קרא אפ"ה צריך לחזור ולברך:

ס"ק ט"ז ועמ"ש סימן רצ"ב ע"ש במג"א סק"ב:

שם דלא כהלבוש דברי הלבוש הובאו בט"ז סק"א ומ"ש שם הט"ז ונראה דהיינו כו' הם דברי עצמו לחלוק על הלבוש שכתב שחולקין בשוה ומשמעות דבריו שחמשה קורין פרשה א' וחמשה בפרשה ב' ופליג המג"א עליו דצריך א' לחבר שני הסדרות:

שם עיין סי' קמ"ד כצ"ל וקאי אמ"ש בש"ע יפטיר מי שעלה לשביעי וביאר המג"א שם דבס"ת אחרת אסור עיין שם:

ס"ק י"ז עסס' קל"ז דשם מבואר דהיכא דלא אפשר עולה למנין אפילו קרא זה מה שקרא זה וה"נ לא אפשר דאין לקרות פסוקים מסדרה השייכה לשבת אחר:

ש"ע ס"ז ודילג פסוק א' דין זה כפול לעיל סי' קל"ז:

מ"א ס"ק י"ח אינו חיוב פעם שנית קצת קשה ממה שכ' אח"כ בחתן אם רוצה שיזמרו אותו כו' וכן הקשה בא"ר:

שם עד שתלך לבה"כ ומ"מ נ"ל דאם כו' ופ' יום לנקבה הוא חיוב כצ"ל ור"ל אפילו היא חולה:

שם וצ"ע אם יש ב' מילות וכו'. קודם הילד ויולדת בשבת שהולכת כו' כצ"ל:

סימן רפג

ט"ז סק"א חובת היום דמי שקורא בחובת היום אין לו לקרות מה שאינו מענין היום משא"כ בר"ח הרביעי לבד הוא הקורא לחובת היום:

סימן רפד

מג"א סק"א משום מ"ש בי"ד שאסור לכתוב פחות מספר שלם הובא בט"ז סק"ב: (ש"ע ס"ד) קטן יכול להפטיר ע' תשו' הב"ח סי' קנ"ח:

מ"א סק"ד דלכ"ע א"צ לברך וכמ"ש סי' תרצ"ב סס"א כצ"ל:

סק"ו תמיד ימלוך עלינו כו' שאינו ג"כ מענין החתימה ונדחק הטור שלא לשנות הנוסחאות: (הגה ס"ז) שאין אומרים בו צ"צ אם חל ט"ב בשבת אע"פ שאין אומרים צ"צ אומרים א"ה כ"כ הא"ר סי' תקנ"ד ופרי מגדים סי' תקנ"ט כתב שגם כן מזכירין בו נשמות אותן שמזכירין בכל שבת ע"ש:

מ"א סק"ו דבכל העולם ר"ל דבמלכות האחד יש ג"כ יהודים ואיך יתפללו אלו כך ואלו בהיפך:

שם כשמברכין החודש ר"ל אעפ"י שאומרים א"ה כגון בספירה מ"מ אין מזכירין נשמות:

מ"א סק"ה ואפי' חל מילה. דאיכא תרתי לטיבותא אפ"ה אומרים בניסן כשמברכין חודש אייר דאית ביה נמי ב' לטיבותא וכתבו האחרונים דה"ה אם יש מילה בניסן דאיכא ג' לטיבותא אומרים ג"כ משום דאין חילוק בין ב' לטיבותא ובין ג' לטיבותא:

שם ואין מזכירין בו כבר כתב דין זה בסוף סק"ז וכמו שכתבתי אות ח':

סימן רפה

ט"ז סק"א תרגו' ירושלמי וכיון שיש עכ"פ תרגום ירושלמי צריך לחזו' אחר תרגום ההוא ולקרותו משא"כ ראובן ושמעון:

מ"א סק"א אחר התרגום. אמרוהו קודם התרגום וגם אחר התרגום כך מבואר בט"ז סי' רפ"ד:

סק"ד ב"פ מקרא. ק"ק פשיטא. ונראה דר"ל דבעת שלמד הפרשה עם פירש"י אין עולה רק לתרגום כיון שמפסיק בפירושי הפסוק בין כל תיבה וענין וצריך ב' פעמים מקרא חוץ מלימוד זה ועיין בסק"ח דלא משמע הכי לכאורה

סק"ט פי' המלות לחוד לפי שהתרגום מפרש כמה דברים שאין להבין מתוך המקרא כמ"ש הב"י ולכן אין יוצא במקום תרגום בפי' המלות לחוד:

שם שיקרא עוד פעם אחד. קשה דהא פטרינן בש"ע מלמדים מכל וכל לפי שלומדים כמה פעמים עם התלמידים. וא"כ למה יתחייב לקרוא עוד פעם א' מקרא ונ"ל להגיה תרגו' ור"ל דמקרא כבר יצא אבל תרגום לא יצא בפי' המלות לכן יאמר פעם א' תרגום:

סק"ב וכי יחזיר כו'. טורח זה למה כיון שבקי בה ממה שקרא פעם א' כן הוא לשון הת"ה:

שם לפי פי' ר"ח. ר"ח סבירא ליה טעם שנים מקרא ואחד תרגום כדי שיהיה בקי במה שהציבור קורין וא"כ ה"ה פ' יו"ט אבל שאר הפוסקים ס"ל טעם שמו"ת כדי שכל אחד מישראל יקרא לעצמו כל התורה מראש עד סוף. ומה"ט פסק בש"ע שא"צ לקרות פ' יו"ט מטעם שכתב המג"א סק"י ולדעה זו מה שנוהגין בקריאת הפטורה כמ"ש רמ"א היינו נמי כדי שישלים בכל שנה עם הציבור כל שבת מה שהם קורין א"כ אפי' בהרבה חתנות צריך לקרות מה שהציבור קורין ותירץ המג"א דטעמא דשמו"ת לשאר הפוסקים לא שייך בהפטורה כלל ומודים הפוסקים דמנהג דהפטורה הוא מטעם ר"ח דשמא יקראהו למפטיר ולא יהיה בקי והא דהוצרכו בשמו"ת לטעמא דידהו משום דבקריאה ליכא טעמא דר"ח לפי שהחזן קורא:

שם ובלבוש השמיט הגה זו וצ"ע דאם לא יחזור וכו'. רסי' קל"ט כצ"ל:

שם ומשמע כיון דהטעם הוא משום אם יארע הרבה חתנות כו' וזה לא שייך בד' פרשיות:

סימן רפו

ש"ע ס"א מיד אחר תפלת השחר. אע"ג דברפ"ה דפסחים אמרינן במוסף שבת דכתיב ביה וביום משמע איחור ומאחרינן ליה עד שש לכתחלה בסימן רפ"א אות ו' היינו למצוה מן

המובחר וכן היא לשון רש"י שם לאו אורחי' להקריבו קודם שש משמע דאיסורא ליכא ולכן אפי' לכתחלה מתפלל מיד שחרית:

(הגה שם) קודם תפלת שחרית יצא ואע"ג דאין דבר קודם לתמיד של שחר הא אמרינן במנחות דף מ"ט דזה למצוה ולא לעיכוב וכשר בדיעבד:

ט"ז סק"א שבמוסף לא נאמר בבוקר. כצ"ל כוונתו דלפי דבמוסף לא נאמר בבקר אלא וביום מש"ה ה"א דלא יצא אם הקדים מוסף לתמיד דהא בתמיד באמר בבקר אלא ביומא צריך קרא דנסכים קודמין למוספים אע"ג דבנסכין כתיב בבוקר אפ"ה אי לאו קרא היו מוספין כשרין לקדם אלמא דבקרבן דמוסף זמנו ג"כ מיד בבוקר והא דכתיב בי' וביום מצוה מן המובחר וכמו שכתבתי באות א':

מ"א סק"א אלא במקום סעודה. ר"ל ומבואר בסי' רע"ג דפירות לא מיקרי סעודה:

שם ומתפלל במקומו ק"ק דלכאור' נראה דאע"פ שמתפלל במקומו לא מיקרי במקום סעודה דהא בעינן שיהיה בדעתו לאכול לאלתר עיין בסי' רע"ג ס"ג ובמג"א ועיין:

שם וא"ל דלא חל עליו כו' היינו מה שנתבאר בסי' רפ"ט דמותר לשתות מים בבוקר:

ט"ז ס"ק ב' כדאיתא בתעני' דאמרינן בתענית דף כ"ו דיש נשיאת כפים במוסף משום דלא שכיחא ביה שיכרות אלמא אין דרך לאכול קודם מוסף וכ"כ ר"ח התם דשמעינן מכאן דאין רשאים עד אחר תפלת מוסף. הלכך לא שכיח בה שיכרות עכ"ל הטור:

מ"א סק"ג אם רוצה לאכול זה ציון עמ"ש בש"ע כגון שרוצה לאכול:

שם האידנא דסומכין כמ"ש רמ"א בסימן רל"ב סעיף ב':

סימן רפז

ט"ז סק"א ועיקר לשון הזעקה כאן תמוה כצ"ל ומשום דהתחיל הש"ע בניחום אבלים וביקור חולים ומשמע דאתרווייהו אומר שבת הוא מלזעוק. יע"ז סיים דניחא ליה ע"פ מ"ש הב"ח לומר בנחום אבלים שבת הוא מלנחם כו' מבואר דס"ל דמ"ש בש"ע ולא יאמר וכו' קאי רק אביקור חולים דסמוך ליה זהו המשך דברי הט"ז:

סימן רפח

מ"א סק"א וכ"מ סס"ד. כמ"ש המג"א סק"ו:

שם עד חצות. ר"ל עד שש ולא עד בכלל:

סק"ג וכ"מ בסי' תקצ"ז ע"ש כצ"ל:

סק"ד וביום טוב אחרון למחר כו' ג"כ יתענה. מה שהפסיק בתיבת כו' כוונתו לו' דתיבת למחר נמשך כלומר ביו"ט ב' שהוא למחר:

שם כמ"ש סי' תצ"ד ר"ל דמשמע שם דדוקא אחר שבועות אסור להתענות וכמ"ש המ"א סי' תכ"ט סק"ח:

סק"ה ועסי' תקס"ב היינו שמבואר שם בסעיף י"א דאם אכל עד חצי היום וקיבל עליו תענית משם ואילך אין אומר עננו ע"ש והפ"מ לא דק:

סק"ז מחלוקת בא' מהם ר"ל יו"כ י"א בשעת נעילה וי"א אפי' שלא בשעת נעילה:

סקי"ג עמ"ש סי' קיז ס"ב כצ"ל ועמ"ש במג"א סק"ג בשם תשו' הרא"ש:

סימן רפט

ש"ע ס"א קידושא רבא. נקראת כך לפי שברכת בפה"ג נוהג בכל פעם שאומרים קידוש משא"כ יתר הקידוש אינו נוהג אלא כ"א בזמנו לכן נקרא קידושא רבא רש"י פסחים דף קו:

ט"ז סק"א. ויש כאן ברכה שאינה צריכה פירוש כיון דע"פ הדין ראוי לברך המוציא תחלה ואי א"צ לברך על השכר דפת פוטר כל מיני משקה חוץ מן היין כמבואר בסי' קעד סעיף א' וסעיף ז' א"כ כשמברך על השכר תחלה גורם ברכה שא"צ בשלמא במקדש על היין אע"פ דמדינא המוציא קודם כמביאר בסי' ריא סעיף ד' מ"מ משום קידוש מקדימין היין וברכה שא"צ ליכא דהא אף אם יברך תחלה המוציא צריך לברך אחר כך על היין משא"כ בשכר וכי בשביל קידוש יגרום ברכה שא"צ ותירץ דאה"נ דמשום קידוש רשאי לגרום ברכה שא"צ כהך דסימן רצ"ח להפסיק באמצע סעודה משום כבוד שבת:

שם כדי שיהיה ניכר הקידוש לא קאי אדסמוך לי' דמש"ה יכוין שלא להוציא כו' דהא אף אם יכוין להוציא מ"מ איכא שינוי להיכר הקידוש במה שמברך על המשקה ולא על הפת. ותו דבלא"ה לא יכוין להוציא הפת דאע"ג דעל כולם אם אמר שהכל יצא היינו דיעבד אבל לכתחלה צריך לברך ברכה הראויה אלא מ"ש הט"ז כדי שיהיה ניכר כו' קאי אדלעיל וה"ק דכאן הכרח הוא לברך שהכל תחלה משום קידוש כדי שיהיה ניכר הקידוש מש"ה תקנו נמי שאע"פ שמברך שהכל יכוין שלא להוציא הפת משום דלכתחלה צריך לברך ברכה הראויה וכל זה עשו משום הכרח הקידוש כדי שיהי' היכר דמש"ה תקנו לברך תחלה שהכל הוצרכו לתקן שיכוין שלא להוציא וק"ל ובחנם נתקשה בפרי מגדים בזה:

מ"א סק"ב אמ"ד דמקדשין עליו מטעם המבואר שם בש"ע שאם מברך על הפת אין ניכר שום שינוי משא"כ בלילה מקדש על הפת ע"ש:

שם עסי' רע"ג ס"ה שלא תקשה הא בלא"ה צריך קידוש במקום סעודה שיאכל לאלתר א"כ יברך על הפת. לזה תירץ דלענין קידוש במקום סעודה א"צ פת כמבואר בסי' רעג סעיף ה':

סק"ד אומר המוצי' על הפת. וזהו אצלו הקידוש:

סימן רצא

מ"א סק"ב עמ"ש סי' תקכ"ט וה"ה שאומר הקידוש כמו בשבת כמבואר בסי' רע"א ס"ח בהגה:

הגה ס"ב מים מן הנהרות משום דהמתים הנידונין בחול מתקררים בהם והוי גוזל את המתים:

שם אינו רק בע"ש דס"ל דבשעה שיוצאים מגהינם מתקררים בהם:

מ"א סק"ג דהא עכ"פ אכל וכו'. אע"ג דאם נמשכה סעודת הבוקר עד זמן מנחה צריך דוקא להפסיק הסעודה אבל בלא"ה לא יצא דאזלינן בתר התחלת הסעודה מ"מ אם כבר אכל סעודת הבוקר ואחר כך התחיל עוד בסעודה קודם חצות ונמשכה עד אחר חצות (לאו דוקא אלא ר"ל עד אחר שש ומחצה) לא אזלינן בתר התחלה בכה"ג. וזה דוקא בדיעבד אבל אם יודע שתמשוך כו' ואדעתא דהכי התחיל איסורא קא עביד כמ"ש במג"א סימן רל"ב ס"ק י"א ומדמה לה המג"א להההוא דרסי' תע"א במג"א סק"א:

סק"ה. ור"ת. ר"ת הוא בעל דיעה הראשונה לשיטתי' אזיל דמתיר סעודה קטנה בסי' רל"ב:

מ"א סק"י. שמברכין עליהם משום דאלו הדיעות שבש"ע הם מחולקים מה ביאור מיני תרגימא ודיעה זו שמצריכין מאכל מה' מיני דגן הביאו ראיה מתוספתא דתני הביאו לפניו מיני תרגימא מברך במ"מ הובא בב"י א"כ מוכח דלא נקרא תרגימ' אלא כשמברכין במ"מ:

סקי"א. איש ואשה שוין ור"ל אף ע"ג שהם מ"ע שהזמן גרמא מ"מ כל שישנו בשמירה ישנו בזכירה כמבואר בסי' רע"א ס"ב:

סימן רצב

ט"ז סק"א אע"פ ששתינו היינו ע"פ הפסוק ישיחו בי יושבי שער וסמוך ליה ואני תפלתי ודרשו במדרש שישראל אומרים כו':

מ"א סק"א דאין קורין בתורה לפי שעזרא תיקן קריאת התורה במנחה להגן על יושבי קרנות שאין עוסקים בתורה לכן אנו אומרים ואני תפלתי לפני קריאתה להודות ליוצרנו שלא עשנו כהם וביו"ט שאין קורין א"כ הא"ר בשם הכלבו:

שם לכם. דר"א סבר ביו"ט דרשות בידו לעשותו כולו לה' הבאתיו בסי' רמ"ב אות א' מש"ה אין שייכת בו נגינות שותי שכר:

סק"ב ג"כ ואני תפלתי כמש"ל. ר"ל דבסק"א כתב בדרך אפשר ולכן אע"פ שאין טעם ההוא ברור. מ"מ הא יש עוד טעם בשביל הקידוש:

סק"ד יום שלאחריו דכל מן המנחה ולמעלה יש בו שייכות קצת ליום שלאחריו כמו בסי' תרס"ו מוציא כליו ממנחה ולמעלה לכבוד יום טוב האחרון. לכן האבילות מופסק קצת שזוקף המטות כו':

סק"ה המנהג לדרוש. כי לדרוש ברבים הוי כמו ללמוד בחברותא:

סימן רצג

מ"א סק"ב והע"ש לא ע"ש. הע"ש הקשה למה סגי בג' כוכבים הא בעינן תוספת מחול על הקודש ולק"מ דבב"י דמטעם תוספות צריך רצופים דלילה היינו מיד במפוזרין וצריך להמתין על רצופים:

ש"ע ס"ג. להחשיך על התחום דין החשכת התחום מבואר בסי' ש"ו:

מ"א סק"ג. שיצטרך להתפלל הטור מיירי אפי' שיהיה לו יין בשדה אלא שיצטרך להתפלל מהלך מוטב להתפלל בביתו מפלג המנחה:

סק"ד ועסי' ש"ו דברים אלו אין ענינם לכאן ולעד"נ שהוא ט"ס ומקומם הראוי הוא בסוף סק"ג וק"ל:

שם רשאי להבדיל מבע"י. ר"ל שילך חוץ לעיר מבע"י ויבדיל שם על היין ויחזור לביתו מבע"י:

סק"ה. ימתין מלקרות ק"ש דתפלת ערבית דוקא אין מדקדקים בזמנה לפי שהוא רשות משא"כ ק"ש:

שם ולפי מה שכ' סי' צ' ס"ט. עיין שם במג"א ס"ק י"ח:

סימן רצד

מ"א סק"א שאסור לתבוע צרכיו ולפי שאתה חונן הוא ראש לכל הצרכים קבעו שם ההבדלה:

ט"ז סק"א נוהגין לומר אתה חוננתנו. פי' ואין אומרים אתה חונן כלל:

סק"ב קרינן ביה טעה כי בגמרא אמרינן טעה ולא הבדיל בתפלה אינו חוזר מפני שאומרה על הכוס ואם טעה בזו ובזו חוזר לתפלה ולכוס ופי' הרא"ש טעה בזו היינו שאכל קודם הבדלה דכיון שאכל באיסור נקרא טעה:

מ"א סס"א וצ"ע דמתחלה כוונתו דאפי' הבדיל במ"ש על הכוס מ"מ כיון דקודם שתקנו על הכוס ולא היו מבדילין רק בתפלה ודאי דאם שכח להתפלל ערבית צריך להבדיל ביום א' בתפלה דתשלומין ולכן גם אחר התקנה כך הוא:
שם שהיו מבדילין בתפלה בודאי היה צריך וכו' כצ"ל:
סק"ג דבזה יש לסמוך על הטור. דמוטב לאומרה בש"ת משיתפלל עוד הפעם משא"כ ביש לו כוס:

סימן רצה

ט"ז סק"ב שלימי' למלאכה לפי שאומרים מעשה ידינו כוננהו בענין שכל השבוע יהי' מותר במלאכה:
מ"א סק"א בבית אבל שהאבל אסו' במלאכה:

סימן רצו

מ"א סק"א ועססי' זה. ע"ש בט"ז:
סק"א טור רס"י רצ"ט:
סק"ב קודם סיום הברכה דאז עדיין אין זמן שתיה וקוד' התחלת הברכה אין שופכין דאז עדיין אינו נקר' כוס של הבדלה ובעינן השפיכה מכוס של הבדלה שאז הוי תחלת השבוע דהיינו שיצא השבת ע"י הבדלה ומתחיל שבוע הבאה ויהיה סי' טוב בתחלת השבוע:
סק"ד כמש"ל. היינו בסק"ב דהוי ביזוי אם שופך קיום שתיה:
שם כמש"ל וגם משום הפסק כצ"ל:
שם עד שישב דאין שותין מעומד:
ט"ז סק"ב ופת מענין הקידוש הוא כצ"ל:
מ"א סק"ה כמ"ש סס"י רצ"ט עיין בסי' זה במג"א ס"ק ז':
שם כמ"ש ס"ג תמוה דשם מיירי בפחות מרביעית כמבואר בש"ע שם וכן הקשה בא"ר:
שם דרמ"א מיירי. ומ"ש רמ"א אח"כ במוצאי פסח כו' דמיירי במקום דהוי חמר מדינה כמ"ש המג"א ס"ק שאח"ז צ"ל דלצדדין קתני:
סק"ז מידי דהוי אבהמ"ז דאפי' למ"ד בהמ"ז טעונה כוס אין לו מברך בלא כוס וע' במג"א ר"ס קפ"ב:
סק"ח ואפי' במ"ש ליו"ט למ"ש דמ"א ס"ב דמסברא ראשונה עיקר להבדיל ביו"ט על פת צ"ל דמיירי שגם פת אין לו דבכה"ג אוכל בלא קידוש כמבואר בסי' רפ"ט במג"א סק"ד

והכא משום הבדלה לא יאכל כלום ואף ע"ג דחייב לאכול ביו"ט מ"מ הא אפי' בשבת כתב המג"א סס"י רע"ד דאם יש קצת אונס יכול לדחות הסעודה עד למחר ה"נ הא שאין לו על מה להבדיל והוי אונס ויאכל ביום שני סעודות כמ"ש המג"א סי' רצ"א סק"ב:

סק"ט ימתין עד למחר. הייני לדעת המחבר ברסי' קפ"ב אבל המג"א שם פסק דאין צריך להמתין וזהו שכתב המג"א ועמ"ש ר"ס קפ"ב:

סק"י בברכת היין יצא תיבת יצא מיותר ור"ל דאם נתכוונו בברכת המבדיל שלא לצאת אע"פ שבשאר הברכות לא נתכוין מבדילין בבית דברכת המבדיל הוא העיקר דהא ברכת היין הוא ברכת הנהנין ומברך ושותה אע"פ שאינו חייב וה"ה בברכת הריח אכן ברכת האש נ"ל דאינו כברכת המבדיל ואם לא כוונו בברכת אש שלא לצאת יבדיל בביתו בלא ברכת אש וק"ל וגם הא"ר העתיק דברי המג"א ואין כתוב שם תיבת יצא משמע כדברי ולא כמ"ש הפמ"ג:

שם עסי' רצ"ח סי"ד כצ"ל:

ט"ז סק"ז דאין הבדלה תלוי בשמירת שבת פי' ואין זה בכלל מה שנתבאר בר"ס רע"א והואיל ואיתנייהו בשמירה כו':

מג"א סקי"א דאם כבר הבדילו. ס"ל דמשם מוכח דאם הבדילו וכו' כמו התם לענין שופר ע"ש:

סימן רצז

מג"א סק"א הט"ז ביו"ד סי' ק"ח:

ש"ע ס"ב הנתונים למעלה. אבל נתונים למטה מברכים שאני אומר לכבוד חיים הם עושים ירושלמי:

ט"ז סק"ג וכאן פסק ר"ל המחבר:

שם בסי' רצ"ח ע"ש בט"ז סק"ה:

(מ"א) על פת חם. כיון שיש בו ריח ומברך שנתן ריח טוב בפת א"כ כ"ש פלפלין שמבדילין עליהם אף אי נימא שאינם בכלל בשמים יברך הנותן ריח טוב בפירות:

שם ואי משום דנהגו. והוקבע המנהג להבדיל דוקא אבשמים:

שם עסי' רי"ז דיש שמברכין עצי בשמים ויש עשבי בשמים:

שם תקנו לומר ר"ל במוצאי שבת לפי שהכל מברכין ורוב אין בקיאין תקנו לומר מיני בשמים בין על עצים או עשבים כיון דיוצא דיעבד זהו טעם המנהג אבל לא הוקבע מנהגא דוקא אבשמים וא"כ יוכל לברך אפלפלין ריח טוב בפירות:

שם דרך גדילתה כשיש לו עצי בשמים ואז מברך עצי בשמים יטלם כדרך שנבראו א"כ מוכח דאין כאן מנהג כלל לברך במ"ב אלא יברך על כל מין ברכה הראוי לו:
שם אבל א"ל דכוונתו. ולעולם דיש מנהג לברך במ"ב על כל המינים ומהרי"ל לא קאמר אלא כשמברך על עצים במ"ב יקחו דרך גדילתם ואע"ג דבכל מיני בשמים אין קפידא ולמה יקפיד בהא כיון דברכתן שוה י"ל כדי שיכוין שלא לצאת בריח עד אחר הברכה דומה ללולב משא"כ במיני בשמים שאינם עצים אי אפשר בתקנה זו:
שם יכול לברך מ"מ כמ"ש סי' קס"ו ר"ל אף אחר שנהנה מברך על מה שנהנה אח"כ אלא ע"כ טעמו משום שאומר בברכתו לשון עצי לכן יקחנו דרך בריאתו א"כ ליכא מנהג לברך דוקא במ"ב ולכן גם פלפלין יבדיל ויברך ריח טוב בפירות אכן הא"ר חולק על זה ופוסק שלא להבדיל על פלפלין ולא על זנגביל:
שם עסי' תרכ"ד שמבואר שם בב"י שאין נשמה יתירה ביו"כ אע"פ שחל בשבת מפני התענית והיינו לפי שמתענה מבערב:
ט"ז סק"ו שאין היין נותן בהם טעם. ואין דרך כלל שיריחו הבשמים מהיין:
ט"ז סק"ז אלא שלפי הנראה יש לדחותו כצ"ל:
מ"א סק"ג. הוא יבש ואינו מריח. ר"ל שאינו מריח יפה כשאר ריחות כיון שהוא יבש:
ש"ע ס"ה מי שאינו מריח. כלומר שאין לו חוש הריח:
ט"ז סק"ח דלעיל סי' רע"ג ע"ש בט"ז סק"ג:
שם והטור והרא"ש לא מצינו להם כו' בזה שאין יודע כצ"ל ר"ל שלא מבואר בדבריהם היתר כיון שיש לפרש דאינהו מיירי בקטנים:
שם היתר בזה שאינו יודע כצ"ל:
מ"א סק"ה וגם אין מחזירין עליו לכן לא נקרא כ"כ מצוה עד שנא' בו דלא ליהנות ניתנו:

סימן רצח

ט"ז סק"א שנברא האור במ"ש כדאמרינן בפסחים דף נ"ד שלא נברא אש אלא במ"ש נתן הקב"ה דיעה באדה"ר וטחן ב' אבנים זו בזו ויצא מהן אור:
שם ניתקן מעיקרא הוקשה לו דטעמא דהבדלה שייכא נמי במ"ש. לכן תירץ דעיקר התקנה לא בשביל זה היה אבל המג"א ס"ק ב' ישב בדרך יותר מרווח:
מ"א סק"ג הנוסח ממש. כל כמשמעותן א' לא מקרי משנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות ויוצא דיעבד:
סק"ד אמרינן בגמרא פסחים דף ק"ג ר' יעקב בר אבא איקלע לבי רבא קם שמעי' דרבא כו':

שם ולכן השיב שמעי' כו' הקשה הא"ר א"כ מאי קאמר אי לא שמיע לו כו" א"ל אבוקה להבדלה כו' ונשאר בקושיא ונראה פשוט דתירוץ המג"א הוא ע"ד תירוץ הר"י מקורב"ל דכשהשיב לו שמעי' אדעתי' דנפשיה עביד לא הבין וסבר דאין מצוה באבוקה כל עיקר ולכן הקש' אי לא שמיע אז הבין רבא כו' ולא שינה המג"א מדברי הר"י אלא כדי שלא יהי' מוכח מכאן דכשמונח נר א"צ להדליק אבוקה:

שם הרבה מאורות ס"ל להמג"א דהא דמצוה מן המובחר באבוקה הוא מחמת שמברכין מאורי לשון רבים משום דטובא נהורי איכא בנורא שהשלהבת אדומה לבנה ירקרקת ואלו המראות ניכרין ונראין יותר באבוקה ממה שניכרין בנר ומש"ה בשתי נרות צריך שיגיעו המאורות זו בזו לענין הבדלה:

ט"ז סק"ב ונר שיש לו ב' פיות צריך להגיה פתילות והוא ענין בפ"ע דרך פי' על רמ"א ס"ב דאינו שייך אלא בנר של שמן דאם מונחים ב' הפתילות סמוכים אורותיהן מגיעין זה לזה הוי אבוקה משא"כ נר שלנו אף אם מונח שם כמה פתילות הוי כמו פתילה עבה ואמנם אם מפריד ביניהם שעוה או חלב הוי נמי אבוקה:

מ"א סק"ה ולא לפשוט האצבעות ולראות פני האצבעות רק אחור כצ"ל:

סק"ח נר מנר עיין חמד משה מה שהשיג ע"ז ודבריו דחויים מתוך מה שאכתוב באות י"ט ואין כאן המקום להאריך:

ט"ז סק"ה. דאפי' שלא במסיב'. והש"ס הכי קאמר שסתם מסבת כו' מש"ה אף ע"פ שעכשיו אין הבשמים במסיב' שלהם אסור לברך שהבשמים שלהם סתמן נמוכרן למסבת ע"א ב"י בשם הר"י:

שם דהיינו בישראל. מ"ש הט"ז בס"ק זה כמה פעמים בישראל שהדליק מנכרי עיין מה שאכתוב באות טו:

שם אלא דקמ"ל אפי' לא הודלק בשבת אלא שהדולק במ"ש כצ"ל:

שם ובאמת ה"ה אם שבת יש עדיין איסור משום סתם כו' כצ"ל:

סק"ו והא אחרינא הוא מתוך ששלהבת דולקת והולכת קמא קמא פרח ליה רש"י ז"ל:

מ"א סק"י הדליק נר לחולה. דגזרו חכמים על כל נר כותי שביד כותי משום נכרי ראשין ועמוד ראשון הובא אח"כ ודוקא שעשה במוצאי שבת אבל הדליק לחולה בשבת שרי כמ"ש המג"א סק"ז דמילתא דלא שכיחא הוא ול"ג ואין ספר מ"ע בידי:

שם אפי' בישראל מנכרי אסור במסבה. תימא שהמ"מ והב"י לא כתבו אלא בנכרי שהדליק מישראל דלהרמב"ם צריך שלא יהיה הנכרי עכשיו במסיבה דאל"כ אסור עתה

מפני שהוא לע"א אבל בישראל מנכרי שרי אפי' מנר ע"א עצמו וכמ"ש במג"א סק"ח ואולי נוסחא מוטעת נזדמנ' לרבינו הט"ז במ"מ ובב"י:

שם גם בשלא שבת ישנו להאיסור. ר"ל גם שלהבת לא נתבטל כלל האיסור כדמשמע ל' הש"ס דאיסורא נמי איתא משמע שאין בהיתר לבטלו דאפ"ה שרי משום דהברכה קאי על התו' לבדו וא"כ ה"ה בע"א:

שם דאם הוציא שלהבת בקיסם. דבמוציא שלהבת לבדו פטור וכגון שהיתה דולקת ברה"י סמוך לרה"ר ונופח בידו ונתן שלהבת והפריחה לרה"ר. אבל אם הוציאו בקיסם כיון שיש לדבק בו חשובה היא וחייב על הוצאתה אף ע"פ שאין בקיסם שיעור לחייב על הוצאתה:

שם ה"נ בנר מנר הוי כמו קיסם. ונימא דכיון שיש לו דבר להדבק בו הוי שלהבת כממש גם לענין שנתפס בו איסור ע"ז כמו דחשיב' לענין הוצאה:

שם פירש"י כגון שהדליק נר משלהבת חבירו דין זה הוא לקמן בסי' שצ"ז וס"ל להט"ז דאפילו הדליק מנר של חבירו או משלהבת שבגחלת נמי אין מעכב לענין תחומין דכ"מ בטור שם הרי לענין הוצאה אמרינן דהשלהבת חשובה ע"י הקיסם אבל לענין שאר איסורין כיון דנר השני שהודלק בראשון אין בו שום איסור כגון תחומין או ע"ז ממילא א"א שיהי' בתפס האיסור בשלהבת לבדו דאין בו ממש משא"כ בהוצאה כל שהשלהבת מחובר בקיסם חשובים שניהם וחייב על הוצאתם וק"ל כן נלע"ד ביאור דברי הט"ז ועיין ט"ז י"ד רסי' קמ"ב וסי' רכ"א ס"ק מ"א:

שם כיש עמה גחלת או קיסם כו' כצ"ל:

שם ותו דאם לא כן. ר"ל אי לא נימא דתמיד יש רוב א"כ הכא לענין נר שלא שבת ה"ל להתנות דלא שרי אא"כ יש רוב כמו שהתנה בריח אלא ודאי דתמיד יש רוב:

שם דבאמת יש בו רוב היתר כצ"ל:

ס"ק יא נרשם בטעות בפנים על ובמוצאי י"כ אין מברכין וצריך לציין על בבא דאבל נכרי כו' אין מברכין:

ס"ק יג ועסי' רי"ז ס"ז דשם קשה ג"כ קושיא זו:

ש"ע ס"ח אבל במוצאי יו"כ טעם כל החילוקים בסי' זה בין מוצאי שבת ליו"כ מבואר בסי' תרכ"ד: ש"ע סי"א שלא תהא לבנה. שאם יש לבנה א"צ השמש לאורה ולא נעשה אלא לכבוד שכינה:

מ"א ס"ק יז. ועסי' ס"ט. דמברך יוצר המאורות מפני שנהנה על ידי אחרים אבל בהבדלה לאו בהנאה גרידא תליא מלתא דהא אין מברכין עד שיאותו לאורו עיין בב"י:

ש"ע סט"ו נר בתוך חיקו. זהו לשון הגמרא ברכות דף נ"ג נר טמונה בתוך חיקו והיינו שאינו רואה השלהבת ולא משתמש לאורה וכן פנס כך הוא כמ"ש המג"א ס"ק כ' והדר קאמר לא זו אף זו רואהו אינו משתמש או להיפוך והירושלמי שהוא כלשו' המחבר מוסיף אספקלריא דהיינו של זכוכית ומשמע דלאיסורא מוסיף משום דאע"ג דמשתמש מ"מ אינו רואה. ומה שמסיים משתמש ואינו רואה היינו לפרש אספקלריא והקשה הרב ב"י אהרשב"א דפסק דזכוכית מיקרי רואה ומשתמש כיון דרואה דרך הזכוכית וסותר להירושלמי וע"ז תירץ המג"א סק"ב דסיומא דמשתמש ואינו רואה לאו לפרש אספקלריא בא אלא מילי מילי קתני וה"ק אם הנר בתוך אספקלריא אלא שרואה ואינו משתמש שעומד מרחוק או משתמש ואינו רואה כגון מן הצד אסור והא דקמ"ל זאת באספקלריא ולא בנר גופא הוא כדי לדייק הא עומד מקרוב לאספקלריא שרי דהוי רואה ומשתמש וכהרשב"א זהו כוונת המג"א:

סימן רצט

ט"ז רסק"א. בפ' ע"פ שבת קבעה כו' פי' מיד שחשיכה קבעה שבת נפשה לחייבו בקידוש וצריך להפסיק סעודתו:

שם כדי לפרוס מפה. טעם פריסת מפה בסי' רע"א במג"א:

מ"א סק"א עסי' רס"א ר"ל דשם מבואר מה נקרא ספק חשיכה ויותר נראה שהוא ט"ס וצ"ל עסי' רע"א ורומז לדבריו שבס"ק יו"ד ע"ש שכתב דברס"י רצ"ט משמע דאפי' בספק חשיכה צריך להפסיק וכוונתו שם כמ"ש המג"א כאן בסק"ג דמדכתב וי"א דה"מ וכו' משמע דבהא כ"ע מודו ולא פליגי אלא בודאי חשיכה אי מפסיק וע"ז כתב המג"א וכ"מ בגמרא דהבדלה קובעה כו' ר"ל לענין שאסור להתחיל וחולק המג"א על הט"ז בסק"א:

שם וכמ"ש סי' רע"א ס"ד כוונתו לדבריו שם בסק"ה דאם קיבל שבת מבע"י אסור ה"ה בהא שהתפלל ערבית:

שם עסי' רצ"ג דשם מבואר באיזה אופן מתפלל ערבית מבע"י:

סק"ב עסי' רע"א ס"ד ר"ל כי היכא שהביא בס"ק הקודם ראי' משם לענין דאסור להתחיל ה"נ מסברא י"ל דצריך אפי' להפסיק באמצע הסעוד' ע"י שהתפלל:

שם וכ' הבחיי הוא ענין בפ"ע לו' דאע"ג שכ' הש"ע א"צ להפסיק איסורא נמי איכא:

שם ומשמע בתוס'. הוא ענין בפ"ע לומר דדוקא בהתחיל לאכול מבע"י כלשון הש"ע:

שם וכ"מ סי' רע"א ס"ה בהגה. שהרי לא התיר שם שיאכל רק פרוסת המוציא ע"ש במג"א ס"ק י"ב:

שם הבדלה דאורייתא דבסי' רנ"ה מבואר בהתחיל באיסור לק"ש דערבית פוסק דהוא דאורייתא משא"כ בתפלה יש חילוק בין התחיל לאכול ובין נטל ידיו:

שם דהיינו ספק חשיכה ר"ל אע"ג דבסי' רל"ב מבואר לענין מנחה דאסור חצי שעה קודם בהבדלה אינו כך. והטעם דלא חיישינן דילמא אתי לאמשוכי וישכח מלהבדיל כמו דחיישינן בסי' רל"ב י"ל הואיל וזמן הבדלה ארוך כמבואר בסעיף י' לא חיישינן להא דהא חזינן הט"ז בסי' רל"ה סק"ג פסק לענין ק"ש של ערבית דאין איסור חצי שעה קודם הואיל וזמנה ארוך ואף דהמג"א שם שתק להמחבר דאסר חצי שעה קודם י"ל דשם אין זמנה רק בלילה משא"כ בהבדלה דזמנה עכ"פ כל יום א' וכה"ג מחלק המג"א בסי' תפ"ט סקי"א בין יש לו זמן כל הלילה ובין אם יש לו זמן גם כל יום שאחרי'. ועדיין ק"ק דשם כתב על סברא זו שצ"ע ועיין במג"א סי' תל"ב:

סק"ג וכ"מ בגמרא. ביאור דבריו כתבתי באות ג':

ט"ז סק"ג קשה. דע כי סעיף זה הוא מהרמב"ם ותחלה כתב שנים שהיו שותים ואמרו בואו ונקדש כו' הועתק בסי' רע"א ס"ה ואח"כ סיים אבל אם אמרו בואו ונבדיל כו' שהעתיק בסעיף זה ומשמע ליה להט"ז דכיון דבקידוש כתב דנאסר עליהם לשתות עד שיקדשו ובהבדלה לא כ' כך ש"מ דבהבדלה מותר להם לשתות לכן הקשה קושיא זו:

שם דזה מיירי בספק חשיכה וכדיעה ראשונה בסעיף א' דכתב הט"ז סק"א דלאותה דיעה מותר בספק חשיכה להתחיל:

שם שאפי' אמר בואו ר"ל דקמ"ל הרמב"ם דיש חילוק בזה בין קידוש להבדלה דבקידוש בספק חשיכה בלי אמירה מותר לשתות וע"י האמירה אסור לשתות דאפי' אם רוצה לשתות באיסור צריך לברך כמו שביאר הט"ז בסי' רע"א סק"ה בדעת הרמב"ם משא"כ בהבדלה אפי' אמר בואו ונבדיל מותר לשתות וגם א"צ לברך דהבדלה קיל מקידוש כמו שביאר הט"ז שם טעמא דהרמב"ם בזה ע"פ הש"ס ע"ש:

שם דאלו לודאי חשיכה אסור לשתות כו' כצ"ל. וזה לא קאי אקידוש כמובן אלא אדלעיל קאי שכתב דמיירי בספק חשיכה וס"ל להרמב"ם דלא הוי הפסק וסילוק ע"ז כתב דאלו לידאי חשיכה כו' וק"ל:

שם הוא הראב"ד דברי הראב"ד הובאו בט"ז סי' רע"א סק"ה ומפרש ליה הט"ז כאן דבואו ונבדיל נמי אוסר עליו לשתות ואם רוצה לשתות באיסור צריך לברך כמו קידוש להרמב"ם כך משמע להמעיין בדברי הט"ז כאן:

שם באכלו תחלה ומ"ש שהיו שותים משום דקמ"ל בבואו ונקדש אע"פ שכבר שתו וברכו בפה"ג צריך לחזור ולברך וק"ל:

שם גם בודאי חשיכה מיירי כאן. ק"ק הא הרמב"ם ע"כ מיירי בספק חשיכה לענין בואו ונקדש כמ"ש הט"ז סי' רע"א סק"ה בשם הכ"מ וי"ל דכוונת הט"ז דלענין בואו ונבדיל מיירי אפי' בודאי חשיכה וזה שכתב הט"ז מיירי כאן דייקא הנה כל זה הוא דרך הט"ז בביאור סעיף זה אבל המג"א חולק וכמו שאבאר:

מ"א סק"ד פי' בלא אכילה לא רצה לפרש כהט"ז דמיירי באכלו כי הב"י לא פי' כך וכמו שביאר בס"ק שאח"ז:

סק"ה אע"פ שאינם רשאים. הוקשה לו קושית הט"ז סק"ג כיון דמיירי בלא אכילה לכן פי' דמ"ש רמב"ם אע"פ שאינם רשאים גבי בואו ונקדש קאי גם לענין בואו ונבדיל:

שם כמ"ש סס"א. כוונתו למ"ש בסק"ג דאפי' בספק חשיכה אסור להתחיל ושלל בזה תירוץ הראשון שבט"ז סק"ג:

שם דקידוש חמור מהבדלה. דאע"ג דבין בקידוש בין בהבדלה אינם רשאים לשתות. מ"מ לענין לחזור ולברך מיקרי בקידוש היסח הדעת ולא בהבדלה וע"ש בב"י טעם החילוק:

שם כשיושבים ואוכלים. ומש"ה לא כתב הרמב"ם בהבדלה אע"פ שאינם רשאים משום דבאמת רשאים וקמ"ל דאפי' לברך אינו צריך ודיעה ב' פליג לענין ברכה אבל ושותים גרידא כיון שצריכים להפסיק מודה גם רמב"ם דהוי היסח הדעת וצריך לברך אם שותה באיסור כמו בסי' רפ"א ס"ה לענין קידוש:

שם לכ"ע בעי ברוכי כנ"ל:

שם אבל אין לומר דהיש מי שחולק כו' זה קאי לדברי הכ"מ דהיכא דצריך להפסיק כ"ע מודו דחוזר ומברך. א"כ י"ל דהיש מי שחולק הוא דיעה ב' של סעיף א' דבודאי חשיכה צריך להפסיק מש"ה צריך לברך אהא כתב דז"א דא"כ למה כתב ויש מי שחולק משמע דיעה יחידית ולא כתב ויש חולקין כמו בסעיף א' ותו דהא כל סעיף זה מיירי גם בספק חשיכה להמג"א בסק"א וס"ק ג' וא"כ ה"ל לבאר כאן דמיירי דוקא בודאי חשכה:

מ"א סק"ו מפסיקין בודאי חשיכה הלא לשתי' כו' כצ"ל. טעמא יהיב מהרי"ק למילתי' הובא בט"ז סק"ד:

שם ולכן יש ליזהר דאלו להב"ח א"כ ליזהר דהא באמצע סעודה ליכא פלוגתא משא"כ להמג"א:

ט"ז סק"ד. וליכא למימר דכיון דאבדיל הובא במג"א סק"ט ולדוגמא בעלמא כתבה הט"ז לומ' דכל מה שאדם עושה מעצמו בלי הכרח קיל טפי מכשאדם עשהו בהכרח וכמו שכ' בסי' רע"א אות יו"ד ע"ש:

מ"א סק"י וע"ש דלר"י מותר. ר' יוסי ס"ל דגם בקידוש באוכל מבע"י א"צ להפסיק אלא גומר סעודתו ומקדש וכתב ה' ר' ישעיה מטראנ"י דלדידי' מברך בהמ"ז ושותה מכוס של בהמ"ז. משא"כ לדידן דלא קיי"ל כר' יוסי לא יברך בהמ"ז דהא לא יוכל לשתות מהכוס של ברכת המזון עכ"ד ממילא דהבדלה דלכ"ע א"צ להפסיק הסעודה לכן כל מה ששייך להסעודה מותר קודם הבדלה לכן שותה כוס בהמ"ז דהא הוא שייך לסעודה:

שם ונ"ל דמי שאינו נזהר. דלדידיה אין כוס זה שייך לסעודה:

(הגה ס"ו) וג' לילות. משא"כ כשמתענ' ב' ימים מבדיל במוצאי יום ב' כמ"ש מג"א סק"ט בשם של"ה:

שם ולקבל אח"כ. אין הכוונה שיקבל תענית ממש דהא מיירי שנדר להתענות כל יום ראשון ג' ימים כמ"ש במג"א ואז א"צ קבלת תענית אלא ר"ל שיקבל אח"כ בדעתיה שיתחיל התענית מעתה: מ"א סק"ה. ליתן לאחרים ר"ל שיבדיל בעצמו ואחרים ישתו:

סק"ט וכן הוא בהדיא בגמרא. דברי המג"א אין מסודרים ובלי ספק שיש ט"ס תיבת וכן הוא בגמ' עד תיבת ממש הוא בדרך הג"ה וצ"ל מסובב בב' חצאי לבנה ואח"כ צ"ל עמ"ש סי' תקנ"ו (ר"ל דשם ביאר דין זה דט"ב עד אלא בלילה ואח"כ צ"ו ומיירי שנדר כו עד וכדומה ובזה דבריו מסודרים:

שם ומיירי שנדר כתב כן דבסי' תקנ"ג סק"א ס"ל להמג"א דאם קיבל התענית במנחה אסור לאכול מיד לכן כתב דמיירי שנדר כו' ולא קיבל במנחה ולכן הולכין אחר לשון בני אדם:

שם דתפלה פשיטא. שרשאי להתפלל מבע"י ובהבדלה בעי"א הוא והוא בברכות דף כ"ז:

שם דא"א ב' קדושות על כוס אחד היינו הך דסי' רע"א ס"ו:

שם אין אומרים שניהם על כוס א'. ולא פריך אלא לר' יוסי דס"ל שגומר סעודתו אף שחשיכה א"כ קאי בהמ"ז על מה שאכל בשבת:

שם שעושין בסעודת נשואין שאין מברכין בהמ"ז וברכת חתנים על כוס א' משום מצות חבילות והוא באה"ע סי' ס"ב ע"ש והוא מהתוספות בפסחים שם:

שם מקדש על הפת דאין מקדש על שכר כמ"ש בסי' ער"ב ס"ט וכיון דמקדש על פת צריך לאכול שלא יהיה הבדלה הפסק כיון שאין מבדילין על פת כמ"ש בסי' רע"א ס"ה בהגה:

שם כמ"ש סי' רצ"ו ס"ג. אע"ג דהתם דוקא באין לו אפי' שכר מיירי מ"מ הכא ג"כ הוי כאין לו אפי' שכר כיון דצריך לקדש וקידוש אינו על שכר אלא דוקא על פת וק"ל:

שם כמ"ש ס"ג. היינו מ"ש המ"א סק"ו דכשמבדיל אשכר באמצע הסעודה יש פלוגתא עליו ע"ש:

שם דאם טעה אינו מבדיל היינו בסעיף ו':
ט"ז סק"ו לדברי הש"ע דהיינו לדיעה ב' שהוא דעת כו' כצ"ל:
שם ויין קידוש כל מה שכ' הט"ז נתבאר בסי' קע"ד ס"ד ומ"ש בש"ע שם אם קבע כ' שם ט"ז סק"ט דלאו דוקא אלא ה"ה אקראי וע"ש:
מג"א ס"ק ט"ז והנשים לא קבלוהו עלייהו במוצאי שבת כצ"ל:

סימן ש

מג"א סק"א לבשל בשר בשבת דף קי"ט ר' אבוהו הוי עבדין ליה במוצאי שבת עגלא תלתא:
שם או דבר אחר דלא עדיף מסעודה ג' בססי' רצ"א ס"ה בחמשה מיני דגן:

סימן שא

ט"ז סק"א לראות אחר כך דבר כו' כמו שפי' הב"ח הובא במג"א סק"ד דמותר לרוץ לראות דבר שיתענג אח"כ אף שהריצה עצמה אינה לו לתענוג ופי' כך לפי שסמכו לדין זה אצל ריצה:
מ"א סק"א ואף בחול. ומ"ש רמ"א דאסור לפסוע בשבת היינו דבחול הוא רק סכנה למאור עיני' ובשבת איסור' נמי איכא:
סק"ה (ב"י בשם תוספתא). הובא בט"ז סק"א ופי' הט"ז טעם כיון דהתענוג אינו עד אח"כ אבל בטיול שרי אע"ג שהתענוג בא אח"כ שהרי הטיול גופא אין בו איסור והמג"א לשטתיה שהבי' בסק"ד דברי הב"ח דמותר לרוץ לתענוג שימשוך אח"כ מש"ה הקשה ותי' שעושה לרפואה כבסי' שכ"ח לכן הטיול מותר שאינו ניכר שעושה לרפואה משא"כ לרוץ דמוכחא מלתא דעביד לרפואה אסור ודומה לזה במג"א שם ס"ק ל' ז:
סק"ו היינו במקום דמותר. היינו לדבר מצוה שלא גזרו בה משום סחיטה לכן עדיף לעבור בה משיקפנ' משא"כ הכא לדבר הרשות גרע לעבור בה:
ט"ז רסק"ב או פני מי שגדול נראה דאם הולך אצל תלמידו כצ"ל:
סק"ג דדוקא בהעברה מותר דשמירת ממונו לא הוי דברי הרשות לגמרי כצ"ל אבל מצוה נמי לא מיקרי לענין שיתירו גם החזרה:
מ"א סק"ט (ועסי' של"ד סכ"ו בהגה) כוונתו לתרץ מה דק' למאי נ"מ כ' הש"ע אם חייב או לא הא אין נ"מ עכשיו. לכן תירץ דנ"מ למ"ש בהגה שם דמי שחייב חטאת יתן י"ח פשוטים לצדקה ע"ש:
ס"ק יב לאו זמן תפילין ואסור להניחם ובש"ס לא הוצרך לטעם זה אלא למ"ד שבת לאו זמן תפילין:

שם סי' ש"ח סס"ד במג"א שם ס"ק י"א דאע"ג דשבת לאו זמן תפילין מ"מ אין אסור להניחם:

ט"ז רסק"ה במחט שאינה נקובה ולא בטבעת שאין עליה חותם ואם יצאת אינה חייבת חטאת כצ"ל. דתכשיטין הם באשה ומדרבנן הוא דאסור דלמא שלפה ומחויא:

שם ואם יצאת חייבת דאלו אינם תכשיטים באשה:

שם ומנחת בידה פי' באצבעה מש"ה מיקרי דרך הוצאה בכך לעולם:

שם האיך יתחייב האיש במחט וכו' ר"ל דבמחט נשאר קושית הש"ס:

שם הוי משוי לאיש דאין דרך האיש כלל להשתמש בהם ואם חייב בזה חייב גם בזה אע"כ דפטור משום שאין דרך הוצאה בכך:

שם וכיון שאין דרכו בכך אין עליו חיוב וכו' ככל דבר שבעולם דהא משוי הוא אצלו ובאשה חייבת וכו' כצ"ל:

שם ככל דבר שבעולם אפילו בדבר שאין דרכו להוציא כלל ואפי' תכשיט:

שם כי כן דרכה תמיד וכו' וכיון שדרכה בכך באינה נקובה מש"ה בנקובה הוי עכ"פ דרך הוצאה וחייבת:

שם שאין דרכו להוציא מחט. ומשמע מלשון זה דפטור אפי' הוציא בידו:

שם אלא ודאי כמ"ש דפטור כל זמן שלא הוציא בידו כצ"ל:

ש"ע ס"ט דאינו תכשיט דבאיש לא גזרינן דילמא שלף ומחוי לפי שאין דרכו בכך אבל דבר שהוא תכשיט לאיש ולאשה לא פלוג רבנן ואסרוהו גם באיש:

שם בט"ז שהגאונים כתבו כרש"י אכא וכו' כצ"ל והגאונים והרמב"ן ורשב"א פירשו כרש"י ז"ל דעולא אטבעת לבד קאי ולא אמחט אלא שנחלקו אהרא"ש במחט דס"ל להרא"ש דרש"י פוטר באיש בין נקובה בין באין נקובה והם ס"ל דלרש"י איש ואשה שוין במחט:

מ"א ס"ק יז ואם יש בו סכין כדין בתי עינים בהגה שאם הברי"ל תוך התיק אסור ואם התיק לבדו מותר ונ"ל דאף שהתיק והנדן מכוסים מכל צדדים לא נודע אם הכלי בתוכן שרי דהא התיק הוא עשוי לנוי ותכשיט וגם להשתמש דמותר להיש מתירין שבמחבר וע"ז כתב רמ"א ומ"מ וכו' מש"ה לא אסר אלא א"כ הברי"ל בתוכו וק"ל:

הגה סי"א אסור לצאת בתיק היינו תיק של כסף וקבוע בשלשלת כסף ולתלות עליו לתכשיט וכ"ה בב"י דאלו שיוצאים בידו בלאו הכי אסור וכמו שכתבתי באות ט"ז:

ט"ז סק"ו וי"א ס"ל דהיינו. הם פירשו הירושלמי לענין עשוי לאיש ואשה וכמו שכתבתי באות כ"א אבל לתכשיט ולהשתמש לא חיישי' שהרואה אומר כו' ומש"ה במפתח שרי בין באיש בין באשה לפי שהוא קבוע ואין בקל למשלפה כך מבואר בב"י מהפוסקים.

ותימא מה שסיים הט"ז ובאיש לא גזרו כו' הא המפתח הוא תכשיט גם לנשים והוי ליה לאסור גם באיש אי לאו דקבוע וא"כ גם באשה שרי ואולי דהך סיומא הט"ז לא אמפתח קאי אלא קמ"ל עוד דין דבדבר העשוי לאיש לבד לתכשיט להשתמש מותר אפילו באינו קבוע:

סק"ז מצד שהם תכשיט. ר"ל אפילו אי נימא שאינו בטל לגבי האזור מ"מ תכשיט הוא המפתח עצמו אם הוא של כסף ולשלפה לא חיישינן שיסיר כל איזורו מעליה וכדרך שביארתי באות הקודם:

שם שנית מצד שהוא בטל. ר"ל אף אם המפתח עצמו תכשיט מ"מ י"ל שבטל:

שם דיש היתר בשל כסף. אבל ברזל ונחושת לא מיקרי תכשיט ואסור:

שם שיש בה זינק"ל ביאורו שבאריגת החגורה נעשה כמו טבעת לנוי ושם הוקבע המפתח והזינק"ל נעשה בשביל זה והמפתח אפי' אם הוא של ברזל מ"מ המפתח והזינק"ל הם לנוי ותכשיט להחגור ובטל אל החגור אע"פ שאין המפתח תכשיט דגברא כיון שהוא של ברזל מ"מ מותר מצד ביטול:

שם מצד תכשיט דהיינו כו'. ר"ל מפתח של ברזל שכתב ב"י בשם הרא"ש שתולין הנשים בצווארם בשלשלת של כסף או בחוטי צבעונין ועי"ז הוא כעין תכשיט בזה יש אוסרים דאע"ג שהשלשלת הוא תכשיט מ"מ המפתח אינו תכשיט וכיון שאינו גוף א' עם השלשלת אינו בטל להשלשלת והיש מתירין ס"ל דאף שאינו גוף א' מ"מ בטל והוי גם המפתח תורת תכשיט.

שם ומ"ש רמ"א כאן דבברזל זהו לשון קושיא ארמ"א שאוסר דיעה א' אפי' בחיבור גמור שהוא גוף א' דהיינו זינק"ל וקשה מי הוא האוסר שהרי הר"מ שהתיר בכסף דוקא לא מיירי בזינק"ל וע"ז תי' הט"ז שהוא הרשב"א:

שם אבל בקבוע באמצע האיזור זה אינו מותר אלא אם הוא של כסף מותר בתורת תכשיט ובעי' ג"כ שהוא קבוע ובהא מיירי הר"מ וכמו שכתבתי באות כ"ה אבל אין זה נוי להחגור שביטל אצלו אלא א"כ נעשה בסוף החגור ובזינק"ל:

שם או בחוטי צבעונים. ובאופן דליכא למיחש דלמא שלפה כמו שכתבתי באות כ"ד:

מ"א סקי"ט שאין דרך הוצאתו. הוקשה לו מסעיף ח' דבנקוב' חייב:

ש"ע סי"ג שלא יטנף דקי"ל כל אצולי טינוף משוי הוא ולא שרי אלא אם הוא דרך מלבוש כבסעיף שאח"ז:

מ"א סק"כ וקושרתו ברצועות. בכה"ג לא מיקרי מלבוש:

ש"ע סי"ג ולא תצטער מותר. כיון שכוונתה בשביל צער אפילו ניצלת עי"ז מטינוף שרי וכ"כ המג"א ס"ק כ"ג:

ט"ז סק"ט להכריז על עצמו וגרע הא מההוא דפעמים נותנת אשה לבעלה כו' במג"א ס"ק ט"ז:

ס"ק כ"א לא מתקיים. אבל גם בלא קשרתו שרי כמבואר בסימן ש"ג:

מ"א ס"ק כ"ג וכ"מ סי"ג. כמו שכתבתי באות ל"ו:

ש"ע סט"ו דאינו צורך הילוכו אסור כיון דאינו צורך הילוכו לאו מנעל דידי' הוא:

סט"ז על רגליו קצת וזה הוי כמו מנעל דידיה כיון שנשען על רגליו קצת ולא אסור אלא איידי דתלוי כו' כ"ה ברש"י:

שם אבל בכסא וספסלים הקטנים שבידם מותר כצ"ל כיון דצורך הילוכו שרי כמו מקל בסעיף י"ז:

שם יוצא בהם דתכשיט דידיה הוא שהוא צורך הילוכו:

שם במנעל של עץ. דין זה הוא בב"י בסוף הסי' לאפוקי מר"י בן נורי בשבת דף ס"ו דמנעל של עץ לאו מנעל הוא ולדידיה אסור לצאת בו בשבת. אלא מיקרי מנעל. וכיון דליכא נמי למיחש ביה שיפול שרי. ומקור זה הדין לכאן דהא הני כלים דקיטע מיירי בשל עץ ואפ"ה שרינן היכא שהוא צורך הילוכו אם ליכא חשש שיפול משום דמנעל דידיה הוא וזה דלא כריב"ן. וכ"ה בש"ס שם:

שם וכן בפאנטני"ש. בלשונינו פאנטאפיל אע"ג דמשתלפי במהרה וממילא (וכן הוא לשון ד"מ סוף סי' זה) ולא דמי לקטן במנעל גדול שבסעיף זיי"ן כיון דמחופה עור מהודק קצת:

ט"ז סק"י בבגד שמסתפגים שיכולים להביאו ע"י מלבוש עיין מדין זה בט"ז ס"ק כ"ג:

ש"ע סי"ז בלא מקל מותר. דכיון דאינו יכול לילך כלל בלא מקל הוי ליה כמנעל דידיה הרא"ש ביצה דף כ"ה:

ט"ז ס"ק י"ב לענין לכתף. דין זה בסי' תקכ"ב במג"א ע"ש:

מ"א ס"ק כ"ז דליהוי כתכשיט קשה הא כת' בעצמו בס"ק י"ד דבידו מחייב אפי' אשה באינה נקובה אע"ג דתכשיט דידה הוא. וא"כ מה הוצרך המג"א כאן לחפש איסורא דרבנן הא חיובא נמי איכא ולק"מ דתכשיט העשוי להתקשט אינו תכשיט כלל כשנושאו בידו משא"כ המקל שכך הוא דרך תכשיטו לישאנו בידו:

שם וכן משמע בתוספ' דף ס"ב שם אמר הש"ס דקמיע מומחה ראוי לאסור משום זימנין דמצטרך לבית הכסא ואתי לאתויי ד"א ברה"ר הובא במג"א ס"ק מ' ובתר הכי בעי למימר דכיון דמסיק אפי' נקט ליה בידים שפיר דמי (פירוש רש"י דתכשיטו הוא) ופריך והתניא

ובלבד שלא יאחזנו בידו) (פירש"י דלא הוי תכשיט שלו אלא דרך מלבוש) ויעבירנו ד"א ברה"ר ומסיק דבמחופה עור מיירי דמותר לילך בו לבית הכסא ע"כ והקשו התו' מאי פריך והתניא כו' דילמא ההוא רק משום מ"ע אסור ולא מדאורייתא מש"ה ליכא למיגזר כיון דאפי' יעבירנו ליכא איסור' דאורייתא ע"ש שתירוצו דמוכח מהברייתא דאסור מן התורה. וקשה מה מביא המג"א ראיה מהתוספת דאסור מדרבנן הא למסקנא אסור מן התורה כתירוצם ואמנם לפי מה שכתבתי באות הקודם א"ש דבאמת בכל תכשיט איכא חיובא כשמוציאו בידו והמג"א כאן מיירי היכא שדרך תכשיטו להוציאו בידו. ממילא בש"ס מעיקרא אמר כיון דמסיק כו' פירש"י דתכשיטו הוא. ר"ל דרך תכשיטו הוא גם כשנשאו בידו. ואהא פריך מהברייתא ומוכיח דאין תכשיטו אא"כ דרך מלבוש כפירש"י הנ"ל. ומש"ה חייב מדאורייתא ואהא הקשו התוספ' דילמא לעולם דרך תכשיטו אף כשנושאו בידו ולא אסר אלא מדרבנן וממילא מוכח מקושית התוספ' דאפי' בכה"ג אשור עכ"פ מדרבנן ותירצו דמוכח מהברייתא דאסור מן התורה היינו כפירש"י דאין דרך תכשיט אלא כשלובשו ממילא דברי המג"א נכונים ובחנם האריך בחמד משה בזה ע"ש:

שם ומפתח בידו. מפתח של זהב בידו וגערו בו חביריו ופי' הב"י שלא היה תלוי בצוארו אלא בידו היה וגערו בו משום חשש דילמא שליף ומחוי:

שם דאסור לישא תכשיט בידו. קשיא לי היכא מוכח הא האי מפתח אין דרך תכשיט כשנושאו בידו וכ"ת דס"ל למ"א מסברא דדרך תכשיטו הוא גם כשנושאו בידו ז"א דהא גערו בו משום דלמא שליף ש"מ דאית ביה חיוב דאורייתא דאל"כ לא גזרינן וכדברי התוספות באות כ' א"כ ע"כ אין תכשיטו כשהוא בידו דאל"כ הא מודה המג"א דאינו אסור אלא מדרבנן ודו"ק וצ"ע:

שם ועוד דהא עשוי לתכשיט. ר"ל המקל עשוי לכך ויש אוסרין בסעיף י"א:

שם מתורץ קושית הרב"י הקשה דדין רבים צריכים לו הוא בגמ' לענין יו"ט דאין בו איסור הוצאה ואינו אסור אלא משום זילותא די"ט וברבים צריכים התיר כמבואר בסי' תקס"ב אבל בשבת דיש איסור הוצאה אסור בכל גווני:

ש"ע סכ"א בתיבה וקופה. דהני לאו דרך מלבוש הוא אלא משוי הוא:

מ"א סק"ל ועיין סעיף מ"ב כצ"ל:

הגה סכ"ג ולא מהני כו'. ר"ל זגין הארוגים בכסות ודומיהן:

מ"א ס"ק ל"ב דלמא מחייכי עלה. דמתני' ר"ש הוא דאמר כל ישראל בני מלכים הם ולא מחייכי עלי' ואנן לא קי"ל כר"ש מש"ה אין מותר אלא בארוג:

שם מיירי בקטן דהא לר"ש מותר אף באין ארוג דלא מחייכי ואי בגדול אכתי יש לחוש דלמא מיפסק ואתו לאתויי וכיון דמיירי בקטן מה חילוק יש בין אם כל ישראל בני מלכים לענין תכשיטין או לא ותירץ דאי לאו בני מלכים הם מחייכי עלה תמיד ויש חשש שאביו אתי לאתויי אבל אי בני מלכים הם לא מחייכי עלייהו מש"ה אפילו אי מיפסק כו'. ובחמד משה האריך בחנם:

ט"ז ס"ק י"ד לא הוי מלבוש וחיבור לכסות לא מהני אלא בדרכו בכל הבגדים לנוי כמ"ש המג"א ס"ק נ"ג:

שם שאסור להתירו. ר"ל אפי' בקשר של קיימא לא מהני כי אין החגורה חשוב טפי מהפיצול"ט:

שם כמש"ל סימן זה. הוא בסעיף כ"ו:

שם שאינו של קיום ר"ל דמהני אפילו קשר שאינו של קיום לענין דנעשה כחגורה ארוכה ומותר לעשותה בשבת בעניבה וכדומה:

מ"א ס"ק ל"ו פי' בכל אדם שיש לו אותה החולי:

ט"ז ס"ק ט"ו לשור נגח. דאם נגח שור חמור וגמל נעשה מועד לכל המינים שבעולם:

שם רק במה שנתברר ולא דמי למועד משום דשמא אין גברא זה בקי בשאר לחשין וכן שמא איש אחר אין בקי בלחש זה לענין המחאות הקמיע:

שם כמו בסיפא. ר"ל באיתמחי קמיע דמותר לכל אדם:

מ"א ס"ק ל"ז באותה אגרת. ר"ל באגרת השלישי שכבר ריפא לשמעון ב"פ. ועכשיו ריפא ללוי ונעשה גברא מומחה וגם קמיע ג':

מ"א ס"ק ל"ט. אף הוא עצמו. החולה שנתרפא ג"פ אם נחלה פעם ד' אסור לצאת בו ותימא כיון דנתרפא ג"פ למה אסור והפמ"ג כת' דשמא איתרע מזלי' השתא. וקשה מאי שנא מהמחאת גברא דלא חיישינן בשום פעם שמא איתרע מזלי' אא"כ אבד המחאתו ולמה גרע מזלי' דחולה הא אנו רואין מזלי' דחולה כמעט עדיף מהמחאת גברא דהא תלינן בדין זה בחולה לא ברופא וי"ל שהרופא כל דלא חזינן ביה שינוי למה נאמר דאיתרע מזליה והמחאתו אבל החולה כיון שנחלה חיישינן שמא איתרע מזלי' ומ"מ צ"ע מהיכן יצא להמג"א דין זה:

סק"מ אלא א"כ מחופה כמ"ש ס"ז עיין מג"א ס"ק י"ב:

ש"ע סכ"ז ואין ניכר בו. שאין ניכר שדבר זה יהי' מרפא לאותו חולי שאין רפואתו מצד הסברא אבל כל לחש מותר אע"ג שאין ניכר ג"כ שיהי' מרפא מ"מ הרי אנו יודעין שהלחש מרפא והוי כאילו ניכר הרפואה ואפי' לחשוב שעדיין לא איתמחי ואין אנו

יודעין שמרפאים אפ"ה מותר כיון שידעינן שיש לחשים שמרפאים אמרינן שמא גם בזה ירפא והוי קצת כמו ניכר כיון שרגילות שהלחשים ירפאו ואין אסור אלא באותן שידענו שאין מועילים ויש מי שחושש בכל קמיע דלא איתמחי ואסור אפי' בחול ובביתו משום דס"ל דבעינן ניכר ממש שידוע שהוא מרפא אבל כל שלא נודע לא מיקרי ניכר ולפ"ז נ"ל דהא דאסרינן קמיע שאינו מומחה בשבת לו' דבשבת יש גם איסור שבת על הקמיע נוסף על איסור דרכי האמורי:

מ"א ס"ק מ"א ועיין סעיף כ"ב כצ"ל. וכמו בסעיף כ"ב דאסור לכרוך חוט או משיחה הואיל ואין מרפאין וכ"כ הב"ח:

ש"ע סכ"ט מקופלת על כתיפיו. היינו שכל הטלית מקופל רק על כתיפיו ואין ממנו על גופו אפי' מעט אבל אם מעט ממנו משולשל על גופו למטה מכתיפיו הוי דרך מלבוש:

שם ועפ"ז מותר. ביאור דבריו שבאופן זה יעשו ההולכים דרך רה"ר לבהכ"נ בשבת ואינו רשאי לישא בידו הטלית וגם א"א לו שיהיה מלובש בו ברה"ר ואף שילבש גלימא מלמעלה על הטלית א"א בהיותו מעוטף בטלית כדרכו אא"כ קופל על כתיפיו יקפילנו באופן שביאר תחלה שמעט ממנו יהי' משולשל על גופו:

מ"א ס"ק מ"ב לתכשיט וכיון שהוא תכשיט לת"ח לא הוי משוי כמו שנתבאר בסעיף ל"א אלא דחיישינן דלמא משתליף ואתי לאתויי ד"א ברה"ר מש"ה כשקושרו באזורו שרי:

ט"ז סקי"ט דלא קרב זה אל זה כלל כצ"ל:

שם גם לא הבנתי קושיא זו אינו מתורץ בתירוצו של הט"ז בסמוך ולא בא הט"ז לתרץ רק קושיתו הראשונה. ועיין באר הגולה שמיישב קושי' זו וכדבריו כך תראה למעיין בב"י והגה זוהיא בב"י בשם התוספות ע"ש:

מ"א ס"ק מ"ג ועסנ"ד. דנתבאר שם במג"א ס"ק מ"ז דכל שדרך לבישתן כך שרי:

הגה סל"ב אם צריך לו ואפילו אין צרורים כצ"ל. ר"ל אם צריך היא ללבוש הסדין בביתו. מותר ללבשו אף שמעות צרורים בו ושוב כת' רמ"א דין אחר אפילו אין צרורים כו' אז מותר לטלטלם בידו דהויין כלי:

מ"א ס"ק מ"ה ויש אומרים שמותר בכה"ג. ר"ל בשעת הסכנה:

שם וא"כ מ"ש בתחלה. ר"ל מה שקרא תחלה מקים הסכנה ואפ"ה לא התיר חוץ לעירוב מיירי כו' ובא המג"א להוכיח דאף בכה"ג שרי תוך העירוב:

שם רק לשאת אצלו כגון בין בגדו לבשרו אבל אם צרורים בבגדו אין היתר אפילו מחפשין עבדי המושל כמביאר במג"א ס"ק שאחר זה ומכ"ש לשאת בידו משום דבאופן זה יש איסור תורה ואין שייך טעמא דאדם בהול כיון דגם עכשיו היתה איסור תורה ואע"ג

דעכשיו ליכא רה"ר וא"כ יש לנו לו' אדם בהול ויבוא לתפור משא"כ כשמוציא הוא כרמלית מ"מ לא רצה להתיר אלא היכ' דאיכא תרי דרבנן דהיינו כלאחר יד וגם כרמלית כמו שכת' המג"א בס"ק שאחר זה:

שם דמותר לצאת. קושיא זו על תחלת דברי מהרי"ל מדוע לא התיר במנוקבים חוץ לעירוב הא הוי כלי ובכה"ג מותר בסימן ש"ג אפילו חוץ לעירוב:

ש"ע סל"ג התפורים. דברי המחבר בדרך לא זו אף זו דבסעיף הקודם אוסר בצרורין וכאן קמ"ל דגם בתפורים דה"ה דבטלי לגבי בגד אסור משום דחשובים ולא בטלו אי נמי קמשמע לן דבתפורים אסור אבל אינו חייב. וכן מבואר בב"י במסקנתי' דבתפורים פטור אבל אסור הובא בז"א סקכ"ב:

ט"ז ס"ק כ"ג בין בגדו לבשרו. הטעם שהתירו בתפורים במקום פסידא כיון דפטור אבל אסור מדרבנן הקילו במקום פסידא מתוך שאדם בהול על ממונו שלא יבוא לעשות איסור תורה כמבואר בסימן רכ"ו ה"נ חיישינן כאן שמא יתפור להטמין המעות וכה"ג מש"ה שרי נמי בין בגדו לבשרו שאין דרך הוצאה בכך והוי הוצאה כלאחר יד דאינו אסור רק מדרבנן:

מ"א ס"ק ט"ו וגם בזמן הזה. וכיון דאיכא תרי דרבנן התירו משום אדם בהול משא"כ בצרורים דהוי הוצאה גמורה בסעיף ל"ב אע"ג דליכא רה"ר לא התירו כמו שנתבאר באות פ"ב:

(ש"ע סל"ד) אעפ"י שאין נימא דאיכא למ"ד דבעינן דוקא נימא כרוכה כו' שלא יפול מכתיפיו ולא קי"ל הכי:

ט"ז ס"ק כ"ד שיש בסוגיא זו שני פירושים כצ"ל. וכלל דבריו דרש"י ועוד מפרשים הך התירא דוקא דרך עיטוף וכר' ירוחם ואח"כ כת' הט"ז אבל הרמב"ם כת' הוא פירוש השני ומוכיח מהרמב"ם דאוסר אפילו דרך עיטוף והיתרא דסודר היינו באינו מקופל ודלא כהב"י דכת' דמשמע דבגוונא דאסור בטלית שרי בסודר זה כלל כוונת הט"ז:

שם האולייריין מביאין הבלנין מביאין בלרי נשים ר"ל סדינין שהנשים מסתפגים בהם מותר להביאן דרך מלבוש לבית המרחץ:

שם סכינתא. יש בו פירושים והכלל דסכינתא אינו נראה מלבוש אא"כ קשור ב' ראשיה:

שם דבאמת אם מצא הטלית כו' לאו דוקא שמצאו מקופל אלא אפילו קפלו הוא עצמו וכמ"ש הט"ז לקמן וז"ל כלל העולה כו' כל שהוא בגד ומקפלו ומתעטף בו שרי עכ"ל ועיקר הכוונה שקיפלו קודם שהניחו על כתיפיו:

שם שהניחה תחלה כו'. קשה מה נ"מ בין קפלו ואח"כ הניחו על כתיפיו ובין לבשה תחלה כל רחבה כמות שהוא ואח"כ קפלה ותו קשה כפל לשונות הט"ז שכת' ע"כ פי' דבאמת ואח"כ כת' עוד ע"כ פירש רש"י כו' אולם המעיין יראה כוונתו לפי שהוקשה על רש"י שני קושיות לכן תירץ תחלה קושיא א' והוא דהתירא דסודר מקופל הוא דרך עיטוף כדברי רבינו ירוחם ואורחא דמילתא כל מה שאדם מניח על גופו עושהו דרך עטוף לכן סתמו דאדם יוצא בסודר המקופל על כתיפיו דסתמא דמילתא דרך עטוף הוא לכן הוכרח רש"י לפרש איסורא דטלית המקופל שלבשו תחלה דרך לבישה ואח"כ קיפלו דאז יכול להיות דע"י קיפול ההוא נעשה שלא כדרך לבישה ואח"כ תירץ גם קושיא ב' והוא דאפילו אם קיפלה אחר הלבישה אורחא דמילתא שאינו מקלקלו מדרך עיטוף. לכן פירש"י דמניחה תחלה על ראשו וכו' וכיון שמתעטף ראשו אזי יכול להיות שהקיפול מקלקלו מדרך עטוף והוא מסתפק במה שראשו מעוטף והדין הוא שאין זה דרך עטוף מש"ה אסור כן נראה לי כוונת הט"ז:

שם דכן הוא דרך הסודר. ר"ל הסודר שלובשין אותו כשהוא כבר מקופל אורחא הוא ללובשו דרך עטוף מש"ה מותר:

שם דהנהו תרתי לא שייך. ולא מיירי בהני בקיפלו דאף אם לא קיפלו אינו קרוי בגד ולשון ט"ז שכת' דלא שייך ביה קיפול ר"ל דהא בעינן שיכסה ראשו ורובו וזה א"א אלא באינו מקופל וק"ל:

מ"א ס"ק מ"ח ז"ל הרמב"ם. הביא זאת משום דלבדים פירש"י פלשערא"ש העשויין לקפלן תחתיו במקום הכר או הכסת עכ"ל ואלו הם יותר דרך מלבוש מכר וכסת לכן הביא דברי הרמב"ם דגם בכר וכסת אם הם דקים מותר עוד חידש מדברי רמב"ם דעל ראשו נמי יש לפעמים שהוא דרך מלבוש וכמ"ש המג"א ס"ק כ"ג:

שם אבל הרמב"ם עד כאן ביאור פי' הראשון בש"ס ועתה מבאר פי' השני שאין היתר במקופל אפי' דרך עטוף והיתרא דסודר מיירי באינו מקופל ודלא כהב"י:

שם דזהו עיקר ההפרש. ר"ל ההפרש שבין טלית לסודר הוא זה דהטלית מקופל והסודר מיירי באינו מקופל. משום דהרמב"ם אינו מפרש בטלית כפירש"י אלא אפי' קפלו תחלה ואח"כ הניחו על כתפיו דרך עטוף נמי אסור ולכן הוכרח הרמב"ם לפרש היתר' דסודר באינו מקופל כלל:

שם אלא דרך עטוף דוקא. ר"ל לרש"י אף במקופל ולרמב"ם כשמתעטף בו כדרכו בלא קיפול:

(ש"ע סל"ט) כילה. הוא כעין טלית ומתעטפים בה ויש בה רצועות תלויות בה וע"י הרצועות תותבין אותה כאוהל ולא אמרינן הך רצועות לאו צורך עטוף נינהו והוי משאוי בשעה שמתעטף בה:

מ"א ס"ק נ"א ז"ל הרמב"ם. משום דמחבר לא התנה שיהי' קשה מש"ה הביא דברי הרמב"ם וגם לא ביאר המחבר דבמשופע שרי מש"ה הביא דברי הגמ':

שם דנוהג היתר כרש"י דס"ל דאין בזה איסור אוהל הוא בט"ז:

ס"ק נ"ב שאין בו שפה טפח. דאל"כ בלא"ה אסור משום אוהל כמו שהקשה הט"ז:

ט"ז ס"ק כ"ז שמתעטף בו הראש הוא הנקרא קאפלי"ש:

שם ושם לא שייך אוהל. דכך הוא לשון הרמב"ם שהעתיק תחלה שכת' או נגד פניו כמו אוהל מבואר דלאחוריו לא שייך אוהל:

שם שאין גבול לאוהל שאין מסוים איזה לאוהל ואיזה לכיסוי הראש:

שם להגן מפני הזבובים דזה הוי מתכוין לאוהל:

(ש"ע סמ"ב) ולא קמיעים. ונ"מ במה דחיישינן שהם קמיעין דא"צ לשמרן ולהחשיך עליהם דאלו להכניסן זוג זוג אפילו יש בהם רצועות שהם ודאי תפילין אלא שאינם מקושרות אין מכניסן זוג זוג אלא מחשיך וכ"כ הב"ח:

מ"א סקנ"ג ועמ"ש רסי' י"א כצ"ל:

סקנ"ד ב' זוגות בבת אחת דבמשנה קאמר ת"ק זוג זוג ור"ג אמר ב' זוגות דמקום יש בראש ובזרוע להניח ב' תפילין דרך לבישה וקאמר בש"ס דת"ק סבר שבת זמן תפילין ואי לבוש ב' זוגות הוי בל תוסיף והוי משאוי ור"ג סבר לאו זמן תפילין וליכא בל תוסיף והוי ב' זוגות נמי דרך לבישה ושרי:

שם יותר ממלבושו בחול. דלא הוי דרך לבישה אלא כדרך שהוא לבוש בחול דהיינו זוג א'. והא דמוקים לת"ק דס"ל שבת זמן תפילין קושטא קאמר משום דמוכח שם בגמ' דת"ק ר"מ הוא ואיהו ס"ל כן:

שם עם בפ"ע (שבת דף סב). לענין טבעת קאמר שם דיש בו חותם הוי תכשיט לאיש ולא לאשה ובאין בו חותם הוי תכשיט לאשה ולא לאיש ופריך מההוא דשק ומשני נשים עם בפ"ע הם:

שם בטלית המצוייצת היינו טלית של מצוה שאינו מלבוש גמור שאין לובשין אלא בבהכ"נ ולשם מצוה לבד:

שם ועיין ביו"ד סימן קפ"ב כצ"ל:

ס"ק נ"ו בשבת דף ס"ה. דפריך לרב דקאמר כ"מ שאסרו חכמים מפני מראית עין אפי' בחדרי חדרים אסור מהא דמעיילת בחצר והוצרך לתרץ תנאי הוא א"כ מוכח דאין חילוק בין דאוריי' לדרבנן:

שם מהאי דכתובות הוא דין המבואר בסימן של"ו ס"ט דמשם מוכח דיש חילוק כמ"ש שם הט"ז סק"ט:

(ש"ע סמ"ו) סמוך לאש. אע"ג דאפי' בחמה אסור כמבואר בסעיף הקודם התם משום מראית עין לחוד הוא וקמ"ל הכא דנגד האש יש איסור תורה:

מ"א ס"ק נ"ז כמו אונין של פשתן. בר"ס רנ"ב דלא שרי אלא כשנותנו בע"ש לתנור אבל בשבת אסור משום מלבן:

שם בחמה נמי ליתסר. ר"ל ואנן לא אסרינן בסעיף מ"ה אלא משום מ"ע:

הגה שמקפיד על מימיו אבל דבר שאינו מקפיד על מימיו כגון דבר שעשוי להיות שרוי במים לעולם לא גזרינן כ"כ הא"ר. ול' מקפיד על מימיו כלומר שאין רוצה שיהי' בהם מים:

סקנ"ט בכרמלית. רצונו דלא תימא דמיירי דוקא ברה"ר אלא אפילו בכרמלית אסרו. וראייתו מהא דסי' שכ"ו ס"ו דמפרש דאסור גם בכרמלית וכן הוא בש"ס בהדיא בשבת דף קמ"א ע"ש:

ש"ע ס"ג שצבען וכרכן ביאור דין זה עסי' ש"ח סעיף כ"ד:

מ"א סקס"א עסי' רנ"ט שם נתבאר דהוין מוקצה:

ס"ק ס"ב כמ"ש סכ"ח. שם נתבאר במ"א ס"ק ל"א דדוקא ספוג ושאר דברים המרפאים דחשיב שם הוי כמו תכשיט ומותר לצאת בהם אבל חוט או משיחה שאינם מרפאים אסור וכן סמרטוטין אסור לפי שאינם מרפאים ויש חילוק ביניהם דסמרטוטין אעפ"י שאסור להניחם על המכה מ"מ ע"ג הספוג שרי דבטל להספוג אבל חוט או משיחה חשיבי ע"ש וא"כ קשה איך מתיר המג"א בכאן בסמרטוטין הכרוכין על המכה ממש. ולכאורה יש לומר דסמרטוטין הכרוכין על המכה דמיירי כאן הוא להצילו מהצער שלא יסרטו בגדיו למכה מש"ה שרי כדלעיל סעיף י"ג שלא יכאב להם הדם משא"כ חוט או משיחה אינם מצילים כ"כ מהצער וגם אגוד של סמרטוטין כיון שהם אגודה אינה מצילים מסריטה מש"ה לא שרי בסעיף כ"ב אלא ע"ג הרטיה אלא דז"א דהמג"א בס"ק מ"א כ' בהדיא לענין מטבע דאם אינו מרפא אלא שעושה כדי שלא ינגף אסור ומביא ראיה מסעיף כ"ב. הרי דאין מותר אלא מרפא דוקא ולא דבר המציל המצער ועיין א"ר וצ"ע בכל זה:

סימן שב

מ"א סק"ה שקורין אונרשס"ר ובלשוננו סטריגאוווני:
מ"א ס"ק א' בחידושה. ר"ל לא כבסעיף ג' דקרי חדשה כל זמן שלא נתכבסו והכא לא תלי בכיבוס אלא כל זמן שניכרת חדשה אז הניעור יפה לה ואין תלוי כאן בכיבוס כלל:
סק"ב לפי שמתקצר ולכן הזכיר רמ"א בגד חדש ולא כת' שחור דדוקא בטל בעינן שחור אבל זה שמתקצר ועי"ז מקפיד לכן אין חילוק בין שחורים ללבנים:
שם בכל הבגדים. וכן הסכמת האחרונים משום דבמקור הדין בכלבו כת' הטעם משום סחיטה וא"כ אין חילוק: סק"ג בשחור וחדש. די"א אלו מפרשים דברי הש"ס במנער מן העפר וקאמר עלה בחדתי ואוכמי:
סק"ד ומתמהמה. ר"ל שעושה בלט כדי שלא יקרעו וכיון דבה"ג אפשר לו בלא קריעה מש"ה אף אם נקרע שרי דהא לא הוי פסיק רישיה ועיין סימן שי"ז לענין היתר צנעה:
ש"ע ס"ב הלוקט יבולות. לשון יבלת שפירושו גבשושית:
שם דרך עסק פטור: זהו לשון הרמב"ם ומדלא פטור אלא דרך עסק הוכיח הב"י דמ"ש ברישא והוא שיקפיד עליהם אין פירושו שמקפיד שלא ללבשו בלי אותו המעשה וכבסעיף א' אלא כל שמסירים בכוונה כדי ליפות הבגד ולא כמתעסק אעפ"י שלא היה נמנע מללובשו אם לא היה מסירם חייב משום דהך דהכא הוי מלאכה טפי מהאי דסעיף א' ולכן אינו פטור אלא במתעסק עכ"ד. והט"ז נדחק לפרש גם לשון זה כהאי דסעיף א':
ש"ע ס"ג ללבשם דאם אין מקפלן מתרככין מכיבוס ומתקמטין:
שם באדם אחד. אבל אם שני בני אדם מקפלין אסור דהוי תיקון טפי:
שם לא נתכבסו. לפי שהחדשים כל שלא נתכבסו הם קשים ואין ממהרין לקמוט אין חשוב הקיפול תיקון כ"כ עד שיהיה חשוב כמתקן מנא:
שם ולבנים. דלבנים אין הקיפול מתקנו כ"כ:
מ"א סק"ה להחמיר אי קפיד עלייהו כצ"ל:
סק"ז חסרון כיס כל שאדם מקפיד עליה וחס מלטלטלה שלא תתקלקל ודינו מבואר בסי' ש"ח:
הג"ה ס"ה ושאר כלי פשתן. ולפ"ז חלוק דמתיר המחבר אינו של פשתן וכ"כ הב"י:
מ"א ס"ק א' שהם נאים לאחר רחיצתן כצ"ל:
סק"ט וב"ה חולק בזה. דדוקא על רגלו התירו משום צערא דגופא ודוקא בקורה או בחרס אבל לא בכותל וקרקע כמו שהובא במג"א ס"ק י"ב אבל במנעל אפי' בקורה אסור וראייתו מסעי' ח' דאין מגררין מנעל וכו' וס"ל להב"ח דהתם אפי' בקורה אסור וה"ה

הכא דחיישינן שמא ישכח ויקנח בכח וימחק העור ובחרס דמותר היינו בנחת דכך דרך שמקנחין בנחת ולא חיישינן:
ס"ק י"ב דבנין חקלאה הוא. הוא ל' הש"ס ור"ל בנין גרוט שאין דרך לבנות בכך:
ש"ע ס"ז כמלבן. ומלבן ממש לא הוי דאין נותן שם מים:
ש"ע ס"ט לשכשכו. ר"ל כשיש על מנעל איזה דבר לכלוך נותן עליו מים עד שיכלה הלכלוך וזה נקרא שכשוך:
שם דזהו כיבוסו. ר"ל בגד שרייתו זהו כיבוסו והוי מלבן משא"כ מנעל אף דשייך ביה כיבוס מ"מ שרייתן אין זהו כיבוסן אא"כ משפשף צדו על צדו:
שם בהג"ה עליו מים. דשרייה לא הוי כיבוס אלא כשיש עליו לכלוך דאז מכוין לצחצח כדי להעביר הלכלוך:
מ"א סק"כ ולדידהו דהמתירין מביאין ראיה ממה שמותר להסתפג באלונטית בסי' הקודם וכן הא דאמרינן ביומא ההולך להקביל פני רבו עובר במים עד צוארו ולא אמרינן בכל הני שרייתו זה כיבוסו משום דאין שם דבר טינוף והאוסרין ס"ל דהתם שרי משום שהוא דרך לכלוך:
הג"ה ס"י לנגב ידיו. שנוטל ידיו במים ומנגבן בהבגד:
מ"א ס"ק כ"ד להעבירו בניגוב. דאעפ"י שהוא דרך לכלוך מ"מ כשיעביר הצואה הוי כיבוס ושאני מ"ר דלא מאיס כ"כ:
ס"ק כ"ז וסי' של"ד סכ"ד כצ"ל:

סימן שג

ש"ע ס"א מעשה אריגה מותר. דהני לא מיהדק שפיר ולא חייצי:
מ"א ס"ק ג' שתרפם. שתרפה הקליעה בשביל טבילה ותוציא החוטין:
ט"ז סק"ג על מוזהבין. דהכי משמע לשון שלא יתטנפו ר"ל החוטין וקאי אמוזהבות אבל המג"א גורס יטנפו וקאי אארישא נמי:
ש"ע ס"ג כשיעור ציץ תכשיט חיישינן דילמא שלפה ומחוי:
שם מטלית. וזה אינו לא תכשיט ולא מלבוש והוי משאוי ב"ח:
שם להפריח לפי שאם יעמוד לה זבוב על פניה היא מתביישת לגרשן:
ס"ד שמחברים. אינו חיבור גמור ויכולים לשלכה כיון שהוא תכשיט חיישינן דילמא שלפה ומחוי וטעם זה הוא גם לפי' ר"ח:
מ"א סק"ו אף חשובה דלא פלוג:
ש"ע ס"ז בקטלה. משום דילמא שלפה ומחוי כמ"ש בט"ז סק"ה:

ט"ז סק"ז ודבר ברור בגמרא דמותר בזה כצ"ל:
שם הואיל ואשה אוגרת בה. אהא דתנן לא תצא במחט שאינה נקובה ואם יצאה פטורה יפריך למאי חזיא פי' הא אינו תכשיט והוי משאוי ולמה פטורה. ומשני דמיירי שאוגרת בה שערה ופריך דא"כ תהוי כבירית ומותר אפי' לכתחלה ומש"ה משני דלא מיירי באוגר' שערה אלא שחולקת בה שערה ופריך א"כ למאי חזי' פי' כיון דאינו לא תכשיט ולא מלבוש הוי משאוי אע"פ שהי' צריכה לחולקת שערה ומשני דהך מחט שאינה נקובה מיירי שבראשה יש לה כמין טס של זהב ובחול חולקת בה שערה ובשבת מנחתה כנגד פדחתה ומתקשטת בו והוי תכשיט מש"ה פטורה ואבל אסור משום שלפה והקשו התוספות דלא היה צריך לחזור מתירוץ הראשון דאוגרת שערה ולאוקמי בחולקת שערה אלא הוי מצי לאוקמי שפיר באוגרת ואפ"ה אסור כיון דטס של זהב יש לה והוי תכשיט וחיישינן לשלפה ותירצו דאם היתה אוגרת שערה לא היתה מניחתה לעולם נגד פדחתה כיון שצריכה להסתיר שערה לאורח' דמילת' שיש לו מחט כזו דמשני הש"ס לחלוק שערה ולהתקשט בה בשבת:
שם ותהוי כבירית. כמין אצעדה שעשוה על בתי שוקיים להדקן שלא יפלו על רגליה:
שם דכאן אינו תכשיט. אבירית קאי ואינו לנוי כלל אלא לצורך הבתי שוקיים וה"נ האי מחט אינו לנוי אלא לצורך הצעיף וליכא חשש שלפה:
שם הוי משוי ואסור ע"כ ר"ל חייבת חטאת מש"ה צריך לאוקמי בטס של זהב דהוי תכשיט מש"ה אינה חייבת רק אסור משום שלפה:
שם וזכר דברי רש"י. בשני דברים משיג אהב"ח הא' במה שאסר במעמדת קישוריה. והשנית במה שהזכיר הב"ח בלשונו דברי רש"י וכו' והוב' במג"א:
שם ולא אמרינן כאן. ר"ל וגם לא אמרינן והוא השגה השניה:
סק"ח כ"ש דחייבת. ר"ל דאפי' שחולקת שערה שהוא צורך לה אפ"ה כיון שאינו תכשיט ולא מלבוש הוי משאוי וחייבת מכ"ש אם א"צ לה כלל שחייבת:
שם סותרים זה את זה. שבפעם א' כת' דיוצאת בו לכתחלה ופעם אחד כת' דאסור לכתחלה דכיון שראשה עב הוי תכשיט וחיישינן לשלפה ופי' הב"י דההיתר מיירי במקום הצעיף דהיינו באוגרת שערה שמעמדת קישוריה ע"ש:
מ"א ססק"ח בשם הסמ"ג דברי הסמ"ג הובאו בט"ז סק"ח בראשה עב הוי תכשיט ומוקי לה המג"א כגון שראשה העב עשוי כעין תכשיט כגון שהוא מאבן טובה וכה"ג אבל לא כל ראשה עב כגון שפילק"א יהיה תכשיט: שם הוקשו בתוספות בטס וכו'. הבאתי דבריהם באות י"א:

שם ועיין ססי' י"ח וכ"כ ראב"ן וסה"ת ועיין סס"ט כצ"ל בסוף סימן ט' דאף מה שגזרו חז"ל איסור אם אחר כך נתבטל טעם הגזירה מותר וכדומה לזה גם סוף סעיף י"ח ולכן גם כאן כיון דשפילקע"ס שלנו אין רגיל כלל שיהיה תכשיט ולא שייך דילמא מחוי דלכן מותר במעמדת קישורים אף שבימי הסמ"ג היה הראש העב תכשיט:

ש"ע סי"א והוא קשר והוא ג"כ תכשיט ואסור משום שלפה:

סט"ו באזנה. והוא עשוי לבלוע ליחה של צואת האוזן:

שם שבסנדלה לתענוג. ובכולהו בעינן קשור דדילמא נפיל ואתי לאתויי ברה"ר משא"כ מוך לנדתה אפילו אם יפול לא שקלתה כלל:

שם ובגרגיר מלח. לריח הפה או לחולי השינים:

שם שלא תתנם. מהר"ר פורת מפרש גזירה משום שחיקת סממנים כיון דהוא לרפואה וקשה דא"כ נפל אמאי לא תחזור מאי שנא רטיה דלקמן סימן שכ"ח סעיף כ"ה דאם נפלה על גבי כלי יחזירנה ואפי' נפלה על גבי קרקע לא אסור אלא משום שמא ימרח וזה לא שייך בפלפל וגרגר מלח. לכן נראה לי דהאיסור כאן מפני שנראה כמערמת להוציא דכיון שהיא נותנת לתוך פיה אין הכל יודעין למה היא נותנת ולכן לא תתן בשבת ומש"ה נפל לא תחזור כ"כ התוספות בשבת דף ס"ד ובזה תבין דברי המג"א ס"ק י"א:

ש"ע סי"ו יכולה להתירו דכל הדברים שרגילים להסירן אסרו רז"ל לצאת בהן דשמא כשיסירנה תשכח שהות שבת ואתי לאתויי אבל דברים שמותר לצאת בהן שאינן רגילות להסירן מותר לקשור ולהתיר ברה"ר דממ"נ אם יהיה זכור שבת בשעת התרה לא אתי לאתויי ואם לא יהיה זכור שבת אפי' אם נאסור להתיר ולהסיר לא יועיל תוספות ריש במה אשה:

מ"א סק"י ומספקא לו אם ה"ה קש כצ"ל:

סקי"ב לפי שאינן תכשיט. דברי המג"א נאמר על מה שכתב' המחבר אצעדה וכו'. ודע דאצעדה שבשוק היינו בירית שכתבתי באות י"ב ובזה תבין דברי המג"א ע"פ מה שנתבאר בסעיף ט' בט"ז:

(ש"ע סי"ח) חוץ מכבול היינו כפה של צמר שבסעיף ג':

שם שנהגו עכשיו הנשים. עיין כנ"י סימן ע"ט:

שם ולא יותר ר"ל מה שמתיר בסעיף ט' מחט להעמדת קישורין לא יהי' יותר מחטין בצעיפה מכדי הצורך להעמדת הקישורי':

מ"א סקט"ו ולא עיין יפה דבמרדכי קאי אמחט שאינה נקובה כצ"ל. השיג עלה הב"י בהא דמדמה הך דמרדכי להוא דבש"ע ולא דמי דהא מחט דכאן ע"כ באינה נקובה וכמבואר

בסעיף ט' ומש"ה כת' המרדכי תודה ועוקצה דדוקא תרווייהו בעינן דאי נטל חד עדיין חזיא למילתיה ובש"ס מיירי במחט נקובה ומש"ה אמר שם בחודה או עוקצה נמי בטל מתורת כלי. ולכן לא יפה עשה שכת' בש"ע חודה או עוקצה אלא נ"ל כמ"ש המרדכי חודה ועוקצה ובש"ס חורה קאמר ולא חודה זהו השגת המג"א אבל אהא שכת' הב"י דאסור גם בטלטול לא משיג המג"א ומודה דהכא באינה נקובה ונוטל חודה ועוקצה אסור בטלטול ובחנם נתקשה בס' חמד משה בדברי המג"א:

ש"ע סכ"ב פורפת. מתעטף בטלית שיש רצועה בשפתה האחד כנגד הוצאר. ובשפת השני פורפת אבן או אגוז וקושרת הרצועה בכרך ואין הטלית נופל מעליה ולשון פורפת כמו קרסים דמתרגמינן פורפין כל המחבר בגד לחבירו קרוי פריפה רש"י:

שם מותר לצאת בו. ר"ל אעפ"י שהסירה הבגד מותרת לפרוף בשבת כיון שפרפה פעם אחד מע"ש דמעשה מועיל ונעשה המטבע כמו כלי או מלבוש:

סכ"ג להוציא אגוז. זהו בעיא דלא איפשטא וכל תיקו בדאורייתא לחומרא ובדרבנן לקולא מש"ה מחלק בין רה"ר ובין כרמלית ובזה"ז דליכא רה"ר צ"ע לדינא:

מ"א סקי"ז כמ"ש סעיף ט"ו כצ"ל:

ש"ע סקכ"ד ששקלו כנגדו. פי' כנגד האבן תקומה שהוא ג"כ מועיל:

סכ"ה סרק. הוא צבע אדום:

מ"א ס"ק כ"ב כמ"ש סימן ש"כ סי"ח מ"מ כיון וכו' כצ"ל:

סימן שד

ש"ע ס"א על שביתת עבדו. גם העבד בעצמו אסור לעשות מלאכה אפי' לעצמו דהא חייב בכל מה שהאשה חייבת אלא דקמ"ל דגם רבו מצווה עליו למנעו כמו שמצווה על שביתת כל ב"ב:

שם לומר לעבד ישראל. דדוקא האמירה שאינו אלא שבות התירוה בדברים אלו אבל בעבד נכרי של ישראל שהוא מוזהר עליו מן התור' אין לו היתר אלא בפיקוח נפש:

שם ומתירים בזה. היינו בזה שלא קיבל עליו ז"מ וס"ל לדיעה זו דהא דמוקמינן בן אמתך בעבד ערל היינו שקיבל עליו ז"מ וקמ"ל קרא דהוא ג"כ היה אסור כמו גר תושב ועיין באחרונים למה צריכי תרווייהו:

מ"א סק"ב להרויח מזוניתיו. היינו כשרבו נותן לו מזונות אלא שרוצה להרויח להעדפה ואין הכוונה שאז לא יתן לו הרב מזונות דדין זה מבואר בסעיף ב' דדוקא אם התנה מבע"י שיעשה לעצמו ע"ש:

סק"ט שיביאו בידו ר"ל דל"ח שיטלם בידו וישאנו בידו שירא ליטלו מצוארו כיון שרבו עושה זאת לסימן שהוא עבד משא"כ בס"ק י"א שהעבד עושה לעצמו חיישינן:

סימן שה

ש"ע ס"א נאקה היא גמל נקבה:

שם סביב צוארה. רש"י ור"ן פירשו אע"ג שכורך בחוזק סביב צוארה שאין אדם יכול להכניס ידיו בין אפסר לצואר שתהא נוח למשוך כשירצה אפ"ה שרי משום דהוא נוי ואע"ג דכל נוי אסור היינו דוקא בנוי דלאו אורחיה בחול אבל התוס' ס"ל דנוי אסיר בכל ענין והכא מיירי ברפויין ומיקרי לשימור דהא יכול לאחוז בחבל כשתרצה לברוח ובזה תבין דברי המג"א סק"א:

שם ומותר לטלטל. דמוכן לבהמה ואינו מוקצה:

שם שלא ישען עליו. ר"ל כשנותן בראש הבהמה יזהר שלא ישען בראשה דהוי משתמש בבע"ח:

ט"ז סק"ב לובדקים וגמל היינו חמרא לובא וקמ"ל דמשתמרת גם באפס' ואפ"ה יוצאת גם בפרומביא ולא אמרי' דכיון דמשתמרת באפסר הוי נטירת' יתירתא משום דאורחא נמי בהכי ולא חשוב משאוי כ"כ התוס' שם דף נ"א:

ש"ע ס"ז שתהא קשורה. בתוספות ורא"ש דף נ"ג כתבו כמה טעמים ע"ז דאי משום משתמש בבע"ח שמבוא' בסעיף שאח"ז היה ראוי להתיר אם עבר וקשרו:

שם באוכף. דאוכף אין מועיל לה והוי משאוי דדוקא מרדעת מועיל כי מונח על גופה ומתחמם אבל אוכף אינו מחמם אלא למקום שמונח עליה מש"ה לא הוי מלבוש אלא משאוי ומ"ש בפנים כגון אוכף קטן כמדומה שצ"ל אוכף גדול ור"ל שמונח על כל הגוף:

ס"ה מותר ליתן. כלומר דלא חיישינן לטרחא דשבת כיון דאיכא צערא דצנה לחמור ודוקא מרדעת שרי אבל אוכף אסור בסוף סעיף זה כיון דאינו מחמם רק מעט הוי טרחא שלא לצורך

ט"ז סק"ו ואוכף כדי לחממו. ר"ל דסוס עדיף מחמור דאפילו תוכף שרי ליתן עליו כיון דלא קרירא לסוס כמו לחמור מש"ה חמום דאוכף נמי סגי ליהווי טרחא לצורך וה"ה דגם מרדעת מותר ליתן על סוס והטור דכת' אוכף רבותא קמ"ל דאע"ג דבחמור אסור בסוס שרי:

שם כשהוא קושר. הירושלמי יהיב טעמא לאיסור קשירה והבעיא בלא קשיר' ובעי דאפשר גם בלא קשורה הוי שימוש:

שם וא"כ כ"ש שלא יניח הוא דברי הש"ס השתא ליטול אחרת לא הניח הבעיא:

שם מותר להניח אוכף. כיון שהוא קטן מש"ה בלא קשירה אין בו שום שימוש ב"ח ומותר גם בסוס אבל מרדעת שאפילו בלא קשירה אית ביה קצת שימוש ב"ח לא התירו אלא בחמור ומש"ה לא התיר הטור רק אוכף ולא כהב"ח לדעת הטור דשרי גם מרדעת וק"ל:

ש"ע ס"ו בצוארו דכל מידי שאינו אלא לתענוג לבהמה הוי טרחא שלא לצורך:

ט"ז סק"ח חשש שיבא לסמוך. לפי דבגמ' מדמה טרסקל למרדעת לכן לדברי הט"ז ס"ק ו' כדעת הטור דמרדעת הוא משום שימוש הוצרך לפרש גם בטרסקל כך:

שם לאבוס קשרו לפרה. אבל הקשור לאבוס קושרין אותו לפרה כצ"ל:

ש"ע סעיף י"א בזנב שועל. בכל אלו הטעם לפי שאין בהם צורך כל כך והוי משאוי ובסנדל הטעם דילמא נפיל ואתי לאתויי:

מ"א סק"ה וא"כ אפשר דמשתמע כצ"ל:

סק"ו שמוליכה בשוק למכור. וכתבו התוספות שם דף ל"ד אבל משאוי אינה שבטל אגב אפסר ודילמא נפיל נמי ל"ח דמיירי כאן בארוג בכסותה עכ"ד:

שם וחתולים. אף בהני ליכא חינגא מ"מ משאוי הוי:

שם ואע"ג דכל נוי. הוא ענין בפ"ע וקאי אקשר באפסר והם דברי התוספות שהבאתי ולשטתייהו אזלי דס"ל דכל נוי הוי משאוי אע"ג דרגיל בחול כמובא במג"א סק"א וכמו שכתבתי אות ג':

שם וכ"מ ד' נ"ג בתוספות וכו' וכ"מ שם דף נ"ג בד"ה וכו' כצ"ל:

שם בבהמתו מותר ר"ל דכל שהוא באדם שבות מותר בבהמה וא"כ אין שביתת בהמה בכרמלית אבל אם אינו ארוג דחיישינן דאתי האדם לאתויי הוי שבות דאדם וכן היכא דשייך חינגא הוי נמי שבות דאדם שיחשדוהו שרוצה למכרה:

ש"ע סי"ב בחותם משמע לי' מדברי רש"י דף נ"ח דטעמא משום דמיחזי כאזיל לחינגא כמו הזוג:

שם בכסותה כסות עושים לסוסים מעולים שלא יטנפו כ"כ רש"י ז"ל:

סי"ג אפי' היה קשורה דשמא נפיל ואתי לאתויי אבל כשקשורה בשניהם מיהדק שפיר ולא נפל וכן בשלייתה כיון דכאיב לה לא מנתחא:

סי"ד ולא רגיל. אפשר דטעמא משום דהוי משאוי ויותר נראה דהוי נטירתא ואינו משאוי אלא הטעם דילמא נפיל החבל ואתו לאתויי:

ש"ע סט"ו נמשכים על ידו. דמיחזי כמאן דאזיל לחינגא:

סט"ז סביב צוארה דין זה ביארתי אות ג':

סי"ז שאינה קשורה לו דין זה נתבאר בסעיף ז':

שם ולא בזוג אעפ"י וכו'. הטעם משום חנגא נתבאר בסעיף י"א:

שם ולא בסולם שבצוארו והן לוחות שקושרין סביב כצ"ל. טעמא דכל הני משום דחייס עלייהו ואי נפיל אתי לאתויי:

שם בין אם הוא לשמור. דהוי נטירתא יתירתא:

שם בהגה מומחה לאדם דמומחה לאדם לא הוי מומחה לבהמה דאדם אית ליה מזליה:

ט"ז סק"י אסור לירד דין זה נתבאר בסי' שצ"ו:

מג"א סק"ח פי' בצדי. פי' שמשתמש בצד אותו דבר המונח בצדה אבל להשתמש על גב אותו דבר אסור כמ"ש בהגה דאסור לישב על העגלה דהוי צדדי הבהמה:

סק"ט כמ"ש סימן שי"א ס"ז. דכת' שם ובלבד שלא יזיז בו שום אבר ע"ש:

שם דטלטול בגופו שרי. כל שאינו נוגע בידיו וא"כ לא הוי צריך הר"ן לטעם צער בע"ח אלא משום דלשיטתיה אזיל:

סק"י דה"ל צדי צדדין דהא העגלה קשורה בצדדי הבהמה א"כ הוי עגלה צדי צדדין וה"ל ממש כמ"ש המחבר אם דבר אחר מונח על צדה והוא משתמש בו הוי צדי צדדין ושרי. ע"ז תירץ דהתם שאני וכו'. אבל הכא כיון שהבהמה מוליכתו הוי צדדין ותימ' דסותר המ"א לדברי עצמו בס"ק ח' דגם התם לא שרי אלא בצדי אותו דבר אבל ע"ג הדבר אסור אע"ג שהבהמה אין מוליכתו וכן הקשה הפמ"ג. ונראה דדברי המג"א שם הם עצמם דבריו שבכאן וכוונתו דכשמשתמש ע"ג הדבר כגון שנותן שם חפצו ה"ל צדדים מטעם שהבהמה נושאת חפצים אלו והוי כמו כאן שהבהמה מוליכתו משא"כ כשמשתמש בצדי אותו דבר כגון לשפשף תינוק וכדומה הוא דשרי כיון דלא נתוסף משאוי לבהמה עי"ז וכן משמע במקור הדין של צדי צדדים שהוא בשבת דף קנ"ד מיירי שם בכה"ג שאין נתוסף משאוי לבהמה ע"ש אבל י"ל דבאמת אם תולה איזה חפץ בצדדי הדבר ההוא ג"כ אסור כיון דהבהמה נושאת החפץ אלא שמג"א דיבר במידי דאורחא הוא הכי שבצדדי הדבר כשמשתמש לא נתוסף משאוי לבהמה וכמקור הדין ההוא כנ"ל וכשמשתמש ע"ג הדבר היינו ע"י הנחת חפצו ונתוסף משאוי כן נלע"ד ודו"ק:

שם וא"כ אפילו. הוקשה לו להמג"א מ"ש רמ"א טעם זמורה לטעם בפ"ע הא עיקר איסורא דאין רוכבין הוא מה"ט גופא כמ"ש המג"א סק"ז:

שם שיחתוך זמורה דלא פלוג:

שם אבל בתוס' דעירובין דף מ"ג:

שם וכ"כ רש"י בשבת דף קנ"ד כצ"ל:

שם ומשמע בתוס' ורא"ש דכתבו שם דהרשב"ם התיר ליכנס בקרון בשבת ונכרי מוליכו חוץ לתחום דאיהו לאו מידי עביד כמו בסמיכה שהולכת בשבת חוץ לתחום דשרי כיון

דספינה ממילא אזלא ואיהו לאו מידי עביד. וסתרו דבריו משום שימוש ב"ח משמע דמשום איסור תחומין ליכא. ונ"מ אם הנכרי עצמו מושך הקרון ורלב"ח סתר דין זה:
שם שהדף היוצא. דברים אלו נמשכים לשל מעלה בתוך התחום שהטל אורות מחדש שאם יוצא דף מהעגלה לחוץ הוי דף ההוא צדי צדדים וסתר דבריו דכיון שהכל כלי א' ונמשך ע"י הבהמה הוי הכל צדדים:
סק י"א וכ"מ סימן ש"א סמ"ה וסי' ש"ב ס"א כצ"ל:
שם. דאע"ג דאיכא צער ב"ח אסור. ר"ל אע"ג דטלטול גופי' אינו ג"כ רק מדרבנן:
סס"ק י"ב ועיין סי' ש"כ. ע"ש ס"ז ושם נתבארו דינים אלו ובסי' תקמ"ה:
ס"ק י"ג כמ"ש סי' רמ"ד סס"ה כצ"ל:
ס"ק י"ז אפילו מתנה היינו כמבואר בסי' רמ"ו סעיף ג' דאסור להשכיר ולהשאיל לנכרי אפי' מתנה שתנוח והטעם דלא מירתת הנכרי לעשות מלאכה בשבת דכיון שהשכירה ישראל חושב הנכרי שיוסיף לו שכירות בעד שבת וכן כשהשאילו מסתמא משאילו מפני שיש לו טובות חושב הנכרי דגם נגד שבת יעשה לו טובה משא"כ כאן מירתת נכרי לעשות בה מלאכה אף אם ישלם לו כיון שאינה עומדת לכך:
ס"ק י"ח דס"ל כרש"י דגם י"ב מיל כצ"ל:

סימן שו

ש"ע ס"א אין מחשיכין כלומר לקרב עצמו בשבת עד סוף התחום ולהחשיך שם שיהי' קרוב למקום הפועלים אבל על דבר המותר בשבת כגון להביא בהמתו מותר להחשיך אע"ג דהבהמה היא חוץ לתחום ואסור להביאה בשבת מ"מ הא יש היתר לקרות לה בסעיף ב' ואפי' אם הבהמה רחוקה מהתחום שאינה שומעת קולו מ"מ כיון שיש צד היתר בעולם אם היה בורגנין שרי להחשיך אע"ג דליכא בורגנין ודין זה נתבאר באורך בס"ס רס"ג בט"ז ע"ש:
ס"ג סכום מקח. הטעם דזה אינו צורך המצוה רק הצלת ממונו הובא במג"א ס"ק ט"ז:
מ"א סק"ה הע"ש תמה דבסי' ש"ז סעיף ח' מבואר דאפילו בדבר הרשות מותר לומר לחבירו לך למחר לכרך פלוני כיון שיש צד היתר בשבת ע"י בורגנין. ותירץ המג"א דלרשות אסור לומר שילך למחר ליקח שם איזה דבר מש"ה לא שרי כאן אלא מחמת שהיא צורך מצוה ואע"ג דהכא ג"כ לא הזכיר אלא לך למקום וכו' ולא הזכיר הקניה מ"מ כיון שסיים ואם לא מצאת וכו':
ש"ע ס"ד אינו נותן לו שכר שבת. דשכר שבת אסור כמבואר בסי' רמ"ג רמ"ו ואינו מותר אלא בהבלעה כגון שכיר שבת שכיר חודש וכו':

מ"א ססק"ז פ"ה דכתובות דאמר שם דמורדת שפוחתין לה מכתובתה לא מיחזי כשכר שבת אבל מורד דמוסיף מיחזי כשכר שבת:
ס"ק י"א כשמעריך עצמו. ר"ל דהא אמרו ג"כ אין מעריכין ותירץ דהוי כקונה איש דהא נותן דמי ערכו:
שם דלא כהרב"י הב"י מפרש דברי הכלבו כדברי הר"ן לפי שאין מייחד דבר ידוע אלא שנודר ומחייב עצמו ליתן ס"ת או עטרה ולדבריו אסור להקדיש טס ידוע בשבת משא"כ לפי' המג"א שרי כיון שעדיין יש גם לו חלק בו:
סקט"ו אפילו ביום ראשון ר"ל אע"ג דביום ראשון בעינן משלכם מ"מ אינו קונה אלא המצוה וקונה ע"מ להחזיר:
שם ובתים מהצדקה ר"ל באופן זו שכל מה שהוציא פיו נותן לצדקה אפילו קנה חבירו:
שם דאדם יכול למכור. בא לסתור היתר של הישׁ"ש דאין שייך מקח וממכר בדבר מצוה אלא בחפץ הנקנה וע"ז אמר דהרי גם המצות יכול למכור לאחר:
ס"ק ט"ז ועפ"ז פסק בש"ע שם להתיר השומ' והסמ"ע מתיר חף המדיד' כצ"ל. ור"ל אם נותן לו דבר שצריך מדידה:
ס"ק י"ח אפי' להשכיר שלא תטרף דעתו עליו כצ"ל. והוי בכלל פיקוח נפש שדוחה שבת:
הגה סי"א בכתב שלהם ביאור לשון זה עיין סי' ש"מ ס"ה: במג"א:
מ"א סק"כ מ"מ צ"ע דהא ברייתא ס"ל. כך אמר השׁ"ס בגיטין דף ח' ולא כמו שהעתיק התוספת שבת דברי המג"א אלו בזה"ל דאפשר דהברייתא ס"ל כיבוש יחיד וכו':
ס"ק כ"ב וה"ה נידוהו בחלום שנידוהו בליל שבת מתירין לו דהוי צורך שבת דלא לשתהי בשמתא:
ס"ק כ"ג כמ"ש סי' שמ"א. ר"כ ולטעם זה אף לצורך יחיד כיון דאין מתקבצין הקהל אלא ביום שבת ואם לא יתירו בשבת לא יהיה היתר לעולם ודמי לנדרי אשתו שהבעל יכול להפר משום דאינו מופר אלא ביום שמעו:
ס"ק כ"ד דצבור שרי. כיון דמדמה להתרת נדרים ושם עניני צבור מותר אפי' אם אינו לצורך שבת כמבואר בסי' שמ"א ומה"ט גם היתר חרמות מתיר רמ"א כאן אעפ"י שאינו לצורך שבת א"כ ה"ה להחרים וא"כ אין החילוק בין התרה והתרתו וכ"כ בספר דברי ריבות כו' דאעפ"י שאינו לצורך שבת והטעם משום דהוי יום כנופיא וכדברי רמ"א כאן לענין התרת החכם:

סימן שז

מ"א סק"א אפילו דבר מצו' והא דשרי בסי' הקודם סעיף וא"ו משום שיש צורך בדיבורו משא"כ בהא שהוא סיפור בעלמא:

ט"ז סק"א והיה לו לכתוב הנוסחא ברמ"א היה מותר לאומרם אבל הלבוש העתיק אסור והט"ז מקיים גירסא הישינה ושיש חילוק בדבר:

מ"א סק"ג אפילו בכולה שבוע אסור כצ"ל:

שם וכ"כ בספר מ"ב וכ' דבד' וה' מותר כמ"ש סימן רמ"ז ורנ"ב כצ"ל ותימא הוא הא כיון דיום השוק בשבת ה"ל כאומר לו שיעשה בשבת וזה אסור בכל השבוע וכן הקשה הא"ר וכן עיקר שאסור וכן מוכח במג"א סימן רצ"ב סק"ח:

ט"ז סק"ג שילך לדרכו במ"ש. ר"ל שיהודי רוצה לילך משם במוצאי שבת א"כ מצוהו שיקנה בשבת:

שם ואפי' אם קוצץ לו. היינו כדיעה שניה בסי' רנ"ב ס"ד וע"ש במג"א:

מ"א סק"ד עסי' רמ"ה ס"ה. הע"ש הקשה למה לא ביאר דדוקא בקצץ כמו בסי' רמ"ז באגרת וכמ"ש הט"ז כאן סוף ס"ק ג' וע"ז כתב המג"א דאישתמיטתיה דכך מבואר בש"ע סי' רמ"ה דבעינן קצץ:

סק"ה כמ"ש סי' רנ"ב סעיף א' כצ"ל:

סק"ו דאפילו יחד לו מקום. ר"ל דאף דברסי' רנ"ב יש מתירין ביחד מקום היינו דוקא לפי שהסחורה של נכרי שמכרה לו משא"כ הכא:

ט"ז סק"ד זלהביאו ע"י נכרי ר"ל ולמה א"כ אסר הגמרא האמירה לגוי:

מ"א סק"ז כמ"ש סי' ש"ו סי"א כצ"ל:

שם ומשמע מדבריו זהו ענין בפ"ע דהמ"מ לא גריס צורך הרב' אלא אפילו קצת צורך דהיינו קצת צער שרי אבל מראב"ד משמע דגריס ליה שהרי השיג אהרמב"ם במאי דמתיר ע"י נכרי הא אפי' הוא עצמו וכו' כגון צנור ולא משני דהתם בצנור הוא צורך הרבה וממילא הגירסא הנכונה הוא כמו שהעתיק בש"ע דבעינן צורך הרב' ואי משום קושית הראב"ד כבר תירץ הגמרא דשאני צינור דודאי לא יבא לעשות כן בידים ע"ש ואח"כ הביא שהריב"ש מחמיר יותר עד דמסיק לבסוף דכיון דיש מחמירין כ"כ לכן אין להתיר אלא במקום הפסד גדול זהו המשך דברי המג"א שכל כוונתו להחזיק גרסא שבש"ע דבעי דוקא צורך הרבה:

סק"ח במילה דוקא שרי שבות וכו' כצ"ל. ור"ל מילה גופ' דחי שבת מש"ה אף מכשירין דידה דלא דחי שבת שרי ע"י נכרי לעשות שבות משא"כ שאר מצוה לא:

ט"ז סק"ה ומבואר ברש"י שאם יש כצ"ל:
מ"א סק"י לפי שהוא לדעת אותה מלאכה מהרש"א ז"ל בשבת דף ק"כ הגיה שהוא עושה לדעת אותה האמיר' ור"ל כשהנכרי עושה המלאכ' הוא עושה על דעת האמירה ההוא שמיד בשעת האמירה היה מוכן לעשות מיד רק שהישראל לא רצה שיעשה עד לערב וא"כ אהני האמירה דישראל משא"כ בפועל ישראל ששומר שבת כי עביד המלאכה לא עביד כלל על ידי האמיר' של שבת אלא על ידי מה שמדברים לערב:
מ"א ס"ק י"א דשמא בלא זה וצ"ע דא"כ איך העתיק המחבר בסעיף א' לשון הטור דאסור לומר אעשה למחר ואפשר דהב"י מחלק בין אומר אעשה דמשמע שמכין א"ע לעשות ובין אומר אני חפץ לעשות דאין במאמר זה רק סיפור שהוא חושק בדבר אבל עדיין אינו יודע אם יעשה או לא ובזה אין סתירה מהרא"ש אבל המג"א אין רצונו בחילוק זה לכן כתב דהרא"ש אוסר בכל גווני:
שם ואפשר דגם המ"מ. ר"ל דהמ"מ בשם הרמב"ן והרשב"א מודים ג"כ להרא"ש ומה שכתבו פשיטא היינו דמוכח ממתניתין כמו שכתבו התוספות שם בד"ה אבל ואין להאריך כאן והמעיין שם יבין מעצמו ודוק ומ"ש המג"א דגם המ"מ ס"ל כן אינו שולל את הרמב"ן ורשב"א אלא שולל את הרמב"ם שהבי' דאיהו ודאי פליג ובתשובתי הארכתי:
ט"ז סק"ח אלא לענין מחשיך ר"ל בש"ס לא קאמר זאת לענין אמירה לנכרי דבאמת אמירה אסור אף תוך התחום. רק לענין החשכה קאמר כך בש"ס וע"ז כתב ה"ה הטעם משום דלא מינכר' כו' אבל אמירה והחשכה אין תלוי זה בזה להא מילת' דאע"ג דאמר שם אבא שאול כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני להחשיך עליו הרי דאמירה והחשכה תלוים זה בזה היינו החשכ' במקום שאסור להחשיך דהיינו בסוף התחום דמינכר' מילתא לא שרי אלא היכא שמותר האמירה משא"כ תוך התחום דשרי החשכה משום דלא מינכר אין תלוי באמירה אלא אמירה אסור והחשכה מותר זהו המשך דבריו:
שם סס"ק וזהו אפילו תוך התחום דהא גם תוך התחום שאין בו צד היתר היום:
ס"ק י"ב דכללי כייל. כל דבריו בזה הם כדברי הט"ז סק"ח ביארתם תחלה:
שם ופשוט. זהו ענין בפ"ע דסברא דצד היתר אינו מועיל רק לומר לחבירו או לנכרי לעשותו למחר ולא לעשותו בשבת. וההוא דסעיף יו"ד דמותר לו' לחבירו שמור לי פירות שבתחומך בשבת עצמו אף שהוא עצמו אינו יכול לילך לשם אא"כ ע"י בורגנין התם טעמא אחרינא איכא ובלי סברא דבורגנין שרי כיון שחבירו הוא בתחום הפירות ולית ביה איסור שבת כלל שרי האמירה אף דאיהו אסור למעבדיה כיון שהוא מצוהו על דבר שמותר לעשות בשבת משא"כ כל אמירה לנכרי אסור כיון דיש בדבר ההוא איסור שבת

רק שהנכרי אינו מצוה משא"כ בכה"ג דליכא בהך מילתא שום איסור שבת אצל השליח אף דגבי המשלח יש איסור שרי:

שם דלחבירו ל"ד. ר"ל הא דריש סעיף זה דיכול לו' לחבירו ה"ה לנכרי. והשיג המג"א דדבריהם הם אהך דסעיף שקודם הובא במג"א סק"י ומיהו י"ל דשוים הם וכ"כ הא"ר:

סקי"ג (מ"מ פכ"ד וכו'). ולשון הש"ע סעיף זה לקוח מדברי המ"מ אלו ומשיג המג"א אמ"מ שתלה הטעם בחשד. וז"א דהא בסוף התחום נמי ליכא חשדא. וטעם האיסור כפירש"י דאסור לאזמוני נפשיה משום ממצוא חפצך. אלא דבתוך התחום דלא מינכר כ"כ כמו בסוף התחום לא חמירא בזה כל כך אבל בסוף התחום אסור משום ממצוא חפציך אפילו אי לא מינכר דליכא חשדא מ"מ אית ביה משום ממצו' חפצך:

ש"ע ס"י ואני אשמור כל סעיף זה הוא מימרא דשמואל וטעם הדבר בארתי באות כ' (לא) וק"ק לאיזה ענין אמר ואני אשמור וכו' הא עיקר מילתא לא קמ"ל רק שיכול לו' לחבירו שמור לי אף דאיהו גופיה לא מצי למיזל להתם משא"כ ואני אשמור אין שום רבותא דאע"ג דחבירו לא מצי לשמור אותן הפירות לפי שהן חוץ לחתומו מ"מ איהו מצי למינטר וחבירו ודאי לא עביד איסור דהא אינו מצווהו כלל ומדעתיה דנפשיה נטר להו ואפשר דקמ"ל דה"א דמיחשב כשוכר פועל בשבת כי הא דאמרינן שמור לי ואשמור לך שומר שכר:

ט"ז סק"ח וזהו אפי' תוך התחום. צד היתר היא דהא גם יום בתוך התחום:

מ"א בדבר שאין בו צד היתר. רצונו בדמיון זה משום דהחשכה ודיבור תלוים זה בזה כמו שאמר אבא שאול כל שאני זכאי באמירתו רשאי אני להחשיך וכיון דאינו זכאי באמירה לתלוש אסור ההחשכ' בסוף התחום אפי' אי לא מינכרא מילתא:

ס"ק ט"ו הלואה ופריעה. איסור הפריעה בשבת שמא ימחוק החוב מן הפנקס ואין חשש אלא אם מזכיר לשון פריעה אבל אם מזכיר לשון חזרה מידכר ולא אתי למחוק:

שם עמ"ש סי ש"ו ס"ז. ע"ש במג"א סוף ס"ק י"ז:

ש"ע סי"ב משום גזירה. ה"ה דאסור משום לא פלוג כמו בסי' ער"ה גבי נר אלא דקמ"ל דאית ביה גופיה גזיר' שמא יקר' בשטרי הדיוטות וגזירה זו שייך גם בגובה הרבה וא"צ ללא פלוג ממילא איכא בהא ב' טעמים לאיסור ואם חקק בכותל שרי דשמ' ימחוק לא גזרינן דא"א אלא בטרח' ואדהכי מידכר וגזירה שמא יקר' נמי ליכא דכותל בשטר לא מיחלף אבל כתיבה בולטת אוסר המג"א שמא יקרא ומשום לא פלוג ופנקס אפילו חקוק אסור מטעם שמא יקר' דטבל' בשטר מיחלף:

מ"א סקט"ז דשרי בשל מצוה רצונו דמנהג שלנו הוא בסעודת מצוה וא"כ ליכא למיחש משום שטרי חשבונות דהא חשבונות של מצוה שרי ודמצוה אטו דלאו מצוה לא גזרינן ודינא דהש"ס צ"ל דמיירי בסעודת מרעים וכה"ג:

סקי"ח כיון שהוא חקק. ר"ל שהוא חקוק ואינו כתוב דהא בכתוב בכותל גזרינן שמא יקר' בשטרי הדיוטות אבל ודאי גם בולט לא מיחלף דמש"ה הוצרך (חסר ד' תיבות):

ש"ע סי"ג לעיין בהם בלא קריא' אסו' אע"ג דהרהור מות' מ"מ א"א שלא ישא ויתן בהם בדברים לכן גם ההרהור אסור:

מ"א סק"כ דאין כאן גזירה שמא ירבה וכו'. ר"ל אף על גב שהנכרי הבי' מחוץ לתחום שרי משום דבנכרי הביא מאכל לישראל מחוץ לתחום אין איסור בסי' תקט"ו אלא משום שמא ירבה בשבילו או שמא יאמר לו הישראל לך הבא וכאן לא שייך זה. ואי אית ביה משום מוקצה או לא מבואר במג"א בסי' תקט"ו:

שם לצור על פי צלוחיתו אסור. דהוי מוקצה מחמת חסרון כיס שמבואר בסימן ש"ח ס"א:

סקכ"א ליכא למיחש לאמשוכי היינו ההוא דסעיף שאח"ז דהוי מושב לצים ע"ש והכ' לא חיישי':

ש"ע סכ"א ובשל אותו לצרכך. עיין תשובת ב"ת החדשות סימן ב':

במג"א סקכ"ט וסי' ש"ח ס"ג כצ"ל:

ש"ע סכ"ב לעשר בין השמשות. ר"ל יעשר בעצמו כיון דאינו רק שבות:

מ"א סס"ק ל"א שאומר לו שאינו יכול לקרותו. קשה דלא גרע מעושה הנכרי מעצמו דאסור ליהנות ממנו בשכר תוספות שבת דשאני התם דשבירות החותם חומרא בעלמא היא דהא אין בנין וסתירה בכלים:

סימן שח

ש"ע ס"א נטלים בשבת. דע דמכאן עד ססי' שי"ב נתבארו ד' חלקים של מוקצה. חלק א' מוקצה מחמת ח"כ דהיינו כלי שאדם מקפיד עליו שלא יפגום ולא יתקלקל. חלק ב' דבר שאינו לא כלי ולא מאכל אדם ולא מאכל בהמה כגון אבנים וקנים ומעות ועצים יקורות ועפר וחול ומת ובע"ח וגרוגרות וצמוקים שמונחים במקום שמתיבשים וכל כיוצא בהן דלא חזי מקרי מוקצה מחמת גופו. חלק ג' כלי שמלאכתו לאיסור בסעיף ג'. חלק ד' כלי שמלאכתו להיתר ומונח עליו דבר מוקצה ואפילו הוסרו בשבת כיון שהיה עליו ביה"ש מגו דאיתקצאי לביה"ש אתקצאי לכולא יומא (ויש עוד ב' חלקים מוקצה א' דבר שהיה ביה"ש מחובר או מחוס' צידה וזה יתבאר בהלכות יו"ט שנית מוקצה מחמת

מצוה כגון עצי סוכה ונויה וזה יתבאר בהל' סוכה) וביאר דינים אלו מכאן עד ססי' שי"ב כ"כ הב"י לכן המעיין בסימנים אלו יבין כל דין ואיזה חלק מוקצה הוא ויש בכל אחד מחלק המוקצה אלו צדדי ההיתר כגון חלק ג' יש לו היתר לצורך גופו או מקומו וכן שאר חלקים יש בהם כמה צדדי היתר לטלטלם משא"כ מוקצה מחמת חסרון כיס. וזהו דכתב המחבר כל הכלים ניטלים ר"ל אפילו כלים שמלאכתן לאיסור ניטל עכ"פ לצורך גופו ומקומו חוץ ממוקצה מחמת ח"כ והטעם דכיון דמקפיד עליהם קובע להם מקום שלא יזיזם ממקומם לשום צורך:

מ"א סק"ב כמ"ש ס"ג. ר"ל דהכל תלי בדעת האדם וכמו קורנס זהבים בסעיף ג' דמסתמא אין מקפיד לא מיקרי מוקצה מחמת ח"כ ה"נ בקורנס בשמים ודומיהם אם אינו מקפיד שרי:

סק"ז ברגליו דרך הילוכו. דין זה הבי' המג"א בסי' של"ג סק"ג דמי שיש לו תבואה המוקצה מותר לו לעשות שביל ברגליו דרך הילוכו משום דהוי טלטול מן הצד כלאחר יד לצורך דבר המותר דהיינו לצורך אכילתו וכמבואר בסי' שי"א דטלטול מן הצד לצורך דבר המותר שרי. לא אסור אלא א"כ לצורך המקצה עצמו:

שם סי' ש"ה סי"א. ר"ל דשם במ"א סק"ט הביא דין טלטול ע"י גופו שלא בידיו דלהר"ן דינו כשאר טלטול מן הצד אבל לשאר פוסקים ס"ל דעדיף משאר טלטול מן הצד ע"ש ולדידהו שרי לעשות שביל אפילו לצורך המוקצה:

מ"א ס"ק י"א כמ"ש התוספות ספ"ק דיו"ט. שכתבו דמשום הכי התיר רב ששת לשלוח תפילין בי"ט (כמבואר לקמן סי' תקט"ז) משום דאפילו להניח אין איסור אבל בשבת דף ס' משמע בתוספות דרב ששת מודה דאסור להניח תפילין אלא דס"ל לרב ששת דכלי שמלאכתו לאיסור מותר לשלוח בי"ט:

שם מדקתני לא יצא בתפילין בשבת דס"א מוקי הא דתניא במתני' לא יצא בתפילין בין למ"ד שבת זמן תפילין בין למ"ד לאו זמן תפילין ומשמע דבבית שרי אפילו למ"ד לאו זמן תפילין וסותר זה למ"ש התוספות במנחות. ע"ז תירץ המג"א דכוונת התוס' דדוקא למ"ד זמן תפילין מותר בבית דל"ח שמא ישכח ויצא לרה"ר כיון דחייב למשמש מידכר דכיר משא"כ למ"ד לאו זמן תפילין לפ"ז כיון דקי"ל שבת לאו זמן תפילין אסור אף בבית משום גזירה (והמשנה שאמרה לא יצא עיק' איסורא קתני ובאמת בבית נמי אסור משום חשש הוצאה ועיין) ה"ל מלאכתו לאיסור כך נ"ל המשך דברי המג"א:

ס"ק י"ב ובגמרא שם דמוקי הא דתני חצוצרות אין מטלטלין כר"י והא דתני מטלטלין כר"ש. הרי לר"ש חצוצרות אינן כשופר ושרי והיינו לצורך גופו או מקומו כשיטת התוספות הם:

ש"ע ס"ה ע"י ככר. אע"ג דקי"ל לא אמרו ככר או תינוק אלא למת בלבד בסי' שי"א לא אתי למעט אלא דברים הדומין למת והיינו מוקצה מחמת גופו אבל בכלים שמלאכתן לאיסור שרי ע"י ככר או תינוק:

ס"ו לטלטל שבריהם. שברי כלים הם מחלק ב' שבמוקצה משום דכשנשברו דמי לצרורות והוי מוקצה מחמת גופו אלא כיון שבאו מכלי לא בטל שם כלי מהם כל זמן שראוים לשום דבר כגון לכסות. משא"כ בצרורות דאעפ"י שראוים לכסות לאו מנא הם כמבואר בסעיף שאח"ז:

ט"ז רסק"ה אגב אביהן כלומר כשקידש היום היה קיים הכלי ולא היה מוקצה:

שם מסיקין בכלים ביו"ט שהרי ראוין לטלטל ויתנם לתוך האור אבל שברי כלים מוקצה הם ואסור לטלטלם:

שם כי מוקי פלוגתייהו ס"ד דהט"ז דבהא פליגא דר"י סבר נולד אסור ות"ק הוא ר"ש דס"ל דנולד שרי ולכן הקשה קושייתו ומתרץ דת"ק לאו היינו ר"ש וס"ל ג"כ דנולד אסור אלא בהא פליגי דר"י סבר כל שאינו מעין מלאכה ראשונה ה"ל נולד ות"ק סבר כיון דראוי לשום מלאכה לא הוי נולד אבל אם אין ראוי לשום מלאכה אסור משום נולד מש"ה בשברי כלים להסקה דלכ"ע הוי נולד אסור לכ"ע:

שם בהגה שלא יזוקו. דבמקדם היזק דרבים לא גזרו שבות בסעיף ח':

מ"א סקט"ו למלאכתו ראשונה. ס"ל למג"א כס"ד דהט"ז שביארתי באות י"ג דת"ק הוא ר"ש אבל למ"ד נולד אסור בעינן שיהיה ראוי מעין מלאכתו הראשונה דאל"כ הוי נולד כיון דלא עמדה אתמול למלאכה זו הוי כאילו נעשה כלי בשבת:

ט"ז סק"ה לא תכנס לדיר עצים. דין זה מבואר בסי' תקס"ז סעיף ג':

שם דרבא כר"י ס"ל. כוונתו מנ"ל דס"ל כר"י הא גם לת"ק יכול להיות אמת דאין מסיקין בשברי כלים וכן הקשה אח"כ על דברי הטור סימן תק"א ובאמת היה יכול לתרץ כפשוטו דכוונת הש"ס והטור שאמרו כר"י היינו לאפוקי מר"ש דלית ליה נולד אלא ניחא ליה להט"ז לפרש כר"י דוקא ולא כת"ק דידיה וק"ל:

מ"א סקט"ו אסור לטלטלו. עיין דין זה במג"א סי' תק"א ס"ק י"ב:

סקט"ז של חרס אסור. דאין מצוי כ"כ היזק:

שם עיין סמ"ד. ר"ל דאין האיסור שם אלא לפי דמתקן אותו לכלי אבל אם שובר שלא לשם כלי מבוא' בסי' שי"ח במ"א:

שם ומיהו בסי' של"ז סס"ב כצ"ל:

ט"ז סק"ו בסמוך בקושי' נ"ל דהתוספות ס"ל כס"ד דהט"ז שביארתי אות י"ג:

שם דהתם בכלים שנשברו. והואיל והשברים ראוים למלאכה מטלטלים לאותה מלאכה שראוים להשתמש תחת שימושם הראשון ולא ה"ל נולד כיון שאין כאן רק שימוש א' כמו שהיה להם קודם שנשברו אבל הכא בכלי שנשבר ממנו חתיכה והכלי משמש עדיין תשמישה הראשון והחתיכה משמשת שימוש חדש חוץ משימושה הראשון ה"ל נולד לאותו שימוש:

שם הולך בשיטת התוספות כלל תירוצו דת"ק לא מתיר אלא בחצר דשכיחי כליה ומטלטל השבר לכסות הכלי מש"ה לא הוי נולד אבל כאן מיירי ברה"ר דלא שכיחי כלים והוא נוטל השבר לנקות מנעליו כמו שהעובדא דין זה בש"ס ואין מותר שם אלא משום דבחצר תורת מנא עליה לא פקע מיניה שם כלי גם ברה"ר והוי עכ"פ נולד ואסור. וקשה הא כ' הט"ז תחלה דהתוספות ס"ל דת"ק הוא ר"ש דמתיר נולד וכמו שכתבתי אות כ"א א"כ גם ברשות הרבי' לישתרי וצ"ל דעכשיו חזר בו מזה אלא דגם התוספות ס"ל טעמא דת"ק דלא הוי נולד אלא שאסרו התוספות ברה"ר דשם הוי נולד. ומ"ש הט"ז כאן דהטור הולך בשיטת התוספות רצונו לאפוקי הרא"ש שלא הביא דברי התוס' וק"ל:

שם להיתר כמ"ש בסמוך. ר"ל בס"ד בש"ע מיהו לסניף בעלמא אמר' הט"ז דהא גם לצורך הכלי וא"כ ליכ' ראיה גמורה וק"ל:

מ"א ס"ק י"ז אך מ"ש הב"ח כתב כדברי הט"ז סק"ו דהתוספות ברה"ר מיירי דהוה ליה נולד והמג"א לא רצה בזה דהא המג"א ס"ל דהת"ק הוא ר"ש דמתיר נולד כמ"ש באות ט"ז וא"כ כיון דפסקינן כר"ש מותר גם ברה"ר וא"כ אין מיושב דברי הטור בתירוץ זה ודברי התוס' נכונים כפשוטם דהם כתבו דבריהם לרבא דאיהו ס"ל דלא כת"ק אבל הטו' דפסק כת"ק קשה. אלא ע"כ דנקט בחול משום סיפא דזרקה לאשפה:

ט"ז סק"ה דהוי ליה נולד. משא"כ בנשבר בע"ש כבר הוכן למלאכ' אחרת מבעוד יום:

מ"א ס"ק י"ט אע"פ שהם כלים ר"ל שראוים לתשמיש אחר והוי כלים מ"מ כיון שלא הוכנו לכך אסור לטלטלם:

שם וצ"ע מאי אפי' ולא ניחא ליה ע"פ דברי התוספות שהביא הט"ז ס"ק ח' משום דהתוספות כתבו דבריהם בדלתות הכלי' שהם היו מוכנין אגב אביהן בטלטול משא"כ דלתות הבית לא היו מוכנין אגב אביהן בטלטול. לכן הוצרך המג"א לתרץ דהוי אמינא

דבפתיחה והנעילה הוא ג"כ כמו טלטול וא"כ היה מוכנין אגב אביהן בטלטול. ובעל תו' שבת שגה וגם חמד משה שגה בזה:

שם דעכשיו אינו מוקצה. דגם הדלת עכשיו שנתפרק' מהבית הוא כלי אלא דכיון דקודם שנתפרקה היתה מוקצה לטלטול אסורה גם אחר שנתפרקה והטעם הדבר בסי' ש"י ס"ג דמיגו דאיתקצאי לביה"ש וכו'. ומ"ש המג"א עיין ס"א ר"ל יצוייר דבר זה במוקצה מחמת ח"כ בכשנשברה שוב אין מקפיד שלא לעשות בשם תשמיש אחר א"כ עכשיו אינה מוקצים:

מ"א ס"ק כ"א שמא יתקע. ר"ל שיתקע בחוזק דאז הוי בנין אף בכלי ולא כפירש"י שהובא בט"ז דהטעם משום מכה בפטיש וחולק רמב"ם על רש"י דלרש"י אף בחוזק לא הוי בנין: ט"ז סק"ט דלא פסיקא מילתא. דכיון שהם כלים אע"ג דמחוברין לקרקע הם לא פסיקא מילתא למימר דשייך בהו בנין וסתירה עכ"ל הב"י:

ש"ע ס"י כסוי בור. ר"ל שאינו מחובר כלל אלא מונח בלי חיבור כדי לכסות וכשנוטלו אין שייך בנין וסתירה. אפ"ה כיון דהם כסוי קרקעות מיחזי כבונה למראית עין משא"כ כשיש בית אחיזה מוכחא מלתא דלמשקל ואהדורי עביד ולא מיחזי כבונה. וכסוי כלים שהיו מתחלה כלים בפ"ע אעפ"י שחיברן אח"כ בטיט (דאלו מחובר מתחילתו אסור כמ"ש ט"ז סק"ט) לא מיחזי כבנין וסתירה:

שם או שנשתמש בהם. ר"ל שהכינם לכסות הכלי בעוד יום או שתקנם או שנשתמש בהם: שם חביות הקבורות. ר"ל החבית טמונה כולה בקרקע ואינה נראת כלל מש"ה הכיסוי המונח עלי' דינה ככיסוי קרקעו'

מ"א ס"ק כ"ג פי' אסור לטלטלן חידש לנו המג"א דלא תימא אסור ליטול מהבור או להחזירן משום בנין וסתיר' אבל בטלטול מותר היכא דעבר ונוטלו מהבור או שלא הניחו על הבור בשבת רק תקנו לכיסוי מבעוד יום או שנשתמש בו מבע"י דאינו מוקצ' קמ"ל מג"א דבטלטול נמי אסור והטעם הוא דלא מבעיא כשהיה מונח על הבור ועבר ונוטלו משום דהא איתקצא בה"ש משום סותר איתקצאי לכולא יומא ודומה לדין דלתות הבית שבמג"א ס"ק י"ט אלא אפי' לא הונח כלל בשבת על הבור אלא שתקנו או נשתמש מבע"י אסור ג"כ לטלטלו כיון דמצד עצמו הוא מוקצה ולא הותר אלא מפני שעשאו ותקנו לכיסוי לא עדיף מאם כיסה בו שהי' אסור בטלטול ומש"ה מש"כ המחבר אין נוטלין פירושו שגם בטלטול אסור וסיים אא"כ יש לו בית אחיזה. ר"ל שאו מות' גם בטלטול בין שכבר כיסה בשבת ובין שלא כיסה אלא שתקנו (במ"ש המחבר והוא שתקנום קאי גם אכיסוי בור ודות אם יש להם בית אחיזה דבעינן ג"כ שהכינם מבע"י לכיסוי) וה"ה

נמי במ"ש המחבר והוא שתקנם ר"ל דאם לא תקנם אסור בטלטול משום מוקצה מש"ה גם איסורא דרישא בדליכא בית אחיזה יש לנו לפרש דגם בטלטול אסור משום מוקצה זהו כוונת המג"א ואח"כ הקשה אהני תרי איסורא דמשום מוקצה מאי שנא מחרס דאינו מוקצה מחמת שראוי לכסות כו כלי א"כ הני נמי כיון דראוין לכסות אינם מוקצין וא"כ דכיסוי בור ודות בדליכא בית אחיזה אין לאסור בטלטול אלא כשהיה הכיסוי של הבור בה"ש משום מגוי דאיתקצאי אבל כשלא היה בין השמשות על הבור שרי והטעם שכתבתי תחלה כיון דמצד עצמו הוא מוקצה ליתא דהא אינו מוקצה כלל וכדאמרן. וכן קשה באיסורא דלא תיקנן הרי מ"מ כיון דראוי לכיסוי אינו מוקצה ואהא תירץ דלא שרינן מטעמא דראוי לכסוי אלא כשבא מכלי וכמו שכתבתי באות ט' משא"כ זה שאינו בא מכלי ואהא סיים המג"א לכן בעינן שתקנם ר"ל ונתיישב קושיא ב' ואח"כ כתב ובמחובר כו' לכן בעינן בית אחיזה ר"ל ונתיישב קושיא א' דכשאין בית אחיזה אסור בטלטל משום מוקצה אע"פ שלא הונח בשבת על הבור. ונתבארו המשך דברי המג"א ונתיישב כל מה שנתקשו האחרונים בדבריו ודו"ק היטב:

ש"ע ס"יא מחט שלימה. מחט מיוחד לתפירה והוי כלי שמלאכתו לאיסור ומותר לטלטלו לצורך גופו דהיינו ליטול הקוץ:

מ"א ס"ק כ"ד ומ"ש משברי כלים. ר"ל דבשברי כלים קי"ל דאם ראוים לשום מלאכה מותר לטלטל אע"ג דלענין טומאה לאו מנא הוא כשנשבר אלא ע"י יחוד וה"נ מחט שניטל חודה או חורה תנן בפ"ג דכלים דאם התקינה למיתוח (האורגי' לוקחים מחט שבורה ונותנים אותה בשפת הבגד כדי שימתחו שפתותיה). ותירצו דדוקא היכא דלענין טומאה מהני יחוד בלי תיקון מותר לטלטל בשבת אף בלי יחוד משא"כ במחט דבעי תיקון ולא מהני יחוד לבד לטומאה מותר לשבת בלא יחוד אבל בזבחים כתבו דעור לח אסור בשבת בלא יחוד אע"ג דמהני יחוד לטומאה וכתבו דה"ט דמחט א"כ משמע דבמחט נמי א"צ תיקון למיתוח אלא יחוד ואפ"ה אסור בשבת כיון דרגילין לזרקן:

ס"ק ס"ה דזימנין דמימלך. ר"ל אע"ג דלענין טומאה לאו מנא הוא דכיון דדעתו לנוקבה לא נגמרה מלאכתו מ"מ לענין שבת מיקרי מנא כיון דזימנין מימלך שלא לנקבה ושיהיה כלי בלי נקב לנטילת קוץ ומהני בי' יחוד זה לטומאה מש"ה הוי מנא לענין שבת בלי יחוד כיון דרגילות הוא כך לפעמים ליחדה לזה וק"ל:

ט"ז ס"ק י"ג לצורך מקומו. מקומו דהדפוס היינו המנעל:

שם רפוי דוקא. דס"ל דאם אינו רפוי הואיל שצריך טרחא להוציא המנעל לא הוי המנעל עצמו כלי כלל:

ש"ע סעיף ט"ו שלא יפול מרגלו. דבכרמלית לא מינטר התירו זאת שלא יאבד:
מ"א ס"ק כ"ח ועמ"ש סי"א כוונתו לתרץ כמ"ש המג"א ס"ק כ"ד בשם תוספות דדוקא בשברי כלים דרגילין וכו'. אבל מנעל כזה דרך לזורקו:
ש"ע סט"ז יכול לשמטו אע"ג דבע"כ מטלטל גם הקנה ה"ל טלטול מן הצד דשרי לצורך דבר המותר בסי' שי"א ס"ח כ"כ בעל תוספות שבת וקש' הא בסעיף י"ד הוי אסור אי לאו דדפוס כלי הוא א"כ צ"ל דטלטול מעליא מיקרי ולכן צ"ל כמ"ש הא"ר דהכא מיירי שיכול לשמוט בלי טלטול הקנה עמו:
שם שאינו כדי. והוי מוקצה מחמת גופו דאסור אף לצורך מקומו:
שם מלאכתו לאיסור דכל שמלאכתו לאיסור שרי לצורך מקומו וכמו במנעל בסעיף י"ד:
מ"א ס"ק ל"ח ועיין ס"ב. ר"ל דמשו' כבודו לא נתבטל מתורת כלי אלא ע"כ משום דדמי לדלתות כיון דמיוחד לצורך העליה לילך בה להגג:
ס"ק ל"ט אפי' למטה מג' ר"ל דמבואר בסי' של"ו דמותר להשתמש במחובר שהו' פחות מג' היינו כגון לישב עליה. אבל להשתמש ממנה אסור משום מוקצה אא"כ קשורה בדלי:
סק"מ ולפיכך צריך מעשה להוכיח כצ"ל. וא"כ בעצים שלנו. ר"ל שאינו עומד בשום פעם לישיבה:
סס"ק מ"א דמנענע הקש בגופו מותרים דטלטול ע"י גופו לא חשוב טלטול וא"כ אפי' באבנים קטנים שרי. לכך תי' דצריך לסדרם כדי שלא יצטרך ליגע בהם דהיינו לטלטלם בידיו לצורך הישיבה:
ש"ע סכ"ב דלא שנא. ר"ל דבשניהם בעינן יחוד לעולם והי"א מוסיפין באבן דכיסוי דבעינן מעשה:
שם דביחוד סגי. דמבואר שם סעיף א' דבמוכין סגי ביחוד לעול':
מ"א ס"ק מ"ד דהא הרשב"א מייתי. הוא היש מי שאומר שבש"ע דס"ל דאבן דפציעה לאו בר מיעבד מעשה ואפ"ה ס"ל דבעינן יחוד לעולם. כדיעה ראשונה דפליג היינו משום דס"ל דאבן דפציעה אורחא הוא. ויש חילוק בין אורחא ללאו אורחא וא"כ במידי דלאו אורחיה כ"ע בעי יחוד לעולם אפי' במידי דלאו בר מעשה ובאורחי' פליגי:
שם ומשמע במרדכי. הוא דיעה ג' שבש"ע דס"ל דהוי מידי דבעי מעשה:
שם ובהא כ"ע מודו. זה ענין בפ"ע ולא קאי אמרדכי אלא קאי על ב' דיעות הראשונים דאע"ג דס"ל דא"צ מעשה מ"מ יחוד לעולם בעינן משום דהני לאו אורחייהו. וכ' זאת לביאור על דברי הש"ע במאי פליגי:

ט"ז סקי"ז דממ"נ אסור קשה למה הוצרך לממ"נ הוי ליה למימר כיון דבעי יחוד מבע"י כמ"ש המחבר וי"ל דדברי המחבר בענף מיירי וא"כ מכבדות הוא כלי כשתולשין ענף מן המכבדות ה"ל שברי כלי וקמ"ל בסעיף זיין דבכה"ג (אף שהכלי נשאר שלם ודלא כמג"א כמ"ש שם סק"ו) אם השבר ראוי לשום מלאכה מותר וכאן ג"כ ענף שבא מהמכבדות שראוי להפחיד התינוק שרי לכאורה לטלטלו אף שלא יחדו מע"ש. איברא שברי כלי לא שרי אלא א"כ רגילות הוא להשתמש בהן אותו התשמיש כמובא במג"א ס"ק כ"ה וענף מהמכבדות לא נתבאר לנו בפוסקים אם אורחיה או לא לכן אסרו הט"ז בממ"נ אם אינו כלי ר"ל דלאו אורחיה דענף ליחדו להפחיד התינוק א"כ אסור לטלטלו ואם תחשבנו לכלי מצד מכבדות הוא א"כ נעשה זה השבר מנא חדשה עכשיו בשבת דהא מעיקרא לא היה עומד לזה אותו המכבדות מש"ה לא שרי אלא שמיחד הענף בע"ש והיינו יחוד לעול' ע"ד שכתבתי בסעיף הקודם וק"ל וזה קרוב לדברי הפמ"ג:

ש"ע סכ"ד או שצבען. פי' שטבלן בשמן תרגום וטבל וצבע:

מ"א ס"ק מ"ה דכיון דיחדן לכך. ר"ל לאו דוקא אי חתכו לצורך אלא אפי' חתכו לשרפה והוי מוקצה ואח"כ יחדו לכך אם אורחיה הוא מהני יחוד לשבת זו ואם לאו אורחיה בעי יחוד לעולם וכמו שנתבאר בסעיף כ"ב:

ש"ע סכ"ה עורות יבשים. בין של גסה בין של דקה אבל לחים דלא חזי לישיבה אסור בשניהם אא"כ חישב ודיעה ב' י"ל דאין חילוק דבין ביבשים ובין בלחים שריבגסה אבל בדקה בעינן חשב בין לחים בין יבשים:

סכ"ו ושל אומן אסור דאומן יקפיד עלייהו שלא יתקלקל:

סכ"ז מנער את הטבלא. כיון דאינו נוטל את המוקצה עצמו אלא ע"י הטבלא הוי טלטול מן הצד דקי"ל דשרי לצורך דבר המותר וה"נ הוי טלטול מן הצד ושרי לצורך דבר דהיינו הטבלא:

מ"א סק"נ בסיס לדבר איסור. וא"כ גם הטבלא אסור לטלטל:

שם דאם נטלו המוקצה משם מותר לטלטל. דאם מוקצה לחצי שבת משא"כ כשהיה בה"ש אמרי' מגו דאתקצאי:

שם בש"ע למקום השלחן. כמו שנתבאר ססי' ש"ט:

מג"א סקנ"א ולא הוי עליה תורת כלי. הוא דעת הרא"ש ודעימיה דמתיר כלי שמלאכתו לאיסור ע"י ככר או תינוק מובא בש"ע ס"ה:

שם דמותר להניח אצלו ר"ל אפי' אם הם מונחים לבד על השולחן מ"מ מותר להניח אצלם פת ובטלו לגבי פת דהא יהיב הרא"ש טעמא כיון דבטלי לגביה מותר בזה כמו

במת ובמת ברסי' שי"א מבואר שמביאין אצלו פת אבל הרא"ש לא התיר אא"כ זורקין בפיו למקום שכבר יש לחם ע"ש דף כ"א אהא דאמר הש"ס דמטלטלין סופלי אגב ריפת' (הובא לקמן סי' תקנ"ב בט"ז סק"ח) הקשה הרא"ש הא לא התיר ככר או תינוק אלא למת ותירץ דדוקא זורקין בפיו לסל מלא לחם והרמב"ן ור"ן ס"ל דאם המוקצה מונח עם ההיתר שרי לטלטלו ולא אמרינן כלל שההיתר נעשה בסיס לאיסור ומה שאמרו בריש סעיף כ"ו והוא מהש"ס מנער את הטבלא אין הכוונה כדרך שפירשתי באות ס"ג אלא ר"ל שלוקח את הטבל' ומוליכה למקום שירצה ושם ינער אותה כך ראיתי שפי' בעל תוספת שבת ואח"כ כ' שהו' תמיה דא"כ בטל לדבריהם דין בסיס לדבר איסור שהו' בש"ס ומובא בש"ע סעיף ג' וסעיף ד' ובעו"ה אין ספרי' בידי וצ"ע:

שם ליהוי הריפתא. לשון זה אין לו מובן דהרמב"ן והר"ן לא ס"ל בסיס כלל אפילו בלא ריפתא וכמ"ש תחלה. וכמדומה שלשון זה הוא שלא במקומו ומקומו אחר דברי הרא"ש בפיסק' וק"ל ותיבת עכ"ל הוא שייך על דברי הרמב"ן ור"ן והסיום שסיים ודברי הרב"י צ"ע כ' בעל תוספת שבת שנראה שכך צריך להיות ודבריהם צ"ע (וקאי אדברי רמב"ן ור"ן) דבריהם צ"ע דא"כ בטל דין בסיס:

סקנ"ד דכשנתפרקו מע"ש: דס"ל דבעינן שיהיה לו מאותו המין ולכן לא מהני אא"כ נתפרקו בשבת דהוי חזי בין השמשות אגב אביהן ועכשיו עדיין ראוי לכן כ' כאן ולהמחבר דסגי במצוי שרי אף נתפרקו מע"ש. ולכן הוסיף המג"א מדעתו דפשוט דאם אין כלבים מצויין כלל וגם אין לו אסור. אפי' נתפרקו בשבת דכיון דאינו מצוי כלל הוי כאלו אין ראוי כלל למאכל בהמה והוי מוקצה כמבואר בסוף למ"ד גרעינין במקום שאין מאכילין לבהמה הוי מוקצה וסתמא מיירי אפי' אכל התמרים בשבת וכן בסעיף כ"ז שאוכל בשבת ונשארו העצמות שאסור לטלטלם אם אין ראוי למאכל כלבים ובהמה ואם כן ה"ה בראוים לכלבים אלא שאינם מצוים:

מ"א ס"ק נ"ו דרכיך וחזי לכוס. חולק אהט"ז וסבירא ליה דאפי' לר' שמעון אסור דבר הראוי לכלבים אם אינו מחזיקו לכך והוי מוקצה מחמת גופו כמו אבן ודומיהן והכא מיירי בבר אווזא וכדומה:

ט"ז סק"ב דטעם זה. ר"ל הטעם שכ' הטור שראוי לכלבים:

שם ובתוספות כתבו הטעם הביא זאת לראיה לדבריו דאף דבר שראוי לכך אם אינו מתזיקו לכך הוי מוקצה דהא מש"ה הוצרכו התוספות' לומר שהוא מאכיל לתי' לפי שכל ישראל מחזיקים אותו לחיה:

שם דלענין היתר מוקצה. ר"ל דהאי כללא שהוא ראוי ואינו מחזיק כמו שכתבתי תחלה לא נאמר אלא לר"י דאית ליה מוקצה אבל לר"ש די כשהוי ראוי אע"פ שאינו מחזיקו ולכן מותר בשר תפל מטעם אומצא אף שאינו מחזיקו לאומצא:

ט"ז שם ואחר זה נמשך ב"י וש"ע. כוונת הט"ז בזה משום דקשה א"כ למה הוצרך הב"י לפרש בדברי הטור דראוי לכלבים קאי אתפוח. אבל בתפל הטעם משום אומצא הא גם בתפל שרי דראוי לכלבים אף שאינו מחזיקו לכלבים לכן כ' דב"י וש"ע נמשך אחר דברי הרמב"ם שכ' מפני שראוי לאדם והרמב"ם חדא מתרתי נקט וה"ה מטע' דחזי לכלבים שרי וק"ל:

שם אמרינן בגמרא וסתמא כר"ש הוקשה על דעת רש"י דהא לר' שמעון אפי' לאו דעתי' למישדי' לכלבים שרי:

ש"ע סעיף ל"ב מפני שאינו ראוי. להט"ז בסעיף הקודם ר"ל דאינו ראוי אפי' לכלבים ולהמג"א אפילו ראוי לכלבים אסור משום שאינו מחזיק לכלבים:

ש"ע סל"ד מותר לכפות. קמשמע לן דלא חיישינן שמא יבוא להוציאם ובשבת דף מ"ג ובתוספות שם משמע בענין אחר עיין שם:

מ"א ס"ק נ"ט נראה לי דאם הוא מלא בגרף מיירי וההית' משום כבוד הבריות:

ש"ע סל"ה להוציא גרף. כלי זה אף על פי שהוא כלי מכל מקום הוא בכלל מוקצה מחמת גופו משום דמאיס כ"כ ולא חזי לכלום וחמיר מכלי שמלאכתו לאיסור דשרי לצורך גופו ומקומו משא"כ גרף הוא כאבן ודומיהן ולהוציאן התירו משום כבוד אבל להחזירן צריך מים דאז מטלטל הגרף על ידי המים:

מ"א סקס"א דכלי שרי. סבירא להמג"א דאע"ג שהוא מוקצה מחמת גופו וגרע מכלי שמלאכתו לאיסור מכל מקום הואיל וכלי הוא מותר להרא"ש ע"י ככר או תינוק כמו במלאכתו לאיסור בסעיף ה' אבל הט"ז בסי' שי"א סק"ה לא סבירא ליה כך:

שם כשצריך לפנות. ומ"מ בלא מים אסור כיון דאפשר ע"י מים:

סקס"ב כדי להוציאו. ואע"ג דפי' הט"ז על סמך שלבסוף יוציאנו מ"מ קשיא לי דאפי' אינו סומך ע"ז אלא חושב שלא ימאס בעיניו ולא יצטרך להוציאו אפ"ה אסור דחיישינן שמא ימאס ויצטרך להוציאו:

סס"ק ס"ה עמ"ש לעיל. כוונתו למ"ש בס"ק מ"ד דאפילו מידי דלאו בר מעשה מ"מ בעינן יחוד לעולם אי לאו אורחיה ובאורחיה פליגי ע"ש וא"כ משמע דלהרשב"א שהביא שם בעינן הכא יחוד לעולם. מיהו יש לו' דהכא לא שייך יחוד לעולם. דהא כל פורתא עפר שמכסה בו רוק שוב לא חזי למידי וא"כ כל פורתא שבו אינו חזי אלא לשבת א' וכי

תימא דבעינן דוקא שיהיה מיוחד כל הקופה ולכן בעי' יחוד לעולם עד שתכלה ז"א דהא בדרבנן יש ברירה וא"כ כל דשקל בשבת ההוא שיחדה לאותו שבת הוברר הדבר דהאי פורתא הוא שייחד ולמה לו להנשאר ודו"ק וכ"כ בעל תו"ש:

סקס"ו ואם היה עליו בה"ש אסור אף על פי שירדו כצ"ל. דמגו דאתקצאי לבה"ש וכו':

סקס"ח כמ"ש סי' שי"א סעיף ז' (ר"ן) עסי' ש"ה סי"ח כצ"צ:

מ"א סק"ע דחי נושא את עצמו. ולית ביה אלא איסור דרבנן והוי גזירה לגזירה:

ט"ז סקכ"ד כמ"ש בסעיף מ' לא היה כתוב ברמ"א שלפני הט"ז תיבות ס"ג:

ס"ק ע"א תינוק וכיס תלוי בצווארו חייב. דהוי כאלו עצמו נושאו אבל גדול מלובש פטור שהבגדים טפלים לו ועליו אינו חיוב דחי נושא את עצמו ומ"מ אסור מדרבנן:

ש"ע סמ"ד לא יטלו ממנו חרס. דמתקן אותו לכלי והוי מכה בפטיש. ולשון לא יטלו שכת' בש"ע אינו מדוקדק דלשון הרמב"ם הובא בב"י לא יחתוך ממנו והיינו דבמעשה החתיכה הוי מכה בפטיש וה"ה אם כבר נפל החרס אלא שהוא מתקנו להתיר בליטותיו ועוקצין שבו הוי ג"כ מכה בפטיש כמ"ש רש"י אבל ליקח החרס שנשבר מהכלי ולכסות בו מנא בלי שום תיקון ודאי שרי כמבואר לעיל סעיף וא"ו ז'.

שם סמ"ה בכדור. הכדור אין שם כלי עליו והוי כאבן שהוא מוקצה. מחמת גופו ואינו כלי מתמת שראוי לשחוק בו ועל זה כת' המג"א דאפילו לטלטלו לצורך איזה תשמיש אסור דמחשבתו לא משוי ליה כלי:

מ"א סקע"ד לצורך גופו או מקומו. דהוי כלי שמלאכתו לאיסור:

סימן שט

ש"ע ס"ג למקום הכלכלה דאז א"א לנער דשמא יפול האבן למקום שצריך אליו לכן מטלטלה כולם עד מקום שירצה:

מ"א ס"ק ד' לאיסור ולהיתר וההיתר חשוב יותר בטל האיסור לגבה והוי כאילו אינו בסיס רק להיתר מש"ה יכול לטלטלה ואע"ג דממילא מיטלטל גם האבן הוי טלטול ע"י ד"א דשרי כשהוא לצורך דבר ההיתר כמבוא' בסי' שי"א:

ש"ע ס"ד ומנער הכר. דבשכח לא נעשה בסיס ואע"ג דעל ידי החביות מטלטל האבן הוי טלטול מן הצד ושרי לצורך דבר היתר משא"כ לצורך המעות כמ"ש המג"א:

ט"ז סק"א מסלקין המפה. רצה לומר אותו חלק המפה שעל הלחם וס"ל דכיון שעומדים הנרות על קצה א' מהפה נעשית כולה בסיס:

שם והא דאסר לעיל בסי' רע"ט בזה. ע"ש בט"ז סק"ב:

מ"א סק"ו אע"ג שיש על העפר שברי עצים. ולא אמרינן דהעפר עצמו הוי בסיס והיינו ע"כ משום שאינו אלא דרך אקראי:
שם לא נעשה בסיס וכ"מ סימן רנ"ט כצ"ל
סק"ח שהניח כלי תחת הנר דכה"ג י"ל דכיון דאדעת' דספק זה הניח הכלי שם שמא יפול הנר ה"מ מניחה מדעת:
מ"א ס"ק ט' היינו בשוכח דלא נעשה בסיס. לכן היכא דא"א בניעור כגון שצריך למקומו מטלטל הכל כמו בסעיף ג' משא"כ במניח נעשה גוף החבית כולי מוקצה משום בסיס:

סימן שי

ש"ע ס"א עץ שתולין בו דגים עץ זה הוי כלי כיון שיחדו לתלות דגים אלא משום דמאיס הוי לר"י מוקצה מחמת מיאוס ואנן ק"ל כר"ש:
ט"ז סק"א ולא קי"ל כר"ש כמבואר בר"ס רע"ט:
שם שאין תורת כלי היינו מוקצה מחמת גופו שביארתי בר"ס ש"ח:
שם דבר העשוי להסתלק דבה"ג לא אסח דעתיה מיניה:
ש"ע ס"ב לסחורה. דאע"ג דעומדים לסחורה דעתו עליהם לאכול מהם כשירצה:
שם שזרעם בקרקע זה וכן ביצים שתחת התרנגולת הוא בעיא בש"ס דשמא מודה בי' ר"ש משום דדחי' בידים ואע"ג דמטה ונר שהדליק בשבת וכבה אע"ג דדחי' בידים היינו משום דכשכבה נסתלק הדחי' אבל באלו שהדיחוי הוא משום שזרען עדיין לא נסתלק הדיחוי ופשוט דשרי לר"ש ולא אסור אלא היכא דאיכא תרתי כמ"ש בש"ע סוף הסעיף. ועל זה הקשה המג"א דהא אסרינן בנר שכבה דלא כר"ש אע"ג דחזי ומכ"ש בהא. ותירץ דהתם משום מגו דאתקצאי ר"ל דבה"ש לא הוי חזי למידי מחמת האיסו' וא"כ בה"ש אית ביה תרתי מש"ה אסור כל היום משא"כ באלו דחזיין גם ביה"ש:
ט"ז סק"ג דמקפיד עליהם והוא מוקצה מחמת ח"כ והשפוד הוא מוקצה מחמת גופו:
ש"ע ס"ד שלא ידעי' הבעלים. והוקצה מדעתם אפ"ה שרי דהוי ליה מוקצה בטעות:
ט"ז סק"ד ובשבת נעשו ראוים ר"ל דבהא י"ל מגו דאתקצאי לבה"ש דהא בה"ש לא הוי חזי וא"כ הוי כגרוגרות וצמוקים דדחי' בידים וגם ליא חזי בה"ש וכמו שכתבתי אות וא"ו אפ"ה שרי והטעם ביאר שם משום דהוי גומרו בידי אדם ע"ש. ור"ל דאמרינן בביצה דף כ"ז סתם קדרות הם רותחות בה"ש ואין ראויות לאכילה ואיך אכלינן מינייהו באורתא אלא אמרינן מגו דאתקצאי אלא משום דהוי גומרו בידי אדם ופירש"י כיון דבידו לתקנו בו ביום לא מקצי' ליה מדעתו מחמת דחייתו עכ"ל. וע"כ לאו דוקא פי' דבידו לתקנו דהא בה"ש הוא רותח ואין בידו לתקנו אז אע"כ ר"ל כיון דברי שיתקן מעצמו מיקרי

גומרו בידי אדם [וכ"מ ממה שפירש"י שם גבי גומרו בידי שמים דהיינו ע"י חמה כו' ובזה ספק הוא שמא לא יהיה חמה] דלא אסח דעתיה. ומש"ה הנך תמרים שידוע שיהיה תיקונם בשבת כשנקלט טעם התמרים במים הוי גומרו בידי אדם כך נראה הכוונה. ודברי הב"י תמוהים בזה מאוד שוב מצאתי שכן הקשה בספר חמד משה ומ"מ קצת קשה לי בנר שכבה דאסרינן מטעם מגו דאתקצאי מ"מ לא אמרינן אם היה ברי לפי ערך השמן שיכבה בשבת מותר דהוי גומרו בידי אדם ויש לחלק ועיין מה שכתבתי בסי' רע"ט אות י"ב ודו"ק:

ש"ע ס"ו מבטל כלי מהיכנו. דהוה כקובע לה מקום ומחברו בטיט שלא יוכלו ליטלה משם והוי מלאכה א"נ דהוי כשובר הכלי:

שם אבל מותר. קמ"ל דלא חיישינן שמא כשיטול הכלי ינדנד המוקצה כיון שהוא מכוסה מן העין:

בהג"ה ס"ז ואפי' לצורך גופו. דדין הבסיס כאותו המוקצה שעליו וכיון דמעות הוא הוי מוקצה מחמת גופו דאסור אפי' לצורך גופו ומקומו גם דין המטה כך:

מ"א סק"ד ועמ"ש סי' ש"ח סכ"ז מ"ש במג"א ס"ק ג':

סק"ה מיהו לצורך וכו'. הטעם הוא דהכיס הוי כלי שמלאכתו לאיסור ושרי לצורך גופו והקשה המג"א דהרא"ש כת' דדמי לסיכי וכו' והיינו מוקצ' מחמת ח"כ והג"א הוא דעת אחרת דס"ל דלא הוי ח"כ משא"כ להרא"ש:

שם דכ"ע מודו בזה. ר"ל אפילו המחבר דמתיר ביחדה היינו דוקא לצורך גופו דכיון דיחדה נעשה כלי שמלאכתו לאיסור:

סק"ו שרי ללבשו. דלא אמרינן דהכיס עצמו הוי משאוי אלא בטל להבגד:

שם וא"כ עכ"פ שרי. הוא ענין בפ"ע דכיון דמותר לצורך מקומו שרי להניח בו איזה דבר ואפילו להרא"ש שהביא בס"ק הקודם דכיס המיוחד למעות הוי חסרון כיס מודה בכיס שבבגד דחזינן דאין מקפידין עליו כ"כ:

סק"ז גבי מוכני המוכני והשידה הם ב' כלים אע"פ שהם דבוקים והם כמו הבגד והכיס ואפ"ה כת' הרמב"ם דאם היה אפשר לנער היה צריך לנער:

שם הוי כלי בפ"ע. ואינה בטילה לגבי השידה וממילא דה"ה בכיס הקשור בבגד שאינו בטל לבגד מש"ה אסור לטלטל הבגד:

ש"ע ס"ח חשוב מדבר האיסו' ואם שניהם שוים אסור:

שם וטעם ההיתר ר"ל דלמה בסי' ש"ע ס"ג אמרינן בפירות שאינם נפסדים ינער הכל:

מ"א סק"ח קודם שנתערב דאל"כ אינו בטל דמוקצה הוי דבר שיש לו מתירין אבל בכה"ג בטל כמבואר בסימן ש"כ במג"א סק"ה והיינו נמי טעמא דסי' שי"ח במג"א סק"ח דמה שהבהמ' גדולה בטילה ע"ש:

סימן שיא

ש"ע ס"א שמיה טלטול. היינו כמו טלטול דהכא שהוא לצורך המוקצה משא"כ לצורך היתר כמבואר בסעיף ח':

ט"ז סק"א משום בזיון לחוד היינו בסעיף ב':

מ"א סק"ג שא"צ לגופה וכיבוי א"צ לגופה וכשיכבה לא יעשה איסור דאורייתא מש"ה לא שרי אלא טלטול לא הוצאה:

שם ובהרמב"ם מש"ה ס"ל להמחבר דגם בדליקה אסור לרשות אחר כמו בחמה:

מ"א סק"ה מאיסור ההוצאה קשה דבסק"ג כת' המג"א בהיפוך ועיין בפמ"ג ביאר כי בעל שיטה זו שהביא רמ"א כאן הם ס"ל דהחמירו יותר בטלטול ע"ש באורך:

שם וכמ"ש ס"א. נ"ל להגיה ועיין מ"ש ס"א ורומז למה שכתבתי באות הקודם:

סק"ז אפי' יש להם מקום. כוונתו דבקרוב להסריח ולא הסריח עדיין ליכא כבוד החיים אלא ע"כ ס"ל להטור דמשום כבוד המת לבד התירו א"כ שרי אפי' יש מקום לצאת:

סק"ח לא התירו וכמו שביארתי אות וא"ו:

סק"ט דהוי מלאכה וכו'. ואין בהוצאה זו רק איסור דרבנן ודמי לכרמלית. והר"ת חולק על דיעה זו וכת' דלא התירו אלא כרמלי' שעיקרו מדרבנן אבל מלאכה שא"צ לגופה מלאכה הוא אלא שא"צ לגופה והוי עיקר בדאורייתא ולכן הקשה הט"ז סק"ג דהיה לו להש"ע לסיים שהר"ח אוסר:

ס"ק י"א שאינו טפל. המג"א מפרש מ"ש הטור ואינו טפל למת רצונו בשלמא תינוק נושא א"ע כשגדול קצת ואינו עושה איסור בהוצאת התינוק. משא"כ בככר יתחייב על הוצאת הככר ולא דמי למת במטה שפטור אף על המטה שהמטה טפילה למת וצריך לה אבל הככר א"צ למת וחייב עליה ואמנם הט"ז בסק"ג לא רצה בזה דקשיא ליה הא כמו דהוצאת המת הוי מלאכה שא"צ לגופה וניחא ליה טפי אם היה חי ה"נ הוצאת הככר הוא מלאכה שא"צ לגופה מש"ה הוצרך הט"ז לדחוק ולפרש בדרך אחר:

ס"ק י"ב עמ"ש ס"א. ר"ל שכת' שם בסק"ג דלא התירו משום בזיון המת אלא בזיון החיים. לכן צ"ל דזה הוי בזיון גדול ושרי אפי' משום כבוד המת לחודיה:

ט"ז סק"ג שהם נופלים עיין מ"ש המג"א ס"ק י"ח י"ט ומש"ש:

מ"א סס"ק י"ג דשבות. לשון מרדכי הוא מדחזינן דהתירו שיעשה הישראל שבות להוציא לכרמלית כ"ש שבות דאמירה לגוי דלית ביה מעשה:

שם א"כ משמע. ר"ל דהאוסרים להוציאו לר"ה אוסרים אפי' ע"י גוי כיון דמתפרסמא מילתא. ומ"ש ואפי' למ"ד כוונתו לבאר טעם האוסרים וכמו שבארתי באות יו"ד ע"ש:

ס"ק ט"ו להיתר. משא"כ כלים שמלאכתן לאיסור לא מהני דהא אין זה נקרא לצורך גופו:

ש"ע ס"ד אם הוא בכסותו. עיין שו"ת אבן שוהם סי' ל"ח מי שנפל מן הבית ומת בשבת ליכא היתר זה לפי שצריך לקוברו בבגדיו ממילא הוה הבגדים תכריכים ואסורין ג"כ בהנאה ובזה מיושב ההוא דדוד לפי שאיפחת דרגיה ע"ש באורך ועיין בכור שור פ"ז דכ"ט:

מ"א ס"ק ט"ז איזהו חיסור לשון יש כאן והכוונה דמה שהקשה הב"י דהכסות בטל לגבי המת יש לתרץ דשם בחולין בתכריכין מיירי משא"כ כסותו יומשום דאזלינן בתר מחשבתו:

ט"ז ססק"ה משא"כ כאן במנור'. דכיון שהדליקו באותו שבת ונעשה בה"ש בסיס לשלהבת אסור אפי' לצורך גופו כמבואר בסי' רע"ט סעיף ב':

ש"ע ס"ו חם להם מלמטה זה מביא כצ"ל. ור"ל מהקרקע שרתחו החמה:

ט"ז רסק"ו שיעשו כן דוקא ר"ל מה שצריכים לעשות דוקא באופן זה שלא תהיה המחיצה בשביל המת רק בשביל החי הטעם הוא שאין כלי ניטל וכו':

מ"א ס"ק י"ח ומסירה אח"כ ולא ינוחו שם המטות כדי שיהיה היכר שלא נתכוונו בפריסת המחצלת אלא להגן עליהן מפני החמה שהרי כשחם להם מלמטה הביאו מטות וישבו עליהן וכשעמדו זקפו משם והלכו להם עכ"ל הב"י:

ט"ז שם מטה לישב עליה. פי' למה צריכין להמתין עד שחם להם מלמטה:

ס"ק יח בענין שאינו עושה אוהל. ר"ל באופן שבש"ע דלית ביה משום איסור אוהל וכמבואר בב"י אלא דא"צ להמתין עד שיחום להם משום דזה עצמו נקרא צורך החיים דאם יסריח יצטרכו לצאת. ואף שהתוספות שם כתבו זאת למ"ד אין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל ואנן לא קי"ל הכי מ"מ נ"מ לדידן דהא מחמירין שלא לעשות לצורך המת כדברי הט"ז סק"ו ודבריו קרובים לדברי הב"י והחמד משה שגה בזה וכת' על המג"א וז"ל במחילה מכ"ת לא דק בזה דהתוספות כתבו זה רק למ"ד אין כלי ניטל וכו' עכ"ל. והיא מחילה בטעות:

ש"ע ס"ז מותר לסוך המת. דמוקצה מותר בנגיעה אע"ג דלצורך המוקצה אסור גם בנגיעה כמ"ש המג"א סימן ש"י סק"ג במת לא החמירו בזה:

שם שום אבר. דכמו שאסור לטלטל את המוקצה כך אסור לטלטל קצת מהמוקצה עיין במ"א סי' ש"ה סק"ט:

מ"א סק"כ אא"כ קצץ מע"ש אע"ג דבבית ישראל לא מהני קצץ במת התירו:

ס"ק כא שרי לתחוב. והטעם דכוש הוא דק מאד ואין ניכר הגומא אף אחר שהוציאו:

שם שמא יתקן הגומות. שהם תחובין בארץ וכשחולצן נעשה גומא. ובגמ' מעיקרא הוי ס"ד דהאיסור משום דעביד גומא ופריך מאי שנא מצנון. ומשני דהאיסור שמא יתקן הגומות משא"כ בצנון שהוא בשדה אין דרך לתקן ולהשוות הגומות:

מ"א ס"ק כד בשביל דבר המוקצה. ר"ל בצריך למקומו וה"ה הכא הוי כמטלטל לצורך דבר המותר דהיינו השכיבה וכן הוא דעת הר"ן מש"ה ס"ל דטלטול בגופו שוה לטלטול מן הצד ולא שרי אלא משום. שהוא לצורך היתר וכאמור ותירץ דהרא"ש ס"ל דזה הוי טלטול לצורך הקש לכן אין היתר אלא לפי שאין הטלטול אלא בגופו וס"ל דטלטול שבגופו קיל מטלטול מהצד ומש"ה שרי אף לצורך המוקצה והמחבר פוסק כהרא"ש ועיין בב"י סימן ש"ה במ"א סק"ט שהביא דיעות אלו:

שם ובאמת ברא"ש כוונתו להקשות דהרא"ש שהעתיק המחבר כאן דעתו משמעות דבריו דאפילו צריך למקומו אסור כל שמטלטל המוקצה ומש"ה לא התיר כאן אלא לפי שהטלטול בגופו וא"כ דברי המתבר כאן ודבריו בסעיף ה' כסותרין זא"ז מיהו המעיין ברא"ש יראה שאין כ"כ הכרח לזה אלא יש לפרשו כמו שמפרש הב"י דמוד' הרא"ש דבצריך למקומו שרי אף שמטלטל המוקצה עצמו רק ס"ל דבקש הוי טלטול לצורך הקש וכאמור:

ס"ק כה כדי לשכב עליה דלא תימא שמנענע בגופו אנה ואנה לשכב על גוף המטה וזה אינו דא"כ הוי כצריך למקומו של הקש דהיינו המטה ובכה"ג לכ"ע מותר טלטול מן הצד אפי' בידו (דאף על גב דהקשה קצת המג"א אהב"י בזה כמו שכתבתי באות הקודם מ"מ לא בשביל זה סתר דבריו וכמש"ש) אלא דשוכב על הקש מש"ה לא שרי הרא"ש אלא מחמת שמטלטל בגופו:

ט"ז סק"י שהדליקו בה. כבר דיבר בזה הט"ז בסימן רע"ט ובסימן ש"ט:

סימן שיב

מ"א סק"א למקום אחד. כי הב"ח פירש מקום מיוחד ר"ל לו לבדו אבל אם גם אחרים נכנסים לשם אסור שיטריח בשביל אחרים כמו בסס"י של"ג שכל אחד צרוך לטרוח בשביל עצמו לכן כת' המג"א דז"א אלא מיוחד פירוש קבוע ולהכי דקדק בש"ע וכת' ואם

אין לו מקום קבוע ולא כת' מקום מיוחד ותיבת לו לאו דוקא ולא אתי למעט אם הוא גם לאחרים:

סק"ב אינה עומדת לקינוח משא"כ חריות דאיכא דקיימי לישיבה מש"ה לא בעי היכר אבל אבן גדולה בעי היכר עיין מג"א בסימן ש"ח סק"מ:

שם ושאר אבנים. ר"ל קטנים באמת א"צ היכר:

שם שיהיה ניכר בו הקינוח קשה דא"כ גם בניכר בו הוי מוקצה כיון שהשליכו מיגרע גרע מה שקינח בו וכן הקשה א"ר וצ"ל דאין כוונת המג"א דמקצהו מדעתו אלא ר"ל דהקינוח לא הוי הכוונה להתיר על ידו כיון שעיקר הכנתו הוא רק לאותו פעם וכיון דלא הוי הכנה מעלייתא מש"ה לא סגי בלי היכר:

ש"ע ס"ב ונטבעו. ר"ל שנטבעו בקרקע מחמת הגשמים וה"ה דאם לוקחם משם הוי כסותר או טוחן קמ"ל דאם רשומן ניכר מלמעלה מן הקרקע שרי ולא מיקרי סותר ולא טוחן ונראה דמיירי כשמקצתן מגולה עד שיכול לאחוז בהם וכמו בצנון בסימן הקודם סעיף ח' וק"ל:

מ"א סק"ג משום תלישה. ר"ל מה שמגביהו מן הארץ לא מיקרי תלישה כיון שאינו מפסיק בינו לבין הארץ אלא אויר לבד ולא אסור אלא מדרבנן דלא כהרמב"ם שמחייב חטאת בזה:

ש"ע ס"ד שאינה ראויה. וכיון שאינה ראויה לקינוח אסור לטלטלה:

ס"ה ואזני חרס. אורחא דמילתא נקט שהאזנים דרכן להיות חלקים ואין מקרעין את הבשר:

מ"א סק"ה צ"ע דבסי' ג' כתב עיין בכור שור שבת דף פ"ב. והמ"מ פכ"ו כ'. הוא ענין בפ"ע ועל כל זה מסיק וצ"ע:

שם מן הגדר אסור דהוי סתירה אפילו מגדר עב:

סק"ו שהם מוקצים. ומקנח בלא הזזה דמוקצה מותר בנגיעה וקצת הוא רחוק במציאות וע' פמ"ג:

סק"ז דמקנחין בחרס. שהוא משיר השער ואפ"ה שרי משום שהוא דבר שאין מתכוין כדאמרינן בשבת דף פ"א ובסעיף ד' דלא אסור אלא משום סכנה:

שם כלאחר יד. ר"ל שאוחזו בנחת ומיקרי כלאחר יד ר"ל שעושה בשינוי ממה שעושה בחול:

סק"ח התחוב כולו בגוף שאין מכניסו לחזור ולהוציאו תדיר:

ש"ע ס"ט אפי' בחול ועי' בכור שור ריש בבא קמא:

סימן שיג

ש"ע ס"א שיחשוב עליו היינו משום איסור טלטול ודינו כחריות בסימן ש"ח סעיף כ':
שם להיות נועל בו נמי א"צ שיקשרנו בדלת כצ"ל:
מ"א רסק"א ארובה שבגג זה חמיר טפי מחלון שבכותל משום דהוי אוהל ואפ"ה שרי כיון דהאוהל כבר עשוי וכשפוקקו אינו אלא מוסיף על האוהל דהיינו שמכסה החלל שהיה באוהל וגם הוא עראי עיין במג"א ר"ס שט"ו:
שם מלשון רש"י והר"ן. בסוף מסכת שבת אהא דאמר במשנה מעש' שפקקו את המאור (החלון) בטפיח פירשו שפקקו לפני מות המת:
שם דהתוספות ס"פ כל הכלים כ' דס"ד דזהו הוי וכו' כצ"ל וביאור דבריו דבדין זה דפקק החלון ס"ל לר"א דבעינן קשור ותלוי משום דס"ל דאסור להוסיף על אוהל עראי ורבנן ס"ל דא"צ קשור ותלוי דמותר להוסיף על אוהל עראי וכוותייהו פסק בש"ע ואמרינן שם בש"ס דעובדא דפקקו את המאור לא אתי כר"א דהא שם לא הוי קשור כלל והקשו התוספות דילמא לעולם כר"א והתם שאני שהיה של מצוה וכדאמר שם בההיא מעשה שעשו גם מדידה לפי שהיה של מצוה. ותירצו דדוקא מדיד' שהוא איסור קל שרינן לשם מצו' משא"כ תוספות אוהל לר"א דדמי לבנין אין להתיר לשם מצוה אע"כ כרבנן מותר אף ברשות עכ"ד. וז"ש המג"א דס"ד ר"ל דס"ד דהתוספות היה כך בקושיתם אבל מסקנא דידהו דאתיא כרבנן ושרי פקק אף ברשות וכ"ש במצוה ומזה מוכח דמותר אפילו אחר מיתתו כיון דחזינן דאפי' תוספות אוהל לר"א ס"ד דהתו' להתיר במקום מצוה רק שתירצו דבנין הוא איסור חמור' ממילא לרבנן דאין בו איסור בנין שרי אע"פ שיש איסור מתקן דעכ"פ לא חמור זה ממדידה ומותר במקום מצוה כן פי' התוספות שבת:
שם מחיצה המתרת. כמבואר שם בש"ע סעיף א' והיא שיטת ר"ת אבל לרש"י כל מחיצה לאו שמיה אוהל ולא מיקרי אוהל אלא גג:
שם בש"ע שיתקננו לכך משמע לי והיינו נמי משום איסור טלטול והיינו כיון דדמו קצת לבנין אין המחשבה מביאה לחשיבת כלי כיון דהוא אינו תורת כלי אלא תורת בנין מש"ה בעי הכנה טפי בנגר שהוא יותר דמי לבנין צריך קשירה לאפוקי מאיסור בנין כמ"ש הרא"ש והיינו דע"י שיקשור שם הוכן לדבר זה לנעול הדלת ואינו כבונה:
שם להיות ניטל שאם רוצה לטלטלו ע"י אותו חבל מיד נפסק:
שם אלא כששומטו שאינו קשור כלל וכששומטו ממקום הנעלה מניחו בקרן זוית דאז אינו נראה כמוכן לנעול הוי כבונה:

ט"ז סק"א היה לו לומר בקשור ותלוי כצ"ל בניטל באגודו. ר"ל בחבל אמיץ שראוי לינטל בו:

מ"א סק"ג כ"פ בסי' ש"ח ס"י כוונתו להקשו' דברי הש"ע אהדדי דבש"ס מדמה דין זה לדין כיסוי כלים דבסי' ש"ח ובשניהם פליגי רש"י ור"ת ולמה לא הביא הש"ע גם שם פלוגתא זו:

סק"ד מלאכתו לאיסור. כיון שעיקרו עשוי לכך הולכין אחר רוב תשמישו:

סק"ה בית יד הוא כמו גלוסטרא דלעיל ודומה למקבת שכותשין בו בשמים וע' בב"י דאם יש בראשו גלוסטרא לא מהני בהא כבסעיף הקודם משום דלא עשה בה מעשה אלא שממילא יש בו גלוסטר' ולא שרי הכא אא"כ עשה הגלוסטרא בידים תו לא מיחזי כבונה דאין דרך לשקע כלי בבנין לבטלו שם וכיון שעשה בו מעשה לעשותה כלי שרי ע"ש:

(ט"ז סק"ג) לקבוע אותה כראוי וכיון דאין לה צורת דלת ממש מיחזי כבונה:

הגה ס"ד בקרשי' הרבה כ"כ הב"י על היתר החניות שנוהגין כך לפי מה שמחזירין הקרשים לתוך החקוק לא מיקרי מחזיר הציר למקומה וא"כ החקיקה מיקרי אסקופה וגם לא מיקרי לוח אחד אף שנותנין כל לוח ולוח לבד מ"מ הואיל שבכל הדלת יש כמה לוחות הוי כדלת אחת העשוי מקרשים הרבה:

(מ"א ססק"ח) דהא הרמב"ם מקיל טפי. הרמב"ם ס"ל דלא כהמחבר שכ' דלת העשוי מלוח אחד או שאין לה אסקופה והרמב"ם ס"ל דלא אסור אלא בב' לריעותא שהיא מלוח אחד וגם אין לה אסקופה וא"כ לדידיה הכא שרי' אפי' בלוח אחד דהא החקיקה הוי אסקופה מש"ה אע"ג דלהמחבר אסור בחדא לטיבותא מ"מ בחנויות העשוין לפתוח ולנעול נוכל לצרף קולת הב"ח בשם התוספות:

מ"א סק"ט ב' ראשים ר"ל צירים:

שם שמא יתקע דאינו נראה כל כך כמבואר ברסי' תקי"ט:

שם ועיין סי' שי"ד ס"ז. דשם מבואר דיש ב' דיעות בה ע"ש בט"ז סק"ח:

ש"ע ס"ה שמא יתקע ר"ל שיתקע בחוזק ביתידות והוי מכה בפטיש:

ש"ע ס"ו ולהדקה כלו' או להדקה. וקמ"ל דאסור להחזירה אפי' רפויה בלא הידוק וכן בהידוק נמי אינו אלא אסור אבל חיוב חטאת ליכא ולא אסרו אלא משום גזירה שמא יתקע ביתידות דאז חייב חטאת (ומ"ש הט"ז סק"ו הטעם דהוי גמר מלאכה וחייב כו' לא קאי אמה שציין אסור להחזירה דהרי בהא ליכא חיוב אלא קאי אסיפא דמילתא דאם תקע חייב חטאת) ולפי שיש לטעות בדברי המחבר דהא דקאמר להחזירה ולהדקה הכוונה ביחד אבל להחזיר ברפיון שרי וכך משמע ממ"ש ואם היא רפויה מותר

לכתחלה. לכן סיים רמ"א בהגה ואם דרכו להיות מהודק אע"ג דעכשיו רפויה אסיר ובמ"ש המחבר ואם הוא רפויה הוסיף רמ"א דרכו להיות וק"ל:

ט"ז סק"ז ולדיעה אחרונה. באמת ליכא בזה ב' דיעות דלכ"ע מה שדרך להדקה אסו' אפי' ברפויה אלא לפי שדברי המחבר משמע לכאורה דברפיון מותר כמו שכתבתי באות הקודם עד שהוצרך הרמ"א לפרש דברי המחבר דמודה דאסור מש"ה קרי ליה הט"ז דיעה אחרונה אע"ג דלא פליגי באמת כלל:

מ"א סק"ב להדקו כ"כ והוי דרכו להיות רפוי' והיש מי שאומר ס"ל דההידוק של כוס מיקרי נמי הידוק: (שם) בחרוצים סביב ר"ל שרופי"ן ועי"ז הוא מהודק היטב:

שם שעשוים כך. שעשוים בשרויף ונוהגין לפרוק ולהחזירן היינו לפי שהכיסוי אין עשוי לקיום ולא מיקרי עושה כלי וגם לא גמר מלאכה כיון שעדיין יפתחוהו משא"כ הכוס עצמו חם יש בו שרוי"ף:

סק"ג השטענדע"ר. שהוא עשוי לפעמים של פרקים:

סקט"ז שיתכוין לתקן. דסותר אינו חייב אלא ע"מ לבנות:

סימן שיד

מ"א סק"א והר"ן פליג על רש"י. דרש"י בשבת קמ"ו פי' טעמא דהאי דינא דדיבק שברים בזפת דמותר לשוברה הוא משום מקלקל אע"ג דמקלקל אסור מדרבנן התירו לצורך שבת ולדבריו גם בכלי גדולה שרי דאע"ג דהוי כאוהל מ"מ הא סותר אינו חייב אלא ע"מ לבנות דאז לא הוי מקלקל ולכן כ' המג"א דהר"ן ותוס' והרא"ש חולקין על רש"י דלא התירו לצורך שבת איסורא דמקלקל והכא שרי משום דאינו סתירה גמורה וסתירה כזו מותר בכלי' מש"ה בגדולה דהוי כאוהל אסור ואח"כ סיים המג"א דבנין גמור שייך אף בכלי קטן להסביר הטעם דבשלימה אסור לשברה וכמו שכתבתי אות א' ובדפוסים חדשים הוגה בדברי המג"א באלו ואין צורך:

סק"ב עם הדפנות. דהכי איתא בכלים פרק י"ח והטעם דאע"ג דחלל לא מחזיק מ' סאה מ"מ כיון שיש עם הדפנות שיעור מ' סאה נחשב' כאוהל:

שם בלא עובי הלבזבזים הוא כמו זר ושבכה אצל שפתה:

(ש"ע ס"א) שאינו בנין ממש אבל בנין יסתירה גמורה שייך גם בכלים ולכן דוקא בדיבק שבריה בזפת יכול לשברה דאין זה סתירה גמורה אבל בשלימה הוי סתירה גמורה:

שם שאינו עושה כלי. ר"ל שאינו עושה נקב לפתח אלא שוברה. ואח"כ כ' רבותא טפי ואפילו נקב בעלמא כו' ר"ל שאינו מתכוין לפתח דאית ביה תרתי לטיבותא שאינו שובר

כלל. וגם שאינו פתח מ"מ אסו' דחיישינן שמא יתכוין לעשות פתח אבל בדיבוק שבריה בזפת לא חיישינן להא מטעם שכ' המג"א סק"ג:

(ט"ז סק"ב) דאפילו בפסיק רישיה מותר ר"ל דלא כדעת הת"ד שהגיה רמ"א ודוקא שהוציאו וכו':

שם אם להרחיבו דרצונו לומר אם נתכוין להרחיבו אסור משמע דאם אינו מכוין אע"פ שודאי מרחיבו שרי:

סק"ג בין בבנין. צ"ע דבהא נשאר קושית הכ"מ דהא בבנין חייב משום בונה ועיין באחרונים שהאריכו בזה:

סק"ד לא ידענא מה חידש רמ"א דלשון אם להרחיבו מבואר שמתכוין (ויותר נראה דבל' המחבר יש חיסור לשון וצ"ל אם בא להרחיבו כלשון הטור ולכן אתי שפיר טפי קושית המג"א וקל להבין) וכן מבואר מדסיים המחבר דהרי אינו מתכוין להוסיף:

סק"ה שלא יזיז עפר ממקומו. הט"ז הגיה כאן הרבה והמג"א אינו מגיה אלא מוחק שני תיבות ומשום מוקצה שכ' בתה"ד אלא ר"ל שלא יזיז עפר ועי"ז יתרחב הגומא:

שם וא"צ לעפרה. הט"ז הגיה גם בזה הרבה ולדידיה חזר התה"ד מדבריו הראשונים וכמו שכתבתי באות ט' והמג"א לא הגיה כלום אלא דר"ל כיון דא"צ כלל לעפר חייב מדאוריי' ולכן אסור בי' פסיק רישיה:

שם דעושה פתח לחבית. מפרש המג"א דהתה"ד מיירי בחבית גדולה ארבעים סאה והוי כבנין והוי קודח דאסור מדאורייתא דאילו פתח בחבית קטנה אינה רק דרבנן כמ"ש המג"א סכ"ג בשם רמב"ם אלא דמיירי התה"ד מחבי' גדולה כמו שפי' הב"י הובא בט"ז:

שם ממילא קא הוין דתנן וכו'. דין זה הובא במג"א סי' שי"א סקכ"א דאין אסור אלא בשדה ע"ש:

שם בט"ז בההוא דעשיית נקב כמש"ל. היינו בסק"א דאין איסור נקב מן התורה אלא בלול:

שם שאלה קודם שנתמלאה ר"ל אפילו קודם שנתמלאה:

שם סכין דביני אורבי שנועצין סכין בין שורות הלבנים שבבנין להשתמר:

שם דר"י פי' פרק כירה כצ"ל. היינו ר"י בתו' פרק כירה דף מ"ד שהביא הט"ז בריש דבריו:

שם מודה דאי הוי פסיק רישיה. וחזר בו הת"ה עכשיו ממה שהביא תחלה בשם תשו' מהר"ם במרדכי אלא דאף מדרבנן אסור פסיק רישיה:

שם כמו בתקוע בכותל כדפרשתי לעיל כצ"ל:

שם והנלע"ד לפרש דברי הת"ה בפשיטות כצ"ל:

במג"א סק"ה שרי לתחוב בו כוש כבר כ' המג"א דין זה בסי' שי"א סקכ"א בשם תוספות דמותר לתחוב בו כוש אע"ג דבה"ג ודאי נעשה גומא והוי פ"ר ואפ"ה שרי ומוכח מכל זה דלא כתה"ד:

שם טעמ' דמקלקל. בא לסתור טעמו של תה"ד שאוסר פ"ר דגומא כיון דא"צ לעפרה הוי הגומא אסור דאורייתא וסתר זאת משני טעמים חדא מדאמרינן דף ע"ג החופר גומא וא"צ אלא לעפרא פטור ואפי' לר' יהודה דאמר מלאכה שא"צ לגופה חייב עליה הני מילי מתקן אבל האי מקלקל ביתו בעשיית הגומא. וא"כ חזינן דלר"י דגם בא"צ אלא לעפרא חייב מדאורייתא ואפ"ה אם הוא מקלקל פטור וה"ה לדידן דקי"ל כר"ש אע"ג דא"צ לעפרא דאיכא איסור דאורייתא מ"מ הרי מקלקל הוא וליתביה רק איסור דרבנן ושרי אפי' פ"ר שנית דא"צ לעפרא כ"ש דפטור דהוי מלאכה שאצ"ל ואיסור דאורייתא ליכא אלא כשצריך לגוף הגומא משא"כ זה שא"צ לא לגומא ולא לעפרא:

שם ודברי התוספות וכו'. צ"ע דכתבו שם דא"צ אלא לעפרא ליכא איסור דאורייתא לר"ש וזה צ"ע דהא אפי' לר"י ליכא איסור תורה כדברי הש"ס הנ"ל משום דמקלקל ביתו ואפשר דהתוספות מיירי בשדה:

שם שאינו מתכוין ומקלקל הוא. ואע"ג ששני סתירות שסתר המג"א דברי תה"ד הוא דכיון דהוי דרבנן הוי פ"ר דרבנן ושרי לתה"ד וכמו שביארתי אות מ"א וא"כ הא המג"א בסמוך פליג אתה"ד ואוסר פ"ר בדרבנן וא"כ קשה למה מתיר כאן ונ"ל דמתיר משום כל הני צירופים דהוי מלאכה שא"צ לגופה וגם מקלקל ולא ניחא ליה וגם חופר כלאחר יד מש"ה שרי ביה פ"ר אבל פ"ר בדרבנן ואינו מקלקל וניחא ליה בהא פליג בסמוך אתה"ד:

ש"ע ס"ה שלא היה בו מעולם. ר"ל אפ"ה לא הוי מתקן כלי שהרי הוא מיוחד ומתוקן לכך ואינו עושה בו מעשה חדש:

מ"א סק"ו מתקני' כלי העשוי כבר ר"ל כגון כאן שמתקן החבית בעלה של הדם שיהיה לה למרזב מש"ה מיקרי כאן תיקון כלי אבל התם דמיירי שעוש' כלי בתחלה והא לאו אורחיה מש"ה שרי:

ט"ז סק"ד ולא יקבנה מצידה אגופה דחביות כצ"ל:

שם פירש"י דהוא אינו עושה כן כצ"ל:

ש"ע ס"ו דלאו לפתח מכוין. הכי קאמר רשב"ג דבה"ג אינו מכוין אלא לעין יפה להרנ"יב מוצא היין שיצא יין הרבה ומ"ש אבל לנקבה וכו' משום דנקב מכוין לפתח ומ"ש אפילו ברומח וכו'. בגמרא בעי' מיניה דרב ששת ואסר ופריך מרשב"ג ומשני התם ודאי לעין

יפה מכוין אבל ברומח לפתח מכוין כמו בסתם נקב שעושה במקדח דאי לעין יפה מכוין הו"ל להתיז ראש החביות בסייף או ליטול כל המגופה מש"ה חמור רומח מסייף:

ט"ז סק"ה למברז בורטיא לתחוב בו רומח לנקבה:

שם אבל מאן דפסק כרב הונא וממיל' דלדברי הב"י הללו נסתר ראיית התו' למאי דקי"ל כרב הונא ונוכל לומר שלא מתיר רשב"ג אלא במגופה:

שם דודאי קי"ל בכ"מ. כלל כוונתו דרב ששת לא הכניס עצמו להכריע בפלוגתא דר"ה ור"ח מידי אלא דבעי' מיניה היכא כאסור בנקב במקדח אי מותר ברומח דשמא רומח דמי לסייף והשיב דרומח אסור כמו נקב והיינו לר"ה כדאית לי' ולר"ח כדאית ליה. וממילא שפיר הוכיחו התוספ' דכי שרינן סייף משום עין יפה אין שום סברא לחלק בין מגופ' לחבי' עצמה דאי יש סברא לחלק מאי פריך לרב ששת והוצרך לתרץ דרומח חמור מסייף דלמא רומח כסייף אפ"ה אסר רב ששת משום דבחבית מיירי ורשב"ג מיירי דוקא במגופה אפ"ה דכל עין יפה שרי גם בחבית עצמו מש"ה פריך שפיר על רב ששת ואחרי שהציעו הצעה זו דרב ששת אינו מכריע כלום וכמ"ש סיים דלפ"ז אין ראיה ממ"ש התוספות ועוד דבמגופה שרי וכו' דכוונתם דהל"ל הניח'. כיון דרב ששת אינו מכריע אלא הודיע דרומח אסור כמו נקב לר"ה כדאית ליה ולר"ח כדאית ליה א"כ הל"ל הניחא וק"ל:

מ"א סק"ח והכא כיון. כיון שאינו חיבור לחבית ולכן עתה שאינה עשויה רק להוציא לחוד ליכא ביה איסורא כלל:

ט"ז סק"ה לומר הניח' לרב הונא. פשוט דט"ס הוא וצ"ל הניחא לרב חסדא דלדידיה אפי' נקב שרי במגופה א"כ כי אמר רב ששת דרומח אסור כמו בקב ע"כ מיירי בחבית א"ש משום דרשב"ג מיירי במגופה אלא לרב הונא דלדידיה נקב אסור גם במגופה א"כ כי קאמר ר"ש דרומח אסור כנקב היינו גם במגופה קשיא מדרשב"ג והרב בעל חמד משה שגם הרבה מאד והשיג על הט"ז:

שם דאימא לך דלא אתי' שם. ר"ל דלמא הש"ס פריך אליבא דרב הוא כיון דרב ששת אין מכריע בין ר"ה לר"ת אלא אומר דרומת כנקב למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה א"כ פריך אליבא דר"ה אע"כ דהוכחתם הוא מדלא קאמר הניחא:

סק"ו במגופה דוקא כמ"ש. ר"ת כמו שיתבאר כי כך הוא בב"י וע"ז כתב הט"ז דלא מצא שם בביאור דין זה וע"כ שנתכוין על מה שהעתיק פירש"י כו' והם דברי רש"י שהעתיק הט"ז ברישׁ סק"ד:

שם ולא היה לו לומר אלא אבל למעלה כצ"ל:

ש"ע ס"ז חותמות שבכלים הוא לשון סגירה. כלומר שכיסוי הכלי' סגורים בקשרי חבלים:
שם או להתיר קליעתו. ולא מיקרי סותר משו' דלאו סתירה גמורה הוא זו ואינו אסור בכלים משא"כ בפותחת הוי שבירתו סתירה גמורה:
מ"א סק"ט דלאו קשר של קיימא הוא. שהרי להתיר תמיד הוא עשוי:
מ"א סק"י כגון המכניס עץ. ולכן הוי בונה וכן כשסותרו שנתבטל מתורת כלי מיקרי סתירה:
שם אסור לקבוע. חולק אט"ז סק"ט:
ט"ז סק"ה ולא הבנתי. הוא ענין בפ"ע וס"ד להט"ז דמה שכ' הש"ע ויש מתירים בזו קאי גם אשבות פותחת משום דדמי לצירים כדמשמע מל' מטע' זו שכ' המחבר:
שם לשבירת פותחת קשה. ונימא דשבירה הוי טפי סתירה מהסרת צירים וכשכ' הש"ע ויש מתירים בזו היינו רק בצירי' א"כ כבר סתם בפותחת לאיסור וכך מפרש מג"א סק"י דברי הש"ע:
מ"א סקי"ד מתקנו למדה. שפוסקי בקצבה כדי שיהיה ראוי למדוד בו אמה או יותר וע"ז הוי כעושה כלי וכן אם ע"י הפסיקה נעשה כלי בענין אחר לא למדה אבל זה שמפקיע קשר השפוד אינו אלא קלקול:
שם למ"ד יש בנין בכלי' שרי. היינו מ"ד דביצה שאוסר לחתוך חותמות שבכלים דסעיף ז' וס"ל דאפי' בנין וסתירה שאינו גמור אסור בכלי':
שם לחבר שברים. ר"ל כההי' דסעיף א' לדיבק שברים בזפת דמתירין הם משום דאינו סתירה גמורה והוא ג"כ אסור למ"ד יש בנין בכלים:
שם להסיר החשוקים. ואע"ג דהמרדכי לא קאמר אלא למ"ד יש בנין בכלים ואנן קי"ל דאין בנין בכלים מש"ה בסעיף א' שרי היינו דוקא בדיבק שבריה בזפת דאז אין זה סתירה גמורה משא"כ בהא כיון דאורחא לדבק בחשוקים (רייפ"ן) הוי סתירה גמורה כשחתכו או מסירו והא דהוצרך המג"א להביא ראיה ממרדכי היינו דלא תימ' דכל כלי המחובר מחתיכות לא מיקרי סתיר' כשמפרידן ומה שכתב בש"ע סעיף א' דשלימה אסור לשוברה היינו של חרס שהכל אחד בלי חיבור מש"ה מביא ראיה ממרדכי שכתב שאינו כלי שאינו קשור לחבר שברים וכ' חזינן דע"י קישור השברים מיקרי כלי וכשסותר הוי סתירה א"כ גבי זפת הוי סתירה שאינו גמורה אבל בחשוקים הוי סתירה גמורה אפי' לדידן דאין בנין בכלים וק"ל:
ש"ע סעיף י"א שמן עב. אף על גב דאין מירוח בשמן אסור דגזרינן אטו שעוה. ודוקא שמן עב כיון דשייך ביה קצת מירוח אתי לאחלופי:

ט"ז סק"י דרך הערמה לצורבא מרבנן כצ"ל:
שם ולא צריך הוכחה לזה. ר"ל דהב"י אמר דכעת שהיין יוצא יש הוכחה דמתקן הוא מש"ה מיחזי כמתקן ע"ז אמר הט"ז דהוא תיקון אפי' בלי שום הוכחה:
שם לענין העברה. עיין דין זה בסי' שנ"ט במג"א ס"ק י"ג:
שם שמכניס תוך הנקב. דבה"ג הוי בונה אבל מניח על גבו אין זה בנין ולית ביה אסור אלא בשעוה ושמן משום מירוח:
שם דברי הטור דאסר. ר"ל דבטור אין צריך לפרש בדברי הה"מ דתוך הנקב הוי בינה אלא אין בו רק גזיר' שמא ימרח אא"כ מבחוץ:
שם דדרך הוא לתקן. כוונתו דהטור שהזכיר ברישא שעוה או שמן ולא הזכיר שהיין יוצא ובסיפא הזכיר אם יין יוצא אסור ליתן בו שום דבר לסותמו אא"כ בהערמה לצורבא מרבנן ע"ש אורחא דמלתא נקט דכשאין יין בחבית דרכו למרח בשעוה מבחוץ ומצוי לעשות איסור דאורייתא מש"ה אין היתר אפילו לצורבא מרבנן אבל כשיין יוצא אורחא להכניס איזה דבר תוך הנקב ולא למרח בשעוה מש"ה הגזירה דשעו' הוא גזירה רחוקה מש"ה מות' לצורבא מרבנן:

סימן שטו

ש"ע ס"א אסור לעשות אוהל. גזרה משום בנין:
שם אפילו הוא עראי. היינו כשעושהו בתחלה בשבת אבל אוהל עראי העשוי מע"ש מותר להוסיף עליו בשבת כמבואר בסעיף ב':
שם אא"כ נעשית. דמחיצה בלא גג לא מיקרי אוהל אלא כשעשוי להתיר:
שם הגה אע"ג שקבוע שם וכשתולהו לפני הפתח מיקרי תוספת אוהל קבוע וזה אסור מ"מ שרי מטעם שכ' המג"א:
מ"א סק"ב שיש בלא"ה דלת. ר"ל אפילו בלאו טעמא דנע ונד משום דדוקא וילון התלוי לפני הפתח מיקרי תוספת אוהל לפי שהוא כמו דלת משא"כ בזה שיש דלת אחר אין שם אוהל כלל על הוילון ומש"ה שרי אפי' אינו נע ונד כגון שקבוע גם למטה:
שם אעפ"י שקבועים שם. כוונתו שתולין הסדינין סמוך לכותל הבית לנוי דינו כפרוכת ושרי אפילו קבועים גם למטה ואינו נע ונד והטעם דאין נקרא תוס' אוהל אלא כשהוא נגד הפתח וק"ל:
מ"א סק"ג להפסיק לעשות. בין הספרים לאדם העושה צרכיו:

שם בפני אור הנר. בספרים שלנו הגירסא כך בפני אור הנר אלא כדרך שעשה מהר"מ. ר"ל שהיה מבע"י טפח כמ"ש רמ"א וכן נ"ל דאין חילוק בין עשיית מחיצה בפני הנר או לפני הספרים עכ"ל:

שם ז"ל הרמב"ם ור"ל דכל הפוסקים אלו כתבו להתיר מחיצה בפני הנר דלא כרמ"א בשם המרדכי:

שם והנה נ"ל. עכשיו בא לומר דהמרדכי והנך פוסקים לא פליגי אהדדי:

שם משמע אעפ"י מדהוצרך י' טפחים:

שם צריך לקשור. דכל מחיצה שבא לעשות רשות בפ"ע צריך שתהא עומדת ברוח מצויה:

שם דאם היה מחיצה תימא דהא דין זה מבואר ברמ"א כאן במ"ש אם לא שהיה מבע"י טפח כו' ונראה משום דדינא דרמ"א והמרדכי מיירי שהטפח על פני כל הרוחב כמובא בב"י. ור"ל דרך משל אם גובה המחיצה ד' אמות ורחבה אמה וכרך המחיצה בע"ש למעל' על המוט ושייר גובה טפח רוחב אמה מותר לפושטה בליל שבת למטה והמג"א קמ"ל דה"ה אם היה טפח מהצד דהוי גובה ד' אמות ורחבה טפח מותר לדלו' סדין להוסיף עד שתהא רחב אמה וק"ל:

שם והוא מדברי הרמב"ם דשם כתב דשבת לא ישמש כשהנר דולק כיון שא"א לכבות דמשמע דאסור לעשות מחיצה וע"ז תירץ בשם המ"מ:

ש"ע ס"ב וכופפין ראשם. שנכפף ונעשה כמו כיפה על פני רוחב הספינה וכן עושה בעצים הרבה סמוכים זה לזה על כל אורכו של ספינה:

שם יש ברחבן טפח. שרוחב כל עץ עגול טפח דאז מבע"י שם אוהל עליו:

ט"ז סק"ג סביב העיגול בחשבון שהמחצלת יש בהיקיפה ג' טפחים דאז רוחב העיגול טפח לא מיקרי אוהל עי"ז וע"ז הט"ז סיים דלחומרא יש ליזהר ולומר דמיקרי אוהל:

ש"ע ס"ג מותר בכל גווני. דרגלי שולחן אין להם מחיצות:

ט"ז סק"ד דפים מחוברים. ר"ל שיש מארבע רוחותיהן דפין מחוברין עד לארץ ונעשה כמו תיבה:

שם עיקר די"ל דכאן. ר"ת דיש להקשות:

שם והקשה הרשב"א. התוספ' הקשו למה אסרינן במטה (כבסעיף זו) והלא בשלחן אין העולם נזהרין בזה ותירצו משום דבמטה יש לה מחיצות משא"כ בשולחן כמ"ש בש"ע כאן והקשה על תירוצם מהא דאסרינן בגוד (עיין באה"ג ז') מש"ה מחלק הרשב"א דתלוי בשימוש שתחתיו דבמטה דרך להניח סנדלין:

שם והוא תירץ ר"ל כיון דהרשב"א מדחה תירוץ תוספות ומתרץ תירוץ אחר. הו"ל להר"ן לכתוב לשון זה והוא תירץ:

שם לתשמיש דאויר. וא"כ אין הרשב"א דוחה תירוץ התוספות לגמרי ומ"ה שייך לשון ומ"מ כ' כו':

שם דמצינו תחלה חילוק בין מחיצות רחבות כצ"ל:

שם בשבת ועיין מש"ש. עיין בט"ז סקי"א:

מ"א סק"ז לסתום הכיריים. ר"ל נקב הקוימ"ן שהוא למעלה בגובה תקרת הבית (לא מהצד) וסביבות הנקב מלמטה הם מחיצות הכיריים ובחורף סותמין זה הנקב ע"י מוט ארוך ובראשו כסת ומכניסין המוט דרך חלל הכיריים עד למעלה לתוך הנקב אסור משום דהכסת נעשה גג לחלל מחיצות הכיריים:

שם דשרי רסי' שי"ג. היינו בארובה שבגג במג"א שם סק"א דשרי לסותמו משו' דהוה מוסיף דהתם שאני הארובה אין לה מחיצות אלא מחיצות הבית מש"ה הוי מוסיף אבל זה שיש לו מחיצות בפ"ע נמצא הנקב אינו חבור לתקרות הבית ואין עליו שם אוהל כלל וא"כ הוי כעושה עכשיו אוהל ולא כמוסיף כי כשסותמו עכשיו נעשה אוהל בפ"ע שאין לו שייכות עם הבית:

ט"ז סק"ה צ"ל דה"נ. היינו עפ"י דבריו בס"ק הקודם דבב' מחיצות אין איסור אא"כ צריך לאויר:

סק"ז שמונח על השלחן. שאין שם חלל בינו לשולחן ועיין בט"ז ס"ק שאחר זה:

ש"ע ס"ח אוהל עראי. כלו' אפילו עשאו לקבע לא מיקרי אלא אוהל עראי:

מ"א סק"י לדעת הרי"ף משא"כ לדעת הרא"ש וטור מותר לכתחלה והמחבר כ' כרי"ף ורמב"ם:

ט"ז סק"ח והמטה נעשה לו גג הוא גבי כילת חתנים עיין במג"א סקי"ח:

סק"ט חלל הכלי. כן פירש רש"י הובא בב"י ולפ"ז לתלות בלי כלי מותר אבל הרמב"ם הובא במג"א מפרש אפי' בלא כלי דגזרינן שלא יבא לשמר וזה אסור כמבואר בשי"ט סעיף ט' וזה שמסיים המג"א ואף על פי כו' בא לפרש דרמב"ם מיירי בלא כלי דאז לא הוי אלא תולה כלי בכותל ושרי כיון שהוא בלא מחיצות מ"ה אסור שמא יבא לשמר:

ש"ע סעיף י' טלית כפולה שקושרם בין שני כתלים ושני ראשי הכפל מגיעין לארץ ונכנס בין שני קצותיה וישן מפני החמה ואין בגגה טפח כמה שכתוב מג"א ומיקרי אוהל עראי כמבואר בסעיף ח' ופטור אבל אסו' להרי"ף והרמב"ם כמ"ש המג"א סק"י מש"ה לא מתיר כאן אלא אם היה עליו חוטין מע"ש ותלוי' על המוט וכיון דע"י החוטין קל למושכה בהם והוי רק מוסיף על אוהל עראי ושרי:

מ"א ס"ק י"ב איכא בי' טפח ס"ל להרי"ף והרמב"ם דאז הו"ל קבוע ואסור ועיין בב"י דהרא"ש חולק:

ס"ק י"ב על המוט מקופל. ר"ל שהחוטים נתונים במוט אלא שלא הרחיבו שיגיע מכותל לכותל אלא אדרב' קיפלו לכל הטלית על קצה אחד מהמוט בשבת מותחו ממזרח למערב שיגיע מכותל לכותל:

סקט"ו וכן הפרוכ' כלומר וילון שלפני הפתח והיינו הדין דסעיף א' דשרי כיון שאין בו גג ומש"ה האי וכן לאו דוקא אלא כלו' וכן הפרוכת שרי אף בלי חוטין ומדלא מוקי המ"מ בעשוי להתיר ושרי ע"י חוטין מזה מוכיח המג"א דבה"ג לא מהני חוטין:

ש"ע סעיף י"א כילת חתנים. עץ אחד עומד לראש המטה גבוה מהמטה וכן עומד עץ במרגלית המטה ומוט נתון עליהם ופרוס על המוט וילון גדול ושני ראשין יורדין מכאן ומכאן ונעשה אוהל על פני כל המטה:

מ"א סק"ו שהיא מתוקנת. ר"ל דכילת חתנים הוי ממש דין דסעיף ח' ושם להרמב"ם פטור אבל אסור וכאן מותר והיינו משום שהכינו לכך ולא דמי כ"כ לבנין ע' מה שכתבתי בסי' שי"ג אות ג' בנגר משום דדמי לבנין צריך קשירה וזה לא דמי כ"כ לבנין ודי בהכנה ור"ל שע"י הכנ' שהיה לכבוד החתן שוב אינו דומ' לבנין ועיין בסי' שי"ג בדברינו ותבין ואזדא לה מה שנתקשה בפרי מגדים ודו"ק:

ס"ק י"ז גג באמצע כילה. עיין ט"ז ריש סק"ח:

ש"ע סי"ב בשעה שנוטה כלו' דבשעה שעוסק בתלייתם דרך הוא שמתקפל מעט ברחבו ואם הכפל טפח ה"ל אוהל:

שם שיש לה גג. צ"ע ביאור ענין זה:

שם סי"ג חסרה טפח. כלומר שאינה מלאה דא"כ אין כאן אהל אלא בשחסרה שיש מהכיסוי עד מה שבתוך הכובא טפח מש"ה מיקרי אהל:

ט"ז ס"ק י"א והקשו התוספות כל הנך. ר"ל כל האסורים מחמת אהל:

שם קדירה ע"ג כירה אף ע"פ שנעשה גג לחלל הכירה:

שם שיש משקה בתוכה. כלל כוונתו לחלק בין כלי המיוחד למשקה דא"א להשתמש בו בלא כיסוי שלא יפול איזה דבר בתוכו א"כ הכיסוי הוא עיקר ואסור אף שהמחיצות עשויות מע"ש משום דכשמכסה הוי כאלו עושה גם המחיצו' משא"כ בכלי המיוחד לאוכלין בעינן שיעשה ום המחיצות בשבת:

שם צריך לכסותו. היינו במיוחד למשקה לכן גם השקאטלין שמייחדים לדברי' חשובים קטנים וא"א להם בלי כיסוי:

מ"א ס"ק כ"א כ' הרמב"ם הוא ענין בפ"ע מבאר דיני אוהל ובנין:

סימן שטז

מ"א סק"א ר"ל דצפור דרור מרוב קטנו נשמט מזוית לזיית ודר בבית כבשדה:
ט"ז סק"א משמע דבסתומין הוי צידה:
שם המגדל לפי מה שהו' כוונתו דשוה לדינא הטור עם הש"ע:
שם אח"כ וצבי לבית. ר"ל והש"ע כ' ושאר צפורים וצבי. גם בזה אין מחלוקת:
ט"ז סק"ג לאיסו' בזה. ר"ל בתיבה שיש בה זבובים:
שם לדקדק בזה. שאין הזבובים נצודין בתיבה שהרי אם בא לפתוח התיבה וליטלם יברחו ולא דמי לדבורי' בכוורת דקתני פורסין מחצלת ע"ג כוורת ובלבד שלא יתכוין לצוד כי הכוורת קטנ' היא והדבורים נצודין בה ועוד דכוורת גופ' קתני ובלבד שלא יתכוין לצוד אלמא כי לא מכוין שרי עכ"ל הטור וע"ז כ' הט"ז וזה אינו:
שם ועל הקושיא השני' ועל הטור כצ"ל:
מ"א סק"ח כ' בכוורת. דלשון הטור שהעתקתי באות ו' משמע דמוד' בתיבה קטנה וא"כ קשה מאי ויש מקילין הא רמ"א בקטנה מיירי. לכן פי' המג"א כפי' הט"ז סק"ג דגבי דבורים הוי כוורת קטנה משא"כ זבובים אף בקטנה שרי עיין בט"ז:
הגה ס"ה מגופף פירוש סתם הדלת שאין הצבי יכול לברוח:
מ"א ס"ק י"א אלא כדפי'. כ' בעל חמד משה כגון שלא ישב השני אצלו ברוחב הפתח זה בחצי הפתח וזה בחצי הפתח אלא שהראשון ישב ופניו כלפי פנים ומילא את הפתח ובא השני וישב ופניו כלפי חוץ גבו של שני לגבו של ראשון ומילא ג"כ את הפתח ועמד הראשון והלך לתוך הבית ועדיין הפתח סתום מחמת השני עכ"ל:
שם שהיה לו מאתמול. וכיון דאסברה רש"י בכה"ג משמע דכיון שניצוד פעם אחד אף שנפתח הפתח אח"כ שרי דלא משמע שיהי' כוונת רש"י דמאתמול עד עכשיו נצוד ועומד וק"ל:
שם הר"ן אטעיתי' אהאי דינא תני במתני' הא למה זה דומה לנועל ביתו לשומרו ונמצא צבי שמור בתוכו ופי' הר"ן כגון שיש צבי בבית והדלת מגופה והוא שמור בכך ובא וזה ונעל עוד במנעול אעפ"י שמוסיף לו שמירה מותר ולא אמרינן דהוי כאלו צד אותו שאם לא היה נועל שמא היה הדלת נפתח והצבי נמלט כך שני זה מותר לישב בצד הראשון כיון שהראשון מילא את הפתח אף על פי שאחר שהלך הראשון נשאר הצבי ניצוד מחמת שני עכ"ל מלשון זה משמע ליה לרש"י ולא שרי אלא כה"ג דנעל פתח מגופה שלא נתבטל צידתו בשום פעם וזה עיקר ההיתר גם בשני דאל"כ למה הוצרך

כלל לומר שהיה מגופה ונעל וע"ז כ' המג"א דגם הר"ן ס"ל דאף על גב שנפתח פעם אחד שרי ומיירי אף על פי שבהליכת ראשון נשאר המקום פנוי אלא שהוקשה להר"ן קושית התוספות למאי נ"מ קאמר הא למה זה דומה כו' ומה אולמיה דהאי מהאי לכן פי' דקמ"ל בזה אם השני הוסיף שמירה על הראשון ג"כ מותר והכל מיירי בגוונא שפירוש שבהליכת הראשון נפתח הסתום וק"ל:

שם שהצבי קשור. זה פירוש השני שפירש הר"ן על המשנ' וז"ל א"נ כגון שהיה צבי קשור בבית ובא ונעל שאף על פי שניתר הצבי אינו חייב לפתוח ביתו שיצא הצבי כיון דבהיתר נעל אף זה השני שבשעה שישב בהיתר ישב אין מחייבין אותו לילך משם אחר שהלך הראשון עכ"ל מזה משמע נמי כהתי"ט שאין היתר אלא אם נועלו בשעה שהיה קשור וע"ז כ' המ"א דהיינו דוקא פעם ראשון שנועל הדלת אסור אח"כ בעת שקשור אבל אם כבר נעלו כשהיה קשור ונפתח הדלת וניתר הצבי מותר לנעול כיון שכבר היה ניצוד פעם אחד:

שם כ' מ"מ. זהו ג"כ פי' אחר על משנה הנ"ל והביאו המג"א מפני הדין שיוצא ממנו וכן דברי הרשב"א שהביא אח"כ הוא ג"כ פי' אחר על המשנה הנ"ל:

שם ומשמרה עד שתחשך. כלומר דא"צ לפתוח לו מקום שיצא דהא אינו אלא שומר רק דאסור ליטלו ביד משום מוקצה:

ס"ק י"ג ולהרמב"ם בסעיף שאח"ז בסוף סי' שנ"ד דס"ל מלאכה שא"צ לגופה חייב:

שם מתעסק כמתעסק בעלמא ולכן שרי ואפילו אין ממיתין דבלא"ה היה אסור כיון שיש במינם נצוד כצ"ל:

שם כמה שכתוב ס"ג. ר"ל שכ' שם במג"א סק"ו בדאין במינו נצוד פטור אפי' צדו לצורך א"כ מדחזינן הכא בנחשים ועקרבים אם צד לרפואה חייב ע"כ במינן ניצוד ומש"ה ע"כ לא שרי להרמב"ם אלא עושה כמתעסק בעלמא:

סקט"ו עסי' שכ"ח. ע"ש מג"א סק"ג:

סקי"ז שלא יצוה לנכרי ליטול כצ"ל:

שם שירא שימות. ויסרחו המים ויהיה לו הפסד. וק"ק דבלא"ה הוא מוקצה ועיין במג"א סי' רע"ח סקי"א וק"ל:

שם עסי' ש"ז. ר"ל דשם במג"א סק"ז יש מתירין במקום פסידא לומר לנכרי לעשות שבו' ומש"ה נ"מ במאי שכתב תחילה שחייב עליה דמש"ה לא יאמר אע"ג דאיכא הפסד וק"ל:

ט"ז סק"ח הוה הפרעוש. דכיון דהפרעוש הוי על חלוקו בפנים אפ"ה נוגעת בבשרו:

שם על חלוקו בפנים ואפשר אפילו על חלוקו כצ"ל:

ש"ע סי"א לא ישפשף. מקום דין זה בסימן זה משום דדמי לסעיף הקודם דבשניהם התירו לדרוס לפי תומו ובש"ס ג"כ מדמה להו ומ"מ יש חילוק דבסעיף זה לא שרי אם במתכוין אלא שמראה עצמו וכו' והטעם עיין בב"י:

מ"א סק"כ הרמב"ם פי"א דמשום שהוייתן מן הגללים כצ"ל:

ט"ז סק"ט אפילו בבגד. לשון אפי' שכ' ר"ל וכ"ש על הארץ:

(מ"א ס"ק כ"ד) עסי' של"ז. אבל האוסרין שם דגזרי' אטו אינו מרוצף ה"ה כאן אבל בספסל לא שייך למיגזר אטו קרקע ושרי לכ"ע:

סקכ"ה כשדורס עליו דמ"ש המחבר דורסו לפי תומו ר"ל שאז משפשף מעט אלא שאינו מתכוין ושרי משום מאיסותא מה שאין כן האידנא אסור לפי תומו אלא צריך ליזהר שלא יהיה שום שפשוף וכדברי מהרי"ל בס"ק הקודם:

סקכ"ו שהם נצודים ואינם מחוסרים צידה:

שם עבידי לרבוי מש"ה הצדן חייב אבל אווזים ותרנגולים פטור אבל אסור הרי דבלא עבידי לרבויי אסור ואיך כ' הג"מ דלא אסור אלא בעבידי לרבויי:

שם וא"כ מתני' אירי דתני חיה ועוף שברשותיה הצדן פטור:

שם כוון למ"ש בש"ג ר"ל דבהמה קיל מחי' ועוף ואין אסור בבהמה אלא עבידי לרבויי אבל חיה ועוף גם בלא עבידי לרבויי אסור ויש טעות סופר בהג"מ כמ"ש המג"א אח"כ ודלא כב"י דמתיר בחי' ועוף ג"כ בלא עבידא לרבויי ובזה נתיישב קושיתו של המג"א אהג"מ רק דעדיין קשה מ"ש הג"מ והא דתנ' אבל צדין כו' ה"ל לתרץ דשם בביבר קטן שכבר נצוד לכן כ' המ"א דהג' מ ס"ל כמ"ש בסימן תצ"ז ע"ש במג"א סק"ז דמותר לתופסן אפי' צ"ל הבא מצודה מש"ה הוצרך לומר דהיינו דוקא בי"ט כדי לאוכלן ודו"ק:

שם תינוקת קטנה או נכרי צדין כצ"ל:

סימן שיז

ש"ע ס"א כיצד נפסקה. אדלעיל קאי בשל קיימא ואינו מעשה אומן דפטור אבל אסור:

ט"ז סק"א גם רש"י אלא להורות כצ"ל:

מ"א סק"ד שקושרין אותו ר"ל דקשר אומן היינו שהוא אמיץ וחזק לכן מחמירין בב' קשרים אפי' אם דעתו להתירו ביומו דאסו' לדעת הרי"ף משום דב' קשרים הוי קשר אמיץ ומיקרי קשר של אומן וכוונת המג"א דאפי' ב' קשרים אם אנו רואים שאינו מהודק כלל שרי להתירו אלא כשהוא מהודק מעט אז אמרינן דאין אנו בקיאין ושמא זו מיקרי קשר אמיץ:

סק"ה להרא"ש מותר. דלדידיה אין חוזק הקשר מועיל לאסור וכיון שאינו של קיימא שרי ר"ל שבדעתו להתירו ומה דאיתא בש"ס מעשה אומן אורחא דמלתא נקט דרך אומן לעשות לימים רבים אבל חיזוק הקשר אינו מעלה כלל:

ט"ז סק"ג כלשון שהוא ברמב"ם אפשר דנוסחא מוטעת נזדמנה להט"ז דברמב"ם שלפנינו כתוב ל' זה שבש"ע ופירשו אחרונים דר"ל שנשמט רוב הרגל מהמנעל ע"י שאינו מהודק ורוצה ליתן הרצועה בנקב אחר שיהיה מהודק:

(סק"ד לשמא יתקע. זה ג"כ כמו ראיה הראשונ' דאף בנקב רחב חיישינן שמא יקשור:

ש"ע ס"ו שקשרו כובס. ולא הוי מעשה אומן דאל"כ אסור להרי"ף ורמב"ם שבסעיף א':

(שם בהגה) שחזר האומן. דמעשה אומן אפי' אינו של קיימא אסור בסעיף א' ולכן כתב מג"א בשם יש"ש דנתקשרו המשיחות מעצמם שלא ע"י אומן שרי ואפי' לנתקן כיון דאינו של קיימא וגם לא מעשה אומן:

שם שהאומנין עושין. לסימן נקטי' שדרך אומנים לתפור אבל מיירי שהוא מעשה הדיוט דבהא חמור תפירה מקשירה שאפי' אינו של קיימא וגם מעשה הדיוט אסור:

ט"ז סק"ה בשם הכלבו. זהו מה שהביא רמ"א סעיף א' ויש אומרים שכל קשר וכו':

שם בב"י ססי' זה בזוג מנעלים כמו שהביא רמ"א כאן וע"ז סיים הט"ז ונ"ל וכו' משום דבקשר של כובס כבר כ' הט"ז דמיירי שרגילין להתירו ביומו ודבריו דכאן הם במנעלים דמסתמא אין דעת הרצען להתירו היום וק"ל.

שם יעשנו ע"י נכרי אם הוא צריך כצ"ל. דכיון דפטור אבל אסור מותר לעשות שבות ע"י נכרי בצורך הרבה כמבואר בסימן ש"ז סעיף ה'.

מ"א סקי"א משבת לשבת דאז הוי של קיימא ואסו' אפי' בהדיוט:

סקי"ב בהגה ס"א הגה אחרונה דנוהגין כרמב"ם דאומן ואינו של קיימא פטור אבל אסור ואפ"ה גזרינן דגרדי כו' אע"ג דהוי גזרה לגזירה:

ט"ז סק"ז וכמש"כ רמ"א. דבשני קשרים חוששין שמא הוא מעשה אומן משא"כ קשר ועניבה אינו מעשה אומן אבל באינו עשוי להתיר ביומו אסור דמיקרי קיומא דאסור אפי' מעשה הדיוט ולא שרי אלא בב' עניבו' דעניבה אינו קשר:

סק"ח אין איסור. ע"י במג"א סק"ז כ' דאסור משום מתקן מנא שמבטלו עיין שם:

מ"א סקי"ח קשור. עיין ס"ו במטלטלין חבל של גרדי הוא סעיף ז' בקצת נוסחאות לכן הראה מקום לסעיף ו' וכוונתו דבא לשלול טעם של מוקצה שהביא הט"ז דא"כ קשה בסעיף ו' קושרין חבל בפני הפרה ולא כ' שיהי' דוקא של גרדי משום מוקצה אע"כ מיירי שהוכן לכך באופן דליכא משום מוקצה וק"ל:

מ"א שי"ח סק"ב דדוקא בנכרי שעושה כצ"ל:

ט"ז סק"א הנעשית ע"י נכרי כצ"ל:

סימן שיח

ש"ע סעיף א' ואם אמר לעכו"ם לעשות כו'. ע' לקמן ש"ז סעיף יט כצ"ל:
שם במ"א. וע' ביו"ד ססי' ק"ב דאם נתערב אותו דבר כצ"ל ר"ל מה שבישל בשבת ונתערב לא הוי דשיל"מ דלא מיקרי דשיל"מ אא"כ הותר למי שנאסר אבל זה שנשאר לדידי' אסור לעולם אף ע"פ דלמוצאי שבת מותר לאחרים לא מיקרי לדידיה דשיל"מ וראייתו מתרומ' טהור' שנתערב דאמרי' בפרק הערל דלא הוי דשיל"מ משום דלכהן גם עתה שרי ולישראל לעולם אסור:
שם אחר השבת דלאחרים גם עכשיו מותר ולדידיה לעולם אסור:
שם וכנ"ל עיקר ר"ל דנתערב בשבת הוי דשיל"מ ואפי' נתערב אצל המבשל לא אמרי' דבת' דידי' אזלי':
שם כשנתער' לכהן היינו בבכורים:
שם בי"ד סי' צט. לענין עבר וביטל איסור אסור לו ולמי שנתבטל בשבילו:
שם חיישי' שיאמר לנכרי לבטלו כו' כשבישלו נכרי לישראל כצ"ל:(הגה ס"ב) בישל ע"י נכרי בשבת אסור כצ"ל כו' היה חולה. לשון הב"י הקוצר פרי שלא נגמר בישולו לחולה בשבת אסור לברי' משום מוקצה ואפי' חלה מבע"י שאין הכנה במחובר בכיוצא בזה שהוא גדל והולך עכ"ל ור"ל דזה אפי' לר"ש אסור שאינו מוכן כלל עיין בב"י ריש סי' שיד ובט"ז שם:
ט"ז סק"ב ואח"כ כתב כן בשם הרמב"ם כצ"ל:
שם לא אמרינן מיגו. ר"ל דבכל דוכתא אמרינן מיגו דאיתקצאי לבה"ש שוב אין השינוי מועיל משא"כ כאן דליכא שינוי ול"ש לומר מגו דאתקצאי בה"ש שלא ידע שיחלה מש"ה הקצה מדעתו לכולו שבת בהא קיי"ל דאע"ג דהקצה מדעתו שרי כיון דלא דחאה בידים:
מ"א סק"ד יעלה ויתלוש. אבל שמא ישחוט ל"ח דדבר טורח הוא ומידכר ועוד דלא גזרי' אלא בפירות דבעוד' בכפיו יבלענה ומתאוה להם כ"כ התוס' שם:
סק"ה ובלא מליחה. דאסור למלוח בשבת והדח' בעי משום דם בעין משא"כ דם הבלוע בו ליכא איסור כ"ז שלא פירש:
סק"ז וטעמו דכיון דהנכרי בישל כצ"ל:
סק"ח שנדחקו שם. דאיסור מוקצה אינו אלא לר"י ולא לר"ש והל"ל משום שגדל והולך דבזה ר"ש מודה כמו שכתבתי תחלה:
שם ש"ך ס"ב. דאע"ג דהוי דשיל"מ בטל בכה"ג:

ש"ע ס"ג בתולדות חמה. פלוגתא דר' יוסי ורבנן והלכה כרבנן דגזרי תולדות חמה אטו תולדות אור:

בש"ע שם להטמינה בחול. אמרינן בש"ס דר"י מודה בהא והטעם אמר רבה שמא יטמין ברמץ ויכסה בגחלים ורב יוסף אמר שמא יזיז עפר ממקומו ומטלטל לעפר המוקצה וס"ל טילטול מן הצד שמיה טלטול או משום חופר גומא ע"ש:

שם בחמה עצמה. ולא גזרינן חמה אטו אור דחמה באור לא מיחלף:

מ"א סק"י אפי' מבע"י זה כתב ברא"ש אליביה דרבה דהאיסור משום הטמנה מש"ה אסור אפי' מבעו"י כמבואר בר"ס רנז משא"כ לרב יוסף:

שם לגלגלו ע"ג. זה כתב הרא"ש לרב יוסף משום דגזירה שמא יזיז שייך גם בהא משא"כ לרבה לא אסור אלא בהטמנה:

שם השמיטו הטור. אם כוונתו דהשמיט דין גלגול ע"ג חול לא א"ש דאדרבה כיון דהלכה כרבה לכן השמיטו ואולי כוונתו שהשמיט דין דאסור להטמין מבע"י אבל המ"א הבין דקושית הב"ח על דין גלגול ותמה בזה בספר תו"ש ע"ש באורך:

שם אליביה דר"י. ר"ל דהא הוצרך הרא"ש לאסור גלגול מחמת שמא יזיז לרב יוסף דגם ר' יוסי מודה ביה מה"ט דשמא יזיז אבל אנן דקי"ל כרבנן ודאי דבלא"ה אסור משום גזירה דתולדות אור:

שם בתוכו אסור. משום הטמנה בדבר המוסיף הבל:

שם כלי חרס חייב משום מבשל: ט"ז סק"ג מבשלה ושורה ונתיבשה ואח"כ היה תמיד שורה ממנה מעט אבל בתבשיל שיש בו מרק שייך במרק בישול אע"פ שכבר נתבשל:

שם ומרתיחו ומשמע דבבישול. ע"ז כתב הט"ז ע"פ דברי הב"י דהכי משמע מדבריו ע"ש גבי מ"ש וכיון דאפי' בהגיע למב"ד כו' ע"ש ודוק:

שם לטור כרש"י וכ"פ. ונדחק שם בב"י למה פליג הטור אהרא"ש ואח"כ רצה הב"י לומר דגם הרא"ש ס"ל כך כהטור וכדברי הט"ז אח"כ שכ' ונ"ל דגם הרא"ש ס"ל כן כו' וסתר פי' זה מכח ב' קושית חדא דאין לחלק בין איסור לחיוב דכל שאין חיוב אין איסור שנית דמנא ליה להטור לפרש כך בדברי הרא"ש וזהו מה שהביא הט"ז ועוד הקשה דהא הרא"ש כו'. ור"ל אפי' את"ל שיש איזה סברא לחלק בין איסור לחיוב מ"מ לפרש כך בהרא"ש לחלק ביניהם ומסתמא יש לנו לפרש בדעת הרא"ש דכי היכא דהתם גבי שמא ירתיח אין איסור אלא כשנצטנן כפירש"י ה"ה כמב"ד דהא הרא"ש מביא מהתם ראיה למב"ד זהו כוונת הב"י למעיין ובזה תראה דתירוץ הט"ז על קושיא השניה אין לו ביאור

כלל במ"ש דהאמת כך הוא דבנצטנן אין חילוק כו' הרי קושית הב"י אינו על נצטנן אלא על עודו רותח וק"ל וצ"ע:

שם ובהדיא כתב ה' המגיד הביא זאת לתרץ קושית ב"י הראשונה ואע"ג דהה"מ באור ממש מיירי ומשום דדמי למבשל ממש כמ"ש בב"י בשם הר"ן ואלו הכא לא מיירי אלא סמוך למדורה כמ"ש הט"ז סס"ק זה מ"מ מייתי ראיה דיש חילוק בין חיוב לאיסור וכן מבואר בב"י בשם בסוף ד"ה מותר ליתן קיתון של מים כו' דכי היכא דמחלקו הפוסקים באור בין איסור לחיוב ה"נ יש סברא לחלק בסמוך למדורה בין איסור לחיוב ע"ש ובחנם נתקשה כאן בפרי מגדים:

שם ואחר שהגיע למב"ד אם נצטנן והרתיחו חייב כצ"ל:

שם לכתחלה והיינו סמוך למדורה. זה ענין בפני עצמו לומר דכל המותר בסעיף זה הותר להרתיחו היינו דוקא סמוך למדורה ע"ד שנזכר בסעיף טו אבל על האש דמי למבשל וגזרינן ביה וע"ש רמ"א בסעיף טו:

מ"א ס"ק יד וכמ"ש סעיף טו. דהא מתיר שם להעמיד סמוך למדורה במקום שהיס"ב וא"כ נעשה כלי ראשון:

שם אסור לשרותו אע"ג דאין כאן תוספת בישול מ"מ כל זמן שלא נתבשל ממש אלא היה בכ"ר ניתוסף בו קצת בישול כשמניחו פעם ב' בכ"ר וכן לעולם:

ס"ק טו שמערין עליו כ"כ התוספות לפיר"ת דס"ל דעירוי ככלי ראשון דמי א"כ הא דתני במתני' מדיחין ע"כ דהיינו מכ"ש ומוכח דשריי' אפי' בכלי שני לא:

ט"ז סק"ד מותר אפי' סמוך למדורה. תימא דודאי כך הוא האמת דמותר להניחה אפילו סמוך למדורה במקום שהיס"ב ואולי כוונתו לפי דאפי' כי שרינן במקום שהיס"ב מ"מ צריך להרחיק קצת מהמדורה כמ"ש במג"א ס"ק לח אבל אצל האור ממש אסור אך קשה דלמה הקשה כך ארמ"א הא גם על המחבר תלונתו דכתב בנתבשל כל צורכו יש בו משום בישול אם נצטנן משמע דבעודו רותח מותר לבשלו וה"ל לבאר דצריך להרחיק קצת וצ"ע:

מ"א ס"ק טז מלוח. תימא דהיינו דינא דמלוח הישן שכתב המחבר ויש ליישב ועיין באחרונים:

ס"ק יט בשם תוס' היינו בס"ק טו דמיחזי כמבשל אלא דשם בתוס' יש עוד תירוץ ולאותו תירוץ מותר לשרותו בכלי שני עיין שם:

סק"כ יבש משא"כ בלח דאפילו אחר בישול יש בישול בנצטנן בסעיף ד':

ט"ז סק"ט לא נתבשל. דאי נתבשל כ"צ גם נגד המדורה שרי בעודו רותח כמבואר בסעיף ד' דאין בישול אחר בישול ומותר אפי' במקום שיבא לידי בישול גמור:

מ"א ס"ק כד דאית בשבת ביה חשש חיתוי אבל אם נטלו משחשיכ' שרי דהוי חזרה דמותר ברנ"ג סעיף ב' בהגה ע"ש:

ש"ע ס"ח כנגד המדורה במקום דכל מה שנתבאר בסעי' ד' דאין בו משום בישול כגון ביבש אפי' נצטנן ומותר לשרותו בכלי ראשון ה"ה דמותר להניחו כנגד המדורה כמבואר בסעיף טו דלא חיישינן לחיתוי ע"ש במג"א:

שם מיחם שעל גבי האש. ואע"ג דאפי' בכירה גרופה לא שרי בסי' רנג אלא חזרה אבל להניח לכתחלה אסור כמבואר בסי' רנג סעי' ה' בהגה וא"כ הכא אף ע"פ שהמיחם מפסיק מאי הוי וצ"ל דהפסקת המיחם אפי' באינו גרופה עדיף מכירה גרופה ושרי אף להניח לכתחלה וכן משמע במחבר רנג סעיף ה' בדין בפאנ"דיש דמטעם הפסקת הקדירה שרי להניח באינה גרופה משום דהפסקה עדיף מגרופה ומ"ש המג"א כאן ס"ק כו דהתם הקדירה עומדת ע"ג האש ממש עכ"ל לאו דוקא על גבי האש ממש אלא ר"ל ע"ג מקום האש ודרך בישולו בכך מש"ה אסור אפי' בגרופה שאין בה אש אבל בהפסקת הקדירה דאין דרך בישול בכך ל"ח לחיתוי אף באינה גרופה וכן מבואר מהמג"א ברנ"ג ס"ק לג ע"ש ודוק:

שם רוטב. ר"ל דבה"ג אית ביה בישול בסעיף ד':

מ"א ס"ק כו בסי' רנג ס"ה. וי"ל דוקא צלי כצ"ל ר"ל יבש דאין בו בישול אף כשהיא קר ולית ביה רק גזירה דחיתוי הכריע הב"י להקל ולומר דהפסק הקדירה עדיף מגרופה אבל בסעיף ז' דאיכא חשש חיתוי וגם חשש שמא יתן כשהוא קר דאז אסור משום בישול וכיון דאיכא תרתי גזירות לא הכריע להקל ולכן אין מותר שם אלא חזרה כמ"ש המג"א ס"ק כד מדברי ריי"ו וזהו שסיים כאן וכן צ"ל לדברי ריי"ו:

שם כירה גרופה כוונתו בהפסקת קדירה דעדיף מכירה גרופה:תבשיל חם. ר"ל דמשמע במ"מ דאפי' לענין תבשיל שיש בו רוטב עדיף הפסקת קדירה מגרופה:

ש"ע ס"ט אבל מלח. עיין מנחת יעקב כלל א' סק"ח:

ט"ז ס"ג יג ומשמע מזה מהא דקאמר צריכה מלחא בישולא כבשרא דתורא:

שם הרא"ש דנקט. משא"כ המחבר דנקט מלוח היינו לענין שבת בעינן דוקא מלוח ופליג רמ"א על המחבר וע"ז סיים הט"ז ונ"ל דגם הש"ע כו':

מ"א ס"ק ל ומיירי ר"ל. הרא"ש מיירי וע"ז כתב דעת הרב"י משמע דלא כרמ"א וכמו שכתבנו באות נ':

שם ולמסקנא. ר"ל אע"ג דכתב הרא"ש תחלה דהמלח גורם שימהר להתבשל מ"מ כשכתב אח"כ אפי' נמלח מחדש כו' ובה"ג לא נתרכך הבשר חזר מדבריו הראשונים לאסור מחמת לחלוחית לבד ומיירי בנמלח והודח וכרמ"א וסיים וכ"מ בטור היינו מדלא הזכיר אלא לחלוחית ולא מלח כמ"ש ס"ק יג:

ט"ז ס"ק טו ונראה שאין להתיר. עיין פמ"ג ליו"ד בשער תערובות חלק ב' פרק א':

ט"ז ס"ק יז להכשיר דבר שצריך הגעלה כצ"ל:

ס"ק יז בטור כ' אבל ספל של מים חמין. לרחיצה אפי' הוא כלי שני אסור ליתן בהם צוננים דכיון שהם לרחיצה סתמא חמין הם הרבה ומתבשלים הצוננים שמערבין בהם אבל לערות מהם לתוך צונן מותר דתתאה גבר וכן הדין בכ"ר והוא לשתיה שמותר לערות ממנו לתוך צוננים ואסור לערות צוננים לתוכו עכ"ל:

שם דאמבטי אמרינן שם. אע"פ שהוא כלי שני מ"מ כיון שהיא לרחיצה דרך לחממו הרבה והרואה סבור שהוא כ"ר:

שם הרי"ף ושאר פוסקים פסקו בפי' כרבא כצ"ל:

מ"א ס"ק לג באמבטי. הוא בגמ' דף ופירש"י שם דאות' אמבטי של חמי טברי' הוא כ"ר ואסרו ליתן בתוכו קיתון כמבואר בסעיף יג מכ"ש ליתן המים בלי קיתון:

ס"ק לד הצוננים. הטור לא משום גזירה אסר כדברי התוס' שהבאתי כבר אלא ס"ל שלרבותן מתבשלים בכ"ש:

ט"ז ס"ק יח וא"כ אין חילוק בין רב אדא לאביי כצ"ל:

שם ומ"ש הרמב"ם כו' צונן לחמים אבל חמים לצונן מותר אפי' בכ"ר כצ"ל:

מ"א ס"ק לו ולא פסיק רישא דאפשר שלא יגיע לצירוף ודברי המ"מ שהעתיק מג"א דאפי' לר"י שרי סותר להש"ס הובא בט"ז ס"ק יח דאסור לר"י מיהו המ"מ לא על דין המיחם כ"כ אלא על גחלת של מתכת והחילוק בין גחלת למיחם ע' חמד משה והמג"א העתיק לשון המ"מ נלמד לדין גחלת:

ש"ע סט"ו כנגד המדורה כלל סעיף זה דכל מה דנתבאר בסעיף ד' דאין בו משום בישול אע"ג דאסור להניחו ע"ג כירה משום חשש חיתוי מ"מ סמוך למדורה שרי דדמי סמיכה לכירה מטעם שכ' המ"א שם סעיף ח' ועיין מה שכתבתי שם:

ט"ז סק"ב הציון על המחבר סעיף י"ו במקום שהיס"ב כו' היש מחמירין דכאן אח"כ כ' ורבינו יחיאל כצ"ל:

שם וז"ל נראה מדבריו דלבעה"ת כצ"ל לא אסור אלא במקום שהיס"ב ס"ל להב"י דמה שסיים המרדכי ומ"מ טוב ליזהר כו' היינו שטוב לעשות כבעה"ת ולא כר' יחיאל א"כ מוכח דלבעה"ת אין אסור אלא במקום שיס"ב ולרב יחיאל אפי' במקום שיס"ב שרי:

שם אלא משום נולד שמוליד המשקה ודמי למלאכה שבורר המשקין שזבין ממנה:

שם לחמם שמן זית הב"י ס"ל דמ"ש המרדכי וטוב ליזהר שלא ליתן במקום שיס"ב קאי נמי אשמן שהזכיר ר' יחיאל ממילא משמע דלר' יחיאל גם בשמן שרי אף במקום שיס"ב:

שם והך מקום שהיס"ב כוונתו דלא תיקשי דכיון דאית ביה משום בישול איך מותר ע"י שינוי לכן תירץ דמירי שאינו בישול גמור ומש"ה לשון סעיף זה מותר ליתן כו' במקום שהיס"ב ר"ל שהמקום לבד יס"ב אבל אין במקום ההוא כח כ"כ לעשות את האינפאנד"א יס"ב וא"כ אינו בישול גמור לכן מותר ע"י שינוי לכן אפי' המחמירין לא אסרו רק משום נולד משא"כ בסעיף י"ד דמירי לענין בישול לא זכר שיהיה המקום יס"ב אלא זכר שהמקום יהיה חם כ"כ עד שיעשה את המשקה יס"ב דאז הו"ל בישול א"כ חזינן דאם המקום לבדו יס"ב לא הוי בישול מש"ה זכר כאן בסעיף זה שהמקום יס"ב וק"ל:

מ"א סק"מ הרב"י גבי שמן. ר"ל שהשיג על מה דמשמע מהמרדכי דר' יחיאל מתיר אפילו ביס"ב הובא בט"ז והשגת הב"י ה"ה בשומן דאסור ביס"ב וע"ז תירץ המג"א דשומן אינו כשמן לפי שהוא עתה יבש אין בו מקום בישול אע"פ שנימח אח"כ בעת הבישול ומביא ראיה מרנ"ג סעיף ה' ע"ש במג"א ס"ק נ"ג וסתם אינפד"ה יש בה שומן ואפ"ה אמרינן שם דהוי דבר יבש ואין בו בישול: שם דקאי אשמן והקשה עיין מה שכתבתי באות ס"ז ותבין כאן שמתרץ קושית הב"י דרך טוב ליזהר אפשטי"ד קאי ובהא ודאי שרי להמתירין אפי' יס"ב משום דהוי יבש:

שם לדברי רב ולכן. הוא בעה"ת שאוסר משום נולד:

שם שהיס"ב כדי. כוונתו לתרץ קושיא ראשונה של הב"י הובא בט"ז דלטעם נולד מאי חילוק בין יס"ב או לא ע"ז תי' המג"א דכשיס"ב זב לחוץ מהפשטיד"א וניכר המשקה וה"ל נולד אבל במקום שאין יס"ב אין זב לחוץ אלא נימח השומן אל תוך הפשטיד"א ואין המשקה בעין ולא הוי נולד:

שם דצלי ופשטי"ד שוין. ר"ל דפשטי"דא מיקרי יבש כמו צלי אע"פ שנימוח אחר כך השומן:

ט"ז ס"ק כא סי' ש"ך ס"ט כצ"ל וכו' דלפ"ז אף בחמה ט"ס הוא דהא ודאי להסמ"ג המתיר נגד המדורה כש"כ נגד החמה מקום דברים אלו הם אחר שהביא דעת התרומה והר"ן

דאוסרים משום נולד ע"ז כתב דלפ"ז אף בחמה אסור להניח ולאו דוקא במדורה כיון שאין הטעם משום בישול אלא משום נולד וזה שייך גם בחמה:

שם דשומן כיון דלעולם ר"ל דאף כשנימוח מיקרי אוכל א"כ ליכא נולד כלל דהא מה"ט פירות שאין עומדין למשקין מותר לסוחטן בשבת בר"ס ש"ר משום דגם היוצא מהם אוכל הוא וה"נ בהא והיש מחמירין ס"ל כיון דדרך שומן להיות צלול מש"ה אף כשקרש כפירות העומדין למשקין דמי וה"ל נולד ואסור אע"ג דנמחה ממילא דהא משקין שזבו מעצמן ה"ל נולד (וזה ג"כ כוונת המג"א שכ' והוי נולד דדמי למשקין שזבו) והא דהיתר בשלג לתוך הכוס אין הטעם משום דממילא אלא משום שנתערב משא"כ כאן בקדירה ג"כ ניכר השומן כמ"ש מג"א ובמ"ש תבין דברי המג"א:

מ"א סקמ"א מטעם. הוקשה לו לדבריו בס"ק הקודם דהיתרא דאינפד"א אפי' ביס"ב משום דהוי יבש כיון שהשומן קרוש א"כ קשה כאן ברוטב שהוא צלול האיש בו בישול לדיעה ראשונה שבסעיף טו לכן תירץ דמ"ש רמ"א וכ"ש קדירה כו' היינו לענין איסור נולד דשרי ומיירי במקום שאין יס"ב אבל ביס"ב באמת אסור משום בישול ולא מיירי רמ"א הכא אלא לענין איסור נולד דהיינו באין יס"ב:

ס"ק מב ויש לעשות ע"י נכרי כ' הרמב"ם ברייתא הוא בביצה דף לד ע"ש:

ש"ע יז הרבה דחיישינן שמא ישכח ויניחנו שם עד שיתבשל:

שם מיחם כדין מניח כנגד המדורה כצ"ל:

שם ואם אינו חם. ולא חיישינן לחיתוי כמו נגד המדורה בסעיף טו:

שם בט"ז הפשטיד"א. אף שעדיין נפשר וזב מבשר שומן שבתוכו דבר מועט הוא ושרי:

מ"א סקמ"ה כמ"ש סי"ו במ"א סק"מ דהוי יבש:

ש"ע סי"ט כנגד המדורה אפי' נצלה כצ"ל:

סימן שיט

הגה ס"א מיד מקרי. כלו' שבורר קודם הסעוד' לצורך הסעוד' אלא דבעי' סמוך לסעודה ממש כמ"ש המג"א סי' שכ"א ס"ק ט"ו:

ט"ז סק"א באותה סעודה כוונתו דודאי גם המחבר מודה לרמ"א בהא דהא לשון הגמ' הוא בורר ואוכל (היינו לאלתר) בורר ומניח (היינו סמוך לסעודה):

ש"ע ס"ב לבו ביום. היינו כל שאינו סמוך לסעודה ממש:

ס"ג שני מיני. סעיף זה מיותר הוא דכבר כ' דין זה בסעיף א' ולא נקטי' אלא משום סיפא ואם בירר והניח לאחר זמן כו' דדין זה עדיין לא נזכר כי סעיף ב' לא מיירי אלא באוכל ופסולת ולא בב' מיני אוכלים אלא דקשה דכי היכא דבסעיף א' כלל לשניהם ביחד לענין

לאכול לאלתר ה"נ בסעיף ב' ה"ל לגלול אוכל ופסולת יחד עם ב' מיני אוכלי' לענין דלהניח אפי' לבו ביום חייב אכן דלא מצי לכלילנהו כי חלוקים הם דבאוכל ופסולת בכל שאינו סמוך לסעודה חייב כמו שכתבתי באות ג' אבל בב' מיני אוכלים שרי אפי' רחוק מסעודה ואינו חייב אלא מסעודה לסעודה כל זה הוא כוונת המג"א סק"ו וכן הוא בב"י:

הגה שם לאוכלו מיד. ר"ל שיברור אותו שרוצה לאכול מיד ולא יברור אותם שרוצה להניח לסעודה האחרת:

שם וכל אחת נכרת כלומר דלא תימא דאין שייך בורר אלא בב' מינים מעורבים כלשון המחבר וכאן אין מעורבין:

ט"ז סק"ב דגדולות מתוך קטנות לא מיקרי ברירה. ומשמע ליה לט"ז דדוקא גדולות מתוך קטנות מתיר הואיל וניכרין ואין מעורבין משא"כ בשוין:

מ"א סק"ד ומניח השני. לכאורה הוקשה לרמ"א דהא חזינן דאע"ג דבש"ס אסר בורר ואוכל בורר ומניח מ"מ בלשון המחבר דלא נזכר כלל מניח להתירא משום דכל לאלתר קרי ליה בורר לאכול לאלתר כמ"ש ס"א ולא קרי לשון מניח אלא גבי איסורא בסעיף ב' שאינו לאלתר וא"כ למה כתב כאן לשון מניח להיתרא לאלתר לכן פי' רמ"א דה"ק שמניח השני שאינו רוצה לאכול ואותו שבורר הוא כדי לאכול מיד כך היה נראה בכוונת רמ"א אך המג"א לא ניחא ליה לו' כך דהא לאו קושיא היא כלל דבשלמא בסעיף א' דליכא התירא רק סמוך לסעודה ממש לא קרי לי' מניח אבל בסעיף זה דשרי אפילו רחוק משעודה כמו שכתבתי אות ד' מש"ה קרי ליה מניח לכן פי' המג"א כוונת רמ"א דלא תטעה דה"ק בורר אחד מהאחד ומניח האחר לאכול מיד ובאמת דזה אסור אלא ה"פ בורר אחד מא' ומניח השני ואותו שבורר הוא כדי לאכול מיד ודוק:

סק"ו גבי דגים ר"ל דינא דרמ"א בשם תה"ד בדגים מיירי בך בתה"ר שבסעודת שחרית בורר להניח על סעודה ג' ומפלפל שם אי מיקרי בורר יתר כוונת מג"א עיין מה שכתבתי אות ח':

ט"ז סק"ג הפסולת מרובה אבל לפמ"ש רמ"א ואפי' האוכל מרובה כו' מבואר דגם בפסולת מרובה בורר האוכל והיינו כדעת הרמב"ם שהובא בב"י דלא כהטור:

שם הוקשה דכאן משמע. כך משמע לי מפירש"י דאהא דאמרינן בגמרא בנפה וכברה חייב בקינון ותמחוי אסור כמבואר בסעיף א' פירש"י דהברירה נעשית ע"י כלים אלו א"כ משמע דכשהברירה הוא ביד אע"פ שמניחו בכלי שרי:

שם בקינון ותמחוי וליתא היינו מ"ש הב"י וא"כ לא שרי אלא לברו' ולהניח בידו עכ"ל וכ"ד הב"ח דקאי אי"ט וע"ז תירץ הט"ז דאשבת קאי ורצונו כיון דחזי' שם דשריותא דקינון הוי דומיא דחיקו א"כ גבי שבת דאסרינן קינון היינו ג"כ אף שבורר ביד ומניחה לקינון וקשיא אמאי דמשמע מרש"י דשרי כה"ג:

שם ובאמת דברי הב"י צדקו יחדיו כצ"ל:

סק"ד נתקו מע"ש לשון ניתוק הוא ור"ל שעקרן בע"ש מחיבורם שבשרביט דתו ליכא מפרק מ"מ איסור ברירה יש כשלוקחן מתוך הקליפות אא"כ לאכול מיד כמבואר בסעיף ג':

מ"א סק"ז עסי תק"י דבי"ט כצ"ל:

סק"ח דדוקא לרכך. ר"ל הא דקי"ל דמולל בראשי אצבעותיו כמבואר בר"ס שפ"א היינו רק לרכך:

ש"ע ס"ז מע"ש. ועדיין מעורבין בקליפתן לא ינפה בקינון דגזרינן אטו נפה וכבר':

ס"ח שנופל הפסולת כיון דממילא נתברר ואיהו לאו מידי עביד:

ס"ט משמרת כלי שמסנין בה שמרים. הובא בסי' שטו ס"ט:

ט"ז סק"ז דרוב אינשי. זהו דוקא במשמרת אין ההיתר אא"כ רובא לא קפדי אבל מ"ש אח"כ בש"ע בסודר דיין ושאר משקים מותר היינו אפי' היכא דרובא קפדי ולא אסור אלא בעכורין לגמרי דכולהו קפדי עמ"ש ע"ז סק"ח ולהרמב"ם משמרת אסור אפי' רובא לא קפדי ואין מותר אלא היכא דכולא לא קפדי כמ"ש ט"ז סק"ט ובסודרין אין מותר אלא היכא דרובא לא קפדי כמ"ש מג"א סקי"ב:

סק"ז ועיין מ"ש ססי' ש"כ כצ"ל:

מ"א סק"י קמחים דבריו אלו שייכים בסודר דוקא משום דקמחים רובא קפדי ולא שרי רק בסודר לא במשמרת:

ס"ק יא זהו כיבוסו. ע' סי' שב ס"ט ור"ל דנתיזות המים עליו הוי כיבוס אע"פ שאינו משפשף ידו על צדו:

שם יסחוט והוי כיבוס כדי ללבנו:

שם ביין מותר לסנן. ר"ל אפי' במשמרת אסור במים:

ש"ע ס"י הסודר דבשעת הגיתות רובא דאינשי לא קפדי לשתותן כשהן עכורים בשמריהן ושרי לדיעה קמייתא אפי' במשמרת ומ"ש בש"ע לתוך הסודר הוא לשון הרמב"ם דלדידיה אין היתר רק בסודר כמ"ש באות שאח"ז:

ט"ז ס"ק יא בסודר יש חומרא. ר"ל לרש"י וטור יש חומרא יותר מהר"ן:

שם גבוה טפח. דאלו להר"ן ל"ח כלל לאהל ואין הטעם רק משום שינוי ובסודר איכא שינוי במה שאינו עושה גומא כמ"ש מג"א סקי"ג:
שם הכפיפה בידו שלא תפול לתוכו ולרש"י וטור דהטעם משום אהל א"צ בזה להרחיק טפח דליכא אהל אבל להר"ן צריך להרחיק משום שינוי ואח"ז כ' דאפשר דזה עצמו הוי שינוי וא"צ להרחיק גם להר"ן:
מ"א סקי"ג מציין המחבר סעיף יב משום שינוי כצ"ל כו' בשינוי שאין גומא כצ"ל:
שם ססי' שט"ו. ע"ש במג"א סקכ"א דאין זה אוהל אפילו רחב טפח אא"כ רחבה יותר מדאי:
שם במשמרת ר"ל דהא דסודר קיל ממשמרת כמבואר בסעיף י' הטעם הוא דאין דרך שימור כ"כ בסודר אבל זה שמיוחד לכך הוי דרך שימור כמו משמרת:
ש"ע סי"ד בנחת מכלי. לשון הש"ס דבי רב פפא שפי שיכרא ממנא למנא פירש"י כל לשון שפי בנחת הוא והפסולת נשאר בשולי הכלי ופריך והאיכא ניצוצות ר"ל טיפות המטפטפות כשנפסק הקילוח והך מטפטפת מתוך הפסולת והני מוכחן דבורר היא ומשני כשמגיע לניצוצות מניחן עם הפסולת ותחלת שפייתן כשאין הפסולת ניכר לאו בורר הוא:
מ"א סקט"ו והיכא כשמערה דבזה ניכר הברירה בתחלת שפייתן שמפריד השומן מהרוטב ומוכח שהוא בורר ואסור כמו בשר כשאין מניח הניצוצות:
שם הרי"ף משמע המשך דבריו דלכאורה מותר בשומן כיון שאינו ע"י כלי ומסיק דליתא בודאי גם הטור וש"ע מודים להרי"ף דהא בורר ביד לשתות לאלתר שרי וזהו דוקא באוכל מתוך פסולת משא"כ בשומן אף שיאכל מ"מ השומן הוי פסולת וברירת פסולת אסור בסעיף ג' במג"א סק"ד:
ש"ע סט"ו מסננת שנתן. מע"ש דבשבת אסור כמבואר בסעיף ט':
מ"א סקי"ו כמו מחבץ. תימא דהא חילק שם בסק"ה בין דברים לחים דמיקרי בורר וכן הקשה בתוס':
שם דלא אסרו סחיטה. ר"ל סחיטת פירות:
שם שאינו ראוי לאכלו. כי החלמון נתערב עם החרדל וראוי לאכיל' משא"כ החלבון נשאר למעלה ואינו ראוי לאכילה חי:
שם והרמב"ם הרמב"ם אינו מפרש כפי' הטור אלא שהביצה טרופה חלבון וחלמון יחד אלא שהחרדל נתברר על ידו וע' חמד משה:
ש"ע סי"ז שנותנים ר"ל אף ע"פ שמותר ליתן:
מ"א סקי"ט תוספתא דר"י. ט"ס וצ"ל בהיפוך דהברייתא כר"י ואנן קי"ל כריב"י:

שם ועסי' תק"י ס"ד דשם בי"ט אסור לתלות כדי לשמר שלא יעשה כדרך שעושה בחול אבל בשבת שאסור לשמר מותר לתלותה ליתן בה דבר אחר ולא גזרינן שמא יבא לשמר וכ"מ סעי' יד דצלולים מותר לסנן במשמרת ולא התנה דדוקא אם היתה תלויה מע"ש אלא ודאי דמותר לתלותה לצירך צלולי' דהוי כמו ליתן בה דבר אחר כיון דאין בצלולים משום שימור וק"ל:

סימן שכ

ט"ז סק"ג מותר אפי' לכתחלה ליתן שם ענבים כצ"ל:
ש"ע ס"י מותר לשבר. ע' שו"ת כנ"י סי' ג' ד':

סימן תכט

מג"א ס"ק ג'. מפני שי"ב נשיאים הקריבו וכו'. עיין כנ"י סי' קי"ז:

סימן תלא

ש"ע ס"ב שלא יתחיל במלאכה וכו' כצ"ל:
ט"ז סק"ב כיון שיש חשש שיבא לו עיון וישהה קצת רחוק כו' וכו' כצ"ל:

סימן תלג

מ"א סק"ח ראב"ד ב"י. צ"ל כ"מ דאלו בב"י מוכח בהדיא איפכא ע"ש ודו"ק:
סק"ט והוי כמו חמץ בבור. ט"ס וצ"ל כמו חמץ ברור:

סימן תלד

ט"ז סק"א דאין זה טעם כעיקר וכו'. נ"ל כוונת הב"ח בעת שרוצה לבדוק יצניע דדילמא באמצע הבדיקה יגרור עכבר ויצטרך לחזור ולבדוק מה שבדק כבר וכ"כ מ"א בשם הב"ח וק"ל:
מ"א סק"ב עכ"ל הרב"י. ט"ס וצ"ל עכ"ל ד"מ:
שם שהרי שייר אותו למאכלו וכו'. י"ל כוונת הד"מ לטעם א' של הרא"ש שהביא הט"ז סק"ד. וא"כ מאחר שיטלנו עכבר אינו זוכה ודו"ק:
ש"ע ס"ב אחר הבדיק' מיד וכו'. י"ל הטעם דאם יבטל קודם הבדיקה אף החמץ שימצא אח"כ היא בכלל הביטול דהא לא ראהו א"כ ישרוף חמץ שאינו שלו כמ"ש בהג"ה וא"ל

שיחזור ויזכה כדברי הרא"ש דבמה שנוטל לשריפה ליכא זכיה דאל"כ גם ביטול שביום יכול להיות קודם השריפה מיהו י"ל בענין אחר כמ"ש אי"ה בט"ז סק"ד:
ט"ז סק"ד דלק"מ דמתחלה אמר וכו'. עיין כנ"י סי' י"ד:
מ"א סק"ה משמע דאם לא ידע בו מתחילה אינו עובר וכו'. נ"ל דמיירי שבדק עכ"פ בע"פ אבל בלא בדק הוי כידע שיש חמץ ואם מצא אח"כ עובר וראיה ממ"ש ט"ז סק"ב בשם הרא"ש לענין פירורין ובסי' שאח"ז סק"א כת' דלא בדק גרע מפירורי' ודו"ק היטב:
ט"ז סק"ה לבטל בשעה שריפ' ויזכור אגב שריפה וגו'. י"ל כמ"ש בעצמו בסק"א לא פסיקא מילתא שימצא וא"כ לא ישרוף וליכא סי' גם בלא"ה לא קשה מידי דהא ביטול הוא אחר שריפה ודילמא ימשוך השריפה אחר זמן איסורו ואפשר לקשר בזה קושיא זו לדעיל מיני' דלמ"ש תחילה בשם הרא"ש סברא דזכי' יכול להיות הביטול קידם שריפה אבל מהרי"ו לא ס"ל כהך תירוצא דהרא"ש ועיין מה שכתבתי בסק"ג ודוק היטב:
ט"ז סק"ו וכי בשופטני עסקינן שלא יעשה מצוה כזו בעצמו כצ"ל:

סימן תלה

ט"ז סק"ב וספק ברכות להקל כצ"ל (מ"א ססק"א)בי"ט האחרון של פסח צריך לברך כצ"ל:

סימן תלח

ט"ז סק"ד וכ"כ הרמב"ם ז"ל על ההיא דככר בבור שמבטלו ודיו כצ"ל:

סימן תלט

מ"א סק"ג דהוי ס"ס שמא נטל מצה. עיין מ"י כלל ס"ה ס"ק מ"ב:
(סק"ח) ולא דמי למש"ל אם בדק קצת. עיין בכור שור פסחים דף י':

סימן תמ

ש"ע ס"א נכרי שהפקיד חמצו אצל ישראל וכו'. עיין עצי ארזים סי' כ"ח ס"ק ל"ז:

סימן תמב

שם ויתבטל בס' ע"כ אסור. תיבת ע"כ אין כאן מקומו וצ"ל מקודם אבל לר"א אסור צ"ל אבל לר"א ע"כ אסור:
מ"א סק"ט דדבר המעמיד אפי' באלף לא בטל כו' עיין מ"י כלל ע"ט סק"ג:
ט"ז סק"ד ויש מקילין לשתות ביום טוב האחרון מע"ד וכו' עיין כנ"י ס"ס י"ד:

סימן תמג

ט"ז סק"ב וצ"ל דזהו שמיירי בחמץ גמור בין לרש"י כצ"ל:
שם לא חיישינן לקדושין דרש"י ולר"ת דוקא כצ"ל:

סימן תמד

מ"א סק"ט דסעודה שזמנה קבוע' בע"ש מותר וסעודת סבלונות וכו' כצ"ל:
סק"י והרמב"ם כתב וז"ל כצ"ל:

סימן תמה

ש"ע ס"ב אם עכו"ם מביא לישראל דורין חמץ וכו' ע' שמחת י"ר דף ה':
ע"ש ס"ג שעבר עליו הפסח אסור בהנאה וכו'. דין ביטול ע' מ"א סי' תמ"ז. ס"ק מ"ד וע' פמ"ג י"ד בשפ"ד סי' ס"ט ס"ק י"ז ע"ש:
שם ואם מכרו או נתנו וכו'. אם מכר חמץ לשפחת חבירו עיין שמחת י"ט סי' א' ואם יכול למכור בהמותיו שיאכלו חמץ עיין בכור שור פסחים דף ק"א:
(ש"ע) או שימכרנו לו מכירה גמור' וכו' עיין שו"ת מ"ב סימן ז'
ש"ע ס"ד ואקחנו ממך כצ"ל:
(ס"ה) חמץ שנמצא וכו' עיין ארבעה טורי אבן סי' כ':
שם אע"פ שביטלו וכו' עיין מ"ב סימן נ"ח ובנ"י סימן י"ד:
מ"א סק"ח כ' ר"ש הלוי וכו': עיין כנ"י סימן י"ד:
(ש"ע ס"ז) אסור ליתן בהמתו לגוי וכו'. ולענין מכירה עיין תבואת שור במסכת פסחים ובפמ"ג ביו"ד סי' ס':
(סק"ט) דמהנ' הוא לבהמה כצ"ל:

סימן תנ

מ"א סק"ג אומר לנכרי וכו' כ' ב"י בשם הג"מ שמותר להתנות קודם פסח וליטול דמים וכו' ול"ד לישראל כצ"ל:
ט"ז סק"ג שהביא לו הגזבר אחר פסח ואסור נימא גם כאן כצ"ל:
מ"א סק"ד כמ"ש ס"ס תמ"ג וכו' ולהב"ח גם בזה אסור כיון שהוא עצמו השכירו וכ"כ ב"ח ס"ס צ' ע' פר"ח ס"ז:
ט"ז ס"ק ו' דהאיך יש היתר ליקח בשבת דהיינו מה שהרחיים טוחנת בשבת נוטל מדה עבור זה והלא שכר שבת פשיטא דאסור וכו' כצ"ל:

(הגה) ויש מתירין להחם וכו'. עיין מ"י כלל פ"ה ס"ק ט"ו ט"ז:
מ"א סקי"ב או יצוה להטוחני' וכו' קאי אדסמיך לי' שאינו שוכר הרחיים עצמו דאז אין איסור רק מחמת דמיד כשמניחו ברחיים זוכה בו מש"ה מהני תקנה זו משא"כ כששוכר הרחיים עצמו ומכ"ש אם הישראל מחויב לתקנן אז לא מהני תקנה זו דדמי לתנור וק"ל:

סימן תנא

(ש"ע ס"א) חמץ כל השנה וכו' ואפי' אם נשתמש בחמץ תוך הפסח דינא הכי וכ"כ החק יעקב:
שם ומיהו אם החזירן וכו'. עיין כנ"י ס"ס ל"ז:
שם אסור להשתמש בו וכו'. עיין מ"י כלל י"א סק"ו וסי' י"ז סקי"א:
מ"א סק"ד משמע דבתנור כצ"ל ועיין מ"י כלל ס' סק"ב:
ש"ע ס"ג סכינים מגעילן וכו' עיין ט"ז סקי"ז וח"י סק"מ מ"ש בדין אם לא הגעיל הקת':
(ס"ה) הכשירן בכלי עיין מ"י כלל ל"ג סק"ג:
(סקט"ז) מ"א משמע דמחוץ וכו'. משמע דגם בחלודה דינן הכי וצ"ל דהיינו דוקא שנעשה קודם תשמישו ואולי גם בהגעל' לא מהני רק כוונתו דכשהוא מבחוץ יכול להעביר' וצ"ע ודו"ק ועיין ס"ג ועיין בי"ד סקכ"א.
ש"ע סי"ד כיון שמזיע בכל שעה ע' מ"י כלל ל"ה ס"ס כ"א:
ט"ז סקכ"ג ובי"ד סימן קל"א ס"א כתבתי דקשיא כצ"ל:
(הגה סכ"ג) אפילו הן חדשים וכו'. מה שמצוין שם כ"ט ט"ס ואין שם מקומו אלא בסעיף שאח"ז בהגה אפילו הן חדשים:
(הגה סכ"ו) ויש מחמירין. עיין מ"י כלל ס"ה קי"ב:
(ט"ז סקל"א) כדיעה ראשונה של סי' תמ"ז לענין וכו' כצ"ל:

סימן תנב

מ"א סק"ג דגם הרב"י מודה הכל בהדיא בב"י בסי' זה בשם גאונים ות"ח בלי שום חולק דאין מועיל הנמצא אלא בשעה שמעלה רתיחה ע' פר"ח כאן ומ"ש המחבר בסי' רנ"א ס"ג לענין סכינין שמגעילין בכ"ר אפי' אינו אצל האש וסגי כשהיד סולדת בו כמ"ש שם המ"א סק"ז ע"ש צ"ל דה"ט לפי דתשמיש הסכינים הוא בכ"ש אע"ג דגם משתמשים לפעמים בכ"ר הא ס"ל ז"ל בסי' תנ"א דהולכים בכל כלי אחר רוב תשמישו א"כ מדין הגמור סגי להכשיר בכ"ש ובש"ס קאמר נמי סתמא ברותחין אלא דאפ"ה החמיר בסכין דהרבה נדבק ונסרך בו ומצריכו כ"ר ועכ"פ לא בעי שיעלה רתיחה ע' ח"י סק"ז אבל

כלי שתשמישו בכלי ראשון ובעי מדינא הגעלה צריך שיעלה רתיחה כן צ"ל ולא כמו שראיתי מי שנתקשה בכאן מדין הסכיכים דלעיל אמנם לדינא למאי דקי"ל דדבר גוש דינו ככ"ר כל זמן שיס"ב וכמ"ש האחרונים בי"ד סי' ל"ד ומ"א סימן תמ"ז סק"ט א"כ הסכינים שחותכין בהם דברים גושים חמים א"כ דינם ככל דבר שתשמישי בכ"ר וצריך שיעלה רתיחה ולא סגי בלא"ה ודו"ק:

ס"ז סק"ה נגד הכלי שמגעיל מועיל גם לזה שמגעיל כצ"ל:

מ"א סק"י עם אפר שקורין לוי"ג בל"א וכו'. ע' מ"י כלל נ"ג ס"ק כ"ו:

ט"ז סקי"א שנכנס הכלי תוך היורה אחר אינו מועיל כצ"ל:

סימן תנג

מ"א סק"ב ובד"מ כ' דאפי' שאר שמנים מותר לתלותן אפי' במקום שיש לחוש שיפלו לתבשיל דאין אסורים וכו' כצ"ל:

ט"ז סק"ב כדי לבטלם עיין מ"י כלל ס' סק"א:

מ"א סק"ז מיהו גם שם רגילין לרחוץ החיטים. ולמצה של מצוה בלא"ה צריך שימור משעת טחינ' ולא מהני הטחינה של נכרי ולדעת המקילין בסי' ת"ס בטחינת נכרי צריך עכ"פ ישראל עע"ג ע"ש בח"י סק"ב:

ט"ז סק"ה ואמרינן בפ' כל הבשר כצ"ל:

סימן תנד

מ"א סק"ד וסילקוהו. לכאורה אפילו לא סילקו עיין חידושי רז"ה:

(ש"ע ס"ד) במצ' גזולה וכו' ע' שמחת יו"ט דף קס"ז:

סימן תנה

ש"ע ס"ג אין ללוש במים חמין וכו'. שיעור החמימה ע' פר"ת סי' תנ"ט ס"ח שהוא כחמימות הרוק או כמים ששואבין בקיץ מן הנהר ואם לש בהן תשרף מיד ע"ש:

סימן תנז

ט"ז סק"ב רק שחייבת כל ידי צירוף כצ"ל:

מ"א סק"ג וכ' לחלק בין ב' עיסות וקשה דהא הרא"ש פ"ג דפסחים וכו' כצ"ל:

סימן תס

ט"ז סק"ג אבל פירורי העיסה וכו' כצ"ל:

סימן תסא

ס"ק י"ב ואין איסור הבלוע יוצא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב וכו' יש מאחרונים פקפקו לומר דאין זה איסור בלוע אפי' שלא במקום הכפל עיין ח"י תמ"ז סק"ח ועיין ש"ך י"ד סי' ס"ו סקי"ג ודוק ועיין ט"ז י"ד סי' ק"ה סק"א כ"ב ומשבצות זהב שם כ"כ משמע דלא כח"י ובארתיו בתשובה:

סימן תסב

ש"ע ס"ב מי פירות עם מים וכו'. לדעת הרמב"ם זהו חמץ גמור אבל תוס' והטור ורוב הפוסקים ס"ל דלא הוי רק נוקשא ועיין פר"ח סק"ד וח"י בסי' תמ"ב סק"ג דיש לדון לענין תערובתו ע' מ"א סי' תמ"ב סק"ה ודוק:

ט"ז סק"ב הטעם בב"י דבטור י"ד כ' דעיס' כצ"ל:

מ"א סק"ו דאפי' נתערב בהם מים הוא בטל וכו' מדברי צ"צ סי' קכ"ב מבואר דתלוי באריכות הזמן דעי"ז משתנה המים ליין ממילא יש לישב בהכי הקושיא ועיין פר"ח סי' תפ"ז ס"ק ט"ז שהשיג עליו ומסיק כמ"ש המ"א דבתסיס' תליא ע"ש שהאריך ועיין ח"צ סי' ק"ח לענין יין צמוקים:

שם וכ"כ בספר צ"צ וכו' עיין פר"ח סי' תס"ז סט"ו ועיין מ"י כלל ע"ז סק"ז:

סק"ז ומיהו בב"י בי"ד ססי' צ"ה כצ"ל:

סימן תסג

מ"א סק"ב משמע דמטעם מלח אין נוהגין לאסור כו' ודאי דלא נתכוין בזה לאסור דע"י המלח הוי מי פירות עם מים דזה כ' כבר בסק"א אלא כוונתו למ"ש רמ"א בסי' תנ"ה ס"ה דאם נותן מלח במצה אסורה המצה לפי דהמלח מחמם וממהר להחמיץ וכ' שם במ"א סקי"ז דמעט מלח אינו מחמם ולזה נתכוין כאן. וק"ק מה ענינו לכאן דהא בנילוש במי פירות אפי' שהת' כל היום ואפי' במקום חם שרי דאינו חימוץ וצ"ע ודו"ק:

סימן תסה

ט"ז סק"ג ואיתא בפ' כל הבשר ואי אית ביה פולי וכו' כצ"ל:

סימן תעו

ש"ע ס"א ובכל מקום אסור וכו' עיין כנ"י סי' א':

סימן תפג

ש"ע ס"א ומניח ידיו עליו וכו' שכיון שמקדש עליו מצוה לאוחזו בידו כשם שאוחז בכוס שמקדש עליו כ"כ בב"י:

סימן תצ

מ"א סק"ח דאיתא בילקוט רות וכו' ע' בכור שור ב"ב דף י"ד:

סימן תצג

מ"א סק"ו דהוי לא תתגודדו וכו'. ע' כנ"י סי' מ"ג מ"א:

סימן תצד

מ"א סק"ו דא"צ להפסיק וכו'. ע' מ"י כלל ע"ו סק"ה:

סימן תצז

ט"ז סק"א ונ"ל דביברים שאני שהם רחבים הרבה כצ"ל:
מ"א סק"ה וא"כ אפי' חוץ לחצר וכו' ע' כנ"י סימן כ':
ש"ע ס"ט לפיכך אין זימון מועיל וכו'. ע' כנ"י סי' כ':
ט"ז סק"ז ולא יחזור למים מה שלא ייטב לו כצ"ל:
במ"א ס"ק י"ד וצ"ל דס"ל להר"ן כו' ע' כנ"י סי' כ' וסי' כ"א:
(סק"ט) מ"ד בכיס א' מחלוקת וכו' כצ"ל:

סימן תצח

הגה ס"ה ובעינן ג"כ שהפריס ע"ג הקרקע כצ"ל:
ט"ז סק"ו אף ע"פ שהן שוות לגמרי שרי כצ"ל:
ש"ע סי"ד ואם עבר ושחט וכו' ע' כנ"י סי' ע"ז:
(סקי"ב) כדאמר רב יהודה נראה כצ"ל:
שם ור"י לא ס"ל כרבא כצ"ל:
שם אם שחט ולא מצא עפר רק שאינו מוכן כצ"ל:

(סקי"ז) אפילו לכתחלה ובסוף גבי גגו כצ"ל:

סימן תצט

מ"א סק"ט דפסק פ"ד דביצה גבי בני מעיים כצ"ל.

סימן תק

מ"א סק"י זהו מימרא דר"י אמר שמואל כצ"ל:
שם וכ' הרב"י דהרמב"ם פסק כר"י אמר שמואל כצ"ל:
ט"ז סק"ב ז"א דהא דלא בעי שם אלא מליחה מעט כצ"ל:

סימן תקא

ט"ז סק"ב ולא נראה לו כן מרש"י ולדידי' כצ"ל:
(שם) הצריכים לבישול דגם יום טוב דחוששין כצ"ל:
(מ"א סק"ג) לצורך בישול כן נראה לי כצ"ל:
(ט"ז) סק"ג) דס"ל כל מה שבחצר מוכן אלא כצ"ל:
(סק"ז) להדליק בליל י"ט ב' הפתילות שכבו בראשונ' וכו' כצ"ל:

סימן תקב

(מ"א סק"ח) ולא זכר מה שתירץ התוס' כצ"ל:
(סק"ט) וכ"כ בי"ד סי' שע"ב כצ"ל:
(שם) ואסור להניח אח"כ כצ"ל:
מ"א סק"א עסקי' תרפ"ז מ"ש:
סק"ב שמותר להערים והא שאסרו הערמה היינו כשאינו כצ"ל:

סימן תקג

(ש"ע ס"א) אם עברה ובישלה מותר לאוכלו עיין הלכות נדה של מנחת יעקב סי' קצ"ז:
ט"ז סק"ג אי יהיבי ריפתא לינוקא וע' מה שכתבתי שם מה שהקשה על זה:

סימן תקד

(ט"ז סק"א) דמוריקא אסור אפי' באינו יודע כמה כצ"ל:
(שם) דה"ל לרמ"א להזכיר באם אינו יודע כצ"ל:

(מ"א סק"ט) אסור ג"כ ליטול פירורי המצות כצ"ל:

סימן תקה

(סק"ג) וכ"כ הר"ן בהדיא רפ"ק דביצה כצ"ל:

סימן תקו

(ט"ז סק"ג) דלמה יאסר השונה משום בורר כצ"ל:
(ט"ז סק"ה) מהיום הוא שרשאי להוליכה כצ"ל:
(מ"א סק"ו) שנאפת דכשהוא חי בשבת כצ"ל:
מ"א סקי"ז כלום ועוד דמופרשות כצ"ל:

סימן תקז

(מ"א סקי"א) בה מאתמול כצ"ל:
סקי"ד מדסתמו הרי"ף ורמב"ם דלא כהרא"ש כצ"ל:

סימן תקי

(ט"ז סק"ג מביאו ב"י בר"ס תק"ו כצ"ל:
(שם) סימן מ"ב כתב על דברי מהרי"ל כצ"ל:
סק"ה באבות דר' נתן הכל כצ"ל:

סימן תקיא

מ"א סק"ג עי' סימן תרל"ט ס"ה כצ"ל:
(ט"ז סק"ח) קהילות ששופכין שמן וע' ח"צ סימן נ"ב:

סימן תקיג

(ש"ע ס"ג) דלחזותא וטעמא עיין מ"י כלל ע"ד וסק"ה וכלל ס' סק"א: ס"ה מותרת ביו"ט שני וכו' עיין בכור שור ריש ביצה:
(מ"א סק"ב) המוקצה. וע' בב"ח ומרדכי וכו' כצ"ל:
(סק"ד) מיירי בחד בשבת דהוי כצ"ל
סק"ח כיון דאסורה בשבת כצ"ל.
(ש"ע ס"ח) אפרוח שנולדה וכו'. ע' ת"י סוף כלל ס"ד:

סקי"ד א' היש מתירין דלא כרב כצ"ל:

סימן תקיט

ט"ז סק"ה בקוטם להריח משום דאפי' בקוטם בכלי אינו אלא שבות כנ"ל:

סימן תקכו

ש"ע ס"א ולהוציאו ולשומו. עיין תשובת ב"ח החדשות סי' ו'
ש"ע ס"ט שערו וצפרניו עיין תשו' ב"ח החדשות סי' י"ח:
מ"א סק"כ דאין מצוה לקבור נפל וכו'. עיין שו"ת ארבעה טורי אבן סימן כ"ג:

סימן תקכז

מ"א כת' הר"ן אסור דאורייתא ולא שרי אלא ע"י הואיל כצ"ל:
ש"ע ס"ה קטנים שבשלן. עיין ח"צ סימן ק"צ:
ט"ז סק"ח ושלחו מנות לאין נכון לו. עיין ככ"י סי' ק"א:
ס"ז נקרא פושע וכו'. עיין כנ"י סי' כ"ח וח"צ סי' ק"ל:
ט"ז י"א נזכר תרתי אותן דמוכחי מילתא כצ"ל:

סימן תקל

מ"א סק"א משמע דס"ל שמלאכת חוה"מ דאורייתא וכו'. מדכת' שהיה נראה לחכמים להתיר ואלו להאומרים דמן התורה מותרין כל המלאכות הל"ל שהי' נרא' לחכמים לאסור:
שם שכל שאינו צורך המועד זהו שטה שלישית דמן התורה כל צורך המועד אפי' אין אבד או אבד אפילו אין צורך המועד שרי בכל אופן ובהנך יש קצת שאסרו רבנן:
שם ובסימן תקל"א ס"ט וצ"ל תקנ"א ע"ש בב"י סוף הסי':
שם ועכ"פ עונשו גדול. הוא ענין בפ"ע ור"ל דאפי' למ"ד דרבנן מודה דעונשו גדול:
שם עסי' רס"ד. נ"ל דזהו נמשך למ"ש תחלה ענין בגדי שבת ור"ל דבסימן תרס"ד משמע דאין צריך ללבוש בגדי שבת בח"ה ע"ש במ"א סק"ג:
שם אין לחכם אחר כיון שהאוסר עשה למיגדר מילתא:

סימן תקלא

ט"ז סק"א לפיכך אין מגלחין במועד. הוקשה לו דסעיף זה הי' ראוי להיות מקומו בהלכות יום טוב לא בהלכות ח"ה לזה תירץ שהי' נתינת טעם לסעיף שאח"ז וק"ל:

סק"ג ה"א דמותר ר"ל לפי שלא היה יכול לגלח קודם הרגל שעדיין לא נתרפא בטוב:

מ"א סק"ב עס"ד ר"ל דמס"ד מוכח ג"כ דמותר בבא ממדינת הים שלא בא בישוב עד ח"ה. כמ"ש במ"א סק"ו א"כ לא היה לו אומן מערב יו"ט ואפ"ה לא שרי אלא משום דבא ממדינת הים דמפרסמא מילתא:

סק"ד שיתירו לו עד הרגל. כגון שהתירו לו ביום א' דסוכות לא יגלח בשביעי שהוא ח"ה:

סק"ט ואפשר דבקטן הנראה דהאי קטן דאמרינן היינו כל שאינו בן י"ג שנים דאע"פ שהגיע לחינוך לא קנסינן ליה להקטן בשביל שאביו לא גלחו ובהאי קטן כת' המ"א דאם נרא' כגדול כנ"ל וק"ל:

סק"י עסי' תקמ"ח ס"ח. כוונתו לבאר דברי המחבר דבסי' תקמ"ח ס"א מבואר דכשחל יום ז' בעי"ט כיון דמקצת היום ככולו מותר לספר בעי"ט וא"כ אם לא גילח בעי"ט אסור לגלח בח"ה קמ"ל הכא דאם היה שבת דלא הי' יכול לגלח בעי"ט מותר לגלח בח"ה:

סק"ב להעביר בתער. כדי להניח הרטיה לרפואה:

סימן תקלב

הגה ס"א שנוטלן כדרכן בחול. ר"ל דאינו צריך לשנותו אלא יעשה כמו בחול:

מ"א סק"א דהא ר"ת מתיר. דעת ר"ת דכיון דאיסור גלוח הוא שלא יכנס למועד כשהוא מנוול מש"ה אם גילח בעי"ט מותר לגלח בח"ה ואף דאנן לא קי"ל כר"ת מ"מ לענין צפרניים דקילי סמכינן אסברת ר"ת:

סק"ב עסי' תצ"ו דשם ג"כ מבואר דאסור לכחול העין בי"ט א' אע"פ שהיא לרפואה:

שם ומ"ש ססי' תקל"א. זה לא קאי לענין יו"ט אלא על חוה"מ קאי:

סימן תקלג

מ"א סק"ב עסי' תק"ג. ע"ש במ"א סק"ג דכל כה"ג לא מיקרי כ"כ הערמה כיון שאוכל ממנה עכשיו ושרי בדיעבד אפילו ביו"ט כ"ש בח"ה דלהרמב"ם מותר לכתחלה להערים:

סק"ג והקשו המפרשים עליו. דפסק כר"י ולא כת"ק:

סק"ד ובחטים בכל דבר. קשה הא בחטים כבר מבואר במחבר דתמיד מותר משום דפת חמה עדיף וי"ל דמיירי לתבשילין ולא לעשות פת א"נ שיש לו קמח מחטים שאינן יפות כמו אלו החטים:

סק"ו אבל לקנות מותר דין זה כת' המחבר עצמו כאן אלא כוונת המ"א דהדין הזה נלמד מההיא דסי' תקל"ט וכ"כ הב"י:

מ"א סק"י מנ"ל הא דהרי המרד' מיירי כצ"ל והיינו המרדכי שהתיר צידת דגים וס"ל בפרהסיא דצידת חיות אסור בפרהסי' אפי' למי שאינו אומן משא"כ הרב"י לא ס"ל כך:

שם ועיין מ"ש סי' תקנ"ז ס"ח דשם מוכח דאסור אא"כ רוצה לאכול הדגים:

סימן תקלד

ט"ז ס"ק א' הטור בשם הרא"ש היינו מ"ש המחבר בס"ב שלא נהגו כן:

מ"א סק"ג ואפי' לדידן תיבת ואפילו אינו מיושב כ"כ דאין זה יותר רבותא ועיין בט"ז סק"א:

סימן תקלה

מ"א ס"ק א' מדסתמו הפוסקים בסי' זה כצ"ל:

סק"ב דיש חולקים על הירושלמי. היינו דין זה דמותר מחצר של אחר לחצירו שהוא מהירושלמי יש חולקים עליו הובא בב"י:

סימן תקלו

ש"ע ס"א ולתקן ברגליו כצ"ל:

הגה שם אפילו בחנם. ר"ל שאין צורך כלל אבל לטייל מיקרי צורך המועד ושרי לתקן צרכי הרכיב':

ט"ז סק"א ותרנגולת שברחה ר"ל בע"פ אסור במלאכ':

שם דפרח צימרה. פירש"י שכבר עבר החמימות מהתרנגולת ואינה נוחה להחזירה:

שם דכבר נתחממו קצת. הוצרך לפרש דפרח צימרה היינו החמימות מהביצים לא כפירש"י דתליא בחימום התרנגולת. ולפ"ז ודאי מתה והושיב אחרת חמור מברחה דהא האחרת לא הי' לה חימום כלל מש"ה פי' דכל שיש עדיין חמימות בבצים נוח להושיב תרנגולת עלי' וק"ל:

מ"א סק"א עסי' תקל"א סס"ד שלא התירו חכמים שם לגלח וקרו ליה בש"ס יוצא שלא ברשות מש"ה מסתברא דאסור לתקן צרכי הרכיבה:

סימן תקלז

ספק דבר האבד מותר. משום דהוי ספיקא דרבנן. ע' במ"א ר"ס תק"ל:

ש"ע ס"ב בין חדש בין ישן. ר"ל שנעץ מחדש וקמ"ל דלא חיישינן כיון שמחדש נעשה שמא יתקלקל ואתי לאתויי מים ממקום אחר ויהיה טירחא יתירה:

שם וישקה מן הבריכה. מים מכונסים בבור עמוק והוי טירחא יתירא שצריך לדלות בכלי:

ס"ז ואם היתה שדה לחה דאז אין בו טורח כ"כ ושרי:

ט"ז סק"א ראוי להשקות ממנה. ר"ל בפעם א' ואיכא למיחש דטרח ואייתי ממקום אחר ויהיה טירחא יתירה ל"ח להא דכיון דיכול להשקות בתרי זימנא בשני ימים לא טרח לאתויי מים ממקום אחר:

סק"ב ממעיין ואע"ג דהבריכה. היא כפל לשון רק שהעתיק כמה דבורי רש"י ז"ל שם היא על לשון הגמרא והט"ז לא רצה לדלג דברי רש"י ז"ל:

מ"א סק"א ממשיך ברגל אסור. ר"ל שהבור מלא דאז א"צ לדלות:

סק"ב וימשוך מן הנהר מבאר דמ"ש שלא פסקו ר"ל שאינו פוסק בשום פעם אלא מושך תמיד מן הנהר הגדול ר"ל מן האגמים אבל אם פסקו בשום פעם אע"ג דעכשיו יש ריבוי מים בהם באופן שבכל חה"מ לא יצטרך לדלות בדלי אסור משום לא פלוג דשמא יהיה נדמה לו שיש בו מים די על כל חה"מ ובאמת אינו כן ויבא לדלות בדלי:

סק"ה וכ"ש שהיתה. ולפ"ז אין חילוק בין נתקלקל בין בתחילה דבתרוייהו בפחות מטפח אסור ואם יש טפח מותר לחפור ולכן השיג מהגמרא דמבואר דיש חילוק:

סק"ו כיון דלא עברי ר"ל דבפחות מששה לא עברי בה מיא שפיר והוי טירחא דלא צריך:

סק"ז אפשר דאסור ר"ל דכמו בעמוקה טפחיים ומעמיקה עד שבעה הרי חופר ה' ה"ה בעמוקה ג' מעמיקה עד ח' רק די"ל דטפח הח' טירחא יתירה שצריך לשחו' להוציא העפר מהטפח הח' ושוחה יותר מדאי:

ש"ע ס"ט כגון שמשוה כולם מותר שיותר צריך קרקע שוה לדוש מלחרוש כ"כ הב"י:

מ"א סק"ז ליטול שכר דבמלאכת דבר האבד מותרין ליקח שכר כמבואר שם בסימן תקמ"ב:

סימן תקלח

ש"ע ס"ו ב"ד מאבדין רבותא קאמר לא מיבעי' אם עדיין לא עשה המלאכה אין הב"ד מניחין אותו לעשות המלאכה אע"פ שהוא דבר האבד ויאבד הדבר ההוא מעצמו אלא

אפי' עבר ועשה ב"ד מאבדים הדבר ההוא בידים ובתר הכי גבי מת דלא קנסו בנו קמ"ל נמי רבותא דאפי' עדיין לא עשאה ב"ד מתירים לבנו לעשות המלאכה כיון שהוא דבר האבד:

ט"ז סק"ב ולא ה"ל למבעי בצורם אוזן בכור. ר"ל דתו לא היה צריך למבעי בבכור דאי פשט להיתר ה"נ בבכור וכן להיפך כיון דשניהם דאורייתא אע"כ דהא שאני דהו' תרתי לריעותא ואין זה שוה לצורם אוזן אלא גרע מניה ומש"ה אף למסקנא דפשט להיתר מ"מ סברא הראשונה נשאר במקומה דבתרתי לריעותא אסור:

שם לק"מ גם על רי"ו עד עכשיו תירץ על המפרשים דטעמיהו משום תרתי לריעותא אבל על הרי"ו עדיין קשה דהא תלה טעמא משום דהוא דאורייתא ומדמה לצורם ובאמת בצורם לא קנסו לזה תי' דה"ק הרי"ו כיון דהמפורשים הוכחם היא דה"ל למבעי בדבר שאינו אבד ותו לא יצטרך למבעי בצורם מוכח דס"ל דזהו דאורייתא כמו צורם ואף דבצורם שרי הכא אסור משום תרתי לריעותא:

מ"א כתב נ"י וצ"ע כוונתו דמסי' זה קשה על דבריו דהא בהפך זיתיו קתני ואירעו אונס כו' וסיים מאחר שהוא דבר האבד משמע דאי ליכא רק הרוחה אע"פ שהוא אונס אסור:

שם עבי"ד ר"ס תקל"ז ט"ס יש וצ"ל עיין בב"י ריש סימן הקודם שהביא שם דברי נ"י הללו ע"ש:

סק"א איכא פלוגתא חד מתיר דוקא קטנות וחד מתיר דוקא גדולות וע"ש:

סק"ב שאסור לו לעולם וה"ה. ר"ל וס"ל כהרי"ו דכמו דאסור לו ה"נ לבנו וע"ז סיים דצ"ע בגיטין ובי"ד סי' נ"ט ולעיל ר"ס שי"ח דלא מצינו שיהיה אסור לבנו:

סימן תקלט

מ"א סק"ב שלא יכוין מלאכתו ודאי דכל דבר האבד אסור כשכיון מלאכתו כמבואר בססי' הקודם אלא דה"א דוקא במלאכה אבל הא לאו מלאכה כמ"ש הט"ז סק"א ואינו אסור רק מפני הטורח מש"ה מביא ראיה משולה פשתנו בסי' הקודם ס"א וממהרי"ק דהתם נמי מלאכה הוא ואין שם רק איסור סחורה:

בש"ע ס"ב מעות מותר דדוקא כשמקבל מעות בפירעון החוב אסור לתבוע בסעיף הקודם דהוי כעין פרגמטיא:

סי"ג דבר האבד שאם לא ילוהו ילך למקום אחר ללות וירגילוהו ללות תמיד ממנו ואיכא פסידא כ"כ הרא"ש:

סק"ו בדבר של טירחא. ר"ל בר"ס תקל"ז אפי' מה שאינו טירחא יתירה רק טירתא סתמא לא התירו רק באבד כגון בית השלחין ולא בבית הבעל דאינו רק הרוחה וא"כ סחורה הא איסורו ג"כ משום טירחא כמ"ש במ"א סק"א ואהא תירץ דמ"מ סחורה אינו כ"כ טירחא כהך דהתם וכיון שכל עוסק בסחורה הוא משום להרויח לכן התירו והרי זה כמו שני תירוצים חדא דאינו טירחא כ"כ כהתם והשנית כיון דכל עסק סחורה הוא להרויח לכן חשוב הרוחה זו קצת כדבר האבד:

סק"י מוכר בשמים. לאו היינו מוכר תבלין דתבלין היינו נמי דברים המתקלקל כגון שומן ובצלים:

שם עסס"ה דשם מבואר דהמכירה עצמה אין איסור רק פתיחת החנות הוא איסור ועיין מ"א סק"ח ולכן כאן שפותח בהיתר מותר למכור גם לנכרי:

סקי"ב אבל שאר דברים אסור. משמע דדוקא פירות כסות וכלים אבל שאר דברים אפילו לצורך המועד אסור וכ' פמ"ג ואיני יודע מה שאר דברים עכ"ל ואולי מיירי בשאר דברים שאינן לצורך המועד אלא לצורך המוכר שאין לו מה יאכל וצריך לעשות בצינעה וכמ"ש המ"א ססי' תקל"ד ע"ש ואע"ג דכאן בס"ב כת' רמ"א דאיכא פרסום בקנייתן ואפ"ה שרי אם אין לו מה יאכל היינו דהפרסום ממילא הוי אבל הוא מחויב לעשות בצנעה כל מה שיכול דומה למ"ש בסי' תקל"ח ס"ב כן נלע"ד:

סימן תקמ

ש"ע ס"ג לסותמן ביד. שלא ינטפו הגשמים לבית והוא צורך המועד ואינו דבר האבד דליכא פסידא לכן אסור במעשה אומן:

מ"א סק"ה דמלאכה גמורה דחייב משום בונה ואינו דבר האבד רק שהוא צורך המועד שלא יתקל בה והו"ל להצריך שינוי אפ"ה שרי כדרכו כיון שאין בו טורח וכה"ג אין אסור רק אם הוי כחורש כ"כ הב"י בסי' תקל"ז:

סק"ז אוכל נפש. או חשש פסידא כגון שמירת ביתו מגנבים עשאוהו חז"ל כאוכל נפש כ"כ הב"י והיינו כמו שהגהתי בדברי המ"א סק"א:

מ"א סק"א דליכא למיחש שם לגנבי כו'. כלל סי' היא אם הוא לצורך המועד ואינו דבר האבד צריך שינוי והיינו מעשה הדיוט אבל אם הוא דבר האבד כגון שיש חשש גנבי א"צ שינוי ומותר אפי' מעשה אומן אבל לסתור ולבנות לא הותר רק בחשש סכנה:

ס"ז במועד עושין אפי' מעשה אומן כיון שהוא צורך אוכל נפש:

שם אין עושין בהם. בהא אסור אפי' מעשה הדיוט כיון שאין בו צורך בחה"מ כלל וכמו שהביא בט"ז סק"א בשם הב"י:

ט"ז סק"ג דרבה בר שמואל. דאסר לעשות תנור ומוקי לה בימות הגשמים שלא יוכל לייבש בח"ה וברישא תני מעמידין כו' ר"ל לאפות טפילה ואהא הקשה דילמא טעם ההיתר משום שיכולין לאפות בו כיון שהתנור כבר יבש וק"ל:

סק"ה דצורך אוכל נפש היא. דעדיף מפסידא כמ"ש בדברי המ"א סק"ז:

מ"א סק"ה יכול להשאיל מחבירו. כן מבואר במ"מ שהביא הב"י ומשמע דדוקא בח"ה אבל בי"ט אם אפשר בשאלה אסור לתקן וזהו מה שכת' עסי' תק"ט דכת' שם המ"א כך דביו"ט אסור אם אפשר בשאלה:

סימן תקמא

ט"ז סק"ג כמו בכל מקום. ר"ל בכל מקום מהני שינוי בזה:

שם במלאכה המותרת מתיר. כבר השיגו המחברים ע"ז דהדיוט התופ' כדרכו היא ממלאכות המותרות ואין איסור רק בשכר:

מ"א סק"ד המועד עסי' ש"ב. דשם מבואר דבחלוק מותר דבר זה אפי' בשבת משא"כ בסודר ומיירי הכא בסודר:

סק"ה מתפשטין כשלובשן. שנשאר מקומט אפי' כשלובשו וכיון דהקמטים חזקים כ"כ הו"ל מעשה אומן ואסור אפי' לצורך המועד כיון דאין פסידא:

שם בעצים המיוחדים דעי"ז נשאר מקומט אף כשלובשו:

שם עססי' תקנ"ט כוונתו להקשות אהטור ומחבר דבססי' קי"ט כתבו דאסור לעשות קמטים אלו בי"ט והיא מש"ס דביצה דכ"ג ולמה הוצרכו להביא דין זה כיון דכתבו כאן דגם בח"ה אסור ובש"ס דביצה שם לא נאמר דין זה רק דרך קושיא אי קטורי בידי מעשה אומן היא ואסו' ולא לאשמועינן דינא נאמר אלא דרך קושיא דמעשה אומן היא ואסור אפי' בח"ה וכ"ש בי"ט אבל אהטור וש"ע קשה כנ"ל ואין לומר דהתם קמ"ל בי"ט דאסור אפי' אם מתפשטין כשלובשם דמהיכן מוכח איסור זה דהא לא אסר שם הש"ס רק משום שהוא מעשה אומן והיינו כשאין מתפשטין וק"ל:

סק"ה דיכול לכרכו. ר"ל דמש"ה לא מיקרי צורך המועד לכבוד אביו לישא אותו להמילה דיכול לכורכן בחתיכות שיראין:

סק"ט מחט בבת אחת. ר"ל תוחב הרבה חתיכות במחט מלא אורכו ואח"כ מושכו:

סימן תקמג

ט"ז סק"א ואפי' נבנה הבית באיסור. ר"ל אפי' דיעבד שכבר נבנה נכון להחמיר שלא ליכנס בו:

מ"א סק"א עסי' ש"ז ס"ה דמתי' אמירה לנכרי בשבות במקום מצוה וה"ה במלאכ' ח"ה היא מדרבנן וכ"כ הב"י סי' תקל"ב לענין נטילת צפרנים לנדה דאפי' מאן דאוס' שרי ע"י נכרי כיון שהוא מצוה:

סק"ב דמר זוטרא מיירי בי"ט. ר"ל דוקא בנבנה בי"ט באיסור מחמירין משא"כ בח"ה מש"ה לא כ' המחבר כאן דברי הטור דאם נבנה באיסור נכון להחמיר רק בה' שבת סי' רמ"ד הביאו לענין שבת והטור ס"ל דעובדא דמר זוטרא בח"ה הוי ואע"ג דפריך מדשמואל דמתי' חוץ לתחום והרי בח"ה אסור חוץ לתחום עי' בב"ח שמיישב זאת:

סק"ו פי' אין צריך למחות. לאפוקי שלא תפרש דמיירי לענין דיעבד שאין להחמיר ליכנס בו דהרי כאן בכל הסי' לא מיירי כלל מאיסו' דיעבד כמ"ש המ"א סק"ב וכ"כ בהדיא בב"י כאן דאין צריך למחות כלל:

סימן תקמד

ט"ז סק"א יוצאין על הכלאים במועד. שלוחי ב"ד יוצאין בח"ה לראות בכ"מ שיש כלאים יעקרנו בעה"ב והטעם שיוצאין בח"ה שאז יכולים למצוא פועלים בזול לפי שאסורים לעשות מלאכת אחרים:

סק"ה מ"א בהרא"ש דאסו'. היינו הרא"ש שהביא בסק"ג משמע דוקא בשל רבים:

סימן תקמה

ט"ז סק"ב לכתוב בח"ה דאסור. אסור משום דאינו צורך מועד וכה"ג לא שרי אלא מעשה הדיוט וכמבואר בסי' הקודם וכתיבה הוא מעשה אומן וע"ז מביא כל הנך ראיות:

שם אינו מובן לי. ס"ד דהט"ז דמ"ש רמ"א נהגו להקל כו' לא קאי אצורכי רבים דוקא אלא גם אדברי המחבר ומשמע לי' להט"ז הכי כיון דכתב רמב"ם טעמא להתיר שאלת שלום מפני שהיא מעשה הדיוט וכתיבה דס"ת שאסרו יהיב טעמא משום שהיא מעשה אומן א"כ כיון דכ' רמ"א שאינו מעשה אומן שרי גם ליחיד אלא דקשה דאף בהדיוט לא הותר ליחיד אלא לצורך המועד כמבוא' בסי' הקודם וא"כ לדברי הרמב"ם בשאלת שלום דיהב טעם ההיתר משום שהוא מעשה הדיוט צ"ל דמיירי לצורך המועד וכ"כ הב"י ובסעי' זה הא מיירי שאינו צורך המועד ולא כ' דין צורך המועד אלא בס"ב לכן העיקר כמסקנת

הט"ז וק"ל. ולכן הקשה אהי' קאי רמ"א ז"ל ומסיק דלא קאי רמ"א אדברי המחב' אלא אדין צורכי רבים דאיירי ביה רמ"א:

שם משיט"א שהרי לא נתנה בסיני. חסר לשון וכצ"ל דהרי הב"י הביא בשם הרי"ו להתיר משיט"א משום שלא ניתנה בסיני רק כתיבה גסה וכתב ב"י ע"ז כו' כצ"ל:

מ"א סק"א הוי צורכי רבים. אע"ג שהוא ליחיד מ"מ קרי צורכי רבים עיין מ"א סקי"ז:

סק"ב דהוי מעשה אומן. ומעשה אומן לא הותר אפי' ברבים רק לצורך המועד כמבוא' בסי' הקודם:

שם כתיבת סת"ם ר"ת ס"ת תפילין מזוזות:

סק"ה מותר לכתוב. היינו דברי הרמ"א כאן:

סק"ו אפי' להניחן אחר המועד. דהרי המחבר פ"ל דאסור להניח תפילין בח"ה לעיל סי' ל"א ואפ"ה מותר לכתוב לעצמו משום דלעצמו לא אסרו חז"ל דבר זה:

סק"ח דבגלגל אסור כת' כך לתרץ קושית הט"ז סק"ד:

סק"י שימצא פרנסתו. אבל לכתוב לעצמו מודה המ"א להב"י:

ט"ז סק"ז נזהרין מאוד בתיקונן והוי מעשה הדיוט ומיקרי ג"כ צורך המועד הואיל שדבר ההיא נעשה במועד דאי אין בו צורך המועד הא אסור ליחיד אף במעשה הדיוט:

מ"א סקי"א עסי' תקמ"ד. דנתבאר שם דליחיד אין מותר אלא צורך המועד ומעשה הדיוט:

סקי"ח ומיירי שנשא וכו'. דמש"ה יש אוסרין כיון שכבר נשא אין בזה צורך המועד אבל אם היה צורך המועד היה מותר דהוי מעשה הדיוט כמ"ש הט"ז סק"ז אלא דאין מצוין ד"ז דהא אין נושאין במועד אם לא במחזיר גרושתו:

שם וא"כ במדינתינו. לא קאי אדסמיך לה אדלעיל דכיון דטעם ההיתר משום שמא יבוא ערעור לכן במדינתינו אסור רק התוספת כתובה שרי:

סקכ"ה בלוחות שלנו הנקרא שרייב טאוויל שהוא ג"כ אינו מתקיים כ"כ:

ש"ע ס"י דנין וכו'. הטעם דהוי צורכי רבים עיין במ"א סקי"ז דאע"פ שהיא לאיש מיוחד כו' ע"ש:

סי"א לקבול בשביל חובותיו וכו'. עיין סי' תקל"ט ס"ג בהגה:

ט"ז סקי"ב וכמו שכת' בסמוך. היינו מה שכת' בסק"י להתיר במשיט"א בלי שום שינוי:

סימן תקמו

מ"א סק"ב האירוסין בסעודה. אבל אם עושה סעודה אחר האירוסין שרי ואפילו באותו יום וחולק אהט"ז סק"ב וסק"ג דלדידיה אסור אפילו ביום אחר כל שהוא סעודה ראשונה

ולהט"ז הסעודה שעושה בשביל האירוסין נקרא בשעת אירוסין ואפילי ביום אחר ומה שמתיר המחבר בס"ג לעשות הסעודה ברגל היינו סעודה שני':
סק"ד וגם בכתובות דף מ"ז עיין עצי ארזים ססי' ס"ז:

סימן תקמז

ש"ע ס"ו אלא לקרוביו וכו'. אבל מי שאינו חייב ורוצה לקרוע מפני הכבוד אסור כ"כ בי"ד סימן ת"א ס"ב:
מ"א סק"ג לקרוע במועד אפילו קרובים שחייבים להתאבל או אפילו אביו ואמו למנהג רמ"א ז"ל:

סימן תקמח

ש"ע ס"א בתוך הרגל. בין ביו"ט בין בחול המועד.
מ"א סק"א כמו שכ' סי"ו ר"ל כמו בסי"ו בנקבר קודם החג נחשב שמיני עצרת שבעה ימים לענין גזירת שלשים ה"נ בנקבר ברגל דאע"ג דאחר הרגל מתחיל האבילות מכל מקום שמיני עצרת נחש' שבעה ימים לענין ל' וכ"מ דעת הש"ך בי"ד סימן שצ"ט סק"ו אבל הג"מ מחלק דאין שמ"ע נחש' לז' ימים אא"כ נקבר קודם הרגל וכן פסק הט"ז בי"ד שם סק"ד ובסימן זה סק"ד:
שם דדמי לשגג ולא נהג. דין שגג ולא נהג אבילות הוא בסימן זה ס"ו ואינו מובן ראייתו משום דהא שם לא כ' בש"ע רק שאין הרגל מבשל האבילות ודינו כדין קובר מתו ברגל ע"ש וזהו לכ"ע גם בקובר מתו ברגל דאין שמיני עצרת מבטל האבילות אבל שיהיה שמ"ע נחש' לענין ל' לז' ימים או לא אין מבואר וכמדומה דלהמ"ב ורש"ל גם שם נחש' לז' ימים כיון שכ' שם שדינו כדין קובר מתו ברגל וצ"ע:
הג"ה ס"ב עיין בי"ד סימן שצ"ט צ"ע דלא נזכר שם מזה כלום:
ס"ג יו"ט האחרון. משא"כ י"ט שני של גליות בתחילת פסח או חג לא גרע מח"ה ופשוט:
שם יום ראשון של תורה דוקא כשהוא יום מיתה וקבורה הוא מן התורה.
סק"ג מ"א ז' מתי מצוה. שהם מפורשים בתורה אבל אותם שהוסיפו עליהם בי"ד סימן שע"ד אין אבלותם אלא דרבנן. כ"כ בי"ד סימן שנ"ט סי"ג:
סק"ו בבשר ויין. דין אנינות הוא כ"ז שלא נקבר:
סק"ז אין רוצים. דלאו ברצונו תליא מילתא דכל שאפשר לו לקוברו חיי' להטפל בקבורתו וחל עליו אנינות ולכן מ"ש בש"ע ואינו רוצה היינו שאין יכולת בידו ומ"ש בש"ע אחר כך והוא רוצה לקוברו היינו שיש יכולת בידו מיהו ק"ק במ"ש בש"ע בסמוך גם בי"ט

שני לשון זה והוא רוצה לקברו וזה מיותר כיון שמותר לקוברו חל עליו אנינות אף על פי שיש לו איזה אונס שאינו יכול לקוברו בו ביום. וכן משמע מלשון המחבר בי"ד סימן שמ"א ס"א דבי"ט א' כ' אם רוצה לקוברו ע"י עממין נוהג אנינות ובי"ט שני לא כ' אם רוצה אלא כ' דכיון שהוא בעצמו יכול (ר"ל מותר) לקוברו חל עליו אנינות ועי' לעיל תקכ"ו ס"ד ודוחק לומר דמ"ש הש"ע כאן בי"ט שני אם רוצה לקוברו בא למעט אונס גמור כגון מת בתפיסה וכהאי גוונא כמבואר בי"ד סימן שמ"א דלמה לו לאשמעינן דינים אלו בי"ט כיון דבחול נמי דינא הכי וצ"ע קצת. ודע דכל דברי הש"ע בסעיף זה הוא מהרא"ש במועד קטן דכ"ג ושם לא כ' אם רוצים לקבור רק בי"ט ראשון אבל בי"ט ב' כ' סתם דחל אנינות ע"ש:

סק"ח בלילה שלפניו. כיון שאין דרך לקבור בלילה כ"כ ט"ז בי"ד סימן שמ"א סק"ג:

שם שנוהגין לעשות כמבואר לעיל ס"מן תקכ"ו ס"ד בהגה אם כן אינו כחול ממש ולכן עכ"פ בלילה יש להקל:

שם אפילו אינו רוצה. כבר כתבתי בזה בסק"ו ע"ש:

הג"ה ס"ח הרחיצה לדידן. נתבאר בי"ד סימן שפ"א דלהמחבר אין אסור רחיצה רק כל שבעה ורמ"א שם כ' דהמנהג לאסור כל שלשים:

שם צריך להמתין יש לומר אף לסברא הראשונה בס"ג דאם חל יום ה' או ו' בערב הרגל לא ירחץ עד הלילה אבל בדין זה שחל שביעי בערב הרגל מודים:

ס"ט עד שיגערו בו ר"ל דאסור כל י"ב חודש עד שיגערו ואין הרגל מבטל אלא מה שתלוי בגזירת ז' או למ"ד:

סי"ד שמגלח בערב יוה"כ. שהוא יום ז' וכמבואר לעיל ס"ח:

ט"ז סק"ב ומדין אבילות אסור ס"ל לרמב"ן דאף מה שמותר מחמת רגל אסור מחמת אבל דאל"כ לא היה הרגל עולה למנין ל' אבל הרא"ש ס"ל דמה שאין בו איסור מחמת רגל אין בו איסור מחמת אבל ואפילו הכי עולה למנין ל' וע' בט"ז בי"ד באורך:

סק"ג בי"ד סימן שצ"ט. ס"ק זה צריך להיות מצויין בס"י בהגה וכיון לדברי המ"א סקט"ז:

בט"ז סק"ה בהנץ החמה. דמקצת היום ככולו. ע"ש בט"ז באורך:

שם בלילה שעה א'. ר"ל במוצאי שבת:

סימן תקמט

ש"ע ס"א חייבים להתענות מי שטעה ואכל בהם יתענה בה"ב ועיין מהרי"ל ועיין ת"ה סימן קנ"ו:

ט"ז סק"א בטור. מביא לשון הטור צום הרביעי זה י"ז בתמוז שהוא חודש הרביעי צום החמישי זה ט"ב שהוא בחודש החמישי צום השביעי זה צ"ג שהוא בחודש השביעי צום העשירי זה י' בטבת שהוא בחודש העשירי ובו סמך מלך בבל על ירושלים ואף על גב שלסדר הפורעניות היה צום העשירי הראשון של הפורעניות קרא קחשי' לסדר החדשים עכ"ל הטור:

שם על מ"ש כאן היה מ"ד דהט"ז שקושייתו הוא למה נמנה כאן דייקא היינו אחר צום החמישי מש"ה הקשה הט"ז דהא חשיב כסדר החדשים לכן תירץ דמ"ש תיבת כאן כוונתו דלא היה לו לחושבו כלל בפ' זה:

שם בר"ה נהרג. עיין כנ"י סי' כ"ג:

סימן תקנ

ט"ז סק"א מה מקשי התוס' ר"ל כיון דהש"ס מביא מעשה זו ללמוד היתר רחיצה לק"מ קושיית התוס' דקמ"ל דרצה להתענות אפ"ה רחץ ש"מ דרחיצה מותר בשלמא אם רחיצה אסור באמת אם כן רבי שרחץ קמ"ל דלא רצה בתענית כלל אז שפיר הקשה התוס' מאי אריא לרחוץ וק"ל:

שם בכל הני מילי כיון שאז היה שוה רחיצה ואכילה בימי רבי וע"ז תירצו דרבי הוא שחידש דין זה כמו שאנו נוהגין שיהיה אכילה אסור ורחיצה מותר:

מ"א סק"ג בעל נפש יחמיר. והאידנא ברחיצה המנהג לאיסור ולכבוד שבת מותר ב"ח:

סק"ד תכ"ח ס"ב. דאין ר"ח טבת בה' בשבת עיין שם ואם כן אין י' בטבת בשבת.

סק"ה א"א לחול בע"ש על פי הקביעות של ר"ח המבוארים לעיל סימן תכ"ח ס"ב:

סק"ו סימן תי"ז ר"ל דכת' דאפילו בתענית של ער"ח בע"ש מתענין ואומרים סליחות במנחה בקצת מקומות והיינו מטעם דהכל מכינים מבע"י וכ"ש בתענית זה:

שם עסי' תקס"ב ס"ב. דכך מבואר שם דבתענית שצריכים להשלים אסור החתן לשתות:

סימן תקנא

מ"א סק"ג ואף שהנשים. היינו האשה הנושאת התינוק לבהכ"נ:

שם אין מחליפין. ר"ל בשבת חזון:

ט"ז סק"א כסברא הראשונה כי הטור הביא חולקים ע"ז וס"ל דכל בנין ונטיע' אסור:

שם כדברי הסברא שדחה וכו'. התוס' בהחולץ כתבו דיש לומר דגם מו"מ אינו אסור אלא בשמחה כגון צורכי חופה ואינו נראה דהא לא אסרו אלא סעודה עצמה עכ"ל:

מ"א סק"ז ובמקום שנהגו איסור בכל מו"מ וכו' ואף על גב דלכ"ע שרי מו"מ מעט הוי כדברים המותרים ואחרים נהגו בו איסור דצריך התרה כמבואר בי"ד סימן רי"ד אבל הנוהגים למעט דזה לכמה פוסקים אסור לא מהני התרה:

ט"ז סק"ה בין צבועים אסורים. ר"ל אע"ג דבאבל כל שלשים יום יש חילוק בין לבנים לצבועים הכא חמור והכל אסור (עיין בי"ד סימן ש"צ ס"ה חילוק הנ"ל בין לבנים לצבועים) ומהיכן למד הרמב"ן ז"ל ד"ז הוא בב"י באורך:

מ"א סקי"א ולכבוד שבת פשיטא דשרי כו'. והט"ז דאוסר בסקי"ג בנטילת צפרנים מודה לכבוד שבת שרי ואף שחל ט"ב בשבת וגם לסרוק ראשו שרי פ"מ:

שם כמ"ש ס"ג נ"ל דצ"ל ס"ב והיינו מ"ש שם דלצורך מצוה הכל שרי ויותר נראה דצ"ל סעי' זה ור"ל מ"ש רמ"א בהגה דלכבוד שבת לובשים כלי פשתן ואע"ג דהמ"א כ' בס"ק י"ד בשם הג"א דתספורת אסור אפילו לכבוד שבת ואלו האוסרים מדמים נטילת צפרנים לתספורת לק"מ דהא כ' שם המ"א הטעם משום דבלא"ה אין רגילין לספר בכל שבוע ואלו נטילת צפרנים אדרבא נוהגין ליטול בכל שבוע:

סקי"ב דנראה. טעם זה כ' רש"י ז"ל בתענית דכ"ט אהא דאוסרין לכבס להניח אחר ט"ב שמסיח דעתו מהאבילות ועוסקין בכיבוס בגדים ע"ש ואפילו שנותן להכובסים נכרים לכבס ולהניח אחר ט"ב דמבואר ברמ"א סעיף זה דאסור צ"ל דהוי נמי מסיח דעתו מהאבילות ועוסק ליתן בגדים לכבס ואפילו אמר לה לכבס אחר ט"ב כמ"ש במ"א סק"ט:

סקט"ו אפילו. א"ר צידד בזה להקל:

ט"ז סק"ה בבגדים מכובסים. וס"ל דכשהם מכובסים כבר גרוע טפי ואסירי בגיהוץ אבל אם עכשיו אינם מכובסים ובא לגהצן מותר כל כשהם מכובסים כבר הרי דינם כחדשים:

מ"א סקי"ח תדע דהא. זה לשון רב ששת בתענית דכ"ט להוכיח דלא כר"נ דמתיר לכבס ולהניח דאם כן למה בטלו כל הכובסים שהיו בבית רב ולכן כ' המ"א לשון זה עצמו להוכיח דגם היוצא לדרך אסור לכבס:

סקי"ט דליכא שמחה וכו'. איסור הכיבוס כשאינו לובשו כ' המ"א סקי"ב דנראה כמסיח דעתו מהאבילות וזהו ג"כ כוונתו כאן בתיבת שמחה ור"ל שאין בזה היסח הדעת מהאבילות אדרבה מצטער בנפשו וק"ל:

שם סימן ש"ה סי"א. כוונתו דשם כ' דאסור להוליך הבהמה בזוג ברה"ר דמיחזי כמאן דאזיל לשוק למכור ואסור משום מראית העין ובחצר מותר משמע דלא קיימא לן כרב דאמר כל מקום שאסרו חכמים משום מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור או כמ"ש

המגן אברהם בסימן ש"א בסעיף קטן נ"ו בשם הבית יוסף דאפילו לרב דוקא במקום שיחשדוהו שעושה איסור דאורייתא אסור אף בחדרי חדרים ע"ש והכא הכל דרבנן וק"ל:

סק"כ נ"ל שדרך נ"ל שצ"ל דבמקום שדרך או דלפי שדרך וכו' וקאי אמ"ש המחבר כלים חדשים אסור בין לבנים וכו' ואהא כ' המ"א דאפילו ישנים דינא הכי לדידן שנוהגים לכבוש והוי גיהוץ וגיהוצם ניכר תמיד ודינם כחדשים וכ"ה במקור הדין בב"י בשום רמב"ן דישנים יוצאים מתחת המכבש גם אסור כמו חדשים והמ"א הוסיף דכל זמן שגיהוצם ניכר אסור אפילו נתגהצו זמן רב ולובשין כמה שבתות ולכן נהגו איסור בבגדי שבת דע"פ הרוב גיהוצן ניכר:

סקכ"ג דעת הרב"י להקל. בס"ו שאין אוסר הלבישה רק בשבת שחל ט"ב מש"ה כת' כאן המחבר ויש להחמיר בזה דייקא:

שם דלאו בגד הוא ועס"ה נראה שמתיר גם בשבת שחל ט"ב לעשות אותן קרוני"ן למכור דאע"ג דבס"ה אסרינן לכבס אפילו בגדי נכרים מ"מ הרי כ' שם המג"א דאם ניכר שהם של נכרים שרי וה"נ הרי ניכר שאינו בגד כלל דאותן קרוני"ן אינם בגד וק"ל:

בט"ז סק"ח במוצאי ט"ב. אבל האחרונים כתבו בשם האר"י ז"ל לקדש דוקא במוצאי ט"ב וכן המנהג ואם אפשר לטעום קודם שפיר דמי:

סק"ט אחר ג' ימים. שנתקלקל טעמו ונתבטל הרי דחוזר להיתרו:

מ"א סקכ"ו ועמ"ש סימן רס"ג ורצ"א ס"ב וכו'. בסימן רס"ג ס"י דכשאמר החזן ברכו הכל פורשין ממלאכה ובסי' רצ"א במ"א סק"ד דאם התפללו הקהל ערבית אסור היחיד לאכול סעודה ג' אף על פי שהוא לא התפלל ובטור סימן קי"ז כת' גם כן דיחיד בתר צבור גרור בכה"ג ע"ש וכן בי"ד לענין אבילות וע"ש:

סקכ"ז עסי' ר"ד ס"ד. דשם נתבאר דכל שנמנעין לשתותו מפני חמיצותו אין מברכין בפה"ג וא"כ אינו נקרא יין בלשון בני אדם ובי"ד סי' רי"ז מבואר דבנדרים הולכים אחד לשון בני אדם:

שם סימן תקע"ב וכו'. נ"ל שצ"ל סימן תקס"ב והיינו בס"ב דא"צ להשלים כיון שהמנהג כך הוא ועיין מדין זה בט"ז ססי' זה:

שם רסי' תקי"ח וכו'. צ"ל תי"ח לענין ר"ח דדוקא נדר חל על דבר מצוה אבל קבלת תענית אינו חל ע"ד מצוה:

סקכ"ח עסי' תקנ"ט. דשם מתיר ג"כ לשחוט אחר חצות משמע כאבודרה"ם:

שם לכן מותרים לשחוט ביום ד' וכו'. כדי שאם יהיה טריפה יהיה מוכן על יום ה' למכור:

שם ממ"ש ס"ד וכו' בסקי"ח דהב"ח התיר לכבס ביום ד' דא"א להמתין עד ע"ש ואף דהמ"א פליג שם היינו משום דאפשר לכבס בע"ש משא"כ בהא דא"א מפני הבשר טריפה:

ועסקי' תצ"ז וכו'. דשם נתבאר דהתירו חכמים במידי דרבנן מה"ט דממנעי ובסימן תקנ"ד נתבאר להתיר בדבר האבוד אפי' בט"ב גופי' והא נמי מוחשב אבוד ושרי ביום ד' במכש"כ מט"ב עצמו:

שם וכן מ"כ. תיבת וכן יש ליישבו בדוחק מיהו יותר נראה שהוא מיותר:

סקכ"ט לשון אכילה וכו'. דכך מבואר בי"ד שם דאם אמר קונם בשר עלי מותר בתבשיל אבל אם אמר קונם בשר שאני אוכל אסור בתבשיל שיש בו טעם בשר:

סקל"א ועיין סימן שמ"ג. דשם נתבאר דקטן שהגיע לחינוך אביו מוזהר עליו וכיון שיודע להתאבל הוי הגיע לחינוך לענין הך מילתא ובסי' תקנ"ט בסק"ט מילה בט"ב נותנין ג"כ לתינוק גדול קצת שחייב לחנכו בברכה ע"ש ור"ל שהגיע לחינוך דברכה ולא לחינוך דאבילות ירושלים שאיו בו דעת להתאבל ובסימן תע"א מבואר קטן שאינו יודע מה שמספרים בלילה יציאת מצרים מותר להאכילו מצה בע"פ משום דלא הגיע לחינוך דהא מילתא ממילא ה"ה כאן וק"ל:

שם ליכא בזה איסורא וכו.. מבואר מדבריו דמותר ליתן בשר ויין לתינוק שאינו יודע להתאבל ואפילו לאו משום מצוה והא"ר חולק דדוקא משום מצוה שרי ועיין סי"ד. משמע לכאורה כדבריו ומשמע דאפי' בקטנים לגמרי אין ליתן להם אלא משום מצות וק"ל:

סקל"ב רפ"ב. דשם נתבאר די"א שאינה טעונה כוס אפילו בשלשה:

סקל"ג סי' תקס"ח). ע"ש במ"א סק"י מדיני סעודת מצוה:

מ"א סקל"ד דלא הוי סעודת מצוה וכו'. וצ"ל כשאינו בשעת אירוסין ע"ש מ"א סק"ט תראה דמשמע כן מדאסר לעשותה בע"ש רק די"ל דלעולם הוי סעודת מצוה ואפ"ה אסור בע"ש משום שאין זמנה קבוע בע"ש כיון דכבר אירס קודם ע"ש יכול לעשות הסעודה אחר שבת מש"ה כ' המ"א לשון קצת:

סקל"ה בת"ה סי' רצ"א דכ' שם בת"ה סי' רצ"א דכל קרובים הפסולים לעדות מראים קצת סימני אבילות אע"ג דאין חייבים להתאבל וע"ז כ' המ"א דיש לנו ללמוד משתה מאבל דגם לענין משתה לא מיקרי קרובים רק פסולי עדות:

שם או כרמ"א בקולו. הרמ"א מקיל מר"ח אב כל ההולכים משום ריעות לבד ואפילו כמה מנינים ומחמיר בשבוע שחל ט"ב שיהיה רק מנין מצומצם שהולכין משום ריעות

דוקא לא לשתות והלבוש משוה מר"ח עד ט"ב אם כן יש חומרא מר"ח שלוקחין דוקא מנין מצומצם או בלבד הקרובים אבל משום ריעות אסור אבל זה המנין מצומצם הוא אפילו שהולכין לשתות ואפי' בשבוע שחל ט"ב וק"ל:

שם עמ"ש ס"ד. דשם ב' דיעות בש"ע לענין ספר ולכבס אי הוי בכה"ג כשבוע שחל ט"ב והיינו לענין לספר ולכבס דאסור מדין הש"ס משא"כ בשר ויין שהוא רק מנהג כ"ע מודו דאין לו דין שבוע שחל ט"ב ונ"מ לרמ"א דמחלק ביניהם אבל להלבוש אין נ"מ וק"ל:

סקל"ט עסי' תקל"ד. דשם נתבאר דאין מתכבסין יפה בבית כמו ע"ג הנהר לכן גם כאן מותר לכבס בנהר אע"ג דהוא פרהסיא אבל כשאינו מכבס בנהר צריך לעשות בצינעה:

במג"א סקמ"ב ועס"ד רצה לומר דשם יש ב' דיעות בכה"ג דנדחה ולא פליגי אלא לספר ולכבס שהוא מדינא דש"ס משא"כ בהא כ"ע מודו וכה"ג כ' המ"א לעיל סוף סקל"ה.

ט"ז סקי"ו בסברא זו לעשות מלאכה בצרכי גבוה מכ"ש כצ"ל:

שם לנהוג החומרא. ר"ל המניעה מבשר ויין:

סימן תקנב

ט"ז ד"ה בטור הביא. לא יאכל בשר שהוא כשלמים. שלא עברו עליו יותר מב' ימים ולילה אחד דאם עברו נתבטל טעמו:

נמצא דכל שיש חד ר"ל לענין תשעה באב בחד ריעותא אסור הן בשמחה לחוד הן בטעם בשר לחוד כדמסיק:

הג"ה סעיף י"ב צדקתך וכו'. אם חל ט"ב בשבת אומרים אב הרחמים א"ר סי' תקמ"ד כתב פמ"ג סי' תקנ"ט דיש לומר דג"כ מזכירין נשמות אותן הנוהגים להזכיר נשמות בכל שבת:

בט"ז סק"ד אבל אם קיבל סתם היינו יום שלם לא שעות וצ"ל דס"ל כצ"ל:

מ"א סקי"ד בסעודת חברים וכו' עיין בבכור שור תענית דף ל':

מ"א סקי"ז סי' תקס"ב סעיף ב' וכו'. ע"ש במ"א סק"ה שיאחר עד סמוך לביאת השמש. כדי שיהיה קצת בהשלמה ולפי שבערב ט"ב א"א לצמצם כ"כ לאחר יותר מדאי האכילה לכן מוטב שישאל:

סימן תקנג

מ"א סק"א הריני בתענית. מדכתב שלא לאכול עוד היום משמע דוקא בכה"ג אבל בשאר קבלת תענית שקיבל להתענות מיום מחר ולא אסר אנפשי' האכילה היום שרי:

מג"א סק"א סי' תר"ח ע"ש סעיף ג' דכל דכל שקיבל על עצמו התענית של יוה"כ אף שלא אמר היום אסור משום דמקצת יום זה עד הערב מיחשב ג"כ קבלת תענית למקצת היום אע"פ שאכל מתחילה כמ"ש סי' תק"ב סעי' י"ח:

ט"ז סק"א בזמן שמותר באכילה וכו'. היינו אחר שאכל סעודה המפסקת ס"ל לרמב"ן דנאסר ברחיצה וסיכה:

ט"ז סק"ב אין איסור באכיל' עיין בכור שור תענית דף ל':

סימן תקנד

מ"א סק"ב סי' שפ"ד ע"ש מבואר שם דאבל אסור ללמוד עם אחרים אפי' דברים הרעים ע"ש:

סק"ג תקצ"א ס"ח דמותר לומר זכרונות או שופרות של פורעניות וק"ל:

סק"ז לחזור הפרשה קודם. והיינו כי תוליד שקורין בט"ב:

שם ססי' רפ"ה. שם מבואר דאם היה אנוס בע"ש יאמר שמו"ת בשבת:

שם ועי' ס"ס תקנ"ג ר"ל דרמ"א אוסר ללמוד בט"ב שחל להיות בשבת מש"ה קמ"ל כאן דחזרת הפרשה הוי סדר היום ומותר. משא"כ להמתירין ללמוד א"צ לאשמועינן כלל:

ט"ז סק"ג נראה דה"ק. הוקשה לו דהא עיקר המצוה לחזור הפרשה שמו"ת הוא בע"ש וט"ב אינו חל בע"ש מש"ה פי' במי שדרכו לחזור שמו"ת ביום ה' לפי שטרוד בע"ש בצרכי שבת והמג"א בסק"ז פי' בדרך אחר ועי' שו"ת ארבעה טורי אבן סי' י"א:

ט"ז סק"ז בתי שוקיים. ר"ל בתי שוקיים ארוכים עד סוף רגליו והם ג"כ כמנעלים שם בסוף הרגלים:

במ"א סק"ח מיום אל יום כו'. ר"ל מידי יום ויום הוא מתרפא מעט מעט לכן יש חשש סכנה אם יתענה או לא יאכל בשר כיון שעדיין לא נתרפא לגמרי אלא הולך ומתרפא:

סק"ד מפני הפסד ממון. דאם אין בו חשש הפסד אסור:

סקט"ז סי' קכ"ח ס"ה ר"ל אע"ג דשם במ"א סק"ה כ' דכהנים רשאים ללבוש בתי שוקיים אלו שהם של בגד ומחופים עור הכא אסור משום תענית:

מ"א סק"כ עי' ס"ח. ר"ל אע"ג דנתבאר שם דבזמן הזה ליכא טבילה בזמנה ולא תטבול היינו משום דליכא טהרות בזה"ז ולבעלה בלא"ה אסורה בט"ב משא"כ בכה"ג דמותרת לבעלה בליל טבילה מותרת לטבול וע' בארבעה טורי אבן סי' ס"ד וע' בה' נדה של מנחת יעקב ר"ס קצ"ז:

סקכ"ב דודאי אסור. ר"ל דגם הגורסים לחברים מודים דלכל אדם אסור אלא שע"ה אינו יודע משיבן בשפה רפה:

שם ובת"ה פלפל. היא בתה"ד סי' קנ"ג שע"י עשיית המלאכה מתבטל מהעינוי הביא המ"א לשונו בקצרה בסקכ"ה:
סקכ"ג ע' סי' תקע"ה. ע"ש במג"א סק"א:
סקכ"ז וכ' רק הא דאינו. מוכח דבכל המקומות עסקינן דהא הוא לא חילק כלל בין מנהג המקומות:

סימן תקנה

ש"ע סעיף א' ציצית ותפילין. הנוהגים להניח תפילין דר"ת יניחו גם כן בט"ב במנחה. פמ"ג ועיין באר היטב לענין ז' ימי אבילות:
ט"ז ד"ה כ' בטור. מותרת אף באבילות כיון שעמדו המנחמין מאצלו פסק האבילות דמקצת יום ז' ככולו:
שם ודלמא מילתא יתירתא עביד וא"כ יתבארו דברי רבינו כצ"ל:
שם והיא גופי' קמ"ל לא דקמ"ל דהואיל וט"ב נוהג כל היום נוהג גם אבילות כל היום דא"צ לזה דבלא"ה אסור משום ט"ב אלא דה"נ קאמר רב האי אע"ג דבאבל מקצת יום ז' ככולו הכא בלא"ה אסור משום ט"ב וקמ"ל דאיסורי ט"ב נוהגים כל היום:
שם לחלוץ תפילין כל ימי האבילות. ר"ל בבאו פנים חדשות וכר' יהושע:
שם האיסור כל היום. רצה לומר כיון דיש בו ב' מיני איסורים מין אחד מצד אבילות ומין ב' מצד ט"ב י"ל דאיסורי' של ט"ב שנוהגים כל היום מושכים עמהם גם איסורים של אבילות שינהוג כל היום מאחר שחל האיסור במקצת היום נמשך עד הלילה לכן כיון שבאו פנים חדשות וחלץ התפילין מש"ה אף כשעמדו מאצלו נשאר איסור תפילין במקומו עד הלילה וממילא נתיישבו קושיות הט"ז וק"ל:
שם משמע שתשמיש. היינו מתחילת דברי רב האי שכת' שאסור תשמיש מחמת ט"ב משמע דאי לאו ט"ב אינו עומד באיסורו כל היום:

סימן תקנו

מ"א ד"ה הטעם. כמ"ש ססי' רצ"ג. דשם מבואר דבאיזה אונס שיש להתירו לו להבדיל מבע"י וא"כ ה"נ יבדיל מבע"י על הכוס קודם שחל איסור ט"ב:
שם דמפלג המנחה. דאלו קודם פלג המנחה לא מהני קבלה כלל הובא במ"א סי' תר"ח סק"ד בשם רמב"ן אבל מפלג המנחה ולמעלה מודה דמהני קבלת התעני' מש"ה אינו יכול להבדיל מבע"י על הכוס משום דקודם פלג המנחה לא התירו להבדיל כמבואר בסי' רצ"ג דלא התירו אלא מפלג המנח' ולמעל' וא"כ כיון דהבדיל קבלי' לט"ב:

שם וא"ת יתן ר"ל ויבדיל משחשיכה כמו בשאר מוצאי שבת:
שם ע' בי"ד סי' שמ"א. כוונתו' דלענין אונן כה"ג במת לו מת בשבת דאינו רשאי להבדיל במוצאי שבת יש פלוגתא שם באותן המקומות בי"ד אם יבדיל אחר הקבורה די"א הואיל ואידחי מניה מצות הבדלה בזמנה אידחי לגמרי משא"כ הכא אע"ג דלכמה מילי שוה ט"ב לדיני אנינות ואבילות מ"מ בהא כ"ע מודי דמבדיל אחר ט"ב דדוקא אונן פטור מכל מצות משה"ס ל הואיל ואידחי אידחי משא"כ בט"ב חייב בכל המצות והא דאינו מבדיל הוא מחמת שא"א לברך על הכוס מחמת התענית ודמי למי שאין לו כוס במוצאי שבת שמבדיל כשימצא כוס:
מ"א סק"א בי"ד סי' רס"ה. ע"ש בש"ך סק"ב:
שם לענין יה"כ. וע' בסי' מ"ו מ"א סק"ח לענין ריח בה"כ:

סימן תקנז

ט"ז סק"א כל שהוא להבא. להבא היינו תפלה על להבא משה"ה אומרה בעבודה שהיא ג"כ תפלה על להבא. ולשעבר היינו הודאה שמודה להשי"ת על העבר לכן מקומה בהודאה:
מ"א ד"ה אם שכח. בעשירי בערבית וכו'. דהא כבר הוצת האש מתשיעי אבל בט"ב שנדחה א"א נחם רק במנחה משום לא פלוג כ"כ האחרונים וק"ל:
בט"ז כמו בעננו. ועננו שאומר היחיד עננו בשומע תפלה ואינו מסיים העונה בעת צרה רק מסיים שומע תפלה ה"נ כשאומר שם נחם לא יסיים ברכת נחם שהוא מנחם ציון רק מסיים שומע תפלה:

סימן תקנח

הגה סעיף א' אבל בלילה אסרו ע' ה' נדה של מנחת יעקב ססי' קפ"ה:
מ"א סק"א קילא מר"ח אב דאז אסור לכל הקרואים כמו שכתו' בסי' תקנ"א סי"ז:
סק"ב העשירי גופיה. ר"ל יום התענית שנדחה שהיא עשירי מקלינן בי' מבשאר ט"ב בסימן תקנ"ט מכ"ש שא"צ להתענות בי"א.
סק"ג ססי' תרכ"ד דהעושים שני ימים יה"כ לא יתפללו רק תפלה דחול ע"ש וה"נ אינה בציבור שאינו שייך רק בט"ב אסור מאותן הטעמים שבסי' תרכ"ד:

סימן תקנט

ט"ז סק"ד לישב דוקא. זהו ראיה דמיקר ל"ת:
שם יש חילוק דמקצתו אסור כמו באבל ומקצתו מותר כצ"ל:

שם ע"כ חילקו בזמן היום עצמו כצ"ל:
מ"א סק"א אומ' קדיש שלם. היינו עם תתקבל כמבואר ס"ד:
במ"א סק"ח אבל אחר ג' ימים הקושיא לא מתיישבא בהא דלמה הוצרך לומר דט"ב אשו' כמו אחר ג"י ולא הביא דברי הרי"ו רק לענין הדין דראוי לומר כך דאין מותר רק אחר ג':
שם ובט"ב הוי כאבל. ר"ל אבל תוך ג' דינו בט"ב כאחר ג' הואיל וכולם אבלים:
שם עסי' תקכ"א ר"ל דמה"ט אבל אסור לילך לסליחות משום שהוא בחבורת אנשים:
סק"י שהם עדיין חדשים וכו'. אין הכוונה חדשים ממש אלא שהדרך שמגהצין בגדים כשגמרם האומן וכ"ז שעדיין ניכר הגיהוץ אסור וע' במ"א סי' תקנ"א סק"ו ומה שכתבתי שם:
סקי"א בשם מהרי"ל וכו'. הובא שם במג"א סק"ב שכ' דהא אפילו ביום עשירי גופא מקילינן הרי דדוקא בעשירי מקילינן כאן ולא בתשיעי:
שם סוף פ"ג דעירובין דף מ"א ס"ל לר"ג שם דתענית צבור שגזרו על כ' או למ"ד יום והגיע ר"ח חנוכה ופורים באמצע מתענין ואין משלימין וכן ט"ב שחל להיות ע"ש אין משלימין ובעי הש"ס שם להוכיח דאפילו בדורו של ר"ג לא עבדי כוותיה ומוכיח לה מהך דר"א בר' צדוק שהיה בימי ר"ג והיה משלימין בכל ט"ב אע"ג שהוא ערב יו"ט שלהם וא"כ בע"ש משלימין ע"ש:
שם סוף פ"ג דעירובין אמרינן אהא דר' בר"א צדוק וכו' כן צ"ל:
מ"א ומתענין בהם שעות. כדקתני והתעננו וכיון דאפי' בעיקרו מתענין קצת היום מותר להשלים עי"ט ולכנס בו כשהוא מעונה אבל שבת דאסור להתענות בו קצת לשם תענית אם כן אם ישלים בע"ש מתענה במקצת שבת:
שם אפי' בר"ח. דמשמע ליה למקשה דאי לא עביד כר"ג בט"ב שחל להיות בע"ש ה"ה לא עביד כוותיה בקמייתא ג"כ בר"ח כו' אלא השלימו כדקיי"ל בסי' תקע"ב לדידן דאין הלכה כר"ג:
שם אבל אי ס"ל כר"ג. ר"ל מש"ה מוכיח שפיר דלא עבדי כר"ג דאי עבדי כר"ג אם כן בקמייתא דעבי' כר"ג ממילא אפי' אם חל יו"ט שלהם בט"ב לא היו משלימין כמו בר"ח אם כן גם בכל ט"ב שהיא עי"ט לא היה להם להשלים אלא ע"כ דלא עבד כר"ג ואהא מדחי הש"ס לעולם עביד ושאני יו"ט כו'. ממילא עכ"פ לדידן דקי"ל דלא כר"ג ומשלימין אפי' בר"ח מכ"ש ביו"ט שלנו וא"ש פסק הב"י:

שם וגם בצבור שגזרו ר"ל לאו דוקא בט"ב דחמיר אפילו צבור שגזרו תענית צריך בעל הברית להשלים לדידן כיון דאפי' בר"ח משלימין וכן מוכח בסימן תקס"ח ס"ב כמ"ש המ"א שם סק"י:

שם וכ' בכ"ה מ"מ. זהו ענין בפ"ע דאע"ג דא"צ הבעל ברית להשלים בט"ב שנדחה כמבואר בש"ע אעפ"כ לא יעשה סעודה גדולה כאשר הי' עושה ביום אחר:

שם והיכא שמלו זהו דברי הרדב"ז שהביא הכה"ג דאפילו אחד מד' צומות אם לא נדחו ישהו המילה עד אחר חצות דה"א כיון דכבר היא זמן מנחה דאז מותר הבעל ברית לאכול מעיקר הדין אפילו בט"ב ומלין אז התינוק יש לדחות אז התענית ע"י המילה שעשה אחר חצות קמ"ל דאפי' בהא נוהגים שישלים גם הבעל ברית ומשמע מדברי המ"א דאם מל קודם חצות המנהג להשלים בכל הצומות אפי' נדחו אבל במל אחר חצות אין משלים בשאר צומות אא"כ לא נדחו אכן הכה"ג עצמו סיים דמנהג העולם דלא כרדב"ז בהא אלא אפי' נדחו ומל אחר חצות משלימין:

שם שלא נהגו לצום. דאלו במקום שנהגו לצום הא בלא"ה משלים:

סקי"ג עסי' רמ"ט ותקס"ב ע"ש במ"א סק"ה מ"ש שם כשמתענה עד מנחה קטנה הוי קצת כמשלים ולכן משמע כהמ"א:

סקי"ד אבל לצורך סעודת מצוה נ"ל דשרי קודם חצות כנ"ל:

סימן תקס

מ"א סק"א מסויד ומכויר. משמע דבהא לא מהני שיור אמה על אמה ובתר הכי כ' בש"ע דמהני שיור אמה וכ"ז הוא לשון הרמב"ם משה"פ הב"י דה"ק מסוייד ומכויר פי' שצר ציורים ע"ג הסיד בהא לא מהני שיור אבל בסיד בלא ציורים היינו סיפא דמהני שיור ועוד פי' בדרך אחר שדרך העולם כו' ורישא דבנין מסוייד מיירי אף בלא ציורים לא מהני שיור אמה כיון שהוא בסיד לבד משא"כ בסיפא שהיא עם טיט מהני שיור וכ"ז היא דעת הרמב"ם אבל הטור חולק וס"ל דשיור אמה מהני אפי' בציורי' ובלא טיט:

ט"ז סק"א על מ"ד לענין היזק. דאסור להוציא זיזין מחצירו לרה"ר שמזיק לבני רה"ר ואם לקח חצר ובה זיזין הרי זו בחזקתה ואמר רב הונא דאם נפלה חוזר ובונה פריך מברייתא זו דאינו חוזר ובונה. ומשני איסורא שאני מהזיקא:

שם שאם נתקלקלה מעצמה אסור לסיידה. ואם כן נפלה לגמרי ודאי אסור לחזור ולבנות כצ"ל:

שם באפשר שנבנית. שכך פירשו התוס' בהדיא במסכת ב"ב ד"ס:

סק"ה לעיל אסורים. ר"ל לעיל בס"ב בתכשיטין ומאכלי' וכמ"ש הט"ז בסק"ב דהאמור שם נוהג גם במילה וחתונה:
במ"א סק"ה כלומר שאין נותן הוא ככל דברי הט"ז תק"ג:
סק"ו כלומר ואם יש לה הרבה תכשיטין תשייר בכל פעם תכשיט אחר דאם בכל פעם תשייר תכשיט אחד אין היכר כלל שיהיה סבורים שאין לה זה התכשיט כלל וזה לא הוי שיור אף ע"ג דדרך שאר הנשים להתקשט באותה תכשיט מכל מקום אשה שאין בידה תכשיט זו אינו שיור כי צריך שתעשה שיור ממה שיש בה וזהו לשון שנוהגת בהם שבש"ע וקמ"ל המג"א דלא מפרש שנוהגת בהן היינו שאר נשים אלא דוקא מה שהיא עצמה נוהגת:

סימן תקסא

מ"א סק"ב אין מקדש ירקב. הוא במס' מע"ש לענין מע"ש לפי שאין מקדש יניחם עד שירקבו לפי שצריך לאכלם בתוך ירושלים:
סק"ד בצד שמאל כי הלב בשמאל וכן הוא שם בי"ד:
ש"ע ס"ב אומר ציון מדבר היתה ירושלים שממה כצ"ל:

סימן תקסב

ט"ז סק"א תענית לשעות כו'. ולדידי' מכ"ש כשלא אכל עדיין רק יאכל קודם צ"ה דמיקרי תענית לשעות אבל לתלמודנו דאמר והוא שלא אכל כל אותו יום ס"ל דתענית שעות לא מיקרי תענית אלא אם אינו אוכל כל היום כגון שהיה טרוד עד חצות ולא אכל ואח"כ נמלך להתענות עד הערב כמבואר בס"י זה מיקרי תענית שעות אע"פ שחצי יום הראשון לא היה לשם תענית מ"מ כיון שלא אכל מיחשב חצי היום תענית שעות אבל אם אכל הן בתחילת היום הן שאכל בסופו קודם צ"ה לא מיקרי אפי' תענית שעות לענין עננו כמבואר בסי"א:
שם צום תעניתנו יפה. דכל נוסח עננו יכול הוא לומר כיון דלא מיירי מענין תענית כלל ולא הוי הפסק כיון דקי"ל שואל אדם כל צרכיו בשומע תפלה משא"כ כשיזכיר תענית ובאמת לא מיחשב תענית הוי שקרן בתפלתו וממילא הו"ל נמי כהפסיק בתפלה:
מ"א ד"ה כ' הג"מ. ועסי' שפ"ז. ע"ש במ"א ס"ק י"ב י"ג לענין קונם כיוצא בענין זה ממש:
שם דבת"צ שפוסקים. כמו שנבאר בסי' תקע"ה ס"ג:
סק"א אבל קטנים. בסי' רצ"ג מבואר דקטנים כ"ש דמהני שאין נראין אלא בלילה ממש וט"ס כאן וצ"ל אבל גדולים לא מהני משום שהגדולים נראים אפי' ביום אם נראה למרום

אבל קטנים לא בעינן וירצה אע"ג דבסי' רצ"ג נתבאר דלא יתפלל ערבית במו"ש עד שיראה ג' כוכבים קטנים משום דאין בקיאים להבחין בין גדולים לבינונים היינו דוקא לענין שבת אבל לענין תענית כאן לא מחמרינן ולא בעינן קטנים וסגי בבינונים:

סק"ב ע' ס"ב וססי' רמ"ט דמוכח משם דדוקא בעשי"ת שאינו מקבל התענית בתפלה א"צ להתענות עד צ"ה אבל היכא שקיבל התענית צריך להשלים וכן מוכח מססי' רמ"ט בקיבל תענית להתענות ע"ש יש מחלוקת הפוסקים אם צריך להשלים עד צ"ה או עד שיוצאים מביהכ"נ. אבל בחול כולי עלמא מודים דצריך להשלים עד צ"ה וכ"כ המ"א שם סק"ח ע"ש:

שם ואם אכל קודם. זה קאי אדלעיל שפיר' בשעת קבלה שלא להשלים דנוהגין להתפלל עננו היינו כשמתפלל מנחה קודם שאכל אבל אם כבר אכל ואח"כ מתפלל לא יאמר עננו דכבר אינו צום התענית והוי שקרן בתפלתו כ"כ בת"ה שם:

ט"ז סק"ב המתענים בכך וכו'. ר"ל דעכשיו נוהגים גם אותן שאין מתענים רק קצת ימים שלא לקבל תענית (ותיבת בכך ר"ל קצת ימים) מ"מ חשוב תענית כיון שכבר נהגו כך דעתם על המנהג וממילא שאין צריכים להשלים כמו המתענה כל עשי"ת דהוי כאילו פירש:

שם וקשה לי דאם. זהו ענין בפ"ע להקשות ע"פ תה"ד ותירץ שבכוונה אין מקבלים כדי שיהא צערא בעלמא והוי כאילו פירש שאין רוצה להשלים:

שם אפילו לדעת ת"ה. ר"ל אע"ג דאיהו מפרש שהם מקובלים ועומדים מ"מ ס"ל שאינם מקובלים רק לצער וכמ"ש בס"ק שאח"ז משה"ה א"צ להשלים:

סק"ג לצערא בעלמא. ותרתי לטיבותא בעינן כמו בעשי"ת שאין מקבלים התענית ג"כ אין כוונתו לצער אלהבא:

שם חל ט"ב בשבת וכו' הובא ברייתא זו לעיל סי' תקנ"ט במ"א סקי"א:

מ"א סק"ה משמע דוקא ר"ל אפילו בהנך דמקלינן לומר דמיקרי תענית אף שלא השלים מ"מ בעינן דוקא בכה"ג דהוי קצת כהשלמה משא"כ המתענין רק עד אחר חצות אין לומר עננו וכהי"א שהביא המ"א ססי' תקנ"ט סקי"ג ולא כהתשב"ץ שם שמקיל אפילו עד מנחה גדולה וכן משמע כאן בס"ג שכ' עד שישלימו הצבור תפלתם משמע דבפחות מזה אפי' פירש לא מהני ואינו תענית דכ"מ בסי"א מדכתב עד חצי היום ומשמע שרוצה לאכול אחר חצות הרי דאע"ג דאחר חצות כבר הוא מנחה גדולה מדינא מדרבנן עכ"פ חצי שעה אחר חצות הוי מנחה גדולה כמבואר לעיל סי' רצ"ג אפ"ה לא הוי תענית לענין עננו דאל"כ הול"ל דאם מתענה עוד חצי שעה אחר חצות יאמר עננו:

שם ועסי' תקנ"ב סי"א שהתירו הגאונים לאכול אחר מנחה וע"ש במ"א סוף הסי' ובמ"ש שם:

שם גבי חתן. היינו במה שהביא רמ"א כאן שיתפלל עננו קודם החופה ויכול לשתות מכוס של ברכה כ' הב"ח דאע"פ שלא התפלל ערבית יוכל לשתותו:

שם התם נמי לצעורי וכו'. ס"ד דהט"ז דהכי משני דלא כוונו רק לצעורי וכה"ג מיקרי תענית אע"פ שלא השלים כמו בעשי"ת משו"ה מקשה הט"ז דהא זהו תענית לשעבר. גם נכלל בדבריו עוד קושיא נהי דהוי לצעורי הא בעינן עוד אחד לטיבותא שאינו מקבל התענית משא"כ בט"ב מקובל ועומד שהוא תענית צבור וכה"ג הוי כקיבלו כמ"ש הט"ז סק"ב ותירוצו שם לא שייך בהא וק"ל:

שם צער לחוד כו'. בתיבת לחוד רומז תירוץ על קושיא השניה שכתבתי וק"ל:

שם בטלה מגילת תענית וכו' וא"כ אע"פ שי"ט שלו הי' לו להתענות:

שם אבל קבלת צער תירוץ זה שמתרץ הט"ז על קושית התוס' תמוה מאוד ופמ"ג וחמד משה הניחו בצ"ע ובתשוב' ביארתי דברי הט"ז על נכון וכאן אין המקום להאריך:

מא סק"י יחיד שמקבל באמת אע"פ שלא קיבל צריך להשלים בכה"ג דהא תרתי לטיבותא בעינן שלא קיבל התענית ושיהיה על עתיד ומ"ש המ"א שמקבל עליו תענית כו' ר"ל שרוצה להתענות. וכן מ"ש המ"א תחלה אלא קיבל ע"ע לצער עם הצבור ג"כ כוונתו שרצה לצער דודאי ראב"צ לא קיבל תענית חדש דט"ב א"צ קבלה ותו דהא לא לשם תעני' כלל התענ' רק לצעורי בעלמא כמבואר בט"ז סק"ג:

סק"ח משא"כ בח"מ סי' רי"ב לענין צדקה ונדר דפליג כצ"ל:

סימן תקסו

ש"ע ס"ו יצא הכהן ע' תשובת כנ"י סי' ז':

סימן תקסח

מ"א סק"כ ולא בכ"ט בשבט דלעולם כצ"ל

סקכ"ב לאומר הריני נזיר ונזיר כשיהיה לי בן כצ"ל:

סימן תקסט

ט"ז סק"א דהצבור כי גזרו תענית לבן של ב"ד מתנה כצ"ל:

סימן תקע

ש"ע ס"א יחיד שקיבל ע' שמחת יו"ט דקס"א:

סימן תקעא

ש"ע ס"א מי הם החוטאים לישב בתענית. דין תענית בנפילת ס"ת או תפילין עי' באר היטב כאן ובסי' מ' ובמ"א ססי' מ"ד:

סימן תקעד

ש"ע ס"א ממקום שמתענין. ע' מ"י כלל ע"ח סק"ג:
בש"ע ס"ד מליל טבילה עי' כנ"י סי' צ"ג וע' ארבעה טורי אבן סי' כ"ד:

סימן תקפא

ט"ז ד"ה בטור. במוצאי יה"כ. בטור מהמדרש תנחומא משל למלך כו'. כך בער"ה הגדולים מתענין ומוותר להם שליש. בעשי"ת הבינונים מתענין ומוותר להם ב' שלישים. ביה"כ הכל מתענין ומוותר להם הכל. במוצאי יה"כ עוסקים כו' עכ"ל והב"י הביא עוד מלשון המד' אמר להן מלכא מאי דאזיל אזיל מכאן ולהלאה חושבנא:
שם הטור קשה טפי ר"ל מה שהקשה תחלה כיון דאין עושין עוונות מה היה לו כו':
מ"א סק"ב לתקוע ל' יום דכתיב תקעו בחודש שופר חודש שלם של ל' יום ובער"ה אין תוקעין וכשמתחילין לתקוע ביום ב' הרי תוקעין כ"ח יום של אלול וב' של ר"ה הרי ל' יום:
סק"ג ד' ימים. משא"כ כשחל ר"ה ביום ה' יכולים להתענות ד' ימים רצופין וביום ד' אין חל ר"ה דלא אד"ו רא"ש:
שם שנהג כבר. ר"ל קודם שהתחיל להתענות בר"ה:
שם עסי' י"ח וסי' מ"ו וסי' תקס"ה. רצה לומר דבסימן י"ח מבואר דבליל יה"כ שאומרים י"ג מדות יתעטף בטלית מבעוד יום כדי לברך עליו. ובסימן מ"ו מבואר לענין ברכת התורה אם יאמר קודם הסליחות או אח"כ. ובסי' תקס"ה מבואר אם היחיד יאמר יסליחות או י"ג מדות:
סק"ז סימן קע"ד וכו' ע"ש במ"א בסוף הסי' לענין מוגמר דאפילו איכא דעדיף מ"מ מי שהתחיל כבר במצוה קודם לו:

שם ועי' סימן נ"ג ס"ב. ר"ל דשם מבואר דכל דינים אלו מי שקודם להתפלל לפני התיבה היינו דוקא אם אין הצבור מקפידין אבל אם הצבור מקפידין אסור להתפלל בלא רצונם:
סק"ג ג' ימים. ד"ז כתבו רמ"א לעיל בסי' רצ"ט ס"ו וע"ש במ"א סק"ט מה שמפלפל בזה:
מ"א סק"ט צום גדליה א"כ. קצת אין דבריו מובנים ויש גורסים אי נמי והוא תירוץ אחר וג"כ אינו מובן ונ"ל לקיים הגירסא שלפנינו וכוונתו דאין בזה יוהרא לפי שמתענה על עונותו וליכא למימר דהוי יוהרא מדבחר ביום שהגדולים מתענים מוכח שעשה עצמו לגדול ז"א דבחר בו כיון שהוא יום רצון ואף על גב דהי' ימים הם יותר ימי רצון ואם כן כיון שמתענה בער"ה יתענה ג"כ בעשי"ת מכל מקום אין יכולים לעמוד ולהתענות כל עשי"ת ויוצא עכ"פ בתענית צום גדליה ממילא כשמתענה בער"ה הרי מתענה בשני מיני ימי רצון היינו בער"ה ויום א' מעשי"ת משא"כ כשלא יתענה בער"ה לא יצא ידי חובתו בתענית צ"ג וכמ"ש דומה לזה המג"א בססי' תקס"ח דדבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין והיה צריך להתענות עוד יום א' חוץ צ"ג נמצא שמתענה ג"כ ב' ימים ושניהם אינם אלא מין אחד של ימי רצון משא"כ כשמתענה בער"ה יש להקל לו שיוצא ידי חובתו בצ"ג והרויח שמתענה בשני מיני ימי רצון כ"נ לי בכוונתו ודו"ק:
שם סימן תקע"ו. זהו נמשך אדלעיל בריש דברנו שהתינוקת מתענין ור"ל שאין הכוונה תינוקת ממש אלא בני י"ג לזכר וי"ב לנקבה כמ"ש המ"א סימן תקע"ו סק"י ע"ש:
סק"י (עסי' קכ"ט) כוונתו לבאר דברי הד"מ דבסימן קכ"ט יתבאר דבת"צ נושאין כפיהם במנחה וביה"כ אין נ"כ במנחה ואם עבר ועלה אין מורידין אותו ולכן אומר הש"ץ או"א ברכנו בברכה דמיקרי ראוי לנ"כ הואיל ואם עבר ועלה אין מורידין מש"ה כ' הד"מ דבער"ה שאינו ת"צ ואין משלימין אין שם נ"כ ואפילו עבר ועלה ולכן א"א גם כן או"א וסיים עוד המ"א ועסימן קס"ח דשם נתבאר דמנהגינו אינו לומר ברכת כהנים אפילו בתענית במנחה ע"ש סמ"ד דאין נשיאת כפים אלא בי"ט ואם כן למנהגינו אין צורך לענין ברכת כהנים לדברי הד"מ ולכן הקדים המ"א סימן קכ"ט לסימן קכ"ח וק"ל:
סקי"ב ואין צריך התרה. דאין זה נקרא נדר כיון שמתענה מצד המנהג דלא נהוג להתענות כה"ג כמ"ש סימן תקס"ח ס"ב אא"כ מתענה יותר ממה שנהגו הצבור הוי נדר וצריך התרה:
שם עסי' תרפ"ז וכו'. שם מבואר לענין תענית אסתר דבמקום קצת חולי א"צ להתענות ומשמע דא"צ התרה ומה שלא הביא מסימן תקס"ח משום דשם מיירי מסעודת מצוה ויש מקום לחלק דדוקא בסעודת מצוה לא נהוג להתענות ואין צריך התרה מה שאין כן במקצת חולי לכן הביא משם:

סקי"ג לא מיקרי יום. כמבואר בר"ס פ"ט:

סימן תקפב

הגה ס"א ע"ל ססי' קי"ז. לענין רגיל לומר תחנונים אחר תפלתו דמ"ש שם ה"ה הכא:
שם וע"ל סימן קי"ח. דאם אמר מלך אוהב צדקה ומשפט א"צ לחזור ולא אמרו לחזור אלא במקומות שאומרים בכל השנה האל אוהב צדקה ומשפט שאין מזכירין תיבת מלך כלל:
מ"א סק"א וגדולה מזו כתב ב"י דאפילו בהך דהתם שיאמר צ' פעמים אתה גבור עד מוריד הטל נמי לא מהני כיון שבשעת התפלה אומר אתה גבור אחר ברכת מגן אברהם ובזה עדיין לא הורגל ע"ש ואם כן אף דאנן לא קיי"ל התם כך מכל מקום הכא דאיכא שינוי בשעת התפלה באותה ברכה עצמה כ"ע מודו דלא הורגל:
שם בה ב' מלכיות. דכבר אמר זכרנו מלך חפץ בחיים:
ט"ז סק"ב כמ"ש סימן קי"ג. ע"ש בט"ז סק"א:
שם כמ"ש סימן קי"ג. ע"ש בט"ז סק"ב:
שם סי' קי"ג כתבתי ע"ש בט"ז סק"ג:
שם כדלעיל סימן קפ"ז. דמהר"ם היה אומר בבהמ"ז נודך ולא נודה לך דמשמע נודה לך את פלוני והטור השיג עליו דהא כת' קרא נודה לך לעולם לדור ודור נספר תהלתך:
מ"א סק"ד וע' סימן ק"ו וכו'. באיזה אופן מותר להתפלל בתורת נדבה:
ט"ז סק"ג ויש ראיה לזה לעיל. היינו מה שאומרים וכל הרשעה כולה כעשן תכלה:
סק"ה דקרי זכרון: דכתיב וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם וכו' והיו לכם לזכרון וכו':
סק"ז בקידוש בלילה. בקידוש ובתפלת ערבית אף על גב דלילה לאו זמן תקיעת שופר הוא ומה"ט ס"ל לתה"ד לומר זכרון תרועה והב"י חולק משום דהאי יומא למחר הוא יום תרועה:
שם אבל בשאר מקומות. נראה דר"ל דבמוסף שאומרים מלכיות זכרונות ושופרות אין מזכירין רצה במנוחתנו רק בברכת דסוף מלכיות גבי קדשנו במצותיך אבל בזכרונות ושופרות אינו מזכיר כן נ"ל ובפמ"ג מגיה בכאן ע"ש:
סק"ז בין בהפטרה. יותר טוב היה להגיה בהפטרה וכן בקידוש כיון דהרמ"א לא מיירי בהו אלא בתפלה.
ט"ז סק"ד לפעמים וכו'. כגון כשבאו עדים מן המנחה ולמעלה שהיו נוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש יום שני עיקר ופ"כ הטור סימן ת"ר ולכן יוכל לאומרו גם ביום אחר התפלה כי מבקש שחבירו יכתב לחיים למחר וכן בלילה יש לאומרו:

מ"א אחר חצות. ולא עד בכלל דאין אומרים רק עד חצות ממש ועז"כ עמ"ש רסי' תקפ"ד שכ' שם רמ"א דאמרינן לכל הפחות עד חצות אם כן אחר התפלה כבר עבר חצות ואם כן נכונים דברי הלבוש כי כבר עבר ונגמר זמן הכתיבה:

שם בהגמ"נ. נמשך כמ"ש תחלה דמש"ה אמרינן ממקומו הוא יפן משום דקי"ל בשניות יושב ודן ולא כתירוץ התוס' דנוסח התפלה כך הוא אם כן תיקשי איך אנו אומרים ביה"כ ממקומו בכל התפלות אף שהם אחר חצות לזה הביא הטעם שכת' ע"ז הגמ"נ:

שם ע' ססי' תקצ"א. ע"ש במ"א שהביא בשם ספר חסידים:

שם ובספר עשרה מאמרות ח"ב מתה"מ פ"י כ' כצ"ל. וזהו ענין בפ"ע ונמשך לריש הס"ק שכ' לומר תחתם להחזיקו לצדיק וע"ז כ' בשם הע"מ שאפילו הצדיק נחתם ביוה"כ ולכן אין לומר רק תכתב:

סימן תקפג

מ"א ד"ה יאכל. רסי' תקצ"ב. צ"ל תקצ"ז דכ' שמהרש"ל לא אכל דגים בר"ה לפי שהיו חביבים עליו הרבה משא"כ מי שאין חביבים עליו כ"כ יאכל:

סק"ב כמ"ש סימן קס"ז ס"ז שלא להפסיק בין אכילה להמוציא:

שם בין ברכה להמוציא. נ"ל לגרוס בין אכילה להמוציא דכן נהגו כמבואר לקמן בסימן תרמ"ג:

סימן תקפד

מ"א סק"ג וע' סי' תר"ב בהגה ועסי' תר"ד. ר"ל דבסי' תר"ב משמע ג"כ כך שא"א אפי' בע"ש במנחה מדכ' דאומרים אבינו מלכנו ערב ובוקר מלבד בשבת שא"א לא בערב ולא בבוקר ובסי' תר"ד ג"כ משמע כך כמ"ש המ"א שם:

שם מחילה גדולה. ודרך לבקש על הקל תחילה וע"ז הביא ממ"ש בסי' תר"ז במ"א סק"ג שיאמר חטאים עונות ופשעים כדי שיאמר הקל תחילה ומזה הטעם כ' אח"כ ג"כ לומר מחה והעבר חטאתינו ואח"כ ופשעינו:

סימן תקפה

מ"א סק"א וגם השומע. ביאור הדברים כך הוא כי תקיעות שתוקעין קודם מוסף נקראו תקיעות דמיושב שא"צ לעמוד רק התוקע אבל הצבור רשאין לישב והתקיעות שתוקעין על סדר הברכות של תפלת י"ח במלכיות זכרונות ושופרות נקרא תקיעות דמעומד שצריכין הצבור ג"כ לעמוד והם עיקר התקיעות ומש"ה רשאין הצבור לישב בתקיעות

דמיושב אע"פ שעדיין לא שמעו עיקר התקיעות דהיינו אותן דמעומד דכיון שעתידים לשמוע אח"כ בעת תפלת י"ח מש"ה יושבין בתקיעות ראשונות ואהא קאמר הרדב"ז דמי שלא היה בבהכ"נ כלל ובא עכשיו לשמוע תקיעות שיתקעו בשבילו צריך הוא לעמוד כיון שאצלו הוויין אלו עיקר התקיעות והכה"ג החזיק ג"כ בדברי הרדב"ז ומה שהביא המ"א בשם הכה"ג שהשיג ע"ז תמוה דאדרבא החזיק בדבריו רק קושיא אחרת מקשה שם מה חילוק יש בין התוקע להשומע בתקיעות דמיושב מדוע התוקע צריך לעמוד והשומעים יושבים ע"ש וכבר תמה בזה בס' ברכי יוסף על דברי המ"א:

סק"ג והרמב"ם כ'. ל' הרמב"ם אחד העושה מצוה לעצמו וא' העושה לאחרים מברך אשר קדשנו במצותיו וכו'. אבל שהחיינו אינו מברך אלא על מצוה שעושה לעצמו עכ"ל. משעע דכאן נמי השומע מברך שהחיינו וכ' הב"י דאין נוהגין כן ואפשר דהרמב"ם לא מיירי אלא במצוה שיש בה מעשה כגון מילה סוכה ומזוזה אבל מצוה שאין בה אלא דיבור או קול מברך התוקע וכה"ג אלו דברי הב"י וכנה"ג הביא ג"כ דברי הב"י והסביר החילוק הזה ע"ש ומזה תראה שמ"ש המ"א וכ"כ הכנה"ג כו' ר"ל דלנשים שאין יודעים אין להקפיד במה שהתוקע מברך שהחיינו דלא כהרמב"ם משום דהב"י והכה"ג כתבו דהרמב"ם מודה בתוקע שיכול לברך אכן היודע מוטב שיברך בעצמו ויוצא לכ"ע כנלע"ד ביאור דבר המ"א וע' חמד משה ופמ"ג שנתקשו בזה ע"ש:

שם בסופו תוקע ואינו מברך וביום וכו' כצ"ל. ופי' כי גוף המצוה ביום ראשון דאורייתא והברכה דרבנן והוי ספק דרבנן וספק ברכות להקל ודמי להמבואר בי"ד סי' כ"ח לענין כיסוי הדם של כוי דמכסה ואין מברך ואע"ג דלעיל סי' ס"ז בספק אם קרא ק"ש חוזר וקורא גם הברכות שם ביאר המ"א טעם הדבר:

מ"א סק"ו דהתם כתיב. צ"ע קצת דשם בסי' קמ"ב כ' הטור והאחרונים טעם אחר ע"ש שוב ראיתי שהכל טעם אחד שהירושלמי אומר זה הטעם שהובא בסי' ק"מ במ"א סק"א וסיים וכתיב תורת ה' תמימה משיבת נפש שתהא כולה תמימה ע"כ ועדיין צ"ע אולי הוא טעם בפ"ע:

ט"ז סק"ג דה"ל ברכה לבטלה. נ"ל כוונתו דה"א כיון דלכתחלה אסור א"כ כשבירך אדעתא דהכי בירך שיתקע בעצמו וכיון שלא תקע כלל הו"ל ברכה לבטלה אפי' דיעבד קמ"ל כיון דדיעבד מיהת שרי והוא יוצא ג"כ בתקיעת השני מיקרי שפיר ברכה זו אדעתא דנפשי' אע"פ שאחר תוקע וממילא להט"ז אסור לו לראשון לצאת מבהכ"נ כנלע"ד:

סק"ה לא חשיב. דהא עיקר התקיעות הם אותן שעל סדר הברכות מש"ה לא הוי הפסק כ"כ הב"י:

סק"ט עסי' תקצ"ב. ר"ל דבסי' תקצ"ב מבואר דאם התפלל ואח"כ תקע יצא וא"כ הוי כאן ק"ו מנשיאת כפים דשם מתבטל לגמרי וכאן אינו מתבטל כלל:
שם עמ"ש לעיל סי' קכ"ח סקל"א כצ"ל:
ט"ז סק"ה ואם כן אם. כיון דרש"ל מדמה תקיעות לברכת כהנים ממילא יש לומר דדמי נמי להך מילתא מיהו למסקנתו דהט"ז יש לומר דרש"ל לא מדמי להדדי אלא להא מילתא דלא יתבטלו תקיעות לגמרי וק"ל:
סק"ז שכ' בי"ד סימן ע"ד במ"ש הטור במוכר ס"ת כצ"ל:
שם שהיתה נגזר עליו ה"נ בהך כצ"ל:
מ"א סק"א תקיעה ראשונה אף על גב דליכא אז חשש טעות ולענין ברכת כהנים יש שני דיעות אם מקרין לכהנים תיבת יברכך ע"ש:
סקיב כיון דצורך מצוה. כ"כ לתרץ מה שהקשה הט"ז ממכירת ס"ת דאיכא איסורא ולא כאן:

סימן תקפו

ט"ז סקיא וה"ק למה תוקעין בשופר של איל ומחזירין עליו כצ"ל:
שם דחשיב איל אחר. ע' ח"צ סימן ל"ד שהשיג ע"ז דהא שם בפסוק הוא איל קמוץ תחת היו"ד והוא מין חיה ע"ש:
מ"א סק"ג דקאי אחיה. ר"ל דקרנים הוא סימן בין חיה טהורה לטמאה דחיה טמאה אין לה קרנים. וכן הוי סי' בין חיה לבהמה דניכר בקרנים מפוצלות וכה"ג כמבואר שם אבל בהמה טמאה יש לה קרנים זולת חזיר אין לו קרנים ובחידושי לחולין בחיבורי כד הקמח הארכתי בזה:
שם ומ"ש הע"ש. זהו ענין בפ"ע שהע"ש הקשה למה שופר מבהמה טמאה פסול הא לא קיי"ל כההוא דאמרינן לא הוכשרו למלאכת שמים אלא של בהמה טהורה מדאיצטריך בתפילין קרא דלמען תהיה תורת ה' בפיך מן המותר בפיך ותי' המ"א דילפינן כל התורה מתפילין:
שם דראם טהור. כתב זאת משום דהתו' כתבו בר"ה שם דראם שופרו פסול משום דמיקרי קרן כדכתי' ווקרני קרניו משמע דבלאו טעם זה הוי כשר אף על פי שהוא מין טמא ומוכח כהע"ש לזה כ' דבאמת טהור הוא כי בפ' ראה שמנה הכתו' חיות טהורות כ' שם ודישן ותאו ות"א על ודישן ורימא ועוד דלחד פירוש בתו' חולין שם הוי קרנים סי' טהורה בחיה:

מ"א סק"ד וע"ל ססי' תנ"ד. נ"ל כוונתו בזה להקשות קושיא אחת וזה כי בירושלמי יש ב' טעמים דיוצא בשופר גזול טעם א' הובא בט"ז סק"ב משום דאין לימוד לאיסור גזול. טעם ב' דאין גזל בקול ונ"מ ביניהם במצוה שהיא במעשה ולא בקול ואין לימוד בה לאסור גזול לטעם א' יוצא בגזול ולטעם ב' אין יוצא אף דלית ביה לימוד והרמב"ם שהביא הטעם דאין גזול בקול ומשמע דבכל מצוה שהוא במעשה אינו יוצא בגזול אף דאין ביה לימוד למעט גזול וכ"מ מדברי הב"י והפוסקים בסימן תרצ"א שכתבו דיוצא במגילה גזולה משום דאין גזול בקול משמע דאי לאו הטעם לא היה יוצא וע"ז הקשה המ"א דהא בססי' תנ"ד לענין מצה גזולה לא קאמר הרא"ש דאינו יוצא בה אלא משום דאית ביה לימוד מקרא הובא בט"ז שם דיליף בש"ס גז"ש מצה מחלה ע"ש כן נ"ל כוונתו של המ"א ונ"ל שזהו עצמו מה שהשיג הראב"ד על הרמב"ם הובא בב"י כאן ע"ש וק"ל:

וע' ססי' תרצ"א. דשם בסימן תרצ"א לענין מגילה גזולה כ' גם כן דאין מברכין אע"פ דאין גזול בקיל דמ"מ כיון שהיא בעבירה אין לברך עליה:

שם כמו בספרים. דקי"ל בח"מ שאסור ללמוד בספר חבירו שלא מדעתו אפילו מעט דשמא ילמוד הרבה ויתקלקל:

הגה ס"ג ויש מחמירין. ס"ל דאפילו של נכרי דיש לה ביטול מ"מ כל זמן שלא נתבטל מוכתת שיעוריה:

(סק"ה) לא מקשי כלום. דהקשו שם וביבמות למה יוצא בשל נכרי הא נמי כתותי מיכתת דמדאגבה קני' והוצרכו לתרץ שאינו מתכוין לזכות ולא תירצו שיש לה בעלים אע"כ דמ"מ כיון שהישראל מתכוין לקנות ומקיימו באחריותו ונתחייב באונסין הו"ל כדידיה כמו חמץ לענין בל יראה דעובר היכא דחיי' באחריותו לעיל בסימן ת"מ ומש"ה הוצרכו לתרץ שאינו מנוין לזכות ור"ל שאינו מכוין כלל לגזול רק רוצה לתקוע בו דאי מכוין לגזול קאי מיד באחריותו וק"ק דנראה דאע"ג דלקחו רק לתקוע ורצונו להחזיר לו אחר התקיעה מכל מקום כיון שהוא בלי רצון הנכרי הו"ל גזלן לענין דחייב באחריותו ואם כן ר"ל דמיירי שהנכרי הרשוהו לתקוע בו ואם כן אין מיושב דברי הטור שהביא הט"ז סק"ג וקל להבין וצריך עיון:

סק"י ושוב אינו נראה דזה הוא בעיא דר"ל במסכת ע"ז אם שייך דין דיחוי במצות ולא איפשטא ולכן אינו יוצא מספק:

מג"א סק"ו אפילו כראה ר"ל וכ"ש כאן דהוי דחוי מעיקרא כיון דלא היה ראוי ביו"ט מעיקרא כלל עד שנתבטל:

שם וצ"ע בי"ד. קושיא זו אינו דוקא אהרמ"א דכאן אלא אהב"י שהביא דכל שאין בידו תלוי בבעי' דר"ל כנ"ל ולכן הקשה אהטור והמחבר בי"ד:

שם והול"ל דיכסה רק מספק כצ"ל. ונ"מ דלא יברך על הניסוי:

שם דזה מיקרי אין בידו. ר"ל דאף דבידו לגלות מכל מקום כיון שאין חייב לגלותו הוי ליה כאין בידו לענין דכבר נדחית בו מצות הכיסוי:

שם ונ"ל דדעת הטור. דקדק לכתו' לשון זה להורות דאהרמ"א נשאר הקושיא דאיהו כ' כאן דיעה א' דס"ל דבדיעבד נמי לא יצא בנתבטל בי"ט אם כן הו"ל להגיה שם בי"ד דאין מברך אבל הטור והב"י ס"ל דבעי דר"ל לענין דיחוי במצות הוא רק אם יקח לכתחלה בזה שנדחה ונראה אבל דיעבד יצא ממילא שם בכיסוי כשנתגלה מכסה בברכה:

שם הוי דינא הכי נלע"ד דכ"כ דלא תיקשי למה לא חלק המחבר בין ביטלו בעי"ט לביטלו בי"ט נהי דדיעבד לא נ"מ כיון דפוסק דדיעבד יצא אפילו בלא ביטלו כלל מכל מקום נ"מ לענין לכתחלה דאם נתבטל בי"ט אסור עכ"פ לכתחלה מצד בעי' דר"ל לזה כ' דגם לכתחלה אין נ"מ משום דאפילו נתבטל מעי"ט אסור לכתחלה משום דמאיס לגבוה או למצוה כמו שפסק המחבר בסימן קנ"ד ע"ש: ודין זה הוא גם כן מבעי' דר"ל שם ע"ש בש"ס:

שם צמרה פסול היינו משתחוה לבהמה צמרה פסול לציצית אע"פ דבע"ח אינן נאסרין משום נעבד מ"מ מאיס למצוה וזה ג"כ חד מהבעיות דר"ל שם ולכן לפי מה שכ' תחלה דס"ל להמחבר דבעיות דר"ל הוא רק לכתחלה צ"ל דהתם נמי הכוונה לכתחלה:

בש"ע ס' ה' לתקיעתו. דדוקא ברישא דלא אסר ע"ע רק ההנאה מהשופר ומצוה לא מיקרי הנאה דלא ליהנות ניתנו משא"כ בהא שאסר התקיעה ע"ע נאסר עליו התקיעה אף שאין בה הנאה:

בט"ז סק"ה ממילא אם אמר שביע' שלא אשמע כצ"ל:

שם וב"י הביא בשם התוס' שכ' בפ"ב דנדרים כצ"ל ודברי התוספת אלו הם שם במקומן בר"ה ובהג"ה שם שמסתפקים בדין זה דקונם לתקיעתי עלי:

שם שאם אומר ישיבת סוכה עלי קונם או אפילו אם אומר קונם שלא אשב בסוכה כצ"ל ואע"ג דבלשון קונם שלא אשב בסוכה אסר נפשו על הסוכה מ"מ כיון שהזכיר לשון קונם שהוא נדר מסרסאי לשון שאמר ואמרינן דכוונתו לאסור החפץ עליו וחל על דבר מצוה:

שם יש הנאה בישיבת. נראה ביאור דבריהם דהיכא דאמר הנאת שופר או סוכה עלי קונם מפרשינן כוונתו על הנאה העיקרית משא"כ תקיעה וישיבה של מצוה דלאו ליהנות ניתנו אינה בכלל ההנאה שאסר ע"ע משא"כ כשלא הזכיר הנאה אלא תקיעת שופר

עלי או ישיבת סוכה עלי בהא מפרשינן גם כן דכוונתו שלא יהנה מהם אף על גב שלא הזכיר הנאה מכל מקום סתם נדר הוא מהנאה מש"ה יש חילוק דבישיבת סוכה נכלל בלשונו גם ישיבה של מצוה אף שאין ישיבתה העיקרית רק למצוה מכל מקום כיון שיש גם הנאה נכלל בכלל ישיבת סוכה שאסר ע"ע כיון דלא אמר הנאת סוכה עלי אלא ישיבת סוכה עלי נכלל בזה אפילו הנאת ישיבה שאין עיקר כוונתו להנאה כגון של מצוה משא"כ בשופר דכשתוקע למצוה אין בו הנאה כלל מפרשינן כוונתו שאסר תקיעת שופר לשיר אבל תקיעה דמצוה אינו בכלל כן נלע"ד ביאור דבריהם ודו"ק:

סק"י ותימא מ"ש מצפהו זהב מבחוץ דפסול אם נשתנה קולו משום דהוי קול שופר וד"א וכו' כצ"ל:

ט"ז שם ולעד"נ כיון. צ"ע בדבריו אלו וגם במ"ש אחר כך שעל ידי הסתימ' שהיה במינו כו' ובאמת קושית המזרחי הוא בסתמו שלא במינו דמכשיר הרא"ש אם חזר קולו כמו שהיה קודם הניקב ופוסל אם נשאר קולו כמו שהיה בעת שניקב ומצאתי שהקשה כן בס' חמד משה:

ש"ע סט"ז השופ' לצד פנימי. זהו פי' הר"ן שהביא בב"י וביאור הענין נלע"ד כך כי דרך התוקע לצמצם שפתיו זה אצל זה באופן שההבל היוצא מפיו ילך כולו לחלל השופר משא"כ אם היה שפתיו מרווחים יותר והיה ההבל מכה גם על עובי דפנות השופר שסביב אצלו לא היה קול התקיעה כראוי ולכן מ"ש בתלמוד במקום הנחת פה ר"ל עובי דפנות השופר סביב לחלל השופר (וזהו מ"ש המחבר מל' הר"ן לצד פנימי ר"ל סמוך ממש לחלל השופר) וכשהוסיף שם מעט זהב א"כ כשהתוקע מצמצם פיו לשם הולך הבל פיו תחלה אל חלל הזהב המעט שהוסיף ואח"כ לחלל השופר משא"כ אם הוסיף מעט זהב בעובי דפנותיו לצד חוץ אין בכך כלום דהרי התוקע דוחק עובי השופר אל שפתיו באופן שיגעו שפתיו סביבות חלל השופר ממש ונכנס הבל פיו מיד על השופר ואינו נכנס כלל לחלל הזהב ואם הניח זהב על דופני השופר אפי' למעלה סמוך להנחת פיו זהו בכלל צפהו זהב מבחוץ דיש חילוק אם נשתנה מש"ה א"א לפרש דין שלא במקום הנחת פה אלא על עובי הדופן לצד חוץ וכנ"ל דעי"ז אין הקול משתנה בשום פעם כיון שהתוקע דוחק עובי השופר אל שפתיו ומניח פיו סביבות חלל השופר סמוך ממש לחללו וכאמור. והיש מפרשים שהביא המחבר הוא הרא"ש וטור דכל עובי דפנות השופר אפי' בצד החיצון הכל קרוי מקום הנחת פה דא"א שידחוק כ"כ השופר לפיו שלא יכנס ההבל כלל לחלל של הזהב ושלא במקום הנחת פה היינו על דפנות השופר מבחוץ ואע"ג דהיינו צפהו זהב מבחוץ י"ל דקמ"ל צפהו למעלה סמוך להנחת פיו זהב

כל שהוא דמסתמא אין קולו משתנה בשביל זה המעט מש"ה תני סתם דכשר ואצטריך לאשמועינן דלא נימא דהוי כנותן שופר תוך שופר כ"כ הרא"ש ודע דהטור לא הביא פי' הר"ן אלא פי' הרא"ש ואח"כ הביא עוד פי' אחר ולמד ממנו דין הרחיק השופר שבסי"ט ובזה תבין דברי הט"ז במ"ש ולפי"ז אין ללמוד מכאן כו' ע"ש ובסי"ז:

שם לא יפה. דהוי כצפהו זהב מבחוץ ושמא נשתנה הקול ע"י הציורין:

(הגה שם) בשופר עצמו. דאפי' ישתנה קולו עי"ז כשר כההוא דס"י גרדו עד שנשאר כמו גלד דכשר אף אם נשתנה קולו דכל הקולות כשרים בשופר:

ס"כ עודף. דאז אפשר שלא נשמע רק קול הפנימי לבד אבל אם אינו בולט אז א"א שלא ישמע קול שניהם יחד ושופר א' אמר רחמנא ולא שני שופרות:

ס"ק י"ב ודומה לצפהו זהב. משום שע"י המשיחה נשתנה הקול ומ"מ לא ממש דמי לצפהו זהב מש"ה מהני כאן נשתייר שיעור תקיעה משא"כ בצפהו זהב או בסתמו שלא במינו בסעיף הקודם דלא מהני נשתייר שיעור תקיעה וק"ל:

סקי"ז שאינו חלול דהזכרות כיון שאינו חלול מתולדתו אינו נקרא שופר:

ט"ז סקי"ח שהקול יוצא כתב טעם זה בין לפי' הר"ן בין לפי' הרא"ש וכמו שנתבאר בדיבור שלפני זה והב"י פי' דהטעם מחמת הוסיף כל שהוא וזהו שסיים הט"ז דזהו קצת דלא כפי' הב"י וותיבת קצת שכ' הוא משום דקרובים הטעמים קצת:

שם מן התוספת זהב. משא"כ כאן דהרי אין נרגש הקול עד ב' אצבעות מפי התוקע כמ"ש רבינו יונה הובא בהרא"ש ולא היי כ"כ כמו הוסיף כל שהוא בצד הרחב של השופר קמ"ל דאפ"ה פסול כיון שהבל פיו של התוקע יוצא מפיו לתוך חלל הזהב:

מ"א סקכ"א קולו משתנה. מש"ה פסיק ותני שלא במקום הנחת פיו ותבין כ"ז מתוך מ"ש תחלה על המחבר ד"ה שופר לצד פנימי:

סקכ"ד והקשה הלבוש. הוא ענין בפ"ע:

סקכ"ה סי' תק"א הוא במ"א שם סקי"ב נכרי שחקק קב בבקעת ר"ל שעשה כלי בשבת מעצים אסור להסיק בו בי"ט דהוי נולד:

שם והר"א שבמרדכי הוא המתיר בדין זה דעשה נכרי שופר בי"ט:

שם סי' רצ"ב. ע"ש במ"א סקט"ו דגוי שעשה מנעלים בי"ט או בשבת שרי לישראל דהואיל וגמרו בידי אדם ויכול לגמרו בי"ט או בשבת לית ביה משום מוקצה משא"כ כשחקק בבקעת ישראל הוי מוקצה דהישראל אתמול אקצי' מדעתי' דאין לו רשות לומר לנכרי בי"ט לעשות לו כלי וה"ל נולד:

שם ועסי' שכ"ה ס"ד. ר"ל דשם הביא המחבר ב' דיעות בדין גמרו בידי אדם בשל נכרי ומסיק שם דלצורך מצוה יש לסמוך אהמתירין מש"ה התיר כאן לצורך תקיעה:

סימן תקפז

ט"ז סק"א שלא שמע רק הברה. לשון זה לאו דוקא דהרי אהא דאמרי' אם קול הברה שמע לא יצא. פירש"י קול הברה עם קול השופר הובא בב"י:

מ"א סק"ב לא יצא ר"ל צריך הבחנה אם קול שופר שמע או קול הברה אפילו העומד בתוכה משא"כ בבור דהעומד בתוכו א"צ הבחנה:

סק"ג יצא ואם. ס"ק זה שייך לס"ב על מ"ש וגמרה יצא:

סק"ד כמש"ל. היינו בס"ק הקודם דאם הוציא שופר תחלה יצא:

סימן תקפח

ט"ז סק"א ספק יום. אף דמצוייר ששמע קצת קודם הנץ דהוי ספק לילה ומקצת אחר הנץ לא יצא מספק מ"מ הוה רוצה לאשמועינן דבוודאי לא יצא וצריך לתקוע פעם אחרת בברכה וזה א"א אלא אם כן תקע מן קודם ע"ה עד אחר ע"ה ע"פ מה שכ' תחלה דיוצא בדיעבד ומ"ש הט"ז דזה א"א שיעשה וכו' לרווחא דמלתא כ"כ דהא אף אם הוה אפשר לעשות תקיעה ארוכה כזו מכל מקום לא משכחת דיצטרך לתקוע בברכה אח"כ לשטה הב' בסי' הקודם דאי איכא שיעור התקיעה בחיוב יצא וק"ל:

מ"א סק"ב זה הס"ק שייך לס"ב על תיבת יצא:

סימן תקצ

ש"ע ס"ג ושיעור תרועה כשלשה יבבות. היינו לתנא דמתניתין דס"ל תרועה ג' יבבות וכוותיה עבדינן תר"ת משא"כ לתנא דברייתא שתרועה היינו ג' שברים דהיינו גניחות והם ארוכים מיבבות הוי גם כן שיעור התקיעה כג' שברים וכוותיה עבדינן תש"ת ולספק שלישי דעבדינן מחמתה תשר"ת דדילמא תרוייהו בעינן הוי שיעור התקיעה כג' גניחות וג' יבבות זה שכ' המחבר דבתקיעה של תשר"ת צריך להאריך יותר כו' והיא מובן:

שם שלא יאריך בשבר דאף על גב דהשבר עושים בתש"ת משום ספקא שמא תרועה הוא ג' גניחות אם כן גם שיעור תקיעה כך הוא ומכ"ש בשבר שבתשר"ת אז הוי שיעור התקיעה בג' גניחות ובג' יבבות מ"מ כל שמאריך בשבר כשיעור התקיעה שבתר"ת שהוא כג' יבבות יצא מכלל שבר ונעשה תקיעה אע"ג דבסדר דידיה לית ביה שיעור התקיעה כ"כ הב"י:

ט"ז סק"א בגמרא מספקא ליה לר' אבהו כך וקשה מהי תיתי לומר כן דהא במתניתין תנן שיעור תרועה כג' יבבות ובריייתא אמרינן כג' שברים דהיינו גניחות שהם ארוכים מיבבות ורמינן להו אהדדי כצ"ל:

שם קשר"ק יאריך יותר. כמבואר בס"ג ואע"ג דמבואר שם דאם מאריך הרבה אין לחוש מכל מקום עשו היכרא כדי שמתוך כך יבנו עיקר הדין דיש לכל אחד שיעור בפ"ע:

סק"ב וזהו דעת הג"א לא ס"ל להג"א סברת הב"י שהבאתי לעיל וזה שכ' רמ"א ובלבד שלא יאריך יותר מדאי ר"ל בתש"ת לא יאריך כג' גניחות ובתשר"ת לא יאריך כג' גניחות וכג' יבבות וק"ל:

סק"ג פי' לפ"ז אין לחוש עד ט' טרומיטין וכו' כצ"ל:

שם אבל יותר מט' הוי. לאו דוקא אלא צריך לעשות כחות מעט מן ט' טרומיטין ויותר נראה דהט"ז לא כ' זה דרך פי' אהמחבר אלא כ' כן להלכה דס"ל כהג"א כמ"ש הט"ז אחר כך ממילא מותר להאריך ט' טרומיטין דהא כל גניחה הוא משהו יותר מיללה שהוא ג' טרומיטין א"כ שברים יש בו ט' טרומיטין וג' משהו וק"ל:

שם עד י"ח קולות. גם דברים אלו אמורים להלכתא דהיינו להג"א(ולא קאי אדברי המחבר)וכיון דבקשר"ק הוי שיעור השברים והתקיעה י"ח טרומיטין וג' משהויין ממילא יש היתר להאריך י"ח טרומיטין:

שם אלא דקשה לי גם קושיא זו ודאי אהמחבר לק"מ אלא ר"ל דלהג"א לא הרווחנו כלום ע"פ זו הדיעה וה"ל לרמ"א להגיה כאן דלפי מה שפוסק כהג"א אין נ"מ בין אלו הויעות וק"ל ובתשו' הארכתי בביאור כל דברי הט"ז בס"ק זה.

שם דמתני' תנא יללות ובריייתא תנא גניחות כצ"ל:

מ"א סק"ב ותש"ת כט' כוחות וכו'. משום דסומך על רש"י דאין תרועה רק ג' טרומיטין אם כן הוי תרי קולי דסתרי משא"כ בתר"ת שאין שם שברים וק"ל:

בט"ז לדיעה הראשונה. כלומר דריוח זה כבר הרווחנו גם לדיעה הראשונה ע"פ דעת הג"א שהביא רמ"א וה"ל לרמ"א לבאר כאן דלדידיה דפסק כהג"א אין ריוח חדש ע"פ דיעה זו:

שם וזה מסתבר. עד עכשיו פלפל הט"ז אם יש ריוח לפי דעת הג"א ועכשיו כותב מה שנראה לו להלכה דמותר להאריך עד ט' טרומיטין ואח"כ כ' ועכ"פ אין ראוי לקצר כו' עד סופו רצ"ל דנהי דמותר להאריך ט' טרומיטין מ"מ ודאי אין חיוב וקמ"ל הט"ז דאפילו מי שלא יאריך כ"כ עכ"פ יזהר שלא יקצר הרבה ובזה נתבארו כל דבריו:

סק"ד מ"ש הרא"ש לפ"ז. ר"ל לפי פי' השני דתרועה הוא ט' טרומיטין.

מ"א שברים כו' צ"ע וכו'. בתשובה הנ"ל ישבתי דברי הב"ח על נכון ושראוי לנהוג כדבריו וכאן אין המקום להאריך:

שם ולא נהגו כן וכו'. ר"ל דנהגו שלא לעשות כלל הקול ארוך בסוף כי הוא כעין תקיעה והוי הפסק אלא עושין ג' שברים לבד ולא יותר וכן בתרועה

שם מ"ש במנהגים ויעשה כו'. ר"ל דמ"ש הב"ח שיעשה קול ארוך הוציא כן ממנהגים שכ' ויעשה ג' שברים לבד ההפסקה ופי' דהפסקה היינו הקול ארוך ואין זה נראה אלא כפי' אחר שפי' שם הב"ח והגיה לבד בהפסקה ור"ל כמבואר בס"ד דאף שעושה התרועה והשברים בנשימה אחת מ"מ יפסיק מעט ולזה הפי' אין לנו שום ראיה לעשות הקול ארוך:

ט"ז סק"ו והיינו בתקיעות של סדרים וכו' ר"ל תקיעות דמעומד להנוהגין כר"ת דאין תוקעין רק תשר"ת מטעם דנכלל בו גם קש"ק וקר"ק ואין בו רק חשש הפסקה ע' ט"ז רסי' תקצ"ב מש"ה אפינו אם עשה בתקיעות דמיושב בב' נשימות ובמעומד בנשימה אחת לא יצא דשמא קר"ק הוא אמת וכיון שהתחיל בשברים הוה התרועה כמאן דליתא משא"כ להנוהגין לתקוע במעומד גם קש"ק וקר"ק אז יוכל לעשות במיושב ב' נשימות ובמעומד נשימה א' לצאת כל הדיעות או איפכא משא"כ הנוהגים כר"ת א"א לעשות אלא בדרך זה שבמיושב יעשה בנשימה אחת ובמעומד בב' נשימות כן הוא שם בתה"ד הובא בב"י:

סק"ג י"ח טרומיטין וכו'. לאו דוקא אלא יותר מעט דהא תרועה ט' טרומיטין בש"ס מבואר דכל גניחה דהיינו שבר אחד הוא עכ"פ משהו יותר מיללה שהוא ג' טרומיטין אם כן ג' שברים הוא ט' טרומיטין וג' משהויין והתרועה ט' טרומיטין והתקיעה הוא כשיעור שניהם עולה י"ח טרומיטין וג' משהויין אלא משום דהמשהו אין לו שיעור והוא משהו בעלמא א"א לצמצם בו כ"כ לכן לא כ' רק שיעשה י"ח טרומיטין בריוח ואז בודאי יש גם כן שיעור אלו המשהויין:

סק"ה ובר"ן משמע וכו'. זהו השגה על תחילת דברי הלבוש דכ' דאין צריך לחזור לראש אלא למ"ד דגם מתעסק הוי הפסק ובר"ן משמע דתקיעה זו אינה נחשבת כמתעסק אלא כתוקע לשם מצוה והוי הפסק לכ"ע:

במ"א סק"ה דקאי אמתניתין וכו'. דהלבוש ס"ל דדוקא בתקיעה שבין תשר"ת לתש"ת וכה"ג היא דאיכא למ"ד בשביל אחת לא עלתה לו כיון דהסדרים אנו עושין מספק ואחד מהם אינו אמת אבל בסד' אחד כ"ע מודו דעולה ולזה השיג עליו דהרי אם קאי אמתני'

ואז לא היה תוקעים רק תשר"ת או תש"ת תר"ת ש"מ דאפילו בכה"ג פליגי וס"ל דאינו עולה אפילו בשביל אחד והטעם כמ"ש ט"ז דאין הראש מצטרף להסוף כו' ע"ש:

סק"ז ולפי מ"ש לעיל. ר"ל המחבר בס"ד:

שם ואף בתקיעות דמיושב. ר"ל דאין לו לסמוך על תקיעות מעומד שיעשה אח"כ וזהו לפ"ד הרא"ש ורי"ו ואח"כ כ' המ"א דלדינא נראה לו דא"צ כו':

סק"ח עס"ג דשם מבואר דלדיעה הראשונה הוי שיעור תרועה כג' כוחות אם כן הו"ל כגמר כיון שעשה ג' כוחות אף שהיה בדעתו לעשות עוד כוחות:

סק"י דבכל ענין יצא. ר"ל אפי' תקע לשם מצוה בינתיים:

סקי"ב שמפסיק בין הסדרים. פי' בברכות ותפלות והיינו נמי הא דסי' תקפ"ח ס"ב שמע ט' תקיעות בט' שעות יצא ושם הביא המחבר י"א דאם הפסיק בקול שופר אחר לא יצא ומשמע שם בש"ע וכ"מ בב"י יותר דדוקא בכל בבא הוא דקפדינן ובבא נקרא ג' התקיעות דהיינו תרועה ופשוטה לפניה ופשוטה לאחריה אבל בין בבא א' לשניה ובין שניה לשלישית אין קפידא בהפסק קול שופר אחר ומה"ט כ' המ"א בכאן דאין בכך כלום והיינו נמי טעמא דהמחבר כאן בס"ט:

שם ועסס' קכ"ו כו'. דאע"ג דשם בש"ץ שטעה בתפלת הלחש אינו חוזר אלא סומך על התפלה שהתפלל בקול רם הא אמרי' שם הטעם מפני טורח הצבור משא"כ בהא דליכא טירחא כ"כ ותו דהכא שאני כיון שבירך על אלו דמיושב: ט"ז סק"א כי היכא דיוצא. כמו דיוצא בכה"ג ידי מלכיות כמבואר בס"ד ה"נ יוצא פסוקי הקרבנות בכה"ג:

סימן תקצא

מ"א סק"א אפי' קודם. שלא יאמר ובראשי חדשיכם קודם איזהו מקומן אע"ג דלא שייך בהא החשש דלא ליתי לזלזולי לומר יום ב' דר"ח עיקר משא"כ כשמזכיר בתפלה ודאי יש חשש זה טפי לכן כ' המ"א בל' אפי':

סק"ב שנדחק שלא לומר מוספי. דכיון דפסוקי ר"ה פורט ופסוקי ר"ח אין פורט אין נכון לכוללם יחד בתיבת מוספי קמ"ל רמ"א דלא חיישינן לזה:

שם מתפללין עם הש"ץ וכו'. ר"ל שאין מתפללין כלל בלחש רק מתחיל הש"ץ התפלה בקול רם והצבור אומרים עמו מלה במלה הובא מנהג זה בב"י:

הג"ה ס"ד ובתורתך כתוב וכו'. לשון זה לאו דוקא ור"ל שאומר ככתוב בתורתך ובזה נחשב כאלו הזכיר אותן הפסוקים בפיו:

ט"ז סק"ב שמתכסה החודש. ר"ל שאין מזכירין בו פסוקי ר"ח כ"כ הערוך הובא בטור:

סק"ג י"ל לזרעו של יעקב ולא לזרעו אע"ג דהזרע מתייחס ליצחק ביעקב כצ"ל:

סק"ג וגם ביום ב'. ר"ל אע"ג דיום ב' בודאי אינו ר"ח דאין אלול מעובר ומש"ה מונין לימי החודש מיום ראשון דר"ה מ"מ אומרים מוספי גם ביום השני דאל"כ יאמרו כיון שאינו ר"ח אינו ג"כ ר"ה ויזלזלו ביום ב':

סק"ה וצ"ל ג"כ וכן כדי שיהא נחשב כאלו הזכיר גם הפסוקים של כתובים ונביאים אכן הטור כ' שאצ"ל רק ככתוב בתורתך ונכלל הכל דגם נביאים וכתובים מיקרי תורה:

סק"ז כמו בבני לוט וכו'. רש"י ז"ל כ' בפ' דברים כי קני קניזי קדמוני שהם שעיר עמון ומואב ניתן שעיר לעשו ועמון ומואב לבני לוט בשביל שכר שלא גילה במצרים שאין שרה אחותו של אברהם עכ"ל א"כ לוט שלקח בשכרו מיחשב בירושה:

סק"ט אבל שחרית. לשון הש"ס בע"ז דף ד' לא ליצלי אינש בתלת שעתא קמייתא בר"ה ביחיד כיון דמופקד דינא דלמא מעיינו בעובדי' ודחפו לי'. אי הכי דצבור נמי צבור נפיש זכותיה א"כ דיחיד דצפרא נמי לא כיון דאיכא צבורא דמצלי לא מידחי ופריך והא אמרת ג' שעות ראשונות הקב"ה עוסק בתורה שניות דן איפוך דראשונות דן ואב"א לא תיפוך תורה דאיקרי אמת אין הקב"ה עושה לפנים משורת הדין דין דלא כתיב ביה אמת הקב"ה עושה לפנים משירת הדין ע"כ:

שם והוא מוסף וכו' דהא אסור ליה להתפלל מוסף בג' ראשונות אף שהצבור מתפללים שחרית:

שם ופירש"י מוספי כ' זה ליתן טעם דלא אסר הש"ס תפלת מוסף בג' ראשונות ביחיד רק בר"ה:

שם וכ' בס"ח הביא דברי הס"ח לומר שדברי הס"ח סותרים לדבריו שכ' דג' שעות שדן בכל השנה הן רק: פקידה ובחינה בעלמא בל' הש"ס מהפסוק ותפקדנו לבקרים ולרגעים תבחננו דנלמד משם שאדם נידון בכל יום ומדברי הס"ח משמע שהוא דין ממש וממילא הדר לקמייתא דלרש"י משמע דגם שחרית של כל השנה לא יתפלל בשעה ראשונה בקיץ וכו' ועיין בר"ה דף ט"ז:

סימן תקצב

ט"ז סק"ב המצוה באחרנה וכו'. ר"ל אכילת אפיקומן:

מ"א ד"ה התוקע. וע' סימן קכ"ד. דשם מבואר דבחזרת הש"ץ התפלה צריכין הצבור לעמוד דשומע כאומ' ה"נ השומעים התקיעות צריכין לעמוד כמו התוקע עצמו ומה שיושבים השומעים בתקיעות מיושב כבר תמה ע"ז בכנה"ג ר"ס תקס"ה וע' שם במ"א סק"א ומה שכתבתי שם:

מ"א סק"ב לרוק אסור וכו'. זה מבואר בד"מ סימן תקפ"ט בשם מהרי"ל וז"ל דאפילו כיחו וניעו אסור לרוק שלא יפסיק משמוע דבעינן ראשו וסופו של כל תקיעה ותקיעה עכ"ל וע' ט"ז סימן תקע"ח סק"ד ובמש"ש ולא תקשי לך מזה כי יש לחלק קצת וע' ודו"ק:

סק"ד חדא מצוה וכו'. א"א לה להיות מופסקת על ידי שיחה:

שם ועמ"ש ססי' תק"צ ס"ח. ר"ל דאע"ג דלענין ברכה לא חיישינן להפסיק אפילו בשיח' מ"מ לענין שחוזר לראש מבואר שם דהוה הפסקה אפילו בקול שופר שאינו מענינו וע"ש:

סק"ה דהתפלות לא הוי הפסק ר"ל השיחה מענין התפלות:

שם סק"ז ס"ו בהגה דשם בסקי"ט דאין השומע עדיף מהמברך עצמו ואם שח צריך לחזור ולברך ה"נ לא עדיף השומע מהתוקע:

סק"ז וכמ"ש סימן קפ"ד. לענין דהמתחיל יעשה הכל:

סימן תקצג

סק"ג יכול לעשות יותר או שלוקחים כצ"ל:

מ"א סק"ד כלומר שאם. ר"ל דתיבת ואם שברמ"א כאלו כ' שאם והוא ביאור להקודם:

סימן תקצד

ט"ז סק"א בלחש וכו'. לכן אין לו רשות להשמיע קולו ולהוציא שאינו כך אא"כ יעבור לפני התיבה בעשרה:

מ"א סק"א שאינו בקי וכו'. ר"ל דלפ"ז משמע דאפי' לאינו בקי אינו מוציא בפחות מעשרה ובסימן נ"ט מפלפל המ"א בזה:

סימן תקצו

ט"ז סק"א ורב האי כ' וכו' לא מחמת מנהג אנו עושין אלא מדאמרינן בש"ס כי אתא רב יצחק בר יוסף אמר מכי מסיים ש"ץ תקיעות ביבנה לא שמע אייש קל אודנא מקל תקיעותא למדנו כו':

שם על יו"ט שחל בשבת וכו'. אמת דכך הוא בפרש"י ותוס' דר' יצחק קאי ביום טוב שחל בשבת אבל קשה דהט"ז כ' בהדיא בסק"ב דלרב האי לא מיירי רב יצחק בשבת דבשבת ודאי לא הותרתקיעות רשות ע"ש ונ"ל להגיה בט"ז כאן וכן צ"ל והך דר' יצחק לא קאי על יום טוב שחל בשבת:

שם ומ"ש כאן רמ"א וכו'. זהו ענין בפ"ע וכוונתו לומר דהמנהג של רמ"א ז"ל יש לו מקום אבל התרועה שכ' רב עמרם לערבב השטן איני יודע לישב דלא נמצא לזה סמך בש"ס כלל והרב פמ"ג שגה בזה ע"ש:

סק"ב והא דאמרינן וכו'. דברי התוס' הם בדף ל' אהא דאמרינן בש"ס דביבנה בפני ב"ד היו תוקעין בשבת של ר"ה שלא בפני ב"ד לא ואהא כתבו דברים אלו והרב פמ"ג שהגיה כאן בדברי הט"ז לא ידעתי כוונתו:

ט"ז שבאו לתקוע בפני ב"ד אותן שלא שמעו כצ"ל:

שם ביום טוב ולא בשבת וכו'. דאז יכולין לפרש כפשטיה דאפילו אותן שכבר יצאו י"ח היו תוקעין:

שם ובריש פרק בתרא. זהו עוד תירוץ אחר וכאלו כ' ועוד:

מ"א סק"ב וע' סי' תקי"ח וכו'. דמבואר שם בריש הסי' דאע"ג דאמרינן מתוך שהותרה הוצאה לצורך הותרה נמי שלא לצורך היינו דוקא לצורך קצת ע"ש:

שם ע' סי' תק"ג וכו' ע"ש. במ"א סק"א דאף על גב דקי"ל דב' ימים טובים של ר"ה קדושה אחת הם וכיומא אריכתי דמייא הוא דוקא להחמיר ולא להקל:

שם מלתקוע בשבת שאינה של יום טוב וכו'. אבל בשבת של ר"ה מעכבין אותם שלא יסברו העולם שיש תקיעות שופר בר"ה שחל בשבת כ"כ המ"א:

שם אלא משום שבות והוא דוקא בשבת וכו'. משום שמא יעבירנו ד"א ברה"ר:

שם וזה אינו שייך ביום טוב גרידא וכו'. המחברים השיגו אהט"ז בהא דתוס' כ' בכמה דוכתי דתקיעה שבות הוא משום שמא יתקן כלי שיר כמוזכר במ"א סי' תקפ"ח סק"ד ולכן לא קשיא מלולב משום דשם ליכא שום גזירה וגם מה שהקשה הט"ז דאם כן אסור לטלטל השופר דומיא דשפוד כו' עד כמו שכתב רמ"א סימן תקפ"ח עכ"ל נלע"ד דלק"מ דאדרב' בי"ט גרידא הא כ' המ"א שם דהוקצה למצותו וא"כ ודאי אסור בטלטול כמו שכ' ברמ"א סי' תרצ"ח ס"ב ובשבת הוא דאיצטריך לאשמועינן בססי' תקפ"ח לרבותא דאע"ג דלא הוקצה למצותו וק"ל וכבר השיגו הח"צ סי' ל"ה ע"ש:

סימן תקצז

מ"א סק"א א"צ ללמוד וכו'. דמהרי"ו ס"ל דצריך ללמוד כיון דמצות יום טוב הוא חציו לה' וחציו לכם והאי גברא לא מקיים חציו לכם צריך לעשות כולו לה':

שם דלכ"ע אסור. ר"ל אפילו להד"מ שחולק אמהרי"ו אפ"ה אסור המתענה לבשל לאחרים שאינם מתענים מטעם שכ' רמ"א דהוי כמי שלא הניח עירוב תבשילין ואפי' משרתת אצל בעה"ב אם המשרתת מתענה אסורה לבשל אבל הלבוש ס"ל דהטעם של

מהרי"ו שאוסר למתענה לבשל הוא משום דבעינן כולו לה' וצריך ללמוד כל היום ומש"ה ס"ל דבמשרתת דלא שייך דין זה שרי לבשל ובזה נתבארו כל דברי המ"א:

סק"ג קידושא רבא וכו'. ר"ל קידוש דשחרית הנקרא קידושא רבא אבל בריש סימן רפ"ט במ"א שם מבואר דקידוש זה אפי' בשבת הוא דרבנן ומכ"ש ביו"ט דנתבאר בריש סי' רע"א במ"א סק"א דאפי' קידוש הלילה ביום טוב הוא דרבנן משא"כ בשבת דקידוש הלילה הוא דאוריית':

שם ומ"מ צ"ל וכו' ר"ל אע"ג דבי"ט אפי' קידוש הלילה אינו דאורייתא מ"מ אם מתענה ת"ח בראשון דר"ה לא יתענה בליל ב' דאף דהקידוש הוא דרבנן מ"מ התענית גופיה יש בו איסור ביום טוב כמבואר סי' תקכ"ט ואע"ג שהוא מתענה ת"ח מ"מ ת"ח אינו נוהג אלא ביום ולא בלילה שלאחריו:

סק"ז להתענות בר"ה וכו'. צ"ע דאע"ג דר"ה הוא ר"ח הרי אף אם חל בשבת א"צ למיתב תענית לתעניתו וכן עמד בזה בפמ"ג:

סק"ה כ' הכל בו מי שהתחיל להתענות בר"ה כצ"ל:

שם א"צ להתענות היינו מי שאינו ירא לנפשו:

ט"ז סק"א ראי'. עיין כנ"י סימן כ"ג מענין זה:

מ"א דמיירי שקבלו. ר"ל מדכ' ולא דמי לנודר בשבת או ביום טוב דאינו חל ע"ד מצוה ואלו בנדר ממש הא מבואר בסימן תק"ע דנדר חל על דבר מצוה וצריך התרה אע"כ מיירי בלשון קבלת תענית בלבד דבכה"ג מבואר שם דא"צ התרה:

שם כ"ש שנשבע דשבועה אין חל ע"ד מצוה ומה שעשה המ"א זה לכ"ש היינו משום קבלת תענית הוא דומה קצת לנדר משא"כ שבועה:

סימן תקצט

ט"ז סק"א בהבדלה וכו'. שאומר בהבדלה במוצאי י"ט בין יום השביעי לששת ימי המעשה משום דסדר הבדלות הוא מונה ה"נ סדר התיקון הוא אומר:

סימן תר

ט"ז סק"ב ומחובר לאסור של זה בזה וטעמא דאף בזמן כצ"ל ותיבות אבל לא לשאר מיני היא מיותר:

שם שלא יזלזלו בו לשנה הבאה אבל לענין זמן אומרים כצ"ל:

שם ואי אמנהג דב"ד סמכינן שיהיה היום קודש ולמחר קודש אומרים זמן דהא מיום ב' מונין כצ"ל:

שם כתקיעת שופר וכו'. שהיו רגילים לתקוע בע"ש להבטיל העם ממלאכה והוי תקיעה זו כמו קבלת שבת ודמי לברכו שהוא ג"כ קבלת שבת ע"ש:
שם סותר מ"ש בא"ח. בט"ז ססי' תקס"ח ע"ש וע' בח"צ סי' י"א מה שהשיגו על תשובה זו:
מ"א סק"א ועי' סי' כ"ב כצ"ל: במג"א שם. דאם קנה חתיכה של בגד ועושה ממנו מלבושים מברך בעת הלבישה:
שם וע' סי' רכ"ה וכו'. דנתבאר שם באם אכל ענבים אין מברך שהחיינו על תירוש ממילא בה"ג אין לו תקנה זו דתירוש:
שם בט"ז סי' ת"ב בש"ע וכו' שם בסי"א. בשמע שמועה קרובה אחר תפלת ערבית ועדיין יום ודין ז' נקיים בי"ד סי' קל"ו:
שם דרך רשות אין חשש זה וכו'. דברי הט"ז בזה צל"ע שסותר דברי עצמו שכ' בסי' תקצ"ז בסק"ב דבר"ה בחול מותר לתקוע תקיעת רשות דאין שבות בתקיע' ובשבת של ר"ה אסור לתקוע תקיעה דרשות ובשבת יש בו שבות דשמא יעבירנו ד"א ועי':

סימן תרג

מ"א ד"ה ואם אינו יכול. רק כשיעור המפורש בי"ד וכו'. מבואר שם דמי שנזהר מפת של נכרי אם הוא בדרך ואין מצוי פת ישראל צריך להמתין עד ד' מילין אבל יותר א"צ להמתין:
שם יותר משאר ימות. ר"ל דאין החומרא בעשי"ת רק דאפי' מי שאינו נזהר יזהר אז אבל א"צ ליזהר טפי ממי שנזהר כל השנה:
שם וע' בתשובת ר"מ מלובלין. ע' גבעת שאול סי' מ"ח וסי' פ"ב וע' בית יעקב ס"י ולענין אשה שהמיתה ילד ע"י גרם ע' אבן שוהם סי' מ':
ש"ע ס"א ימי תשובה. ע' מ"י כלל ע"ה:

סימן תרד

הג"ה ס"א ואסור להתענות ע' עצי ארזים סי' ס"ז סק"ו:
ט"ז סק"ב אחר יה"כ. דתענית יה"כ עולה לו ואפי' אם נאנס ולא התענה ביה"כ ע"ש בב"י:
מ"א סק"א לנהוג כמהרי"ל וכו'. להתענות עד סעודה המפסקת:
שם ב' ימים רצופים וכו'. עיה"כ ויוה"כ אלמא דמיירי כשמתענה כל היום:
שם כמ"ש ססי' ר"כ וכו' במ"א שם סק"ג דהא אמר שמואל החלומות שוא ידברו:
שם כיון שנדר בהדיא וכו'. משא"כ בדין הקודם שלא נדר רק מנהג בלבד הקיל בלילה:

שם ססי' תר"ח. דשם כ' דמשמע שבשחרית עיוה"כ היו רגילין לאכול מאכלי חלב והמג"א כ' שם דיש לאכול בשר וכוונת המ"א כאן דמהך דהכא יש ראיה לדבריו דחזינן בנדר שלא לאכול בשר מותר בעיה"כ כל היום בבשר ואפי' בשחרית:

סק"ב סי' תקפ"ד וכו'. ע"ש במ"א סק"ג:

שם וכ"מ סי' תכ"ז ס"ה וכו'. דכ' שם רמ"א בעיה"כ מנחה א"א א"מ כו' משמע דבשחרית אומרים ומיירי כשחל בשבת ואעפ"כ א"א במנחה כ"כ פמ"ג והיא קצת דחוק:

סימן תרה

ט"ז סק"ד איקלע למערבא וכו'. שני מעשים בחולין דף צ"ה ר"נ מנהרדעא איקלע לגבי רב כהנא בערי"כ אתו עורבא שדו כבדא וכולייתא א"ל שקול ואכול האידנא דהיתרא שכיח טפי ובדף ק"י בסור' לא אכלי כחלי ובפומבדיתא אכלי רמי בר תמרי מפמדותא איקלע לסורא בעיה"כ אפקינהו כ"ע לכחלייהו שדינהו אזיל הוא לקטינהו אכלינהו ע"כ ומהא ודאי אין ראיה דהם השליכו כחלייהו משום דלא אכלו להו וע"כ דהטו' כיון למעשה הראשונ' והיה גורס שם הטור רמי בר תמרי כו' ולפ"ז תמי' מ"ש הט"ז וכו' שהוא דרך השלכה דהרי עורבים שהשליכו ולא אנשים וצ"ל דהט"ז ס"ל דהטור היה גורס בעובדא דרמי בר תמרי חזי שדי כבדא כו' ור"ל שאנשים היו משליכים וכ"כ פמ"ג ואין זה מספיק דהא בפי' אומר המרדכי דלמא עורבי' לקחוהו בבית ישראל הרי דגרים דשדי עורבים וצ"ע:

שם ומ"ש על הגג. זהו ענין בפ"ע ליתן טעה למה כתב הטור להשליך על הגג ולא לר"ה:

שם והטעם היא וכו' שמשליכין כדי לרחם על העופות שיהיו להם מה יאכלו:

סימן תרו

ט"ז סק"ג מש"ה אם מת וכו'. ר"ל דמש"ה החיוב עליו לילך על קברו כמבואר בס"ב משום דיש לנו לומר מסתמא אם היה חי היה מוחל לו ויועיל מה שילך על קברו:

מ"א סק"ו בכבוד אבותיו וכו'. משמע דר"ל דלכך צריך לילך על קברי אבותיו ג"כ:

סק"ח עמ"ש ססי' תר"ז ע"ש בסק"ז שהתודה סמוך לחשיכה אחר אכילה וה"ה לטבילה כיון שהוא ג"כ משום תשובה:

סימן תרז

הגה ס"א ויחיד אומרו וכו'. כלומר ביחיד אין חילוק בין עיה"כ ליה"כ דבשניהם אומרו אחר שגמ' תפלתו אבל בש"ץ יש חילוק דביה"כ אומרו תוך התפלה כך ביאר הב"י דברי הטור:

מ"א סק"ב דודאי אמוראי ביומא דף פ"ו אחר רב יהודה רב רמי כתיב אשרי נשוי פשע כסוי חטאה וכתיב מכסה פשעיו לא יצליח ל"ק כאן בחטא מפורסם כאן בחטא שאינו מפורסם. והיכא ס"ד דפליגי אתנאי ר"י בן בבא ור"ע דאינם מחלקים כלל בין מפורסם או לא והב"י מפלפל באורך והמ"א מתרץ דאמוראי מיירי בקול רם ותנאי מיירי בלחש לכן אין חילוק בין מפורסם או לא:

שם מקום בין חטאת וכו' דשניהם בצפון כדי שלא יבינו שחטא:

מ"א סק"ג דאמרינן חטאנו בגלוי ובסתר כצ"ל:

ט"ז סק"ג אליבא דכ"ע וכו'. באמת הטור לא ס"ל כך אלא ס"ל דמיקרי פורט:

שם צריך לפרט. אין כוונתו דקי"ל צריך לפרט דהא באמת בקול רם אין לפרט אלא כוונתו דלא ה"ל לרמ"א לכתוב בלשון זה דמשמע שהיא אליבא דכ"ע אלא הו"ל לכתוב דאף דלהטור אין לומר על חטא מ"מ ראוי לנו לומר ולסמוך בהא אמ"ד דצריך לפרט. ושאפי' למ"ד אין צריך לפרט נאמר דזה לא מיקרי פורט ועדיין לשון הט"ז מגומגם:

מ"א סק"ט ועיין מ"ש סימן תר"ו וכו'. כוונתו על מה שכתב שם בסק"ח שהטבילה משום תשובה ורצונו דמדברי האר"י הללו משמע כך ג"כ:

ס"ק י"א שנתעורר. דבמלקות היה גם רצועות של חמור כמבואר במכות דכ"ב משום שנאמר ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו משא"כ זה שאינו מלקות גמור ואינו בא רק לעוררו בתשובה די בזה לבד:

סימן תרח

הגה ס"ב מוחין בידו וכו'. דהא ודאי אינם שוגגים ולא שייך לומר מוטב שיהיו שוגגין כ"כ בד"מ בשם הרא"ש:

שם ואם יודע. עד עכשיו בהכי מיירי דהא אם יש ספק שמא יקבלו צריך למחות אפי' בדבר שאינו מפורש בתורה כמ"ש המ"א סק"ח בשם הרא"ש ומוכח שם בהרא"ש דאפי' במידי דרבנן צריך למחות וא"כ לשון ואם יודע אינו מדוקדק כיון דעד עכשיו נמי בהכי מיירי. וצ"ל דה"פ דמעיקרא כ' דהיכא שיודע שאין דבריו נשמעים יש חילוק בין מפורש

בתורה או לא ע"ז כ' ואם יודע כלומר עוד יש חילוק היכא שיודע שאין דבריו נשמעים בין רבים ליחיד משא"כ שיש ספק שמא ישמעו לו אין שום חילוק דלעולם צריך להוכיח:
שם אבל ביחיד וכו'. חילוק זה בין יחיד לרבים משמע לו דמירי בדבר המפורש בתורה או שיודע שעושין במזיד דאז ליכא סברא דמוטב שיהיו שוגגים וצריך להוכיח ליחיד עד הכאה או קללה וקמ"ל דלרבים א"צ רק פ"א משא"כ בדבר שאינו מפורש בתורה ומכ"ש כשיודע שעושין בשוגג א"צ להוכיח כלל בין לרבים בין ליחיד דמוטב שיהיו שוגגים כנלע"ד. ולפ"ז לא יצדקו דברי המ"א סק"ג שכת' על דברי הרמ"א ודוקא שהחוט' שוגג ונ"ל דהמ"א לא כת' זאת דרך ביאור להרמ"א אלא שהעתיק לשון הסמ"ג שהסכים ג"כ לדברי הרמ"א דדוקא שהחוטא שוגג ויודע בבירור שלא ישמע לו אז מוטב שיהיו שוגגין משא"כ במזיד כגון דבר המפורש בתורה או דידעינן דעביד במזיד חייב להוכיחו עד שינזוף ומיירי ביחיד וכדברי הרמ"א ומה שהעתיק המ"א דברי הסמ"ק מפני דברים חדשים שיש בו שלא הוזכר ברמ"א וק"ל:
רמ"א ס"ב עד שיכנו וכו'. פלוגתא בש"ס עד היכן תוכח' חד אמר עד הכאה וח"א עד קללה ולכן כ' רמ"א בלשון מסופק ולא הכריע ועיין בשל"ה בריש ספרו מזה:
מ"א סק"ג אינו נענש כמותו וכו'. כ"כ משום דאמרינן בשבת דאמר הקב"ה גלוי וידוע לפני שאם מיחו בהם לא היו מקבלי' אמרה מדת הדין אם לפניך גלוי לפניהם מי גלוי וקשה בלא"ה תיפוק ליה דהא היה שם ע"ז שהוא דבר המפורש בתורה ותירץ הסמ"ג דמכל מקום אין חייב מיתה על ביטול תוכחה וז"ש אינו נענש כמותו וק"ל:
סק"ד ואם קיבל עליו וכו' ר"ל שאמר בפיו שמקבל תענית יה"כ ע"ע מש"ה קודם פלג המנחה אין קבלתו קבלה אבל אם קיבל ע"ע שלא לאכול זה מהני אפילו בשאר ימות השנה אם קיבל עליו תענית מחצי היום ואילך כמ"ש בסי' תקס"ב סי"א:
סק"ז רגילים לאכול וכו'. ומסתמא אכלו תבשילין של חלב דודאי לא התענו עד סעודה המפסקת כיון דמצוה להרבות בסעודה וק"ל:
שם עד לילי הצום. ר"ל סעודה המפסקת ולא עד בכלל:
שם ממעשה דחייט וכו'. דאם היה נוהגין לאכול בשר גם בשחרית לא היה מזדרז כ"כ לקנות דגים אלא ודאי דלצורך סעודת שחרית קנהו שלא היו רגילים לאכיל בה בשר ממילא מסתמא אכלו מאכלי חלב:

סימן תרי

מ"א סק"ב ובחדר אין לו שום היכר. במקום שנוהגין להדליק א"צ לטעם זה שהרי הם חוששין שמא ישמש כשלא יהיה לו שום נר אלא משום דמ"ש רמ"א ואם יש לו נר כו' ר"ל דבה"ג אף במקום שנהגו שלא להדליק צריך להדליק בחדר ששוכב לכן הוצרך לטעם זה וק"ל:

סק"ג שהתורה נגמרת. דלוחות אחרונות ניתנו ביה"כ ומ"ש נגד אבריו ר"ל רמ"ח אברים ורוח ונשמה הם ר"ן ונשים יש להם גם דלת ומפתח. ומ"ש נגד מ"ע היינו רמ"ח מ"ע ושני לאו הניתק לעש' עולה ר"ן:

(סק"ד) ע' מ"ש סימן רע"ו וכו'. ר"ל דאע"ג דבטלטול בעלמא מותר לו' לנכרי אפי' בנר הדולק כמבוא' שם מ"מ כ' שם המ"א סק"ו שאין להתי' אלא לבני תור' דלמא אתו למיסרך ובבהכ"נ ביה"כ מצויים נשים ועמי הארץ:

סימן תריא

ט"ז סק"א לא מקשי הטור. שמקשה הטור על האוסרים הטמנת חמין ממה שהתירו קניבת ירק כדי שימצא סעודתו מוכנת עכ"ל:

שם דלא הוי אז עינוי כצ"ל דלא הוי עינוי אלא מן המנח' ולמעל' שהו' שואף ומצפה לעת האכיל' לשון רש"י ז"ל ולפי' הר"ן והמ"מ אתי שפיר בפשיטות שלא התירו אלא מן המנחה ולמעלה דאז נפיש צער התענית וע' מ"א סק"ב עוד טעמים:

מ"א סק"א כמ"ש בח"מ סי' תכ"ד ס"ב כצ"ל:

סק"ב עסי' שי"ט סימן שכ"א וכו' כצ"ל. דבסי' שי"ט סי"ז דין מחבץ ובסימן שכ"א סי"ב דהמחתך ירק דק דק חייב משום טוחן:

שם עמ"ש ססי' תרי"ב וכו'. זהו קושיא על הא דכ' תחלה דאחר מנחה לא גזרינן והרי בסימן תרי"ב כ' המ"א בשם הירושלמי דדבר שראוי נאכול גזרינן דלמא אתו למיכל ואינו מחלק ומשמע דכל היום אסור:

שם דלא חזי. ר"ל משא"כ דבר הראוי לאכילה אע"ג דביה"כ אסור לאכול לא הוי מוקצה כיון דחזי לקטנים:

סימן תריב

מ"א סק"ג עד שקץ וכו'. הב"ח מחלק דאכילה גסה היינו שכבר הוא שבע הרבה אבל קץ במזונו קיל טפי:

ט"ז סק"ו ש"מ דפטורי דהכא וכו' דכיון דאמר רב גידל אין הלכה כרבי הוי חומץ כמו ציר ומוריים דתני במתני' פטור ואפ"ה קאמר אימור דאמרי אנא דיעבד:

סק"ו דראבי"ה לא התיר אלא בפחות וכו'. כן תירץ הב"י:

שם וזה קרי לי פורת' וכו'. קשה דהא רב גידל אמר דאפי' בפורת' אין היתר לכתחלה ואולי דשמא יש חילוק בין אוכלי' שאין ראוין למשקין שאין ראוין דעכשיו בקושי' זו עדיין לא חידש הט"ז סברא זו דאין חילוק בין אוכלין למשקין עד אח"כ ועכשיו לא הקשה הט"ז רק דכל פטורי דיה"כ אינם אלא דיעבד ולזה שפיר י"ל דהא דתני דאוכלין שאינן ראוין פטור אבל אסור היינו בכשיעור אבל פחות מכשיעור מותר ומ"ש הט"ז וזה קרי לי' פורת' ר"ל דחזינן עכ"פ דמחלק בין פורתא לכשיעור וי"ל דה"ה להא מילתא נמי יש חילוק וק"ל:

סק"ז ואח"כ כשמחלק וכו'. ר"ל דאין ללמוד טובא ממזוג כמו שלמד הב"י דכי היכא דבמזוג יש חיוב ה"נ בטובא דלא דמי דמזוג ביין שהוא ראוי לשתיה הוי דינו ככל ראוי משא"כ בהא:

במ"א סק"ה וכן הגי' בראש"ש וכו' דמהפך הגי' אימר דאמרו חי אימר דאמרי פורתא אימר דאמרי דיעבד וביאר הדברים לגי' זו ע"ש בב"ח ואין להאריך:

סק"ו דלהר"ן והמ"מ וכו'. שפירשו בקניבת ירק דאסור רק מן המנחה ולמעלה שרי אבל קודם לכן חיישינן דלמא אתי למיכל הובא במ"א ססי' הקודם:

שם ודוחק הוא וכו'. שדוחק לומר דלא התירו רק היכא שאינו יכול ליטלו בעצמו:

שם שמקריב אונן. ושמא יסבור שמותר לאכול באנינות ואהא משני דממ"נ דבאותו יום ודאי לא אכיל וביום אחר הרי יראה שאוסרין לו להקריב אונן ויש היכר:

שם ולכן החלות. החלות של לחם הפנים כשחל יוה"כ בשבת:

סימן תריג

מ"א סק"א עס"ב דשם ג"כ לא התירו רק בצמצום עד מקום שצריך דהיינו עד סוף קשרי אצבעותיו:

ט"ז סק"ב וכן שאר היום וכו'. הוא ל' הטור שם ור"ל אפי' שלא בשעת תפלה:

שם ולפמ"ש שם א"צ לכתוב כאן דין שפשוף כלל כצ"ל:

סק"ב להוציא נפשי' מפלוגתא. דלא בשעת תפלה אם לא קנח ושפשף יש מחלוקת הפוסקים אם מותר לרחוץ ידיו:

סק"ד עסס"ט. דהחולה רוחץ כדרכו אף על פי שאינו מסוכן:

סק"ז ססי' של"ט וכו'. ע"ש במ"א סקי"ג:

סק"ח בעובדא דמברו דחצדד וכו' ביומא דף ע"ז:
ש"ע ס"ט דאפילו הם חסרם. וכ"ש מלאים דיש לחוש שיתזו המים עליו:
במ"א סק"א איסור רחיצה וכו'. ולמה הוצרך לגזור משום סחיטה:
שם כמו בסחיטה וכו'. שהוא אב מלאכה ובכמה דוכתי ראינו שגזרו חז"ל משום סחיטה בסי' ש"א וסי' ש"ב:
סק"ב בכתובות וכו'. האריכו בזה המחברים ואין להאריך:
סק"ג עס"ה דלדבר מצוה שרי רחיצה כשאינו לתענוג:

סימן תריד

ש"ע ס"ב לצאת בהם. ר"ל דהרמב"ן ס"ל דכיון דמותר ללבוש אלו מינים ביה"כ משום דלאו מנעל הם אם כן אסור לצאת בהם לרה"ר דכיון דלאו מנעל הם הו"ל משאוי והר"ן התי' דדוקא בשבת שיכול לילך במנעל של עור הוי מינים אלו משאוי משא"כ יה"כ דכ"ע לבשו הנך מינים הו"ל דרך מלבוש ולא משאוי ובזה תבין דברי הב"ח במ"א סק"ב דס"ל לענין מעשה להחמיר שלא ללובשם ביה"כ דלמא מנעל הוא ומי שהוא איסטניס ולבשם יחוש דלמא לאו מנעל הוא הוי משאוי ולא ילך בהם במקום שאין בו עירוב:
ט"ז סק"א דר"מ ור"י אוסר. דס"ל מנעל היא ור"י אוסר דס"ל דלאו מנעל הוא והוי משאוי ואפ"ה מודה ר"י ביה"כ דאסו' אלמא דכל מידי דמגין אסו' ומתרץ לעולם קב הקיטע שהוא של עץ מיקרי מנעל מש"ה אסו' ביה"כ אבל של שאר המינים אינו מנעל ומותר:
שם יצא בדיבלי א"ו דדוקא של עץ מיקרי מנעל אבל שאר מינים אף דהוא מידי דמגין אינו מנעל:
מ"א סק"א מרחיצה וכו'. והט"ז בר"ס הקודם אוסר באמת גם ברחיצה:
ססק"ג וע' ר"ס צ'. דאסור להתפלל ע"ג מקום גבוה מהאי טעמא:
סק"ד אפי' בקשים. דרכים שרי טפי מקשים דדומה למנעל כ"ה בתה"ד סימן קמ"ט:
סק"ה ולבוש פי' וכו'. ר"ל דלבוש ס"ל דאיסטניס לאו דוקא איש מצונן אלא שיצטער אם לא ינעול:
שם כמ"ש בסימן תר"מ ס"ד כצ"ל:
סק"ז אמרינן בגמ' ביומא ע"ח:
שם בשבת. שאינו יה"כ דאיכא מנעל מאי מי חיישינן שיפול המנעל מרגלו ואתי לאתויי ד"א:

שם עסי' תקנ"ד כו'. אף ע"ג דשם התירו בט"ב שאני התם שהוא דרבנן משא"כ הכא ביה"כ אפשר דגם בין הנכרים אסור ובפרט דט"ב גופא הובא בב"י שם יש אוסרין אפילו בין הנכרים:

סימן תרטו

ט"ז סק"א (לענין שינה במטה וכו') דין שינה במטה הוא מהגמרא והזכיר ט"ב ויוה"כ ואיסור נגיעה הוא מהאגודה ולא הזכיר רק יה"כ:

מ"א סק"א גם ביום וכו'. חולק אהט"ז שמתיר נגיעה ביום:

סימן תרטז

ט"ז סק"א הכרח משום סכנה. שרוח רעה שורה על הלחם הנלקח בידים שלא נטלו שחרת רש"י יומא ד' ע"ז:

מ"א סק"א בין לפני המילה כו'. הא בלא מילה לא והר"ן כצ"ל:

שם בגמרא בעירובין וכו'. בינוקא דאישתפך חמימי' בשבת ואמר נשייליה לאימיה אם היא צריכה וליחם לי' נכרי אגב אימי' שהיא יולדת ומחללין עליה שבת אבל בשביל התינוק לבד אסור גם על ידי נכרי:

שם ועיין סי' תקי"א. נלע"ד דלא קאי אהא שכתב תחלה דאפשר דביו"ט מקיל אלא קאי אשלפני פניו לומר דרמ"א שם נמי דעתו כדעת המ"א בשני הדינים לאסור ואפילו בי"ט שהרי כתב שם רמ"א דאסור להחם לו על ידי נכרי וגם לענין שירחצנו ישראל במים שהוחמו דכתב שם רמ"א להתיר הא כת' המ"א שם סק"ז דמסקנת הרמ"ה עצמו אח"כ לאיסור כן נ"ל כוונת המ"א ובספר חמד משה סימן תק"א פי' דברי המ"א דכאן בדרך אחר ומ"ש כאן נראה יותר:

שם וכן משמע סימן שצ"א כו'. ע"ש בסוף הסי' דאפילו במילה אין מקילין האידנא ברחיצת הקטן כלל ע"ש:

סק"ב באב וכו'. אבל האם אינה מחיובת לחנך את בנה וכן הוא ליעיל בחימן שמ"ג:

שם לסוכה שרשאים וכו' בסימן תר"מ במ"א סק"ג שאמו אינה מחוייב' לחנכו:

שם עסי' רס"ט. במ"א שם ריש הסי' דאיסור לאו אסור ליתן לתינוק אבל איסור עשה שרי וה"נ דסוכה אינה רק עשה משא"כ יה"כ:

סק"ג סימן נ"ג ס"י. דשם מבו' דמותר לו לעבור לפני התיבה ובכה"ג דמחשבינן ליה לגדול אפי' לקילא כ"ש לחומרא וחיישינן שמא נשרו דהוא ספיקא דאורייתא:

שם משמע דא"צ וכו'. דהם ספיקא דרבנן:

סימן תריז

מ"א סק"ב שתוחבין כוש. פלך תוחבין ברוטב ומוצצתו רש"י ביומא:
סק"ג עסי' ש"ל ס"ד. זהו ענין אחר ואינו נמשך לדלעיל אלא רצה לומר דשם מבואר דלענין לחלל שבת בשביל היולדת לענין דאין מונין מעל"ע ע"ש במ"א סק"ז:

סימן תריח

ט"ז סק"ז ואע"ג דאמר רב חסדא וכו'. ר"ל דהא קמ"ל מתני' דאע"ג דאמר רב ספרא דבאומדנא אזלינן בתר רוב דיעות זהו דוקא בממונא:
שם וגריר בתרייהו וכו'. ר"ל ולכן אין האכילה שלו רק ע"פ בקיאין לכן אם יש רוב רופאים האומרים א"צ אין מאכילין אלא ע"כ דאין חשש כלל שהחולה סומך על הבקיאין ונשאר הקושיא אהטור:
סק"ז שמכיר החולי וכו'. זהו החילוק בין סעיף זה לסעיף שלאחריו.
מ"א סק"א להכחיש. היינו הדין דס"ב א' אומר צריך וכו' ומיירי אפי' אשה אומרת צריך ואיש אומר אינו צריך:
סק"ג עיין מ"ש בשמו סי' שכ"ח כצ"ל ע"ש בסי' שכ"ח במ"א בשם רדב"ז אם חולה אומר שצריך לתרופה פלונית והרופא אומר שאותה תרופה יזיק לו שומעין לרופא שאני התם דבטניני רפואות הרופא בקי טפי מהחולה משא"כ אם צריך לאכול החולה ידע טפי דלב יודע מרת נפשו:
סק"ז עסי' תרי"ב. שם בס"ד שיעור אכילת פרס י"א ג' ביצים וי"א ד' ביצים ולכן בעת דחק יוכל לסמוך אדיעה זו:
ט"ז סק"י להזכיר של שבת לומר ותתן לנו את יום השבת הזה ואת יה"כ ולחתום מקדש השבת ויה"כ אף על פי שאין תפלת נעילה בשבת יום הוא שנתחייב בד' תפילות שחרית מוסף מנחה נעילה:
שם לפני התיבה ערבית וכו'. שאומר ברכה מעין שבע קונה שמים וארץ מגן אבות בדברו:
שם דתיקון משום סכנה. סכנת מזיקין שלא היה בהכ"נ שלהם בישוב וכל לילי החול שטרודין במלאכה היו מתפללין ערבית בביתם ולילי שבת היו באין לבהכ"נ וחשו שיש שאין ממהרין לבא ושוהין לאחר התפלה לכך האריכו תפלת הצבור:
מ"א סק"ט מאכילין אותו. דחינן איסור דרבנן זה מקמי שבות דרבנן דאין מעשרין בשבת:
שם שלא יהיה די בנותר דמשמע הא יש די בנותר צריך לתקן ולמה לא ביאר דבמעשר ירק א"צ לתקן דהכי ס"ל לרבי:

סק"י ועיין סס' ק"א וכו'. ר"ל דאין חשש אם אמר יעלה ויבא אפי' להאומרים דהוי כמו חול דהא מבואר בסס' ק"ח דאפי' בתפלה אם הזכיר מאורע שאר ימים בתפלה שלא בזמנה אין חשוב הפסקה לכן יש להחמיר כהטור משא"כ לענין קידוש א"א להחמיר:

סימן תריט

ט"ז סק"ב וע"כ נ"ל שהגי' הנכונה לומר הנוסח כמ"ש בש"ע כצ"ל:
מ"א סק"ב וכ"כ בהג"מ וכו'. ר"ל כדברי הד"מ:
ססק"ד עסי' י"ח. ר"ל שיתעטף מבע"י כדי לברך משום דבלילה אין מברכין אפילו על כסות המיוחד ליום כמבואר בסימן י"ח:
סק"י ביום כנה"ג כו'. לא ידעתי מה שהביא זה בשם כנה"ג שהרי כ"כ גם הב"י הובא בט"ז: שם ערסי' תקפ"ה וכו' רצה לומר אף על גב דשם בשופר לא יסמוך כמו שכ' המ"א שם זה לא חמיר כשופר א"נ נחלשו שאני א"נ שיסמוך לא כ"כ שאם ינטל אותו דבר יפול דכה"ג בשופר שרי כמ"ש המ"א שם:

סימן תרכ

מ"א סק"א ידלגו א"מ. כי אם יאחרו עד ז' שעות כבר הגיע זמן המנחה וצריך להקדימה כמבואר בסימן רפ"ו אבל הרד"י חולק דא"צ להקדים תפלת המנחה אלא בהגיע זמן מנחה קטנה אבל במנחה גדולה א"צ להקדימה אא"כ כשרוצה להתפלל מיד גם מנחה כגון כשרוצה לאכול:

סימן תרכא

ט"ז סק"ג וכמ"ש בס"ח סי"ג כצ"ל:
סק"ד שאף המתים צריכים כפרה ויש להם כפרה בנתינת צדקה כצ"ל:

סימן תרכב

ט"ז סק"ה עכשיו בשבת זה וכו'. דבר"ח ליכא נביא כלל משא"כ בשבת דיש נביא רק דבמנחה אין נביא לכן כיון שהיום יש נביא גם במנחה מזכיר שבת:

סימן תרכג

ט"ז סק"א וסיים כדי שישלים. ר"ל בש"ע סיים:

סימן תרכד

מ"א בהתחלה ד"ה יש מקומות. בקידוש לכ"ע. כוונתו לכאורה למ"ש סי' רס"ט שמקדשין בבהכ"נ בלילי שבתות ונותן לתינוק דלגדול אסור משום דאין קידוש אלא במקום סעודה. וק"ק לשון לכ"ע שכ' כאן שהרי כ' המ"א ר"ס רס"ט שיש מ"ד אפי' גדול מותר לשתות רק דלא קי"ל הכי:

שם ונ"ל דמותר ירצה דהלבוש משמע דס"ל דר"ל דכל איסורי יה"כ נוהגין עד שיבדיל כ"א בביתו אבל לדברי המ"א הכל שרי קודם שיבדיל רק אכילה ושתיה צריך הבדלה כמו כל מוצאי שבת וי"ט:

הגה ס"ה אלא מדליקין. דיעה א' ס"ל שיש להבדיל על נר של בהכ"נ ולא על נר שהודלק ממנו דלא מיקרי אור ששבת כיון שנר זה לא היה ביה"כ ודיעה ב' ס"ל איפכא דנר של בהכ"נ שהוא רק לכבוד הוי כאילו לא דלק כלל ועכשיו נברא והו"ל כאור היוצא מאבנים אבל נר שהודלק ממנו הוי שפיר ששבת וזה פלוגתא רחוקה דלדיעה א' אפי' אור שהודלק מאור ששבת לא מקרי שבת ולדיעה ב' אפי' אור שהודלק מאור היוצא מהאבנים הוי תוספות שלו אור ששבת וכמו שכתבתי במ"א סק"ד ואנן קי"ל דנר שהודלק מאור ששבת ל"ח כלל ומיקרי בפשיטות אור ששבת ונר שהודלק מאור היוצא מהאבנים יש ב' דיעות בס"ד וסמכינן להקל ומש"ה מסיק רמ"א דלכתחלה יש לברך על שניהם ולחוש גם לדיעה א' ואם א"א יסמוך על דיעה ב' בלבד כי יותר כשר נר שהודלק ממנו כדס"ל לדיעה בי וע' מ"ש במ"א רסק"ז:

ט"ז סק"ב כיון דיוצא ממ"נ ר"ל אע"ג דנימא דהוי הפסקה מ"מ י"ח מיהא יצא והתם בשופר דאי הוי הפסקה לא יצא כלל מש"ה הוצרך ר"ת לומר הטעם כיון דכבר יצא י"ח כתקיעות דמיושב ולא יליף הט"ז מיניה רק דהיכא דיוצא י"ח ל"ח להפסקה וה"ה הכא דממ"נ יוצא בין שיהיה הפסקה או לא:

סק"ג שאף הוא תחילת ברייתו. ר"ל דטעם שמברכין על האור במו"ש נתבאר בר"ס רצ"ח שאינו אלא לזכר שנברא האור במו"ש שאדם הראשון הקיש האבנים זה בזה והוציא מהן אש לכן מותר לברך על אש כזה ממש שהוציאוה עתה אבל במוצאי יה"כ מה שמברכין על האור היא להורות שיום זה קדוש משאר ימים טובים ונאסר להבעיר בו אש ועתה הותר והוי האש דבר חידוש ומברכין עליו וזה לא שייך אלא באור ששבת ר"ל שהי' בעולם ביה"כ בשעת שביתה ופסקה הנאתה ממנו בו ביום ועכשיו הותר לו:

במ"א סק"ב אור ששבת וכו'. ביאור ד"ז כתבתי בט"ז סק"ג:

סק"ג באותו שלהבת וכו'. דה"א דעמוד ראשון היינו נר שהודלק משלהבת שיצא מהאבנים ונר שהודלק מאותו הנר הוא שנקרא עמוד שני קמ"ל דליתא ומביא ראיה מס"ה די"א שאין להבדיל על נר של בה"כ דכיון דלא דלק רק לכבוד הוי כאלו לא דלק כלל וא"כ הוי כאור שנעש' במוצאי יה"כ וכ' שם רמ"א דלצאת ידי דיעה זו ידלק נר אחר ממנו ויברך על שניהם הרי דעמוד ראשון לא נקרא אלא השלהבת עצמו שנברא במוצאי שבת וק"ל וע' מ"א סק"ד:

סק"ד שעל תוספות ההיתר. ר"ל דגם במוצאי שבת אין מברכין על נר שלא שבת ממלאכת עבירה ולכן אין מברכין. על נר של נכרי אבל נר שהודלק ממנו שרי דמברך על תוספות ההיתר ור"ל נהי דשלהבת ראשון הבא מיד בעת שמדליק את הנר הוא ג"כ של עבירה מ"מ כשדולק זמן מה ניתוסף ביה והוי של היתר וזהו התוספת הוי כאלו נברא עתה וכ"ז ג"כ בסי' רצ"ח:

שם על העיקר אין לברך וכו'. ר"ל שלהבת הראשון שבנר שבא לו מיד כשהודלק מהתו' ג"כ הו"ל כאלו נברא עתה:

שם שי"א לברך עליו. ולא ס"ל דהתוס' הוה ליה כאלו נברא עתה אלא מיקרי שפיר אור ששבת:

סק"ה ששבת ממש. כיון שהודלק מעי"כ ודלק עד עכשיו בהיתר הו"ל שבת ממש:

סק"ו ע' ססי' רצ"ח. דשם בס"א נתבאר בנר בהכ"נ במו"ש תלוי הדבר באם יש שם אדם חשוב. או לא אבל בנר יה"כ לא תלוי באדם חשוב כלל ובכל גווני פליגי דדיעה ראשונה ס"ל דנרות יה"כ נעשו להאיר ואידך ס"ל דנעשו לכבוד:

סק"ז כלומר הוקשה לו דהרי גם על נר שהודלק לחוד גם כן לא יבדיל דהרי פסק להבדיל על שניהם לזה פירש דרמ"א קמ"ל דהיכא דא"א לו לברך רק על א' יברך טפי מהנר שהודלק משום דדיעה ב' עיקר וק"ל:

שם היוצא מן העצים וכו'. דהוי אמינא לברך עליו כמו במו"ש דעלמא והביא ראיה מכאן דאינו כך והראיה דבד"מ הביא עוד דיעה דביה"כ שחל בשבת לא יברך אנר של בהכ"נ לחוד שמא אסור אלא מבדיל מנר שהודלק ממנו דאפי' תימא דה"ל כיוצא מן העצים מדליקין ממנו במו"ש (וע"ש דלכאורה אין ביאור לדעה זו ואין להאריך) וכאן בש"ע לא הזכיר כלל חילוק זה ע"כ משום דס"ל דאין חילוק בין חל בשבת או לא:

שם מקודש ששבת שקדוש יותר משאר יו"ט ונאסר בו מלאכת אור כמו בשבת:

שם ג"כ תפילין. גם לטעם יוהרא יניחו תפילין אלא דלטעם הב"ח יש לומר דמותר להם שלא יניחו תפילין:

שם ועיין סימן ל"א וכו'. כוונתו כיון דיש ספק אם יניחו תפילין כיון דהוי לדידהו ספק יה"כ לכן יניחו התפילין רק בבהכ"נ ולא יצאו בהם לרה"ר וגם לא יברכו על התפילין בקול רם כמ"ש בסי' ל"א לענין תפילין בחוה"מ ע"ש:

שם עסי' תקס"ו וכו'. דנתבאר שם דגם בת"צ הכי עדיף טפי מכ"ש בהא שהוא ספקא:

שם אפי' ויחל וכו'. ר"ל וכ"ש פרשה של יה"כ:

שם עסי' תקכ"ז עס"כ וכו'. ר"ל דהתם מי שלא עירב ע"ת דגם כן אין אחרים רשאים לבשל לו מכל מקום מקילין שם שמקנה לאחרים קמחו במתנה ואז אופין ומרבין בשבילו ואם אין אחרים שם התירו משום כדי חייו לאפות פת אחד הוא עצמו ע"ש משא"כ כאן שהוא אצלם ספק יה"כ אין כל זה נהוג וא"א לו לאכול אלא מה שבשלו אחרים לצורכן אבל אם בשלו לצורכו אסור לו לאכיל וכשנותן לו עובר משום לפני עור:

שם עסי' שי"ח וכו'. דגם שם מוכח כך דהא כתב שם בריש הסימן דהשוחט לחולה בשבת מותר לברי' לאכול חי דכיון דשחט בהיתר לא קנסינן:

שם עסימן שכ"ה וכו'. דשם בסי"א דבנכרי המכירו אם עשה בשבת לצורך עצמו אסור לישראל להנות ממנו שמא ירבה בשבילו בפעם אחר:

שם מ"מ להקל וכו'. עסי' תק"ג במ"א סק"א. וק"ק כיון דהמ"א מדמהו לניצוד או נתלש א"כ כ"ש דאי הוי קדושה א' באיסור ונ"ל דניצוד או נתלש דנקט המ"א לדוגמא בעלמא הוא ולא מיקרי אלא כעין הכנה קלה כמו בסימן תרס"ז במ"א סק"ג וסי' תט"ז וזוטר מיניה דכיו' דהישראל בהיתרא מבשל לצורך עצמו לית ליה להאי גברא אלא כמו הכנה שנעש' ממילא מש"ה אי הוו קדושה אחת שרי וכבסי' תק"ג וע"ש:

שם בו ביום לקטנים וכו' ר"ל שבישל דבר דחזי לאומצא כגון בשר כמבואר בסי' ש"ח סל"א. מש"ה לא מיקרי הכנה משום דראוי לאכילה בע"ש גם קודם הבישול ואע"ג דהם מתענים מ"מ היה ראוי לקטניהם ואהא מסיק דדגים דלא חזי לאומצא כמבואר בסי' ש"ח סל"ב אסור להם משום סכנה:

סימן תרכו

מ"א סק"א פסול וכו'. אין כוונתו בסוכה שתחת הבית דההוא מקרא נפקא הובא בט"ז סק"א אלא כוונתו בית דירה שדר בו ונעשה כסוכה כההוא דססי' תרל"א וכן אילן משום דמחובר ר"ל אילן לבד אבל סוכה שתחת האילן מקרא נפקא. וק"ק למה כ' המ"א זאת דהא אפי' אי הוי בית ואילן כשרים מ"מ הסוכה שתחתיה פסול מקרא כמו סוכה שתחת

סוכה שאע"פ שעליינה כשרה אפ"ה תחתונה פסולה וי"ל דאתי לבאר דאילן היא סכך פסול שהוא טעם של כל הסי' ודרך אגב כ' ג"כ פסולת דבית:

סק"ב התוספת והרא"ש הוכיחו דכשר אפי' בלא תערובות ואין פסול במה שהסכך פסול מצטרף כיון דבלא צירוף דידיה איכא צלתה מרובה:

שם דלא מהני חבטן וכו'. ר"ל חבטה דידהו דהיינו תערובתו שמונחין מעורבין:

שם התוספות לשיטתן ס"ל דאם למעלה סכך ואויר שוין אזי למטה צלתה מרובה וכשר אבל הרא"ש הסכים לפירוש רש"י דאם למעלה סכך ואויר שוין אזי למטה חמתה מרובה ופסול והא דמכשירינן בהך דתרל"א ס"ח דשאני סכך כשר וסכך פסול שמונחים זה אצל זה בשוה דכשר בתורת פרוץ כעומד אע"ג דאי שקלת לסכך פסול יפסל אבל לענין סכך כשר ואויר הלמ"מ שצריך שהסכך שהוא הצל יהיה מרובה מהחמה שהוא האויר כ"כ הרא"ש דף כ"ב וא"כ כיון דהרא"ש גמר הך דהכא משם וס"ל דהכא אע"פ שהסכך פסול למעלה דמי להיכא שמונחים זה אצל זה א"כ הו"ל להכשיר אפילו חמתה מרובה מצלתה בלא האילן בתורת פרוץ כעומד:

שם דכשמונח למעלה גרע דלא שייך תורת פרוץ כעומד אלא היכא דמונחים זה אצל זה משא"כ מונח למעלה ונחית חד דרגא ולא מתכשר אלא בצלתה מרובה:

שם דכי שקלית ליה וכו'. היינו הלשון שהעתיק המ"א תחלה ובתוספות א"ש אבל בהרא"ש דהא בכשר לבד לא סגי:

שם דמוקי לה במעדיף וכו'. הובא בתרל"א ס"ח שהסכך כשר רבה מעט וזה כשר אפי' למ"ד פרוץ כעומד אסור משום דכי שקלית ליה סגי בכשר ומזה הביא הרא"ש שפיר ראיה לכאן ואצ"ל דנחית חד דרגא כמו שכתבתי בדיבור שלפני זה:

בש"ע ס"א כנגד סכך הכשר פסולה. דאז האילן עושה צל והסכך כשר שתחתיה כמאן דליתא והנשאר הוא חמתה מרובה מצלתה ומש"ה סיים דאם הסכך הרבה עד שאפילו ינטל נגד האילן נשאר כשיעור כשר:

ט"ז סק"ג שיש חילוק בזה ר"ל דהר' יחיאל מכשיר באם הפסול נגד האויר ואפ"ה פסול בסכך הרבה:

שם בבית תחת הגג וכו' שהסירו הרעפים ונשארו הלטי"ש לפי שהלטי"ש מכוונים נגד סכך כשר:

שם מהסכך עד הגג. לערב ב' הסככים יחד להיות הכל סכך אחד דהיינו תקנתא דחבטן והשפיל שברמ"א:

מ"א סק"ג כיון שהן מעורבין וכו'. דס"ל להר"ן דמעורבין גרע דלא שייך ביה כ"כ תורת פרוץ כעומד מש"ה בעי' רובא ועכ"פ אין בו תורת ביטול כלל דהא כי לא מערבי כשר בשוין דהכי גמירי הלכתא פרוץ כעומד כשר:

סק"ד ואין האילן מצטרף וכו'. דעת המ"א דדיעה ב' פליגי גם במה שמכשירין דיעה ראשונה בהשפיל שיצטרף האילן בתורת ביטול ודיעה זו ס"ל דאינו מצטרף משום דאין ביטול בדבר שיוכל לבררו ולהסירו ולא מהני לדידהו השפיל אלא לענין זה דחשבינן סכך שתחת האילן כמאן דליתא כמו שביארתי בריש הסי' מש"ה כשהשפיל לא שייך זה ומותר אפי' בניכרים ומ"מ רוב בעי כיון שהם מעורבים וכדברי הר"ן שבמ"א סק"ג וביארתי בדיבור שלפני זה:

שם ונ"ל שהוא מותר וכו'. חולק על הר' יחיאל וס"ל דא"צ חבטן דאפי' דיעה ב' מודה בסכך הרבה שאפי' ינטל נגד האילן נשאר כשיעור כשר ע"ש. מבואר דהר' יחיאל פוסל אף בסכך הרבה ומן הדין ולא מחומרא בעלמא כדמסיים הט"ז וע"ז כ' הט"ז וקשה וכו' ר"ל דצריך להבין טעם הר' יחיאל מ"ט פוסל בהא:

שם דהא לעיל לא מיירי מזה ר"ל דלא מיירי בכל הסי' היכא שנשאר כשיעור לו' שיצטרך תיקון דחבטן דבאמת א"צ אלא מיירי בכל הסי' שלא נשאר כשיעור:

שם האי לאו תחת ב' סככים היא וכו' מיירי התם בסוכה תחת האילן וחבטן ונעשה הכל סכך א':

שם סכך א' עם הכשר וכו'. ר"ל דאי לא חבטן היו פסול מחמת ב' סככים שבסי' תרכ"ח:

שם והיינו שעליונה היא סכך פסול וכו'. ר"ל אע"ג דבסי' תרכ"ח צריך עשרה טפחים בין ב' הסככים ושאר תנאים המבוארים שם היינו דוקא ששניהם סכך כשר אבל כשעליונה סכך פסול גרע וא"צ שום תנאים:

שם ע"כ אתי שפיר סברת המחמירין שבטור כצ"ל. והיינו סברת הר' יחיאל שפוסל בסכך הרבה מטעם ב' סככים דאע"ג שכל הסוכה כשירה מ"מ אסור לישב תחת אותו מקום אשר שם ב' סככים:

שם ומש"ה מהני שפיר תיקון ר"ל שמיושב מה שהקשה לעיל מה מועיל תיקון הר' יחיאל כיון שהלטי"ש נכרים ולדבריו מיושב כיון דלא פסל הר' יחיאל רק מחמת ב' סככים מש"ה מועיל תיקון דידי' דנעשה סכך א':

שם ע"י קנים ועושה מהם סכך א' כצ"ל:

שם וע"ז מסיק הטור שהוא ר"ל דהטור חולק עליו וס"ל דאיסור ב' סככים ליכא כלל בסכך פסול כמ"ש הט"ז בסי' שאח"ז סק"א ואחר שביאר הט"ז פלוגתא דהר' יחיאל

והטור סיים אבל לע"ד עיקר כהמחמירין היינו כהר' יחיאל דגם בסכך פסול איכא משום ב' סככי':

שם כמו שהוא בגג הרעפים וכו'. היינו שמכסים על הלטי"ש בחרסות:

שם ובטור כ' בשם ב"ה וכו' דבעל העיטור מכשיר ג"כ דלא כהר' יחיאל וטעמו דכיון שהסיר הרעפים העצים הנשארים אין עליהם דין סכך פסול דתנן תקרה שאין עלי' מעזיבה מפקפק או נוטל א' מבנתים עכ"ל והוא בסי' תרל"א ס"ט ע"ש:

שם כמש"ל בס"ד ע"ש וכו'. היינו בסי' תקל"ח סק"ח:

שם שאין שם סכך כשר על הלטי"ס כלל וכו' ר"ל דפסול' משום גזירת תקרה כיון שאינם במקום הסכך:

שם מן הסכך הכשר כצ"ל. שהרי הלטי"ש מחוברים כמו שהיו ולא פקפקם כלל:

סק"ה לשם צל. וא"צ שיניחו לשם סוכה וכמבואר בסי' תרל"ה דא"צ רק שתהא עשויה לצל:

סק"ו והסיר הרעפים וכו'. היינו היתרא דבהע"ט שהובא בט"ז ססק"ג ומפרש לה המ"א דהיינו בנוטל א' מבנתים היינו בהסרת הרעפים נתכשרו גם הלטי"ש משום דתלוש ולבסוף חברו לא הוי פסול אלא הוי תעשה ולא מן העשוי דלא נעשה לצל וכיון שעשה מעשה ברעפים די:

שם לסכך ע"ג העצים וכו'. ולא תחת הלטי"ש דאז הלטי"ש עושין צל והוי הסכך כמאן דליתא וכמו שביארתי במחבר ס"א משא"כ כשהסכך כשר למעלה אז הצל מחמת הסכך וכמ"ש וכן אם הניח סכך כשר על סכך הפסול כו':

שם כיון שהסכך כשר ביניהם וכו'. דאל"כ הוי אמרי' לבוד להחמיר כמ"ש המ"א סי' תק"ב סק"ט אבל הט"ז כאן סק"ג כ' דלא אמרי' כלל לבוד להחמיר:

סק"ז ולא דמי לעושה סוכה וכו' היינו הך דבהג"ה ס"ב ונדחק הב"ח לחלק בין זה ובין שלא"ק והמ"א חילק דהסרת המחובר הוי מעשה גמור משא"כ פתיחת השלא"ק לא מעשה הוא:

שם דנעשה בכשרות וכו'. עי' בסי' נ"ג בדברינו שם ותבין. ובס' חמד משה שכח כ"ז ודימה זאת לדין דחויין ע"ש ודבריו דחויין וע' עוד מדין תעשה ולא מן העשוי בענין זה בשו"ת ארבעה טור אבן סי' י"ד:

סק"ט דלא נתכוין להניחו לשם צל כצ"ל:

שם עסי' תרל"א ר"ל דשם בתרל"א ס"ט במפקפק נסרים לשם סוכה או צל משא"כ פתיחת השלא"ק שאינם עשויים אלא לכסות מפני הגשמים ואינו מניחן לשם צל או סוכה:

סימן תרכז

מ"א סק"א שלא יהא פחות מג'. דפחות מג' כלבוד דמי והוי כאלו יש לה גג טפח:
שם הסדינים מגיעים וכו'. סדיני הכילה משופעים מש"ה לא חשיב אהל אלא ביש לה גג וע"ז אמר דצריך ששיפוע הסדינים מגיעים עד לארץ אבל אם יש טפח בי' הסדינים לארץ אם כן הסדינים עד הארץ ליכא שיפוע ונחשב כאוהל וע"ז השיג המ"א מסי' שט"ו ע"ש בט"ז סק"ח בשם הטור דאם יש טפח בזקופה הוי באוהל משא"כ בזה שהוא ריקן איך יהיה נחשב כמחיצה לכן אמר שיש איזה ט"ס בדבריו:
ט"ז סק"ג גם אמטה דהוי קביעא וכו' ע"ש בגמ' דף י' ותבין:
סק"ג שאין י"ט מן המטה וכו' ואחרונים השיגו ע"ז ע"ש:
סק"ד רחב. ולא ידעתי מהי קמ"ל דהא שום נוי אמר דהיינו אפילו משהו בעלמא וראיתי בא"ר מציין דברי המ"א על מה שכ' המחבר פירש סדין תחת הסכך לנוי ועז"כ אפילו הוא רחב ד"ט ע"ש:

סימן תרכח

מ"א סק"ג סכך העליונה וכו'. הציון בטעות וכצ"ל וכסתות של עליונה ואהא אמר המ"א דאם חמתה מרובה מצלתה כשר אפי' יכולה לקבל גם סק"ג מצויין בטעות ומקומו אמ"ש המחבר אפילו אם העליונה למעלה מכ' וכדברי הט"ז סק"ב:

סימן תרכט

ש"ע ס"ג בחיצים שאין להם. דפשוטי כלי עץ אין מקבל טומאה:
ט"ז סק"ו כרים וכסתות וכו'. ואז יקבלו טומאה:
מ"א סק"ב פעם אחד. דמקבלים טומאה ע"י הברזל ולכן אע"פ שניטלו משם פסולים כמו בס"ב בשברי כלים שמעיקרא היו בני קבולי טומאה: סק"ג מחיצים זכרים וכו' שאין להם בית קבול דמסככים בהם אף על פי שעומדים ליתנם תוך החיצים נקבות ואז יקבלו טומאה:
שם ואם כן דקדקת' הנידק מהפשתן. הוא הנקרא קלאטשע והוא גס וניכר שהוא גדולי קרקע ושרי לטעם א' משא"כ לטעם ב' אסור דראוי לכרים:
סק"ד שנשתנה צורתן וכו' חבלים אינם כלי ואינם מקבלים טומאה לכן פי' טעם זה:
סק"ה מחצלת לשכיבה וכו'. אפילו גדולה:
סק"ו עביד ליה שפה. דלא נעשית אלא לנוי ולא לקיבול והלבוש חולק ע"ז:

סק"ז מותר לסכך וכו'. בגדולה דוקא דעליה קאי:
סק"ח וסולמות של עגלות וכו'. דהנך עשויין לקבל:
שם דלא גזרינו נסרים משופים אטו כלים המקבלים טומאה וכן הוא בש"ס דע"ז:
ססק"ט דלא כלבוש. היינו מה שהביא תחלה בשמו דלכתחלה מותר להעמיד בדבר המקבל טומאה:
ט"ז סק"י דלא קפדינן בדבר המעמיד וכו'. בס"ק שאח"ז מתרץ ע"ז תירוץ אחר:
שם כדלקמן סי' תרל"ב כצ"ל וכו' פוסל בסי' תרל"ב כצ"ל וכו' כדאי' סי' תרל"ב כצ"ל:
סקי"א שהרי אינו אלא מעמיד וי"ל דהנחת סולם אסור כצ"ל:
מ"א סקי"ג שישאר אויר וכו'. אבל אם לא יפול רק יבש ויהיה חמתה מרובה אין דינו כאויר:
סקי"ח הושענות. שדרכם במדינות אלו למוכרן במנין:
ט"ז סקט"ז ולפי הנראה דרב פפא פליג על הך דאמימר כצ"ל:
מ"א סקי"ט התרה דאל"כ אסור מדרבנן בסט"ו: סקכ"א. עמ"ש סט"ז. היינו בסקי"א דדבר הרחב קצת וס"ל למ"א דהייינו דוקא במייחדי אבל בט"ז ססק"כ לא משמע כך וק"ל:
ט"ז סקכ"ב העמיד שופט הגיע חמה וכו' לחצי סוכה:
שם טליתו לאחוריו ויצא שלא רצה להתיר את הדבר:
שם שהפליגו בדברים וכו'. מה שהשיאו לדבר אחר לא להפליגו ולדחותו מללמדו ד"ת נתכוין אלא וכו':
שם ואם לאו אין פוקקין דמוסיף על אהל ואסור ומשני התם הא דמבטיל כצ"ל:
שם דתחלה א"ל לר"י דרך רמז פסול סוכה ממילא אסור לעשות כן בשבת כצ"ל:
מ"א סקכ"ה שעת אכילה דלצורך הבגד לא בטיל לגבי הסכך לחד דיעה ולכן פסק המ"א. דבשעת הדחק פורס סדין. ולא יברך משום ספק ברכות:

סימן תרל

מ"א סק"א ד"ה אמרינן בסוכה. דאמרינן ב' כהלכתן וכו'. אנן נמי קיי"ל הכי וסבירא לן דבעי ב' דעריבן והשלישית בטפח שוחק כמבואר בס"ב אבל התוספות פירשו לאותה מימרא שיש לו דופן א' שלם ומעמיד הפס וה"ל ב' דפנות דעריבן ולדידן לא מהני פס ד' אלא בב' דפנות כמבואר ס"ג:
מ"א בפחות מג' מהראשון וכו' וליכא למימר כיון דיש הרבה פרוץ אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה דהא אמרינן בדף ז' דאפילו עשה כל דפנות הסוכה בקנים דקנים

קנה פחות מג' כשירה משום דלבוד הוי כסתום ואין שייך כלל לחלק בין סוכה של ב' או ג' דפנות לסוכה של ד' דכיון דלבוד הוי כסתום אין חילוק כ"ז הוא לשון התוספות:
שם של שתי וערב אינה מחיצה וכו' דלא הותרה אלא בשיירא כמבואר לעיל סימן ש"ס ולכן זו שעשוי קנה קנה הוי שתי לבד לא מהני ותימה על תירוצא דהא הביאו ראיה מההוא בדף ז' דמהני קנה קנה אף שאינו אלא שתי וע"ז תירץ מהרש"א דההוא דדף ז' הוא אליבא דהילכתא אבל זו המימרא דדף ט"ז רוצה לצאת גם דעת ר' יוסי בר"י דס"ל דמחיצה של שתי אינה מחיצה גמורה:
שם מחיצה של ערב וכו'. מהרש"א חידש דגם להלכה לא מהני אלא מחיצה של שתי אבל מחיצה של ערב לא הוי מחיצה לסוכה כיון דלא הותרא בשבת אלא בשיירא ואף על גב דשל שתי נמי לא הותרה אלא בשיירא מכל מקום מחלקינן בין שתי לערב ע"ש ומה שהוצרך מהרש"א לזה אינו בשביל דברי התוספות הללו אלא בשביל דיבור אחר בתוספת שם ד"ה מהו דתימא והתם לענין ערב מיירי:
שם והר"ן כ' גבי פס וכו'. היינו הך מימרא דדף ט"ז מוקי לה הר"ן כבסעיף ג' ולא כהתוספות:
שם וצריכה נמי צ"ה וכו'. היינו הך דס"כ:
שם ומ"ש התוספות שאין חילוק העתקתי לעיל בדיבור שלישי:
שם קודם דידעינן סברא זו. חסר לשון וכצ"ל קודם דידעינן סברא זו דכל מחיצה שאינה של שתי וערב אינה מחיצה:
סק"א סוף המקצוע. מיירי בסוכה קטנה שאין בה אלא ז' וכיון שהטפח שוחק עם הצ"ה הוא ז' ממילא מגיע עד סוף המקצוע דהיינו קצה השני של הכותל השלימה אבל אם דופן השלימה היא ארוכה א"צ שיגיע הצ"ה עד קצה השני של כותל השלימה וא"צ אלא עד ז' טפחים וכדברי הר"ן והג"מ שהביא:
סק"ב מאי בעי הכא וכו'. ויש גורסין הקנה והדופן וא"ש דטפח קרא דופן:
ש"ע ס"ג ברחבן ארבע' וכו'. זהו בסוכ' דף ז' ופריך מ"ש התם (בהך דס"ב) סגי בדופן יותר על טפח ומ"ש הכא דבעי פס ד' ומשני התם דאיכא ב' דפנות דעריבן (ר"ל ונוגעים זה בזה בלי פילוש) סגי בטפח שוחק הכא דאין ב' הדפנות עריבן צריך פס ד':
סק"ד במ"א מבוי שיש לו לחי וכו' היינו דינא רס"ז:
שם שאינו מפולש וכו'. דאי במפולש לא משתרי כלל בלחי:
שם כלפי חוץ וכו'. דאי סוכך לצד פנימי דהמבוי הא יש שם ג' מחיצות אם כן הסוכ' כשיר' אף בלא לחי:

שם מדופן האמצעי וכו'. ואין שם לסוכ' אלא ב' דפנות זה נגד זה ולחי:
שם העושה סוכתו כמבוי וכו'. סוכה שאין לה אלא ב' דפנות זה נגד זה מיקרי בגמרא דף ז' סוכה העשוי כמבוי:
שם בטפח שוחק וכו' דקאמר בגמרא דף ז' בההוא דסוכך ע"ג מבוי שיש לו לחי דבשבת לא בעי טפח שוחק וסגי בלחי הרי דבחול סגי בטפח שוחק אף על גב דסוכה זו עשוי כמבוי ובעי' פס ד' אע"כ כיון דמבוי זי יש לה דופן ג' להלן מן הסכך דינו כב' דפנות דעריבן אף על גב שהכותל רחוק מהסוכה:
שם והרב"י הבין מ"ש כמו. והכי קאמר הר"ן שהעוש' סוכתו בכה"ג שסיכך במבוי כלפי חוץ דינו כמו עושה סוכה במבוי באמצע החצר וניתרת בטפח שוחק וע"ז הקשה איך תלוי עושה סוכתו בכה"ג דהוא תניא בעושה באמצע החצר דאינו בש"ס אף על גב דאפשר לפרש תיבת כמו ביאורו כגון וה"ק שעושה סוכתו בכה"ג דסיכך ע"ג מבוי כגון שעושה באמצע החצר ותלי לא תניא בתניא לא ניחא ליה להמ"א דאם כן הול"ל כגון ולא כמו:
שם דפנות דעריבן סגי וכו'. דדופן החצר אין נוגע בדופני הסוכה משא"כ במבוי אע"ג דהסכך אין מגיע עד הדופן מ"מ דופני הסוכה עריבן שיש להם להלן מחיצה ג' ולא נקרא מפולש:
ט"ז סק"ז מג' צדדים וכו' אם נעץ ג' קונדיסין בג' זויות הגג יש שם ב' מחיצות כמין גא"ם אז יכול לנעוץ קונדס הרביעי פחות מב' לקונדס שבזוית כההיא דס"ב:
סק"ט בולטים ברוח הג' וכו'. היינו תחת הקירוי אחד מכאן ואחד מכאן:
סק"ה שיעור מקום וכו'. היינו ז"ט כדי הכשר סוכה. אבל קנים דקים לא מהני אא"כ יש ד' מחיצות וכדברי המ"א בריש הסימן:
סק"ו פרוץ שבהן מרובה וכו'. וכ"כ הט"ז סק"ו אלא שנדחק למה גרע משתי בלא ערב ולהמ"א לא קשה מידי דשתי בלא ערב אין מועיל אלא בד' דפנות:
סק"ז הקרנות. לפי שהדין דסעיף זה אין שם אלא קרן א' דהא ליכא אלא ב' דפנות וא"כ הו"ל לרמ"א לכתוב הקרן אלא ע"כ קמ"ל רמ"א דאפי' בסוכה שיש לה ג' או ד' דפנות לא יהיה הפתחים בקרנות לכן הוצרך המ"א לבאר דדוקא אם כל הקרנותיהם פתחים יש קפידא אבל אם בקרן א' ליכא פתח כשר דא"צ רק ב' דפנות דעריבן כמבואר בלשון הר"ן שהביא המ"א בריש הסי':
סק"ח דכשאין מחיצות וכו'. כגון שהגג בולט להלאה מן מחיצות הבית:

שם דהא אפי' בעומד י' עמוד גבוה עשר ורחב ד' עומד ברה"ר הוי רה"י לשבת משום גוד אסיק ובסוכה לא אמרי' בכה"ג גוד אסיק כמבואר בתרל"ג בט"ז סק"ט דבעינן מחיצות הניכרות ע"ש מכ"ש בזה דאפי' לשבת לא אמרי' גוד אסיק מכ"ש לסוכה:

סק"ט כל' הרמב"ם וכו'. ומשמע דדוקא בסתום דאי במפולש הא אין הלחי מתיר לשבת אבל רש"י והרא"ש מתירין אף במפולש:

שם בסופו דאין לו היתר כלל אף לעולי רגלים כצ"ל:

מ"א סקי"ב סמוך לאכסדרא וכו' היינו מחוץ לאכסדרא אבל כאן שאויר האכסדרא היא עצמה אויר הסוכה שפיר אמרי' פי תקרה יורד וסותם:

שם ואם ב' דפנות ר"ל דאחרים אינם חולקין אלא כששני הדפנות אין מחוברין כמין ג"ם אז ס"ל דאפי' פצימין לא מהני אבל במחוברין כמין ג"ם מהני פצימין:

ט"ז מחיצה ג' ממש. דבג' מחיצות ממש א"צ צ"ה כמבואר בס"ג משא"כ בזה:

שם דע"כ לא מצריכינן. נמשך לשל מעלה ונתן טעם למה אמרי' בהא פי תקרה יורד וסותם אע"ג דהטור ס"ל דלא אמרי' פי תקרה יורד וסותם ומש"ה מצריך פצימין הרבה שיהיו כלבוד עז"כ דפ"ת לא מצרכינן וכו':

סקט"ז סי' שט"ו. ע"ש במ"א סק"א:

סימן תרלא

ט"ז סק"ד במתני' תרתי וכו'. במשנה דף כ"ב תני סוכה המדובללת ושצלתה מרובה מחמתה כשירה ופירש רב מדובללת סוכה עני' שבס"ד וקמ"ל דכיון שצלתה מרובה כשירה וחדא קתני ושמואל מפרש מדובללת היינו הך דס"ה ושצלתה מרובה מילתא באפי נפש' בסוכה עני' שבס"ד:

מ"א סק"א של לילה וכו' דלא די לכתחלה בראיית כוכבים הגדולים הנראים ביום אלא צריך גם ראיית הכוכבים שאין נראים אלא בלילה:

סק"ג וה"ה מחיצה ע"י לבוד כצ"ל. וכוונתו דה"ה אם מחיצה זו היא של קנים ע"י לבוד הוי נמי מחיצה לאחורי הסוכה אע"פ שלא נעשה בשבילם ומביא ראיה מתר"ל ס"ח באכסדרה לפירש"י ותוס' הובא שם בקצרה בט"ז סק"ט דלא אמרי' פי תקר' יורד וסותם ויהיה מחיצה להסוכה כיון דתקרת האכסדרה לגואי נעשית ולא לבראי אבל בפצימין דהוי מחיצה ע"י לבוד הוי שפיר מחיצה לסוכה לכ"ע אע"ג דלא נעשו הפצימין אלא להיות מחיצה לאכסדרה והיינו משום דלבוד הוי סתימא מעלייתא מש"ה מועיל גם

לבראי ומיהו מיירי המ"א במקום דמהני לבוד ע"פ מה שביאר המ"א ריש סימן תרל"ה וע"ש וק"ל ודברי הפמ"ג בזה אינם נכונים:

ט"ז סק"ה הרחיצה עד שיעור הכשר סוכה שרוצה כצ"ל:

סק"ח דאלו לא היתה כאן תקרה מתחלה כצ"ל:

מ"א סק"ו דעדיף טפי דעושה יותר מעשה שמסיר המעזיבה או מפקפק או נוטל א' ומאי דנקטי אין עליו מעזיבה רבותא הוא:

ש"ע ס"י הדופן הסמוך לכותל וכו'. קאי נמי אתרוייהו דגם בצירוף אם הגביהו כולן מן הקרקע טפח אמרי' לבוד בשוה ויש שם טפח זקוף ויש שיעור אהל בזקיפה ונחשב כל הצירוף גג:

שם ואם היה לה גג וכו'. אתרוייהו קאי דהיינו בצירוף לא גמר כל השפוע אלא כלה בשיעור רחב טפח ונשאר שם אויר מיקרי גג וסמך הדופן לכותל הרחיק ראש הסמוך לכותל מכותל טפח ונשאר אויר אמרינן לבוד ממנה ולכותל בשוה ולא בשיפוע והו' הגג:

סק"ט הרואה שישב תחתיהן וכו'. ר"ל אף דבדידיה ליכא גזירת תקרה כיון דהוצרך לפקפק מ"מ יש גזירה מפני הרואה שאינו יודע שפקפק:

שם דבטלה תקרה ר"ל דבטלה גזירת תקרה ע"י הפיקפוק:

שם בחדא סגי וכו'. או מפקפק או נוטל אחד:

הג"ה שם רק מן הדופן היינו בהגבה מן הקרקע טפח עשה בנין זקוף והושיב עליו ראשו של שיפוע למטה:

שם או הסכך וכו'. היינו הרחיק מן הכותל טפח שעשה סמוך לכותל סכך רחב טפח וסמך עליו ראש השיפוע העליון:

שם בגובה י' טפחים וכו' שבי' טפחים מהארץ עדיין לא מיעטה השפוע מרוחב ז' וזה הכשר סוכה ז' על ז' בגובה י' ואז כשירה כל הסוכה אפי' תחת השיפוע שאינה גבוה עשרה:

סימן תרלב

ש"ע ס"א בד' טפחים וכו'. דד' הוי מקום חשוב להפליג ולחוץ שאין הדפנות מועילות שוב זו לזו ונראות כב' סוכות אבל אויר חמיר טפי כמבואר בס"ב:

מ"א סק"א אפומא דמטללתא וכו'. ביאור דין זה הוא בסמוך במ"א לשון רש"י:

שם ובעל המאור מפרש וכו' היינו כדברי מהרש"א שמביא בסמוך:

שם וז"ל רש"י אפומא דמטללתא בסוכה דף י"ד ע"ב ברייתא נתן עלי' נסר שהוא רחב ד"ט אע"פ שלא הכניס לתוכה אלא ג"ט פסולה ובעי למיפשט מהא כמ"ד הפכן על צדיהן

פסולה כדקי"ל בתרכ"ט סי"ח דאל"כ היכא משכחת דרחב ד' ולא הכניס אלא ג' ומשני לעולם כמ"ד הפכן על צדיהן כשר והב"ע דהניח' אפומא דמטללתא ועייל ג' לגיו ואפיק חד לבר:

שם דלא עיילי כולו וכו'. וסכך פסול אינו פוסל אלא בד':

שם ויוצא ידי סוכה וכו' כשדופן אחר נמשך לחוץ:

שם שלא נשאר שיעור. דהא אף כי אמרינן דופן עקומ' צריך שישאר שיעור סוכה כבסעיף זה וס"ל למהרש"א דאף שדופן מפסיק באמצע הנסר מ"מ נחשב הטפח שבחוץ כהסוכה דאל"כ הוי כנסר שאין בו רק ג"ט והוי סכך כשר דהוי כהפכן על צידיהן דקיימינן השתא כמ"ד כשר:

שם אסור לישב תחתיה וכו'. דאע"ג דהסוכה כשירה מ"מ תחתיה עכ"פ אסור כבסעיף זה:

ט"ז סק"א במשך דופן עקומה וכו' ר"ל דהו"ל לרש"י לומר בפשיטות. דאין אומרים דופן עקומה במשך ג' טפחים מדלא אמרינן דופן עקומה באויר גובה וע"ז תמה הט"ז דאיך יתלה תניא בדלא תניא דדין אויר במשך דלא אמרינן ביה דופן עקומה מיתניא הוא ודין גובה לא ידענא ורש"י לא בא להוכיא דלא אמרינן דופן עקומה באויר משך דמתניתין הוא אלא מוכיח מזה ביאור דופן עקומה א"כ י"ל דאחרי שאנו רואים דאין אומרים דופן עקומה במשך ה"ה בגובה זהו ביאור דברי הט"ז:

סק"ב ואין דפנות להם. ס"ק זה מצויין בטעות ומקומו על ריש הסעיף דסכך פסול בד' פוסל כל הסוכה מטעם שאין דפנות להם כמבואר ברמ"א ס"ב:

במ"א וא"ל אע"ג דקי"ל. האי וא"ל ר"ת ואפשר לומר ור"ל בסוכה גדולה אפילו לדידן דהפכן על צדיהן פסול מכל מקום מותר לישב תחתיו דכיון דהכותל מפסיק אין בסוכה סכך אלא פחות מד' ומ"ש המ"א תחלה דהא השתא ס"ד דהפכן על צדיהן כשר היינו לפרש דברי רש"י דאיהו הא מיירי בסוכה קטנה וכפי' מהרש"א ואם כן אף שהטפח הבולט אין נחשב מהסוכה מכל מקום יש בסוכה ג"ט סכך פסול ופוסל בסוכה קטנה וא"א לומר דהוי סכך כשר דז"א דהנסר עכ"פ רחב ד' ולא עדיף מהפכן על צדיהן מש"ה כ' המ"א דהשתא ס"ד דהפכן על צדיהן כשר אבל מה שמסיים ואפשר לומר היינו בסוכה גדולה לענין שמותר לישב תחתיו זהו אפילו לדידן ופשוט ובספר חמד משה נתקשה בזה ולא דק:

סק"ב ולמטה בסמוך לו. ר"ל הגג עקום פחות מד' אמות ולמטה בסמוך לגג מונח קורה מחוברת פחות מד' טפחים והוא סכך פסול משום תעשה ולא מן העשוי והקורה רחוקה מהגג במשך פחות מג"ט ובגובה פחות מג"ט וה"א דנימא חביט רמי כאלו הגג נשפל עד

למטה ואז הוא לבוד עם הקור' ובצירוף הגג והאויר והקורה יהיו יותר מד' אמות ולא אמרינן תו דופן עקומה והסוכה פסולה ע"ז כתב דלא אמרינן הכי אם כן הוי דופן עקומה עד סוף הגג ונשאר אויר פחות מג' וסכך פסול פחות מד' ואין מצטרפין כבס"ג:

סק"ג וכמש"ל בש"ע וכו'. ר"ל דכ' בסמוך בד"א בסוכה גדול שיש בה יותר על הסכך פסול ז' טפחים כו':

סק"ד שיעור סוכה כשר וכו'. היינו לצד פנימי ר"ל לצד דופן האמצעי אבל לצד חוץ פסול דאין שם אלא ב' דפנות זה נגד זה:

שם ואם יש פחות מד"א וכו' בה"ג החלק החיצון כשר דאמרי' דופן עקומה ויש לחלק החיצון ג"כ ג' דפנות. ואמנם גם חלק הפנימי כשר ולא אמרי' כיון כנחשב כדופן עקומה אין ישנים תחתיו דז"א דלגבי היושב בחיצון מחשבינן ליה לדופן עקומה ולהיושב בפנימי מיחשב סכך ולא אמרי' לגבי' דופן עקומה:

שם ואם אויר מפסיק וכו'. דבאויר ליכא דופן עקומה אבל אם מחובר מצדדים מצטרפין וז"ש רמ"א ואף שמבחוץ:

מ"א סק"ה פי' נהי דאמרינן וכו'. הוקשה לו דאם אין לבוד להחמיר א"כ גם ביש ד' מאי מסופק לכן פי' דמספקינן שמא גם להחמיר אמרי' לבוד ר"ל כאלו נתקרבו שניהם ויש ד' משא"כ באין ד' דאפי' ע"י לבוד אינו פסול אא"כ נימא לבוד כאלו האויר נסתם ג"כ בסכך פסול זה ודאי לא אמרינן להחמיר

סימן תרלג

מ"א בד"ה אמה כו' מצומצמות וכו'. לענין גובה הוי כך לחומרא אבל לענין גובה עשרה או ז' על ז' בעי מרווחות לחומרא כמבואר בסי' שס"ג:

מ"א סק"ג לא הוי מיעוט וכו'. ס"ק זה מצויין בטעות ומקומו על דברים נאים שכ' בש"ע לא הוי מיעוט:

סק"ד דבעי ביטול וכו' ע' שו"ת כנ"י סי' ב' דאסר:

שם דאסור למעט דגזרינן שמא יעשה בנין בחוץ כמ"ש סי' שי"ג ע"ש במ"א סק"ט ובלא"ה ה"מ למימר דהוי כמתקן כמו בהדס סי' תרמ"ו דאין ממעטין ביו"ט אלא קמ"ל דאית ביה נמי גזירה דבונה והאי חמיר טפי:

סק"ה כיון שבאמת הוקשה לו דבפסל היוצא מן הסוכה הוא דוקא בסכך כשר ודפנות כשרים אבל אם מקנת סוכה סכך פסול אסור לישב שם עז"כ כיון דבאמת כו':

סק"ו סוף סימן תרל"ב וכו'. היינו במ"א שם סק"ד וכדברינו שם בדבור השני דאע"ג דאמרינן דופן עקומה אפ"ה גם הפנימי כשר ע"ז כתב דהתם לגבי הפנימי לא אמרי' כלל דופן עקומה אבל כאן ע"כ צריך אתה לומר דופן עקומה:

(שם) דבסי' תרל"א ע"ש מה שפירשתי ברמ"א בדיבור רביעי ד"ה בגובה י"ט ותבין:

ט"ז סק"ז דאפילו משלש צדדים כצ"ל:

מ"א סק"ח תחת הדפנות ר"ל דבסק"ו כת' המ"א הטעם דכיון דאיכא אהל במקום אחד וכאן הא לא אמרינן סברא זו:

שם וה"ה הוא ענין בפ"ע וראייתו מגדיש בסי' תרל"ה:

סימן תרלד

ט"ז סק"א היתה מרובעת ע' ח"צ סי' קמ"ב:

שם ואורך ח' וכו'. בקירוב והכוונה מעט יותר דבאורך ח' ליכא אלא לח' חלקים:

שם דהא ודאי כל שאין ברחבה רק טפח ובארכ' הרבה פשיטא דאין זה ראוי לדירה כצ"ל:

שם יותר משיעור הרב' מאוד וס"ל להתוספות דאפי' ארוכה הרבה כסלי בי' רבנן למעלה מכ' כיון דהרוחב אינו רק ז' אם כן לא הוצרכו התוספות לומר שלא היו ברחבה ז':

סק"ב ובכל מרובע יש אלכסון דהיינו שני חומשי יותר מן הפשיט כצ"ל:

(מ"א סק"א) גבי סוכה עגולה וכו' כמ"ש בט"ז סק"ב:

שם כ' טפחים. ט"ס הוא וצ"ל כ"ט טפחים כמבואר בט"ז סק"ב:

שם לאו דירה היא כלל. משא"כ במזוזה דשיעור' ד' אמות מש"ה אפי' ארוך וקטין חייב דמ"מ דירה הוא:

שם שהמקום צר לו. ודמי הא מילת' למ"ש הט"ז בסימן הקודם סקי"א:

סימן תרלה

ט"ז סק"א אמרינן דבגנב"ך וכו' אין מזה נ"מ לדינא והש"ס שם בדרך צריכותא אמרה וקשה למה הביא הט"ז והב"י דברים אלו. ונראה דהביאו זאת ללמוד בכל כה"ג אף אם ב' לריעותא דלאו בני חיובא ולא קביעי כל שנעשה לצל נשר:

שם קושיית המקשן שהקשה מאי כהלכתא דהוא פשוט כצ"ל:

שם כאן פסול בסוכות. ואורחא דמלת' נקט שדרך סוכו' אלו להגן ממטר:

ש"ע ס"א הגדיש חלל טפח. דכיון שהניח חלל טפח במשך שיעור סוכה שם סכך עליו דכל טפח מיקרי אהל כמבואר בתרל"א סי"ד מש"ה הוי כאן שם סכך עליו וכשחטט

אח"כ אין זה עשיית הסכך אלא תיקון הדפנות ובדפנות לא אמרי' תעשה ולא מן העשוי והוי כסיכה שאינ' גבוה' עשר' וחקק בה להשלימה לעשר' דכשר בסי' תרל"ג:
שם בגדיש אין המטר. כי כן עושין בגדיש שלא תרקב התבואה:
שם פסול מן התורה וכו'. מש"ה אמר תעשה ולא מן העשוי לאשמועינן דפסול מן התור' וע"ז הקשה איך מכשרינין בעשה חלל הא אין מטר יורד וליפסול עכ"פ מדרבנן ותירץ דדוקא בסוכה גזרי רבנן דכיון דאין מטר יורד הוא דומה לבית וגזרו אטו בית אבל גדיש אינו כמו בית:
מ"א סק"א נמי פסולה כוונתו כמ"ש הט"ז דרש"י מוד' להר"ן דאם סיכך לדירה פסול מן התורה שהרי כ"כ רש"י הובא במ"א ר"ס תרכ"ו אלא דרש"י כאן רבותא קמ"ל וכמ"ש הע"ז וכ"ת דרש"י כתב גבי סוכת יוצרים כלשון המחבר בתרל"ו ס"ב כיון שהוא דירתו כל השנה אינו ניכר כו' משמע דאינו פסול רק מדרבנן ע"ז תירץ המ"א דרש"י ס"ל דסוכת יוצרים אינו עשוי רק לצל אלא דממילא מחמת הקדירות רוב דירתו שם מ"ה לא מיפסל רק מדרבנן דאינו ניכר. והר"ן הובא בב"י שם סס"י תרל"ו כ' דפסול מן התורה דעשוי לאוצר ודירה פליג על רש"י וס"ל דסוכת יוצרים אינו עשוי לצל אלא לדירה ואהא לחוד פליגי רש"י והר"ן דהא לכל דבריהם זה וזה שוים:
סק"ד ולשם צל. היינו מל' החג שתהא נעשה לשם חג רק דאנן קיי"ל דא"צ דוקא לשם חג בסימן תרל"ו אלא לשם צל הוי כמו שנעשה לשם חג:
סק"ג מן הסוכה. בסימן תרל"א ס"ז:
שם חד דופן. הוקשה לו דאדרב' הא מימשך ב' דפנות ובדפנות ליכא תולמ"ה לנן פי' דה"ק דלא מימשך הכא חד דופן עם סכך כשר בסימן תרל"א דהכא פסול הסכך משום תולמ"ה ט"ז סק"ה שהיה מעיקרא דכל שיש מחיצה טפח מיקרי אהל ושם סכך על הסכך:

סימן תרלו

ט"ז סק"ג אפי' תוך ל' הוי כמו קודם ל' כצ"ל:
שם לב"ה אלא ר"ל תוך ל' אין בה מעלה אלא דא"צ לחדש דמסתמא לשם חג נעשה אבל קודם ל' צריך לחדש דלא נעשה רק לצל ממילא בגנב"ך לא בעי' רק לצל מש"ה אפי' תוך ל' דינו בקודם ל' לב"ש פסול ולב"ה בעי חידוש:
שם כההוא דגנב"ך ר"ל כההיא דגנב"ך שהיא לצניעות כגון שאינה מסוככת יפה הובא בט"ז תרל"ה סק"א:
(מ"א סק"ג) סי' תרל"א ס"ט. במפקפק ע"ש:

סימן תרלז

ט"ז סק"א כההוא דלא ימצא וכו'. לכאן שייך מ"ש אחר כך וכן ז' ימים תאכל מצות כו' עד דהא לא הוי חוב רק לילה הראשונה ור"ל דאין חיוב לאכול מצה רק לילה א' אם הן ע"כ כוונת הפסוק שלא יאכל חמץ אלא מצה כשרוצה לאכול וכיון דדוקא באיסור חמץ מיירי אם כן מפרשינן קרא כפשוטו דקאי על כל ו' ימים משא"כ בחג הסוכות דא"א כו':

מ"א סק"ג מיקרי מצוה הבאה. דרש"י כתב שם ב' טעמים א' דלא קני ולא הוי להם ב' אפילו אי קני הוי מצוה הבאה בעבירה ולכן משום טעמא דמצוה הבאה בעבירה פרש"י דגזלי מישראל והי"ל להמ"א להקשות בפשיטות דמ"מ לא הוי לכם אלא דמייתי רבותא טפי:

סק"ה בכל ענין רק רבנן עשו תקנה דסגי דדמי עצים וכיון דלא עביד תקנתא דרבנן נשאר בפסולי':

סק"ז כיון דלא קיימא ר"ל דלא קיימא הסוכה מקרקע דראובן אם כן לא גזל אלא העצים ולא הקרקע והוי גזילה:

שם העצים ברשות ראובן וכו'. ר"ל בקרקע דראובן ששאל משמעון:

שם בחזקת ראובן וכו'. ר"ל וא"כ לא גזל אלא העצים והוי גזילה:

שם וקשה דהא אע"פ וכו'. קושיא זו הוא על גוף הדין ריש סעיף זה אם תקף על חבירו והוציאו מסוכתו יצא שאין הקרקע נגזלת הא מכל מקום העצים נגזלים:

שם שהרבה להשיב עליו וכו'. הש"ך הקשה ממאי דקי"ל דבית נקנה בכסף ובשטר ובחזקה כקרקע:

שם ויש לומר כיון. דאע"ג דהסוכה היא מטלטלין מכל מקום הא לא עשה משיכה בהם ולא כיון רק לקנות הקרקע ותהיה הסוכה ממילא שלו וכיון דקרקע אינה נגזלת לא קנה המטלטלין ואע"ג שנשתמש בהם לא כוון לקנותם:

שם וכ"כ בהדיא ברש"י בב"ק סוף דף קי"ז כצ"ל:

שם י"ל דלהכי נקט וכו'. כוונתו לפי שכתב תחלה דרמ"א פליג אהג"א דכיון דאינה רק שאלה לז' ימים אין הקרקע ברשות ראובן וא"כ לא גזל אלא העצים והוי גזילה אהא כ' עכשיו המ"א דע"פ קושייתו ותירוצו א"ש דברי המ"א דבבנה מדעתו יודע שהוא שאולה לראובן וכשתקף מראובן לא נתכוין אלא לגזול הקרקע ולהוציא השאלה מידו מש"ה לא קנה גם העצים דהא לא נתכוין כלל עליהם משא"כ בשלא מדעתו אז כשתקף הוא מכוין רק על העצים וכיון דהוי כסתורים קנאם ושוב סתור זאת דהא מבואר בסימן שי"ג בקרקע השאולה לאחרים המשאיל קונה מטלטלין שבה וא"כ אפילו מדעתו מ"מ עצים נקנים

לו ממילא אפילו שלא מדעתו כמבואר שם בסימן שי"ג וא"כ אף דלא נתכוין כלל על המטלטלין ניקנים לו ואף דשאילת הקרקע אין נגזלת מ"מ קנה העצים והוי גזילה ודו"ק:

סימן תרלח

ט"ז סק"א בר"ס תר"ל וכו'. ע"ש בט"ז סק"א:

שם דתרווייהו מן התורה. ע"ז השיג הרא"ש אבל מודה הרא"ש דמדרבנן גם הדפנות אסורים:

שם ועל קושיית התוס'. הנכון להגיה בזה וכצ"ל ואע"ג דעל קושיית התוספות הנ"ל מתרץ הרא"ש בענין אחר והוא דמתרץ דהא דמשמע בסוכה דאסור מדאורייתא היינו בעודה קיימת אז אסור לסותרה להשתמש בה והא דמשמע בפרק כירה דלא אסרו רק מדרבנן היינו בנפלה שבטלה מצותה ואח"כ כתב הרא"ש דהא דאסור עצי סוכה היינו הסכך ולא דפנות א"כ משמע דבדפנות בנפלו ליכא אפילו איסור דרבנן דהא בסכך גופו בנפלה אינו אסור רק מדרבנן והרא"ש הא מחלק בין סכך לדפנות:

שם אלא דכאן איירי. ר"ל דהא דמחלק הרא"ש בין סכך לדפנות אההוא דסוכה כ' כך דשם מיירי בעוד' קיימת ומדאורייתא ע"ז אמר דבדפנות שרי מדאורייתא אבל בההיא דכירה דמיירי בנפלה ואין אסור גם בסכך רק מדרבנן אין מחלק הרא"ש כי מדרבנן יש איסור גם בדפנות:

שם רק שיש חילוק. ר"ל אל תיקשי לך כיון דדפנות אין איסור רק מדרבנן למה חמיר מנוי סוכה לענין תנאי הא נוי סוכה דהיינו נוי הסכך הוי כסכך ואסור מן התורה ואפילו להאומרים שהיא מדרבנן עיין ט"ז סק"ד מ"מ למה דפנות חמירי כיון שהם ג"כ דרבנן ע"ז אמר הט"ז דלענין תנאי טעמא איכא כו':

שם והטעם דלא שייך אינו בודל מהם כל בין השמשות כצ"ל:

שם לסתור אינו רשאי וכו'. ר"ל דבין השמשות של ערב יו"ט הוא ספק י"ט ואסור לסתור אהל וחלה קדושה עלייהו וע"י קדושה זו היקצו לז' משא"כ בנוי כשאומר איני בודל כל בין השמשות לא חלה עלייהו קדושה:

סק"ב ומיהו מדרבנן. כתב שם דבשאר י"ט מותר אבל בסוכת החג יש לומר דאסור מדרבנן כמו היותר מהכשר סוכה שכתב התוספות בסוכה ד"ט דאסור מדרבנן. וכאן פסק דלא כהתוס' אלא כהר"ן דמתיר ועיין בט"ז סימן תק"ח הביא דבריו בב"י:

מ"א ד"ה רש"י דאסור מדאורייתא וכו' דילפינן מקרא הובא בט"ז סק"א והא דמהני תנאי בנוי סוכה לפי שאינו רק מדרבנן:

שם וכתב הישׁ"ש. נ"ל שחסר כאן וכצ"ל ודעת ר"ת דשיעור סוכה אסור דאורייתא והיותר משיעור הוא דרבנן עכ"ל וע"ז מביא דברי הישׁ"ש דאם בנה בחוה"מ מהני תנאי לטעמא דרש"י אלא דחיישינן לטעמא דהר"ן לכן מהני עכ"פ התנאי על יותר מהכשר סוכה לכשתפול דזהו לכ"ע דרבנן:

בט"ז סק"ב וכ"כ רש"ל. ר"ל שכתב לאיסור וכדברי הב"י בסימן תקי"ח:

מ"א סק"א אא"כ התנה וכו'. תנאי מהני כיון דאינו אלא בנוי:

סק"ב לא חידש בה דס"ל דחידוש הוא למצוה מן המובחר הובא במ"א תרל"ו ולכן כיון שישב בה פעם א' חל קדושה עליה וקמ"ל דאף על פי

סק"ה ולהתנות מבע"י וכו'. משׁ"ה כתב דאין בקיאין ר"ל אימתי הוא בין השמשות אבל לדידן דמתניתין מבע"י א"כ כו' כצ"ל:

סק"ט דנוי הסכך הן וכו'. ר"ל כל נוי אפילו התלוי בדפנות מן הצד הוא שייך לסכך והוא עיקר הסוכה ומיקרי נוי סכך:

שם לא יקשור הנוין וכו'. אותן הנוין המטלטלין בכל פעם מפני הגשמים:

שם לא יפה עושים וכו'. דאסור לכתוב פסוק מן פ' מהתורה אא"כ כותב ס"ת שלימה ותו משום קילקול:

(הגה סס"ב) וי"א כו'. משׁא"כ באתרוג דאפילו אתרוג של מצוה מותר להריח בסימן תרנ"ג:

סימן תרלט

ט"ז סק"ו כדלעיל סימן קע"ד וריי"ג כצ"ל:

מ"א סק"ה ומשמע בהדיא. ר"ל דלית ביה ספיקא כלל וא"צ להחמיר שלא לשתות אלא תוך הסעודה:

ט"ז סק"ז ממ"ש הרא"ש וכו'. בסוכה דף כ"ו:

מ"א סק"י דמוכח התם. ביומא דף ע"ט דאיכא שם לישנא דפרי לא בעי סוכה והכי המסקנא שם ופירך עליו מהא דאמר רבי כשהיינו לומדים אצל ר"א בן שמוע הביאו לפנינו תאנים וענבים ואכלנום אכילת עראי חוץ לסוכה אכילת עראי אין אכילת קבע לא ומשני אכלנום כאכילת עראי דקבע דפרי כעראי דפת ע"כ ומשמע ליה להרא"ש ל' אכילת קבע היינו שהוא יותר מכביצה וגם קבע סעודתו עליהם ולא סגי במה שהוא יותר מכביצה לחוד:

שם ואשמעי' דקבע דידהו וכו'. ר"ל ואשמעינן הש"ס במסקנא דמשני באכילת עראי ר"ל דפרי אף יותר מכביצה וגם קבע דידהו אינו אלא כעראי דפת:

שם עראי דפרי ר"ל אפי' כביצה אלא שאכל דרך עראי שלא קבע סעודתו עליהם:

שם שיקבע סעודתו. דליכא למימר דמה שכתב הרא"ש קבע היינו שיעור קבע דהיינו כביצה ויותר דע"כ איך ס"ל לל"ק דפרי בעי סוכה אם כן היא שוה לפת וזה ודאי לא מסתבר:

שם ואי ס"ד וכו'. פריך שם אמ"ד כותבת הגסה שהיא שיעור אכילה ביוה"כ (כמוהו וכגרעינתה) הוי יותר מכביצה מהא דתנן מעשה והביא לריב"ז לטעום את התבשיל ולר"ג ב' כותבות ואמרו העלום לסוכה שרצו להחמיר על עצמן דמדינא א"צ סוכה לפי שהיה פחות מכביצה ואי ס"ד דכותבת וגרעינותה יתירה מכביצה היאך מסתבר דשני כותבות בלא גרעיני שאכל ר"ג היא פחות מכביצה ואיך קאמר שרוצה להחמיר הא מדינא חייב בסוכה דהשתא סבר הש"ס דפרי בע' סוכה ע"ש ומזה מוכיח המ"א דמ"ד פרי בעי סוכה בקבע היינו בשיעור קבע שהיה כביצה ויותר ואפי' לא קבע עליהם דאל"כ לא פריך מידו:

שם פירות לא נ"מ וכו'. ר"ל דאפילו דנימא כך דמ"ד פרי בעי סוכה היינו אפי' לא קבע עליהם מ"מ הא קיי"ל כמ"ד פרי לא בעי סוכה ומשמע בגמ' דכל ענין מיירי אפי' הרבה וגם קבע רק נ"מ לענין תרגומא דתלי בקבע היינו שיעור קבע אפי' לא קבע עליהם:

סק"ז לישן שם. ר"ל דאין לו להחמיר דהא נקרא הדיוט כמ"ש ס"ז בהגה:

סק"ח דכהנים פטורים וכו'. דפטורים מסוכה משום שאין נזקקים לנשותיהם מחמת עבודה ומצו' סוכה איש ואשתו וע"ש ברש"י ותוס':

ט"ז סק"א וקיי"ל לחומרא: לא מספיקא מחמרינין אלא דמסתברא דאין ג"ש לחצאין ומזה יליף הטור דחייב בכזית בסוכה ומש"ה די בכזית וגם יליף מיניה דאפי' ירדו גשמים משום דילפינן ממצה עוד אפשר דמה שמסיים הט"ז והיינו דסגי לוה בכזית ר"ל כיון דירדו גשמים לא מחייבינן אלא מילפותא דמצה א"כ ודאי די בכזית ביש גשמים ומש"ה אף באין גשמים די בכזית דלא מסתבר שיהיה חילוק בזה והמעיין יבחר:

מ"א סק"א גם הקידוש דזמן בשעת הקידוש וכיון שלא יברך לישב בסוכה איך יאמר זמן:

מ"א סק"ו עיין סי' ס"ג. ע"ש ס"א שכתב רמ"א ג"כ כזה מאחר שכבר שוכב וכו':

סק"ז דאפי' נכנס לישב. ר"ל אע"ג שדעתו לישב שם עד עתה אוכל ויאכל שם וא"כ הוי ישיבה זו צורך אכילה אפ"ה אינו מברך עד שיאכל וזה הוא יותר רבותא מהך דהגהת סמ"ק שאינו אוכל כלל אלא יושב שעה אחד ויוצא ממנה:

שם אם ישן בטליתו וכו'. דכיון דהו' זמן ציצית לא חשוב הפסק:

שם לפי מ"ש בש"ע ססי' ח' וכו' צריך להגיה הב"ח כי הש"ע פסק שם דלדידן דלילה לאו זמן ציצית הוי הפסק והב"ח חולק עליו הובא שם במ"א:

שם ויכוין שלא יפטרנו בברכתו רק עד חצות כצ"ל:
שם ההליכה הוי הפסק וכו'. מדלא סיים אבל הכא לא היה דעתו בשעת הברכה על סוכת חבירו משמע דאפי' הוי בדעתו אפ"ה יברך בסוכת חבירו דהליכה הוי הפסק. מיהו לשיטתו אזיל דפסק כך ססי' ח' אבל הט"ז שם חולק ופסק דהליכה אינו הפסק ולדידי' אם היה בדעתו בשעת נטילה וברכה לילך לסוכת חבירו א"צ לברך שם וכן ראיתי נוהגין וספק ברכה להקל:
שם שגם הישיבה מן המצוה וכו' ואע"ג דקבעו כר"ת שאין מברך רק על האכילה וזה כבר גמר אכילתו ובירך בהמ"ז ס"ל להמ"א דהישיבה שאחר האכילה מיחשב' כאכילה וסמך על סברא זו כיון דמעיקר הדין מברך על כל פעם שנכנס בה עיין ט"ז סקי"ט לכן אף שנהגו כר"ת דעיקר הקביעות היא האכילה היינו דמאכילה ואילך כל זמן שיושב הוי הכל קביעות אחד ומ"מ כל שעדיין לא בירך בהמ"ז יברך ויאכל מעט:

סימן תרמ

ט"ז סק"ב ותנן נמי. כלומר וכ"ת בן שש צריך לאמו קרי ליה הא ליתא דתנן נמי גבי סוכה כה"ג ופרשינן כבר ד' כבר ה' כל חד לפום חורפיה:
שם עד בן שש. משמע עד שנה ששית ולא עד בכלל ואינו יוצא בעירוב אמו רק כל שנה ה':
שם תיובתא דר' ינאי. דאפילו יאמרו הם דלא עד בכלל מ"מ כל שנה ה' יוצא בעירוב אמו ואין הברייתא מחלק בין אינו חריף לחריף לומר ששיעורו עד סוף ארבע:
שם מבן ד' ולמעלה ר"ל בחריף:
(מ"א סק"ג) ומ"מ משמע. נראה להגיה דאחר יכול להאכילו וכדבריו בסי' תרי"ו סק"ב ע"ש ולשון דאחר שבמ"א ר"ל שאינו ב"ד דדוקא על הב"ד מוטל לחנכו ולא על אחר ולהלכה עדיין צ"ע:
מ"א סק"ה אף מאכילה. ר"ל כשמנער בשעת אכילה פטור גם מאכילה לאפוקי ממ"י שרצה לומר דאין מצטער פטור אלא משינה:
סק"ו צינה וכו'. דאלו במקומות הקרים מבואר בסימן הקודם ס"ב דפטור משינה ואפילו הכי אוכלים בסוכה:
ט"ז סק"ב הכי לרב אסי וכו' דהוי מצי לשנוי לרב אסי נמי הכי ולעולם לא עד בכלל ובאיתא לאבוה אז שיעורו עד סוף חמש ורב אסי בליתא לאבוה שיעורו עד סוף שש

אלא ודאי דשינויא דחוק' הוא ולפי דהלכה כרב אסא מדמייתי ליה בגמרא ס"פ אף על פי ולא בעי לשנויו הכי אלא משני עד בכלל ותו א"צ חילוק בין איתא לאבוה או לא:
שם דלא ס"ל עד בכלל וכו'. ודאי דאי הוה ס"ל עד ועד בכלל כ"ש דהוצרכו להאי שינויא אלא ר"ל דמשום דלדידהו לא מיתרצא הקושיא דנימא עד בכלל כי היכי דמיתרצא בהכי הקושיא לרב אסי מש"ה הוצרכו להך שינוי' וק"ל:
שם הרא"ש והטור וכו'. אינהו ס"ל דלא פליג רב אסי על ר' ינאי ור"ל אלא רב אסי מיירי בליתא לאבוה והוי שיעוריה עד סוף שש וכהברייתא אבל ר"י ור"ל מיירי באיתא לאבוה הוי שיעורו עד סוף ד' או סוף ה' כל חד לפום חורפי' מש"ה כתב הטור סימן תי"ד באית' לאבוה יוצא בעירוב אמו עד סוף שש ובליתא לאבוה יוצא עד סוף ה' ע"ש ומה שלא כתב הטור דבקטן חריף עד סוף ד' נ"ל דס"ל דאין שכיח עכשיו חריף ודמי קצת לדלעיל סימן קצ"ט לענין זימון דאמרינן בגמרא קטן היודע: למי מברכין מזמנין עליו דפסקו הרא"ש וטור דבזה"ז אין מזמנין:
שם היינו בן תחלת ז' וכו' וה"ק הטור בן שש שלמות וכן כשבא לשנת ז' מחנכין אותו:
שם שיעורו כבן ו' וכו' ר"ל בן ה' שנכנס לתחלת שש:
שם ליתא במתא שיעורו כבן ז'. ר"ל בן שש שנכנס לתחלת ז'.
שם ונראה לרא"ש וטור לפסוק כר"י ור"ל בעירוב כצ"ל:
שם דלר' ינאי ור"ל יש עליו חיוב מדרבנן ולר' אסי אין חיוב עליו וכיון שהוא מלתא דרבנן כצ"ל:
שם כבן ה' כבן ו' פירושו שלימות וכו'. ר"ל דאף על גב דבלשון הטור מפרש הב"י דבן שש היינו תחלת שש ובן שבע היינו תחלת שבע מ"מ לשון הש"ע שהוא מהרמב"ם פירושו שלימות כמו שפירש הט"ז בדעת הטור כי כך מבואר בב"י בפירוש דברי הרמב"ם דכוונתו שלימות וכל חד לפום חורפיה ואי תיקשו הא הרמב"ם וש"ע סימן תי"ד פסקו כר' אסי דליכא שום שיעור רק עד סוף שש ואיך כתבו כאן כבן ה' כבר תמה הב"י כך על הרמב"ם ונשאר בקושיא מ"מ בש"ע העתיק לשונו של רמב"ם ולא דחאה מהלכה בשביל קושיא:
סק"ד הסכך וכו' היינו לדיעה הראשונה דלעיל ססי' תרכ"ט דלא שרי אלא לנאותה אבל להגן מפני חמה ורוח פסול. ודע דדין שבהגה זו הוא בב"י בסי' תרכ"ט בשם הרוקח דכ' שם ב' טעמים בתחלה כתב כלשון המ"א כאן והוא לדיע' ב' דס' סי' תרכ"ט דמכשירין בלהגן אם ניכר לכל ולכן לא אסר אלא בי"ט משום אהל אבל על הסכך אפילו בחול אסור דלמעלה לא מינכר כ"כ שהיא להגן ואח"כ כ' כדברי הט"ז והיינו לדיעה הואשונה ע"ש:

סק"ח ומשום אהל נמי. דדוקא תחת הסכך אסר הרוקח משום אהל כיון דיש חלל תחת הסדין משא"כ למעלה כיון דמונח הסדין על הסכך ממש אין זה אוהל כמבואר בסימן שט"ו:

סק"ט פחות חומש וכו'. משום דאמרינן בעירובין דגופו של אדם ג' אמות דהיינו י"ח טפחים אם כן י"ט פחות חומש מחזיק ראשו ורובו:

ט"ז סק"ח זהו עיקר התירוץ. וב"ח דהוצרך לחלק בין צער דממילא דלא תיקשי למה באמת חייב האבל בסוכה הלא ינצל בבית מצער דידיה ז"א דכבר כ' הט"ז שהיא סברת גרוע דאם כן יהיה אסור לנחם אבלים ואם כן הי"ל קמ"ל דלא אמרינן סברא גרוע זו:

מ"א סק"י שמצער בישיבתו וכו'. ר"ל דבחביב לו לא שייך איבעיא ליה ליתובי דעת' ולכן אם מצטער בסוכה מחמת שחפץ בהתבודדת פטור ונראה דהט"ז סק"ח חולק על המ"א בזה וק"ל:

סקי"א דקי"ל כרבא וכו'. רבא הוא דאמר שם הטעם שהביא משום צער חתן אבל אביי אמר דא"א לעשות חופה בסוכה משום יחוד לפי דסתם סוכה על הגג דלא שכיחי אינשי ושמא ילך החתן לדרכו ויתייחד אחר עם הכלה וזה הוי שייך גם האידנא:

סט"ו משמע דצריך. מדתלי' בישוב משמע אפילו ישוב דא"י שאין שם סוכה צריך לעשות:

שם באותו העיר. פי' הכפר:

שם בהולכין מכפר ר"ל בהא אמרי' המחמיר תע"ב אבל כששוהה חייב מדינא כההוא דס"י דחייב לעשות סוכה במקום ששומרו כיון ששוהה במקום ההוא:

מ"א סקט"ז סביב העיר. אין כוונתו דוקא סביב העיר מבחוץ אלא ר"ל שצריך לסבב בכל העיר כי ע"ד כן שוכרים אותו בני העיר שישגיח בכל בית ובית ומש"ה לא פריך וליעבד סוכה התם כמו דפריך בשומרי גנות משום דשומרי גנות דרכן לישב במקום א' יכול לעשות שם סוכה אבל שומרי העיר צריכים לסבב. וקשה דמאי נ"מ כ' המ"א ד"ז וכ"ת לענין שומר שאינו מסבב צריך לעשות סוכה ז"א דהא להמתרץ בגנות ופרדסים שא"צ לעשות סוכה משום שידע הגנב שיש לשומר מקום קבוע ויגנוב ממקום אחר כמבואר בס"ז ה"ה בשומרי העיר ונהי דהמקשה לא פריך בשומרי העיר משום דאיכא לאוקמי במסבב מ"מ למסקנא מיירי אף באין מסבב ונראה דנ"מ אם יכול לשמור כל העיר דמקום א' כגון עיר קטנה או שמוקפת חומה ומקולקל במקום א' וכה"ג דזה דומה לשומר כרי דפרי בס"י שחייב בסוכה משא"כ במסבב פטור אף בכה"ג כיון ששכרוהו שיהיה דוקא במסבב אבל באין מסבב דמי לגנות וחייב בכה"ג וכן צריך לפרש בסמוך כמ"ש אח"כ:

שם הוי כשומרי גנות. קשה הא גם בגנות ופרדסין פטורים מן הסוכה וצ"ל דנ"מ ביכול לשמור ממ"א דחייב בסוכה אבל בשומר גייסות לא אטרחוהי רבנן כיון דאית ביה הצלת נפשות דבדברי הירו' נמי מיושב מה דלא פריך המקשה בשומרי העיר משום די"ל בשומרי גייסות וזהו כוונת המ"א שהביא הירו' לומר דלדידיה לא צרכינן לתרץ אהמקשה דמיירי במסבב:

שם תוך חנות וכו' ר"ל בכל השנה היה ישן תוך החנות לשמור סחורתו וצוה לו בסוכות לישן בסוכה משום שיכול לעשות הסוכה אצל החנות ומשם ישמור החנות ודמי לשומרי כרי דכרי:

שם דשומרים ביום היו. ר"ל דאי לאו טעמא דידע הגנב וכו' היו צריכין שומרי הגנות לעשות להם סוכה שם בגינה ממילא הכא דלא שייך האי טעמא צריך לעשות סוכה אצל החנות שאף אם החנות אינו במקום דירתו דהא הגינה הוא ג"כ אינו מקום דירתו אלא כיון שיושב שם בימי החג הוי שם ביתו ה"נ בהא:

שם עד שנכנס לסוכה וכו'. מדת חסידות הוא דמדינא שתיה א"צ סוכה כר"ס תרל"ט וגם בעת האוכל א"צ להמתין על סוכה כמ"ש המ"א סקט"ו כמו בירידת גשמים ע"ש:

סקי"ז תשמישו וכו'. לפי שהוא מחוץ לעיר ולא הוי כעין תדורו ומטעם זה היה רוצה אביי לפוטרו ואנן קיי"ל כרבא משום דבאותו מקום דירתו ג"כ בלא כלי תשמישו והוי כעין תדורו:

סקי"ח לישב בסוכה וכו'. דיכול לשומרו מתוך הסוכה. ע"פ האופנים המבוארים בי"ד שם:

סימן תרמא

מ"א סק"ב לילה שני' וכו'. כוונתו כמ"ש הב"ח בתשו' סי' קל"ב שחשש בדין זה דרמ"א לברכה לבטלה משום די"ל דזמן שבירך בביתו פוטר גם זמן דסוכה ע"ש שהאריך בסברא זו ואח"כ מסיק דאף מי שירצה לנהוג כרמ"א היינו דוקא כשלא אכל ב' הלילות בסוכה אז יברך בבוקר זמן משום הסוכה אבל כשלא אכל בלילה הראשונה אע"פ שאוכל בבוקר בסוכה לא יברך זמן כיון שבליל ב' בלא"ה יברך זמן למה יברך בבוקר ואע"ג דלכתחלה צריך לברך זמן דסוכה מיד בשעת מצותה ולא יאחר עד ליל ב' מ"מ כיון דמשום חשש ברכה לבטלה הוא מאחר יכול לאחר אותה לכתחלה וע"ש באריכות וזהו כוונת המ"א ומהתימה שקיצר ולא הראה מקום לתשו' הב"ח ומ"ש ע' סי' תרס"א ר"ל שדבריו שם הם ע"פ דבריו דכאן דכיון שאינו מברך בבוקר זמן לכן בליל ב' יאמר סוכה ואח"כ זמן ע"ש:

סימן תרמג

מ"א ד"ה ואם עשויה וכו'. ר"ל דבהרמ"א מבואר דבליל ב' אומר זמן תחלה משום דלא קאי הזמן אסוכה מש"ה אף בליל א' אם היתה עשויה ועומדת אין שייך שהחיינו על סוכה אומר זמן תחלה אבל תימא דאיפכא הוי דהא אמרי' בסוכה דמ"ו דכשעושה סוכה מברך זמן ושוב א"צ לברך כשנכנס בה ואם היא עשויה ועומדת מברך שהחיינו כשנכנס בה ע"ש ובפ' החליל דפליגי רב יהודה ורבב"ח הובא בט"ז סק"א פירש"י דפליגי אם היה סוכה עשויה ועומדת דאז בשעת הכניסה מברך זמן וגם לישב בסוכה פליגי הי קדים עכ"ל הרי להיפך ומדברי הב"ח ומ"א דבעשויה ועומדת אז סוכה ואח"כ זמן דהזמן קאי על קיום המצות סוכה שמקיים בכניסתה אבל באינה עשויה ועומדת אז בירך בשעת עשיה וא"צ לברך זמן על סוכה ואינו אומר זמן רק על הקידוש כמו בשאר רגלים אז זמן ואח"כ סוכה. ובא"ר מגיה אם לא היתה הסוכה עשויה ועומדת דאז בירך זמן בשעת עשיה כדאמרן ועדיין תימה למה כתבו דין זה דאינו נ"מ אלא בזמן התנאים שהיה מברך זמן בשעת עשיית הסוכה אבל לדידן כבר איפסקא הלכתא כהרמ"א שאינו מברך בשעת עשייה אלא סומכין על זמן דקידוש א"כ אין חילוק בין עשויה ועומדת או לא וצ"ע עוד יש אריכות דברים בזה מתשובת הב"ח סימן קנ"ב שהבאתי בס"י ואין כאן מקומו:

ט"ז ולפי שבליל א' א"א לו לברך מירי במקומו שאין י"ט אלא יום א':

שם מברך כל ז' וכו'. היא בסוכה דמ"ז ע"ב דזמן דרגל יש לו תשלומין כל ז':

ט"ז סק"ב ואם יאכל אח"כ אפי' שהה הרבה לא יברך שנית על הסוכה כצ"ל:

סימן תרמה

הגה ס"ב ונעקרו למטה. ר"ל למטה במקום חיבור העליון לשדרה נעקרו שם מהשדרה ואינם מחוברים אלא ע"י אגודה:

ט"ז סק"ב דלשון נדלנדלו וכו'. הוקשה לו דלשון דלדול ביאורו עקירה ואם כן כשכתב המחבר שנדלדלו היינו שנעקרו מחיבורן וכמ"ש הט"ז סק"א ואם כן מאי כתב רמ"א דהיינו וכו' וכל שכן אם נעקרו הלא המחבר בנעקר מיירי ותירץ הט"ז דלשון דלדול פירושו ג"כ פירוק ממקום שכיבתן על השדרה אף שחיבורן לא נפרק וכמ"ש המ"א ואי תיקשי לך מ"ש הט"ז בריש סק"ב ולא נדלדלו פירושו ולא נעקרו כו' המעיין בב"י א"ש כי ביאר שם דחריות אין הכוונה שנושרים מחיבורם אלא שהעלים מתפרדים ומתרחקים הרבה מהשדרה ועודם מחוברים בעיקרם לשדרה אלא שמקום חיבורם מתקשה כעץ עד שא"א לחבר העלים על הגוף אפילו ע"י אגודה ומפני שא"א לחברם קרי להו נושרים

עכ"ד ולכן הט"ז בסק"א הוקשה לו מאי ולא נדלדלו הרי נדלדלו ממקום שכיבתן שהרי נתפרדו לזה פירש ולא נעקרו ר"ל דאע"פ שנתפרדו מ"מ מקום חיבורן לא נתקשה ואפשר עדיין לאוגדם ומקרי לא נעקרו. וכאן שכ' המחבר נדלדלו היינו אף שמחוברין אלא שמקום החיבור נתקשה וא"א לאוגדן וז"ש רמ"א דהיינו שאין עולין עם השדרה ר"ל שא"א לאוגדן עם השדרה מש"ה קרי נדלדלו אף שלא נעקרו מחיבורן וזהו שסיים המ"מ העתיק בט"ז אבל כל שעולין עמה מאליהן ר"ל שיכול לאוגדן עם השדרה כי לא נתקשה מקום חיבורן כשרה:

שם פי' שכל שעליו תלויות. ר"ל מה שהכשיר המ"מ בתלויות למטה ויכול לאגדן עם השדרה ע"ז סיים שמן המובחר שלא ליטלן אבל באינ' תלויות למטה אלא שקצת כו' דהיינו נפרדו עליו ששנינו במשנה דכשר אפילו מן המובחר ליכא ביה:

סק"ד אותה הוצא העליון וכו' עלה של לולב בברייתא קורא הוצא והוא מלשון ענף ולפי שעלי הלולב גדולים וכפולים קרי לי' בלשון ענף:

שם אבל אצלינו נמצא הרבה פעמים כמין דבר אדוק בלולב כצ"ל:

שם בשני הוצין וניחא. שיצאו שני הוצין ממקור אחד ויהיו שוין אלא דרך הלולב להיות כולם באמצע בהוצא אחד שהוא עליון מכולם:

שם א"צ דבוק כ"א בשדרה וכו' ר"ל שלא יהיה איזה חילוק סדק בגוף השדרה עד שמחמתה נתרחקו שני ההוצין זה מזה:

שם משמע שהם עצמם נמצאים וכו'. ר"ל שיהיה הלולב כלה בשני הוצין:

שם האחד מצד דבוקם וכו'. ר"ל לא שכלה בשני הוצין אלא שהוצא אחד הוא עליון מכולם אלא שהוא ושכנו דבוקים וזהו פי' הראשון שבתוס':

שם וכתבו עוד התוספות והרא"ש אחר פירוש הגאונים פי' ה"ג כנ"ל:

שם דכל הוצא שהוא כפול. נ"ל דלא מיירי בה"ג בהוצא מיוחד שהוא העליון כפי' ר"י אלא בכל הוצא והוצא מיירי וזה ודאי דבחלוק הוצא אחד ליכא קפידא אלא מיירי ברוב כל עלין:

ש"ע ס"ז נסדק ר"ל נסדק ראשו וקאי אסעי' הקודם דמיירי בנקטם ראשו ואהא אמר כאן דין נסדק ראשו דכך הוא מקור הדין בגמרא הובא בט"ז דאהא דתנן נקטם ראשו פסול אמר לא שנו אלא נקטם אבל נסדק כשר אא"כ עביד כהימנק דהיינו שנתרחקו סדקיו עד שנראה כשנים וממילא להמחבר בסעיף הקודם דמיירי ברוב עלין מיירי נמי הכא ברוב עלין ועלה עליונה ס"ל להמחבר בס"ג דאין לה חומרא יותר משאר עלים וקשה איך מכשירין הנסדק הא הו"ל נחלק התיומת בס"ג ויש לומר דהתם לא מיפסל אלא

ברוב כל עלה ועלה וכמבואר בטור והכא בנסדקו מעט מש"ה אינו פסול אלא כהימנק כ"ו להמחבר ולרמ"א בסעיף הקודם דמיירי בעלי האמצעית ועליה אמרינן דנסדק דלא כהימנק כשר וקשה הא הו"ל נחלק תיומא בס"ג לרמ"א ולכן כתב רמ"א דמיירי שלא נחלקה בענין שיפסל והיינו כפי' הט"ז נסדק מעט דכשר וכהימנק פסול וכ"כ בהדיא הר"ן הובא בב"י אבל מה שפי' המ"א תמוה דהא לשטת רמ"א דין נקטם ודין נסדק הכל מיירי בעלה העליונה (ויש לפלפל בזה ממ"ש ר"י על פי' רש"י הובא בכ"י ואין כאן מקומו להאריך) גם לשון רמ"א לא משמע כהמ"א מדכ' בענין שיפסל וק"ל והעיקר כהט"ז:

שם כהימניק הימניק פירש"י שם שגידולו של לולב סדיק כמין ב' שדראות אבל נסדקו ראשי עלין כשר ע"ש. ודע שני פירושים של ר"י הן לדעת ב"י והן לדעת התוס' לא הובא כלל בש"ע דלא חיישי' להו אולי משום דלא שכיחי כמ"ש התוס' לכן לא הביאו אבל אי אתרמי חיישי' להו ולמעשה נראה להחמיר:

סק"ז דקטימא סדוק וכפוף פסול. כפוף נתבאר בסוף סי' זה:

ט"ז סק"ח למעלה כהימנוק כשר וכו'. הכוונה כדברי מחבר דאם נסדק באמצע ולא נפתח למעלה אז לא נתרחקו זה מזה משא"כ כשנסדק למעלה ונתרחקו פסול:

סק"ט השדרה וכו'. לכך פסק רמ"א ס"ג דבעי עד השדרה ולהאומרים שם עד טפח או כזית הובא בט"ז שם ממילא כאן מיירי בנסדק פחות מכזית ואפ"ה בהימניק פסול וממילא ה"ה לרמ"א דמצריך שם עד השדרה מ"מ לא מצינן ליה שיחלוק בהימנ"ק כל שהוא דלא מפשינן בפלוגתא ותו דאיזה שיעור נאמר בו אע"כ לכ"ע הימנ"ק פסול בכל שהוא וכן מבואר בר"ן שהובא בע"ז סק"ז דסדוק כ"ש פסול ומודה ליה הט"ז שם בהימנ"ק ע"ש. כתבתי כ"ז שהעולם אין מדקדקים ובראותם נחלק התיומת דהיינו עלה העליונה מעט בראשה מכשירין וכשהוא פחות מטפח אומרים דכשר לכ"ע וטועים הם כי ע"פ הרוב כשנחלק בראשה אפילו מעט נתרחקו נעשו כהימנ"ק וזה לשיטת רמ"א פסול מדינא ושיטת רמ"א הוא העיקר כמ"ש הט"ז סק"ד בשם תה"ד ואין בזה הכשר זולת לשטת המחבר דתלוי ברוב עלין לכן צריך להשגיח ע"ז:

מ"א סק"ה וליכא לספוקי דליכא לספוקי אי כשר או לא לפי שאינו מצוי כלל ואיפכא הוא דיש ספק ביבשו עלין לבד ולא שדרה דיש מכשירין וכיון דאנן פוסלין בעלין לבד לא היה צריך רמ"א להגיה או שדרתו דהא אינו מצוי:

סימן תרמו

ש"ע ס"א שנקטם קצת תימא שכפל המחבר דין זה ב"פ וכאן הכשיר בסתם ובס"י הביא מחלוקת וצ"ע:

מ"א תחלת הסי' פסול דעבות ר"ל שאינו עבות דהיינו תלתא בקינ' כמבואר ס"ג והטעם שפסול כל ז' פשוט משום שמבואר בסי' תרמ"ט דכל שפסול משום שאינו הדר או שאינו מין זה האמור בתורה פסול כל ז' וזה שאינו עבות אע"ג דשפיר הוא הדר כמבואר בט"ז סק"י שהוא מדברי הרא"ש מ"מ אין זה מין עבות האמור בתורה:

(ס"ב) עבר ע' שמחת י"ט דכ"ט:

ט"ז סק"ב כמ"ש בש"ע ס"ה וכו'. שם מיירי אם הבד של הדס יש בו מקצת שאינו עבות (והיינו ג' בחד קינא) אם הוא מיעוט כשר דלא גרע מכולו עבות ונשרו מקצת עליו דכשר אבל אם הוא מחצה פסול דרוב בעינן שיהיה עבות כמו בנשרו ס"ל דגם בנשרו בעינן שישאר רוב ומסיק ט"ז דמ"ש המחבר כאן ג' עלין בקן הכוונה בכל קן וקן ברוב שיעור אורך ההדס:

ססק"ד אפי' בתלוש תימא לאיזה ענין כ' זאת ורש"י שם הוצרך לכתוב זאת לענין אחר אבל כאן לא נ"מ כלל ואולי למ"ש ט"ז סק"ז דאפי' אשחור ביו"ט דהוי נראה ונדחה מ"מ כשר אם מיעטן קמ"ל הט"ז דאפי' לא גדלו הענבים כלל עד יו"ט דהו"ל טפי נראה ונדחה נמי שרי וודוחק:

סק"ה לאכילה ולא להכשירו וכו'. ור"ש הוא דאמר דבר שאין מתכוין מותר:

שם ומשני דאית ליה הושענא אחריתי וכו' ולא הוי תיקון כלי כיון דא"צ להאי להכשיר' וכיון דלא מכוין שרי ולא מיקרי פסיק רישא. אבל אי לא הוי אחריתא משוי ליה מנא דהא צרך הוא להכשרה ומש"ה אע"ג דלא מכוין הוי פסיק רישא:

שם להתיר לכתחלה וכו' מדכ' עבר וליקטן או שלקטן לאכילה משמע דלאכילה לקט בהיתר:

שם הושענא אחריתא והמגיד. וכן הקשה הב"י ועוד הקשה למה כ' אחד אחד הא לאכילה שרי אפי' כמה ביחד ולכן גרס או שליקטן אחר ר"ל אדם אחר שיש לו הושענא אחריתא:

סק"ב דלא כהערוך וכו'. העריך ס"ל דלא מודה ר"ש בפסיק רישא אלא היכא דמטי' ליה מיניה איזה הנאה אז אסור אע"ג דלא מכוון ולדידיה באחר דאי שרי דלא מטיה ליה הנאה משא"כ להחולקים יש לאסור גם באחר:

מ"א סק"ג דבידו לתקן וכו'. המ"א כ"כ ליישב קו' בד"ה שהביא בס"ק שאח"ז דהא אינו הדר ולמה כשר כל ז' ע"ז תי' דס"ל לרמ"א וב"י בשם הא"ח דדוקא ביום א' פסול משום

דאין בידו לתקן דאין ממעטין ביו"ט אבל בחוה"מ דבידו לתקן כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת ואע"ג דביו"ט מיקרי נמי בידו כמ"ש הב"י הובא בט"ז סק"ו היינו לענין דחוזר ונראה אבל מ"מ אינו כ"כ בידו עד שיהיה בכלל ראוי לבילה (דומה לסברא זו כתבו התוס' שם בענין זה) כך תי' המ"א לדעת רמ"א אבל לדינא פליג המ"א ע"ש בס"ק שאח"ז וס"ל דלא מכשירין הכא מטעם ראוי לבילה כ"ז שלא תקנו:

בש"ע ס"י בנקטם ראשו וכו'. אבל בעלתה בו תמרה מודה דכשרה ואם עלתה התמרה בי"ט נחלקו בו הפוסקים מטעם דחוי ואין המקום כאן להאריך:

מ"א סק"ז משום שענפים חופין ראשו וכו'. ואין קטימתו נראית.

ט"ז סק"ו היו מרובים ה"ל דיחוי מעיקרא וכו'. ר"ל בשלמא אי אשחיר ביו"ט לפי ש"ס הזו דנראה ונדחה אסור א"כ לא יועיל במה שמעטן ומיקרי אין לו תקנה ולכן שרינן ליה אפי' בלא מיעוט אבל כיון דמוקי באשחור מעי"ט וחוזר ונראה אם כן יש לו תקנה וכן אפי' באשחיר ביו"ט למאי דמסיק הט"ז אח"כ דחוזר ונראה א"כ תמיד יש לו תקנה:

שם שיוכל לתקן. קו' זו וקושיא השניה נראה ליישב דה"ק הב"י דבידו ליתנו לאיש אחר שיש לו הושענ' והוא מותר לתקנו וכמ"ש הט"ז סק"א מש"ה מיקרי בידו אע"ג דהוא ל"ל הושענ' אחריתא ובתשו' אחת הארכתי בזה וק"ל:

סק"ח מכל שיעורו אפי' עלה א'. היינו לדעת היש מי שאומר שצריך שיהיה כל אורך ההדס עבות ולדינא שפסק המחבר בס"ה לעיכובא ברובא צריך עכ"פ שרוב אורך ההדס יהיה תלתא בקינא ולא יחסר אפי' עלה א'. והרא"ה ס"ל דמ"ד שכל אורך ההדס צריך עבות וכן מ"ד לעיכובה היינו שיהיה ממין שגדל ג' בחד קינא ומין הזה נק' עבות אף אם לא נשארו רק ב' עלין בכל קינ' ואמנם הפוסקים חולקים על הרא"ה וס"ל דאם מקצת באורך ההדס שאינו עבות דמי לנשרו וכמ"ש בדברי הט"ז סק"ב:

שם דמה דקתני בברייתא וכו'. היינו הת"ר שהביא בריש הס"ק דמכשיר נשרו רוב היינו היתרים על העבות דהא עבות היינו ג' ואסא מצרי הוא ז' ונפרצו עליו דתני במתני' פסול פירושו ג"כ שנשרו ואפ"ה פסול משום דמיירי בסתם הדס שאין בו אלא ג' עלין בקינא:

שם וזה כפי דברי הגאונים וכו'. הוא דעת היש מי שאומר שהביא הר"ן שאם נשר מכל שיעורו אפי' עלה א' פסול ולמה כ' הב"י שנשרו רוב הקנים דוקא ותו קשה הא הרא"ש לא ס"ל כהגאונים כמבואר בפ"ה מדברי הרא"ש דלעיכובא ברובא לק"מ דמ"ש הב"י דזה כדברי הגאונים היינו לאפוקי דעת הרא"ם דליכא קפידא רק במין עבות אבל נשרו אין מזיק והרא"ש ס"ל דגם נשרו מזיק וכפי דעתו דהיינו ברוב הקנים וכן מבואר להמעיין בב"י:

שם שנים ע"ג שנים. אלו ארבעה עלים כיון שאינם תלתא בחד קינא אין נחשבים הד' אלא כג' שבעבות גמור ולכן להר"ן בשיטת הגאונים שכל האורך ההדס שהיא ג"ט צריך עבות מיפסל בנשר אפי' עלה א' ואע"פ שנשאר ג' דהא אלו ד' אין נחשבים הד' רק כג' ולהרא"ש דלעיכובא ברובא וגם ס"ל דלא מיפסל אלא בנשרו שנים ונשאר א' ולא מכשיר אלא בנשאר שנים ממילא בהדסים אלו שארבעתן נחשבין רק כג' אם נשרו שנים פסול וק"ל:

סימן תרמז

ש"ע ס"א ופיו חלק.

(ט"ז סק"ג) ג' סימנים אלו. דערב' פיו חלק וזה פיו כמגל:

שם צפצפה דדוקא הני וכו'. דוקא הני דפיו כמסר (היינו מגל גדול) אבל זה פיו כמגל (דהיינו מגל קטן):

שם ולא לינקוט צפצפה וכו' ר"ל דאכתי קשה קו' התוס' לא לינקוט כלל צפצפה וגם ברייתא שניה דתני כמגל כשר דהיינו חילפי וכ"ת דה"א חילפי פסול לפי שאין פיו חלק שלא ליתני כלל סי' דפיו חלק:

שם ע"כ נקט צפצפה דדוקא זו פסול וכו'. ויהיב סימנא דדומה למסר וממילא חלפי דדומה למגל כשר ואע"ג דמרבינן חילפי מדכ' ערבי ל' רבים מ"מ איך נטעה לפוסלו ה"א דאתי קרא להצריך ב' ערבות:

שם להכי תנא צפצפה. דלא מרבינן צפצפה מערבי וה"ה חילפי:

שם דלא מרבינן אלא מין הגדל בנחל וכו'. ר"ל עיקר קרא פירושו מין הגדל בנחל ודרשא דמשוך אסמכתא בעלמא ולא נאמר שום סי' בפסוק אלא הל"מ הוא:

סק"ד משא"כ בהדס וכו'. בהדס אף דתני סתם משנ' נקטם ראשו פסול מ"מ אח"כ מצינו מחלוקת דר' טרפון מכשיר וסמכו הפוסקים ע"ז להכשיר:

שם לענין הדס בקטימה וכו'. דתני התם ר' ישמעאל אומר ג' הדסים ב' ערבות לולב א' ואתרוג א' אפילו ב' קטומים וא' אינו קטום ר"ט אומר אפי' שלשתן קטומים רע"א הדס אחד וערבה א' ואח"כ סודרדין אתרוג הגזול ויבש ושאר פרטים:

סימן תרמח

ט"ז סק"א ודאי אין פוסל כו' חולק אהמ"א סק"ב ועבט"ז סק"ו ומש"ש:

מ"א רסי' ד"ה אפי' כמוש כשר לעולם. ר"ל אפי' שלא בשעת הדחק:

שם אלא מחמת יובש וכו'. יבש הוא וקרי ליה כמושות לפי שהוא רק במקצתו וס"ל לש"ג דיבש מקצת כשר ולא קי"ל כך כמ"ש המ"א סקי"ז מש"ה פוסלו הג"א ועכ"פ מביא ראיה מהש"ג דיובש במקצת קרוי כמוש ובההוא דוקא פוסלו הג"א ומסיק די"ל דאע"ג דכמוש כשר הוא דוקא במקצתו וכמו בריאה דיובש פוסל בכל שהוא וצמקה דהיינו כמוש דהכא פוסל דוקא בכולה:

סק"א כמחט וכו' יתחוב המחט עם החוט בחוזק בדופן באתרוג יוציאו לאחוריו ואם יש בו ליחה יראה בחוט מחמת התחיבה בחוזק:

סק"ד קמט וסדק וכו'. שנעשה כך מתולדה ואין בו נקב:

סק"ה דאל"כ אפי' הבשר קיים כו' ר"ל דאפי' אם נעשה מתולדה דהוי כמו קמט בריאה אינו כשר במפולש א"כ למ"ד דעד חדרי הזרע הוי מפולש פסול אפי' לראב"ד דהא יש בנקבים ההם חסרון:

שם יש ספק וכו'. הוא ענין בפ"ע ואייריי בנקב שאין בו חסרון והוא מובן אבל ביש בו חסרון כיון דגם לראב"ד אינו כשר בבירור דהא אם הוא עד חדרי זרע פסול אי מיקרי בכה"ג מפולש מש"ה לא מכשרינן אע"ג דלהראב"ד יש בו ס"ס שמא אינו עד חדרי הזרע ושמא עד חדרי הזרע אינו נק' מפולש וא"כ אפשר דלהראב"ד כשר מחמת ס"ס זה מ"מ כיון דלהחולקים אהראב"ד פסול ולהראב"ד גופיה אינו אלא ס"ס אפשר בכה"ג אפי' בשעת הדחק אין להקל:

סק"ו כנגד אותן חדרים וכו'. ומה שהכשיר הט"ז בסק"א היינו ענין אחר שתוחב המחט אפי' נגד חדרי הזרע אלא שתוחב בקצת הקליפה ברוחבו מצד א' של האתרוג נקב קצת ויש לנקב שתי פיות וזה אינו לא מפולש ולא מעבר לעבר וכאן מיירי שלמעלה מחדרי הזרע ניקב מעבר לעבר ובתשו' אחת הארכתי בדברי' שונים וכאן אין להאריך:

שם וכדאי' שם לעיל מיני' דלא תימא שהר"ן מחמיר יותר מתוס' כיון שכ' ל' קליפה לא מיירי עד חדרי הזרע אלא קליפה דקהע"ז בא הט"ז להביא ראיה דכל עובי נק' קליפה:

ססק"ז ופסק בה הרי"ף לקולא כצ"ל:

שם כיון דספק דאורייי הוא וכו' ס"ל דאע"ג דהפסולים דרבנן מ"מ גוף האתרוג דאורייי ואפשר ס"ל דגם הפסולים הם דאורייי וע' בט"ז סי' תרמ"ט סק"ג:

מ"א סק"ו ולא דק דדוקא. דהא זהו מהר"ן להגירסא לאורכו ברובו מב' צדדים כו' ממילא עכ"פ לא מיירי רק מב' צדדים:

שם ולי צ"ע. ר"ל עוד קו' אחרת ארמ"א:

שם בר"ן הוא לאורכו כרוחבו. גי' זו הוא כרוחבו בכ' הדמיון ור"ל בין לאורכו בין לרוחבו:

סק"ט יש שפי' בין לאורכו וכו' ר"ל שהסדק באורכו והסדק תופס כל רוחב האתרוג משני צדדיו:
שם והוא דעת ה"ג וכו'. כאן שייך מ"ש אח"כ א"כ ה"ה בנסדק כל האורך דפסולה היינו שהסדק ילך ברוחב האתרוג משני צדדיו ואח"כ שייך מ"ש כאן ואין לומר הא בלא"ה פסול וכו':
שם רק שהר"ן מביא חילוק. ר"ל שכל הפוסקים כתבו שצריך דוקא כל האורך והר"ן נמי לא פליג אלא שהחילוקים שהביא הוא לענין הרוחב אם יהיה מב' צדדים או מצד אחד או ברוב עובי' אבל באורך לא מיירי כלל ולאפוקי ממ"ש הרמ"א כמו שסיים אח"כ.
סקי"א בגמ' נטלה פטמתו וכו' במשנה תנן ניטלה פטמתו פסולה וניטל' עוקצתו כשיר' וקאמר בגמר' על ניטלה פטמתו תנא ר' יצחק בן אלעזר ניטלה בוכנתו:
שם הנכנס ומכ' באסית' וכו'. מכתש':
שם אבל אם נשאר בו כל דהו כשר עכ"ל הרא"ש וכתב ב"י מדפליג הרא"ש בעוקץ בין נשאר וכו' כצ"ל:
שם עד היכן פוסלת הנטילה וכו'. גם י"ל משום דבמתניתין תנא ניטל עוקץ כשר מש"ה הוצרך לפרש בו כך כדי דלא תיקשי ממתניתין:
מ"א סק"א שניטל כולו וכו'. היינו מתוך האתרוג ונשאר הגומא:
שם אבל הב"י וכו'. הם פסקו אע"פ שנשאר הגומ' מליאה פסול הובא בט"ז סק"א וע"ז כתב המ"א דהיינו דוקא שניטל עד שוה לאתרוג אבל אם נשאר כ"ש למעלה מהאתרוג מודה דכשר:
מ"א סקי"ב כמ"ש הטור וכו' בטור לא נזכר דבר מזה ונראה לי להגיה וכן משמע בטור ור"ל משום דהטור סתם ג"כ כתב ברובו משמע רוב האתרוג כולו:
סקי"ג היקפו וכו'. בס"ק הקודם דמיירי במקום אחד בעי' רוב ב' צדדים אבל ב' וג' מקומות גרע טפי ופוסל אפי' ברוב היקפו בלבד:
הגה סי"ג שקורין בל"א מו"ל וכו'. היינו בלאט פלעק:
ט"ז סקט"ו החברבורות עצמם. אלא שהם רחוקים זה מזה ויש רוב בשע' הנמור דהיינו החברבורו' מה שביניהם:
סקט"ז כיון שהוא בידי אדם וכו'. ר"ל דאפשר למדוד ולראות שהוא מחנה ממש:
סקט"ו גרע טפי וכו'. דהא במקום אחד ברובו ובב' וג' מקומות יש שפוסלין אפי' במיעוטו ומכח קושיא זו הוכיח המ"א כמו שפירש בס"ק י"ג דמ"ש שם מצד אחד אין פירושו שתופס הנימור כל הצד אלא ר"ל שאינו תופס רק תיקף מצד אחד:

סקט"ז אבעבועות. הוכיח מדכ' בסעיף ג' חזזית היא כמו אבעבועות לשון רבים משמע דחזזית א' אינו פחות מב' בועות אבל בועא א' אפי' בחוטמו כשר אכן בה"ג חולק ע"ז הובא בא"ר:

שם כשאוחזו בידו וכו' אבל אם אין נראה לעין מחמת דקותו וצריך להסתכל בו לא הוי כל שהוא כן הוא לשון המבי"ט:

סקי"ז שינוי מראה וכו'. הנך דפסולים מחמת הדר ויש להם שיעור הם בחוטמו בכל שהוא משום דשם נראה יותר ואינו הדר אבל שאר פסולים אין חילוק:

שם דלא כהר"ן שפוסל. דס"ל דאפי' אותן שאין פסולים משום הדר אם עומדים בחוטמו מבטלים ההדר של האתרוג ואינו הדר:

סקי"ח לרוב ב"א וכו'. היינו כדרך שכת' בסקט"ז והטעם דכיון דגריעותא דחוטמו הוא משום שנראה יותר אבל היכא שלרוב דקותו אינו נראה וצריך הסתכלות אינו פוסל:

ססי"ט קוצים כשר וכו'. הא"ר חולק ע"ז ע"ש:

ט"ז סקי"ח לשון הטור שכתב אבל אם כשמשהים וכו'. לשון הטור הירוק שדומה לעשב השדה פסול אבל אם הוא ירוק וכשמשהין אותו חוזר למראה אתרוג כשר:

שם וכתב ב"י שלשון זה שכת' אבל אם הוא ירוק דמשמע דעד השתא לאו בירוק מישתעי:

מ"א סקכ"ג ירוק ככרתי כשר וכו'. ר"ל אפי' לא התחיל להיות ככרכום אם ידעינן שדרכו לחזור למראה אתרוג אלא שאין אנו בקיאים כ"כ לסמוך ע"ז אא"כ כבר התחיל וכת' זאת לומר דמהרי"ל מקיל אפי' טפי מהמנהג:

שם לשון הש"ע שכת'. משמע דאם ידעינן דכשמשהין חוזר כשר מיד:

שם דהיינו המוץ רחב וכו'. היינו החלל עם חדרי הזרע:

סימן תרמט

ש"ע ס"א בלא סיוע. ע' פירושו בט"ז ודין זה הוא מהתוספת והר"ן לענין קרבן שאם הקדישו הוי שינוי רשות ובא הקנין ע"י המצוה וכאן בלולב צריך ביאור איך משכחת דין זה ונ"ל כגון שמכרו לו באופן שקנאו במשיכ' והגבי' למיפק בי' א"כ ע"י המצוה נעשה הקנין ולא יצא אלא צריך להגביהו אח"כ לצאת בו ודברי פמ"ג בזה תמוהים לי ע"ש:

בש"ע בשאר הימים וכו'. ע' שמחת י"ט דף קס"א:

מ"א סק"א וכן הוא לעיל. ר"ל כמו שהדין לענין לולב ומיניו כן הוא הדין לענין ציצית או כוונתו להביא ראיה משם דכשקנאו קרינן ביה משלכם וכמבואר שם בש"ע ע"ש:

סק"ב מאי פריך גבי אונכרי וכו'. היינו דינא דר"מ כאן שלא יקצץ הישראל בעצמו ולשון הש"ס בזה הובא בט"ז סי' תרס"ד ע"ש:

שם וליקני' בשנוי השם וכו' וה"ה דקשה ממאי דפריך התם ולקניה בשינוי מעשה על שניהם תירץ המ"א דהתם בש"ס כבר היה יאוש כמבואר שם וא"כ הוי תרתי דהיינו שינוי השם ויאוש או שינוי מעשה ויאוש והמחבר מיירי בשינוי מעשה גרידא בלי יאוש:

סק"ג וכן משמע ברש"י. גבי אוונכרי כ' רש"י שאם יקצוץ הישראל בעצמו יאוש לא קני ואפי' קנה הוי מצוה הבאה בעבירה משמע דפליג על המחבור וס"ל דאפי' במקום שקנה הוי מצוה הבאה בעבירה ומ"מ בשקוצץ הנכרי מותר להישראל כיון שהוא עצמו לא גזלו לא הוי מצוה הבאה בעבירה:

שם בסופו. דלהוי יאוש ושינוי רשות וכו' כשקוצץ הנכרי אלמא דאפי' לאחרים הוי מצוה הבאה בעבירה כל שלא קנאו וכ"ת דהוצרך ליאוש ושינוי רשות לענין יום ראשון כבר הקשה כך בפמ"ג ותירץ דמשטת רש"י מוכח לה המ"א דס"ל דיאוש קני ואפ"ה הוי מצוה הבאה בעבירה ולאחרים לא הוי מצוה הבא בעבירה א"כ למה הוצרך לשינוי רשות אע"כ דגם לאחרים הוי מצוה הבאה בעבירה אא"כ יש קנין גדול יאוש ושינוי רשות ואם כן כ"ש לדידן דיאוש לחוד לא קני וק"ל:

סק"ד נכרים וכו'. ודע דדין זה מיירי שישראל קוצץ לעצמו וכמ"ש רמ"א לצורך לולבו אבל לישראל אחר שרי וכמ"ש הט"ז סי' תרס"ד וע"ז סיים שבא"י ה"ל טבל כיון שהישראל קנאו מנכרי ונתמרח ברשותו ויתבאר דין טבל בסקכ"ז וזה אפי' לישראל אחר:

סק"ו ונותן לחבירו וכו'. כ"כ הט"ז סי' תרס"ד:

ט"ז סק"ג ומדברי הר"ן משמע. זהו תי' על הקו':

סק"ט עסי' י"ד ס"ג וכו'. דשם כ' דבהשאיל לו טלית מצוייצת מסתמא במתנה נתן כדי שיברך. ואע"ג שיש לחשוש שמא השאילו שיתעטף לכבוד ולא למצוה כ"ש כאן שהשאילו האתרוג לצאת וע' מ"א סי' תרנ"ח סק"ג:

סק"י מתשיל עלי' כיון דלאו מצוה לאתשולי עליה משא"כ בע"ז בסקי"ג:

סקי"א ולבסוף עבדו. דבהא קי"ל בי"ד סי' קמ"ה דכל הפירות וגוף האילן מותרים להדיוט אלא כל מה שיוציא האילן אחר שנעבד אסור ע"ש אפ"ה לא יטול לכתחלה מאותן שהיה קודם שנעבד דמאיס למצוה ומיהו בדיעבד יצא בזה אפי' ביום א' כיון דמותר להדיוט כ"כ התוס' שם:

ט"ז בסופו מ"מ שמא יש הרוב מחמת חלק שאין מין אתרוג כצ"ל:

מ"א סקי"ג שאם נתבטל כיון דיש לה היתר ע"י ביטול לא מיכתת שיעורו וכמו בדמאי הואיל ויש לו היתר אי מפקיר נכסי' ולא הוצרך המ"א לזה אלא באתרוג לפמ"ש בסק"כ דאם אסור באכילה פסול כל ז' ומכ"ש כשאסור בהנאה אע"ג דלא מיכתת שיעוריה

מש"ה הוצרך לדמותו לדמאי אבל בלולב ושאר מיניו לא צריך לזה דאינהו לא מיפסלי אלא היכא דמיכתת שיעוריה וזה שיש לו ביטול לא מיכתת ובס"ק הקודם שכ' המ"א משום דמיכתת לא הוצרך לזה אלא בלולב ומיניו משא"כ באתרוג א"צ לזה משום דאסור בהנאה וק"ל:

סק"ה באותו שעה. תימא דאיפכא הוא וכמ"ש בדברי המ"א סקי"א ע"ש וי"ל דמ"ש הט"ז שהפירות שישנן באותו שעה פסול ר"ל לא יקח לכתחל' משום דמאיס כמ"ש המ"א סקי"א ומ"ש ל' פסול לאו דוקא ולפי שהמחבר כ' מותר ליטול דהיינו לכתחלה כיון . שאינו נעבד לכן כ' דבנעבד פסול לכתחלה אבל מה שמסיים דמה שגדל אח"כ לא גרע מפשתן כו' תמיה דשם מיירי בפשתן שהיה בשעה שנעבד משא"כ התוס' הרי אסור אף להדיוט וי"ל דמל' הרמב"ם והמחבר בי"ד סי' קמ"ה משמע דלא נאסר אלא מה שגדל בעת שעובדין אבל אם פסקו מלעובדו מותר אח"כ מה שיוצא (ולדינא דין זה צריך תלמוד) א"כ מיירי הט"ז מזה וקאמר כיון דהוי שינוי הוא בריה חדשה מותר לכתחלה דלא מאיס. שוב ראיתי שעמד בזה בא"ר והפמ"ג תירץ וע"ש:

סקי"ז שעל ניטל העוקץ מקשה פשיטא וכו'. שהקשה בניטל העוקץ דפסול משום חסר מאי קמ"ל מתני' הוא דחסר פסול ומדלא מקשה אפיטמתא היינו משום דק"ל דאין זה הדר וחמיר מחסר או שאפי' אין חסר כלל שכל רוחב הגומא מכוסה פסול ע' סי' תרמ"ח בדינים אלו:

סקי"ט וכמ"ש הרא"ש והטור וכ"מ בתוס' דבתחלה כצ"ל. שהם כתבו דאחר יום ראשון אפי' לכתחלה מותר לאכול ממנו רק שישאיר ממנו כשיעור כדי לצאת בו ואע"ג דאיתקצאי למצותה ביתר מכשיעור לא איתקצאי עכ"ד ולא הזכירו תנאי משום דמיירי שהפריש ליום ב' והב"י מוקי דבריהם כשהתנה וכמ"ש רמ"א כאן ומשמע דס"ל להב"י דאע"ג דמפריש ליום ב' צריך תנאי עז"כ המ"א דלא כמ"ש ב"י. ומ"ש המ"א וכ"מ בתוס' הוא בדף מ"ו והובא בב"י דמתחלה כתבו רק כדברי הרא"ש הנ"ל ואח"כ כתבו ואע"ג דביום ראשון נאסרו כול' מ"מ מועיל תנאי עכ"פ הרי דבתחלה לא הזכירו תנאי משום דמיירי תחלה בהפריש ליום ב' ואילך:

שם ובב"י סי' תרפ"ג כ'. כוונתו לפרש שיש כאן פלוגתת הפוסקים כי התוס' שכ' דביום ראשון נאסר כולו ור' חנינא תנאי עשה שיהיה כולה ליום ראשון ומקצתה לשאר ימים משמע דביום ראשון עצמו אין תקנה לאוכלו אפי' בתנאי וכן בשאר ימים שיאכלנו כולו לא מהני תנאי והטעם משום דס"ל להתו' דתנאי לא מהני לאותו יום בעצמו שנעשה בו המצוה (וכ"כ המ"א סי' תרס"ד סק"ט) ומש"ה ביום א' ע"כ כולו אסור ובשאר ימים

השיעור עכ"פ אסור ולא מהני התנאי אלא על איסורא דרביע עליה מיום א' דהיינו על כולו הוא מתנה להפקיעו ביום ב' דהיינו על היותר משיעור אבל הרשב"א כ' דיוצא בו ואוכלה משמע שאוכל כולו באותו יום שיצא בו ולכן כ' ולא דמי לעצי סוכה ובעצי סוכה לא מצינו כלל דלא מהני התנאי על היותר משיעור ואדרבא התו' שבת דף כ"ב כ' דביותר משיעורו מהני תנאי (וז"ש המ"א וע' בשבת דף כ"ב) וא"כ מאי הקשה הרשב"א מעצי סוכה אע"כ דס"ל דבאתרוג אפילו שיעור האתרוג מהני תנאי לאוכלו ביום ההוא עצמו שיצא בו וא"כ מהני תנאי גם ביום א' וכן מוכח מהר"ן שתלה הטעם דמהני תנאי משום דה"ל כאלו לא הי' של מצוה מעולם הובא בב"י ססי' תרל"ח א"כ משמע דלאותו יום עצמו מועיל התנאי אפילו על שיעור הצריך למנוה וא"כ יש בזה מחלוקת הפוסקים והוא המשך דברי המ"א:

שם להריח בו במ"ש וכו'. במ"ש להבדלה:

ט"ז סק"ח ואז אנו מפרשים דרב לא פסל כולו רק עד אחר שחתכו זה אינו וכו' כצ"ל:

מ"א דף כ"ב בתו' שם תירץ כו'. זה ענין בפ"ע שהתוס' שם הקשו על ר' חנינא דאכיל ממנו ונפיק בי' והא אסור לאכול קודם נטילת לולב ותירצו דאפי' ביום ב' וכו' קצת נראה שיש כאן חיסור לשון וכנ"ל מה שהקשה איך אכיל ר' חנינא קודם דנפיק ביה תירצו שם בתוס' וכו':

סק"ב דאסור באכילה פסיל. ומכ"ש אם אסור בהנאה:

שם שאין בו דין ממון וכו'. ותירצו בתוס' דנ"מ בשאר ימים משא"כ להמחבר קשה:

סק"ט גם מלשון הגמ' מוכח דפסול כל ז' כצ"ל:

ססקכ"ז לא נשתייר רובו כשר וכו'. מדמדמה לה לשיורי ציצית שנתבאר לעיל סי"ב:

סימן תרנ

ש"ע ס"א כדי שיהיה שדרו וכו'. ר"ל השדרה לבד מעלין העולין למעלה מהשדרה צריך שיהיה יוצא טפח דהכי ס"ל לר' יוחנן והלכתא כותי':

סימן תרנא

מ"א סק"ב אינו חוצץ וכו'. ר"ל הלולב לידו כיון שהוא לנאותו ומ"ש רמ"א דדוקא מין במינו אינו חוצץ היינו שלא לנאותו ומש"ה יזהר ליקח החוט לפי שאינו לנאותו מש"ה סיים המ"א דאם אגד ההדס בלולב ולא בחוט מיקרי ג"כ לנאותו ואינו חוצץ:

סק"ג בחול. דהטור כ' זאת לענין י"ט שאסור לעשות קשר גמור ולכן כ' המ"א דכן נוהגין גם בחול:

ט"ז סק"ג וגי' דאף אם הוא איטר. דלשון ואף שכ' הטור דייק מיניה הב"י דאיטר ככל אדם וע' הט"ז דה"ק לא מיבעיא ימין כל אדם יש לו מעלה אלא אפי' ימין דאיטר שאינו אלא בו אפ"ה יש לה מעלה ליקח הלולב בה:

ש"ע ס"ד לולב בזרועו וכן האתרוג וכו'. דין זה הוא מהרוקח הובא בב"י ושם כתוב נוטל לולב והאתרוג בזרועו עכ"ל ומשמע קצת דה"ק נוטל לולב בידו ואתרוג בזרועו אלא דהרב"י מוקי להרוקח באין לו יד כלל א"כ ע"כ דגם הלולב נוטל בזרוע ולכן הוסיף כאן ביאור וכ' נוטל לולב בזרוע וכן האתרוג ור"ל הלולב בזרוע ימין ואתרוג בזרוע שמאל וע' מה שפירשתי בדברי המ"א סק"י:

מ"א סק"י אין לו אלא שמאל וכו'. ר"ל דעושה ג"כ כדמעיקרא שנוטל הלולב בזרוע ימין והאתרוג ביד שמאל וקמ"ל דלא אמרי' כיון שהוא גידם מידו הימנית הוי שמאל דידיה ימין קמ"ל דלא אמרי' הכי דבתר ימין ושמאל דעלמא אזלינן וע"ז סיים וכן איטר ר"ל דבאיטר נמי אזלי' בתר ימין ושמאל דעלמא וכפסק המחבר בס"ג כך ביאור דברי הרוקח לדעת הרב"י:

שם דהא מ"מ יצטרך. וכיון דע"כ נוטל בזרעותיו איך ה"א שיקח הלולב ואח"כ האתרוג ומאי טוב יותר דקאמר:

שם ובב"י בשם הרוקח הגי' גידם שאין לו אלא יד כו' כצ"ל:

שם וה"פ שיקח הלולב. ומעיקרא מיירי הרוקח שנשאר לו יד ימין ועז"כ נוטל לולב והאתרוג בזרועו פי' נוטל לולב בידו ואתרוג בזרועו וזה יותר טוב משיקח שניהם בידו בזה אחר זה משום דצריך שיקחם שניהם בב"א ובידו א' א"א ליקחם בב"א דלא יצא כמ"ש המ"א אח"כ מהב"י בשם א"ח לכן נוטל בב"א ולולב בידו הימנית והאתרוג בזרוע שמאל והדר קאמר הרוקח רבותא דגם אם יד שמאל נשאר לו יעשה ג"כ כדמעיקרא שהלולב בידו והאתרוג בזרועו דזה עכשיו ימין דידיה ובתר דידיה אזלי' וע"ז סיים או איטר דג"כ אזלי' בתר דידיה וכפסק רמ"א בס"ג:

סקי"א מברך כיון דעדיין צריך לנענע. ואם כבר נענע מקצתו צריך לעיין:

סקי"ב ומיהו נ"ל. חזרתי על כל הצדדים שיהיו בדברים האלה טעם מתוקן ומקובל ונמשך לשל מעלה ולא מצאתי והברור בעיני שנשמט בטעות ומקום דברים אלו בסק"ח שכ' השל"ה ולכן לא יתננו לחבירו כו' עז"כ המ"א ומיהו נ"ל כו' ר"ל שמצא תקנה שיקחנו מיד חבירו אלא שיקח הלולב ביד שמאל נמצא זה סילק הלולב תחלה וזה לא קיבלו עדיין כיון דמקום הלולב בימין וזה לקחו בשמאל. ואח"כ יקח האתרוג בשמאל שזהו מקומו נמצא לקח האתרוג תחלה ואח"כ יתן הלולב בימינו ונמצא יוצא בזה האופן ידי

שניהם דהיינו הנותן והמקבל וע"ז סיים וע' בשל"ה בשם אבן שועב דמשמע שם דאין קפידא אא"כ יקבל הלולב בימינו אבל אם מקבלו בשמאלו וכאמור אין קפידא כנ"ל וכל מה שעלה בדעתי לפרש דברים אלו במקומם לא העלתי על ספר כי לא יישרו בעיני כלל:

סקי"ד כגון. ל' זה משמע קצת דדוקא כה"ג כשר וכדמשמע לכאורה מל' התוס' שהעתיק הט"ז ריש סק"ו וזה א"א דהא כ' הטור אפי' כל הלולב יוצא מת"י הובא בט"ז וצ"ע קצת:

סקט"ו הואיל ואוחזו כו': דאילו בכלי רחב הל"ל שאחז בדופני הכל ולא לשון שאוחזו ר"ל באותו הלולב וק"ל:

ט"ו סק"ו בתוס' דף ל"ז בפלוגתא דרבה אמר לא לינקוט הושענה (אגודת הלולב ומיניו קרי הושענא) בסידרא דבעינן לקיחה תמה וליכא רבא אמר לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה:

שם לענין לקיחה ע"י דבר אחר כתבו בד"ה דבעינן לקיחה תמה כצ"ל:

שם דלא ליהוי חציצה כמו לעיל וכו'. דאמר רבא להני דמגדלי הושענה (ר"ל אגודי אגודת לולב) שיירו בית יד מחמת האגוד שלא יקנו במקום אגדו ללא ליהוי חציצה ורבא אמר כל לנאותו אינו חוצץ:

שם ולולב שהוציא בהלי דש"פ וכו'. דאמר רבא התם דאינו יוצא בו ופריך שם והא רבא ס"ל לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה ומשני ה"מ דרך כבוד אבל דרך בזיון לא:

שם כמ"ש הטור בססי' תרנ"א וכו'. שיש מנהג לעשות ס"ת ערבות באגודה הלולב כמנין לולב ע"ש ולכן קשה לו להחזיק בידו מש"ה עושה בית יד:

שם הסודר במקום שהוא מחזיק וכו'. ר"ל אף על פי שכ' התוס' דאין כאן חציצה שכל הלולב חוץ מידו כו'. משמע דאם קצת מהלולב בידו הוי חציצה כגון שקצת הלולב מהגיע בהבית יד במקום שהוא מחזיק מש"ה כ' הט"ז דאין חילוק אלא שהתוס' ר"ל דמש"ה לא שייך כאן חציצה שהרי אפילו כל הלולב תוך מידו יצא:

שם וע"כ הביא הטור זה החילוק שבגמ' וזה לשון הטור ולקיחה כצ"ל:

שם איש כפר ברקאי וכו'. שהיה מבזה קדשים דפריך ידי בשיראי ועביד עבודה והוי חציצה:

שם והא דנקט הטור אפילו כל הלולב וכו'. ר"ל דהא מלשון התוס' משמע דאם כולו חוץ מידו עדיף טפי לענין דלא הוי חציצה וע"ז תירץ דלענין לקיחה תמה הך עדיף כיון שאוחז קצת הלולב:

שם בסופו. דמחמת זה אינו נראה חציצה אלא שיש חשש כצ"ל:

סק"ז ואף לרבא העתקתיו לעיל בסק"ו בדיבור שלישי:

סק"י ג"פ לכל דבר בזה וכו'. בעי ר' זירא היכן חד והיכן חד והיכן חד או דלמא היכן והיכן חד עכ"ד. כלומר הולכה אחד והובאה א' או דילמא הולכה והובאה נחשבים פעם אחד: בט"ז מוליך ומבי' מעלה ומוריד כו'. ס"ל שהירושלמי אינו מוסיף כלל על הבבלי דקאמר מוליך ומביא מעלה ומוריד והירושלמי קראו לשון נענוע ומשמע לפי דא"צ רק הולכה והובאה ולא לכל צד משה"ה אמר הירושלמי ג"פ כי הולכה והובאה נחשב ב' ומעלה ומוריד חד ומ"ש הירושלמי בכל דבר ר"ל בכל מקום שצריך נענוע דהיינו בברכה והודו ואנא ובעי ר' זירא אם הולכה והובאה נחשב חד וא"כ צריך שני פעמים מוליך ומבי' ואח"כ מעלה ומוריד והוי ג"פ ומה שמסיים הט"ז ומוליך ומביא חשבינן לתרי ר"ל שכך הוא צד אחד של הבעיא:

שם דצריך לכסכס העלין חוץ ממוליך ומביא וכו'. פליג על הר"י גאות וס"ל שהירושלמי מוסיף על ש"ס דילן כסכוס ג"פ ולכסכוס קרי נענוע ולכן אין לנו הוכחה שלא יצטרך לכל צד משה"ה ס"ל שלכל צד מוליך ומביא ומוסיף הירושלמי ג"פ לכל דבר פי' על כל הולכה והובאה והעלאה והורדה ובעי ר' זירא אם מוליך ומביא חשוב חד ואין לנענע בשניהם אלא ג' תנועות קטנות וכן במעלה ומוריד אז כל אחד מהם חשוב אחד וצריך לנענע שלשה תנועות קטנות בכל אחד מהם וכיון דלא איפשטא עבדינן לחומרא ועושה בכל צד הולכה ובתוכ' ג' תנועות קטנות והובאה ובתוכה ג' תנועות קטנות וכן בהעלאה וכן בהורדה יעשה בכל אחד מהם ג' תנועות קטנות:

שם ודיעה שלישית שאותן תנועות כו'. ודיעה זו והוקשה להם על דיעה השניה דכיון דהירושלמי מוסיף נענוע ולא מיירי כלל מהולכה והובאה שבבבלי א"כ איך שייך לשם בעיא דר' זירא על הולכה והובאה כיון שלא נזכר כלל תחלה לכן חידשו דהנענוע ג"כ שהוסיף הירושלמי צ"ל ג"כ כדרך הולכות והובאות קטנות ולא כסכוס בעלמא ועליהם בעי ר"ז אם הולכה הקטנה חשיב חד והובאה הקטנה חשיבא חד וסגי במוליך ומביא ומוליך או דלמא הולכ' והובאה חשיב' חד וצריך ג' תנועות קטנות שכל תנועה היא הולכ' והובאה קטנה וכיון דלא איפשטא עבדינן לחומרא. ויש חומרא לדיעה זו שאותן תנועות קטנות צריך שיהיה בהולכה והובאה קטנות ויש ג"כ קולא לדיעה זו כיון דבעיא דר"ז לא הי' על הולכה והובא' הגדולות לכן א"צ לעשות אותן הת"ק אלא ג"פ לכל צד (וכמ"ש הט"ז אח"כ אע"ג דלהר"ן שם משמע כו' ע"ש) משא"כ לדיעה הקודמת היה צריך לעשות הת"ק אחר הולכה וגם אחר הובאה משום דזהו בעיא דר"ז וק"ל:

שם ואח"כ יעשה שם ג' תנועות קטנות בכסכוס העלין וכו'. לכאורה משמע שאחר שהוליך והביא לכל צד וגם העלה והוריד אז יעשה הת"ק בכל צד במעלה ובמוריד אבל

אין נלע"ד כך (וכן מוכח מתשובת רש"ל הובא בט"ז סקי"ח ובמ"א סק"ב מה שהמציא לצאת לכ"ע ואם איתא עדיין לא יצא ידי דיעה זו דהא לא צוה רש"ל שיעשה ת"ק אחר שסיבב כל הששה קצוות וק"ל) אלא ר"ל שבכל צד אחר שעשה הולכ' והובאה הגדולות יעשה התנועות קטנות באותו צד וזה לשון אח"כ דקאמר ואי תיקשי לך למה בדיעה השני' כתב ט"ז שיעשה הת"ק בהולכה עצמה וכן בהובאה עצמו וכמו שכתבתי לעיל בתחלת הס"ק בדיבור שלישי שעושה בכל צד הולכה ובתוכה ג' ת"ק וכו' ע"ש ולמה כאן כתב דוקא שיעשה אח"כ לק"מ כי בדיעה השניה עושה נענוע שהוא כסכוס עלין בעלמא קל לו לעשות דבר זה בתוך ההולכה משא"כ דיעה זו שהנענוע היא בהולכות והובאות קטנות תכבד העבוד' עליו אם יעשה בתוך ההולכה או ההובאה וגם שלא יהיה ניכר כלל לכן אמר שיעשה זה אחר גמר ההובאה שאז תופש ידו במקום אחד ואו בקל יעשה הת"ק בהולכות והובאות קטנות וק"ל:

שם והרי"ף כתב וכו' כבר הביא דעת הרי"ף אלא שעכשיו הביא לשונו כדי להביא מה שהרא"ש פירשם בענין אחר ממה שפי' הר"ן ויותר טוב להגיה בזה הלשון ועל מ"ש הרי"ף נענוע זה חוץ ממוליך ומביא כתב עלה הרא"ש וז"ל כל דבר כו:

שם במקום אחד ויעשה נענוע קטן וכו'. ר"ל שהיה נראה שיעשה נענוע קטן כסכוס בעלמא והוא כדיעה השניה שבר"ן לולא בעיית ר"ז כו' א"כ ס"ל להרא"ש כפי' הג' שבר"ן שהת"ק יהיה בהולכות והובאות קטנות אלא שמוסיף על דיעה ג' הזו שצריך לעשות כך אחר ההולכה וגם אחר ההובאה אע"פ שהרא"ש עצמו לא כ"כ בפירוש מ"מ בקצור פסקי הרא"ש כתב כן וכן בטור בנוסחת הספרדים כתו' ג"כ כך שהרי כ' ומביא אליו ועושה כך ומה שמסיים ל"ו פעמים היינו ל"ו זוגות שכל זוג הוא הולכה והובאה ואע"פ שכ' הב"י שדברי הרא"ש הם כדיעה ג' של הר"ן לאו לגמרי הוא זהו המשך דברי הט"ז:

שם ולפי מ"ש אין שם בצד א' רק הולכה א' והובאה א' וכו'. ר"ל כיון דהרא"ש מפרש בעיא דר"ז על הת"ק ולא על הולכה והובאה שבבבלי א"כ אין לנו ראיה כלל על ג"פ מוליך ומביא לכל צד ואין בכל צד אלא הולכה והובאה א':

שם ואי לאו דברי הטור היינו מפרשים דברי הרא"ש וכו'. ר"ל לא היינו צריכים לדחוק בדוחק זה שכ' הט"ז תחלה וצ"ל דבאמת ה"ק וכו' אלא היינו מפרשים פי' אחר בהרא"ש דלולי בעיית ר"ז היינו מפרשים שהירושלמי אינו מוסיף רק הנענוע ולא מיירי במוליך ומביא שבבבלי אלא דבעיית ר"ז לא שייכא כלל על הנענועים הקטנים כי אין שייך בהם הולכה והובאה אע"כ דהירושלמי תרתי מוסיף אחד הנענוע הקטן וא' שגם המוליך ומביא שבבבלי יהיה ג"פ לכל צד וה"ק הירושלמי וצריך לנענע ג"פ לכל דבר כי המוליך

ומביא שבבבלי הוא ג"פ ובכל אחד מהם עושה נענוע נמצא מנענע ג"פ וע"ז בעי ר"ז אי ג"פ היינו ג' זוגות וכל זוג הולכה והובאה ועושה בכל אחד נענוע או דלמא הולכה והובאה והולכה סגי וא"ש כל דברי הרא"ש וע"ז סיים הט"ז דלשון הטור לנוסח הספרדים משמע שמפרש בעיית ר"ז על הת"ק וא"כ אין נזכר כלל בהרא"ש ג' הולכות והובאות גדולות לכל צד אבל לספרים שלנו שפיר נוכל להסכים דברי הטור כפירושנו בהרא"ש אלא שקיצור פסקי הרא"ש ודאי סותר פי' זה דהא כ' בהדיא ומביא אליו כו' זהו המשך דברי הט"ז:

שם ונראה ליישב גם לפי גי' ומביאה אליו כו'. מ"ש דבעי ג' הולכות וג' הובאות כצ"ל. בא ליישב גם לגירסת הספרדים וקצור פסקי הרא"ש מה שהקשה תחלה על מ"ש הרא"ש דבעי ג' הולכות וג' הובאות בכל צד והיל"ל לכל הולכה והובאה שבכל צד ע"ז תירץ דהג' זוגות שעושה אחר ההולכה אין עולה לחשבון רק ג' ההולכות וג' זוגות שעושה אחר ההובאה אין לחשוב רק ההובאות והוא מובן: ולתירץ זה לא צוה הרא"ש כלל לעשות ג' הולכות והובאות גדולות לכל צד ואין לנו לפ"ז שום פוסק שיאמר כך וא"צ אלא הולכה אחד והובאה אחד לכל צד:

שם ולפי פירושו הנענוע הוא ההולכה והובאה וכו'. רעל שע"י בעיית ר"ז הכריע בהרא"ש דמ"ש בירושלמי לנענע ג"פ ר"ל המוליך ומביא שבבבלי נקרא נענוע ואמר שצריך לעשותו ג"פ בכל צד וע"ז בעי ר"ז וק"ל:

סקי"א ואילו לדעת הרא"ש שזכרנו מקשה אהרמ"א כיון שכל סעיף זה הוא דעת הרא"ש לא הוי ליה לכתוב דברי הר"ן בתוכם דלהר"ן עושה כסכוס אחר ההולכה דהיינו דיעה ג' שבר"ן (ולדיעה זו עושה הכסכוס תוך ההולכה וכמו שכתבתי לעיל בדברי הט"ז סק"י בדיבור חמישי). ואילו הרא"ש לא הזכיר כלל כסכוס אלא שהנענועים קטנים היא כהולכות והובאות קטנות בלי כסכוס:

שם שזהו כ' הטור בשם ב"ה וכו'. ר"ת בעל העיטור וס"ל כדיעה א' שבר"ן שא"צ שום נענוע ואילו להרא"ש צריך ג' תנועות קטנות בהולכה והובאה ותי' הב"י דלא פליגי דעל אותן תנועות קטנות אמר בעל העיטור שא"צ כסכוס אבל בל' רמ"א כאן א"א לפרש כן דהא אמר שמוליך ומביא ג"פ לכל רוח וזהו עצמו הנענוע א"כ ס"ל שא"צ כלל תנועות קטנות וזה סותר להרא"ש והו"ל לכתיב וי"א.

שם וגם לנענע ג' כוחות בהולכה וג' כוחות בהובאה וכו'. היינו לצאת ידי דיעה ג' שבר"ן ויעשה הכוחות אחר ההולכה ואחר ההובאה ובזה יוצא גם דיעה ב' שבר"ן דאע"ג דדיעה

ב' אומרת לעשות הת"ק תוך ההולכה מוד' דגם אח"כ מהני ע' מ"ש לעיל בט"ז סק"י בדיבור ה':
שם א"צ עוד לשום נענוע לכל הפירושים וכו'. דהא לדיעות שבר"ן א"צ רק הולכה והובאה א' גדולה:
שם שגורסים ומביאו אליו וכו'. דתיבת אליו מיותר מורה שצריך לקרבו עד סמוך ללבו דאל"כ לא נק' הובאה ונראה שכוונת הט"ז שיעשה כן בכל ג' הובאות גדולות שעושה בכל צד:
סקי"ב בדרך אלכסון. ר"ל בהכרח יעשה ההפיכה באלכסון לאיזה צד מהצדדים:
ט"ז סק"ג חנוכה כדעת הלבוש וכו'. היינו שיתחיל להדליק נר הימיני ויפנה מימין לשמאל כדרך כתיבה העברית ותבין וע"ש ותבין דברי הט"ז כאן:
שם ובלבוש הביא וערי. דכתיב ומדותם מחוץ לעיר פאת קדמה דרום מערב צפון:
סקי"ד ותו ראיה מדהזכירו בתוספת ואשר"י לעיל בכמה וכו' כצ"ל:
סקט"ו ולא בשעת הברכה וכו'. ר"ל קודם הלל במקום שאם היה ד' מינים היה מברך. איברא דברש"ל מבואר גם קודם הלל כמ"ש המ"ח בשם רש"ל ואולי הט"ז הכריע זאת מדעתו:
מ"א סקכ"ה לא סח מברך כשנוטלן אחד אחד כצ"ל:
מ"א סקכ"ז אבל לדידן דצריכים כוונה עמ"ש סימן ס' ס"ד וכו' כצ"ל:
שם ואפשר שזהו דעת הטור. לא נרויח כלום בפי' זה בטור ואדרבא לפי זה צריך לדחוק במ"ש הטור אם נוטלו לשם מצוה שהיא כדי לתרץ מ"ש מאגד משא"כ אם כוונת הטור בל תוסיף ממש א"צ לזה דהא כבר תירץ משום דמצות צריכות כוונה אלא בא לומר שהב"י בש"ע שסתם ולא כ' כלשון הטור מתורץ בפי' זה משום די"ל דמפרש בטור שנראה כמוסיף ולכן אין חילוק והטור לא כ"כ אלא לתרץ מ"ש מאגד והב"י ס"ל כתירוץ התוס' וק"ל:
שם דעת הטור והרב"י וכו'. ר"ל הב"י בש"ע וכמו שכתבתי תחלה אבל בב"י עצמו לא ס"ל כך דאל"כ לא הוי מקשה אהטור אלא שבש"ע חזר מדבריו שבב"י וק"ל:
שם לתרץ מ"ש מאגד וכו' כמבואר בר"ס זה:
במג"א ס"ק כ"ח וע' סי' של"א מ"ש כצ"ל:

סימן תרנב

תרנב מ"א סק"א בלא ברכה משמע לכאורה דביום ראשון מברך ועיין סימן ס"ז מיהו המעיין בר"ן יראה דלא מוכח כלל שיברך ביום ראשון ונראה דאינו מברך אפי' ביום

ראשון אלא שמחויבים ליטול משום ספיקא דאו' אבל בשאר הימים משמע בר"ן דפטור וע"ז חולק המ"א וכוונתו דכיון דנוטל בלא ברכה ואין כאן טירחא לכן גם בשאר הימים יטלנו:

סק"ג דלקיחתו מצוה וכו'. משא"כ שאר דברים אסור להחזיק בידו כמבואר בסימן צ"ו:

סק"ד סימן תרמ"ט ס"ה וכו' יע"ש במ"א סקי"ט:

סימן תרנג

מ"א ד"ה נ"ל. עכ"פ דהמחלוקת אם לברך על ריח האתרוג בחג הוא בססי' רי"ו והטעם כ' שם המ"א דלאו לריח עומד אלא למצוה ממילא בשבת לכ"ע מריח ומברך:

שם ונטלו להריח בו. ר"ל וה"ה בעומד למצוה ונטלו להריח בו:

סק"א לענין לולב וכו'. ר"ל כמו שם לא מהני ישיבתו אשתקד בסוכה לשנה זו ה"נ הגבהה דהושענא אשתקד לא מהני לשנה זו:

סימן תרנו

ש"ע ס"א בצמצום וכו'. זהו דעת הסמ"ג ומקיל שאין חיוב תוס' שליש אלא על אתרוג שיוצאין בו בצמצום שאם פוחת מעט מאותו השיעור לא היו יוצאין בו ומחמיר הוא שאפילו כבר קנה האתרוג המצומצם מחויב להוסיף שליש להחליפו דיעה ב' הוא רש"י מקיל דבקנה כבר א"צ להוסיף אפילו אם זה שקנה הוא מצומצם ומחמיר דכשמוצא שנים לקנות צריך תוס' שליש אפילו על שיעור שאינו מצומצם:

ט"ז סק"א והרא"ש כ' אם מצא הרא"ש פי' כדברי סמ"ג אלא שבמ"ש סמ"ג אם קנה כ' הרא"ש אם מצא אם כן משמע שהוא מקיל ב' הקולות אלא שבפ' לולב הגזול כ' אם קנה כו' וגם לא כ' שיעור מצומצם אם כן מחמיר ב' החומרות נמצא דבריו סותרים זא"ז ותירץ הט"ז דהרא"ש ס"ל דקנה חמור יותר ממצא וק"ל ואמנם המחבר לא הזכיר כלל דעת הרא"ש:

מ"א סק"א להידור מצוה וכו' ר"ל רק זה של הדור הוא מייקר אבל שאר האתרוגים לא יתייקרו:

ססק"ב שהוא פסק כר"ת וכו' ר"ל הישי"ש פסק כר"ת דאין תוס' שליש אלא על שיעור המצומצם דהא כ' דבשיעור הגרוע וכו' ונהי דבהא פליג על רש"י מ"מ במאי דס"ל לרש"י לענין הדר דנוהג בכל המצות ה"ה לר"ת לשיטתו לענין שיעור מצומצם נוהג ג"כ בכל המצות:

סק"ג ששניהם. כבר כתבתי בפי' דברי המחבר דזהו קולות הסמ"ג אלא לפי שהסמ"ג כ' בקנה ה"א דבנמצא חייב אפי' בשיעור שאינו מצומצם לזה כ' דאינו כן דהא הרא"ש כ' ג"כ כסמ"ג והסברא במצא הובא בט"ז סק"א:

ססק"ד ב"י תימא דלא נזכר כלל מזה בב"י ואולי ט"ס הוא ומ"מ מל' הרא"ש פ' לולב הגזול שהובא בט"ז סק"א משמע כך:

סק"ה בהידור לכ"ע וכו'. דהא אפי' דיעה א' המחמיר בקנה הוא דוקא במצומצם משא"כ משום הדר לבד ופליג המ"א אהט"ז סק"א דלהט"ז הרא"ש מחמיר בזה:

שם כשהוא הדור שליש דבפחות מג' אינו חשוב ויותר משליש א"צ להוסיף כלל לכן לא משכחת אלא בהדור בצמצום שליש לא פחות ולא יותר:

סק"ו א"צ לבזבז טעות הדפוס הוא וצ"ל מצויין עמ"ש המחבר יותר משליש כו' כתב ד"מ וכו' כמ"ש נ"י מיהו אמרי' בגמ' דהמוסיף יוסיפו לו בעוה"ב ואח"כ שייך מ"ש בסעי' שאח"ז וכ' יש"ש דמי שיחיו נדחקים כו' עד היש"ש חולק עליו הכל שייך לכאן וכן מוכח בא"ר שהיה כך הגי' לפניו. מיהו מ"ש יוסיפו לו בעוה"ב נראה דצ"ל בעוה"ז דהא מיירי ביותר משליש. ובההוא קאמר בש"ס דמוסיפין לו בעוה"ז הובא בב"י סק"ז כדאי' בי"ד שם כ"כ לענין צדקה דעלמא משום עשה של צדקה צריך ליתן כך וה"ה או כ"ש במצוה עוברת:

סימן תרנז

ט"ז ססק"א ובס"ז בסי' שאחר זה משמע שאפי' קטן כצ"ל. וזה עדיין אינו בר הכי לומר הלל עם הצבור:

שם מצד החיוב וכו'. משא"כ בברייתא דתני חייב מיירי בקטן שיש בו דעת מש"ה חייב לקנות כדי שינענע בהלל:

סימן תרנח

הג"ה ס"ד שלא יקדישנו וכו'. קמ"ל אע"פ שאין לו רשות להקדישו מיקרי שלו:

מ"א סק"ב אבל הגימור אינו מלאכה אלא הכיבוי והבערה עכ"ל כצ"ל:

שם פי' דהא דאמרי' בביצה דכ"ג גבי פלוגתא דמוגמר אמר שם דלעשן פירות בעשן בשמים לקלוט הריח רב אוסר דלא מיקרי אוכל נפש משום דאינו שוה לכל נפש אלא לאיסטניס ואית בי' אב מלאכה מכבה ומבעיר דמתחלה מכבה הגחלים כשנותן אבקת הבשמים עליהם ואח"כ מבעירן ואמר רב יהודה דדוקא ע"ג גחלת אסור אבל ע"ג חרס מלובן מותר. פירש"י דכיבוי ליכא והבערה הוא כלאחר יד ע"י שינוי וליכא אסורא

דאורייתא והתוס' פירשו דס"ל מתוך שהותרה הבערה לצורך וכו'. ורבה אמר ע"ג חרס נמי אסור משום דמוליד ריחא בחרס ע"כ. וזה אינו מתכוין להוליד ריח בחרס ואפ"ה אסור משום פסיק רישא:

שם דהא עושה לצורך אוכל נפש וכו'. אין ל' זה מדוקדק דהא אינו שוה לכל נפש וכמ"ש תחלה אלא הול"ל שהוא כלאחר יד או כפי' התו':

שם מותר ליתנו בי"ט. כ"כ המ"א ססי' תקי"א ע"ש:

סק"ג למכור האתרוג שרי וכו' ר"ל לאשתו ליתן לא' מאוהביו במתנה:

שם וא"כ ה"נ נימא הכי וכו'. ע' עצי ארזים סי' כ"ח סק"ח:

שם באתרוג אם השאילו. ע' מ"א סי' תרמ"ט סק"ד:

סק"ד ע"מ שתחזירהו לי וכו' דל' לי משמע דבר הראוי לי וצריך לי דהיינו בזמן מצותו:

ש"ע ס"ו שלא יצא מידו וכו'. משמע דבה"ג לא זכה בו הקטן וקשה דא"כ אין הקטן יוצא כמ"ש המ"א סק"ח ואפשר מיירי בקטן שלא הגיע לחינוך א"נ בלא הגיע לפעוטות ואביו אין לו אחר צריך לעשות כל וכל זה דוחק דהא יכול הוא לצאת בו תחלה וע':

מ"א סק"ח בו הקטן וכו'. דאל"כ יתננו באופן זה לקטן דאז א"צ הקטן לקנותו א"ו דגם בקטן אסור בכה"ג כמו בגדול בס"ג:

סק"י דאדעתא דהכי קנאוהו הוא דיבור בפ"ע מצויין בהג"ה:

סימן תרס

במ"א סק"א וכל הצבור. זהו בד"מ ושם תה"ד ומבואר שס כי יושבי מזרח היו רגילין להיות פניהם לצד מזרח כמו הש"ץ הוי דרום ימין שלהם והשיב תה"ד שמ"מ יקיפו לצפון משום שצריכין להפוך פניהם כי' ומשמע דיושבי שאר הרוחות רגילין ליסב פניהם נגד הבימה שהיא באמצע בה"כ. ולכן כולם מקיפין לצפון בשוה וק"ל:

שם יהפוך דרך ימין וכו'. וכיון שפניו למזרח ימינו לדרום א"כ ראוי שיהפוך לדרום ואח"כ למערב ומשם יסבב לצפון ותירץ משום כבוד וכו' נ"ל שר"ל דכשהופך פניו מהתיבה כלפי צפון הוא בדרך הליכתו והקפתו ואין שם שום עיכוב משא"כ אם דרך ימין יש עיכוב רב משא"כ בכהנים דצריכין בע"כ להפוך פניהם ממזרח למערב ונשאר עומד כך א"כ שוה העיכוב בין דרך ימין בין דרך שמאל לכן יהפוך דרך ימין:

שם בסי' קכ"ח וכו'. ע"ש סקכ"ה:

ט"ז סקס"ב שם בתשובה הוא חולק. ר"ל על דין להתפלל מ"מ כבר נהגו שלא להתפלל ולכן נהגו גם בזה מפני שמקיפין הם כש"ץ:

סימן תרסא

מ"א ד"ה ומי. סי' תרמ"א. וע"ש בדברינו אות א' ותבין כוונתו כאן:

סימן תרסב

ט"ז סק"א ונ"ל דהא אין אומרים הושיענו היום בחגיגת יום שני כצ"ל:
שם בסופו ויום ב' של יו"ט שלנו כצ"ל:

סימן תרסג

מ"א ד"ה בתפלת מוסף. סדר הושענות דע כי סוכות אינו חל אלא בגה"ז ומנהגינו בסדר הושענות נרשם בסידורים שלנו אם חל ביום ב' אומרים למען אמיתך אבן שתיה אערוך שועי אום הני חומה אל למושעות אום נצורה ואם חל ביום ג אומרים למען אמיתך אבן שתיה אערוך שועי אל למושעות אום נצורה אדון המושיע (והא"ר העתיק מסידורים שאומרים אום אני חומה כמו אם חל ביום ב' ותמה עליו ונדחק ואולי במדינתו יש מנהג כך אבל אינו עיקר אלא כמ"ש וכמו שמבואר אח"כ) ואם חל ביום ה' אומרים למען אמיתך אבן שתיה אום נצורה אערוך שועי אל למושעות אדון המושיע ואם חל בשבת אומרים אום נצורה למען אמיתך אערוך שועי אבן שתיה אל למושעות אדון המושיע ע"כ לשון הסידורים וטעם דין זה הוא ע"פ ד' יסודות א' כי למען אמיתך מדבר בכבוד השכינה ואבן שתיה בכבוד בית המקדש לכן ניתקנו לאומרם בשני י"ט לרוב חשיבותן אא"כ יש איזה טעם לדחיי' כמו שיבואר. ב' כי אערוך שועי כתו' בו גליתי בצום פשעי ראוי לסומכו סמוך אחר יום הכיפורים כל מה דאפשר אלא שבי"ט אין אומרים אותו לפי שהוא תחנה לכן אומרים אותו ביום א' דחוה"מ ואם הוא שבת אומרים ביום א' דחוה"מ. ג' אדון המושיע הוא תפלה על המים ולפי שהגשמים בחג אינן ברכה לכן לא ניתקן לאומרו אלא בערב הושענא רבא דהיינו יום ששי לפי שהוא סמוך לכלות חג הסוכות. ד' דבשבת ניתקן אום נצורה שמדבר מעניני שבת וד' יסודות אלו כלל המ"א בקצרה בלשונו הצח וכ' בב' הי"ט למען אמיתך אבן שתיה זהו יסוד הא' יסוד הב' הוא מ"ש ובח"ה אערוך שועי דהיינו לאומרו ביום א' דח"ה לסמכו ליה"כ ואח"כ אל למושעות ואח"כ אדון המושיע נכלל בזה יסוד הג' שהיא לומר אדון המושיע. בסוף ח"ה (חוץ הושענא רבא) ביום ששי ואף שלא נזכר בדברי המ"א עד עתה אלא ה' הושענות היינו משום שכוונתו ימות החול דח"ה דעדיין לא מיירי בשבת ממילא ר"ל דאדון המושיע יהיה בששי משום דכבר היה שבת באמצע הסדר שהזכיר. ואח"כ כ' יסוד הד' שבשבת

אומרים אום נצורה. ובזה כבר מובן הסדר כשחל ביום ג' שאז אומרים ממש כפי ד' יסודות אלו וכן כשחל ביום ה' הוא כפי יסודות הנ"ל רק שבשבת יום א' דחה"מ א"א אערוך שועי שהוא תחינה ואומרים אום נצורה ונדחה אערוך שועי לב' דחה"מ ומ"מ לא נסתר בזה יסוד הב' משום דיסוד הב' אינו אלא לסומכו ליה"כ כל מה דאפשר אלא שאין אומרים אותו לא בשבת ולא בי"ט א"כ בב' קביעות אלו שהם ג"ה עושים ממש כפי היסודות וע"ז סיים המ"א שבקביעות ב"ז יש דיחוי להיסודות כי אם חל בשבת אז אמרו אום נצורה ובשני למען אמיתך לכן נדחה אבן שתיה לשני של חה"מ כי בראשון דחה"מ אומרים אערוך שועי לסומכו ליה"כ ונדחה היסוד הראשון. ואם חל יום ששי בשבת דהיינו שחל סוכות ביום ב' אז נדחה יסוד הג' לגמרי שאין אומרים כלל אדון המושיע לפי שאין אומרים אותו אלא בששי ועכשיו הששי הוא שבת שא"א בו תחנה אלא אום נצורה ומכניסין במקום אדון המושיע אום אני חומה. כ"ז היא כוונו' המ"א והפמ"ג לא דרך בזה כראוי ודוק ותבין: (ודע) כי כאשר ה' בחמלתו הביאני לפה עה"ק צפת ת"ו ראיתי את אחי קהל האשכנזים נוהגין בסדר הושענות כאשר הורגלו תמיד בחוצה לארץ ובאמת לפי שאין עושין כאן אלא י"ט יום אחד ראוי לומר תמיד אערוך שועי ביום ב' דסוכות שהוא ראשון דחה"מ וא"כ ישתנה הסדר כמובן. ואמנם לא מלאני לבי להשתדל עמהם לשנות מהרגלם אשר נהגו קודם והדבר צריך תלמוד:

סימן תרסד

ט"ז סק"ו כי היכי דליהוי יאוש בעלים. דקרקע אינה נגזלת ואינה נקנית בשום יאוש משא"כ כי קצצו הנכרי נעשה תלוש וקנאו הנכרי ביאוש שכבר נתיאשו הבעלים:

שם ושינוי רשות בידייכו כו'. וכה"ג אפי' מצוה הבאה בעבירה ליכא כך פירש"י:

שם משמע מזה אפי' אם ישראל אחר קוצץ. דהא לא קפדינן אלא שיהיה תלוש קודם שיזכה בו ישראל הקונה:

מ"א סק"י ישראל ברשב"א לא משמע אלא כשציוהו בע"ש סתם יהיה יכול לקצץ מבע"י מש"ה אע"פ שקצצו בשבת אמרינן נכרי אדעתא דנפשיה עביד וכהנך דלעיל שי' רמ"ג אבל אם ציוהו לקצוץ בשבת לא מוכח משם ולדינא בכה"ג צ"ע אע"ג דקצת משמע מס"ק שאח"ז במ"א דכשר:

ט"ז גזלי' שדות מישראל היו וכו'. וה"א שזהו דוקא בא"י שהיה הקרקעות שם ישראל:

שם חזא שיבשי דגופני וכו'. זמורות הגפנים:

שם ותלי בה קיטפי אשכולות ענבים:

שם א"ל נכרי שקול דמי וכו' ר"ל שכך היא באמת כוונתו מתחלה לפי שגזל של נכרי אסור ולא כאשר טעה הוא בכוונתו כ"כ התו':
שם ואמאי לא חש שמא גזול' היא מנכרי אחר וכו'. ואע"ג דשם לאו למצו' לקחם מ"מ כל שלא נקנה תחלה להנכרי קודם שזכה בו הישראל יהיה גזל בידו אך קשה דשמעי' יתלוש ויתן לרב אשי ואיכא יאוש ושינוי רשות ונראה דאם השדה גזולה אין לו לרב אשי ליקחם כלל ובאוונכרי שאני שהוא צורך מצוה הוכרחו ליקחם כל שיש יאוש ושינוי רשות ואין זה מספיק עדיין וצ"ע:
שם והוא מדרשת מהרי"ל וכו' תימא לי מדוע לא הזכיר דברי רמ"א שבר"ס תרמ"ט:

סימן תרסה

ט"ז סק"א דהיינו האגודה וכו'. תימא שדין זה עצמו מהמ"א הביאו הב"י בסי' תרנ"ג ובש"ע וכתבו ולא אגבהי' למיפק ביה משמע דאפי' אגדו שרי וא"כ אע"פ שבסי' זה בב"י כ' ולא אגדו משמע שהוא ט"ס וצ"ל ולא אגבהי' והכי משמע מלשון למיפק ביה וצ"ע וכן הקשה הפמ"ג:
סק"ב כמ"ש התוס' בדף י' וכו'. הובא במ"א סק"ב כיון שאינו אלא משום ספק יום שעבר:
שם היה צריך לאוכלו בסוכה וכו'. אע"פ שהוא ג"כ משום ספק יום שעבר מ"מ כיון שצריך לישב בה יהיה משום מה שיהיה שייך מגו כ"כ התוס' שם:
מ"א סק"ג ולפי מש"ל וכו'. ר"ל בסק"א דבה"ש גופיה אינו אלא משום ספק יום שעבר א"כ א"צ לטעם זה אלא למ"ד בגמרא אכלו לאלתר דאז שפיר י"ל מגו דאיתקצאי לכן צריך לטעם הר"ן:

סימן תרסז

ש"ע ס"א סוכה. מיירי בנפלה דאל"כ בלא"ה אסור משום סתירת אהל:
שם להסתפק מנוי. מה שהזכיר רק הנוי ולא הסוכה משום דבסוכה אין נ"מ אלא בנפילת שהיא מילתא דלא שכיחא ולא שייך ביה מנהג ע' בש"ך ח"מ ססי' ל"ז:
מ"א ססק"א וצ"ע בסי' תרל"ח דשם משמע דהסדינין גם תוך ז' מותר ליקחם לבית דהוי כאלו התנו ע"ש ברמ"א:
סק"ב גבי אתרוג סתם וכו'. ר"ל דשם הביא דברי המתירים בסתם ודעת האוסרים בל' ויש אוסרים וכאן להיפוך:

סימן תרסח

הג"ה ס"א שנק' חג וכו' עי' בכור שור סוכה דף מ"ו:

סימן תרע

ש"ע ס"א בכ"ה בכסליו וכו'. ע' ח"צ סי' פ"ו:
שם שלא לעשות מלאכה וכו' ע' ח"צ סי' פ"ט:
שם שהנרות דולקות וכו'. כדי שיהיה להם היכר שאסור להשתמש לאורן כ"כ הב"י:
ט"ז סק"ב צד איסור וכו'. דבחנוכה אין שום זמן ממנה אסור במלאכה לא ביום ולא בלילה כדי שנוכל לומר דגזרו הא אטו הא. הא לא אמרי' בי' דברים המותרים כו':
מ"א סק"ב עד כחצות וכו'. חצות הלילה שהיה דרכן לעשות נרות חנוכה שבבהכ"נ שידליקו עד חצות:
שם ועמ"ש סי' תקל"ד ס"ב וכו'. ע"ש בסי' תקנ"א במ"א סק"ז דאע"ג דאיסור מו"מ שלא של שמחה אין בו צד איסור אפ"ה אמרי' דברים המותרים ובא ליישב קו' הב"י שהובא בט"ז:

סימן תרעא

הג"ה ס"ד בפמוטות של נחושת העשוין קנים קנים יוצאים סביבות בעיגול דהאי עדיף מדין הקערה כיון שהקנים מובדלים במחיצה (הקנים חלולים ומחיצת כל קנה מפסיק בינו לבין חברו) אלא שפתוחין למעלה (כי הם כחצי קנה חלול ונותנים בעיגול ורחוקים הרבה זמ"ז) לא חשיב כמדורה כ"ה בת"ה שם ולפי שהם בעיגול אין ידוע מהיכן יתחיל לכן כ' הט"ז דיתחיל מהסמוך לפתח:
ט"ז סק"א והאשכנזים כרמב"ם וכו'. ע' כנ"י סי' י"ז:
מ"א עסק"ב כמ"ש בהג' וכו' דצריך ליתן כ"א נרותיו במקום מיוחד ועפ"כ איתא להאי דינא דהש"ע דעולה בשביל שנים לאיש א' מליל ראשון ואילך דכך הוא הפי' לדעת התוס' שהוא דעת המחבר בסעיף הקודם דאין מדליקין רק א' לכל בני הבית:
ש"ע ס"ה שאין לו פתח פתוח לר"ה וכו'. וגם אין לו פתח פתוח לחצר אלא פתוחה הוא לבית דהשתא כי מנח לה על פתח הבית לא מינכרי דמשום עליה הוא לכן מניח בחלון הסמוך לר"ה כ"ה הב"י:

בש"ע ס"ז הסמוך לפתח וכו'. דהא מניחו בפתח מבחוץ כמבואר בס"ח וא"כ אם יניח להלאה מן הפתח בחצר או ברה"ר אינו ניכר שבעה"ב הניחו שם כ"כ רש"י ולזה כ' רמ"א ומיהו בזה"ז וכו':

ט"ז סק"ה דאל"כ אפי' הסכך למטה מכ' יהיה פסול וכו'. אם אין הדפנות מגיעות לסכך אע"כ דאויר שלמטה מכ' אינו מזיק א"כ גם בלמעלה מכ' למה צריך שיגיעו דוקא לסכך הלא א"צ רק שיהיה מחיצות תלויות מהסכך עד כ' אמות מהארץ וק"ל:

מ"א סק"ז דהרואה אומר וכו'. טעם זה מועיל דאפי' למ"ד הנחה עושה מצוה פסול אכן אנן קי"ל הדלקה עושה מצוה ולכן לא ידעתי מה הוצרך היש"ש לטעם דידיה ואין הספר לפני וע' ט"ז סי' תרמ"ה סק"ב:

סק"ח מחציה לצד שמאל וכו'. ופירושו כמו לפי' הב' שהביא הט"ז שהכל תנאי א' כלומר באותו חציה אשר נק' צד שמאל של כניסה(כניסה ביאורו פתח) ובאותו חציה מניח כל מקום שירצה וק"ל:

שם משום פרסומי ניסא וכו'. עיין ח"צ סימן פ"ח:

(ס"ח) שני פתחים וכו'. עיין ח"צ סימן צ"א ובכנ"י סי' ט' וארבעה טורי אבן סימן י"ב:

ט"ז סק"ו לפנים כניסה וכו'. פי' לצד הציר:

שם הכניסה יניחנו לצד שמאל וכו'. אל תטעה לומר דהיינו באמצע הדלת לפי שהאדם בפנים עומד דז"א דלא אמר רק שאנו משערים כאלו עומד בפנים דאז החצר דלת שלצד הציר הוא כניסה אבל כשמדליק עומד בחוץ ועליה קאמר שיניחו לצד שמאל וא"כ מניח סמוך להכותל שהדלת סובב שם כדמסיים הט"ז בסוף הס"ק ומ"ש פמ"ג לא הבנתי:

שם במג"א ומ"מ המנהג וכו'. זהו דיבור בפני עצמו נרשם בהגה במה שכת' ומכל מקום המנהג כו':

שם יניחנו בחלון וכו'. דפרסומי ניסא עדיף מסברא שיכנס בין ב' מצות:

סק"ט לזוז ממנהג וכו' עיי' כנ"י סימן י"ז:

סק"י ודמי למדליק ברחוב וכו'. כלומר דלדינא דמדליק בחוץ דהיינו ברחוב אטו ניחא דלא ידליק אא"כ יהיה שם בני אדם בחוץ אע"כ דכשבאים אח"כ הוי ג"כ פרסומי ניסא:

ט"ז סק"ט והיינו מי שיש לו מקום סמוך לפתח ההוא וכו'. כלומר דע"כ יש סברא לתלות שאינו רוצה לילך בפתח זו כגון שיש לוימקום בבה"כ סמוך לפתח האחרת ואם יכנס בפתח זו יצטרך לעבור נגד המתפללים וכיון דאיכא סברא במה לתלות ומטעם זו רבים נכנסים בפתח האחרת הוי דבר הנעשה לרבים וליכא חשדא:

שם סמוך לפתח ההוא עובר דרך זה שאם לא נכנס בפתח זה כצ"ל:

שם דאל"כ מה מועיל לו. פי' דאי לא מיירי דאיכא סברא וטעם לרבים שהולכים דוקא בפתח האחרת מה מועיל פתח האחרת כיון שהוא עכשיו סמוך לפתח זו ואינו נכנס ודאי איכא חשדא אע"כ דיש טעם וסברא ומש"ה א"ש דתו ליכא שום חשדא וכאמור:

סימן תרעב

הגה בראשונה. פירוש בלילה ראשונה דבה"ג איכא למ"ד דבשניה ידליק אחר דלדידיה הוי לילה שניה ראשונה ולא קיי"ל הכי:

ט"ז סקס"א ולהקדים לא יתכן כלל אם לא בערב שבת כצ"ל:

סימן תרעג

ש"ע ס"א כל השמנים וכו'. אם מדליקין בשמן שריפה ע' שו"ת ארבעה טורי אבן סי' י"ב:

ט"ז סק"א אסור משום שמא תכבה וכו'. רש"י פי' בשבת דף כ"א הטעם שמא יטה דכשהנר יפה לא יטה בסתם תשמיש ותשמיש שצ"ע אסור באמת כמבואר בסי' ער"ה אין פולין ואין קורין אבל בנר רע יטה אפי' בסתם תשמיש כ"כ המ"א ר"ס רס"ד א"נ דאם אחר עמו מותר אפי' ללמוד בנר יפה אבל בנר רע אפי' בכה"ג חיישי' שיטה כמ"ש הט"ז כאן ס"ק ד' ואולם בטור כאן משמע שיש עוד טעם בנר של שבת דשמא תכבה ויחזור וידליקנו לכן כ' הט"ז כאן טעם זה לומר דאיכא ה"ט בחנוכה בחול אי לאו משים דכבתה אין זקוק לה ואח"כ כ' גם טעמא דרש"י דאיתא בשבת חנוכה אי לא משום דאסור להשתמש לאורה אפי' תשמיש שא"צ עיון:

מ"א סק"א להשתמש. פי' שאסור לעשות מהם שמש דהא ע"י השמש משתמש אצל הנרות וכיון דזה הנר אינו יפה א"כ משמש אצל הנ"ח ומכ"ש בשבת דחיישי' שמא יטה:

סק"ג ידיו סמוכות לנר שרי וכו'. קשה דא"כ למה מדליקין בהם בחנוכה הא יש חשש שמא יטה בתשמיש כזה דבנר רע אפי' בתשמיש קל חיישי' שיטה וכדמוכח בסי' רס"ד דדוקא דבר שאפשר לעשות בלא נר מותר לעשות לאורן וצ"ע:

מ"א סק"ב ורש"ל בתשו' וכו'. צ"ע דרש"ל בתשו' פסק דאם א"צ להיות ידיו סמוכות לנר שרי וכן הביא הט"ז בשמו בסק"ג:

ט"ז סק"ד אינו דא"כ למה פסלו ה"ה דהוה מצי הט"ז למימר דאכתי ניחוש בלימוד שא"צ עיון דמותר בשבת בסי' ער"ה ובנר רק חיישי' שמא יטה וכמש"ל בדברי הט"ז סק"א ולכן קשה לי מה שמסיים הט"ז לתרץ דלא גזרינן בעראי וצ"ע קצת:

מ"א סק"ד אסור להשתמש. לכתחלה אסור רק מכיח השמש שמא ישכח וישתמש ולא יהיה ביזוי מצוה:

שם א"צ נר אחר. מדינא א"צ לא שמש ולא נר על השולחן דאע"פ דאז נהנה מאורן דהא אינם אסורים בהנאה כמ"ש ט"ז סק"ה וכיון שאין משתמש אצלן ליכא איסורא וחששא דלצרכו הדליק ליכא כיון שאין רגילין להדליק שם וע"ז סיים המ"א דמ"מ שמש צריך משום שמא ישכח וישתמש אצלן:

סק"ח יש נר. דשמא ישתמש אצל הנרות:

סק"ו דקבוע כמחצה על מחצה וכו'. כבר עמד בזה הפמ"ג דאין שייך כלל קבוע בתערובות וצ"ע:

סק"ז מיירי מנרות כבויים וכו'. מדכ' אלא ידליק כו'. אבל הת"ה עצמו מיירי שעדיין דולקים ואז לא בטיל לענין שיקח א' מהם וישתמש לאור לבד:

סק"ז בהדיא וכו' משא"כ נר א' אע"פ שהוא מרחוק קצת אין כ"כ היכר בהדיא שאינו של מצוה:

סק"ז יותר ארוך וכו' דכשיבא להשתמש יהיה לו היכר שישתמש אצל הנר של חול וה"ה אם הוא גבוה משאר הנרות יהיה לו היכר ומה שלא אמרו גם אם יהיה נמוך מהם היינו לפי שהנ"ח למטה מעשרה ושם אין דרך תשמיש אדם לכן יניח השמש גבוה דאז כשיבוא להשתמש ודאי ישתמש לאור השמש:

סק"י וי"ג בב' וכו'. כן גרס העולת שבת משום דהוקשה לו כיון דמיירי שנתערב נ"ח א' א"כ א"צ להדליק רק ב' ולמה כ' כ"כ כו'. והמ"א תי' דאע"ג דמיירי שנתערב א' מ"מ קמ"ל דה"ה אם נתערבו ב' או יותר ידליק כל כך כו':

ט"ז סק"ט כמו שבת עצמו וכו'. ומיקרי דלא בזמן החיוב:

שם ואם ידליק בהם לפני קבלת שבת וכו'. נראה להגיה ואם תכבה לפני קבלת שבת כו' כלומר דמש"ה מותר להדליק בשמנים הפסולים דממ"נ אם תכבה אחר קבלת שבת הוי כדלק בזמן החיוב ואין זקוק לה ואם תכבה קודם קבלת שבת בעת שעדין מותר להדליק ידליק דכך הדין בכל השמנים ויותר נראה דכל ל' זה מיותר עד משא"כ קודם קבלת שבת וק"ל:

שם רשות לברך קודם הזמן וכו'. פי' ואי אפשר לצמצם שידליק רגע קודם ביאת השבת אלא מקדים הרבה ואם כן איך נתנו לו רשות לברך ומדמברך משמע דאז התחלת המצוה מ"מ לא מיקרי דלק בזמן חיוב דלא הוי שבת ממש:

שם דמפלג המנחה יכול להקדים וכו'. א"כ דמי נ"ח לתפלה וילפינן מתפלה דלא הוי שבת ממש ותו דהדלקת נר שבת גופיה מצינו כך וילפינן נר חנוכה מנר שבת:

שם וה"נ כאן לענין נר חנוכה דלא נימא שקיים המצוה במה שדלק אותה שעה כצ"ל:

סקס"י נמשכים אחר הפתילה וכו'. דג"כ שכיחים לכבות כמבואר בריש הסימן ואפ"ה אמרינן כבת' אין זקוק לה:

סימן תרעד

ט"ז סק"ב סלע של מעשר שני וכו'. דינרין שחילל עליהם מעשר שני אין שוקלין כנגדן דינרין של חולין לראות שיהיו שלמים אע"פ שרוצה לחלל על דינרין של חולין מעשר שני וזה דמו לקינסא דהא הדינרין של חולין גופייהו לאו מצוה אלא דלמצוה בעי להו וקשיא למאן דמתיר בקינסא:

סקס"ב והוא צריך להניחו עכ"פ. ול"ח שמא יכבה קודם הנחה ויהיו מוכרח להדליק פעם ב' והוי הדלקה ראשונה בחנם כיון דסוף סוף נעשה המצוה:

מ"א סק"א כלומר. בדברי רמ"א משמע דמוסיף והוליך אינו עיקר המצוה וסגי מדינא נר אחד בכל הלילות וא"כ בלילה ראשונה שכל א' מבני הבית אינו מדליק רק אחד אם כבתה נרו של אחד למה לא יהיה מותר להדליק מנר של חבירו לכן כת' המ"א דמדינא נר איש וביתו כמביאר בהסימן תרע"א:

סימן תרעה

ט"ז סק"א ועסי' רס"ג כו' ר"ל דשם משמע דגם בשבת הדלקה עושה מצוה וע"ש ס"ד בהגה ובמ"א סקכ"ג:

מ"א סק"ב חצי שעה וכו'. משא"כ בנר שבת די אם עמד מעט במקום הדלקתו כמ"ש במ"א סימן רס"ג סקכ"ג ועמש"ש טעם הדבר:

סק"ג שמדליקין בפנים וכו'. דהא אמרינן במקומה בעינן פי' רש"י במקום חיובא של נ"ח ובפנים אין מקום נ"ח לדינ' דגמרא משא"כ לדידן לא שייך זאת:

ט"ז סק"ב דמשמע דאינו מסתבר פי' כיון דחזינן דבהא אין מסתבר כל כך יש לנו לומר דהמקשה דאמר במקומה בעינן אין זה סברא פשוטא אלא מחמת דוחק הוצרך לומר כך ליתן טעם לדינא דרבא ולכן להמסקנא בטל סברא זו דהנחה במקומה בעינן: ודע דלשון טור וש"ע קשיא לי שכתבו ומ"מ צריך כו' דפירוש ואע"ג דהדלקה עושה מצוה מ"מ צריך כו' ואדרבא למ"ד הדלקה עושה מצוה שייך יותר האי דינא משום דבמקומה בעינן משא"כ למ"ד הנחה עושה מצוה פריך הש"ס אמאי לא עשה כלום והוצרך לתרץ משום הרואה ואפי' להט"ז כאן דלהמסקנא לא אמרינן במקומה בעינן מ"מ עכ"פ יותר מסתבר לדידיה דין זה ודוחק לומר דלשון ומ"מ קאי על דין ב' שאוחזן בידו וצ"ע:

סימן תרעו

ש"ע ס"א להדליק נר וכו'. עיין ח"צ סי' צ':

מ"א ססק"א למה תקנו וכו'. המ"א דרכו לקצר וראייתו מתירוץ התוס' שתירצו בנ"ח שאני משום שיש כמה בני אדם שאין להם בתים ואין בידם לקיים המצות עכ"ל ואם איתא אכתי תיקשי למה תיקנו ברכה לרואה אפילו אם קיים כן נ"ל כוונתו ודלא כפרי מגדים ז"ל:

ט"ז סק"ו הסמוך וכו'. כגון שהפתח במזרח והוא עומד בפנים בימין הכניסה דהוי בשמאל האדם ומסדר הנרות סמוך לפתח מדרום לצפון א"כ הנר הדרומי סמוך לפתח וכו' מימינו:

סק"ב לברך על הראיה וכו'. ש"מ דגם גופו נפטר ומ"ל כאלו הדליק בעצמו א"כ גם שהחיינו א"צ לברך והב"ח אזיל לשיטתו בק דם:

סק"ג יש ח' אותיות וכו'. כי בפסוק בהעלותך את הנרות כתיב הנרת חסר ו':

סק"ד לימין הפתח וכו' ומניח' בימין הכניסה וכבר פירשתי' בט"ז סק"ו בדיבור ג': ט"ז

סק"ו והנרות מסודרים ממזרח למערב וכו'. שתוחב שפוד בטפח הסמוך לפתח ואורך השפוד ממזרח למערב ובו מדביק הנרות והט"ז הביא אח"כ בסמוך בשם מהרש"ל לעשות כך דאז כולם שוים בטפח הסמוך בפתח ע"ש. אבל התה"ד ס"ל דאפי' בכה"ג עיקר המצוה בנר הסמוך לפתח כיון שהוא קרוב אל הפתח ולא כמהרש"ל וקאמר התה"ד דמש"ה הוצרך מהר"מ לטעם כל פינות דאי משום סמוך לפתח היה יכול לתחוב השפוד בצפון הפתח קמ"ל טעמ' דכל פינות וצריך לתחוב השפוד בדרום הפתח כדי שיתחיל בשמאל ויפנה לימין וקשי' לי הא כיון דמיירי מהר"ם כשיש לו מזוזה א"כ בלא"ה א"א לו לתחוב השפוד בצפון הפתח ששם הוא המזוזה וצריך לתחוב בדרום וא"כ אכתי א"צ לטעם דכל פינות ואי הוי אמרינן כרש"ל דבשפוד כולם מיקרי סמוך לפתח הוי א"ש הך תירוצא דאף שיש מזוזה ותוחב השפוד בדרום מ"מ יכול לברך על הימיני שגם הוא סמוך לפתח לכן הוצרך לכל פינות אבל כיון דהתה"ד לא ס"ל כרש"ל קשיא וצ"ע ודו"ק:

שם ואין לחלק בין היכא וכו'. ס"ל להב"י דסברא דכל פינות עדיף מסברא דסמוך לפתח ולא יתחיל בסמוך לפתח ומהרש"ל חידש לצאת כל פינית וגם סמוך לפתח באופן זה דכשאין מזוזה יתחוב שפוד ואז הוי כולם סמוך לפתח ובסברא זו חילק התה"ד וכמו שכתבתי תחלה:

שם ולהדליק בלילה ראשונה וכו'. היה לו מזוזה והדליק בשמאל הכניסה דהיינו ימין הפתח לעומד בפנים ובזה מובן כל דבריו:
שם בסופו. וידליק אח"כ עד נר שאצל הפתח כנ"ל נכון וכו' כצ"ל:
מ"א סק"ב הפתח כמו המזוזה וכו'. כוונתו דחושש גם לסברת תה"ד דס"ל דבשפוד יש ג"כ מצוה בסמוך לפתח מש"ה כ' דאם הכותל עב ידביקם בעובי המשקוף שיהי' כולם מונחים תוך חלל הפתח ואז ודאי כולם מיקרי סמוך לפתח וק"ל:
שם לברך והיא תדליק וכו' הוסיף אהב"ח דכת' שהאחר מדליק ומברך והוסיף המ"א דמותר לברך אע"פ שהאשה תדליק וכמ"ש המ"א בסימן ח' סק"ח לענין ציצית ע"ש:
שם יברך על הדלקה. כיון דהמצוה לאו עלי' רמי' וע' בב"י ריש סי' זה:

סימן תרעז

מ"א ד"ה כת'. עססימן תרע"ב וכו'. עד אימת יכול להדליק בלילה:
סק"ג דיני מהרי"ו הובא בדרכי משה ב' והאידנא לא ישתתף בפרוטה אפי' אין לו פתח פתוח לעצמו ומפרש לה המ"א שאוכל בחדר בפ"ע ולכן בזמן הש"ס שהיה מדליקין על הפתח מבחוץ וכיון דליכא התם רק פתח אחד די בשיתוף משא"כ האידנא שמדליקין בפנים וכיון שיש ב' חדרים צריך להדליק בפ"ע אבל כשאין חדר בפ"ע גם האידנא די בשיתוף מיהו בד"מ לא משמע הכי לכאורה ויש לישב ודו"ק:
מ"א סק"ו אף הרא"ש הוא הדיעה שהביא המחבר לפי שבזמנו עדיין הי' מדליקין לפני פתח הבית בפנים אבל בזמן הזה מודה וכיוצא בזה ססימן תרפ"א במ"א סקי"ד.
סק"ד כמ"ש ססי' תרע"א וכו'. בחצר שיש בה ב' פתחים מדליק בשתיהן ואין מברך רק באחד ולא בהשני כיון שאינו רק משום חשד. ויש לחלק דהתם שאני שכבר בירך בפתח אחד משא"כ כאן ואף שבעה"ב בירך הא בס"ג בהג"ה כ' שיכול לומר איני יוצא בברכת בעה"ב כ"ש שלא שותף בפרוטה:
ט"ז סק"א יכול להדליק ולברך וכו' קשה איך יברך מספק וי"ל דכיון שהוא מסופק מותר לו לומר שאין רוצה לצאת בברכת אשתו ולא מיקרי ברכה שאינו צריך כיון דמסופק א"כ מחמת הספק מיקרי שפיר ברכה הצריכה משא"כ כשיודע שמדלקת בהא פליג רש"ל אתה"ד בסוף דבריו דלאו כל כמיניה לומר שאינו רוצה לצאת דהוי ברכה שאינו צריכה וק"ל:
שם משא"כ בדבר זה שהוא גם בשאר ברכות וכו'. דלא הוצרכו חז"ל להזכיר דבר זה כאן כיון שבכל הברכות קיי"ל דהברירה בידו אם לצאת או לא ה"נ כאן יעשה כמו שירצה

מש"ה אין לתלות זה במהדרין כיון שהרשות נתונה לו לעשות כמו שירצה ועיין בי"ד סימן שכ"ו בש"ך וט"ז בשם המ"ב ויש לחלק וק"ל:

סק"ב אלא כאכסנאי שמדליקין פי' שהדין הוא שידליקו עליו בביתו והוא לא ידליק במקום שהוא:

שם אפי' ישן בבית חמיו לא ישתתף אלא ידליק לעצמו כצ"ל:

סק"ז אשתו מדלקת עיין מה שפירשתי דברי הט"ז סק"ב:

סק"ח כמ"ש רסי' תרע"א: וכולי פי' המחבר שם בס"ב פסק נר איש וביתו ואפי' להרמ"א שם דכל אחד מבני בית ידליק מ"מ מסתבר דבקטן מוד' דפטור והקשו האחרונים דבסימן תרע"ה פסק רמ"א בהדיא דגם קטן מברך וצ"ע:

הג"ה ס"ג חייב לראות וכו'. זה סותר לסי' תרע"ו ס"ג דכשמדליקין בביתו אין הרואה מברך ודין דכאן הוא מהמרדכי וכבר כ' הט"ז שם סק"ד דהמרדכי חולק וא"כ המחבר זיכ' שטרא לבי תרי ולכן לדינא אין לנהוג כן אא"כ שיאמר שאינו רוצה לצאת בהדלקת אשתו וכמ"ש רמ"א אח"ז ומ"א סק"ט:

מ"א ססק"י ודלק יותר מחצי שעה וכו'. שהפתילה דקה והוא חשב שהפתילה בינונית ולא היה שם רק שיעור חצי שעה וא"כ י"ל דבה"ג הוקצה הכל:

סקי"א בכלי מאיס וכו'. דבתרומה טמאה מותר להשהות זמן מרובה בפסחים דף ל"ג דרמי לה בכלי מאיס דלא ליתי לידי תקלה פי' דלא אתי למיכל מתוך כלי מאיס אבל הכא דאסור בהנאה לא מהני כלי מאיס שמא ידליקנו ויהנה ממנו:

סקי"ב דיש מחמירין וכו' בכל איסור דרבנן להוסיף עליו אם נתערב ע"ש:

שם בסופו דמדינא מותר לשהותו וכו'. אי לאו חשש תקלה ויש שאין חוששין כאן לוקלה ואנן הוא דמחמרינן. ותימא איך מקרי זה דשיל"מ הא לנ"ח לא נאסר מעולם ואנחנו רוצים שיבטל כדי להשתמש בו וזה לא מותר בחנוכה של שנה הבאה ותו קשה דאי הוי דשיל"מ א"כ אפי' באלף לא בטל ולמה כ' בש"ע ואין ששים. ויש ליישב דה"ק המ"א כיון דדמי קצת לדשיל"מ חמיר טפי לענין דאסור להוסיף ועכ"פ ששים סגי וק"ל:

סימן תרעה

מ"א סק"ב ואפשר. שזה סותר לדבריו בסי' תרע"ג סק"ב שהוכיח מכאן דאפי' לאכול אצלו אסור ע"ש מיהו כאן בדרך אפשר קאמר המ"א ולעיל כ' מה שנראה לו עיקר:

סימן תרעט

ט"ז סק"א איש שמדליק וכו'. אזיל לטעמא שכ' בסי' רס"ג סק"א דאין חילוק בין אשה המדלקת לאיש המדליק והמ"א כ' כאן דבאשה המדלקת כו' לטעמיה אזיל שכ' שם בסקי"ח דבאיש המדליק ליכא מנהגא ע"ש:

סימן תרפ

ש"ע ס"ב בדלת עצמה וכו'. דכשפותח הדלת מקרב השמן לנר או מרחיקו והוי מבעיר או מכבה וטעם המתיר ע' בטור ובסי' רע"ז ס"א סתם לאיסור ע"ש:

מ"א סק"א שמדליקין. כלומר דבזמננו אין דין זה נוהג שמדליקין בפנים ממש כמ"ש המ"א סי' תרע"א סקי"ד:

סימן תרפא

ט"ז סק"א שהיום גורם ליין שיבא וכו' ועוד שכבר קידש היום מצ"ה ועדיין לא בא על השולחן וכשם שקודם לכניסה כך קודם לברכה:

שם וא"כ ה"ה דהכא בחנוכה תדחה מעלת תדיר את מעלת אחורי יומא כצ"ל:

ט"ז תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם וכו'. זמן תדיר שנוהג בכל הרגלים:

שם לימא רב דאמר כב"ש וכו'. דחובת היום עדיף מתדיר ורבה כב"ה דתדיר עדיף מחובת היום:

שם דתדיר לחוד לא הוי מקדימים וכו' הרי דתדיר לחוד אינו דוחה מעלת עילוי יומא אלא עילוי יומא עדיף מתדיר וה"נ בחנוכה עדיף אפוקי יומא מתדיר ויהי' הבדל' בסוף:

שם וע"כ סבר המקשן דרב כב"ש וכו'. דלב"ה תדיר דוחה מעלה א' ה"נ תדיר דזמן דחי לחובת היום דסוכה:

שם נמצא דנשאר ליין מעלת תדיר וכו'. מפרש הא דמשני ע"כ לא אמרו ב"ה אלא שהיין גורם כו' כלומר דכיון שיש סברא דיין גורם בגד מעלת יום גורם א"כ לא נשאר ליום אלא מעלת שכבר נכנס לכן מעלת תדיר דוחה אותה משא"כ מעלה דחובת היום אין כח בתדיר דזמן לדחותה כיון דזמן תלוי בסוכה וסוכה לא תלוי בזמן אבל ביום ויין זה תלוי בזה וזה תלוי בזה וק"ל. ממילא לתי' הש"ס יש לנו לומר כי היכא דתדיר דוחה מעלת שכבר נכנס ה"נ דוחה מעלת אפוקי יומא כיון דהני תרתי ב"ח והבדלה אין תלויה זב"ז וק"ל. והוסיף עוד ותו נראה כו'. ר"ל דא"צ לדמות אפוקי יומא למעלת שכבר נכנס אלא דהוא הוא ממש וק"ל:

שם משא"כ ביין ויום שאפשר להיות קדושת יו"ט וכו'. ל' זה מיותר וכצ"ל ביין ויום אין זה סותר זה וגם כו'. וכוונתו מ"ש בברכות לב"ש דמקדמינן עיולי יומא משום שאינם סותרים זא"ז מש"ה ההקדמה הוי מעל' וה"ה באפוקי יומא ואחרינן הוי נמי היכא דלא סתרי משא"כ היכא דסתרי וק"ל:

שם דאפי' במקום דאיכא למעלת אחורי יומא יש לדחות התדיר וכו'. פי' מעלה דאחורי יומא יהיה נדחה מפני התדיר ותקדם הבדלה לנ"ח:

שם יש חילוק בין קריאת הכהנים לבד וכו'. שלא יהיה כ"כ פרסומי ניסא אם יקדימו העבודה ויקראו לבדם משא"כ היכא שהפרסומי ניסא שוה בין יקדימו בין יאחרו לא איכפת לן בפרסומי ניסא להקדימו.

שם בסופו. דבר זה אין לו ביאור רחב וכו' דהא באמת מקדמין ר"ח משום דפרסום הנס אינו מעלה לענין לקדם כמו שהביא תחלה: מהתוס' והרא"ש:

סימן תרפב

(הג"ה ס"א) יאמר הרחמן יעשה. עי' בכור שור שבת דף כ"א:

מ"א ד"ה הרשעה. להודות שאומרים וקבעו שמונת ימים אלו:

סימן תרפד

מ"א סק"א דבשבת שני' וכו'. פי' אם יש ב' שבתות בחנוכה ויש חתונה בשבת ב' מפטירין בחתונה דהיינו שוש אשיש הואיל וכבר הפטירו בחנוכה בשבת ראשונה והובא בד"מ:

סק"ג משגיחין היא ל' הגמ' כלומר שאין חיוב כ"כ לקרותו:

סימן תרפה

מ"א סק"א ול"נ שהגי' הנכונה וכו'. כוונתו דאהא דאמרינן ריש פ"ב דברכות כל התורה בלה"ק נאמרה כ' התוספות וז"ל פי' רש"י לקרות בתורה ולא נהירא דזהו רק תקנת עזרא ולא מדאורייתא ויש לומר דמיירי בפרשת זכור עכ"ל והת"ה הביא בשם תוספות הקצרות שכתוב בהם גם פרשת זכור ופ' פרה א"כ הסכימו דפ' פרה ג"כ דאורייתא אבל המ"א ס"ל דעל פ' פרה ליכא סברא כלל שיהי' דאורייתא לכן כ' דהגי' הנכונה בתוספת הקצרות היא כלשון חידושי הרשב"א שכ' ג"כ על דברי רש"י דלעיל בזה"ל והקשו שלא מצינו קריאת ס"ת מדאורייתא אא"כ יאמר רש"י כו': א"כ רצו מחמת הדוחק לומר דרש"י הכי ס"ל בדרך אפשר אבל אינהו לא ס"ל כלל שיהי' פ' פרה דאורייתא ואולי גם פ' זכור לא ס"ל כן נ"ל כוונת מ"א:

סימן תרפז

מ"א סק"ב בצבור וכו'. פי' תימא דהש"ע מיירי שכשלא יפסיק למידו יתבטל ממגילה לגמרי אלא אפילו יקרא אח"כ רק שלא בצבור נמי מיירי:

ט"ז סק"ב ודאי דבר בטל לומר כן וכו'. קשה דמה שהוא דבר בטל היינו ודאי בשביל כבוד הבריות וא"כ הוי מערכה על הדרוש דהא גוף הפלפול הוא אם כבוד הבריות דוח' מגילה אכן פשוט דמתחלה מיירי הט"ז באפשר לקוברו אח"כ וקסבר כהמ"א סק"ו דאיחור הקבורה יותר מדין המדינה הוי ביטול כבוד הבריות וכיון דהש"ס אמר טעמא משום גדול כבוד הבריות ש"מ שנדחה לגמרי(ומה שיש להקשות על הוכחה זו דשם גבי והתעלמת דמי לאין שהות ע' מה שכתבתי בדיבור כקדום לפרש הוכחת המ"א הראשונה בזה מובן גם ראיה דהט"ז ודו"ק) ואח"כ הוסיף להביא ראיה מאין שהות דהיינו שהכלבים יאכלהו דזה ודאי דבר בטל א"כ משמע נמי דגם ביש שהות דינא הכי כיון דבקדימת הקבורה מדין המדינה מיקרי כבוד הבריות וק"ל:

שם שדבריו סותרים זא"ז וכו'. זה ביארתי אות א' ע"ש:

סק"ג ובגמ'. דהא יליף דמבטלין ת"ת בק"ו מהא דמבטלין עבודה ופריך למימרא דעבודה עדיף מת"ת והאמר כו' דגדול ת"ת מעבודה ומשני הא בת"ת דיחיד והא דרבים ע"ש וא"כ בת"ת דרבים ליכא ק"ו:

שם דאפילו כל יחיד. תימא מה הוצרך הא אפי' אי כה"ג מקרי ת"ת דיחיד אפ"ה א"צ להפסיק כיון שכולם לומדים ואינם קוראים עדיין ואח"כ יקראו כולם ברבים ועוד יש קושיות בהמשך דברי המ"א למעיין ונ"ל המשך דבריו שכ' משמע כו' וקשיא אש"ע דה"ל לאשמועינן דת"ת דרבים אין מבטלין וע"ז באמת יש לתמוה דהא הש"ע לא מיירי אלא ביש שהות ומבטלין לקרות בציבור כמו שבארתי באות א' א"כ שפיר קאמר הש"ע שאין לך דבר כו' וא"צ כלל להשמיענו מת"ת דרבים דשם ליכא ביטול כלל כיון דיקראו בצבור לכן כ' המ"א עססי' תר"צ שם כת' המ"א בסקכ"ג אע"ג שיש לו ק' אנשים מצו' לקרות' בצבור משום ברוב עם. וא"כ גם בת"ת דרבים משכחת דה"א שיבטלו כולם כדי לקרות ברוב עם וה"ל להמחבר לאשמועינן דא"צ לבטל וע"ז הביא דהב"ח תירץ דרבים היינו כל ישראל וזה לא יצוייר עתה לכן לא ביארו הש"ע וס"ל להב"ח דרבים הלומדים גם כן צריכין לבטל משום ברוב עם וחולק עליו המ"א דרבים א"צ לבטל דדוקא ביחיד כדי שיקראו בצבור צריך לבטל ת"ת אבל רבים הלומדים א"צ לבטל כיון דיקראו בצבור והך דרוב עם אינו אלא למצוה מהמובחר וא"צ לבטל בשבילו ת"ת ודלא כהב"ח ואע"ג דמסתברא דת"ת דיחיד מבטל משום ברוב עם כמו בעבוד' דמשפחות כהנים ולוים

מבטלין אע"פ שיש להם יותר ממנין דהא התמיד י"ג כהנים זוכים בו מ"מ ת"ת דרבים אע"פ דלאו כל ישראל מסתברא דא"צ לבטל משום ברוב עם וליתא לדהב"ח והוסיף דאפי' כל אחד לומר בפ"ע דאז י"ל כהב"ח דאע"ג שיקראו אח"כ ברבים מ"מ כיון דדינם כת"ת דיחיד צריכין כולם לבטל משום ברוב עם ז"א דדינם כת"ת דרבים הואיל ומבטל כל אחד ולכן א"צ לבטל משום ברוב עם ודו"ק:

מ"א סק"ד כיון שאינם כדי צרכו וכו'. ואין בזה בזיון למת אלא תוס' כבוד וכן בתרצ"ו דקבורת קרובים קודם למגילה ויקרא אח"כ ביחיד ושם נמי ליכא בזיון רק תוספות כבוד שיתעסקו בו קרוביו מיד ולא יאחרו קבורתו ומשמע ליה לרמ"א כך מדכתבו התוס' והפוסקים בהא דאמר רבא ת"ת ומת מצוה מ"מ קודם דלאו דוקא מ"מ אלא ה"ה לכל מתים שבעולם מש"ה ס"ל לרמ"א דגם מה דאמר רבא מגילה ומ"מ מ"מ קודם נמי לאו דוקא:

שם מ"מ ועבודה מ"מ עדיף וכו'. מולאחותו דילפינן מיניה בהולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו וראה מ"מ יתעסק בו ויתבטל מפסחו:

שם וכ"כ התוס' בשבועות וכו'. אהך דפסחו ולמול את בנו כתבו דדוקא מ"מ שהוא בזיון גדול למת שאין לו קוברין אבל קבורת קרובים שהוא תוספות כבוד לא דחי כבוד דידהו פסח ומילה:

שם ומיהו זה יש לדחות וכו'. פי' דהתוספות בשבועות לא כתבו רק דקבורת קרובים לא דחי הפסח לגמרי שיתבטלו פסחו אבל להקדים קבורת קרובים לעבודה אפשר מודים וא"כ נדחה הק"ו דיליף המ"א דשפי' י"ל דקבורת קרובים קדים למגילה ויקראנה ביחיד:

שם וא"כ לא דחי מגילה וכו'. דהא בעיא דרבא מגילה ומ"מ היינו לענין שיקראנה ביחיד ופשטה מהא דקיי"ל גדול כבוד הבריות כו' וביש קוברין לא מיקרי כבוד הבריות:

שם בסופו. וכ"מ מהרא"מ סס"ב וכו'. היינו לפי מה שהוצרך המ"א בססק"י לפרש דברי הרא"מ דלא כהב"י אלא דבאין שהות מ"מ קודם ונדחה מגילה וכמו שביארתי בריש הסי' הכרחו של הרמ"א א"כ מוכח דמיירי במת מצוה ממש מהוכחה המ"א הראשונה דהא קבורה קרובים לא דחי עבודה לגמרי מכ"ש דלא דחי מגילה לגמרי ולא כ' המ"א דיש לדחות הוכחה זו אלא מטעם שכתבתי באות יו"ד וא"כ מהרא"מ מוכח שפיר וק"ל והפמ"ג נתקשה בזה בחנם:

סק"ה וה"ה מילה ומגילה וכו'. דרמ"א הכא מיירי מכל מצות חוץ ממת מצוה ממילא מילה נמי בכלל דביש שהות מגילה קודם משום לקרות בצבור ובאין שהות מילה קודם:

הגה ס"ב אין שום מצוה דאורייתא וכו'. קאי על שאר מצות כגון עבודה ודומיהן והיא מדברי הר"ן וכ' מהר"א מזרחי על דברי הר"ן אלו וז"ל וכן משמע גם מדברי הרמב"ם שכ' גבי מ"מ שהפוגע בו קוברו תחלה ואח"כ קורא כו' הובא בט"ז ריש סק"ב ע"ש ופי' הב"י דראיית הרא"מ כך היא כיון דרמב"ם ס"ל דמה שאמרו מ"מ קודם למגילה הוא לענין קדימ' אבל לא שתתבטל מגיל' מפני מ"מ אם כן הוא הדין דכשאמרו מבטלין עבוד' בשביל מגילה לא ביטול ממש קאמר אלא קדימ' עכ"ל וזה מ"ש רמ"א והא דמ"מ קודם וזה תימא דאיך אפשר שיתקיימו יחד דברי הר"ן ודברי הרא"מ דכיון דבאין שהות עבוד' דוחה מגילה לגמרי ומ"מ הא עדיף מעבוד' ושאר מצית שדוח' אותם לגמרי כ"ש שידחו מגיל' לגמרי וכן הקשה ט"ז סק"ב כמ"ש ומלבד זה אין קיום כו' ע"ש. וכן הקשה המ"א סק"ו. ורוצ' המ"א לררץ דברי רמ"א שמיירי שיוכל לקבור המת בלילה אחר קריאת מגילה מש"ה קירא תחילה משום דקבורה יש לה שהות ומגילה אין לה שהות אבל באמת אם שניהם אין להם שהות מגילה נדחית אבל על הב"י נשאר הקושיא דאיהו מפרש בהרא"מ דבאין שהות לשניהם מגילה דוחה (מיהו ארמ"א נמי קשיא דהא ודאי אין כוונת הרא"מ כפירושו דא"כ מה מייתי הרא"מ ראי' מהרמב"ם להר"ן הא הר"ן מיירי שאין שהות לשניהם והרמב"ם מיירי שאחד יש לו שהות וק"ל) והוסיף המ"א להקשות דמוכח דאפי' ביש שהות לקבור מ"מ נדחה מגילה לגמרי ודלא כהרמ"א והביא ע"ז ב' הוכחות הוכחה שניה מהא דאמרינן שם בגמרא הרי שהי' הולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו וראה מת מצוה יניח הפסח והמילה ועוסק במת ומשמע אפי' אם יש שהות לקוברו והפסח זמנו עוברת (ומ"ש המ"א הראיה גם ממילה ק"ק דלמא הטעם משום דיכול למול בתשיעי כמ"ש המ"א בסק"ה וי"ל דמ"מ נדחה המילה לגמרי דהא זמנה בשמיני ואף דיכול למול בתשיעי מ"מ הא יכול לקבור בלילה ולקבורה אין זמן קבוע ומילה זמנה קבוע א"כ נדחה המילה לגמרי בשביל שלא יהי' מוטל בבזיון ובסק"ה שאני שהמגילה אין לה שהות ודו"ק) מיהו הוכחה ראשונה שהביא המ"א צ"ע דבסי' י"ג שאני דהוי כאין שהות שצריך לדחות לגמרי משא"כ הכא שיש שהות לקבור בלילה. ונראה כוונתו כיון דהש"ס מיירי שיש שהות לשניהם כדמפרש הרא"מ א"כ מאי מייתי ראיה מגדול כבוד הבריות דהא התם אין שהות וכדאמרן וכ"ת דה"ק דכי היכא דבאין שהות דוחה כ"ה לגמרי ה"נ ביש שהות קודם כבד הבריות ז"א דבשלמא באין שהות דוחה כ"ה משא"כ כאן דיש שהות שמא י"ל להקדים מגילה בשביל לקרות בצבור דהא כבוד במקומו עומד שיקברהו אח"כ אלא ע"כ דמה שמוטל אותה שעה בבזיון הוא בכלל גדול כבוד הבריות שדוחה א"כ מוכח דדחי לגמרי כיון שבאיסור הקבורה נתבטל כבוד

הבריות ודו"ק. ממילא דחה מ"א דינו דרמ"א ומכ"ש דינו של הב"י וע"ז הביא שגם הכה"ג שפי' הב"י תמוה ומפרש המ"א דהרא"מ לא על הדין של הר"ן הביא ראיה אלא הביא סמך לדברי הר"ן דהש"ס מיירי בדאיכא שהות ולא מיירי בדליכא שהות והוי דינו דמגילה נדחה מפני כולם וכן פי' הט"ז סק"ב לדברי הרא"ם ע"ש במ"א אבל אם אין שהות אח"כ מזה לא מיירי הרמב"ם כו'. ונתבאר המשך דברי המ"א ומיהו בעבודה ושאר מצות פליגי ט"ז ומ"א דלט"ז בסק"ב נדחים לגמרי מפני מגילה באין שהות ופליג אהר"ן והמ"א פסק כהר"ן ולא פליג אלא על מה שהביא ב"י ורמ"א בשם הר"ן במת מצוה וק"ל:

שם דיכול למול בתשיעי וכו'. ומיקרי יש שהות אלא עדיין על דין ראשון שצידד ביש שהות יקדים המילה וזה סותר לדברי הר"ן שברמ"א כאן ט"ז כ' עססי' תרצ"ג דכה"ג מיירי הת"ה שם שהצבור מלין ולכן מילה קודם ויקראו אח"כ בצבור:

סימן תרפח

ט"ז ס"ק א' והקשה ב"י. ע"ש בב"י ותבין ולפי שהדברים שם ארוכים ואין נ"מ כ"כ לדינא קצרתי:

סק"ב לא היה רק התחלה בעלמא וכו' ואעפ"כ מיקרי ההיקף לדירה:

מ"א סק"ב להר"מ כאן וכו' דהיקשה לו קושיית הר"ן הובא בב"י איך קוראין היום מוקפין בט"ו ניחוש שמא ישבה ולבסוף הוקפה ובפרט דסתם עיירות כך הם מש"ה חידש דבעינן אדעתא כו' וסתם עיירות ישב ע"ד להקיפ' אבל דעת רמ"א שכ' מסתמא הוקפה ולבסוף ישבה צ"ע דהא אין הדבר כך כבסי' ת"א:

ט"ז סק"ה פי' של י"ד וכו'. ר"ל בין בבבא דבן עיר שהלך לכרך בין בהיפוך הכל תלוי בשל י"ד משא"כ רש"י ס"ל בן עיר שהלך לכרך אינו נק' מוקף בן יומו אא"כ דעתו להתעכב מקצת ט"ו וכ"ז מבואר באורך בט"ז ס"ק שאח"ז:

סק"ו ושניהם שוים ממש וכו'. פי' שני הבבות דינם שוה דתרתי בעינן שהיה דעתו בעת יציאתו שיתעכב עד שיאיר יום י"ד ונתקיימה ג"כ מחשבתו שנתעכבו אבל בחדא מאלו תרתי לא מהני:

שם ופרוז בן יומו פי' שנתעכב וכו'. לכאורה ירצה הב"י דלא דמי דפרוז בן יומו הוא משום שבשעת קריאת הפרזים הוא שם ומוקף בן יומו אינו רק מחמת שנסתלק ממנו חובת אנשי מקומו אבל הט"ז לא רצה לפרש כן דזה אינו שינוי כלל רק שאין הטעם שוה אבל דינם שוה לגמרי ואין זה נק' לא דמי לכן פי' הט"ז דמ"ש הב"י לא דמי היינו שדינם לא דמי דמוקף בן יומו תליא בדעתו לבד אע"פ שלא נתקיימה מחשבתו ובפרוז בן יומו

בעי' דוקא שנתקיימה מחשבתו ובאמת שפי' זה מדויק בל' הב"י ולכן הקשה הט"ז דאין הדין כך אלא בשניהם בעינן תרוייהו שהיה בדעתו ונתקיימה מחשבתו וכמ"ש בדיבור שלפני זה:

שם וגם דברי הרמב"ם וכו' זה בפ"ע וכוונתו שסעיף זה הוא לשון הרמב"ם ופירשוהו המ"מ והב"י ע"פ שיטת רש"י והט"ז מפרשו ע"פ שיטת הרא"ש:

שם אפי' חזר למקומו אחר הסילוק וכו'. פי' אחר זמן קריאה של י"ד שאז נסתלק מאתו חובת מקומו:

שם והא דתלי העיכוב. זהו ענין בפ"ע:

שם אפשר ששיעורה בשעת הדחק וכו'. המ"א ר"ס תפ"ז חולק ע"ז וע"ש:

מ"א סק"ט ודורשין וכו'. כדי שיזכרו ענין היום:

שם ז' דאלו י"ד א"א לחול בשבת וכו'. ע' כנ"י סי' י"ט:

סקי"א סגי בקטנים וכו'. הואיל ואינו רק משום פרסומי ניסא בקטנים נמי הוי פרסומי או לא וע' מ"א סי' תר"צ סקכ"ד:

סימן תרפט

ט"ז סק"א ולא השמיע לאזנו וכו' יצא ר' יוסי אמר לא יצא מש"ה זה החרש שהוא מדבר ואינו שומע אין הוא עצמו יוצא בקריאתו וכיון דאיהו גופיה לא נפיק לאחריני נמי לא מפיק. והקשה ב"י כיון דאנן לא קיי"ל התם כר' יוסי לא קיי"ל כהך מתני' אלא דהחרש מוציא וע"ש שרצה לחלק דבק"ש היא דלא קיי"ל כר' יוסי אבל מגילה חמור משום פרסומי ניסא וכשלא השמיע לאזנו לא הוי פרסומי ותי' הט"ז דאף דלא קיי"ל כר' יוסי מ"מ בחרש גם ר' יהודה מודה ומה דהוצרך לאוקמי כר' יוסי משום דשם ס"ד דהש"ס דר' יהודה לא דריש כלל השמע לאזניך וא"כ אין חסרון שמיעה מזיק כלל ממילא גם חרש כשר משא"כ למסקנא דמוקי כר' יהודה אליבא דראב"ע אז יש חילוק וחרש פסול זה כלל דבריו:

שם וע"כ כדפרכינן תחלה וכו' דפריך דלמא מתני' ר' יהודה הוא ולא פסלה חרש רק לכתחלה הרי דלה"א זו לא דרש ר' יהודה כלל השמע א"כ חרש נמי כשר:

שם בסופו. ואע"ג דרש"י פי' גם במסקנא ווכו' כצ"ל:

מ"א סק"ב משמע בטור אפי' אין וכו'. בטור כ' סתם עבדים ופי' הב"י דהיינו משוחררים ע"ש ופליג עליו המ"א דסתם עבדים משמע אף שאין משוחררים:

סק"ד בסי' תרע"ה וכו'. ע"ש בס"ג ומ"ש המ"א דהרב"י פסק כו' היינו שהביא עכ"פ דיעה דמכשיר וכאן לא הביא כלל רק הפוסל א"נ דבב"י שם משמע שהסכים כך ע"ש וסמ"ג תי' בע"א ע"ש:

סק"ה פי' ופסולה ובמ"א סק"ז יש תי' אחר לקושיא זו דאשה אינה חייבת בקריאה רק לשמוע ע"ש:

שם נמי מיירי לכתחלה דוקא וכו'. כיון דאמר ר"י משום ראב"ע הקורא את שמע צריך שישמיע לאזנו שנא' שמע וכו' ולשון צריך משמע לכתחלה לבדו:

ש"ע ס"ד יצא וכו'. דמצות לאו להנות ניתנו וע' בסי' תקפ"ט ס"ז דאם עשאו שליח אסור ה"נ הכא:

סק"ח זה גרע טפי וכו'. דבעינן שהמוציא את אחרים יהיה ניכר אם הוא איש או אשה ואנדרוגינוס שמוציא את מינו התם שאני שכבר הוא סבר שהוא בריה בפ"ע כ"כ הב"י וע"ש שמכריח סברא זו מדעת רש"י דאשה מוציאה לאיש ואפ"ה טומטום אינו מוציא ולפ"ז לא הוי צריך הט"ז לפרש ברסי' תקפ"ט בשופר טעם הטומטום משום ספק שמא התוקע אשה והשומע איש אלא דהוה ודאי פסול ויש הפרש לכמה דברים בין ודאי פסול לספק פסול ותימא דרש"י גופיה פסק בר"ה דכ"ט טעם הטומטום משום ספק כהט"ז ולמה הוצרך לזה והרי פסולו בתורת ודאי והארכתי בזה בתשובתי ח"ג סי' צ"ב:

סק"ט עצמו אינו מוציא וכו'. זה קאי על חצי' עבד כמבואר בסי' תקפ"ט ומ"ש המ"א היינו למ"ד דנשים כו' ר"ל דלדידיה גם עבד אינו מוציא ב"ח דנשים ועבדים שוים ולרש"י דאשה מוציאה לאיש ה"ה עבד לב"ח ואפ"ה מי שחציו עבד אינו מוציא את מינו דכיון דהו' מורכב מעבדות וחירות אין מוציא אחרים כ"כ הב"י וכמו הטומטום בדיבור הקודם דגרע מאשה:

סימן תרצ

ט"ז סק"א להרמב"ם וטור וכו' ר"ל דמשום קושיות אלו עשו חילוק בין ציבור ליחיד כדמסיק:

ט"ז סק"ב אפשר הוא כו'. ואפשר שישתמעו ב' קלי והיינו אם יהבו דעתייהו:

סק"ג במאי דמכשרינן בספרים שלפנינו בב"י אין ראיה זו על ענין שלם אלא על דין שבתחלת ההג"ה דהיינו לחלק בין אמצעה לתחלתה וסופה:

שם אמאי דאמרי' היה כותבה וכו'. שהיה כותבה ומתוך כך קוראה אם כיון לבו יצא והיינו שכותב פסוק וקורא מתוך הכתב אותו פסוק שני עד כל המגילה (כדי שלא יהיה

קורא ע"פ) ואהא פריך הא צריך שיהיה כולה כתובה לפניו הרי דאפי' דיעבד פסול דאל"כ לא פריך כלום ואיך מכשרינן בדיעבד אם השמיט עד חציו וקראה ע"פ וע' מה שאכתוב במ"א סק"ה:

מ"א סק"ח דבדיעבד כשר וכו'. מתרץ קושית הט"ז בסק"ג דהנה הא דמחלקינן בהשמיט הסופר בדיעבד בין רובה לחצי' הוא מרומי' דשני ברייתות במגילה דף י"ח ומוקמינן הפוסלת ברוב' והמכשרת במקצתה ואהא דהי' כותבה שהבאתי בדברי הט"ז סק"ג פריך אי דכת' פסוקי פסוקי וקרי ליה מי יצא והא אמר רב חמא הלכה כדברי האומר כולה ואפי' למ"ד מאיש יהודי צריכה שתהא כתובה כולה ומהא מוכיח הרשב"א דאם חסר מראשה עד איש יהודי פסולה וע"כ בדיעב' נמי פסול דאל"כ מאי פריך וע"ז הקשה ט"ז דהא בפסוקה פסוקה חסר רוב ותירץ המ"א דע"כ ידע הש"ס דרב חמא פוסל גם דיעבד דאל"כ מאי פריך דלמא רובא נמי כשר וכ"ת מרומי' דברייתות מוכח דפסול ה"ל להקשות מברייתא ומאי הביא דרב חמא אע"כ ידע דרב חמא פוסל דיעבד ופריך שפיר מרב חמא (ולא פריך מברייתות משום שהי' צריך להאריך ברומי' דידהו ובאוקימתא ופריך בקצרה מרב חמא) א"כ כיון דרב חמא פוסל דיעב' מוכח דאפי' מיעוטא דהא מראשה עד איש יהודי מיעוט' הוא וק"ל:

ש"ע ס"ה אפי' שהה. מה שלא הגיה כאן רמ"א דאם הפסיק מחמת אונס חוזר לראש כדרך שהגיה בסי' ס"ה לענין ק"ש כדעת הרא"ש היינו משום דמגילה דרבנן ובדרבנן לא פסקינן כהרא"ש וכמו שכת' המ"א סימן תכ"ב בשם הד"מ שם לענין הלל ושם בד"מ כ' בהדיא כך לענין מגילה ע"ש:

הגה ס"י ואם כתובה ולו' מקצת המגילה בל' אחד ומקצתה בלשון אחרת:

סק"ה הנדלג וכו' דאז לא נשתנה הענין בשביל פסוק אחד שדלג:

סק"ח כמ"ש בסמוך היינו במ"א סק"ח:

סקט"ו שאלת אם צריך השומע לכוין וכו'. אע"ג שהמ"א מציין על צריך שיכוין לצאת י"ח רשב"א לא בזה מיירי אלא שיכוין בשמיעת כל תיבה ותיבה ומביא ראיה דא"צ כ"כ דקדוק דע"ה שאינם יודעים הלשון א"א להם לכוין כ"כ אלא כיון שמטה אזנו להקורא ואינו חושב מחשבות אחרות מסתמא שמע הכל וא"צ לכוין בכל תיבה בבירור אבל אם ודאי לו שלא שמע תיבה א' לא יצא ובס"ג לא מכשרינן בהשמיט אלא לענין שמועיל מה שקורא ע"פ זהו כלל כוונת המ"א כן נלע"ד וק"ל וע' ט"ז סימן שאח"ז סק"ב:

ט"ז סק"ח וכתבו התוס'. זה הדיבור של תוס' אינו במגילה אלא בתענית דף י"ב אהך דינא שהובא בט"ז סי' תקס"ד סק"א דבנים ולא נים מותר לאכול בלילה שלפני התענית ואין אסור אא"כ ישן כבר שינת קבע:

שם בין תחילת שינה לסוף שינה וכו'. דלדינא אין חילוק והתוספות לא אמרו אלא דבתענית ופסחים אין הפירוש כך וק"ל:

סקט"ז מיושב ישב וכו'. והוי כאילו דולג אותה תיבה ולא יצא כמבואר בס"ק הקודם:

סקכ"ד מסתפק בקטנים וכו' פי' מה דנרשם המראה מקום מהג"א ליתא דהג"א לא מיירי רק בקטנים אבל נשים הוא פלוגתא בטור:

סקכ"ה ברוב עם וכו'. פי' דהנס כבר נתפרסם וליכא רק משום ברוב עם

שם כל המצות וכו'. פירוש משום שרוב עם דאע"פ שיש מנין מבטלין ת"ת ועבודה לקרות בצבור משום ברוב עם (זולת ת"ת של רבים וכמו שביארתי בסי' תרפ"ז במ"א סק"ג בדיבור שני) היינו למצוה מן המובחר כיון דיש שהות לעשות המצוה אחר קריאת המגילה לכן ראוי לקיים ברוב עם אבל לטרוח לא מטרחיכן ליה:

בש"ע ס"ח צריך לחזור וכו' עיין כנ"י סי' י"ט:

סימן תרצא

מ"א סק"א שיטה ראשונ' וכו'. כ"כ הב"י אבל הד"מ השיג ע"ז דכיון דאמרינן צריכה שרטוט כתורה עצמה א"כ כל העמוד צריכה שרטוט כס"ת ואולי לא ראה המ"א דברי הד"מ:

שם חק תוכות פירשו האחרונים דהיינו ברוב' דוקא דלא גרע מהשמיט שבסימן הקודם ס"ג:

ש"ע ס"ב וצריכה עמוד בסופה וכו'. פי' מניח קלף חלק לגלל ע"ג עמוד של עץ שהמגילה נגללת עליו ובראשה מניח חלק גדול כדי לגלגל בו כל היקפו לפי שאין למגילה ב' עמודים לגוללו לאמצע כמו שעושין בס"ת אלא עמוד אחד ונגללת מסופה לתחלתה:

הגה שם כלל בסופה. משמע מלשון דחלק בראשו מניחין וגולל מסופו לתחלתו וכן המנהג:

ט"ז סק"א שלא הביא. פי' דה"ל להביא דברי המ"מ להודיע דמ"ש הרמב"ם קנקנתום כשירה היינו מימו דוקא:

סק"ב דיש מחלוקת. דבטור מביא הרבה פוסקים כתבו בהיפך עמוד בראשה וחלק בסופה וגללן מראשה לסופה ולכן מוטב שב ואל תעשה ואין עושין עמוד כלל וכ"ת אם כן גם חלק לא יעשו מה"ט גופיה דיש מחלוקת וכבר כתבתי תחלה (היינו בתחילת הסימן

על דברי המחבר ס"ב) דעושין חלק יש לומר דחלק מוכרחים להניח כדי שיהיה מכסה היקף המגילה משום כבוד כתבי הקודש וסומכין העולם על דיעה זו שהחלק בראשה וכ"ת כיון שסומכין על דיעה זו מחמת הכרח החלק אם כן יעשו גם העמוד בסופה. ויש לומר דוקא כשיש חלק ועמוד אז נחלקו הגדולים הי עדיף לעשות בראש והי בסוף אבל בדליכא רק חלק אין קפידא כלל והיכא דעביד עביד:

סק"ג פי' למתוח פירוש אף על גב דראש היה צריך להיות כפוף מכל מקום ו' זו יהיה ראש הכפוף אלכסון כזה והוי כעין זקיפה וזהו פירוש הר"ן ועכשיו לא נהגו כך אלא כדעת האומרים שיהיה הו' גדולה:

במ"א סק"ד אלא גבי תפילין וכו'. דמיגרס גריסן ורשאי לכתוב שלא מן הכתב לכן צריך להוציא בפיו משא"כ במגילה דצריך לכתוב מן הכתב וקשיא על רמ"א והוסיף להקשות על הש"ע בי"ד סימן רע"ד דכת' בס"ת שצריך להוציא מפיו וקשיא נמי דהא צריך לכתוב מן הכתב וכ"ת שאחר מקרא לו דאז א"צ לכתוב מתוך הכתב מ"מ ה"ל לפרש כך ובמ"א סימן ל"ב ס"ק ת"ב מתרץ קושיא זו ע"ש:

סק"ה עס"י ועיין סימן קמ"ג: דיש פלוגתא במגילה פסולה די"א שקורא בברכה וי"א שקורא בלא ברכה וכן פליגי בסמ"ג בס"ת פסול לכן אע"ג דנוהגין כמ"ד בלא ברכה מ"מ בזה שהמ"א בתשוב' מתירו לגמרי יקרא בברכה והוי כמו ס"ס שמא כרמ"א דכשרה ושמא מברכין על מגילה פסולה:

סק"ו לו מגילה דלא תימא שכבר נכתבה כך הו"ל דיעבד וא"ל תקון דודאי חייב לתקן אלא בשעת הדחק ואין פנאי לתקן מיד זה הוי דיעבד:

סע"ד ואת בסופה. פי' בסוף השיטה אבל בסוף הדף יכתוב תיבת עשרת כ"כ בב"י:

ס"ו שיש בו פירושים שונים וכו'. רש"י פי' שמחלק לארבעה חלקים את אורך היריעה ויהיה תפירה א' למעלה בסוף רביע והב' בסוף חצי' והג' בתחלת הרביע של צד מטה וזה נקרא משולשת וכמו במכות גבי ערי מקלט והרי"ף פי' משולשין כפשוטו שנים בשני ראשי היריעה ואחת באמצע ממש. והרמב"ם מפרש משולשין ג' תפירות בראש היריעה וג' בסופה וג' באמצעיתה:

ס"ז להניח שיור וכו'. דין זה הוא בס"ת בי"ד סימן רע"ח מטעם דאם אינו משייר מהדק בחזקה כשרוצה להדק שני העמודים ויהיה נקרע אבל עכשיו כשהוא מהדק בכח רואה שמתחיל להרחיב אין מהדק יותר והביא ב"י בשם המרדכי מספקא לן אי בעינן במגילה שיור תפר וסברא הוא דבעינן עכ"ל. וטעם הספק כיון דלית במגילה ב' עמודים והסברא דבעינן אפשר משום לא פלוג כיון דשאר דינים דידה הם כס"ת:

ס"ח הכתובה בין הכתובים וכו'. הטעם דלא הוי פרסומי ניסא דמחזי כקורא במקרא מש"ה ביחיד כשר דבלא"ה ליכא פרסומי ומה"ט פסק בעל העיטור (בטור) דמנין דינן כיחיד משום דלא מיקרי פרסומי ניסא אלא בבה"כ וחלק הטור עליו וזהו מ"ש המ"א סק"ח:

ס"י בחומש בלא ברכה וכו'. פירוש המ"א דאין פירושו בחומש הנדפס דזה לכ"ע לא יצא ולמה קורא בו אלא פירושו מגילה פסולה וקראו חומש לפי שהיה מנהג בימיהם שכל ספריהם כתובים בגלילה וכשכתבו ס"ת שלימה לקרות בה הקפידו שתהיה כשירה אבל מה שכתבו רק ללמוד הם היו כותבין כל חומש לבד והיו רובן פסולים והיו דרכם לדבק גם המגילות באותן חומשים ובזה י"א דיברך לכן מספק יקרא בלא ברכה:

הג"ה סי"א ואם מברכים עליה וכו'. דאף ע"ג דאין גזל בקול מ"מ אין מברך לפי שהוא בא בעבירה עיין במ"א סי' תקפ"ו סק"ד: שם לענין לולב הגזול וה"ה כאן כצ"ל:

סימן תרצב

ט"ז סק"ב זה קאי על הברכה וכו'. שלא להפסיק בין המגילה לברכה ובכל משך קריאת הברכה:

מ"א סק"א שבת וי"ט. טוב להגיה ותו דהא לא תקנו כלל ותרתי טעמי קאמר חדא כיון דהוא דבר הנהוג ורגיל אין לברך שהחיינו ותו דהא חזינן דלא תקנו כלל ברכה דהיינו אקב"ו על משלוח מנות א"כ כ"ש דלא יברך ע"ז שהחיינו וטעם הדבר מה שיש וכמה מצות שלא תקנו ברכה עליהם מבואר בכמה דוכתי:

סק"ב כמ"ש סי' רפ"ד וכו' בהפטרה וכן בסי' ק"מ בתורה וטעם הדבר מבואר בסי' ק"מ דכיון דדברים אלו טעונים ברכה לפניהם ולאחריהם א"כ אם יקרא ממקום שפסק נמצא הראשונים נתברכו לפניהם ולא לאחריהם והאחרונים נתברכו לאחריהם ולא לפניהם דכיון שמתחיל ממקום שפסק לא יברך ברכה ראשונה שהרי כבר בירך הראשון לכן מתחיל מראש ומברך ברכה ראשונה ונתברכו הפסוקים לפניהם ולאחריהם ולהרמב"ם יוצא בברכת הראשון וע"ש בב"י סי' ק"מ פי' הירוו' (שאמר נמצא הראשונים כו') לדעתו ובסי' תקפ"ה גבי שופר אינו מתחיל מראש ויראה דלא דמי לתורה כיון דבשופר א"צ ברכה לאחריו לכן מתחיל ממקום שפסק ואז אין מברך וכמ"ש תחלה. משא"כ מגילה דטעונה ברכה לפניה ולאחריה מתחיל מראש וסיים המ"א דאע"ג שמתחיל אפ"ה א"צ לברך תחלה דיוצא כו' וכבר ביאר זאת המ"א ברפ"ד סק"ד ולפמ"ש המ"א בתקפ"ה

החילוק בין שופר לתורה דכתיב תורת ה' תמימה צ"ל דה"ט דמגילה דהיא ג"כ בכלל תמימה וכן בהפטרה ועמש"ש על דברי המ"א ההם:

סק"ד להפסיק כו'. משמע דמפרש בקריאת המגילה דלא כהט"ז ומפרש דאשומע קאי יכמבואר בסי' תר"צ דאפי' תיבה א' שלא שמע לא יצא י"ח אבל בקורא עצמו דליכא ה"ט ואין בו רק איסור הפסקה לבד דינו כמו בק"ש דיש חילוק בין הפרקים ובאמצע הפרק כמבואר בסי' ס"ו:

סק"ה ועמ"ש סי' תקפ"ה. במ"א סק"ג בדיני התוקע להוציא אחרים ע"ש:

סק"ו המגילה בשבת. דכיון דיום הוא ואסור במלאכה אף שהתפלל אסור לקרות המגילה שמא יעבירנו:

סק"ז שהות טובא דכל הלילה זמנה חיישי' דלמא אתי למפשע וכמבואר בסי' רל"ה ע"ש במ"א סק"ז:

שם שינה רמ"א לשונו. ששינה מל' תה"ד דכ' לטעום:

סימן תרצג

ט"ז סק"א קדיש קודם המגילה וכו'. בדפוסים ישנים היה כ' ברמ"א ואומרים ויתן לך קודם המגילה ולכן תמה הט"ז והבאר הגולה הגיה במקום קודם תיבת וקורין והוסיף ואח"כ מבדילין ע"ש והט"ז מוסיף רק ב' תיבות ח"ק קודם המגילה:

סק"ב וז"ל ימים שאין בהם וכו' שאין בהם מוסף אם לא אמר על הנסים בחנוכה ופורים אין מחזירין הכי אי' בירו' ותו גרסי' שם טעה ולא הזכיר של ר"ח בבהמ"ז אין מחזירין אותו שאפשר בלא אכילת פת הדא דתימא בר"ח אבל שבת ויו"ט חנוכה ופורים שא"א בלא אכילת פת חוזר. ונראה לראב"י אע"ג דמזכיר הכא דהזכרת חנוכה רשות בבהמ"ז כיון דנהיגי כ"ע להזכיר וגם בירך ע"מ להזכיר שווינהו חובה להזכיר עכ"ל המרדכי:

שם ומדהגיה כך אלמא. פי' שלא מחק פורים ש"מ דס"ל דבפורים רישא וסיפא אמת דבהמ"ז חמיר מתפלה:

שם תיבת וחנוכה וכו'. דאל"כ לא הזכיר הירו' כלל דין חנוכה בבהמ"ז:

ט"ז סק"ב וכ"ש דקשה על הג"ה. ק"ק מה שעשה ד"ז לכ"ש ובאמת הקו' שוה לשני הגי' כמובן:

שם הרי שכ' בסי' תרצ"ה שאומרים על הנסים בבהמ"ז כצ"ל:

שם שאם לא אמרו אין מחזירין אותו וכו'. ובסי' זה גבי תפלה כ' שאין מחזירין אבל בה' חנוכה כ' בפי' דאין מחזירין לא בתפלה ולא בבהמ"ז:

מ"א סק"ג וששון זו מילה וכו'. ע' בד"מ:

סימן תרצד

מ"א סק"ה מלשון רמ"א. קשה הא אדרבא משמע מרמ"א דוקא הגבאים ומהמחבר ה"ל להוכיח אבל העני כו' השמיט בני העיר ונראה דמדהשמיט אין כ"כ ראיה אבל הרמ"א שהגיה ראש דברי המרדכי ולא הגיה גם סופן וה"ל להגיה אבל העני ובני העיר כו' ש"מ דבהא לא ס"ל כהמרדכי וק"ל:

סימן תרצה

הג"ה ס"ב דניאל וחבריו בבבל. וגם אסתר אכל' זרעונין כדאמרינן פ"ק דמגילה וישניה לטוב שהאכילה זרעונין:

מ"א סק"א כשחל במ"ש. ששבע מסעוד' ג' ומה שכת' כמש"ל בהגה היינו בס"ב ואין הראיה על מוצאי שבת אלא על גוף הדין שיש לאכול בלילה:

סק"ב אפילו בליל י"ד. קשה מאי אפילו הא דוקא בליל י"ד אבל בליל ט"ו אין חובה דהא בסק"א כת' דומיא דמגילה ומגיה פמ"ג הציון אהמחבר סעודת פורים שעשאה בלילה וק"ל:

סק"ד וערסי' תקנ"ג. צ"ל סי' תק"ע וע"ש במ"א סק"ח:

סק"ז ומכין זה את זה. משמע דאפילו גופו כל שלא בכוונה פטור משא"כ בכוונה אפילו ממונו חייב:

סק"ט לא אכל יותר וכו'. פי' דרש"ל מיירי בסעודה שאחר מנחה הוא הובא בט"ז סי' תרצ"ג סק"ב ואהא חולק המ"א כיון שאכל בשחרית וכדברי הט"ז שם וז"ש דאי בעי לא אכל יותר רק בשחרית ולהך גי' צריך להגיה בסיום דברי המ"א וכמ"ש הב"י סוף סימן קפ"ז בשם התוספתא ר"ל שהביא שם דאין מחזירין בחכוכה ופורים בבהמ"ז והיינו אפילו בי"ד שחרית ומכ"ש במנחה. ואם נגיה במ"א אי בעי לא אכל פת א"צ להגיה בסיום דבריו כי בקפ"ח הביא ב"י בשם התוס' דדוקא היכא דחייב לאכול מחזירין בבהמ"ז. וראשון עיקר דמענין פת משמע שלא דיבר עד אח"כ:

שם דלעולם אין מחזירין. ר"ל אפילו בסעודה ראשונה מכ"ש בנדון זה שאכל כבר בשחרית:

סק"י אין מחזירין. פירוש דבהא גם רש"ל מודה כיון דאפילו בלכתחלה יש פלוגתא אם לאומרן:

סק"ב מחלפי סעודתייהו. פירוש דבהא מיושב קושית הב"י וק"ל מ"ש סי' תרפ"א נ"ל שצ"ל ריש סימן תרע"ז עיין שם שכת' דאם סמך על שולחן בעה"ב יש לומר דפטור מנ"ח:

סקי"ג מתנות לאביונים. ובשניהם הטעם דדלמא אכיל להו בלילה ולא מקיים סעודת פורים כמש"ל ריש סימן זה:

סקט"ו וחוששין לקדושין. דנתבאר באה"ע דאיכא למ"ד שאם שלח לה סבלונות חוששין לקדושין דאף על גב דהמקדש בלא עדים אין חוששין לקדישין מכל מקום כיון דאין דרך לשלוח סבלונות אלא אחר הקדושין חיישינן שמא קידשה כבר בפני עדים ואינם לפנינו:

ט"ז סק"ה דאם כן לא היה מקיימים. הט"ז הבין בב"י דמודה דהמזמין לחבירו יצא דמשלוח לאו דוקא דמה לי ששולח לבית חבירו או מזמין חבירו אצלו אלא קושית הבית יוסף היא דחבירו לא יצא ממילא בכל שנה לא יצא רק א' וע"ז כ' וא"ת שהיו שולחין כו' פי' דבכל שנה לא שלח המזמין אבל חבירו שלח לאיש אחר דא"כ מאי קמ"ל דהא פשיטא דמשלוח לאו דוקא וליכא שום רבותא ובשלמא לפי' הר"ן ה"א דדמי למקח וממכר או הלואה ופרעון ואינו נק' משלוח מנות אכן לרש"י שהי' זה בשנה האחרת ודאי לא מיחזי כהלואה וע"ז תי' הט"ז דאפי' שהוא בשנה אחרת מ"מ יש רבותא משום דבשעה שהזמינו התנה שבשנה אחרת יזמינהו וה"א דהוי הלואה קמ"ל כיון דבסעודה של שנה הבאה לא הזכיר שהוא בשביל שנה שעברה לא מיקרי הלואה כההוא דסי' ק"ע אבל בההוא דהר"ן ס"ל לרש"י דהיה הלואה כמו במזכיר באכילה השניה שהוא תשלומין ה"נ בהא כיון שבפ"א הם מחליפין:

סימן תרצו

מ"א סק"ג אינו מצמיח מעובד' דרב חזיא להההוא גברא שזרע פשתן בפורים ולטייה ולא צמח כן הוא בגמ' והפסיד גם הקרן:

ט"ז סק"ב שיתפלל אבל בבית כצ"ל:

סק"ט וכמ"ש סי' תקמ"ח ס"ב בי"ט אחרון שעולה למנין לפי שאינו י"ט רק מדבריהם מכ"ש פורים דחי' למ"ד דנוהג אבילות מש"ה אפי' לדידן דאינו נוהג עולה עכ"פ:

סק"י לילך לבה"כ. קודם ברכו דעדיין קדושת שבת עליו אלא דאחר ברכו חוזר לביתו משא"כ הכא כיון שפורים במ"ש א"כ כיון שהלך קודם ברכו יהיה שם אחר התפלה ומגילה כמו אם היה בבה"כ מבע"י משא"כ בחול צריך להתפלל ערבית בביתו ואח"כ ילך לבה"כ כמ"ש מ"א בסק"ח:

שם כ"ש בפורים. פי' דאם באמצע השנה התיר מהרי"ל לעצמו לילך קודם ברכו לבה"כ אף שבאים ימי החול ומיד אחר ברכו חל האבילות עליו מכ"ש כשפורים במ"ש דמותר לו לילך קודם ברכו:

סקי"א ישלח מנות. פי' אע"ג דפסק רמ"א בי"ד דיאר צייט הא' אע"ג שהוא אחר יב"ח מ"מ יש לנהוג בו כל חומרי יב"ח מ"מ בפורים לענין משלוח מנות לא מחמירינן:
סקי"ב דינו כשבת. דדין מנות כדין שאלת שלום וכ' שם בי"ד בס"ג דשבת יש מקומות מתירין שאלת שלום לאבל ויש נהגו איסור לכן במקומות שנהגו היתר מנות ג"כ מותר ע"ש וה"ה כאן בפורים דדינו ג"כ כשבת לענין אבילות שרי מנות במקום שנוהגין היתר שאלת שלום בשבת דלדידהו ה"ה דמותר שאלת שלום בפורים לכן גם מנות מותר. אבל הט"ז סק"ג הבין כוונת רמ"א כאן על מ"ש שם רמ"א בס"ב דהאידנא מקילין בשאלת שלום לאבל אחר ל' ואין טעם לזה אם לא שנאמר דשלום שאנו נוהגין לא מיקרי שאילת שלום שבימיהם ע"ש ולכן הוקשה להט"ז דבמנות ל"ש היתר זה לכן כ' שאין לסמוך ע"ז כו' אבל לפי' המ"א א"ש דכוונת רמ"א להתיר מנות בפורים במקומות שמתירין בשבת שאלת שלום לאבל דס"ל שאפי' שאלת שלום שבימיהם הוה מותר בשבת וק"ל:
מ"א סקי"ג כמ"ש סי' תקמ"ח ס"ג. דעשה דיחיד דאורייתא דהיינו אבילות יום א' דוחה עשה דרבים דרבנן דהיינו שמחת י"ט שני א"כ ה"ה הכא דאנינות לאסור בשר ויין הוא דרבנן נדחית מפני פורים שהיא עשה דאורייתא ומכ"ש שהיא גם עשה דרבים ממילא לא הוי צריך ליתן טעם דאבילות היא עשה דיחיד:
סקי"ד וכמ"ש סי' תקמ"ח ס"ה. ע"ש במ"א סק"ח דבליל יו"ט ב' חייב בכל המצות ע"ש:
ססקט"ו כמ"ש סי' תרל"ה ס"ב בהג"ה. היינו במ"א סק"ו:
סקט"ז חייב אפי' בתפלה. מצדד לומר דאפי' בק"ש ותפלה חייב כיון דבלא"ה צריך להמתין על מגילה ממילא כ"ז שלא שמע המגילה הוי כאינו מוטל עליו לקוברו וחייב בק"ש ותפלה ולבסוף מסיק דמ"מ נ"ל שאינו חייב בק"ש ותפלה כיון דאיסור הקבורה היא רק מחמת מגילה ממילא לענין ק"ש ותפלה ה"ל כמוטל עליו לקוברו:
שם דומיא דפסח זה לא קאי על ק"ש ותפלה אלא אמגילה דלא תימא האיך מצינו מצוה שיהיה האונן חייב בה לזה מביא ראיה מפסח דהאונן חייב בו כל שאינו מת מצוה כמבואר במגילה שם בברייתא דולאחותו:
שם וכמ"ש הרא"ש. זהו ראיה אחרת וכאלו אמר ועוד כמ"ש הרא"ש כו'. היינו בסי' זה בטור הובא ברמ"א בהג"ה ס"ד דאין אבילות נוהג בפורים מטעם דאפי' עבודה בקרבן צבור שדוחה שבת מגילה דוחה אותה כ"ש אבילות דרבנן עכ"ל וזה שייך גם לענין אנינות דמגילה בצבור דוחה אותה:
שם ועוד דהא אין איסור. קשה מאי ראיה מייתי דשם כ' שהאונן מותר לילך לבהכ"נ בשבת ואף בחול אין בו איסור רק מאחר שאסור להתפלל מה יעשה שם עכ"ל. אם כן

מה יועיל זה לענין לחייבו לקריאת מגילה ונ"ל שאין זה ראיה על הקודם אלא לפי שכ' תחלה דמגילה בצבור תדחה האנינות ולא תיקשי הא בלא"ה לא יקרא בצבור דאסור לו לילך לבה"כ לכן כ' דאין אסור לילך לבהכ"נ מיהו קשה דאפי' אם היה אסור לילך לבהכ"נ ל"ל בה כיון דמגילה בצבור דוחה האנינות ממילא מותר לו לילך לבה"כ ואולי לרווחא דעילתא כ"כ וצ"ע קצת:

שם ומ"מ נ"ל דפטור וכו'. בתחלה צדד לחייבו בק"ש ותפלה ועכשיו מסיק דמ"מ אין לסמוך על סברא זו והטעם ביארתי בדיבור ראשון מס"ק זה. וסיים דאפי' במגילה אף שאנו מחייבים אותו לקרות מ"מ אינו רק מספק וצריך לקרות גם אח"כ דשמא לא יצא בקריאה הראשונה כיון דבגמ' אין מחלק וסתם קאמר דפטור מכל המצות ממילא י"ל דאע"ג דקי"ל מגילה קודם לקבורה היינו באחרים אבל האונן ישב בדד וידום ולא ישמע המגילה:

שם להחמיר רשאי וכיון דרשאי א"כ הכא חייב במגילה כדי שיקרא בצבור כיון דקי"ל דמגילה קודם לקבירת המת ולכן סיים וא"כ חייב וכו' וק"ל:

סקי"ח לא מצי עביד במועד. א"כ משמע דכוונת הרשב"א ג"כ כך כיון שכ' לישנא דגמ' ממש לכן הקשה דהא באמת ל"ש זה גבי פורים ותי' דאין כוונת הרשב"א ככוונת הגמ' אע"פ שכ' לישנא דגמ' אלא כוונתו כמו שפי' תחלה:

שם אבל כיון דלאידך שרי. ר"ל למאן דס"ל הטעם משום ביטול פ"ו וז"ש הרשב"א וכמ"ד משום ביטול פ"ו ודברים אלו מדרבנן הם כו' ס"ל להרשב"א דאין מערבין שמחה בשמחה אע"ג דילפינן מקרא אסמכתא בעלמא הוא ומדרבנן וכמ"ש הב"י סי' תקמ"ו וע"ש במ"א סק"ד מזה: